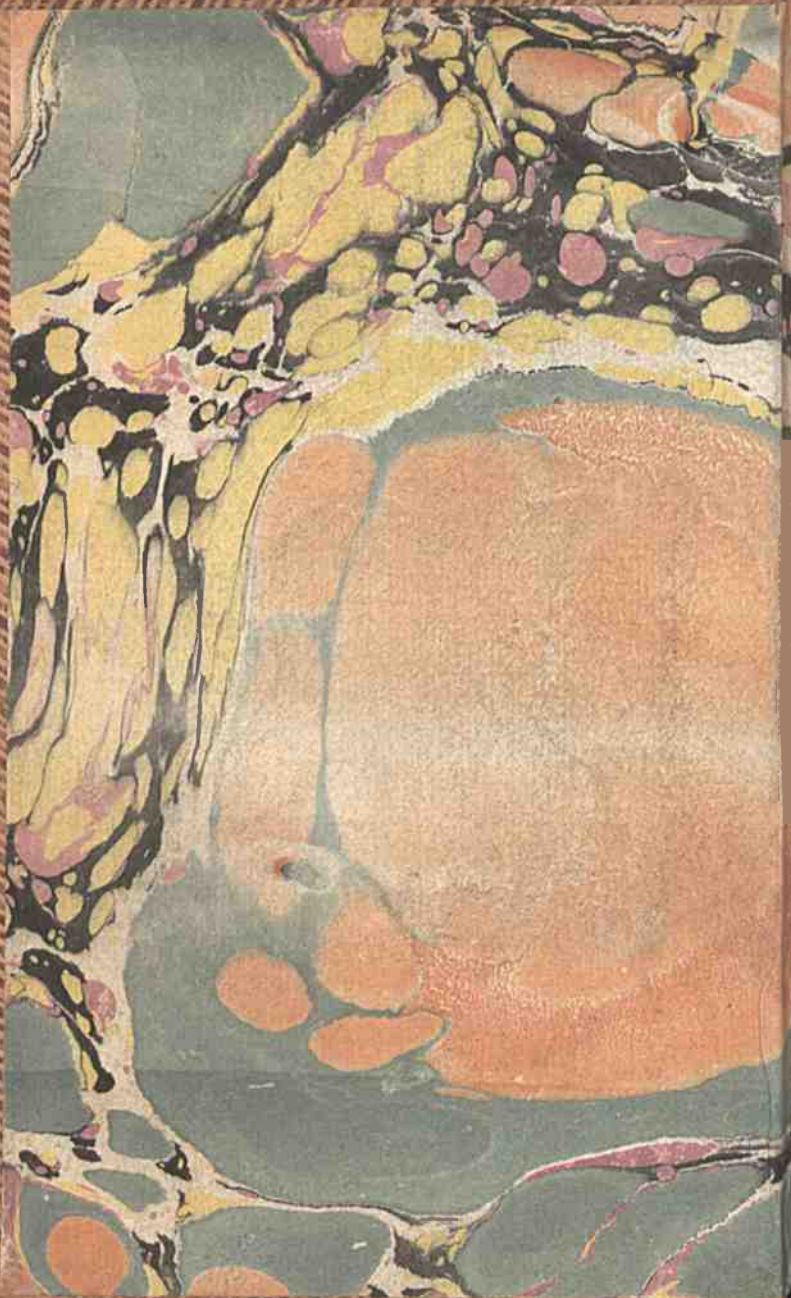
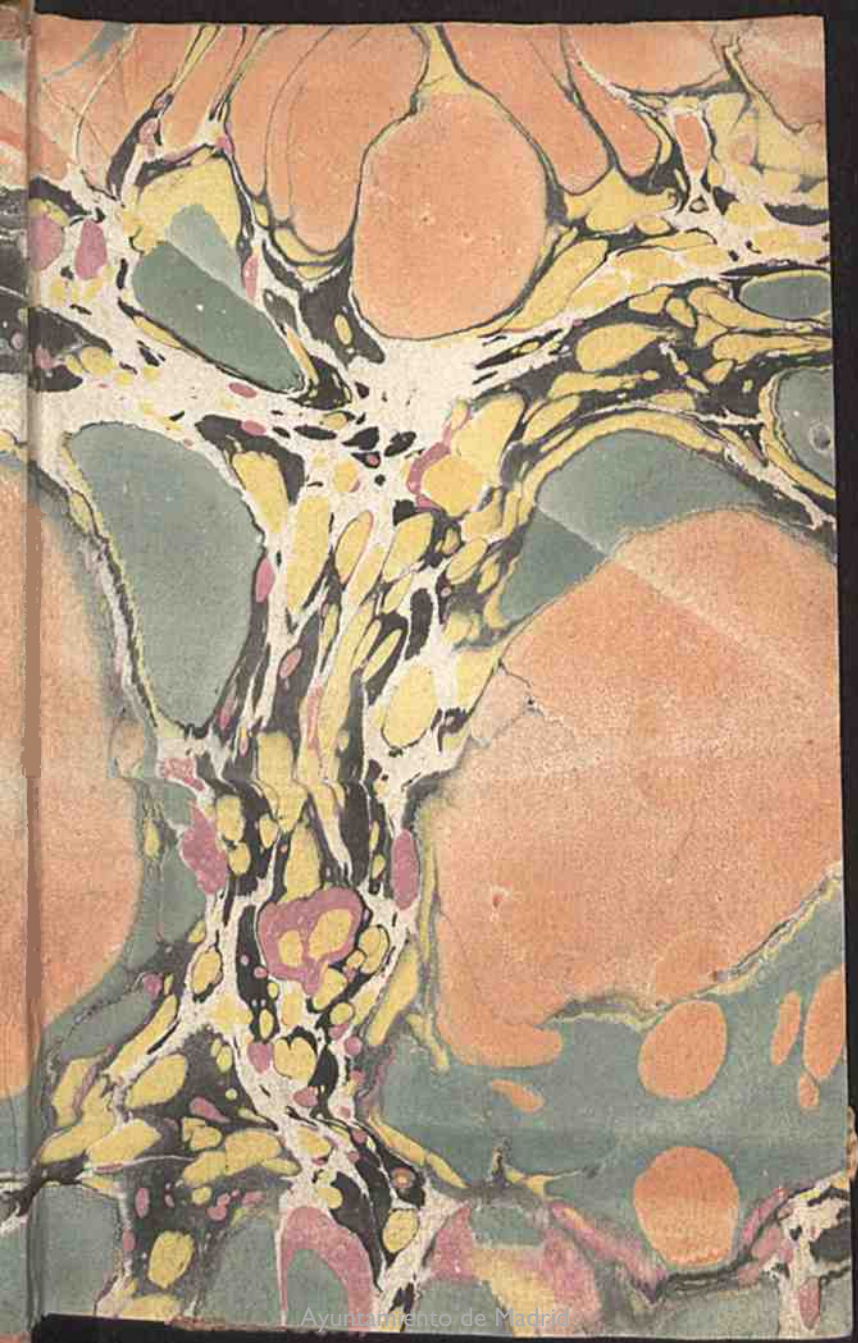

E
AE

Ayuntamiento de Madrid

Par

408

SENTENTIAE, ET EXEMPLA

*Ex probatissimis quibusque scriptoribus collecta, &
per locos communes digesta per Andream
Eborensem Lusitanum.*

Et ne oneroso volumine grauaretur lector, totum opus in
duos diuisum est tomos: quorum alter Senten-
tias, alter exempla refert.

*Vterque autem tomus, in hac editione, à multis mendis, quibus
scatebat, purgatus est.*

SECUNDA EDITIO.

PARISIIS,
Apud Gulielmum Iulianum, sub signo Amicitiae prope
Collegium Cameracense.

1575.

SENTENTIAE, ET EXEMPLA

*Ex probatissimis quibusque scriptoribus collecta, &
per locos communes digesta per Andream
Eborensem Lusitanum.*

Et ne oneroso volumine grauaretur lector, totum opus in
duos diuisum est tomos: quorum alter Senten-
tias, alter exempla refert.

*Vterque autem tomus, in hac editione, à multis mendis, quibus
sciebat, purgatus est.*

SECUNDA EDITIO.

PARISIIS,
Apud Gulielmum Iulianum, sub signo Amicitiae prope
Collegium Cameracensè.

1575.

AD LECTOREM
EPIGRAMMA.

*Vt cum per virides sylvas, saltusque vagatur,
Solerti cura mella recondit apis:
Sic legit hos flores Ebroæ felicitis alumnus
Aurorum in campis, lector amice, tibi.
Nam quicquid scitu dignum cecinere poetæ,
Quicquid scriptorum seu monumenta tenent,
Seu quicquid diuûm sacrata volumina condunt,
Dispositum mira sedulitate refert.
Vt facile possis in promptu semper habere,
Quæ fuerant variis sæpe petenda locis.
Si sapis, oblatos inter versabere flores:
Hic mella inuenies, nectar, & ambrosiam.*

~~Magdalena Coreto~~
Magdalena Coreto
año 1784

ORNATISSIMIS ATQVE RELIGIOSISSIMIS

Olyssiponenſis collegij, ordinis Præ-
dicatorum patribus Andreas
Eboreniſis vtrunque

S.

Vplici nomine, digniſſimi Pa-
tres, patrociniũ veſtrum in no-
ſtros elegeram flores, & quòd à
primo lapide dicati ſunt Domi-
no, & quòd congregationem ve-
ſtram affectuoſiſſimè veneror,
iãmq̃ accingebar operi, iam cum chartis luẽtaba-
tur ingenium, cum veſtri nominis autoritas, vitæ ac
religionis integritas, & ſtudioꝝ conſideratus ſplendor
me totum proſtrauit in faciem. Quid tunc agerem no-
ſciebam. ſuſſistere, timoris: progredi, temeritatis erat.
Caſus tandem pro conſilio fuit: nanque dum ſopora-
tum iudicium à ſeueritatis conſideratione ſubtraho,
dum ſubmiſſos oculos in vtramque veſtræ pꝛoſeſſio-
nis nobilitatem ſubleuo, noua tunc manuſuetudinũ lux,
noua benignitatis effulſit facies, quæ proſopitum meum
fecit inuictum: quæ prouocare in patronos compulſit,
quos prius verebar iudices. Illos itaque amplexus,
quibus me aliquando admittitis hospitem, in noſtræ
facturæ congratulationem flagito. Non eſt, quòd ex
opificis tarditate pretium reputetur operis. Vicimus,

ã ij,

EPISTOLA

Patres, vicimus expectationem nostram: date locum gloriosis vocibus: scriptorum enim gloriam, non nostram prædico. Religiosis namque auribus grauem, cassam, & fructuosam lectionem offerimus, vestro prorsus & applausu & cõmendatione dignam: cum quod scriptorum venerationi plurimum tribuendum sit, tum quod ex variæ lectionis floribus illos tantum decerpimus, qui vel necius constarent, vel spiritum saperent: cæteros, aut quod virtuti minus fauerent, aut quod displicerent prolixitate sua, ex industria reieciimus: quosdam etiam, vt nostris conatibus sublimiores omnino prætermisimus. cuius sunt generis, qui in antiquis ac recentioribus Spiritus sancti literis continentur: quos reuereri, quàm transcribere, sanctioris pietatis arbitror. in ipso enim Scripturæ campo, vt in hæreditario solo, seuerius, efficacius, atque fidelius personant. Cæterum semipagano homini, & in humanis literis discenti, quàm præcipienti proximo, ab Ethnicis scriptoribus antiquorum vendicasse Sententias & Exempla, & ex nostris digniora collegisse sit satis. Sed quid improvidus, deserta hostibus statione, inter verborum lenocinia demoror? ecce agmine facto, ruunt durahentium voces, & quasi in aliena castra transfugerim proditor, vociferantur ac fremunt. Insurgat, grauissimi Patres, vestræ seueritatis gladius: ad cuius aciem ingrata iudicia procidant, fateanturque animi omnino non iliberalis esse, certè prorsus non ignaui ingenij mensuram in honestis transcendere, & quod non possit viri-

N V N C V P A T O R I A .

*bus, arte & industria conficere. Sed iam ad reliqua
 propero, ut pientissimis patribus meis eisdemque dignif-
 simis Euangelij præconibus operis progressus, & auto-
 ris constet intentio. Præuideram ingenij mei non mi-
 nus quàm memoriæ damna quæ proprios affectus in
 viam morum ex Domini misericordia respirantes, aut
 retardabant, aut certè vetabant progredi. In propria i-
 taque fragilitatis subsidium selectissima scriptorum con-
 sulta, præclarâque omnium gentium exempla conuoco,
 quæ mihi pædagogico loco, quæ mihi pro censore sunt, fe-
 ceram. Sed nostris tantum prouidisse rebus, infirmæ cha-
 ritatis existimans, literarum etiam, morum, atque pie-
 tatis studiosis nostra editione consulere visum est. quo-
 rum imperfecta studiorum ratio nostram sollicitauit o-
 peram. Aliis namque otium, aliis ingenium deest: ali-
 quando etiam aliis ipsi desiderantur codices: quibus in-
 commodis nostræ inuentionis facilitate prouisum est:
 vnâque iam lectio in promptu suggerit, quod multi-
 plex antea laboriosè præstabat. Et ne quid desiderâre-
 tur seu ad operis approbationem, seu ad lectiois facili-
 tatem sententiæ & exempla per communes locos pro-
 cedunt: vnicuique locum & nomen non per alphabeti
 ordinem, sed per materiarum affinitatem subneximus,
 ut eligendi copia, & promptior & vberior lectori con-
 staret, singulisque materiis sua adiunximus contraria,
 quòd eadem sit, iuxta Aristotelem, contrariorum di-
 sciplina.*

Valete Patres in Domino.

ã ij

CONVENTVS

S. D. OLYSSIPPONENSIS

ANDRÆ SV O S.

POST innumera beneficia, quibus nos tibi deuinctos habes, Andrea candidissime, etiam hoc nouo beneficij genere deuinctiores habere voluisti, dum nos uigiliarum, & laborum tuorum non modo participes, sed & patronos facere instituisti. Parum erat, quòd nos opibus tuis, & iucundissima consuetudine iuueris, nisi & literis iuuares etiam, & præclarissimis ingenij tui monumentis, præsertim cum non tantum nostris, sed omnium etiam in Christo piè uiuere uolentium studiis tua editione iuueris. vix enim quicquam hoc eruditissimo seculo præstari poterat, quod magis in rem omnis generis studiosorum foret. De laude enim locorum communium, qui de uitiis, & virtutibus tradunt, nihil est, quod in præsentia dicamus. quid enim aliud est in uita aut uilius, aut iucundius, aut magis necessarium? quid agit philosophia? quid theologia? quid denique ipsæ literæ sacræ? quid aliud conuenientius, atque dignius potest concionator pro suggestu tractare? tolle à cæteris doctoribus, tolle uel ab vno Chrysostomo, quæ ille passim inserit de locis communibus, dum in libidinem, aut in auaritiam, aut in ebrietatem, aut intemperantiam proclamat: aut rursus dum totus in laudes fortitudinis, patientiæ, liberalitatis, ac pietatis effunditur, quid in illo iam reliquum erit? Porro de his locis scripsere

EPISTOLA.

multi, & non contemnendæ doctrinæ viri, scribunt & passim studiosi omnes, dum vnusquisque in abditiis suis thesaurum recondit insignium sententiarum, & exemplorum: quòd nemo sine huiusmodi penu, atque (vt dixerim) suppellectili fatis se instructum esse ad agendum arbitratur. Sed tamen inter alios collectores multiplex tibi debetur gratia: primùm, quòd omnes, qui de hac re autores scripserunt, diligentissimè perlegisti, & in vnum hos ipsos exactissimo ordine digessisti. deinde quòd in sententiis, exemplisque eligendis (quæ præcipua huius negotij pars est) accuratissimum iudicium adhibuisti, dum humilia, aut vulgaria, aut nimium pertrita prætermittentes, præstantissima quæque selegisti. tertio, quòd multa quoque in commune, tuis parta laboribus, addidisti, vt hunc sapientiæ thesaurum locupletares. Habent igitur pij omnes, quod per nos tibi debeant: nos per te Deo, qui te pro munere isto (honoratur enim in seruis suis) decorabit laudis, & pietatis laurea: & nos, atque adeò tota hæc prouincia immortales gratias aget. Vale.

ã iiij

*P. D. Thomas a Nizarbe
Conetor. Padre Nuestro*

CHARISSIMO MVLT
TVMQVE VENERANDO
Fratri Thomæ Roderici, Medico Regio,
eiusdem artis & doctõri, & Prima-
rio apud Conimbricam Pro-
fessori, Andreas
Eborensis.
S.

DEbuerã, dulcissime frater, pro natura & mutua dilectionis iure collectiones nostras, quas, quòd ingenio non poterã, indefesso labore transcripseram, tua prius censura, quàm vulgi commendare iudicio: quod vt officiosius prosequerer, mea literarum infantia, tua celebris erudittonis prerogatiua fecit, tum etiã quòd in nostra editione iudices non sortitus sim, sed elegerim: quod & ceteris excusationis refugium adimit, & mihi qui ecclesie columnam, qui Domini prouocarim antistites, minatur periculum. impensus itaque, doctõr vnice, deprecor, collectiones nostras & frater & magister admitte, alter aduenienti latus occurre, & quæ mihi debueras, nostri flores sortiantur oscula: alter seueritate iudicij præceptoris personam indue: sententiisq; nostris, dum exempla formamus, præside: & si quæ tui ingenij dexteritatem offenderint, omnino abraide, muta, transcribe. vt cum redierint, me affectu, te disciplina parentem, agnoscant. Vale felix.

CHARISSIMO FRATRI,
CLARO ACCIRCUNSPECTO
viro, *Andrea Eborensi Thomas Ro-*
derici, Doctor medicus, S.

Aij Cæsaris ingenium mirari sole-
bam, quòd inter militum agmina,
armorum turbinem, & incertam
belli fortunam ita scripserit, vt plu-
rimi nostro æuo, qui se humanis literis totos
consecrarunt, scribentis eruditionem & inte-
gritatem ex animo imitari conentur, assequi
nemo possit. Sæpe animo versò Augustinum
Hipponensem, Albertú Ratisponensem, Gre-
gorium vniuersalem, Episcopos, quorum diui-
nam vim & animorum aciem nec exinanire,
nec obtundere potuerunt commissæ tibi Ec-
clesiæ sollicitudo, susceptæ religionis obser-
uantia, assidua pro grege precatio, concionum
pensa, litium dirimendarum iudicia, hæreti-
corum frequentes conflictus, corpora ieiuniis
ac morbis confecta, ac penè extincta: quomi-
nus terrarum orbem librorum copia & doctri-
næ sublimitate repleuerint. vt, exemplo euan-
gelici miraculi inter manus Spiritus diuiden-
tis, gratia illis & ingeniú multiplicata videan-
tur. Horum vestigia ac felicitatem tu non eló-

E P I S T O L A.

gè fequeris, Andrea doctiffime, qui cum in eo loco verferis, vbi orbis in vrbe est, negotiorū fluctibus obrutus, magnatum importunitatibus & obsequiis exagitatus, à plurimis etiam molestè expetitus, quos consilio, ope, fauore iuuas, amplæ rei familiaris prouidentia impeditus tale nobis opus cudis quale (spero) plurimis inuidiam, paucissimis calumniam excitabit. Liber est vtilissimus, pulcherrimus, iucundissimus, mole paruus, vsu maximus, & qui vnus omnium instar esse queat. Legebantur sparsim Ciceronis & Senecæ sententiæ, & seorsum poetarum dicta præclara & vtilia: sed quæ magis linguam exercerent, quàm animū excolerent. circumferebantur seorsum ex sacris authoribus dictata: sed prolixiora, quam vt memoriæ mandarētur. tuo verò libro, quid potest esse suauius? in quo exiguo volumine vno illo licet audire vniuersos, quotquot vsu-
piam terrarū philosophati sunt, homines Græcos, Latinos, Barbaros: & hos quidem ita sibi succedentes, & de eodem proposito respondentes, vt possimus mutuè conferre, quid in exteris natura potuerit, quantū in nostris gratia excelluerit. in quorū prioribus natura exhausta, in posterioribus Spiritus plenissimè effusus esse videtur: vt non sit amplius, cuiusquam excusanda vel auaritia, vel negligentia,

E P I S T O L A

qui tantili æris iactura , tam breui tēporis dis-
 spendio thesaurum hunc sibi comparare ne-
 glexerit, & sapientiam iam nunc in plateis per
 te clamantē non admiserit. Superest, suauissi-
 me frater, vt quæ & tu sapientissimè scribis, &
 ego auidissimè lego, exemplo vitæ nostræ

Peragere festinemus: vt ita non
 solum in sermone nostro, sed
 magis in opere glorifi-
 cetur pater, qui in
 cælis est.

parte de Ytn y un año de 1784
parte de año y medio de 1785
Coeto y provincial --- 1786
et Padre S. Thomas e Ylzar
1787 de Coetox --- 1788
y ---

ELENCHVS LOCORVM

COMMVNIVM IN HAC GNO-
mologia contentorum, ordine Alpha-
betico digestus.

A

Berratio.	90	Altare.	349
Abiectio sui	224.	Ambitio.	193
225.		Amentia.	127.132
Absentia.	109	Amicitia.	59
Abolutio.	115	Amor.	53.189.326
Abstinentia.	322	Angelus.	305
Abundantia.	135	Anima.	284
Abusio.	101	Animus.	ibid.
Accusatio.	184	Animaduersio.	79
Administratio Reip.	9	Animal brutum.	278
Admiratio.	353	Antichristus.	360
Adolescentia.	143	Antiquitas.	150
Aduentus Domini.	298	Apostolus.	305
Aduersarius.	75	Appetitus.	223
Adulatio.	256	Aqua.	247
Adulterium.	221	Argumentum.	280
Ædificium.	108	Armorum disciplina.	72
Ægrotudo.	160	Arrogantia.	261
Æmulatio.	193.356.	Ars.	231
Æqualitas.	188	Artifex.	ibidem
Æsalienum.	276	Assensio.	87
Ætas.	147	Assentatio.	256
Æternitas.	312	Assuefactio.	109
Affectus.	223	Auaritia.	50
Affinitas.	265	Asylum.	352
Afirmatio.	53	Audacia.	111
Ager.	104	Auditus.	254
Agricola.	ibidem	Auris.	ibidem
Agricultura.	ibidem	Aurum.	37
Alacritas.	203	Autoritas.	13
Alimentum.	246	Auxilium.	211

E L E N C H V S.

B.			
Baptismus.		Cognitio.	229
Beatitudo.	316	Coitus.	221
Bellum.	66	Colloquium.	76
Benedictio.	348	Comitas.	239
Benefactum.	46	Commoditas.	91
Beneficentia.	46	Comparatio.	188
Beneficium.	ibidem	Compunctio.	319
Beneficus.	ibidem	Conciliatio.	66
Beneuolentia.	116	Concilium.	316
Benignitas.	115	Concordia.	67
Blanditiæ.	256	Concupiscentia.	221
Bonitas.	30	Conditio.	282
Breuitas.	235	Confessio.	317
Breuiquium.	ibid.	Confœderatio.	66
		Coniectura.	185
		Coniugium.	135
C.		Connubium.	ibid.
Æcitas.	236	Consanguinitas.	265
Æremonia.	349	Conscientia.	351
Calliditas.	128	Consensus.	87
Captiuitas.	74	Conseruatio.	264
Caro.	287	Consideratio.	227
Castigatio.	75	Consilium.	82
Castitas.	220	Consolatio.	204
Casus.	165	Conspectus.	235
Causa.	130	Constantia.	166
Cautela.	129	Consuetudo.	99
Charitas.	329	Consultatio.	82
Christianus.	342	Consummatio.	311
Christus.	296	Contemplatio.	227.328
Cibus.	246	Contemptus.	25.194
Circumstantiæ.	185	Contentio.	193.281
Ciuitas.	265	Continentia.	355
Ciuile odium.	66	Contrarium.	189
Ciuitas.	102	Contritio.	319
Claritas.	235	Controuersia.	281
Clementia.	210.30	Contumacia.	281
Clericus.	335	Contumelia.	25
Cogitatio.	227	Conuersatio.	64
Cognatio.	265		

E L E N C H V S.

Conuersio.	322	Defidia.	350
Conuictium.	25	Defiderium.	223
Conuiuium.	249	Despectio.	25
Copiæ.	71	Desperatio.	172
Cor.	283	Detestatio.	255
Corpus.	287	Detractio.	ibidem
Correctio.	87	Deuotio.	351
Correptio.	ibidem	Deus.	289
Corruptio animi.	37	Diabolus.	360
Creatio.	354	Dies.	235
Creatura.	ibidem	Dies festus.	334
Crudelitas.	57	Differentia.	189
Criminatio.	184	Difficultas.	252
Crimen.	357	Dignitas.	22
Crudelitas.	213	Dilectio.	59.189.329
Crux Christi.	301	Diligentia.	174
Culpa.	237	Discepratio.	123
Cultus Dei.	333.350	Disciplina.	116.123
Cunctatio.	241	Disciplina militaris.	66
Cupiditas.	50.223	Discipulus.	123
Cura.	176	Discordia.	66
Curatio morbi.	161	Discretio.	128
Curiositas.	265	Discrimen.	189
Custodia.	264	Disputatio.	280
	D.	Dispensatio.	15
		Disimilitudo.	189
D Amnatus.	361	Disimulatio.	282
Damnum.	91.214	Diuerfitas.	277
Debitum.	276	Diuisio.	277
Deceptio.	86	Diues.	37
Decor.	36	Diuitiæ.	37
Defensio.	184	Doctor.	121
Deformitas.	37	Doctrina.	ibid.
Defunctus.	158	Dolor.	203
Deliberatio.	82	Dolus.	56
Delectatio.	203	Dominatio.	1
Deliriæ.	ibidem	Dominatus.	ibid.
Delictum.	357	Dominium.	15
Dementia.	132	Domus.	198

EL ENCHVS.

Donum.	46	Exhortatio.	82
Dubitatio.	280	Expectatio.	171
Dux.	72	Experientia.	279
		Exprobratio	282
E Brietas.	248		
Ecclesia.	313	F Acies.	275
Educatio.	134	Facilitas.	252
Egestas.	37	Facinus.	96
Elatio.	257	Facultas.	13
Electio.	337	Facultates.	37
Elcemofyna.	323	Fallacia.	86
Eloquentia.	233	Falsitas.	55
Eloquutio.	ibidem	Falsum.	ibid.
Emendatio.	90	Fama.	172
Emptio.	270	Fames.	249
Encomium.	217	Famulus.	17
Episcopatus.	340	Famulitium.	ibidem
Epulæ.	249	Fatuitas.	127
Eremus.	176	Fauor.	211
Erratum.	89	Felicitas.	214
Error.	ibid.	Feritas.	213
Erubescencia.	268	Ferocia.	ibid.
Esca.	246	Fertilitas.	135
Esuries.	249	Festinatio.	174
Euangelium.	331	Festiuitas.	352
Eucharistia.	318	Fidelitas.	57
Excandescencia.	237	Fides.	342
Excellentia.	22	Fidem habere.	57
Excessus.	21	Fiducia.	ibid.
Excommunicatio.	363	Figura.	36
Excusatio.	184	Filius.	140
Execratio.	255	Filius Dei.	295
Exemplum.	186	Finis.	152
Exercitatio.	177	Flagitium.	96
Exercitium.	ibidem	Fletus.	206
Exercitus.	71	Fœcunditas.	135
Exilium.	111	Fœditas.	37
Exitus vitæ.	155	Fœlicitas.	214
Exitium	214	Fœmina.	198

E L E N C H V S.

Fœnus.	275	Humilitas.	259
Forma.	36	Hypocritæ.	282
Formido.	112		
Formosus.	36		
Fornicatio.	221	I	
Fortitudo.	111	Iactantia.	261
Fortuna.	165.214	Iactura.	91
Frater.	263	Ieiunium.	322
Fraus.	86	Iesus.	296
Frons.	273	Ignavia.	130
Frugalitas.	244	Ignobilitas.	20
Fuga.	174	Ignorantia.	120
Fur.	273	Illiberalitas.	50
Furtum.	ibidem	Imago.	86.182
Futurum.	149	Imbecillitas.	356
		Imitatio.	186
		Impatentia.	170
G		Imperator.	72
Garrulitas.	81	Imperium	1
Gaudium.	203	Imperitia.	120
Generatio.	134	Impietas.	356
Generositas.	19	Impœnitentia.	281
Gloria.	217	Impossibilitas.	252
Gloria æterna.	ibid.	Improbitas.	33
Gloria vana.	ibid.&	Imprudencia.	120.128
Gratia.	348	Impudentia.	296
Gratiarum actio.	242	Incarnatio Domini.	298
Gratitudo.	ibidem	Inconstantia.	167
Gratitudo.	ibidem	Incontinentia.	221
Gubernatio.	9.10	Incredulitas.	363
Gustus.	ibid.	Indigentia.	43
		Indignatio.	237
H		Indumentum.	271
Hæreditas.	270	Industria.	231
Hebetudo.	130	Infelicitas.	206
Homo.	195	Infernus.	359
Honestas.	27	Infidelitas.	363
Honestum.	ibidem	Infirmitas.	227.356
Honor.	22	Ingenium.	23
Hospitalitas.	355	Ingonuitas.	19
Hostis.	71		
Humanitas.	115		

ELENCHVS.

Ingratitudo	243		
Inimicitia	63	L Abor	177
Inimicus	63	L Lachrymæ	199
Iniquitas	33. & 96	Latitia	203
Iniuria	25	Largitas	46
Iniusticia	96	Largitio	ibid.
Innocentia	309	Languor	160
Innocens	ibid.	Lasciuia	221
Inopia	43	Latro	276
Inquisitio	82. & 112	Laus	217
Insania	128. & 132	Lectio	126
Inscitia	120	Lex	97
Insidia	58	Lex diuina	333
Insipientia	128	Liberalitas	46
Intellectus	253	Liberi	74
Intelligentia	ibid.	Libertas	15
Intemperantia	246	Libido	221
Intentio	223	Licentia	15
Integrum	311	Lis	66. & 73
Interrogatio	82	Literæ	116
Inuidia	262	Litigium	281
Inuitus	99	Locuples	37
Inuisibilia	362	Locus	101
Iocus	277	Loquacitas	81
Ira	237	Loquela	76
Iracundia	ibid.	Lucrum	274
Ira Dei	363	Luctus	199
Iudex	92	Ludibrium	25
Iudicium	ibid.	Ludus	277
Iudicia	362	Lumen	235
Iudicium extremum	362	Lux	ibid.
Iuramentum	251	Luxuria	221
Iurgium	251	Luxus	246
Iurisconsultus	92		
Ius	ibid.	M	
Iustificatio	309	M Magistratus	9
Iustitia	92	M Magnanimitas	180
Iustus	309	Magnitudo	21
Iuuentus	144	Maledictio	255
		Maleficium	96

ELENCHVS.

Malevolentia	255	Mores	270
Malignitas	33	Mors	156
Malitia	ibid.	Mortuus	158
Malum	ibid.	Motus corporis	282
Malus	ibid.	Mulier	198
Mandatum	176	Multiloquium	81
Mania	132	Multitudo	20
Manuctudo	239	Multitudo imperita	20
Manus pro exercitu	71	Mundus	283
Mare	272	Murmuratio	255
Maria virgo	303	Musica	283
Meritus	135.& 136	Mutatio	167
Martyrium	307	Mutuum	275
Mater	140		
Matrimonium	131	N	
Medicamentum	161	Natiuitas Domini	299
Medicina	161	Natura	132
Meditatio	328.343	Naugatio	272
Medium	151	Necessitas	227
Melodia	283	Nefas	96
Memoria	240	Neglectus	194
Mendacium	55	Negligentia	175
Mens	284	Negotium	176
Mercatura	274	Nobilitas	19
Merces	74	Nocumentum	214
Meritum	278	Nomen	229
Metus	112	Notio	ibid.
Miles	73	Notitia	ibid.
Militia	66	Nouerca	277
Minimum	22	Nouitas	150
Miraculum	353	Nox	236
Misericordia	210	Numerus	278
Mitjs	239	Nuntius	305
Moderatio	344	Nuptiæ	135.& 136
Modestia	ibid.	Nutritio	134
Mœror	202		
Monachus	335	O	
Monarchia	1	Obedientia	14.& 348
Morbus	160	Obiurgatio	87
		Obliuio	241
		Obscuritas	235

ELENCHVS.

Obsequium	14.& 348	Peccatum	357
Obstinatio	281	Pecunia	274
Obtrectatio	255	Peieratio	251
Occasio	271	Penuria	43
Occultum	81	Peregrinatio	109
Oculus	235	Perfectio	311
Odium	192	Perfidia	58.& 357
Odor	279	Periculum	164
Offensa	25	Periurium	252
Officium diuinum	349	Perseuerantia	166
Officium magistratus	9	Persuasio	82.& 233.
Opes	37	Pertinacia	281
Opera bona & mala	345	Peruigilia	159
Opinio	82	Petitio	325
Opportunitas	272	Pharmacum	161
Oppositio	189	Philosophia	266
Oplonium	246	Phrenesis	132
Opus	177	Pietas	350
Oratio	325	Pigritia	180
Orator	ibid.	Plebs	20
Orbitas	135.& 204.	Poculentum	241
Ordo	264	Pœna	75
Os, oris	273	Pœnitentia	320
Otium.	179	Politia	102
		Pollicitatio	273
		Pontifex maximus	316
P		Populus	20
Papa	316	Possessio	37
Parcus	49	Possibilitas	252
Parentes	141	Potentia	13
Parfimonia	49.& 244.	Potestas	13
Parum	22	Potus	247
Passio Domini	299	Præceptor	121
Pastor	335	Præceptum diuinum	333
Pater	294	Prædicatio	341
Pater Deus	294	prælatio	339
Patientia	168	Prælium	66
Patria	109	Præmium	74
Pauor	113	Præstantia	34
Paupertas	43		
Pax	67		

ε ij

ELENCHVS.

Salus	160	Somnium	159
Sanctitas	307	Somnus	ibidem.
Sanctus	ibid.	Sors	165
Sanitas	160	Species	273
Sapientia	116	Spectaculum	277
Satan	360	Speculatio	227
Scandalum	279	Spes	171
Scelus	96	Spiritus sanctus	295
Scientia	116	Splendor	235
Scriptura hominum	125	Sponsio	273
Scriptura sacra	331	Sterilitas	135
Secretum	81	Studium	126
Secundæres	214	Stulticia	120.128
Securitas	230	Subditus	12
Seditio	66	Subiectus	ibidem.
Seductio	86	Succensio	87
Senectus	145	Summus Pontifex	316
Senecta	ibid.	Sumptuositas	49
Senium	ibid.	Superbia	257
Sensus	254	Superfluitas	246
Sententia	92.96	Supplicium	79
Sepultura	279	Suspitio	185
Sermo	76		
Seruitus	17.74	T	
Seruus	ibid.	Tabulæ testamenti	279
Seueritas	115	Taciturnitas	80
Signum	186	Temeritas	229
Silentium	80	Temperantia	244
Similitudo	188	Templum	352
Simplicitas	356	Tempus	147
Simulatio	282	Tempus præsens	149
Siris	251	Temulentia	247
Sobrietas	244	Tenacitas	50
Societas	64	Tenebræ	236
Socordia	130	Tentatio	363
Solertia	ibidem.	Terra	283
Solicitudo	176	Terror	113
Solitudo	174	Testamentum	279
Solus	ibidem.	Testimonium	183
		Testis	ibid.

ELENCHVS.

Theatrum	277	Viduitas	ibidem.
Timiditas	113	Vigilia	159
Timor	ibid.	Vilitas	37
Tormentum	206	Vindicta	213
Transitus vitæ	156	Vinum	247
Trepidatio	113	Violentia	99
Trinitas	294	Vir	135.136
Tristitia	202	Virginitas	346
Turba	20	Virtus	27
Turbatio	113	Vis	99
Turpitude	37	Vifus	235
Tyrannis	8.9	Vita	152
		Vita rustica	104.105
		Vitiositas	30
V Ana gloria	261	Vitium	30
Venatio.	278	Vltio	75.213
Venia	181	Voluntas	223
Venus	221	Voluptas	200
Venuftas	36	Votum	273
Verbum	76	Vrbs	102
Verecundia	260	Vſura	275
Veritas	53	Vſus	99
Verſutia	129	Vtilitas	91
Verum	ibidem.	Vulgus	20
Vestimentum	271	Vulnus	160
Vestis	271	Vultus	273
Vetuftas	150	Vxor.	198
Vicinitas	109		
Victoria	73		
Vidua	204	Zelus.	356

F I N I S.

26 AVTHORVM NOMINA, EX
 QVIBVS DECERPTÆ SVNT
 sententiæ, quæ hunc in tomum sunt
 congestæ.

Autores Græci.

Homerus.
 Hesiodus.
 Theocritus.
 Euripides.
 Democritus.
 Chrysippus.
 Socrades.
 Plato.
 Aristoteles
 Xenophon.
 Demosthenes.
 Æschines.
 Strabo.
 Plutarchus.
 Diogenes Laert.
 Iosephus.
 Galenus.
 Lucianus.
 Diversi alij apud Stobæum.

Latini.

Ennius.
 Plautus.

Terentius.
 Fabius Pictor
 Cato de re rustica.
 Cicero.
 Casaris Commentarij
 Publius Mimus.
 Marcus Varro.
 Sallustius.
 Vergilius.
 Horatius.
 Propertius.
 Ovidius.
 Cornelius Gallus.
 Liuius.
 Valerius Maximus.
 Plinius Senior.
 Plinius Iunior.
 Solinus.
 Lucanus.
 Persius.
 Seneca.
 Quintilianus.
 Martialis.
 Iuuenalis.
 Silius Italicus.
 Suetonius Tranquillus.

Quintus Curtius.
Columella.
Palladius.
Iustinus.
Aulus Gellius.
Apuleius.
Ausonius.
Sidonius.
Vegetius.

Sacri.

Beatus Dionysius.
B. Cyprianus.
B. Ambrosius.
B. Augustinus.
B. Hieronymus.
B. Chrysostomus.
B. Hilarius.
B. Remigius.
B. Gregorius.
B. Basilius.
B. Leo Papa.
B. Antoninus.
B. Anselmus.
B. Bernardus.

Illustres viri Christiani.

Tertullianus.

Origenes.
Nazarius.
Lactantius.
Claudianus.
Prosper.
Aurelius.
Isidorus.
Hugo.
Valerius Episcopus.
Historia Saxonum.
Cassiodorus.
Cassianus.
Damascenus.
Fulgentius.
Rabanus.
Beda.
Alanus.
Boëtius.
Petrus Blefensis.
Richardus.
Chrysologus.
Nestor Abbas.
Innocentius.
Casarius.
Petrus Damianus.
Theodorus Gaza.
Vollaterranus.
Erasmus.
Iuriconsulti.

INCIPIT PRIOR

TOMVS, SENTENTIAS
complectens ex probatissimis auctori-
bus selectas, & per locos communes
digestas.

REGNUM.

EX GRÆCIS
authoribus.

D Regem pertinet
legum latio. Plato
de Regno.

Malus rex tyran-
nus dicitur. Arist. Eth. 8.

Rex debet se habere ad subdi-
tos, sicut pastor ad oues. *ibid.*

Non contingit eum bonum prin-
cipem agere, qui sub principe
non fuit. *idem Polit. 3.*

Prudentia est præcipua virtus
principum. *ibid.*

Nimis viles & egeni nesciunt
principem agere. *idem Polit. 4.*

Oportet principem bonos hono-
rare, & ipsum eis honores di-
stribuere, supplicia autem di-
stribuere non per se, sed per a-

lios. idem Polit. 5.

Pater & filius non debent si-
mul principem agere, nec ma-
ior & minor frater. *ibid.*

Periculosum est principi subdi-
to, dare magnos honores. *ibid.*

Princeps debet esse Dei cultor,
quia minus timent homines
iustum pati à principe, si Dei
cultorem eum putant. *ibid.*

Princeps Dei cultor esse debet
plus, & minus civium. *ibid.*

Princeps nullum virum totius
sui dominij debet facere cu-
stodem. *ibidem.*

Rex iustitiam conseruare de-
bet. *ibid.*

Regnum saluatur per amicos.
ibidem.

Si plures sint fratres, senior de-
bet semper principem agere.

- ibi:dem.*
- Si princeps aliquem à potestate sibi tradita deponere velit, gradatim debet hoc facere, & non simul totam potestatem auferre. ibidem.*
- Concedendum est regi aliquatenus, ut regno fruatur. Plut. de Pol.*
- Tum omnibus in rebus potissima principum pars est, tum maximè in condendis urbibus. idem de for. Rom.*
- Regum mores maximè ex mente & vocibus deprehenduntur. idem de viri. Alex.*
- Si ius aliqua causa esset violandum imperij causa esset violandum. Theb. apud Plut. de tuen. bon. valet.*
- Principes ministri sunt Dei ad curam & salutem hominũ, ut bona, quæ Deus illis largitur, partim distribuunt, partim seruent. Plut. de doct. princ.*
- Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quàm ne quid patiat. ibid.*
- Licet regi & affectu fieri philosophum, & fortuna manere principem. ibid.*
- Reges deorum discipuli. idem de discipl. Philos.*
- Nedum sapientia præstare eum par est, qui antecedit imperio, sed etiam religione & pietate Aristh. apud Plut. de profect. morum.*
- Regna unum honoris ac gloria fructum, cum multis incommotis compensant. Plut. in Conuiuio. 7. Philoso.*
- Laudo reges & ciuitates, qui exteris prius, deinde ciuibus dant operam. ibi.*
- Impera tibi. Sodiad.*
- Imperium nemini cõuenit, qui, quibus imperat, melior non sit. Cyr. apud Plut. in apophtheg.*
- Ditare magis est regium, quàm ditescere. ibid.*
- Regium est, cum benefeceris, malè audire. Alexand. apud Plut. ibid.*
- Ille tutus est rex, qui sic subditis imperat, ut parentes filii. Agesil. apud Plut. ibid.*
- Bonus rex mitis sit, eousque diu contemptui non sit. Cleom. apud Plut. ibidem.*

- Si princeps secundum leges vixerit, unaquaque civitas optime regi poterit. Solon apud Laer. li. 1.
- Qui tunc regnare vult, summo opere nitatur, ut benevolentia non armis stipatus regnet. Cleobul. ibid.
- Princeps solidam dormire noctem non debet. Homer. Iliad. 1.
- Regum est affectus cohibere. idem Iliad. 20.
- Regum indignatio & si in presenti dissimuletur, tamen est timenda in posterum. Homer. Iliad. 1.
- Regum potestas à Deo est. ibid.
- Somnia principum non omnino negligenda. ibid.
- Regnum cum paraveris, scito te hoc dignum esse. ibid.
- Imperia pleraque violenta sunt, & magis armis quam iure constituuntur. Demost. in arg. lib.
- Imago rex est animata Dei. idem.
- Nullus dominatus est perpetuus, praesertim violentus, ab aliis ad alios imperia transferuntur. ibidem.
- Efficiat princeps, ut subditi metuant non ipsum, sed pro ipso. Pittac. apud Stob.
- Princeps nullis consiliariis egeat, deliberet tamen cum amicis. ibid.
- Princeps in multis concedat amicis & familiaribus: inimicos autem per omnia superet. ibid.
- Princeps sit gravis, non vultus contractione, sed institutione vitae, nulla prorsus in re inordinatè se gerens, sed aequè promissiones quaslibet verborum ac iusurandum conservans. ibid.
- Princeps in concionibus dispositiones ac habitus decentes constituat. ibid.
- Reverentia divinitatem praeseferens, poterit principem in admirationem, honoremque apud vulgus promovere, benignitas charum & amabilem reddit, gravitas autem terribilem & inuictum hostibus, magnanimum verò & fiducia plenum erga amicos efficiet. ibid.
- Princeps gratiam referat, non habitu respectu ad pretij ma-

- gnitudinem, sed ad ingenium & voluntatem conferentis. *ibid.*
- Oportet principem etiam moribus imperium docere. *ibid.*
- Virtutes principis, Dei opera, existimanda sunt, & illius beneficio, illi accessisse. apud *Stob.*
- Rex viua est lex, equitas & concordia machinans, iniquitatem ac seditiones arcens, animo in subditos paterno. *ibid.*
- Ita statuo, bonum regem necessarium philosophum esse, & philosophum statim regem praeditum esse animo. *ibid.*
- Princeps subditos praecedat, non dolo & otio; sed providentia & industria *Xenoph.* apud *Stob.*
- Si pax hominibus videtur ingens bonum, huius minima pars redit ad reges, & si pro magno bellum habetur, huius maxima pars ad reges pertinet. apud *Stob.*
- Legi ac principi sapientiori cedere pars est. *Demosth.* apud *Stob.*
- Boni principis hoc unum est lucrum, & instar multorum aliorum, omnia sic facere, ut in ipso imperij tempore, & post id iustitiae ac bonorum omnium à subditis testimonium habeat. *ibid.*
- Principatum gerens non reminiscaris inimicitarum & dissensionum, si quae tibi prius cum aliquibus intercesserunt. *Euseb.* apud *Stob.*
- Princeps non ideo creatus est, ut laderet, sed ut iuaret. *Pytha.* apud eund.
- Nec ira in subditos utendum est, nec peccantibus institutum suum sine reprehensione relinquendum. nam iracundia principem ab insanis nihil differre signum est. hoc verò leuitatem ad peccandum in subditis gignit. *Pythag.* *ibidem.*
- Imperandi modum singulorum moribus decenter accommodato, cum probis moderatè, cum supinis vehementius, cum audacibus acerbè, cum cautioribus denique leniter agès. *ibidem.*

Si proposuerit princeps ornamento quaedam civitati consecrare seipsum pulcherrimo mansuetudinis, iustitia, & beneficentia ornamento primum decoret.

Principatus virum ostendit.

Aristot. Ethic. 5.

Filio non tradendum imperium est. apud Stob.

Quemadmodum sol non expectat preces, ut exoriat, sed illico fulget, & saluatur ab omnibus: ita nec expectaverit princeps plausus & strepitus & laudes, ut beneficiat, sed sponte conferat beneficia, & aequè ac sol amabitur. ibid.

Tot tantorumque bonorum, & munerum, quae dii largiuntur, nullus est fructus, aut usus rectus sine lege, iure, & principe. Ius finis est legis, principis opus lex, principis autem imago Dei cuncta administrans. Demosth. apud Stob.

Magnum est argumentum virtutis in principe, si subditi ipsum libenter sequantur, &

in periculis una perseverent: Xenoph. apud Stob.

Propositis tribus statibus, & iis omnibus optimis, ut optime imperet populus: optime pauci: optime unus: inter haec multo antecellere unius imperium sentio. Herod. lib. 5. apud Stob.

Nec omne imperium populo committas, nec affligas ipsum nimium tribuens divitiis: nec unquam populo virum fidum eicias, nec promoveas plus, quam tempus postulat. haud enim tutum est, ne tibi ex ipso fiat insignis tyrannus: ad haec prohibe illum, qui praeterius honoratur. pravi enim feliciter agentes, morbus sunt reipublic. Eurip. apud Stob.

Propterea reges prudentes existunt, quoniam alii in concione aut iudicio inique legis suum restitunt, leniter benignis adhortantes verbis. Hesiod. apud Stob.

Oportet regem meminisse, quod homo existens potestatem sit adeptus diuinam, ut res ho-

- nestas & diuinas instituat : *Callidi & in rebus gerendis sermone autem humano utatur. Philip. apud Stob.*
- Rex libros de regno scriptos emat ac legat, nam de quibus amici reges admonere nō audent, ea in libris sunt descripta. *Demet. ibid.*
- Viris prudentibus dicendi libertatem concedat princeps, ut de quibus dubitauerint cum principe communicent. *Isocr. ibid.*
- Verissimos esse honores princeps existimet, non qui in propatulo cum timore fiunt, sed quando subditi apud se soli mentē principis potius, quā fortunam admirantur. *ibid.*
- Per absentiam principis, si qui nouis rebus student, aliquid moliri solent. *Demosth. in arg. lib.*
- Qui a principibus aut à ciuitatibus aliquid impetrare student, consiliarios & oratores in primis sibi conciliari student. *ibi.*
- Respubl. potius societatem rerumpubl. quam principum colunt. *ibid.*
- acres amplificare solent imperia. *Demosth. I. Olynth.*
- Principum minae non sunt contemnendae. *ibid.*
- Principes finitimos primū uolūt esse oppressos, & subactos: vel quod ipsorum rebus maxime sūt opportuni, vel quod per eos transitum habere solent ad alienos. *ibid.*
- Etiam regum fortuna potentioribus ludibrio est. *ibid.*
- Verum imperij nomen mihi gerere uidetur ille princeps, qui auro inexpugnabilis, ratione facilis captus sit. *Themist.*
- Abstinentum est spectaculis uerē imperantibus. nam qui ridiculis gaudent, imperij maiestatem imminuunt. *ibid.*
- Oportet principem non tantum rectē imperare posse, sed etiam humaniter. *Arch. in li. de leg. & iust.*
- Egregium quiddam, rex est, qui fortitudine præcellit, & iura hominum iudicio suo conseruat. *Menand.*
- Honestius est principi benefi-

ciorum, quàm trophaorū memoriam relinquere. Xenoph. Socras.

In rege perfectō, ut bonus sit Imperator, iudex & sacerdos requiritur. Pythag.

Principes non sunt, qui sceptrā ferunt, sed qui regere sciunt. Xenoph. li. 3. de fact. & dict. Socras.

EX LATINIS.

OMnes reges ex seruis, omnes serui ex regibus oriuntur: omnia ista longa uarietas miscuit, & sursum & deorsum fortuna uersauit. Senec. Epist. 44.

Officium est imperare non regnum. idem epist. 91.

Regem incolumi, mens omnibus una est, amisso rumpitur fides. idem Epist. 105.

Natura certè commenta est regem, quod ex aliis animalibus licet cognoscere: & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioq; & tutissimo loco. idē de Clement. Non est ibi rex tutus, ubi nihil

à rege tutum est. Seueritas seueritate mutua paciscenda est ibid.

Saluum regem in aperto clementia praestat. idem ibid.

Vnū est regi expugnabile munimentum, amor ciuium. ibid.

Existimet rex non rēpub. suam esse, sed se reipub. ibid.

In vindicandis iniuriis lex est, ut hac tria princeps consideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut pœna eius ceteros meliores reddat, aut ut sublatis malis, ceteri securiores uiuant. ibid.

Non minus sunt turpia principi multa supplicia, quam medico multa funera. ibid.

Remis suis imperantibus melius paretur. ibid.

Quod regnum est, cui non sit parata ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex! cuiquam potest acciāere quod cuiquā potest. Senec. de Trāq. anim.

Princeps, qui uult omnia scire, necesse est, multa ignoscat. Quint. lib. 8.

- Eloquētia principibus maximè
ornamēto est. Cice. 4. de finib.
- Nihil est tam regium, tam li-
berale tamque munificum,
quàm opem ferre supplicibus,
excitare afflictos, dare salutē,
liberare periculis homines.
idem 2. de Orat.
- Nihil est tam acerbum, quàm
ad summum imperium acer-
bitatem adiungere natura.
idem ad Quint. frat.
- Nulla est imperij tāta vis, qua,
premeto metu, possit esse diu-
turna. ibid.
- Millies perire est melius, quàm
principem non posse in sua ci-
uitate sine armorum presi-
dio viuere. idem Philip. 2.
- Regum afflictā fortuna facile
multorum opes alliciunt ad
misericordiam, maximè eo-
rum, qui aut reges sunt, aut
uiuunt in regno, ut regale eis
nomen magnum & sanctum
esse videatur, idem pro lege
Manil.
- Nullum est vitium tetrius,
quàm auaritia, præsertim in
principibus, & republ. gu-
bernantibus. habere enim
- questui republ. non modò
turpe est, sed sceleratum etiam
& nepharium, idem 2. Of-
fic.
- Ut cupiditatibus & vitiis
principū insci solet ciuitas:
sic emendari & corrigi consti-
nentia. idem 1. de leg.
- Imperatoribus una medicina
imperet. Plin. Senior lib. 2. 4.
- Imperatorum autoritatem res
aduersæ minuunt. Cæsar de
bell. Gal.
- Non minus est imperatoris su-
perare consilio, quàm gladio.
idem lib. 2. de bell. Ciu.
- Imperia crudelia acerbā magis
quàm diuturna. Sallust. de
repub. ordinand.
- Imperio maximo, maxima in-
est cura. Sallust. pro Costā
ad pop.
- Iracundia apud alios, in prin-
cipe superbia est. idem in con-
iur. Catil.
- Regis nomen in terris, imperij
primum fuit. ibid.
- Regem armis, quàm munificen-
tia vinci, minus flagitiosum.
idem in Orat. Lepid.
- Expeditius est augere regnum,

quàm fuit accipere. *Cur. li. 10*   bis iniquus
 Nullum minus timeat prin-   Interius leges. Tunc omnia in-
 cept, quàm qui de solo victu   re tenebis,
 cogitat. *Vitel. apud Tranq.*   Cum poteris rex esse tui, procli-
 Non oportet quenquam à ser-   uior vsus
 mone principis tristem disce-   In peiora datur, suadetque li-
 dere. *Vespas. apud eundem.*   centia luxum.
 Princeps, qui delatores non ca-   -Sed comprime motus,
 stigmat, irritat. *Domi. apud*   Nec tibi, quid liceat, sed quid
Tranq.   fecisse decebit,
 Si tibi Parthorum solium fortu-   Occurrat, mentemque domet
 na dedisset   respectus honesti.
 Chare puer, terrisque procul ve-   Hoc te praterea crebro sermone
 nerandus *Eois*   monebo,
 Barbarus *Arsacio* consurgeret   Ut te totius medio telluris in
 ore thiaras,   orbe
 Sufficeret sublime genus, lu-   Viuere cognoscas, cunctis tua
 xūque fluentem   gentibus esse
 Deside, nobilitas posset te sola   Facta palam, nec posse dari re-
 tueri,   galibus unquam
 Altera Romana longæ recto-   Secretum vitius: nam lux altis-
 ribus aula   sima facti
 Conditio, virtute decet, non   Secretum nihil esse finit, late-
 sanguine niti: brásque per omnes
 Tu licet extremos latè domine-   Intrat, & obscuros explorat fa-
 re per Indos,   ma recessus.
 Te *Medus*, te mollis *Arabs*, te   Sis pius in primis. nã cum vin-
Seres adorent,   camur ab omni
 Se metuis, si praua cupis, si du-   Numine, sola deos aequat cle-
 ceris ira,   mentia nobis.
 Seruitij patiére iugum, tolera-   Neis dubie suspectus agas, neu

R E G N V M

falsus amicis,
 Numorumque avidus, qui talia
 curat, inanes
 Horrebit strepitus, nulla nõ an-
 xius hora.
 Non sic excubiæ, non circumsan-
 tia pila,
 Quam tutatur amor, non extor-
 quebis amari.
 Hoc alterna fides, hoc simplex
 gratia donat.
 Qui terret, plus ipse timet, fors
 ista tyrannis
 Conuenit, inuideant claris, for-
 tesque trucidant,
 Munici gladiis viuât, septique
 venenis,
 Ancipites habeant artes, trepi-
 dique minentur.
 Tu ciuem patrémque geras, tu
 consule cunctis
 In commune iubes, si quid sen-
 sesque tenendum,
 Primus iussa subi, tunc obser-
 uantior equi.
 Fit populus, nec ferre vetat, cum
 viderit ipsum
 Autorem parere sibi. componi-
 tur orbis
 Regis ad exemplum: nec sic in-
 flectere sensus

Humanos edicta valent, quam
 vita regentis.
 Mobile mutatur semper cum
 principe vulgus.
 His tamen effectis, nec fastidi-
 re minores.
 Neu pete præscriptos homini
 transcendere fines,
 Inquinat egregios adiuncta su-
 perbia mores.
 Interea musis animus, dũ mol-
 lior instet.
 Et quæ mox imitere legas, nec
 desinat usquam
 Tecum Graia loqui, tecum Ro-
 mana verustas,
 Antiquos euolue duces, assues-
 ce futura
 Militia: Latium retro te conser
 in auum.
 Libertas quaesita placet, mira-
 bere Brutum:
 Perfidiam damnas. Metij sa-
 tiabere pœnis.
 Triste vigor nimius, Torquati
 despice mores.
 Mors impensa bonum, Decios
 venerare ruentes.
 Vel solus quid fortis agat te
 ponte soluto
 Oppositus Cocles: Mutij te stã-

- ma docebit,
 Quid mora perfringat Fabius,
 quid rebus in arctis
 Dux gerat, ostendet Gallorum
 strage Camillus,
 Discitur hic nullos meritis ob-
 sistere casus,
 Discitur in quantum paupertas
 sobria possit.
 Pauper erat Curius, regem cum
 vinceret armis.
 Pauper Fabricius, Pyrrhi cum
 sperneret aurum. Claudia. de
 instit. princip. de quarto Ho-
 norij Augusti consulatu.
 Non bene cum sociis, regna ve-
 nusque manent. Ouid. 3. de ar-
 te amand.
 Principis est virtus maxima nos-
 se suos. Martial. lib. 8.
 Regia (crede mihi) res est suc-
 currere lapsis. Ovi. 2. de Pōto.
 Est piger ad pœnas princeps, ad
 prœmia velox,
 Cuique dolet, quoties cogitur es-
 se ferox. idem 1. de Ponto.
 Nihil rectè inchoatur, nisi post
 Deum, fauerit imperator, ne
 quenquam oportet vel melio-
 ra scire, vel plura, quàm prin-
 cipem, cuius doctrina omni-
 bus potest prodesse subiectis:
 Veget. in prolog.
 Antiqua bonarum artium stu-
 dia literis mandabant, & in
 libros redacta offerebant prin-
 cipibus. ibid.
 Boni pastoris est, tondere pecus,
 non deglubere. apud Tranq.
 Conditio principis miserrima
 est, quibus de coniuratione
 comperta non creditur, nisi
 occisis. ibid.
 Imperium non est experiendum
 cuius vis est in consensu obe-
 diētium. Liuius li. 2. Deca. 1.
 Imperium id longè firmissimū
 est, quo obedientes gaudent:
 idem Liu. 9.
 Imperia malè parta, malè ge-
 sta, malè retenta obruuntur.
 ibid.
 Ira & vini amor, imperatoris
 virtutibus perniciosa. ibid.
 Maestas non est sine viribus tu-
 ta. idem lib. 2. Decad. 1.
 Regnum res pulcherrima est in-
 ter deos & homines. idem
 lib. 2.
 Regnum minimè est populare.
 . ibid.
 Vicissitudo imperandi est

- unum, aquanda libertatis cōsiliium. idem lib. 2. Decad. 1.*
- Rege interempto fugiunt satellites idem lib. 4. Decad. 3.*
- Regius mos est, venenum secum ferre. idem lib. 10. Decad. 3.*
- Regum maiestas difficilior à summo fastigio ad medium detrahitur, quàm à mediis ad ima præcipitatur. Livi. lib. 7. Decad. 4.*
- Præcipere, qualis debeat esse princeps, pulchrum quidem est, sed onerosum, ac propè superbium est. laudare verò optimum principem, ac per hoc specula posteris, velut specula, lumen, quod sequantur ostendere, idem utilitatis habet, arrogantia nihil. Plin. Iuni. lib. 3.*
- Grauisissimi principis iudicium in minoribus etiam rebus cōsequi pulchrum est. idē lib. 4.*
- Princeps non patitur ea demū sibi rogari, quæ iam homines habeant. idem. lib. 10.*
- Parum refert deponere an impartire imperium, nisi quod difficilior hoc est. idem in Paup.*
- Imperatori una medicina imperat. Plin. Senior lib. 24.*
- In principe, qui electo successore decessit, certissima diuinitatis fides est, bonus successor. ibid.*
- Princeps nec timeat bella, nec prouocet. ibid.*
- Vt nolit princeps pugnare, moderationis est: fortitudinis autē, ut ne hostes velint. ibid.*
- Nullū magno principi beneficij genus dignius, quàm quod irrogatur in posteros. ibid.*
- Nihil largiatur princeps, dum nihil auferat. ibid.*
- Nunquam mala causa fisci est, nisi sub bono principe. ibid.*
- Onerosum est succedere bono principi. ibid.*
- Æquum est esse clarissimos bono principi, qui iniuri malo fuerant. ibid.*
- Non tam sinistrè constitutum est, ut qui malum principem possit imitari, bonum non possit. ibid.*
- Vita principis censura est. ibid.*
- De nullo minus principe queruntur homines, quàm de quo maxime licet. ibid.*

- Fidissima est principis custodia, ipsius innocentia. ibid.*
- Princeps tam parcus sit in adificando, quam diligens in tuendo. ibid.*
- Non satis amat bonos principes, qui malos satis non oderit. ibi.*
- Cum de malo principe posteritacent, manifestum est eadem facere presentem. ibid.*
- Nunquam deceptus est princeps, nisi qui prius ipse decepit. ibid.*
- Ibi intemperantius amamus bonos principes, ubi liberalius malos odimus. ibid.*
- Cui nihil ad augendum fastigium superest, hic uno modo crescere potest, si se ipse submittat securus magnitudinis sue. Plin. l. un. in pareg.*
- Indigna res est, honores dare, qui gerere non potest. ibid.*
- Optimus quisque princeps existi debet, ut post se quoque reipub. proficiat. ibid.*
- Non potest non nimium esse priuatis, quod principi satis est. ibid.*
- Nemo princeps tam dissolutus est, cuius occupationibus alia*
- qua seueritatis specie non contingat. ibid.*
- Cum plurimis amicis fortuna principis indigeat, precipuum principis opus est, amicos parare. ibid.*
- Precipuum iudicium est non magni principis, magni liberti. ibid.*
- Periculosum est graue imperium, difficile est continere, quod capere non possis. Curt. lib. 1.*
- Princeps se regem esse, non mercatorem meminerit. ibid.*
- Princeps quantuscumque timidus & ignauis videri potest, unum animal est. ibid.*
- Cum de salute regis timetur, creduli esse debemus. idē li. 6.*
- Nihil potestas regum valeret, nisi prius valeret astitoritas. ibid.*
- Regum opes sapientius assentatio, quam hostis euerit. idem lib. 8.*
- Regum ducumque clementia, non in ipsorum modo, quam in eorum, qui parent, ingenis sita est. ibid.*
- Obsequio mitigantur imperia. ibid.*

Mori præstat quàm precario imperatorem esse. *idem lib. 9.*

Aliorum regum si exitus reputaueris, plures à suis, quàm ab hostibus interemptos inuenies. *ibid.*

Lacrymare plebi, regi honestè non licet. *Ennius apud Hier. in epitap. Nep.*

EX SACRIS ET
ALIIS VIRIS
ILLVST.

L Audis contemptus reprehenditur in principe.

Aug.

Nec imperatoris est, libertatem dicendi negare, nec sacerdotis, quod sentiat non dicere.

Amb.

Hoc interest inter bonos & malos principes, quòd boni libertatem amant, seruitutem improbi. *idem.*

Imperator leges ferat, quas primus ipse custodiat. *idem.*

Principi nõ est resistendum, etiã si bona nostra auferat. *Ansel. super Epist. ad Rom.*

Principes huius seculi sunt Dei

ministri. *idem.*

Principis nomen habere non est esse principem. *Chrysof.*

Necesse est ut princeps consultorem habeat in pectore. *Eras. in Epi.*

Securitas in paupertate sælicior, quàm imperium metu retentum. *in hist. Sax.*

Complures magnos reddit commissum imperium. *Eras. in Epist.*

Reges plerunque creduli. *in hist. Sax.*

Gravis & efficax autoritas regis iubentis, sed dictu mirum, quanto efficacior præstantis, quod iubet. *Eras. in Epist.*

Principes, quod primum volunt statuunt, quo factum prætexant suum. *ibid.*

In priuatis hominibus luxuria nequitia est, in principe impietas. *ibid.*

Plerunque princeps iustus malorum errores dissimulare nouit, non quòd iniquitati eorum consentiat, sed quòd aptum tempus correctionis expectet: quando eorum vitia emendare, vel punire valeat.

- Isido. 1. li. 3. de summo bono.* Malitia idonea regno. idem *Of-
fic. 2.*
- Benigni principis est, ad clemen-
tia modum transilire termi-
nos equitatis, quoniam sola
est misericordia, cui cetera
virtutes honorabiliter cede-
re non recusant. Cassiod. in
Epist.* Princeps habeat eloquentiam
cum vitæ integritate. *Ansel.
super Epist. ad Timoth.*
- Iuste & rectè regnare, philo-
sophia est. Hugo in Dida-
scal. 3.* Principatus, quem aut seditio
extorsit, aut ambitio occupa-
uit, etiam si moribus atque
actibus non offenderit, in ip-
sius tamen sui inity exem-
plo, semper est vitiosus. &
difficile est, ut bono peragan-
tur exitu, quæ malo sunt in-
choata principio. *Leo Pap. in
quad. Epist.*
- Princeps sine literis, navis est si-
ne regimine, & volucris si-
ne pennis. Pet. Rau. in quad.
Epist.* Iustitia regis, pax est populorū,
tutamen patriæ, immunitas
plebis, monimentum regentis,
cura languorum, gaudium
hominū, temperies aëris, se-
renitas maris, terræ sæcun-
ditas, solatium pauperum, hæ
reditas filiorum, & sibi met-
ipsi spes futura beatitudinis.
Apr. de 22. Abus.
- Rex & Imperator potest qui-
libet dici in domo sua. apud
Iuriss.* Rex dicitur lex animata in re-
gno suo. *ibid.* Regibus prudentes viros adha-
rere, valde laudabile & bo-
num est. *Grego. in regist.
Epist. 16.*
- Rex dicitur lex animata in re-
gno suo. ibid.* Regum mala, & magnatum
quandoque toleranda. *idem*
- In principe causa præsumitur.
ibid.*
- Dignus est, quem princeps eli-
git. ibid.*
- Dignitatem habens à principe
dignior reputatur. ibid.*
- Imaginem imperatoris coro-
nans, illum norat. Ambros.
in Psalm. 118.*
- Imperator nihil habet iuris in
diuina. Ambros. Epist. 33.*

in 1. Reg.
 Princeps dicitur quasi primus
 capiens. Aug. de Grammat.
 In principum curiis per pericu-
 la ad grandius periculum per-
 uenitur. Aug. lib. 8. conf.
 Principibus seculi huius nō est
 considendum: idem li. 3. qua-
 stio. sup. Leuit.
 Non regnat, sed seruit, qui ma-
 lus est. idem libr. 4. de Ciuit.
 Dei.
 Regna Deus etiam impiis di-
 stribuit. idem libr. 5. de Ciui.
 Dei.
 Regna diuina constituuntur pro-
 uidentia. ibid. cap.
 Regi veritatem iubenti resi-
 stens, Deo resistit. idem lib. 3.
 cont. Epist. Parmeniani.
 Imperatoris est proprium impe-
 rare, apud Platinam.
 Rex Dei habet imaginem. idem
 in quest. vet. test. quest. 35.
 Fœmina imperante, regnum est
 pessimum. idem sup. Ioan. tra-
 ct. 2.
 Facillima est natura principis.
 Eras. in Epist.
 Non tam literis, quàm rei mili-
 taris disciplina imbuedus est

princeps. apud Platinam.
 Ut in mare flumina, sic in ma-
 gnas aulas vitia influunt. ibid.
 Rex qui nulli fidit, inutilis est:
 nec minus qui omnibus. ibid.
 Qui multos regit à multis rega-
 tur oportet. ibid.
 Non est regio nomine dignus,
 qui suis comodis publica me-
 titur. ibid.
 Nec qui sacra negligit, ecclesia
 prouentum: nec regi qui iusti-
 dicundo non assidet, uectiga-
 lia dignus est petere. ibid.
 Principum negligētia nascitur
 ex populi culpa. Chrysost. de
 ver. Esaia Hom. 1.
 Principes legem Dei, operū suo-
 rum ducem habeant. idem
 serm. de mansuet.
 Res peritus sit rerum huma-
 narum Theod. Gazad. in
 pref.

Tyrannis.

EX GRÆCIS.

Tyrannis est genitrix inia-
 ria, Plutharc, de fortu-
 Alex.

Animal

Animal maximè noxium est, inter immitia tyrannus, inter mitia adulator. idem de Amic. & adulat.

Mirabor non solum si tyrannū, sed si gubernatorem videro senem. Theb. apud Pluth. de conuiuio. 7. Sap.

Tyrannorum preces necessitati sunt admixta. Plato Epist. 5.

Aduersus tyrannos, unicum munimētum diffidentia est. Demosthe. in Philipp. declamat. 2.

Tyrannidis & libertatis naturale dissidium. idem decl. 4.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud est, quàm translatio pecuniarum à iustis dominis ad alienos. idem ex arg. lib.

Tyrannorum est in initio tanta dexteritas, ut eorum dolum nemo intelligere queat. ibidem.

Tyrannis ad opprimendos imbecilliores nihil aliud deest, præter honestam speciem & occasionem. ibid.

Tyrānica calliditatis est, simulare se iis consultum velle, quibus struunt insidias. ibid.

Per vim imperanti etiam ultro desistere, periculosum. apud Stobaeum.

Oportet tyrannum multis placere. ibid.

Tyrannis iniustitia mater est. Menand. apud Stob.

Tyrannum esse pium non facile est. Sophocles ibid.

Qui utrunque expertus est, tyrannidi vult subesse, nō præesse. Phalereus. ibid.

Tyrannus metuit turbam, metuit solitudinem, metuit satellitij absentiam, metuit ipsos etiam custodes, nec armatos illos apud sese, nec incermes videt libenter. ibid.

EX L A T I N I S.

Non se obstrinxit scelere, si quis, tyrannum occiderit, quamuis familiarem. Cicero 3. Offic.

Nulla nobis cum tyrannis societas est, sed summa distractio, nec est contra naturam spoliare eum, quem fas est occidere. idem 5. Tusc.

Qui terret, plus ipse timet: fors

G V B E R N A T I O .

ista tyrannis.

*Conuenit, inuideant claris, forte
que trucidant,*

*Muniti gladiis uiuat, septique
venenis:*

*Ancipites habeant artes, trepidique
minentur. Claudian.*

de institu. princ.

*Multos timeat necesse est, quem
multi timent. Pub. Mim.*

EX SACRIS ET
ALIIS VIRIS
ILLVST.

Nullo consulto quicquam
magna rei aggredi, ty-
rannicum est. Eras. in Epist.
Qui tyrannidem affectat, alie-
nis disidiis suas augent opes.
ibid.

*Tyrannorum versutia pia frau-
de diluenda. Super Matth.*

Gubernatio.

EX GRÆCIS

Perfecta gubernatio apud
unum vel paucos, multi-
tudo non potest regere. Plat.

de Regn.

*Vbi prafes fuerit philosophus,
ibi ciuitas erit felix. Aristot.
tel. Rhet. 2.*

*Ars gubernadi ciuitates, prin-
cipatum tenet in omnibus ar-
tibus. idem Eth. 1.*

*Regens naturaliter est dignior
recto. idem Polit. 1.*

*Melius est ciuitatem regi à vi-
ro optimo, quam à lege opti-
ma. idem Polit. 3.*

*Statim leges ac mores mutat
populi, nouisque ea legibus
moderari extemplo velle, non
modo non facile, verum ne-
tutum quidem omnino est:
ut res, quæ multo tempore, &
ingentibus viribus indiget.
Pluth. de Polit.*

*Vir ciuiliſ, & rempubl. tracta-
re incipiens, ciuium moribus
conſentaneè viuat, & ſe ad
eorum naturam accommodet,
atque ſcitè cōſectetur ea, qui-
bus populus ſoleat delectari,
& quibus adduci facile, do-
nec opinione virtutis, & fide
iam comparata, auctoritati
inniſi poſſit. ibid.*

Quæuis reipubl. adminiſtratio

inimicitias & dissidia quaedam affert. Simonid. apud Pluth. de Polit.

Magni atque perstreui animi est, vel paruas ciuitates curandas suscipere. ibid.

Magistratum, quem diu gesseris, deponere difficile est. idem num seni sit gerenda resp.

Boni ciuis esse videtur, quodcunque patriæ munus delatum fuerit, admittere, & id pro virili parte curare, etiam si humiliter videatur, quam eius æstimationi, cui demandatur, conueniat. ibid.

Non decet remp. gessisse, sed gerere. ibid.

Mirabor non si tyrannum, sed si gubernatorem videro senem. Plut. de conuiuio. 7 Sap.

Magistratus, iudexque nec pro iustis orādus, nec pro iniustis exorādus. Cato apud Pluth. in Apophth.

Non populus causa gubernatoris, sed gubernator causa populi fit. Plat. apud Volat.

Vocante te patria ipsa ad rempub. gubernandam, absurdum forsitan est non parere, præsfer-

tim cum simul accidit, ut a ditus paucis hominibus relinquitur. Plat. Epist. 9.

Oportet leges quidem acriter statui, mitius autem, quam ipse iubent, pœnas sumere. apud Stob.

Viros tales iis rebus præfice, quas tu peragere non possis: seu ipse præstiturus sis culpam eorum, quæ illi deliquerant. Isocrat. ibid.

Administrans rempub. respublikas priuatas existimet, priuatas verò publicas. ibid.

Magistratus non prudentes tantum, sed benignos esse oportet. Pythag. ibid.

Perinde periculosum est, ut insanienti gladium, sic improbo viro magistratum committere. apud Stob.

Apud quos maxima virtus, præmia proponuntur, apud illos optimi etiam viri remp. gubernant. ibid.

Gubernari oportet malos à bonis, & parere se melioribus. Eurip. apud Stob.

Custodes legum diligenter præuideant, primum ne fiant de-

G V B E R N A T I O .

lieta, deinde facta prout ius
postulat, puniantur. Plato de
leg. Dial. 6.

Oportet prudentes magistratus
non propter officium, sed vir-
tutis causa, admirationem sui
parere, ut etiam immutata
fortuna, eisdem laudibus di-
gni censeantur. Arist. apud
Stob.

Vt ad ignem, sic ad rempu. ac-
cedendum est: ne nimis pro-
pe, ne vraris: nec longius, ne
frigeas. Arist. apud eund.

Ideo ad administrationem rei-
publ. non accedendum, quia
si malè rexeris, diis displice-
bis: si bene, ciuibus. Chry-
sip. ibid.

Bonus princeps à magistratu
discedens, non ditior, sed cla-
rior euadat. Bion. apud Stob.

Principatum, quem gesseris, or-
nes, te ipsum verò non immu-
tes. ibid.

Nec nautam amo nimis au-
dacem, nec continentem ni-
mis praesidem. Eurip. ibid.

Non oportet noctem integram
dormire consiliarium virum,
cui commisi populi, & tan-

te res cura sunt. Homer.
Iliad. 6.

Vt vulgus temerè te aliquid po-
stulans ex rebus tuis non mu-
uet te, sic quauis in re ple-
bem iniuste aliquid orantem
non reuerearis. ibid.

In publicis officiis priuata per-
sona deponenda est, & su-
menda publica. Demosth. de
Coron.

E X L A T I N I S .

Nulla vicissitudo impedi-
re officium & fidem
debet. Cic. ad Cornif.

Regere vi patriam, importunè.
Salust. in coniur. Catil.

Ratio ciuiliū officiorum ne-
cessitatem quandam nitenti-
imponit. Plin. Iuni. lib. 6.

Nimis multa audire coguntur,
nec aliter fieri potest, quibus
tota respubl. commissa est. Ci-
cer. pro Milon.

Imperaturus omnibus, eligi
debet ex omnibus. Plin. Iun.
in Paneg.

Qui apud multitudinē loqui-
tur, eo gratior est, quo nihil

præter publicum commodum
videt. *Liuius. Dec. 1. lib. 4.*

Queritur in re domestica con-
tinentia laus, in publica di-
gnitatis. *Cicer. pro Flacco.*

Nunquam præstantibus in rep.
gubernanda viris, laudata
fuit in una sententia perpe-
tua permansio. *idem ad Lent.*

Magistratus lex est loquens.
idem 3. de leg.

Magistratibus opus est, sine
quorum prudentia & dili-
gentia ciuitas esse non potest:
quorum descriptione omnis
reip. moderatio continetur. *idē
de leg.*

Artium studio à rebus geren-
dis abduci cōtra officium est.

Cice. 1. Offic.

Nulla re cōciliare facilius pos-
sunt multitudinis beneuolen-
tiam y qui reipubl. præsumt,
quàm abstinentia & conti-
nentia. *Cice. 2. Offi.*

Qui reipub. præsumt legibus si-
miles sint, quæ ad puniendum
non iracundia, sed aequitate
feruntur. *idem 1. Offic.*

Omnino qui reipu. præsumt, duo
Platonis præcepta teneant:

unum ut utilitatem ciuium
sic tueantur, ut quidquid a-
gant, ad eam referant, obliti
cōmodorum suorum: alterum
ut totum corpus reip. curent,
ne dum partem aliquã tuean-
tur, reliquas deserant. ut enim
tutela, sic procuratio reipub. ad
utilitatem eorum qui commis-
si sunt, non ad eorum quibus
commissa est, gerenda. *Cicer. 1.
Offic.*

Est boni magistratus, cum au-
xilia reipub. labefactari con-
uellique videat, ferre openi
patriæ, succurrere saluti, for-
tunisque communibus: suam
salutem posteriore salutem cō-
muni ducere, intercludere
omnes seditionum vias. *idem
pro Rabir.*

Est proprium munus magistra-
tus intelligere se gerere perso-
nam ciuitatis, deberéque eius
dignitatem & decus susti-
nere, seruare leges, iura de-
scribere atque fidei suæ com-
missa meminisse. *idem 1. Offic.*

Est boni magistratus nō solum
videre quid agatur, verum-
etiam providere quid futu-

- rum sit. idem pro Muren. idem 26. mor.
 Bono viro non minori curæ est, In regimine constituti gloriam
 qualis resp. post mortem suam sua dignitatis dissimulent.
 futura sit quam qualis hodie idem lib. 5. mor.
 sit. idem in Lelio. Ne locū regiminis subeant, qui
 viuendo non perficiunt, quæ
 Caput est in omni procuratione meditando didicerunt. idem
 negocij, & muneris publici, in Pasto.
 ut auaricia pellatur vel mi-
 nima suspicio. idem 2. Offic. Pōdus regiminis aduersa qua-
 Pratoris manus nō solum à pe- que despiciat, & prospera for-
 cunia lucro, sed etiam oculos midet. ibid.
 à libidinoso aspectu continen-
 tes esse debent. Max. lib. 4. Plerunque occupatio regiminis,
 Nullo casu arbitror hoc cōstan- soliditatem dissipat mentis.
 ti viro posse contingere, ut vl- ibid.
 la intermissio fiat officij. idem
 in Lal.

EX SACRIS LI-
 TERIS, ET IL-
 lust. viris.

- N**ulla reipub. administra-
 tio proderit, nisi Deus
 verus colatur. Aug. epi. 52.
 Nemo potest rectè terrena rege-
 re, nisi nouerit prius diuina
 tractare. Greg. in reg. lib. 4.
 Sūmus locus bene regitur, cum
 is, qui præest, vitiis potius,
 quam fratribus dominatur.
- Hi, qui pōdus regiminis per hu-
 militatem refugiunt, tunc ve-
 rē humiles sunt, cum iudi-
 cii diuinis non resistunt.
 ibid.
 Locus regiminis desiderantibus
 est negandus, & fugientibus
 offerendus. idem in reg. lib. 5.
 In regni regimine, iustitia &
 potestas eget equitate. idem
 in regist. lib. 7.
 Gubernatores provinciarum in-
 telligant, satius esse, bene &
 integrè viuendo laudem &
 gloriam: quam malè agen-
 do diuitias malè partas cum
 ignominia & nota sempi-

terna portare, apud Plati.
 Magistratus alij merentur, &
 non habent: alij habent, &
 non merentur. *ibid.*
 Custodia, pastui, ornatui ouium
 pastores intendere debent. Ber-
 nar. *sup. Cant. serm. 77.*
 Praesse, & non prodesse, graue:
 nolle prodesse, grauius. Ber-
 nard. *in Epist.*
 Querere quæstum proprium,
 non profectum de subditis,
 deiecti animi est. Bernard. *in*
dedica. Eccles.
 Vacat sibi vix, vel raro, qui a-
 liis in solitudine præest. Ber-
 nar. *sup. Cant. serm. 53.*
 Gubernatrix tristium sapien-
 tia est. *idem in Epist.*
 Prepositus habeat vicariū. Ba-
 sil. *in quæst.*
 Pro omnibus tibi subiectis, qui
 in domo tua sunt, rationem
 Deo reddes. August. *ad quæ-*
dam Comit.
 Omnia indigēs domino, & mi-
 sera, & fœlicia quia sine il-
 lo nō subleuabitur miser, &
 fœlix non regetur. August.
sup. Psal. 32.
 Vide plura in titulo de digni-

tate & honore & in præla-
 tione, & in Episcop.

Subditus.

EX GRÆCIS.

& Latinis.

Serua te oratione, non vi co-
 tra potentiores. Eurip. *id*
Orest.

Qui non assueuerūt ad nitum
 cuiquam parere, moleste fe-
 rūt superbißimi hominis im-
 perium. Demost. *1. Olynth.*

Subditi non tantum mirigeri
 sint, sed amantes etiã magi-
 stratum. Pythag. apud Stob.
 Semper præsens status subditis
 est molestus. *ibid.*

Nemo alienigenam dominum
 pati vult. Curt. *lib. 7.*

Eiusdem iuris esse debent, qui
 sub eodem rege victuri sunt.
idem lib. 10.

EX SACRIS.

Optimū in moribus dix-
 rim, qui in nullo prorsus
 resistit prioribus, aut in-
 b iij

- videat paribus, aut subiectos in superbia preßit. Bernard. super Cant.*
- Qui contra prepositam sibi potestatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini potestatem dedit. Gregor.*
- Multiplicata obsequia demerentur potius, quam offendunt. Lact.*
- Orandum est, ut rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Gregor. in Past.*
- Ad præfæcti laudem subiectorum redundat virtus. Veg. lib. 2.*
- Genus obsequij iudicatur, vitia, ac mores regis imitari. Lact.*
- Secundum mores subiectorum dantur rectores. Gregor. 25. mor.*
- Non est, subditorum temere vitam iudicare regentium. ibi.*
- Subditi se posse melius agere putant, quam præfæctos, si eos præesse contingat. ibid.*
- Vsus recta cõuersationis est, ut præesse non audeat, qui subesse nõ didicit, nec obedientiam subiectis imperet, quã non no- uit pralatis exhibere. Greg. Aliud debemus iniuste subditis, aliud iustis, & non subditis. Greg. 26. mor.*
- In correptione subditorum miscenda est lenitas cum seueritate. idem in Past.*
- Peccatum subditi, culpa pastoris, si tacueris, reputatur. idem sup. Ezech. Hom.*
- Subiectorum culpa pralatorum deprimit vitam. idem in regist. Subiecti à superbis dominis oppressi clamant ad Deum contra eos. Greg. 26. mor.*
- Subiecti ut plurimum imitantur pastores. idẽ super 1. Regũ.*
- Subiecti malorum principum quamuis boni periclitantur. ibidem.*
- Subiecti humiles sæpè, quæ superioribus desunt, accipiunt visiones. ibid.*
- Tuta est conditio subiectorum, ubi uiuitur sub æquitate regentis. Cassiod.*
- Membrum sequi debet caput. Bernard. in septuag. serm. 4. Obiurgationi per superiores fa-*

Etæ quidam impatientiam, quidam contemptum, quidam imprudentiã defensionis addunt. Bernar. super Cant. sermo. 2. 2.

Potestas.

EX GRÆCIS.

Potentum ignorantia terribilissima est. apud Plat. de Sum. bon.

Diuites, & nimis potentes non subijciuntur, nec subijci volunt. Arist. Poli. 3.

Nemo magnus in potestate cum stultitia & flagitiis. Plutar. de mort. Alex.

Nō potest latere in potestate malitia. idem de doct. princip.

Inuidia necessario potentia comes. unde ille recto consilio ducitur, qui in maximis rebus eligit, quod inuidia est obnoxium. Tucyd. apud Pluth. de vitio. verec.

Vt computatorum digiti, nunc unum, nunc decem millia significant, ita regum quoque amici interim totum, interim

minimum possunt. Oronth. apud Plut. in Apophtheg.

Vehementes sunt potentium animi, & aliquo modo leui momento incipientes, subinde inualescentes difficulter iras deponunt. Eurip. in Med.

Consiliorum multitudo congregata imbecillior est, stultiore animo summo imperio prædito unius potestas sit, & in re domestica, & in repub. Eurip. in Androm.

Nulla extra iustitiam potentia priuatim & publicè valet. ibidem.

Nihil est ab eorum potentia periculi, qui nocendi voluntatem non habent. Demosth. 1. Olinth.

Saturitas ferocitatem parit, imperia autem potentia coniuncta insaniam. Pithac. apud Stob.

Potentia mansuetudo iungatur. ibid.

EX LATINIS.

Nemo quātum potest experietur aduersus eos,

P O T E S T A S.

- per quos cœpit posse. Senec. Episto. 91.
- Hac conditio principum est, ut quicquid faciant, præcipere videantur. Quintilia. Declamat. 3.
- Arduum est, duas simul potestates capere. Plin. Iun. in Paneg.
- In bonis fortuna summa laus est, non extulisse se in potestate: non fuisse insolentem in pecunia: non se prætulisse aliis propter abundantiam fortuna, ut opes & copia, non superbia videantur ac libidini, sed moderantia facultatem & materiem dedisse. Cicer. 2. de Orat.
- Malè vim suam potestas alienis iniuriis experitur. Plin. Iun. lib. 8.
- Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab inualido. Curt. lib. 7.
- Nulla quaesita scelere potentia potest esse diuturna. idem lib. 10.
- Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
- Semina nequitiae languidiora
- facit. Ouid. 3. amor.
- Summa petit liuor, perflant altissima venti,
- Summa petunt dextra fulmina missa Iouis. idem 1. de Remed. amor.
- Emitur sola virtute potestas. Claudii. de 3. cons.
- In maxima fortuna minima licentia est. in hist. Sax.

E X S A C R I S.

Potestas dicitur, ubi voluntati potestas adiacet faciendi. Aug. de Spir. & liter.

Micina potentibus solet esse superbia. Amb. in Post.

Qui vititur potestate, ut prodesse debeat, posse se nesciat. Greg. in mor.

Magna sublimitas magnum debet habere consilium. ibid.

Malo minus posse honestè, quam plus turpiter. Amb.

Tunc solum potestas benè geritur, cum, non amando, sed timendo retinetur. qua ut ministrari rectè valeat, oportet primum, ut hanc cupiditas

- non imponat, sed necessitas. Potentes non irritandi. Amb.
idem. 2. Offic.
- Ideo Deus potentiores esse iniu- Potentia iustitiam comitatur,
stos, permisit, ut essent qui non prait. Aug. 3. de Trinit.
- ad malum cogere possent: vir- Potentia soror victoria. idem
tus esset pretiosa, quod rara lib. 4. de ciuit. Dei.
- est. Lactan. de ira Dei. Potestas omnis, siue bona, siue
Quo maior est potestas, eò per- mala à Deo est. idem contr.
niciosior, si in malū, stultum- Manich.
- ue inciderit. Eras. in Epist. Potestatibus siue bonis, siue ma-
Semper grandis potestas maiori lis honor tribuendus est. idem
timori subiecta est. Chrysost. in qu. est. ex utroque test.
- sup. Matth. cap. 2. Potestati tribuendum est, quic-
In alto positum non alta sape- quid ex bonis postulat tem-
re, difficile est, & omnino in- poralibus. idem super Epist.
uisitatum, sed quanto inuisi- ad Roma.
- tatus, tanto gloriosius. Bern. Dominandi cupido, bestia pess-
in Epist. ma. idem libr. 3. de ciuit. Dei.
Sapienter in altum quis tollitur, cap. 14.
- ut mens altius conquassetur. Potentiam Deus tribuit, elatio-
Raban. in quod serm. nem malitia nostra adinuen-
Omnis, qui dispensandis terre- nit. Grego. 26. mor.
- nis bonis præsudet, occulti ho- Potentiam bene regit, qui &
stis iaculis latius patet. Gre. tenere illam nouit, & impu-
in mor. gnare. Greg. in past.
- Non caret regia potestate, qui Potestas tanto premi interiorius
corpori suo nouerit rationabi- debet, quanto exteriorius eminet.
liter imperare. Prosp. in suis idem 26. mor.
- sent. Potestas culminis, est tempestas
Alanditia potetum equiparan- menis. idem in Past.
- tur minis. apud Iurisconf. Potestas principibus data est,

O B E D I E N T I A.

*ut boni adiuentur, & com-
modius subleuentur. idem in
regist.*
*Quibus deficit soboles, sua po-
tentia pœna est. Greg. 15. mor.*
Hoc possumus, quod iure possumus : Augu. cont. Epist.
Gaud.

Obedientia.

EX GRÆCIS.

Quanto quis diligentius
obsequitur, tanto maio-
rem gratiam obtinebit. *Ari-
stotel. œconom.*

*Legibus obtempera. Demet. Pha-
ler.*

*Nullū est maius, quàm inobe-
dientia, malum. apud Stob.*

*Quæ hoc tempore habemus bo-
na, ob nullam aliam causam
adepti sumus, quàm ob præsti-
tam obedientiam principi. Xe-
nop. apud Stob.*

*Obedientia ciuium, fœlicitas
urbis. ibid.*

*Corrumpitur, atque dissoluitur
imperantis officium, si quis ad
id quod facere iussus est non
obsequio debito, sed consilio
non considerato respondet. Gel.
lib. 1.*

*Maior est obsequij gloria in eo,
quod quis minus velit. Plin.
Iun. in Paneg.*

*Suis quique parent placidius.
Cur. lib. 6.*

*Utilius parere dicto, quàm af-
ferre consilium. idem lib. 7.*

*Obsequio mitigantur imperia.
idem lib. 8.*

*Bis peccas, cum peccanti obse-
quium accommodas. Publ.
Mim.*

*Bonus animus nunquam er-
ranti obsequium accommodat.
idem.*

*Potēiori omnia parent. in hist.
Sax.*

*Multa mala sequuntur ex im-
punitate. Liuius lib. 8. Dec. 1.*

EX SACRIS.

EX LATINIS.

Deo parere, libertas est.
Sen. de Vit. beat.

Non attendit verus obe-
diens, quale sit, quod
præcipit: hoc solum contentus,

- quod precipitur. Bern.
- Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non timore pœna, sed amore iustitiæ. Gregor. 12. mor.
- Obedientia victimis iure proponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. idem 13. mor.
- Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. Bern. de præcept. & discipl.
- Non est dubium, quin ampliorē gratiam mereatur, qui se paratum exhibeat ante mādatum, quàm qui obedire satagit post mādatum. idem in serm.
- Sola est, qui fidei possidet meritum, obedientia. apud Iuriss.
- Obediens in grauibus mitius punitur. ibid.
- Obedientia sola est, quæ hominem Deo conciliat. Ansel. super Epist. ad Hebr.
- Obedientia virtutum omnium mater, & custos. August. 4. de Ciuitat. Dei.
- Obedientia maius bonū, quàm continentia. idem de bon. coniuga.
- Nullum malum debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.
- Aliquod bonum debet aliquādo per obedientiam intermitteri. ibid.
- Obedientia aliquando si de suo quid non habeat, minima est. ibid.
- Obedientia debet in aduersis aliquid de suo habere, in prosperis nihil.
- Obedientia dilatio post citationem ostendit hominem culpabilem. idem ex reg. lib. 5.
- Obedientia vincimus demones, ceteris virtutibus oppugnamus. idem in 1. Reg.
- Adam non furto, non homicidio, non rapina, sed inobedientia corrui. ibid.
- Obediendum est Deo etiam ratione non data. August. in sent. suis.

Obedientiæ bonum in primo
deklaratur homine, & illius
præcepto. idem sap. Psal. 70.

Inobediencia non tam pensan-
da est, quam intentio inobe-
dientis. Bernard. de præcept.
& discipl.

Obedientiã amica salutis. Bern.
in declam.

Obedientiã circa difficilia gra-
tior: contemptus circa mini-
ma damnabilis. idem de præ-
cep. & discipl.

Obedientiã molesta est suspi-
cari de omne præcepto. ibid.

Obedientiã falsus nummus, pro-
pria voluntas: bonus, charitas
idem in die. S. Andr. serm. 1.

Oculum & aurem, quos inobe-
dientiã clausit, aperiat obe-
dientiã. Ber. sup. Can. serm. 22.

Obediendum Deo absque signis
Chryso. sup. Actu. Aposto.
Homil. 15.

Obedientiã speculum Christus.
Bern. de grad. humil.

Obedientiã fides exigit. Chry-
so. ser. 27. sup. Epi. ad Rom.

Obediendum propter Deum ho-
minibus. idem super Matth.
Hom. 21.

Dominium.

Existimare de omnibus ho-
minibus id quisque de-
bet, quod qui nunquam ser-
viuit, is laude dignus domi-
nus esse non poterit. Plat. de
leg. dial. 6.

Prius decet dominum expergi-
sci, & postèrius ire cubitum.
Arist. æconomic. lib.

Quod magis impingat equum,
est oculus domini. & sterqui-
liniũ quod agro est optimum,
vestigia domini. ibid.

Ex ancillarũ moribus & comi-
tũ, mores & studia domina-
rum cognoscuntur. Hierony.
ad Demetr.

Nõ domini donorũ Dei sed ad-
ministratores sumus. Amb.
lib. 1. Offic.

Dominorum est misereri. Greg.
in 7. Psalm.

Libertas, & licentia, &
dispensatio.

EX GRÆCIS.

Opus libertatis est, vivere
ut quisque vult, quia

seruus non uiuit, ut uult.

Arist. Polit. 6.

Libertas populorū interijt largitionum corruptela. Pluth. de Polit.

Libertas loquendi propria amicitia. idē de amicit. & adulatione.

Libertas senectutis beneficium est. Sophoc. apud Plut. de cup. diuit.

Satius est libertatem nobis conseruare, quā alij auferre.

Agesil. apud Pluthar. in apophteg.

Est perdifficile, hominibus liberis, praclarisq; legibus institutis, sub seruitute durare. Epimenid. apud Diog. lib. 1.

Quod optimum inter homines est, libertas est. Diog. apud Laert. lib. 7.

Heu non est mortalium, qui sit liber, aut enim pecunia, aut fortunæ seruit: aut multitudine ciuium, aut legum scripta coërent ipsum, ne utatur moribus ex arbitrio. Eurip. in Hecub.

Serui non liberi est, quæ quis sentiat, non dicere. idem in

Phœniß.

Tyrannidis & libertatis, naturale dissidium. Demosth. in Philip. Orat. 4.

Libertas nomen virtutis est, seruitus autem malitiæ. Epicur. apud Stob.

Libertas in dicendo ingenuitatis signum est. Sed occasiois diuersitas, periculum habet. Democrit. apud Stob.

Voluptas contumeliæ iuncta hominem liberum non decet. ibi. Sophot.

EX LATINIS.

Acriores sunt morsus intermissæ libertatis, quā retentæ. Cicer. 2. de Offic.

Seruitus ac libertas, si modum obseruēt, utraque bona sunt: si modum excedant, utraque mala. Senec. Epist. 9.

Non potest paruo constare libertas, hanc si magno æstimas, omnia paruo æstimanda sunt idem Epistol. 105.

Deo parere libertas est. idem de beat. uit.

Proprium est paupertatis, cum

LIBERTAS.

- alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam. 9.
- Libertas est potestas viuendi, ut velis: is viuit ut vult, qui re-
tâ sequitur, qui gaudet offi-
cio: cui viuendi vita consi-
derata, atque prouisa est: qui
ne legibus quidem propter
metum paret, sed eas sequi-
tur atque colit, qui salutare
maximè iudicat: qui nihil fa-
cit, nihil cogitat, nisi liben-
ter ac liberè: cuius omnia con-
silia, resque omnes, quas ge-
rit, ab ipso proficiuntur, eo-
dèmq; feruntur: nec est vlla
res, quæ plus apud eum pol-
leat, quàm ipsius voluntas,
& iudicium: cui etiam for-
tuna ipsa credit. Cic. in Pa-
rad. penult.
- Liber est is æstimandus, qui
nulli turpitudini seruit. Ci-
cer. 4. ad Heren.
- Ita præclara est recuperatio li-
bertatis, ut ne mors quidem sit
fugienda, repetenda libertate.
idem Philip. 10.
- Bestiæ, quas delectationis causa
concludimus cum copiosius,
alantur, quàm si essent libe-
ra, non tamen facilè patiuntur
se contineri. Idem 5. de st-
nib.
- Omnes sunt diuites, dicunt stoi-
ci, qui calo, & terra frui pos-
sunt. idem. 1. Offic.
- Omnes homines natura liber-
tati student. Casar de bell.
Galli. lib. 2.
- Liberis pretium seruitutis in-
gratum est. Cur. lib. 6.
- Libertatis magna custodia est,
si magna imperia diuturna es-
se non sinas. Liu. 1. Dec. li. 4.
- Hostis capit pretium liberta-
tis. idem Dec. 3. lib. 4.
- Alia aliis licentia est. in hist.
Sax.
- Inæstimabile bonum est, suum
fieri. Senec. Epist. 76.

EX SACRIS.

Concessio facta ratione ne-
cessitatis expirat cessan-
te necessitate. apud Iurisc.

Libertas ubi non est, nec meri-
tum. Bernar. de grat. & lib.
arb.

Liber est bonus homo etiam si
seruiat. August. lib. 4. de
Ciuitat.

- Civi. Dei.
- Ille in quavis conditione seruitij liber est, qui amore non capitur, avaritia vinculis nō tenetur, metu criminis non alligatur, qui securus expectat presentia, quem non paueat futura. *Ambr. de Ioseph.*
- Dispensatio pralatorum mala, dispensatio non est, sed dissipatio. *Bernar. de confid. lib. 30.*
- Extorta, seu coacta licentia, non licentia sed violentia est. *Ber. in Epist.*
- Libertas ibi, ubi domini spiritus. *Anselm. super Epistol. ad Galat.*
- Sola apud Deum libertas est, nō seruire peccatis. Sola apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus. *Hier.*
- Libertas indignatur, si opprimatur. *ibid.*
- Rescindēda insipienti potestas, nō adijciēda libertas. *Ambr.*
- Liber homo non recipit estimationem. *apud Iuriconsf.*
- Libertas, est nulli necessitati seruire. *ibid.*
- Libertatis priuilegio renuntiare non potest. *ibid.*
- Liber est, quem conscientia non accusat. *Greg. in regist.*
- Beatus est, liberū exire, quā post vincula libertatem querere. *idem lib. 4. Dial.*
- Liber homo si fraudem committit, in persona non debet puniri, sed in facultate. *idem in Reg. lib. 8.*
- Liberorum hominum Romani imperatores domini sunt, ceteri autem reges domini seruorum. *ibid.*
- Damnati sumus ex nobis, liberati autem ex gratia. *Augu. Episto. 108.*
- Libertas sine gratia, est contumacia. *idem Epist. 89.*
- Libertas christiana non sit velamen malitia. *idem de fid. & oper.*
- Libertas naturalis hominis est, *idem 19. de ciuitate Dei. cap. 15.*
- Libertas saepe interitus causa. *idem Tracta. 7. exposi. in Euangel. Ioann.*
- Solus iustus, liber est. *idē serm.*

18. de verbis apost.

Licentia, nisi coerceatur, parit
audaciam, quæ ad omne fla-
gitium & facinus euadet. Lac.
Non est alienus à scelere, qui ut
faceret, impetrauit. Cypr.
Quod una via prohibetur, non
debet altera concedi. apud Lu-
-risper.

Non omne, quod libet, licet: nec
quod licet statim expedit.
Ber. in Epist.

Concessio non valet de eo, quod
est prohibitum. apud Iuris.

Ad utilitatem ecclesiæ: ali-
qua sunt dispensanda, ubi ne-
cessitas exigit. Bern. de præ-
cep. & dispens.

Dispensatio rerum tuarum, per
te ipsum fiat. idem sup. Epist.
ad Timoth. Hom. 14.

Licentia, per leges compefcitur.
Chrysoft. sup. Epist. ad Corin.
Homil. 7.

Seruitus.

EX GRÆCIS

Seruos negantes, ac cōtradi-
centes magis flagellamus.

Arist. Rhet. 2.

Domini ad seruum nō est ami-
citia, secundum quod seruus,
sed secundū quod hono: quis
secundum quod seruus, dissi-
milis est ei, ut homo autem
similis. idem Eth. 8.

Seruus, est organum animatum
ibidem.

Seruus naturaliter non est sui-
ipsius, sed alterius. idem Po-
li. 1.

Multi serui quandoque dete-
rius seruiunt paucis. idem Pr-
lis. 2.

Qui alteri seruit, non est per se
sufficiens. idem Polit. 4.

Prius decet dominum expergi-
sci, quàm seruum, & poste-
rius ire cubitum. ibid.

Oportet seruo dare opera, &
victum sufficientem. ibidem.
Impossibile est, nō diligentis do-
mini seruos esse diligentes. idē
Oeconom.

Serui nō de aceruo sed de semi-
ne furātior. Pluth. de amicit.
& adul.

Seruus vino hilaris non obiur-
gandus, id enim dementiss.
Cleob. apud Diog. lib. 4.

Seruatorum nati obscæna loqui
solent. Arches. apud Diog.
ibid.

Moderata seruitus est, qua Deo
exhibetur: immoderata, qua
hominibus. ibidem.

Omne, quod ex necessitate est,
seruitus est, testibus Philoso-
phis. Eurip. in Orest.

Probis seruis calamitas est, res
dominorum malè cedentes,
animoque discruciant. idem
in Med.

Angit me seruus maiores do-
mino habens spiritus.

Serui, & obscuri homines me-
chanici remedia sunt morta-
libus, inuenti ad eos vsus, qui
viros dedecent. Eurip. apud
Stob.

Non est vlla possessio in vita
iucundior, quàm beneuolum
sibi famulum adipisci. Men.
apud Stob.

EX LATINIS.

Serui sunt, imò homines: ser-
ui sunt, imò conturberna-
les: serui sunt, imò humiles a-
mici: serui sunt, imò conserui,

si cogitaueris, in utrosque tan-
tundem licere fortuna. Senec.
Epist. 47.

Totidem sunt hostes, quot serui.
ibidem.

Colant te potius serui, quàm ti-
meant. ibid.

Tarda & trepida sunt officia
seruatorum. Quint. declam. 2.

Genus seruitutis est, coacta li-
bertas. idem Declam. 7.

Ultima malorum etiam seruo-
rũ conditio est, sine exceptione
esse venalem. idem Declam. 9.

Serui, quos bellorum iniquitas
victoribus in prædam dedit,
eisdem legibus, eadem fortu-
na, eadem necessitate nati
sunt, ex eodem loco spiritum
trahunt: nec natura illis, sed
fortuna dedit dominum. idem
Declamat. 13.

Omnis seruitus, misera est. Ci-
cer. Philip. 10.

Seruitus est obedientia fracti
animi, & abiecti, arbitrio ca-
rentis suo. iucm in Parad. pe-
nult.

Cùm omnis seruitus est misera,
tum verò intolerabile seruire
impuro, impudico, & effæmi-

S E R V I T V S.

- nato idem Philipp. 3.
 Seruorum fides quo minus expectata, eo laudabilior. Max. lib. 6.
 Callidus seruus domino imperat. Terent. in Andr.
 Seruum nolle mentiri noua religio est. ibid.
 Audet plusculum seruus, quia nihil restare periculi putat, sed non fert id impune. ibid.
 Seruorum vitium loquacitas. ibi.
 Clientes sine infamia deserui possunt, quibus etiam à propinquis nostris opem ferre instituumus. Gel. lib. 5.
 Est ingeniosior ad excogitandum seruitus libertate. Plin. Iun. in Paneg.
 Frequens recognitio seruorum nec impunitatis speciem, nec peccandi locum præbet. Colum. lib. 11.
 Lingua mali pars pessima serui. Iuuenal. Sat. 9.
- E X S A C R I S.**
- B**onus, etiam si seruiat, liber est. August. libr. 4. de Ciuit. Dei.
 Seruus fidelis, domino absente probatur. Chrysost.
 Nihil facit seruus, si multi domini imperent. Lact. lib. 4.
 Est sapienti seruire libertas. Hier. ad Simpl.
 Vis, ut seruiat caro tua animæ tuæ, Deo seruiat anima tuæ: debes regi, ut possis regere. August. sup. Ioan.
 Prudenter sibi Deus seruire vult, non uti nimietate sua debiles fiant, & postea medicorum suffragia querant, temperandum est enim, ut fieri potest ceptum obsequium magis prouehatur, quàm per inconsiderantiam minuatur. Amb. sup. Epist. ad Timot.
 Defendere dominum famulus tenetur, apud Iuricons.
 Seruitus liberis omni supplicii grauior. Amb. Offic. 3.
 Deo aliter iusti, aliter iniusti seruiunt. Augusti. de Agone Christ.
 Non seruire Deo, homini, non Deo molestum est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.
 Seruitus boni libertas est. idem 4. de Ciuit. Dei.

Seruus, quousque solem tolerauerit, umbram desiderat. idē lib. 5. Mor.

Serui Dei insani reputantur, qui tamen in fine gaudebunt. idē 8. Mor.

Serui dominos non despiciant. idem in Past.

Inutilis seruus dominū durum vocat. idem in Euangel. Homil. 7.

Serui ecclesiarum in eorum dominum transferri possunt, qui ecclesiasticis utilitatibus deseruiunt. idem in reg.

Serui non sunt audiendi in accusatione domini sui episcopi. idem in 1. Reg.

Seruitutis occasione dimitti non licet, quæ pro libera est accepta. idem in Reg.

Seruitute nostra Deus non indiget. Augustinus lib. 8. de Genes.

Seruitus aut ab iniquitate, aut ab aduersitate est. idem lib. 1. quæstio. sup. Genes.

Seruitutem perfectā Deo prestare non possumus. idē lib. 6. quæst. sup. Iosue.

Nobilitas.

EX GRÆCIS.

Nobilitas singularis est, quæ à viris, vel mulieribus fit, propter diuitias, vel virtutes, vel propter aliquid aliud, propter quod homo honoratur. *Arist. Rhet. 1.*

Nobilitas gentis & ciuitatis est, sui iuris antiquos esse præfides & principes, & multos insignes ex istis prodijisse. ibidem.

Nobilitas est primogenitorum. Arist. Rhet. 2.

Ingenuitas est virtus generis. idem Polit. 3.

Nobilitas, est virtus, & diuitia antiqua. ibid.

Pulcher libertatis ac licentia thesaurus est, bonis procreatum esse parentibus. Pluthar. de libe. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alcest.

Vnus heroicus vir totam gentem illustrat. Demosth. 1. Olynth.

Generosi animi, hostium succ
c ij

NOBILITATIS.

- cessus prædicari, non ferunt
æquis animis. *ibid.*
- De nobilitate parū laudis præ-
dicare possum, bonus enim vir
mihi nobilis videtur: qui ve-
rò non iustus est, licet à pa-
tre meliore, quàm Iuppiter
sit, genus ducat, ignobilis mi-
hi videtur. *ibid.*
- Nobilitas est, animi & corpo-
ris bona temperies. Socrat. a-
pud Stob.
- Illum, qui natura sit generosus,
impèsius laudamus. Pythag.
apud Stob.
- Nobilior est, à quo genus inci-
pit. *ibid.*
- De nobilitate nō minus, quàm
de aliis bonis gloriari non in-
dignum est. Phaler. apud
Stob.
- Pecorum nobilitas in bono, va-
lidòque corpore sita est: homi-
nis autem in bonitate. *ibid.*
- Quid aliud nobilitatem esse pu-
tamus, quàm diuitias anti-
quas, aut veterem gloriam?
quorum neutrum in nostra
potestate est, sed alterum in-
constantis fortunæ: alterum
propter humanam intempe-
- riem est. *ibid.*
- Pecunia domesticæ deficiunt,
nobilitas manet. Eurip. apud
Stob.
- Generosa nuptia præstant opu-
lentis. *ibid.*
- Ipsa generis nobilitas spem fa-
cit quòd futuri sint domini
regionis. *ibid.*
- Nobilitatem etiam deformium
coniugum, liberorum grati-
non pauci colunt. *ibid.*
- Ingenius non calat facta. *ibid.*
- Illud, quod paucioribus acti-
vibus bonitatem suam parti-
cipat, nobilius est, eò quod plu-
ribus. Arist. de Cal. &
mund. lib. 2.

EX LATINIS.

Generosus est ille, qui ad
virtutem bene est à natu-
ra compositus. Sene. Epist. 4.
Generosa res est, respicere nō ad
suas, sed ad natura sua virtutes.
idem de vit. beat.

Omnes boni semper nobilitatem
favemus, & quia reip. utile
est, nobiles esse homines dis-
gnos maioribus suis, & quia

valere debet apud nos senex
clarorum hominum de repub.
meritorum memoria, etiam
mortuorum. Cicero. pro Sest.

Adulterio quidam nobilitati
sunt. Plin. Senior lib. 29.

Cedit interdum generosus spi-
ritus utilitati, & fortuna vi-
ribus succumbit. Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquenti-
bus, fortuna bona patrocinan-
tur. Sall. in bell. Jug.

Nobilis equus virgæ umbra re-
gitur: ignavus nec calcari
quidem. Curt. lib. 7.

Bonam nobilitatis hoc est, quod
nos à maiorum nobilitate dege-
nerare non sinit. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deum libertas est,
non servire peccatis, sola
apud Deum nobilitas, clarum
esse virtutibus. Hiero. in E-
pist. ad Celan.

Animus ingenius nihil ma-
gis, quàm rogari erubescit. Aug.

Nulli te unquam de generis no-
bilitate praponas: nec obscu-
riores quoslibet, & humili lo-

co natos te inferiores putes.
Nescit religio nostra personas
nec conditiones hominum,
sed animas inspicit. Hier. ad
Celan.

Nonnullis solet generis nobili-
tas parere ignominiam. Gre-
gor. in Dial.

Omnino iniquum est, nobiliora
ingenia studiis dehonestari
minoribus, & eos quos gra-
via expectant officia, volupta-
tis, ac vanitatis occupationi-
bus agitari. Chryso. de Cu-
rial. nug.

Ingenia generosa doceri cu-
piunt, cogi non ferunt. Eras-
mus in Epist.

Ille clarus, ille nobilis, ille tunc
integrā nobilitatem suā pu-
tet, cum dedignatur servire
vitiis, & ab eis non superari.
Chryso. super Matth.

Melius est, ut in te glorientur
parentes, quàm tu in paren-
tibus. ibid.

Sicut indigna posteritas laudes
antiqui generis abnegat, ita
præclara de patribus egregie
dicta confirmat. Cassiod. lib. 3
Epist.

IGNOBILITAS, ET VULGVS.

Ceteris paribus praeferitur nobilior. apud Iuriconsf.

Nobiles mitius puniuntur, quam ignobiles. apud eosd.

Nobiles pro maiori parte sunt superbi. apud eosd.

Ignobilitas & vulgus.

EX GRÆCIS.

Multitudo non potest regere. Plat. de reg.

Omnis humana turba experta imperantia vivit. idem de leg.

Vulgares propinqui sunt servis Arist. Ethic. 2.

Turba multa melius iudicat, quam unus tantum. idem Polit. 3.

Qui multitudini placet, is sapientibus displiceat necesse est. Plutarch. de educand. lib.

Tam mutabile est vulgi ingenium, & perplexum, ut quid constanter velit aut nolit, non facile intelligi possit. Demosthen. 1. Olynth.

Non ad probatos refugis preceptores, cum ad vulgus refugis. Plat. in Alcibiad.

Quibus ex patre & matre innata est macula, eos, quoad vita supersit, indelenda quadam ignobilitatis comitis comitantur: quae increpare volentibus in promptu magnopere sunt. Plutarch. de lib. educ.

Ignobilis terræ filius dicitur. Plutarch. de fort. Rom.

Non respondere rusticorum est. Plat. de scient.

Rusticitatis metu peccare maxime rusticorum est. Plutarch. de tuend. bon. valet.

Tardiores minus providet. Aristotel. Elench. 1.

EX LATINIS.

Quod tibi vitandum precipue existimo, turba est: nunquam te illi tui commiseris. ego certe confiteor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos offero, refero. Seneca. Epist. 7.

Clamo: vitate quacunque multitudini placent. ibid.

Populus largitione gaudet. idem Epist. 15.

Non tam bene cum rebus humanis geritur, ut meliora pluribus placeant, argumentum pessimi, turba est. idē de vit. beat.

Nihil est facilius, quā in quē libet affectum mouere populum. Quint. Declamat. 11.

Nulla turba habet prudentiam singulorum.

Maximus magister, populus est Cicer. 3. Tusc.

Sic est vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat idem pro Rosc.

In imperfecta multitudine est varietas, & inconstantia, & crebra tanquam tempestatum. sic etiam sententiarum commutatio. idem pro Dom. sua.

Ipse vulgo non est consilium, non ratio, non discrimen, non diligentia, sapientesque, ea, quae populus fecisset, semper ferenda, non semper laudanda dixerunt. Cicer. pro Planc.

Multitudo studia sua acclamationibus proficitur. Curt. lib. 7.

Barbarorum ingenia cum for-

tuna non mutantur. Liuius Dec. 3. lib. 2.

Multitudo autem seruit humiliter, aut superbe dominatur. idem Dec. 3. lib. 4.

Obscuriorum facta paucis sunt nota. Sal. in coniur. Catil.

Obscuri vitam, & innocentiam tuentur. idem in bell. Iug.

EX SACRIS ET ILLVST. VIRIS.

Vulgus interdū plus sapit, quia tantum, quantum opus est, sapit. Lact. lib. 2.

Ferē vulgi iudiciū simplex incorruptumque est. idem lib. 5.

Quemadmodum suspectum esse debet, quicquid multitudini probatur: ita vehemēter displicere vulgo, praediciū est ad probitatis emendationem. Erasmi in Epist.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum. ibid.

Vulgi iudicium errore plenum Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Vulgus pauper est, populus indoctus. Greg. lib. 16. mor.

Plēbi facile imponitur oratione

MAGNITUDO, ET EXCESSVS.

Hier. ad Nep.

Multitudo non est sequenda.

August. in Psalm. 39.

Multitudinis instabilis voluntas est. Chrysof. super Ioann.

Homil. 42.

Seditionis mater, multitudo populi. Idem super Matih. Homil. 1.

Magnitudo & excessus.

EX GRÆCIS.

Maximum est, cuius non est excessus. Aristo. Metaph. 10.

Omnis excessus rerum, aut nocet, aut nihil prodest. idem Polit. 7.

Non in habendis rebus, sed in fruendis magnitudo sita est. Plut. de fort. Alex.

Magna qui sectatur, mediocria consequitur. Erip. in Buch.

Non magna res statim est bona, sed bona statim est magna. Plat. in Phæd.

Superflua possessio obest. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil magnum rerum natura voluit effici citò, proposuitque pulcherrimo cuique operi difficultatē. Quintil. lib. 10.

Nemo magnus sine aliquo afflatu diuino unquam fuit. Cicer. de natur. Deor.

Eò ventum est, ut à seruis vix impetrari possit, ne eam suppellectilem fastidiant, qua vii consules non erubuit. Maxi. lib. 4.

Non est periculum, ne sit nimium, quod esse maximum debet. Plin. I. i. i. lib. 8.

Satius est, unum aliquid insigniter facere, quam plura mediocriter. idem lib. 9.

Quantulumcunque possederis, magna rei fuisse participem, non minima est gloria. Col. lib. 11.

Vitiosum est ubique, quod nimium est. Senec. de tranquill. anim.

Is mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiore loco peruenit: non qui ascen-

dit per alterius incommodum.

Cicer. pro Rosc.

Prima sequentem honestū est,
in primis secundis, que consi-
stere, quamuis nec illud ip-
sum quod est optimum, de-
sperandum est: & in prastan-
tibus rebus magna sunt ea,
que sunt optimis proxima.

Cicer. pro Rosc.

Multa quàm superuacua es-
sent, non intellexissemus, nisi
cum deesse cœperunt. Senec.
Epistol. 124.

Non sunt pensanda necessaria
superuacuis. Quintil. Decla-
mat. 12.

Quadam superuacua dicuntur,
sed satius est, hac dici, quàm
non dici necessaria. Plin. Iun.
lib. 5. Epist.

EX SACRIS.

Magnus est, qui aterna
concupiscit. Gregori. 5.
mor.

Qui magna agit, scit magna es-
se, quæ agit. idem 27. mor.

Plus habent ponderis ad rui-
nam, quæ sunt ceteris altio-

ra. Lactan.

Magnum est, soli Deo seruire.

Greg. in 1. Reg.

Quæ principatum habent, sin-
gularitatem amant. Augu.
de bon. coniug.

Magna audet, qui magni sunt:
& quia audent, ob. ment.
Bernar. super Cant.

Magna res est, scire viuere. idem
in vig. Pet. & Paul.

Celsitudinem naturali appeti-
tu desideramus. Bernar. sup.
Cant. serm. 24.

Quibus magnitudo virtutis oc-
casio fuit perditionis: ut cum
de confidentia virium inor-
dinatè securi essent, per negli-
gentiam inordinatè moriren-
tur. Gregor. in Past.

Non omne, quod magnum est,
bonum est. Augu. Epist. 61.

Non mole, sed virtute magnus
est Deus. idem Epist. 3.

Magnitudo omnis in solo Chri-
sto. idem tractat. 31. in expos.
Euangel. Ioann.

Parum & rarum.

Quod est parum, quasi ni-
hil differt ab eo, quod

PARVUM ET RARUM DIGNITAS.

est nihil. *Arist. Polit. 5*

Nihil est rarius, quàm valde magnum, aut valde minimũ reperire hominem. *Plat. de anim.*

Omnia præclara rara: nec quicquam difficilius, quàm reperire, quod sit omni ex parte absolutum. *Cicer. in Lel.*

Minimum aliqua pars est. *Senec. Epist. 102.*

Nunquam parum est, quod satis est: nunquam satis est, quod multum, idem *Epistola. 120.*

In minimis rebus sæpe res magna deprehenduntur. *Cicer. pro Flac.*

Parvũ nihil tam est, quod gloriam parere non possis. *Plin. Senior. lib. 5.*

Non sic inhæreas minimis, ut maxima penitus excidant.

Eras. in Epist.

Parva nonnunquam causa rem ingentem molitur. *Lusius 1. Dec. lib. 10.*

Rerum raritas pretium facit. *Bern.*

Aurum ideo carum, quia rarum. *August. lib. 2. de lib.*

arbitr.

Quo rarior usus, eo plausibilior, *Bud. super. Pluth.*

Dignitas, & honor.

EX GRECIS.

Honor est benefacti, ac operationis signum: & nõ solum honorantur illi, qui beneficia præstiterunt, sed & qui dare possunt. *Aristotel. Rhet. 1.*

Iustum est facere gratiam ei, qui facere potest. *ibid.*

Si quis est in Philosophia honoratus, irascitur ei, qui despiciet eam. *idem Rhet. 2.*

Omnes honorem appetunt. *idem Top. 6.*

Honor est præmium virtutis. *idem Ethi. 4.*

Vnusquisque graviter fert, honore privari. *idem Oeconom. lib.*

Honos non rei præclaræ merces esse debet, sed signum permanendi rei ad multum tempus. *Plut. de Polit.*

Firmissimus atque fortissimus

honorum custos modestia est.
ibid.

pro dignitate conuenit. Plut.
in apophtheg.

Pragrandes honore, ut pote tumidi, & superbi, & immoderata proceritatis citò simul & facillè corruunt. Pluthar. de Polit.

EX LATINIS.

TVemur quæ dicta sunt ab his quos probamus. Cicer. de Natu. Deor.

Nullus honor est, qui in desertentem magis, quam quibus desertur, sese transfert, ac is, qui in senes effunditur. ibidem.

Id ratum habent homines, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. ibid.

Non loca viros, sed viri loca faciunt honorata. Ages. apud Pluth. in apoph.

Quidam habeant aures tam agrestes tamque inhumanas, ut ne doctissimorum quidem hominum eos mouere possit autoritas. idem.

Mediocris honore tempore autentur excedentes, nimioque evanescent, Theop. apud Plu. ibid.

Rebus præcipuis honor in primis exhibeatur. Plinius Senior lib. 24.

Summa autoritas etiam si male dixerit, persuadebit. eadem enim oratio à gloriosis, & ingloriosis profecta non idem valet. Eurip. in Polid.

Honor virtutis premium, non aurum, idem lib. 15.

Honos alit curas bonas. apud Stobaum.

Potior est bonis dignitas sine vita, quam vita sine dignitate. Max. lib. 3.

Dignitas, in opibus, & moribus est. ibid.

Sæpe quam absentes habemus autoritatem, præsentis amittimus. Cas. de bell. Africo.

In primis reuerere te ipsum. Phythag. apud Stob.

Dignitati magis, quam famæ consulendum. Sallust. in coniur. Catil.

Proprium, est quod unicuique

Solicitus custodiendus est ho-

DIGNITAS ET HONOR.

- nor, in quo etiam beneficium amici tuendum est. Plin. Iun. lib. 1. Epist.
- In re magna ratio vincat auctoritatem. ibid.
- Omnes recusare honores ambitionis est: eligere verò paucissimos, moderationis. idem in paneg.
- Qui sæpius dignitatem recusat, tanquam minorem recusat. ibid.
- Tunc verissime iudicatur, meruerit quis honorem, necne, cum adeptus est. ibid.
- Dignitas in certamine relicta, potèntioris erit. Liviùs Dec. 1. lib. 6.
- Qui honore præstat, fit dux ad grauia subeunda. idem Dec. 3. lib. 6.
- Honor est præmium virtutis, studio, iudicioque ciuium ad aliquem delatum. Cicer. de clar. Orat.
- Is verus triumphus est, cum bene de republ. meritis testimonium à consensu ciuitatis datur. idem Philip. 2. 4.
- Honos alit artes, omnesque incendimur ad studia gloria.
- iacentque ea semper, quæ apud quosque improbantur. idem I. Tuscul.
- Est angusti animi atque demissi, triumphum honorem atque dignitatem contemnere. idem alib.
- Magistratus, magistratu, honor honore petitur. Cicer. 2. de Orat.

EX SACRIS.

Cum alleuatur, deijcitur, qui honoribus proficiscitur & moribus cadit. Gregor. in regist.

Sicut leuius est, de plano corrui: sic grauius est, de sublimi cadere dignitate. idem in Past.

Apud viros bonos indigna ipsa sit dignitas, quæ multi indigni possident. frustra enim se iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationem. Hier. in Epist.

Non est iustum, ut inde exigatur honorem, unde refugis laborem. ibid.

Sicut toto desiderio debemus or-

cupationem fugere: ita si desit, qui praesideat, occupationis onus libenti necesse est animo suscipere. Gregor. in Regim.

Talis debet esse dispensatio regiminis, ut is, qui praest, ea se circa subditos mensura moderetur, quatenus arrides timeri debeat, & iratus amari: ut nec nimia letitia vilem reddat, aut immoderata seueritas odiosum. Gregor. 3. mor.

Honor non solum maioribus, sed etiam aequalibus exhibendus est. ibid.

Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus: sentiat te homines parua mandantem, & grauia facientem. Chryst. super. Mat. h. 23.

Nihil est, quod possit sine ullo moderatore consistere. La. 1. lib. 3.

Maiores ad maiora astringuntur. Basil.

Quod licet, parcendum iis, qui summa publica que funguntur autoritate, Eras. in Epist.

Quisquis populi speculator po-

nitur, in alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per prouidentiam. Gregor. Homil. II.

Vsus recta conuersationis est, ut prodesse non audeat, qui subesse non didicit: nec obedientiam subiectis imperet, quam praelatis, non nouit exhibere. idem 1. Dialog.

Nullus a seipso habere potest dignitate, vel nobilitate, sed oportet per alterum conferatur: imò qui sua autoritate assumeret, in crimen falsi incideret. apud Iurisp.

Dignitates sunt fugienda iis, qui se impares agnoscunt. Gre. in regim.

Honores saepe mutant mores. idem in Pasto.

Honor malis exhibitus, in eorum commutatur ruina. idem in 7. Psalm.

Honore crescente, sollicitudo crescere debet. idem ex regist.

Honoribus ecclesiae pauci se subtrahunt: multi se ingerunt. idem in 1. Reg.

Multi secularibus dignitatibus praediti uas fictile, quod

DIGNITAS ET HONOR.

- gestant, quàm citò sit contem-
rendum, non attendunt. idem
lib. 1. mor.
- Dignitas, ad quam ambitiosè
cum culpa peruenitur, non po-
test sine culpa relinqui. idem
lib. 14. mo.
- Dignitatem plerique ambiunt,
laborem pauci. idem in 1. Reg.
- Dignitatibus viri dandi: non
viris dignitates. Pius secund.
apud Platinam.
- Autoritati rationi iuncta stan-
dum est. August. de quant.
anim. cap. 7.
- Ita est hominum ingenium: ci-
tius ducitur civilitate, quàm
austeritate protrahitur. Eras.
in Epist.
- Honoris magnitudo iis, qui non
sunt digni honore, stimulus
incipit esse pœnarum. idem
Chrysost. sup. Matth.
- Cur vivis debitum honorẽ in-
videmus? cur eruditioni non
tribuimus, quod vulgus tem-
pori? Erasmi in Epist.
- Qui de amore non venit honor,
non honor, sed adulatio est.
Bernar. sup. Cant.
- Gloriam, & honorem non de-
bet sequi virtus, sed ipsa vir-
tute. Aug. li. 5. de Civ. Dei.
- Dignitatem habens à principẽ
dignior reputatur. apud Lu-
riff.
- Dignus est, quem princeps ele-
git. ibidem.
- Publicis administrationibus
implicitus, ad Ecclesiasticum
officium venire non debet.
Greg. in regist.
- Honores grauis populus, non le-
uis laudare debet. Aug. lib.
1. de lib. arbit.
- Honoris comes invidia est. idem
lib. 3. de mirab. Sac. script.
- Honor humanus, nihil nisi fru-
mus. idem lib. 1. de Civit.
Dei cap. 17.
- Quanto plus honoramur, tan-
to plus periclitamur. idem in
Psalm. 106.
- Autoritas præcipientium, &
qualitas præceptorum atten-
denda est. Bern. de præcept. &
dispens.
- Honori totũ datur, sanitati ni-
hil. Ber. de confid. lib. 4.
- Gloriam aliorum putat pius esse
se suam. Chrysost. de mansuet.
Ser.

Honorant

Honorans alios, seipsum honorat. idem sup. Epist. ad Heb. Homi. 25.

Honor cum fœnore rependendus. idem Homil. de David, & Saul.

Honores ignavis multam perniciem afferunt. idem sup. Matth. Homi. 41.

Qui in officio sunt, tandiu honorandi, quandiu præsent. August. in quæst. ex veter. testam. 35.

Iniuria & contemptus.

EX GRÆCIS.

Peius est iniuriam facere, quam pati. Plat. de Rhet. Nihil est turpius cõuitio, quod in autorem recidit. Pluth. de util. cap. ab inimic.

Mala visa ad sese trahit conuitia. ibid.

Delictorũ & iniuriarum auctores mendaces sunt. Plut. in Apoph.

Iniuria affecti tacent, tanquam à potentioribus victi. Eurip.

in Med.

Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quàm illi, quibus facta est, nullum in ciuitate admitteretur scelus. Aristot. de virtut. & vit. diuis.

Dedecora, & pœna patris nullum ex filiis consequi debent, nisi quis ordine habuerit simul patrem auumque, & proauum morte damnatos. Plat. de leg. Dial. 8.

Plus timeas vituperium, quàm periculum. Menand. apud Stob.

Ne iusta quarimonia pateas. Diog. lib. 1.

Omnibus respondere, seruire est: omnes despicere, stulti. Plut. de Poët.

Bonorum virorum contemptus periculosus est reipubl. Demosth. in Epist.

Non aspernandi sunt pauperes, satis ipsis in ipsi paupertate est malis. idem cont. Eub.

Nullus seipsum parui pendet. Aristot. Rhet. 2.

Vir vituperatur ultimo vitu-

INIURIA ET CONTEMPTVS.

perio, quando nihil facit nisi propter seipsum. Arist. Eth. 11.

EX LATINIS.

Solatium est, iram potius, quam contemptum pati. Quint. declam. 13.

Non est contemnenda fortuna hominis, in quam dum contemnimus, transire possumus, Senec. Epist. 47.

Nulla tanta potentia est, in quam non irruat iniuria. Senec. de ira lib. 3.

De iniuria nostra Latine queri non possumus, parcendum est verbis, inhibenda ex magna parte veritas. Quint. declam. 3.

Omnes laesi dolent, irati efferuntur. Cicer. pro Calio.

Habet quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac boni viri difficilime possunt. Cicer. 5. act. in Verr.

Nihil est tam insigne, nec tam ad diuturnitatis memoriam stabile, quam id, in quo ali-

quem offenderis. idem 2. de Orat.

Si aliquem homunculum in eo tempore homines, in quo punire non possis, maiore cum honore, quam contumelia afficis. Gel. lib. 6.

Quis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis illud decus tam unquam expetit? quam ut ignominiam, infamiam, dedecus fugiat. Cicer. de Orat.

Sape maiori fortuna locum facit iniuria. multa ceciderunt, ut altius surgerent. Senec. Epist. 92.

Nemo est tam agrestis, quem, si non ipsa honestas, contumelia tamen, & dedecus magnopere moueat. ibidem.

Ab improbis irrideri, laudari est. Erasmi. in Epist.

Iniuriam molientes, defensione simul cogitant. Sallust. de bell. Iug.

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam. Pub. Mim.

Iniuriarum remedium, obliuio est. Pub. Mim.

Hominum immortalis est in-

famia, etiam tunc uiuit, cum mortuam esse credis. Plaut. in Per.

Permulti sunt, qui pro nihilo putant, quæ quibusdam admirabilia videntur. Cicer. in Lelio.

EX SACRIS.

I Niuria virum fortem probant. Aug. in Psalm. 92. Nos in Dei iniuriis benigni sumus, & in nostris contumeliis exercemus odia. Hieron. sup. Matth.

Gloriosus est, iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. & si seruus conuiuium dicat, iustus taceat: si infirmus iniuriam faciat, iustus sufferat, & si pauper criminetur, iustus non respondeat. Greg. 30. mor.

Iniuria laceſſiti ne protinus turbemur. Chrysoſt. de pœnit. Homil. 4.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt: ita ſemper reprobi de beneficio peiores ſunt. idem.

Patienter illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quod fortasse adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari. idem 5. Mor.

Nulla est intolerabilior contumelia, quàm quæ pro beneficiis rependitur. Eras. in Epist.

Nemo prouocare, nemo offendere audet eum, quem intelligit superiorem fore, si pugnet. Veget. lib. 2.

Lingua virulenta facillimum est ledere, difficillimum mederi. Eras. in Epist.

Irritati mali grauius lædunt. ib. Mirum, quàm tenax sit hominibus offensa memoria: quàm profunda sit beneficiorum obliuio. ibid.

Iniuriam faciens à quo honoratur. iuste ab honore repellitur. Grego.

Conuiuium in fratrem, homicidium est. Hier. in Epist.

Stultum est, frustra infamiam sustinere. ibid.

Si non quæras gloriam, tamen dolebis, cum inglorius fueris. Rehan. sup. Matth.

INIURIA ET CONTEMPTVS.

- Nihil sauius, nihil virulētius, quam amaris asperis que sermonibus, quorū vulnera tāto difficilius curantur, quāto facilius perferuntur. Val. epist. in quo. Serm.*
- Sicut nihil est deformius, quam respondere furiosis: ita nihil utilius, quam tacere prouocatis: nullus est finis inimicitii, si ad tempus non obtemperemus iratis. ibid.*
- Qui non repellit à socio iniuriā, si potest, tam est in vitio, quam ille, qui infert. Amb. de Offic.*
- Vltra fælicitatem constat esse victoriæ, inimicum saluum fecisse: nec iniuriam vindicasse. Val. Epist. in quo Serm.*
- Cōiuitia quis facile tolerat, cum in secreto mentis ad mala perpetranda recurrit. Greg. 31. mor.*
- Iniuriam obliuisci, gloriosum est. Aug. de verb. domini. Serm. 16.*
- Ad nullius iniuriam pertinet, quod in genere dictum est. Erasim. in Epist.*
- Ex mutuo contemptu quid ori-*
- ri potest, nisi similtas semper gliscens in peius? Erasim. in Epist.*
- Nō in eo debet despici, quicquid fuit, qui iam cæperit esse quod non fuit. Greg. 16. Mor.*
- Contemptus nascitur ex cōuersatione equali, apud iurisp. Vbi honor non est, ibi contemptus est. Hier. ad Heliod.*
- Assiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illum parit. ibid.*
- Contemptus culpam facit maiorem, vel minorem, secundum differentiam præcipientium. Bernar. de præcep. & discip.*
- Contumelia afficere, muliebre est. Chrysoft. sup. acta Apost. Homil. 15.*
- Contumelia secundum inferentis mentem iudicatur. idem sup. Ioan. Homil. 78.*
- Contumelia libero homini per se molesta est. idem de prouid. lib. 2.*
- Contumeliosum esse necessitatē non habet. idem.*
- Cōiucium omne diaboli lectus. idem sup. Matth. Homil. 52.*

Virtus.

EX GRÆCIS.

Virtus sanitas, prauitas
morbus est. Plat. de rep.
Virtutis una species, prauitatis
innumera. ibid.

Circa difficilia ars fit semper,
& virtus. Arist. Eth. 2.

Non ut sciamus, quid sit vir-
tus, perscrutamur: sed ut bo-
ni efficiamur. ibid.

Virtus melior est, & certior om-
ni arte. ibid.

Maior virtus est, bona facere,
quàm mala non perpetrare.
idem Ethic. 4.

Virtuti perfecta non fit condi-
gnus honor. ibid.

Virtus, & malitia determi-
nat nobiles, & ignobiles, ser-
uos & liberos. idem Polit. 1.

Virtutē prorsus tollimus, cum
discendam negamus: quando
disciplina generatio quadam
est, qua factus in animo discen-
tis à doctore producitur. Plut.
de curios.

Virtutes non se inuicem sequun-
tur: fieri enim potest, ut im-

prudens quispiam, ac iustus
idem intemperans, ac incon-
tinens sit. Arist. apud Diog.
lib. 6.

Nec in domo nec in ciuitate di-
uite habitat virtus. Bion a-
pud Volat.

Virtus in homine absolutio est
humanæ naturæ. apud Stob.

Tanquam in asylum templum,
ad virtutem confugiendum
est. ibid.

Virtus, est mors concupiscentia-
rum, & quies earum, secun-
dum quod oportet. Aristot.
Ethic. 2.

EX LATINIS.

Multum sibi adijcit la-
cessita virtus. Senec.
Epist. 13.

Quemadmodum virtutes re-
tenta exire non possunt, faci-
lisque earum tutela est: ita
iniciū ad illas eundi arduum
ibid.

Bonum est, & optabile, quic-
quid ex virtutis geritur im-
perio. idem Epist. 68.

Nulla virtus latet, & latuisse
d. iij

- non ipſius eſt damnum. idem
Epiſto. 80.
- In optimis quoque antequam
erudias, virtutis materia, non
virtus eſt. idem Epiſt. 91.
- Pars virtutis, diſciplina cōſtat,
pars exercitatione. idem Epi-
ſtol. 95.
- Marcet ſine aduerſario virtus.
idem de provid.
- Virtus ad poſteros durabit, non
perueniet inuidia. Quintilia.
lib. 3.
- In quibusdam vitia ipſa dele-
ctant, in quibusdam virtutes
non habent gratiam. idem
lib. 11.
- Virtus nihil aliud eſt, quàm in
ſe perfectã, & ad ſummum
perducta natura. Cicero 2.
de leg.
- Qui virtutem pretio metiun-
tur, nullam virtutem, ſed
malitiam putant. idem. 1. de
leg.
- Nulla poteſt eſſe virtus, niſi gra-
tuita. nam quæ voluptate,
quæſi mercede aliqua ad offi-
cium impellitur, ea non vir-
tus, ſed fallax imitatio, &
ſimulatio virtutis eſt. idem 5.
- Tuſc.
- Difficile eſt, perſuadere homi-
nibus, honeſtum propter ſe
ipſum diligendum. Cicer. ad
Caſſ.
- Si ipſam honeſtatem undique
perfectam, omniũque ma-
ximè laudãdam penitus vi-
deremus, quoniam gaudio cō-
pleremur: cùm tantopere eiuſ-
adũbrata opinione letamur.
Cicer. 5. de finib.
- Virtutem neceſſariò gloria ſe-
quitur. idem 1. Tuſc.
- Virtutem etiam in hoſte dili-
gimus. idem in Lelio.
- Conciliatrix amicitiæ eſt, vir-
tutis opinio. ibid.
- Propter virtutem iure lau-
damur, & in virtute rectè
gloriamur. Cicer. 3. de nat.
deor.
- Nesciunt multi, nesciunt quan-
tas vires virtus habeat, nec
men virtutis tantum uſur-
pant, quid ipſa valeat, igno-
rant. idem Parad. 2.
- Non ſunt iſti audiedi, qui vir-
tutem duram, & quæſi ſer-
ream eſſe volunt. idem 15
Lelio.

- Virtus, omnia quæ cadere in hominem possunt, subter se habet, eaque despiciens casus contemnit humanos, culpâq; omni carens, præter seipsam nihil sentit ad se pertinere. Cicer. 5. Tusc.*
- Optimè virtus seipsam nouit, & quam amabilis sit, intelligit. idem in Lelio.*
- Præsidij ad viuendum in virtute satis est. Cice. Tusc. 5.*
- Cum fateamur satis vim esse in vitio ad miseram vitam: fatendum est etiam eandem vim in virtute esse ad beatam vitam. ibid.*
- Virtus in tēpestate sua quieta est, & lucet in tenebris, & pulsa loco, manet tamen, atq; hæret in patria: splendētque per se semper, nec alienis vniquam sordibus obsolescit. Cic. pro Sest.*
- Sola virtus in sua potestate est, omnia præter eam subiecta sunt fortunæ dominationi. idem ad Heren.*
- Omnis virtus in actione consistit. idem 2. Offic.*
- Durior est cōditio spectata virtutis, quam incognita. Bru: ad Cicer.*
- Præsentem virtutem non odimus, sed certè negligimus. Eras. in Epist.*
- Publica religione cōsecrata virtus, nulla priuata laudatione indiget. Max. lib. 3.*
- Si virtus per se aestimatur, vita magister est optimus. ibid.*
- Sola virtus nascitur, non fingitur. ibid.*
- Nihil est excepta virtute, quod mortali animo, atque virtute immortale quari possit. idem lib. 5.*
- Virtutis iter arduū est. Sallust. ad Cas. de rep. ord.*
- Virtus post vitia magis se attollit. ibid.*
- Virtus non eget composita oratione. Sallustius, in bello Iugurthino.*
- Vitia virtutum nomina sortita sunt. idem in Coniuratione Catil.*
- Virtutibus abundat, qui alienas amat. Plin. Iun. lib. 1.*
- Cui una virtus cōtingit, omnes contingunt. idem in Paneg.*
- Nihil tam altum natura con-*

stituit, quò virtus non possit
inniti. Curt. lib. 7.
Virtus est vitium fugere, &
sapientia prima, stultitia ca-
ruisse. Horat. lib. 1. Epist.
Vilius argentum est auro, vir-
tutibus aurum. ibid.
Ipsa quidem virtus sibimet pul-
cherrima merces. Silius Ital.
lib. 3.
Sat habet fautorũ, semper qui
recta facit. Plaut. in Am-
phit.
Ingens lucrum puta, cum mens
accessione virtutis facta est
melior. in hist. Sax.
Peregrina in terris virtus, in
calis ciuis. ibid.
Virtus maturefcit, senescenti-
bus vitiis. Linius 1. Decad.
lib. 2.
Pertinax virtus omnia vincit.
idem Decad. lib. 2.
Pulcherrimum, & tutissimum
est, in sola virtute spem ha-
bere. idem Decad. 4. lib. 4.

EX SACRIS

Virtus ac vitium in omni-
bus rebus est. Chrysost.

de verb. Esaia. Hom. 4.
Virtus non debet sequi gloriã,
& honorem, sed ipsa virtus.
Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei.
Maxima sunt fundamenta
virtutum, silendi patientia,
loquendi opportunitas, &
diuitiarum contemptus.
Amb.
Eo virtus eminentior, quo sta-
tus inferior. Ambros. in quor-
dam Serm.
Nulla sine labore virtus est,
quia labor processus virtutis
est, idem sup. Beat. immacul.
Vera diuitia nõ opes, sed virtut-
es sunt, quas secunda conscien-
tia pariat, ut in perpetuum
diues fiat. Bernar. in Epist.
Tolle discretionem, & virtus
vitium erit. idem.
Virtus mater est gloria: sola e-
nim est, cui gloria iure debet-
tur. idem.
Laudo factã de necessitate vir-
tutem: sed plus illam, quam
elegit libertas, non inducit
necessitas. idem.
Fama virtutẽ reddit illustri-
orem, sed non maiorem. idem.
Rara virtus est, aliena non in-

uidere virtuti: multo rarior,
gaudere ad illam. idem.

Virtus maxima, inter paucos
bene viuere. idem.

Virtus in nobili plus placet.

Etiā in hac vita merces vir-
tutis est. idem.

Virtus diuitias preparat, non
uxor. Chrysoſto. ſup. Matth.
hom. 30.

Virtus ſemper odium parit. idē
ſup. Ioan. cap. 12. hom. 81.

Vera virtus ſinem nescit. idem

Vis virtutes tuas augere? noli
prodere. idem.

Gradus eſt ad virtutem, minus
impudenter peccare. Chryſo.

Gradus primus virtutis eſt, a-
liena virtuti applaudere. idē.

Virtus dum patitur, vincit. idē

Aſperam nobis, & inſuauem
virtutum viam nimia facit
vitiōrum conſuetudo, qua ſi
in alteram partem transfere-
tur, inuenitur ſemita iuſtitia
leuis. Hier. ad Celan.

Bene dicere ad paucos pertinet,
bene autem viuere ad omnes.

Laſt. lib. 1.

Summa tibi ſcientia, ſumma no-
ditia ſit, vitia virtutēſq; di-

ſtinguere: qua quāquam ſem-
per contraria ſibi ſint, aliqua
tamen ex eis tanta iungun-
tur ſimilitudine, vt diſcerni
omniñō vix poſſint. Hier.

Plerunq; virtus, cum indiſcretē
tenetur, amittitur: cum diſ-
cretē intermittitur, plus tene-
tur. Grego.

Qui ſine humilitate virtutes
congregat, quaſi in ventum
puluerem portat. idem.

Virtus non poteſt cerni, niſi ha-
beat vitia contraria, aut non
poteſt eſſe perfectā, niſi exer-
ceatur aduerſis. Laſt. lib. 5.

Nemo virtuti fauet, niſi qui
ſequi poteſt. ibid.

Virtutis via non capit magna
opera portantes. ibid.

Efficax quadā res eſt, ipſa vir-
tutis ſpecies, qua puris oculis
oſtenſa mox rapit in amorem
ſui. Eraſm. in Epiſt.

Non caret egregia virtus, vel
laude, vel premio, etiamſi
praclaris conatibus non re-
ſpondeat euentus. ibid.

Virtutis ſinis eſt, in vſus mul-
torum diſfundi. ibid.

Virtus eximia etiam impios ra-

V I R T V S.

- pit in amorem sui. *ibid.*
 Bonus odor ex virtute est, sicut
 malus ex vitio.
 Nulla virtus, est vera virtus,
 nisi aliis virtutibus sit ad-
 mixta. *idem.*
 Eo virtus pluris estimāda, quo
 plura contemnit. *Augu. in*
quod. sermo.
 Nō virtus est, non posse peccare,
 sed nolle. *Ambr. sup. Luc.*
 Omnes virtutes ita coherent,
 ut qui una caruerit, omnibus
 careat. *Hiere. in Epist.*
 Virtus in infirmitate confirma-
 tur. *Ambr. in Hexam. lib. 3.*
 Virtus est, hominis interioris
 pulchritudo. *August. Epi-*
stol. 35.
 Virtutes nisi ad Deum referan-
 tur, vitia sunt. *idem lib. 19.*
de Ciuitate Dei.
 Virtutis premiū, est ipse Deus.
idem lib. 22. de Ciuitat. Dei.
ca. 30.
 Virtutem simulare facile, ha-
 bere difficile. *Idem de Morib.*
cccl.
 Ad virtutem unica, & sim-
 plex est via. *idem libr. 9. de*
Ciuitate Dei. cap. 15.
 Meum firmū est, quod ex vir-
 tute mea habeo. *apud Iuriss.*
 Virtus nulla, sine coniuuentiā
 voluptatis. *Bernar. supra Cā-*
tic. serm. 40.
 Virtus quasi manu ducit in vi-
 tam. *Chrysof. Ser. 12. sup. E-*
pist. ad Rom. cap. 7.
 Virtus tanta res est, ut impu-
 gnantes illam admirentur.
idem ad Theod. Epist. 4.
 Virtutis nō vna via. *idem sup.*
Matth. Homil. 46.
 Virtutes suas recitare cū nul-
 la necessitas cogat, extremū
 est dementia. *idem sup. Epi-*
stol. ad Hebr. Homil. 17.

EX L A T I N I S.

- Q**ui armis vincit, vitiū
 vincitur. *Senec. epi-*
stol. 51.
 Vitiis simplicibus possunt ob-
 stare remedia simplicia. *idem*
epist. 96.
 Nullum intra se manet vitiū.
ibid.
 Omne vitium virtute mutan-
 dum est: non contrario vitiū.
Plut. de amic. & adul.

Vitia nostra, quæ amamus, defendimus, & malumus excusare, illa, quàm excutere. Senec. epistola. 11.

Omne vitium contra naturam pugnat. idem. 133.

Nulli vitium est, nisi cui virtus esse potest. idem Epist. 125.

Serpunt vitia, & contractu nocent, & in proximum quæque transliunt. idem de Tranquillitate animi.

Animi totidem vitia sunt, quod virtutes. Quint. lib. 3.

In quibusdam virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipsa delectant. Quintil. lib. 11.

Vitiis nostris per oculum in animũ via est. idem Decla. 1.

Finem aliquem sibi vitia ipsa excipiunt. idem Declam. 3.

Vitia virtutum nomina sortita sunt. Salust. in coniur. Catil.

Sine vitiis nemo nascitur, optimus ille, qui minimis urgetur. Horat. lib. 1. Serm.

Vnicuique dedit vitium natura creato. Prop. lib. 2.

Pt corporum languor: sic quo-

que animorum vitium est. In hist. Sax.

Nobis persuasum esse debemus, si omnes deos calare possimus nihil tamen auarè, nihil libidinosè, nihil intemperanter esse faciendum. Cice. 3. offic.

EX SACRIS.

Quot vitia, tot inuenies anima tormèta. Hieron. ad Demetr.

Summa tibi scientia, summa sit notitia, vitia virtutesque distinguere, quæ quanquã semper sibi contraria sint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur similitudine, vt discerni omnino vix possint. ibid.

Nihil vitiosum nascitur, sed vitium fit, si malè vtamur affectibus: virtus, si bene. ibid.

Sceleratius est, animũ exponere vitiis, quàm corpus incertis casibus. Erasmi. in epist.

Homo malum, cui seruit, dominum sibi facit. Chrysof.

Pluit vitium, vbi pluit aurum. Greg. in Regist. lib. 7.

Vitia ante conuersionem, quasi

VITIUM. BONITAS.

- pacem cum homine habent, quando autem expelluntur, acriore virtute consurgunt. *Isid. lib. 3. de Summo bon.*
- Etiam vitia sunt virtutum incitamenta. August. de Verbor. relig. cast.*
- Vitia, non vitiosi odiendi. idem de Quant. animi.*
- Vitia accusare, bonorum est: non hypocritarum. idem de Serm. dom. in monte.*
- In vitia multis vitiis itur. idem 9. de Ciuit. Dei.*
- Sicut bonus odor ex virtute est, ita malus ex vitio. Greg. lib. 15. mor.*
- Omnia vitia, stultitia nomine includuntur. August. de Vita beata.*
- Plura sunt vitia virtutibus. idem. Epist. 29.*
- Vitiorum notitia non displicet, sed ipsa vitia. idem. 9. de Trinit.*
- Vitiorum origo est in hominis voluntate. idem lib. 2. Quest. sup. Exod.*
- Vitiorum Deus non autor, sed ordinator est. idem in li. Imperf.*
- Vitium hominis, natura est pe-*
- coris. idem lib. 2. de Pecc. orig.*
- Vnum etiam vitium à beatitudine excludit. idem lib. 4. de Baptisf.*
- Cum vitiis pugnandum est, quandiu vivitur. idem lib. 2. contra Iulianum.*
- Vitia penè cuncta ex incredulitatis vitio oriuntur. Bern. de Passione domini.*
- Vitia virtutibus sunt cognata. Basil. Serm. de inuid.*
- Vitia, non in natura, sed voluntate & arbitrio sita sunt. Chryf. sup. Genes. Hom. 29.*
- Vitia captum hominem, diabolum faciunt. idem ad pop. Antioch. hom. 4. de pace.*

Bonitas.

EX GRÆCIS.

Quà quid bonum, hanc pulchrum: quia quid malum, hanc turpe. *Pla. de nat. nomin.*

In quo quisque prudens, in eo bonus. ibidem.

Nemo bonus accusat infontem. idem de Ret.

- Bonus Atheniensis valde bonus. idem de Leg.
- Boni, valde diuites non sunt. ibid.
- Quod cuique optimum, id maxime proprium. idem de Rep.
- Bonum est, cuius contrarium est malum. Arist. Ret. 1.
- Omnia bonorum appetunt ibid.
- Illud est melius, quod optimo est propinquius. idem de Cæl. & mund. lib. 2.
- Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem suam participat, nobilior est eo, quod pluribus. ibid.
- Bonus singula cum ratione inducit. Arist. Eth. 2.
- Bonus nunquam res turpes sua sponte agit. idem Eth. 4.
- Optimus est, qui non solum vititur virtute ad se, sed ad alios. idem Eth. 5.
- Omnia scit operari bonus. idem Eth. 6.
- Non est ille bonus, qui ne in malos quidem acerbus est. Plutar. de inuid. & odio.
- Boni viri deorum imagines sunt. Diog. Laër. lib. 7.
- Nullus malus libens nec inuitus bonus. Plat. de Iust.
- Bonus homo, semper bonus, nec pro calamitate ingenium perdit. Eurip. in Hecub.
- Plura sunt bona mortalibus, quàm mala. idem in Supl.
- Quãuis hostis, audiet bene vir bonus. ibidem.
- Si vis esse bonus, primum crede, quòd malus sis. Epist. apud Stobæum.
- Si eisdem bonus unusquisque est, in quibus sapiens est: contra malus, ubi rudis est, & imperitus. Plat. apud Stob.
- Iucunda res est, bonitas prudentiæ cõiuncta. Menand. apud Sto.
- Vir bonus locis in multis salutaris est. ibidem.
- Probitas, & moderatio utilis est in calamitatibus. ibid.
- Boni paucis legibus indigēt. ibi.
- Boni faciles sunt decepti. ibid.
- Malos reprehendit vir bonus non curat. Plato. apud Stob.

EX LATINIS.

Magna bonitatis pars est, fieri bonum. Senec. Epistol. 34.

- Bonus vir sine Deo nemo est. idem Epist. 4.*
- Vir bonus nec fieri, nec intelligi cito potest. idem Epist. 42.*
- Aperta decent, & simplicia bonitatem. idem Epist. 49.*
- Ad neminem venit ante bona mēs, quàm mala. idem Epistola 51.*
- Quid tibi opus est, ut sis bonus, velle? idem Epist. 80.*
- Quandiu sim, alienū est: quandiu verò vir bonus sim, meū. idem Epist. 94.*
- Profunt inter se boni, malus malo nocet. idem Epist. 100.*
- Pro optimo est minimè malus. Senec. de tranq. anim.*
- Nihil est tam populare, quàm bonitas. Quintil. lib. 8.*
- Omnis nostra cura debet in hoc versari, ut si possimus, boni aliquid faciamus. Sin minus, ne quid mali. Cicer. 2. de Orat.*
- Semper ita viuamus, ut rationem nobis reddendam arbitremur. idem 3. acti. in Verr.*
- Quod rectū & honestum, & cum virtute est, id solum opinor bonum. Cicer. Parad. 1.*
- Tria sunt genera bonorum maxima, prima animi: secunda corporis: externa tertia. idem 3. Tusc.*
- Quicquid est, quod bonum sit, id expetendum est: quod autem expetendum, id certè approbandum: quod vero approbaris id gratum, acceptumque habendum. idem 5. Tusc.*
- Vir bonus non modò facere, sed ne cogitare quidem quicquid audebit, quod nō audeat prædicare. ibidem.*
- Vir bonus nihil cuiquam, quod in se transferat, detrahit: itaque in virum bonum non cadit mentiri emolumentis sui causa, criminari, præripere, fallere. ibid.*
- Non est res vlla tanti, aut vllum incommodum adeò appetendum, ut viri boni nomen, & splendorem amittas. idem 3. Offic.*
- Ut quisque est bonus: ita diffucillimè esse alios improbi suspicatur. idem ad Quintil. frat.*
- Omnes boni beati. idem 3. de finib.*

Nec bono quicquam mali euenire potest, nec viuo, nec mortuo: nec unquam eius res à diis immortalibus negliguntur. idem 5. Tusc.

Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem: impij saepe paruo. idem pro Milone.

Probitas per se parum tuta est. Sallust. in coniura. Catil.

Quod bonum est, magis quotidie placet. Cat. de re Rust.

Vir bonus & prudens (qualem vix reperit unum.

Millibus è cunctis hominum consultus Apollo)

Iudex ipse sui, totum se explorat ad ungem. Vergil.

Bonis hoc maxime propositum est, ut malis displiceant. In hist. Sax.

Semper hoc facere cogites, id optimum esse: tute ut sis optimus, si id nequiuieris: saltem ut optimis sis proximus. Plau. in Trid.

Magna nobis inest probitatis necessitas: cum omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis. in hist. Sax.

EX SACRIS

Boni & mali discretio omnibus data est. Chrysofost. sup. epist. ad Hebr. Hom. 13.

Boni plures sunt, quàm à nobis cognoscuntur. August. lib. 2. de ord.

Nemo bonus, nisi prius malus. idē in Quas. ex utroque Test.

Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus prodest. ibid.

Bonus ubique bonus. idem lib. 2. de bapt.

Minus bonus est, qui tantum bonis est. idem confess.

Mali semper bonis securius uiuunt in hoc seculo. idem.

Quando timore pœna, non amore iustitiæ fit bonum, nondū bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, si posset impune. Augustin.

Qui bonum alterius adiuuat, suum facit. Greg. Epi. 56.

Sicut boni per contumelias meliores existimant, ita semper reprobi de beneficio peiores euadunt. ibid.

- Bonus datur consilium: errantes coercet correctio. Amb.*
Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos verò & laudem. Bern.
Bonus desinit esse, ubi incipit nolle fieri melior. idē in Epist.
Iustus, & sapiens potest esse quis nimium: sed bonus ultra modum non potest. idem.
Non potest bonus non esse, qui malis displicet, nec is, qui bonis placet. idem.
Rerum natura sic est, ut quoties bonus malo coniungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Chrysoſt. super Matth.
Boni nihil facere, est facere malum. Chrysoſt. super Epist. ad Ephes. ser. 18.
Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse bonus non est. idem.
Nō potest quisquam eligere, & scire, quod bonum est, nisi sciat simul reijcere, & vitare quæ mala sunt. Lact.
- Plerumque scelerati feliciores sunt, & boni miseresiores. idem.*
Bonorum salutem custodit, qui malos punit. idem.
Naturale est bono, ad alterius salutem commoueri. idem.
Insigniter bonus sit oportet, quia malorum contagio non corrumpitur. Erasmi in Epist.
Imperitia genus est, bonum non facere. ibid.
Bonitas non omnino patitur stilitatem, sed qui boni non sunt, alij minus, aliis magis mali sunt. August.
Ad bonum tarditas ex ira Dei est. idem in Enchir. cap. 27.
Nullum est bonum, nisi fuerit spontaneum. Bern.
Primus gradus bonitatis est in proximos, secundus in extraneos. Tertul.
Bonus malo sic connectitur, ut aut pares reddantur, aut citò ab inuicem separantur. Chrysoſt. super Matth.
Bonitas omnibus grata est. Ambro. Offic. 1.
Bona sunt magis remuneranda, quàm mala punienda. Augustin.

Boni

- Bonus malè uti, malum : malis
verò bene uti, bonum. idem.*
- Non sunt omnia bona, quæ bo-
na fiunt intentione. idè cont.
mendac. cap. 27.*
- Bonorum quorundam, sicut &
malorum intolerabilis est ma-
gnitudo. Tertul.*
- Toties sacrificamus, quoties bo-
num aliquod facimus. Lact.
lib. 6.*
- Bona non sunt bona, nisi bona
fiant intentione. Aug.*
- Nemo inuitus benefacit, etiam
si bonum est, quod facit. idem
1. confess. cap. 12.*
- Bona, bona non sunt, nisi bene-
fiant. idem de ver. & fals. pæ-
nit. cap. 8.*
- Bona cum agimus, agimur à bo-
no. idem sermon. 13. de verb.
Apost.*
- Bonus, si seruit, liber est. idem
lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 13.*
- Bonorum facta, non recta, imi-
tari non licet. idem de uniuers.
bapt. cap. 13.*
- Boni decor sunt domus Dei. idè
sup. Psalm. 25.*
- Bonos per malos erudit Deus.
idem sup. Psalm. 73.*
- Per bonos nascuntur boni. Aug.
sup. Ioan. tract. 11.*
- Boni bona sua opera reijciunt :
mala verò ante oculos ponunt.
idem sup. Psalm. 44.*
- In omni statu, atque conditione
optimis admixta sunt pesti-
ma. Hiero. ad Rust.*
- Bonorum iudicia non negligenda.
Amb. 1. Offic.*
- Quod placet optimis, mox place-
bit plurimis. Eras. in Epist.*
- Bona prodesse non possunt, nisi
mala, quæ subrepunt, cauean-
tur. Greg.*
- Bonum in nobis: sed non ex no-
bis est. Aug. Epist. 143.*
- Bonum sine malo esse potest, sed
nò malum sine bono. idem in
Dial. quæst. 65.*
- Sola virtus est bonum, quæ possi-
dentes bonos facit. idem.*
- Bonum solius iustitiæ delecta-
tione faciendum. idem lib. 21.
de Ciuit. Dei. cap. 15.*
- Summum bonum nemo amit-
tit inuitus. idem de liber. ar-
bitr. lib. 2.*
- Bonum summum, Deus est. idè
cont. Manich.*
- Quies bonos lucratur, & ma-*

- los perdit. idē in lib. 83. qua-
stion.
- Probitas ad omnia disciplina-
rum genera viam aperit. idem
Epist. 20.
- Probitas ab omnibus laudatur.
idem libr. 2. de Ciuitate Dei.
cap. 26.
- Boni compatiuntur, si quando
viderint alios etiam malos
puniri. Chrysoft. super Gen.
- Homo virtutis prouidebit sem-
per bona non solum coram
Deo, sed etiam coram homini-
bus. Bern. sup. Cant. ser. 71.
- Pessimum est contrarium opti-
mo. idem Eth. 8.
- Turpia sunt hominibus multa
mala. Eurip. in suppl.
- Sicut corpus ex valitudinari
ortum corpore obseruari de-
bet: sic malitia innatam si-
militudinem in adolescentum
pullulantium moribus. Plut.
de sera. numinis vindict.
- Virtus sanitas, prauitas mor-
bus est. Plat. de republ.
- Virtutis una species: prauitatu
innumera. ibid.
- Virtus & malitia determi-
nant nobiles, & ignobiles: ser-
uos, & liberos. Arist. Poli. 1.
- Improbitas ex seipsa supplicium
sibi astringit. Plut. de ser. num.
vindict.

Prauitas.

EX GRÆCIS

- I**mpossibile est, mala penitus
extirpari. Plat. de scient.
- Malum bene sopitum ne mo-
ue. idem de sum. bon.
- Quā quid bonum, hāc pulchrū:
quā quid malum, hāc turpe.
idem de nat. nom.
- Malum est facile, & bonum
difficile. Arist. Eth. 2.
- Minus malum semper est eli-
gendum. idem Eth. 5.
- Malitia non potest in potestate
latere. Plutharc. de doctrin.
princip.
- Magnus artifex infelicitatis
est, ipsa peruersitas. idem de
curios.
- Fortuna non est infelicitatu
effectrix, nisi improbitatu
praesidio. ibid.
- Peruersitas morum omnem for-
tunā inamicenā facit. idem

de virt. & vit.
Acrior est in nocendo malignitas, quam in iuuando amicorum dilectio. idem de amic. & adul.

Semper aliquem dolum, & machinam sibi prætexit improbitas. apud Stob.

Qui malus est, & sapiens habetur, eo plura peragit mala, quo acutius cernit. Plat. de rep.

Agens malum sponte est peior agenti malum per vim. Aristot. Metaph. 5.

Prauus honore non est dignus. idem.

Malus mittit manum ad impossibilia. Arist. Polit. 5.

Vir malus est, & is, qui malum laudat: & qui à bono vituperatur. Plat. de viti. verec.

Omnes ex magna parte improbi. Demet. Phaler.

Malus homo, semper nihil aliud, quam malus. Eurip. in Hecub.

Malus male peribit. ibid.

Malus supplicium dat suis affectibus in posterum. idem in Alceft.

Nullus unquam bonam fortunam habuit iniustus existens. idem in Helen.

Et viuens malus, & mortuus punitur.

Improbi quo fuerint indigniores ad honores promoti: hoc & negligentiores sunt, imprudentiaque magis, & audacia pleni. apud Stob.

Mali semper timent. Plat. de ser. numi. vindict.

EX LATINIS.

Nillum sine autoramento malum est, auaritia pecuniam promittit: luxuria varias voluptates. Senec. Epist. 68.

In comparatione malorum, boni locum obtinet leuius. Quintil. lib. 7.

Miserum est praua voluisse, fecisse miserius. in hist. Sax.

Tantum quotidie nequitia proficit, ut satis consequatur, qui inter pessimos non est. Senec. Epist. 76.

Adèo praua uult nequitia, ut innocentia non rara, sed

PRAVITAS.

- nulla sit. idem de ira lib. 2.*
Plerumque plus valet malorum
improbitas quam bonorum,
fauor. Erasmi. in Epist.
Ad multorum amicitiam fa-
ciliorem aditum habet nequi-
tia, & audacia, quam cuius-
uis virtus & integritas. Ci-
cer. 5. act. in Verrem.
Malum publicum minus senti-
tur, quam privatum. Liui. 3.
Dec. lib. 10.
Improbo nemini bene esse po-
test. Cice. Parad. 2.
In his, quæ à malis beneficiunt, hic
tenendus est modus, ut ap-
pareat autorem displicuisse,
non factum. Plin. Iuni. in
Paneg.
Bonis nocet quisquis pepercerit
malis. Pub. Mim.
Novi ego hoc seculum moribus
quis sit malus, bonum ma-
lum esse vult, ut sit sui simi-
lis. Plaut.
Iniustos creuisse queror: tollun-
tur in altum, ut lapsu maiore
ruant. Claud. lib. 1.

EX SACRIS.

Malitia comes, indivi-
 dua est miseria. Aug.
- super Psal. 32.*
Improbitas facilis est captu. Na-
Zan.
Vir duplex animo inconstans
est in viis suis. Bern.
Malitiæ suæ quisque autor est.
Basil.
Mens prava semper in labori-
bus est, quia aut molitur ma-
la, quæ inferat: vel metuit,
ne sibi ab aliis inferantur: &
quicquid contra proximos co-
gitat, à proximis formidat,
Greg. 12. mor.
Mens semel malignitate ca-
pta, stultior ceteris efficitur.
ibidem.
Coerceri omnino nequit ani-
mus, prava semel voluntate
vitiatus, quia Zelus sapere
nescit, & ira consilium non
habet. Chrysof.
Paucorum malitia ceteros in-
ficat.
Prauitatis causa, est ignorantia
sui. Lact.
Iniquitas florere perpetuò non
potest. Aug. sup. Psalm. 61.
Nulla iniquitas manebit im-
punita. idem sup. Psalm. 58.
Non mali, sed malum ex nobis

- est auferendum. idem 3. cont. Parm.
- Ad malū pronitas ex ira Dei est. idem in Enchir.
- Minus malum est malum patii, quàm malum facere. idem.
- Impietas fœlix periculofiffima. Chryfoft.
- Malus, quod est malum, nō putat eſſe malum. idem.
- Abſtinuiſſe à malis non ſatis eſt. idem.
- Malum unum, eſt cauſa multorum. apud Iuriſp.
- Non ſtatim malum eſt, quod minus bonum eſt. Auguſt. cont. Epiſt. Manich.
- Malum ex nobis facimus: bonū autem ex ſolo Deo. idem 2. de peccat. Merit.
- Mala etiam potētiam Dei prædicant. idem 22. de Ciuitate Dei.
- Qui ſibi nequā, cui bonus erit! Bernar. in Pſalm. Qui habit. Serm. 11.
- Mali cognitio, malum non eſt, ſed actus. Bern. in Pſalm. 35.
- Obſequi malo, nemo patitur. Tertullia.
- Malus nunquam nemo neceſſario fuit. Chryfoft.
- Fit plerunque, ut cum iniqui correcta in ſe mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant, & ſic in ſua deſenſione ſuperbiant, ut quadam vitia contra vitam corrigentis, exquirant. Greg.
- Malus etiam regnans ſeruit. Auguſt.
- Mali alios de ſuo æſtimant ingenio. idem 3. de doct. Chriſt.
- Mali propter uniuerſi decorem creati. ibid.
- Sicut difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui malus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt. Chryfoſt.
- Malus nemo eſt natura, ſed vitio. Auguſtin. 14. de Ciuitate Dei.
- Mali ubique mali. idē. 2. cont. Donatiſt.
- Malus primò ſibi quiſque nocet. idem ſup. Pſalm. 34.
- Melius iudicauit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla eſſe permittere. Aug. in Enchirid.
- Malum hominem tacendo po-

- tius, quàm respondendo superabis. idem.
- Ideo Deus potentiores esse iniustos permisit, ut cogere ad malum possent, ut virtus esset pretiosa, quòd rara est. Laët. de ira Dei.
- De malo nullo desperandũ est, quãdiu vivit. August. in Psalm. 36.
- Mali híc sunt herba. idem in Psalm. 48.
- Malis malorum copia est solatio. Augu. in Psalm. 96.
- Mali genus est, omnis iniustus: idem in Psalm. 130.
- Mali, mali simulatione nõ sunt lucrandi. idem cont. mend.
- Quo maior est potestas, hoc perniciosior, si in malũ, stultũm-ue inciderit. Eras. in Epist.
- Semel malus, semper præsumitur malus, saltem in eodem genere mali. apud Iurisp.
- Mali emendandi potius quàm perdendi. Augu. cont. Epist. Manich.
- Pro malis orandũ potius, quàm qui sint querendum. in Psalm. 139.
- Malis etiam ad laudem bonorum Deus utitur. idem de grat. & liber. arbit.
- Mali bonos procreant. idẽ tract. 11. expos. Euang.
- Malorum tempus breve est. ibidem.
- Impius ipse sibi pœna est. Am. bro. 3. de Offic.
- Oculo pravo, vitiatõque mala sunt, etiam quæ optima. Eras. in Epist.
- Irritati mali gravius lædunt. ibidem.
- Malos qui percutit, non est crudelis, sed Dei minister. apud Iurisp.
- Mali tolerandi pacis causa. ibidem.
- Malorum fuga, est principium bonorum. Basil. in Hexam.
- Mala populo propter paucos immittuntur. idem in con. de fam.
- Malitia magnus est labor. Chryf. sup. Genes. Homi. 21.
- Malitia nunquam placatur. idem sup. Matth. Homi. 4. 2.
- Malitia ratione veritatis nunquam corrigitur. idem sup. Matth. Homi. 24.
- Malitia semper armata est. idẽ

de natiuit. Domini. Homil.
Malitia caca est. idem sup. Ioan.
Homil. 8.

Malitia semper seruat suū ve-
nenum. idem sup. Ioan. Hom.
40.

Malitia hostiliter aduersatur
anima. idem sup. Episto. ad
Philipp. ser. 15.

Pulchritudo.

EX GRÆCIS.

Pulchritudo sola maximè o-
mnium amabilis. Plat.
de pulchrit.

Decor est quadam commensu-
ratio membrorum. Aristot.
Topic.

Pulchritudo semper in magno
corpore existit, unde parui
formosi dici possunt non pul-
chri. Arist. Eth. 4.

Si pulcher es, bona fac: si defor-
mis, naturæ defectum bonis
actibus compensa. Demetri.
Phaler.

Pulcherrimum omnium mundus
est, à Deo enim factus est.
Thal. apud Diog. lib. 1.

Pulchritudo alicuius bonum est.
Bion. apud Diog. lib. 4.

Pulchritudo secundum Dioge-
nem, donum est forma: se-
cundum Socratem modici tem-
poris tyrannis: secundum Pla-
tonem naturæ priuilegium: se-
cundum Theophrastum taci-
ta deceptio: secundum Theo-
critum, eburneum detrimen-
tum: secundum Carneadem
regnum solitarium. apud Dio-
gen. lib. 5.

Pulchritudo, res infelix est. Eu-
rip. in Helcn.

Non facias iudiciū ex pulchri-
tudine, sed ex moribus. idem.

Pulchritudo quauis epistola cō-
citatio est. Ari. apud Stob.

Naturæ decus mores exornent
boni, duplo amore accedēs ca-
pitur. Eurip. apud Stob.

Caci interrogatio est, querere,
cur amentur, quæ pulchra
sunt. Arist. apud Stob.

Deformis sim potius, quàm
pulcher, & malus. Eurip. ibi-
dem.

Formosos intueri iucundissimū
est, tractare verò, & tange-
re non sine periculo licet.

ibidem.

EX LATINIS.

Gratior est pulchro veniēs
è corpore virtus. *Virgil.*
Fastus inest pulchris, sequitur-
que superbia formam. *Ouid.*
1. *Fast.*

Lis est cum forma magna pu-
dicitia. *apud Ouid. Epist. 9.*
Magno cū periculo custoditur,
quod multis placet. *Pub. Mim.*
Forma viros neglecta decet. *O-
ui. 1. de arte amand.*

EX SACRIS.

Neglecta decoris cura plus
placet, & hoc ipsum,
quod nos non ornamus, orna-
tus est. *Amb. 1. de virg.*

Fœda admota pulchris, pul-
chriora reddūt pulchra. *Ber-
nar.*

Pulchritudo corporis, & sene-
ctus in vno habitare non pos-
sunt. *August.*

Si vir, vel mulier se ornauerit,
& vultus hominum ad se
prouocauerit, & si nullum

inde sequatur damnum, iu-
diciū tamen patietur æter-
num: quia venenum attulit,
si fuisset qui biberet. *Hier. ibi
Epist.*

Delet picturam Dei mulier,
quæ vultum suum materia-
li candore obliniat, quæ ex-
quisito candore perfundit.
Amb. in Hex.

Nihil refert, corpus liget: ut ser-
ro, vel auro. *Amb. 1. de virg.*
Pulchritudo, bonū Dei donum
nostro abusu fit malū. *Aug.
lib. 1. de nupt. cap. 3.*

Pulchrè à cōditis amorem sub-
trahūt, qui in ipsum autorem
pulchritudinis cordis passi-
bus tendunt. *Greg. in reg.*

Decor anima duplex, innocen-
tia, & humilitas. *Bern. sup.
Cant. Serm. 45.*

Decor verus, deus est. *idem ibi
Epist.*

Decor, qui cum veste induitur,
& cum veste deponitur, ve-
stimenti est, non vestiti. *ibi-
dem.*

Ornatum corporis sancti con-
temnunt, solum anima de-
corem quarentes. *Bern. sup.*

Cant. Sermo. 26.

Turpitude, & foeditas.

EX GRÆCIS.

ITa res habet, ut nō possit habere speciosum, quod natura est fœdum: quanquam non minus interea imitatio laudatur, quæ rei similitudinem artificiosè assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis.

Plut. de Poët.

Si pulcher es, bene fac: si deformis, naturæ defectum bonis actibus compensa. Demetri. Phaler.

Turpis neminem veretur. apud Stob.

Turpe semper turpe. ibid.

Turpe si feceris, non latebit. ibi.

Ignorare vilia melius est, quàm scire ea. Arist. Metaph. 11.

Res timoris plena cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes. idem Eth. 3.

Turpia tolerare nō propter aliquod decorum, est hominis vilis. ibid.

Cognata sunt, & maximè cō-

ueniunt, turpia turpibus.

Plut. de Poët.

Quæcumque turpiter dicta sunt, non protinus solui poterunt, sed per diuersam sententiam alibi prolata. ibid.

EX LATINIS.

POtest ex causa vir magnus exire, potest ex humili, deformique corpusculo, formosus animus ac magnus. Senec. Episto. 67.

Quosdam mihi videtur in hoc natura generasse, ut approbet virtutem omni loco nasci. ibidem.

Non deformitate corporis fœdatur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur. ibid.

Non dubium est, quin multi, cum ita nati essent, ut quædam contra naturam deprauata haberent, restituerentur, & corrigerentur à natura, cum seipsa reuocasset aut arte, aut medicina. multi etiam natura vitium meditatione atque exercitatione sustule-

DIVITIÆ ET POSSES.

runt. Cic. 2. de Divin.
Periculum minus fugiendum
est, quàm turpitudò. Cicer.
Phil. 6.

Si unum in locum collecta fue-
rint omnia mala, cum malo
turpitudinis non erunt com-
paranda. idem. 2. Tuscu.

Nemo repente fit turpissimus:
gradatim in vitia labimur.
apud Terent. in Andri.

EX LATINIS.

Desformis quisq; sine Dei
decòre. Cypr. de laps.
Fæda admota pulchris, pul-
chriora reddunt pulchra, &
magis fæda redduntur. Ber-
nar. in Episto.

Nigredo fælix, quæ parit mētis
candorem, lumen scientiæ, &
puritatem conscientiæ. Bern.
sup. Cant. seom. 2.

Satius est totū aliquid amitte-
re, quàm partem cū turpitu-
dine retinere. apud Platin.

Turpitudò iniquitatis est præ-
mium. Chryso. serm. 4. sup.
Epist. ad Roman.

Verborum turpitudò honestate

velanda. idem de patiēt. 100.
Homil. 4.

Diuitiæ, & possessio.

EX GRÆCIS.

Partiarum, quàm possessa-
rum amor maior. Plat.
de repub.

Modestis hominibus plurimi
facienda pecunia est. ibid.
Peiores sunt nuper ditati, quàm
ditati ab antiquo. idem Rhet-
tor. 2.

Pecunia seditionem efficit, &
malignitatem. Aristò. Po-
lit. 2.

Diuites, & nimis potentes non
subiiciuntur, nec volunt sub-
ijci. idem. Polit. 3.

Media possessio bonorum exter-
norum est optima quia facil-
limum est, obedire rationi.
idem Polit. 4.

Difficilis possessio, est homo.
Plat. de leg.

Maiori odio diuitem populus
persequi solet, nihil per beni-
gnitatem & gratiam depro-
mentem, quàm inopē, qui bo-

na subripiat publica, hoc enim necessitate domina stimulante, illud malignitate, atque contemptu fieri arbitratur. Plut. de Polit.

Diuitem esse, non est diuitias contemnere, nec imò dicas opes possidere, sed non egere superuacuis. idem de cupidit. diuit.

Quibus malis nos liberant diuitia? siue illud quidem adimunt malum, sui cupiditatem. ibid.

Magnæ diuitia facile acquiruntur, parvæ autem non sine labore, & multo tempore. ibidem.

Homini stulto, & nequam facultatum nullus est modus. idem de conui. VII. Sap.

Ne diuitias abscondas, cum in eas veneris: Demetr. Phaler.

Ad quid prodest multa quidem possidere, & nihil agere? Alexã. apud Plut. in Apophth.

Aurum nostri dat apertum nocumentum. comprobatur enim auro, cuiusmodi bonorum & malorum mens sit.

Chilo Laced. apud Diog. li. 1. Indignum, hominem diuitiarum causa laudari nolle. Bias. ibid.

Diuitia nerui sunt rerum. ibi.

Ideo pallens est aurum, quia multos habet insidiatores. Dioge. lib. 2.

Diuitia nocent, nisi quis dignè utatur. Metrocl. apud Dioge. lib. 6.

Nec equus sine freno, nec diuitia sine ratione retineri diu possunt. Pythag. apud Volat.

Nec auratus lectus agrotum leuat, nec bona fortuna stultum. Socrat. apud eund.

Appetitus frenari difficilis: adiunctis verò diuitis penitus insanus. ibid.

Non amarè diuitias magna res est. & hoc accidet eis, qui non possident eas, qui vera possident, duplo quàm cateri amant. Plad. apud eund.

Opes & virtus haud aliter, quàm duo in tratina pondera, quorum altero degrauante, alienatur alterum. ibid.

In ciuitate tanto boni, virtutèque præditi sine honore sunt.

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

- quanto magis diuites in pretio. *ibid.*
- Diuitia vitij magis, quam virtutis ministra. *ibid.*
- Pecunia inuenit pariter amicos & honorem. *Soph. apud Volat.*
- Non est pulchrum diuitem esse, sed è rebus pulchris. *ibid.*
- Diuitum vita, veluti qui altũ nauigium tenent: pauperum vero qui iuxta littus nauigant. *Ariston. apud eund.*
- Qui sua vult latere vitia, diuitias querit. *Theog. apud Volat.*
- Qui animũ curat, seipsum curat: qui corpus, non se sed sua curat: qui pecuniam, non se, nec sua curat: sed valde aliena curat: *Demosth. apud eund.*
- Magnifici pauperes sunt qui immensas opes cumulant. *Dioge. apud eund.*
- Malo moriens inimicis diuitias relinquere, quam viuens amicos frustra rogare. *Simonid. apud eund.*
- Opes honestis viris ac bonis bona sunt: improbis vero mala. *Plat. de diuina.*
- Nequaquam opes proprias habent mortales, sed qui opes à diis fluentes habent, procuratores sunt. *Eurip. in Phœniss.*
- Timida res est diuitia, & mans vita. *ibid.*
- Ne mihi contingat molestiam habens locuples vita: nec diuitia, quæ meum discernient animum. *idem in Medea.*
- Diuites in omnibus rebus inclyti sunt, & in omnibus stætabiles. *idem in suppl.*
- Diuitia sapientibus, Deus, cetera inania verba sunt, & ornamenta verborum. *idem in Cyclop.*
- Sita est in diuitiis, idque perperam fit, existimatio virtutis. existimamus enim diuitem omnia scire rectè. *idem in Heracl.*
- Cum diuitiæ omnibus in rebus maximum pondus habeant: tũ certè in hoc prosunt, quod inuitant ad virtutem, paupertas vero ad malefaciendum. *Hesiod.*
- Pecunia si rectè collocatur, non deest: si male, deest. *Demosth.*

- Olinth.
 In omnibus pecunia est opus, si-
 ne qua nihil recti fieri potest.
 ibid.
 Diuites paruis expensis ma-
 gnas opes non grauatè tueri
 debent. ibid.
 Diuitia non liberalitate, sed
 parsimonia retinentur. Lu-
 cian. in Timon.
 Nullus continuò iustè viuens
 ditatus est. Menand. apud
 Stob.
 Si quem volueris diuitem effi-
 cere non est, quòd augeas di-
 uitias sed minuas cupidita-
 tes. Epicu. apud Stob.
 Magna diuitia non laboriosè,
 magna verò difficulter nan-
 ciscentur. Apollon. apud
 Stob.
 Fortuna diuitem hodie, men-
 dicum facit in crastinum.
 ibidem.
 Argentum hominibus san-
 guis, & anima est. ibid.
 Sic puero gladium, dicitur pro-
 uerbio: ego autem dixerim:
 Ne puero diuitias, nec viro
 imperitiam. Plut. apud Stob.
 Diuitia imperitiam temeritati
 coniunctam habent. Eurip.
 ibid.
 Caca sunt diuitia, ac se inspi-
 cientes obcæcant. Menand.
 ibidem.
 Fælices, ac bonos unà fieri ne-
 cesse est: prædiuites autem ac
 bonos impossibile. Plat. de leg.
 Ridiculi sunt diuitiis operam
 dantes: cum eas porrigat for-
 tuna. illiberalitas seruet, be-
 nignitas auferat. Bion apud
 Stob.
 Diuitia fortuna vomitus sunt.
 ibid.
 Fælix, qui simul opes, ac men-
 tem habet Menand. ibid.
 Vinum immutatur pro vasis:
 diuitia autem pro moribus
 possidentium variat. Socrat.
 apud Stob.
 Opes tuas duplici nomine coli-
 to, ut à magna iactura facilè
 te expedias: & ut bono, ac
 studioso homini infortunium
 patienti succurras. ibid.
 Tantas opes habere conuenit,
 quantæ nec possidèri insidias
 parent, nec rerum necessariarum
 inopiam. Plat. apud Stob.
 Non quemadmodum calcens

DIVITIÆ ET POSSES.

- maior ineptus est ad usum: ita & possessio copiosior. calcæi enim magnitudo utentem impedit: opibus autem vel vniuersis, vel ex parte aliqua suo tempore uti licet. Aristip. ibidem.
- Sudor prouocatus exercitiis decentior est: sic etiam diuitiæ propriis laboribus acquisita. Soc. apud Stob.
- Diuitias veluti amicam liberalem, ac promptum ad honestas actiones assumere oportet. ibid.
- Iustissima hominibus possessio est agere. apud Stob.
- Possessio tua est, quam animo tuo tenes. ibid.
- Possidere generosum est. ibid.
- Nobilis possessio, bonus seruus. ibid.
- maior alteri est. Quint. li. 7.
- Id cuiusque est proprium, quo quisque fruatur, atque utitur. Cicer. in Epist. famil.
- Nihil meum est, aut cuiusquæ, quod fieri, quod eripi, quod amitti possit. idem Parad. 4.
- Multa, quæ libera fuerant, trāsferunt in ius possidentium. Quintil. declam. 3.
- Primus diuitiarum modus est, habere quod necesse est: proximus, quod sat est. Senec. Epist. 2.
- Is maximè diuitiis fruatur, qui minimè diuitiis indiget. idem Epistol. 14.
- Diues ex domino fit procurator. ibidem.
- Diuitia bona insidiosa sunt, & sperantibus meliora, quam assecutis, si quid in illis esset solidi, aliquando, & impleverunt. idem Epist. 15.
- Multis parasse diuitias non finis miseriarum fuit, sed mutatio. Epicur. apud Senec. Epist. 17.
- Nihil refert, utrum animus aeger in diuitiis, vel in paupertate ponatur, malum suum il-

EX LATINIS.

Non est diuturna possessio in quam gladio inducimur. Curti. lib. 8.

Nulli aliena respicienti sua placent. Senec. de Ira. lib. 3.

Proprium desinit esse, quod com-

lum sequitur. *ibid.*
 Securius diuites erimus, si scie-
 rimus, quàm non sit graue
 pauperes esse. *idem Epist. 18.*
 Magnus est ille, qui in diuitiis
 pauper est, sed securior, qui
 caret diuitiis. *idem Epist.*
 20.
 Nemo alius est Deo dignus,
 quàm qui opes contempserit,
 quarum possessione tibi non
 interdico, sed efficere volo, ut
 illas intrepidè possideas: quod
 vno consequeris modo, si etiã
 sine illis beatè victurum per-
 suaseris tibi: si illas tanquam
 exituras semper aspexeris. *i-*
dem Epist. 18.
 Breuissima ad diuitias per con-
 temptum diuitiarum via est.
idem epist. 63.
 Quisquis facultates sine ratio-
 ne possident, non diu possidet.
idem Epist. 75.
 Diuitiæ non quia concupiscen-
 de sunt laudantur, sed con-
 cupiscuntur, quia laudata
 sunt. *idem Epist. 83.*
 Maiore tormento pecunia pos-
 sideretur, quàm acquiratur.
idem Epist. 116.

Utinam qui honores petaturi
 sunt, cum ambitiosis: utinam
 qui diuitias optaturi essent,
 cum diuitibus deliberarent:
 profectò vota mutassent. *ibi.*
 Neminem diuitem pecunia fa-
 cit, imò contra: nulli non ma-
 iorem sui cupiditatem pecu-
 nia incussit: queris, quæ sit
 huius rei causa, plus incipit
 habere posse, qui plus habet.
ibidem.
 Sapiens non amat diuitias, sed
 mauult, nec respuit possessus
 diuitias, sed contemnit. *idem*
de vit. beat.
 Diuitia apud sapiètem virum
 in seruitute sunt: apud stul-
 tum in imperia: sapiens diui-
 tiis nihil permittit, nobis di-
 uitia omnia. *ibid.*
 Sapiens tunc præcipuè pauper-
 tatem meditatatur: cum in me-
 dis diuitiis consistit. *ibid.*
 Sapienti quisquis abstulerit di-
 uitias: omnia sua illi relin-
 quit: viuit enim præsentibus
 lætus, futuris securus. *ibid.*
 Id age, ut diuitias potius à te,
 quàm à fortuna petas. *idem*
de Tranq. anim.

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

- Diuitiæ, potētia, & fauor cum plurimum vitium dent, in utrāque partem certissimum faciūt morū experimentum: aut enim meliores propter hoc, aut peiores sumus. *Quin. lib. 3.*
- Ibi opes, ubi amici. *idem lib. 5.*
- Satis diuitiarum est, nihil amplius velle. *idem Declam. 13.*
- Diuitias, quia quiuis indignus habere potest, in bonis non numero. *Cic. 2. Tusc.*
- Nihil est tam angusti animi, tamq̄ demissi, quàm amare diuitias: nihil honestius, magnificentiusque quam pecunias continere, si non habeas: si habeas, ad beneficentiam, liberalitatēque conferre. *Cic. 1. offic.*
- Ea maximè desideramus, quibus abūdāmus maximè. *idem Parad. 1.*
- Qui opibus plus possunt, auctoritate plus valent. *idem ad Lent.*
- Nō solum nobis diuites esse volumus, sed etiam liberis, propinquis, amicis, & reipubl. *idem 1. offic.*
- Omnes sunt diuites (dicūt Stoici) qui calo, & terra frui possunt. *ibidem.*
- Eum intelligimus diuitem, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter viuendum facile contentus sit: qui nihil querat, nihil appetat, nihil optet amplius. *idem Parad. ult.*
- Expetuntur diuitiæ tum ad vsus vitæ necessarios, tum ad perfruendas voluptates. *idem 2. offic.*
- Pecuniæ querenda non solum ratio, sed etiam collocanda: quæ perpetuos sumptus sup̄peditet, nec solum necessarios, sed etiam liberales. *ibid.*
- Copiæ singulorum sunt, eorum autem, qui iis egeant, infinita multitudo. *idem 2. offic.*
- Magna diuitiæ solent possessorem conciliare fastum. & supercilium. *Erasm. in Epist.*
- Malo virum pecuniis, quàm pecuniis viro indigere. *Max. lib. 9.*
- Diuitiæ iniuriarum suspiciōis obnoxia. *Sallust. in Coniurat. Caril.*
- Locuples, & factiosus curatur à multo

à multis : timetur à plurimis , quod plerumque fortius amore est. Plin. Iun. lib. 1.

Nimia opes magna iactura locum faciunt. Curt.

Quid nobis diuitiis opus est ? que nos esurire faciunt. idem lib. 7.

Scilicet uxorem , cum dote , fidemque , & amicos ,

Et genus , & formam , regina pecunia donat. Horat. 1. epist.

Omnis enim res , Virtus , fama , decus , diuina , humana que pulchris

Diuitiis parent , quas qui construxerit , ille

Clarus erit , fortis , iustus , sapiens , etiam & rex

Et quicquid volet. idem 2. Serm.

Protinus ad censum , de moribus ultima fiet questio. Iuuenal. Sat. 3.

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca , Tantum habet & fidei. ibid.

Effodiuntur opes , irritamen a malorum. Ouid. 1. Metam.

In pretio pretium nunc est , dat census honores ,

Census amicitias , pauper ubi-

que iacer. idem 1. Fast.

Imperat , aut seruit collecta pecunia. Horat. epist. 1.

Crescit amor numi , quantum ipsa pecunia crescit. Iuuen. Sat. 14.

Sed qua reuerentia legum ! quis metus , aut pudor properantis auari ! Iuuen. Sat. 14.

Non propter vitam faciunt patrimoniam quidam , Sed vitio caci propter patrimoniam uiuunt. Iuuen. Sat. 12.

Non sunt dicenda bona illa , quibus abundantem licet esse miserrimum. Cicer. Parad. 1.

Male se res habet , cum id quod virtute effici debet , tentatur pecunia. idem 2. Offic.

EX SACRIS

VTantur diuites consuetudine infirmitatis sue , sed doleant se aliter non posse : melius enim si possent , si aliter possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate , quare extolleris de infirmitate ? utere tibi electis , pretiosis , quia si consuetudinem mutas , agrotas concess

f

DIVITIÆ ET POSSES.

- ditur tibi, utere clectis, da pauperibus superflua: utere pretiosis, da pauperibus vilia. August. de verb. domini.
- Facile est homini, tunc diuitias despiciere, cum habet: difficile verò, cum non habet, viles estimare. Greg. 2. moral.
- Non est segura diuitiarum possessio, nisi armorum defensione seruetur. Vege. lib. 2.
- Pecunia sceleris causa. in histor. Sax.
- Res suas, cum moretetur, diues secum tolleret, si ad petentis vocem, cum viueret, tulisset: nam terrena omnia, qua seruanda amittimus, largiendo seruamus. Gregor. in Homil.
- Præstat aliis, quàm sibi diuitem esse. Amb.
- Diuitia, ut impedimenta sunt improbis: ita adiumenta virtutis sunt bonis. idem sup. Luc. lib. 8.
- Ita inualuerunt mores hominũ in adunatione pecuniarum, ut nemo, nisi diues honore dignus putetur. idem de Off.
- Quem nec abundantia in superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Gregor. sup. Ezech.
- Illud possidemus, quo utimur. Ambr.
- Possidet malè, qui malè utitur. Aug. Epist.
- Ecclesiæ possessio sumptus est egenorum. Ambros. lib. 5. Epist. 31.
- Talenti nomine reputabitur, etiam minimum, quod quilibet accipit. Greg.
- In interdum diues grauius fastidio, quàm pauper inedia cruciatur. Bern.
- Diues verè est, qui in Deo diues est. Chrysost.
- Abundantia superbia vicina est. Greg. super Ezech. Homil. 17.
- Aurum ideo carum, quia rarũ. Aug. lib. 2. de Ciuit. Dei.
- Nihil clausum constat, quod nõ auro, argentoque pateat, Valer. episc. in quo. serm.
- Si possibile esset in diuites vindictam procedere, videres eis repleri carceres uniuersos:

sed cum omnibus malis suis
hoc unum malum habent di-
uitia, quòd in malignitate
peccātes ab ultionibus eruiūt.
idem sup. Epist. ad Hebr.

Ut opulentia bonum videatur,
acerbitas egestatis facit. Laët.
lib. 2.

Mallem expeditam fortunam,
quam amplam. Eras. in
epist.

Maior inter fratres substantia,
maioris est causa discordia.
Greg.

Inges onus est magna fortuna,
quam non minus negotij est
sustinere, quam parare. Eras.
in Epist.

Vbi aurum pluit, ibi pluit vi-
tium. Greg.

Numus vincit, numus regnat,
numus imperat vniuersis.
Alanus de Conquest. nat.

Omnis copia, quæ Deus meus
non est, egestas mihi est. Au-
gust. 14. confess.

Diuitiarum morbus superbia est:
nam grandis animus est, qui
inter diuitias isto morbo non
tenetur. Aug. serm. 24.

Difficile est, ut non sit super-

bus diues. tolle superbiam,
& non nocebunt diuitia. ib.

Aurum est materia laborum,
periculum possidentium: au-
rum eneruatio virtutum: au-
rum malus dominus, proditor
seruus. idem de Verb. dom.

Sufficientiam vitæ non inde-
center vult, quisquis eã vult,
& non amplius, quandoqui-
dem non appetitur propter se-
ipsam, sed propter salutem
corporis, & congruentem ha-
bitum personæ hominis: ut non
inconueniens eis, cum quibus
uiuendum est. ista ergo cum
habentur, ut teneantur: cum
non habentur, ut habeantur,
orandum est. August. ad
Probam.

Qui diuitiarum seruus est, di-
uitias custodit ut seruus: qui
autem seruitutis discusserit
iugum, distribuet eas, ut
dominus. Hier. libr. 1. sup.
Matth.

Pars mendicis: atis est, cõgestam
secretò pecuniam possidere.
Valer. episc. in Serm.

Diues non præsumitur, nisi
probetur apud Iuriss.

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

- Lotupletior dicitur factus, etiã qui non est factus pauperior, ibidem.*
Patrimonium in Deo creditum in tuto est. Cypr. de Eleem.
Diuites multa commendant, quæ pauperes dehonestant. Aug. in Quæst. ex viroque test.
In diuite non pecunia, sed auaritia damnatur. Idem in Psal. 51.
Diues nihil ex suis diuitiis habet, quàm quod postulat pauper. idem de Verb. dom. serm. 5.
Diues humiliatus bonus est vir. idem Serm. 212.
Aliud est diuitem esse, & velle fieri diuitem. August. de Verb. dom.
Diuites aliorũ paupertate probantur. idem. Homil. 15.
Propter diuites sumus pauperes. idem de Verb. dom. serm. 26.
Diuitiæ utilius tenentur humiliter, quàm relinquuntur superbè. idem Epist. 34.
Diuitiæ si habentur, nulla tamen in eis beatitudo colloce-
- tur. idem Epist. 52.*
Diuitias Christiani tenent, non tenentur ab eis. idem Epist. 89.
Diuitiæ aliud, aliud pecuniæ. idem 7. de Ciuit. Dei.
Opes faciles magis oprãda sunt quàm immodicæ. idem lib. 2. de Ciuit. Dei.
Aurum laudat aliter religiosus, aliter auarus. idem contra Iuli.
Aurum non ex se, sed ex usu malum. idem de verb. Lut. Act. 3.
Diuitiæ vix sanctis domini cõtemptui sunt. Amb. 1. Offit.
Laqueus diaboli diuitiæ sunt. in Psal. Qui habit. serm. 4.
Abundare, aliquando est penuriam pati. Chrysost. sup. Epist. ad Cor. 16.
Aurum homines in demones mutat. idem sup. Epist. ad Corint. Homil. 40.
Diuitum est litigare. Chrysost. sup. Matth. Homil. 16.
Diuites pauperibus placeant. idem serm. 27. sup. epist. ad Rom.
Diues superflua desiderat. idem super Epist. ad Cor. Hom. 14.

Pecunias contemnere volenti
facile est. idem ad pop. An-
tioch. Hom. 32.

Pecuniarum cura, anima mor-
bus est. ibid. Hom. 68.

Diuitia multorum periculorum
autores. idem super Matth.
Homil. 3.

Diuitia molles homines reddunt
idem sup. Matth. Hom. 21.

Diuitia tanquam latro in soli-
tudine. idem sup. Epist. ad Co-
rin. Hom. 13.

Diuitia multos insanos faciunt.
idem sup. Epist. ad Colossens.
Homil. 7.

Opes malitia sunt schola. idem
de pœniceen. Hom. 7.

Pecunia causa meroris est. idem
sup. Matth. Hom. 65.

Pecunia cupiditas tenebra est.
idem sup. Matth. Hom. 84.

Pecuniarum cupiditas grauior
omni tyranno. idem sup. Ioan.
Hom. 58.

Pecuniarum amator ipsam na-
turam ignorat. idem sup.
Ioan. Hom. 86.

Pecunia terræ puluis est. idem
sup. Epist. ad Cor. Hom. 24.

Pecunia cupidus, orbis totius

est inimicus. idem sup. Epist.
ad Timoth. Hom. 7.

Pecuniis ablatis, etiam occasio
peccandi auferitur. idem sup.
Epist. ad Heb. Hom. 10.

Vide plura, in auaritia,
& cupidit. & in pos-
sessione.

Paupertas.

EX GRÆCIS.

Viro egeno verecundia non
conducit. Homil. apud
Plat. de fortit.

Indigentia legem fauere, equum
est. Plut. de vitand. usur.

Paupertas à diuitiis securitate
solum differre videtur. Cat.
apud Plut. ibid.

Nemo pauper est earum rerum,
qua natura sufficiunt. Plut.
de cup. diuit.

Cum sis pauper, non diuitibus
irascaris, nisi forte valde vi-
deris proficere. Demet. Phal.

Cum paupertatem malorum
extremum censeamus: hanc
non aliter, ac grauem ac dis-

f ij

PAUPERAS.

- facilem morbum liberis tradere formidamus. Plut. de amor. parent. erga liber.*
Malo virum pecuniarum indigentem, quam pecunias viri. Themist. apud Plut. in Apoph.
Qui pecuniis eget ab amicis repetat, non petat. Diog. apud Laër. lib. 7.
Diuinus ille est, qui nullius indiget: proximus, qui paucis. Plutarch. apud Volat.
Odi pauperem diuiti dantem. ibidem.
Ne properes ditescere, ne cito fias pauper.
Pauperes in bona locupletium inuadere non audeant. Demosth. in Philip. Orat. 4.
Paupertas integritatis signum. Æschin. in Epist.
Non aspernandi pauperes. satis ipsis in ipsa paupertate est mali. Demosth. cons. Eubul.
Difficile fuerit inuenire pauperem cognatum. Menand. apud Stob.
Si iuuenis simul sapiens, & pauper vnus homo fuerit: admiratione dignum est. Euripid. ibid.
Ille, qui diues fieri potest, melior est, quam qui iam sit. Pericli. ibid.
Homine paupere nihil fortius est, mutationem enim in deterio rem statum non expectat. Diphil. apud Stob.
Paupertas secundum naturam non turpis est: illa vero, quæ propter turpem causam accedit, turpis est. ibid.
Paupertas subsidium est ad philosophiam. Diog. ibid.
Propter paupertatem nullum eorum quam torqueri vidi: propter malitiam multos. ibid.
Fames nunquam produxit adulterium, nec pecuniarum impia luxuriam; breuis quedam est temperantia; paupertas: & compendiosa legum observatio, penuria. ibid.
Paupertas, efficax virtutis generans. apud Stob.
Paupertas, virtus est per se dicta. Diog. ibid.
Anima timiditati medere. & non metues paupertatem. ibid.

Quisquis in paupertate viuit
anguste, & tenuiter, viuere
vult. Philim. ibid.

Inopia prompta est in perpetrã-
dis malis. ibid.

Vir inops solitarius est. ibid.

Paupertas, non parua aegritudo
est. ibid.

Nullus homini maior hostis
est, quam paupertas. apud
Stob.

Pauper ad omnia formidolosus
est, & se putat ad omnia
spferni. ibid.

Dij semper tenuiter largiuntur
tenuis fortunæ hominibus.
ibid.

Turpe est, simul & pauperem,
& imbecillum reddi. Ari-
stoph. ibid.

Pauperum omnium finis est,
nox: obumbrat enim ipsorum
mala ubique. ibid.

Diuites, nõ adeo solent misere-
ri infelicium, quam paupe-
res. Anaxag. ibid.

Paupertas, & diuitia, nomina
sunt indigentia, & saturi-
tatis. quamobrem nec diues
dicendus est vir dignus, nec
pauper indignus. Democra.

apud Stob.

Neminem vidi tyrannidẽ exe-
crari propter paupertatem: om-
nes vero propter diuitias.
Diog. ibid.

Non potest spoliari nudus. A-
pul.

EX LATINIS.

Honestã res est, lata pau-
per tas. Senec. Epist. 2.

Cui cum paupertate bene con-
uenit, diues est. ibid.

Magnæ diuitia sunt, lege natu-
ræ composita paupertas. idem
Epist. 4.

Nudum latro transmittit, etiã
in obsessã via, pauperi pax
est. idem Epist. 14.

Si ad naturam viuas, nunquam
eris pauper: si ad opinionem,
nunquam eris diues: exiguũ
natura desiderat, opinio im-
mensum. idem Epist. 16.

Multis ad philosophandum ob-
stiterẽ diuitia: paupertas ex-
pedita est, secuta est. idem E-
pistol. 17.

Panem & aquam natura de-
siderat, nemo ad hæc pauper

f iij

P A U P E R T A S.

- est. idem Epist. 25.
- Paupertas nulli malum est, nisi repugnanti. Senec. Epist. 124.
- Vnum paupertatis praesidium est manus habere. ibid.
- Omnes, qui in paupertate sunt, malum maleficio parare diuitias, quam officio paupertate tueri. Cice. ad Heren.
- Qui pauperes sunt, eis antiquior officio pecunia est. idem 2. de inuent.
- Eges est, qui non satis habet, & cui nihil satis esse potest. idem 4. ad Heren.
- Animi est mollities, non virtus, paulisper inopia ferre non posse. Cas. de bell. Gal. lib. 7.
- Magna indigentia nascitur non ex inopia magna, sed ex magna copia: multa enim desiderantur ad multa, qua habemus tuenda. Gell. lib. 9.
- Paupertas certissima est, cum alicuius indigeas, uti eo non posse, quia ignores, ubi proietum iaceat, quod desideras. Colum. lib. 12.
- Ingenium fuerat pretiosius auro, & nunc barbaries est grandis, habere nihil. Ouid. 3. am.
- Curia pauperibus clausa est, da' census honores. ibid.
- Catabit vacuus coram latrone viator. Iuuen. Sat. 10.
- Quis diues? qui nihil cupit: quis pauper: auarus. Bias per Ausoni.
- Magnam pauperies opprobrium iubet, quiduis facere, & peccati. Horat. 3. Carm.
- Miserum istuc verbum, & pessimum, habuisse, & nihil habere. Plaut. in Rudent.
- Nil habet infelix paupertas durius in se, quam quod ridiculos homines facit. Iuuen. Sat. 3.
- Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi. ibid.
- Semper eris pauper, si pauper es. Emilianae.
- Dantur opes nullis nunc, nisi diuitibus. Mart. lib. 5.
- Paupertatemque ferendo, effecere leuem. Ouid. 8. Metam.
- Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus, si ventri bene est, si lateri, si pedibus tuis: nihil amplius diuitia poterunt addere regibus manibus.

Horat. i. Epist.
 Dedecori est fortuna prior. Lu-
 ca. lib. 8.
 Securitas in paupertate sc̄licior
 quàm imperium mecum reien-
 tum. in Hist. Sax.
 Pauperes sacis stipēdij perdunt,
 si liberos educunt. Livi. 1.
 Decad. lib. 2.
 Odi pauperem auxilium diuiti
 ferentem. Quint. Decla. 9.

EX SACRIS

Pauperum amicitia certior
 est, quàm diuitum. Aug.
 lib. de amici. cap. 120.
 Si vix toleratur diues super-
 bus, pauperem superbium quis
 ferat? ibid.
 Quem nec in abundātia super-
 bia eleuat, nec in necessitate
 cupiditas irritat, nouit abun-
 dare, nouit penuriam pati.
 Greg.
 Paupertatē aquo animo ferre,
 virtus patientiæ est: spon:e
 appetere, sapientiæ laus est.
 Bern.
 Non paupertas virtus reputa-
 tur, sed paupertatis amor. Idē

Egestas, sanitatis est mater.
 Chrysof.
 Egestas p.terna minimè fuit
 opprobrio. Basil.
 Ut opulentiā bonum videatur,
 acerbitas egestatis facit.
 Lact.
 Nō bene cōueniunt, nec in una
 sede morantur pudor & ege-
 stas. Eras. in Epist.
 Pauperi datum, nō est datum,
 sed mutuum. Gregor. in re-
 gistr.
 Pius sentimus, quod habui-
 mus, postquàm habere desi-
 nimus. Hierony.
 Omnis philosophiæ magistra
 nobis inopia est. Aug. super
 Psalm. 76.
 Fecundus est ager pauperum,
 citò reddit donantibus fru-
 ctum: via cœli est pauper, per
 quem venit ad patrem: in-
 cipe erogare, si non vis errare,
 Aug. de verb. domi.
 Paupertas in inopia mentis est,
 nō in quantitate possessionis.
 nam cui cum paupertate bene
 conuenit, diues est. Gre. sup.
 Ezech. Homil. 9.
 Paupertas est manu ductrix

P A U P E R T A S.

- quædam, quæ ducit ad calv. Chrysoft. Serm. 18.
- Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos in bonis suis. apud Iurist.
- Cedens bonis remanet obligatus naturaliter tamen, quia civili obligatione liberatur. ibidem.
- Pauperes procurare nobis debemus pro aduocatis. Grego. in Euang. Homil. 11.
- Pauper reprehensibilis monere debet, non despici. ibid.
- Inter pauperes primum domestici curandi sunt. August. Epist. 38.
- Paupertas amissa plus dolenda, quam opulentia perdita. idem Epist. 5.
- Pauper misericors diuitem laudabilior. idem ex quæst. ex utroque test.
- Pauperis non est miserendum in iudicio. idem lib. 2. quæst. sup. Exod.
- Deo dat, qui pauperi dat. idem sup. Psalm. 36.
- Paupertas in animo, non in sacculo est. idem in Psalm. 136.
- Pauperes aliqui esse volunt eo pacto, ut nihil eis desit. Bern. de aduent. domi. Serm. 4.
- Paupertas nobilis titulus est. idem in Epist.
- Paupertas pœna magna, quæ cito in regnum volatur. Bern. de aduent. domin. Serm. 4.
- Pauperem compelli, non est probrosum. Basil. in Hex.
- Paupertas philosophia nutrit est. idem in Epist.
- Paupertatē faciliore facit opulentia cœli. Chryso. sup. Epist. ad Heb. Hom. 19.
- Horrea pauperum venter est. idem sup. Luc.
- Inopia validum telum est. idem ad pop. Antioch. Hom. 2.
- Mendicare melius quam rapere. Chrysoft. sup. Matth. Homil. 71.
- Pauperum venter pecunias conseruat. idem de ieiuni. Serm.
- Pauperiem tolerare documentum est virtutis. idem sup. Matth. Hom. 14.
- Pauperes propter utilitatem ditum facti. idem sup. Matth. Hom. 46.
- Pauperes sine delectu excipiuntur.

di sunt. idem sup. Luc. conc. 1.
 Pauperum manus tertius the-
 saurus. idē sup. Ioā. Hom. 77.
 Paupertas simplex non facit
 beatum. idem sup. Luc. conc. 1.
 Paupertatis nomen reges non
 effugerunt. idem sup. Epist.
 ad Timor. Hom. 12.
 Paupertas ad virtutem condu-
 cibilibior, quam diuitia. idem
 sup. Epist. ad Hebr. Hom. 4.
 Paupertas humiliat virū. idem
 sup. Epi. ad Heb. Hom. 18.
 Paupertatem Dei filius concu-
 piscens descendit ut eam eli-
 geret sibi: & nobis sua esti-
 matione faceret pretiosam.
 Bern. in vig. natal. domini.
 Serm. 1.

Liberalitas, & beneficiū.

EX GRÆCIS.

Liberalitas virtus est ani-
 mi honestorū sumptuū
 ministra. Arist. de virt. &
 vit. diuis.
 Difficile est, largum fieri diui-
 tem. idem Eth. 5.
 Liberalitas districtior esse de-
 bet. Demosth. aduers. Ari-

stonicum.

Liberalitas tyrannorum nihil
 aliud est, quam translatio pec-
 uniarum à iustis dominis ad
 alienos, apud eund. ex argu-
 ment. lib.

Liberalitatis est, erogare pecu-
 nias in laudibilia, & largi-
 tio ad honestos sumptus fa-
 ciendos, & presto esse ad au-
 xiliū in aduersa fortuna, &
 nō accipere unde non oportet.
 est autem; & liberalis circa
 indumenta nitidus, & circa
 habitationem. est instructor
 magnarum rerū, & oblecta-
 tionem habentiū nulla com-
 modi ducta ratione. est &
 altor animalium mirū quid
 aut suaue habentium. comi-
 tatur autem liberalitatem
 morū facilitas, & comitas,
 & humanitas, & esse mise-
 ricordem, & erga amicos be-
 neuolam, & hospitalem, &
 honesti studiosam. ibid.
 Que quis non habet, nec agno-
 scit, alteri dare, vel ministra-
 re non potest. Plat. de amore.
 Donum est datio non reddibi-
 lis. Arist. Topi. 4.

LIBERALITATIS, ET BENEF.

- Dare habita grauius est, quàm
dimittere acceptionem eius,
quod nõ habetur. idẽ. Eth. 4.
- Benefactores plus amant bene-
ficio affectos, quàm contra.
Arist. Eth. 9.
- Da aliquid, & aliquid acci-
pito. apud Stob.
- Qui beneficium inuenit, com-
pedes inuenit. Arist. Pol. 2.
- Non solum pulchrius est bene-
ficio afficere, quàm affici: ve-
rum etiam iucundius. nulla
enim res perinde parit gau-
dium, ut beneficentia. idem de
disput. Philoso.
- Non ex pudoris arbitrio, sed ex
iudicij delectu donatio, &
largitio facienda est. ibi.
- Sæpe instanter flagitantibus da-
mus: non quod dare velimus,
sed quod negare non valea-
mus. ibid.
- Vicissitudo beneficiorum in a-
micitia necessaria. idem de
amicit. mult.
- Multo regalius est addere,
quàm auferre. Artax. apud
Plut. in Apophth.
- Improbi viri dona profectum
non habent Eurip. in Med.
- Principum dona sunt autora-
menta seruitutis. apud De-
mosth. ex arg. lib.
- Hostium dona non sunt dona.
ibid.
- Qui homini nequam dat, non
homini dat, sed humanitati.
Arist. apud Stob.
- Difficile est, ut in eos beneficiũ
conferre semper quis possit,
in quos velit. Xenõ. apud
Stob.
- Non est tutum, oblata temere
accipere. Plat. de vot.
- Non minus regium, ac huma-
num est, parua libenter ac
prompte accipere, quàm ma-
gna tribuere. Anaxer. apud
Plut. in Apophth.

EX LATINIS.

Liberalitate nihil est natu-
ra hominum accommo-
datius, sed habet multas cau-
tiones: videndum est enim
primũ, ne obsis benignitas,
& eis ipsis, quibus videbitur
benignè fieri, & ceteris: Nã
qui aliis nocent, ut in alios li-
berales sint, non benefici, nec

liberales, sed perniciosi iudicā
di sunt. deinde ne maior sit
benignitas, quàm facultas:
nam qui benigniores esse vo-
lunt: quàm res patitur, pri-
mò in se peccant, quod iniu-
riosi sunt in proximos. vide-
re etiam licet plerosque non
tam natura liberales, quàm
quadam gloria inducti, ut
benefici videantur, facere
multa, quæ videntur magis
proficisci ab ostentatione, quàm
à voluntate. Tum illud unum
considerandum est, ut pro di-
gnitate cuiusque tribuatur,
in quo mores spectandi eius,
in quem beneficium confer-
tur. Cice. 1. Offic.

Liberalitate qui utuntur, be-
nevolentiam sibi conciliant,
& quod apertissimum est ad
quietè viuendum charitatem
idem. 2. de finib.

Ea liberalitas probāda est, quæ
sine periculo existimationis
est. idem. 3. in Verrem.

Non ita claudenda est res fa-
miliaris, ut eam aperire non
possit benignitas: nec ita re-
seranda ut pateat omnibus:

sequuntur enim largitionem
rapina: cum enim dando ege-
re cæperint homines, alienis
bonis manum inferre cogun-
tur, nec tanta assequuntur eo-
rum, quibus dederunt, quan-
ta odia eorum, quibus ade-
merint. idem. 2. Offic.

Quicquid sine detrimento pos-
sit commodari, tribuendum
est vel ignoto, ex quo sunt illa
communia, non prohibere
aquam profluentem: pati ab
igni capere ignem. Si quis
velit consilium fide delibe-
ranti dare, quæ sunt iis, qui
accipiunt, utilia, danti non
molesta. Ennius apud Cicer.
1. Offic.

Propensior liberalitas debet esse
in calamitosos, nisi fortè erūt
digni calamitate. benefacta
enim (ut ait Ennius) malè
collocata, malè facta sunt. Ci-
cer. 2. Offic.

Melius apud bonos, quàm apud
fortunatos beneficium collo-
cari puto. ibid.

Liberalitatis duo sunt maximè
probabiles fontes: verum ius-
dicium, & honesta beneco-

- lencia. Max. lib. 4.
- Liberalitate vitia teguntur: in
Hist. Sax.
- Quo minores opes sunt, eo ma-
iorem benefactis gloriam pa-
riunt. Quint. li. 3.
- Multo plura sunt, quae negant,
cum praestant inuiti. idem de-
clam. 5.
- Omnium beneficiorum ista na-
tura est, ut non sit necessarius,
sed potestus. idem decla. 7.
- Est liberale serere beneficium,
ut metere possis fructum. Ci-
cer. antequam iret in Exil.
- Distat, adiicias aliquid, an de-
tractum restituas, quantum
distat beneficij initium ab
iniuria sine. Max. lib. 2.
- Multum occupare habere in-
uidiam potest: multa tribue-
re, gloria carere non potest.
Max. lib. 4.
- Antiquiora beneficia subuer-
tis, nisi posterioribus cumu-
les. Plin. Iun. lib. 3.
- Gratissimum est accipientibus
dari sibi, quod nulli sit cre-
ptum. idem in Paneg.
- Omnium beneficiorum, quae me-
rentibus tribuuntur, non ad
ipsum magis, quam ad similes
redundat. ibid.
- Quaedam beneficia odimus.
Curt. lib. 6.
- Multi beneficia, quae in amicos
contulerunt, leuitate destrux-
erunt. Colum. lib. 5.
- Beneficium accipere, libertatem
vendere est. Pub. Mim.
- Beneficium dando accipit, qui
digno dedit. idem.
- Beneficium saepe dare, docere est
reddere. idem.
- Beneficium dignis ubi das, om-
nes obligas. idem.
- Crede mihi, quam ingentis
Posthume dones,
- Autores percunt garrulitate
sui. Mart. lib. 5.
- Qui dicit beneficium se dedis-
se, petit. Pub. Mim.
- Beneficium dare qui nescit, in-
iuste petit. ibid.
- Beneficia plura recipit, qui scit
reddere. ibid.
- Munera (crede mihi) placant her-
minesque, deosque.
- Placatur donis Iupiter ipse da-
tis. Ouid. 3. de art. amand.
- Saepe Iouem vidi, cum iam sciret
mittere vellet

- Fulmina, thure dato, sustinuit sunt. *ibid.*
 se manum idem s. *Fast.*
 Non obligandus, sed remunerandus, qui prior cœpit. *Plin. Iuni. lib. 7.*
 Quod vi datū est, non putes beneficium, sed prædam. in *histo. Sax.*
 Officio fungitur suo, qui tantum dat, quantum per fortunam licet. *ibid.*
 Semel dedit, qui rogatus: qui non bis. *ibid.*
 Beneficia non sunt exprobanda apud memores. *Liu. 1. Deca. lib. 9.*
 Odiosum est genus hominū officia exprobrantium: quæ meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. *Cicer. in Lelio.*
 Largitio fundum non habet. *Cicer. 2. Offic.*
- Donis crescentibus rationes crescunt donorum. *Greg. in Euang. Homil. 9.*
 Quod merenti datur, ius est, nō beneficium *Erasm. in Epist.*
 Non tantum aures præbere debemus precantium vocibus, sed etiam oculos considerandis necessitatibus. *Ambr.*
 Hilaris dator non solum à Deo diligitur, sed & qui tribuit in simplicitate. *Bernar. sup. Cant. sermo. 71.*
 Largitas, liberalitas, & beneficentia, regie laudes sunt. *Lact.*
 Bene dispensat propria, qui fideliter administrat aliena. *Gregor.*
 Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis, quotidie facere possis. *Ambr.*
 Qui liberalitatis modum servat, avarus nulli est, largus omnibus. *idem.*
 Non solum liberalitatis est, de suo iure aliquid relaxare, sed etiam commoditatis. *ibid.*
 Omnis res, quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nō dum habetur, quomodo

EX SACRIS.

Beneficiis superare debemus. *Ambr. 1. Offic.*

Beneficia pauperibus magis, quam diuitibus eroganda. *ibi.*

Beneficia non solum pecuniaria

LIBERALITAS ET BENEF.

- do habēda, *Augustin. de do-*
Etrin. Christian.
- Liberalitate liberalitas perit
Hieronym.
- Liberalitas non cumulatione
 patrimonij, sed largitatis de-
 finitur affectu. *idem lib. de*
Vid.
- In ipsa autem liberalitate mo-
 dus adhibendus est rerum &
 personarum, rerum & ut
 non omnia uni, sed singulis
 quaedam praestentur, ut plu-
 ribus prodesse possimus: per-
 sonarum, ut primis iustis,
 deinde peccatoribus. *Gregor.*
in regist.
- Minus virum modestum gra-
 uat, qui detrahit, quod adest
 quam qui tribuit, quod non
 habet. *Erasm. in Epist.*
- Nō solum queritur quantum,
 sed de quanto, & quanto a-
 nimo detur. *Amb. sup. Epi.*
ad Corinth.
- Non illa est perfecta liberali-
 tas, si iactantiae causa magis,
 quam misericordiae largiaris.
 affectus tuus nomen imponit
 operi tuo. *ibid.*
- Dare Deo, accipere est. *Naḏāḏ.*
- Melius nemo erogat, quam qui
 sibi nihil relinquit. *Hier.*
- Dandum est, quod nec tibi, nec
 alteri noceat. *Aug. de serm.*
domini.
- Semper illi, quod largiatur, non
 deficit, cui bene velle non de-
 fit. *ibid.*
- Cum aliquid aliquāto tardius
 dat Deus commendat, nō ne-
 gat. *August. de verb. dom.*
cap. 1.
- Beneficium exhiberi debet per
 pietatem, & bonum verbum
 per humilitatem. *Grego.*
- Nō intelligit beneficia divi-
 na, qui se iuvari a Deo tantum-
 modo putat. *Lact. lib. 1.*
- Verus benefici fructus benevol-
 entia est. *Bern.*
- Beneficio dii pulchrè summi
 creati nostra malitia scelerat.
Aug. lib. 2. Medit.
- Id pie, iuste, humaniter fit,
 quod sine spe recipiendi feceris
idem lib. 6.
- Qui liberalis, benignusque est
 officium, non fructum sequitur.
ibid.
- Benefacit nemo inuitus, etiam si
 bonū est, quod facit. *Amb.*
Libentet

- Libenter accipiendum est beneficium, quod proficit danti. Bern.*
- Verus beneficus nihil amplius prater affectum requirit. idē.*
- Verus beneficij fructus est, benevolentia. idem.*
- Beneficentia nulla est, ubicunque necessitas non est. Lact. lib. 6.*
- is maxima laudis est benefacere, quos nemo speravit esse facturos. ibid.*
- Officium non probo, quod grauat praestantem absque fructu eius, cui praestatur. Eras. in Epist.*
- Experientia didici multo esse periculosius, malis benefacere, quam bonis malis. ibid.*
- Autor, magnificus pretium addit suo muneri. ibid.*
- Mirum quam tenax sit memoria offensa hominibus: & quam beneficiorum profunda obliuio. ibidem.*
- Libertatem arguendi amittit, & peccat, qui ab eo accipit, qui ideo dat, ne corrigatur. Amb. sup. Epistol. ad Corinth.*
- Munera excacant oculos iudicis, & vim autoritatis inclinant. ibidem.*
- Caelestis muneris nulla mensura.*
- Beneficia Dei omnibus horis consideranda sunt. Chrysof. sup. Genes. hom. 9.*
- Beneficiorū Dei memoria magistra est ad vitam. idem.*
- Beneficiorum Dei memoria, sufficiens est, ad virtutum laborem. idē sup. Gene. Hom. 27.*
- Non omnia eidem dii dedere. Eras. in Epist.*
- Officiorum assiduitate hostes conciliandi sunt. Chrysof. sup. Genes. Hom. 58.*
- Benefacere homini, est beneficium magnum apud Deum deponere. Chrysof. sup. Genes. Homil. 27.*
- Benefacta non sunt reuelanda: nisi cogat necessitas, idem de laud. monach.*
- Beneficia Deus in nescios collocat plerunque. idem sup. Genes. Homil. 46.*
- Beneficium cum simplicitate praestandum est. idem sup. Epist. ad Philip. serm. 1.*

PARSIMONIA ET PRODIG.

- Beneficiis multis Deus etiam inuitos afficit, idem sup. Epi. ad Colof. Homil. 10.*
- Dona Dei etiam impij habent. Augustin.*
- Dona sua differt Deus, ut rogetur indulgere. idem 3. de mirab. sacr. script. cap. 10.*
- Dona Dei bona non sunt, nisi Dei esse confiteamur. idem ca. 7 2. expos. quarund. dubit.*
- Dona Dei in nobis reddenda sunt. idem 10. de Ciuita. Dei. cap. 5.*
- Donando, nihil perdit Deus. idem lib. 1. Med. cap. 28.*
- Dona sua, non merita nostra, coronat in nobis dominus. idem de Grat. & liber. arbit. cap. 7.*
- Dona dei quæ alijs collata sunt nostra erunt, si non inuideamus. idem Homil. 16.*
- Nemo inuitus benefacit, etiam si bonū est quod facit. Aug. lib. 1. conf. cap. 11.*
- Parcus non melior sacrilego. ib.*
- Parcus ter miser. ibid.*
- Parci parant se ceu alia vita. ibidem.*
- Sera parsimonia in fundo est. non enim tantum minimum in imo, sed pessimum retinet. Senec. Epist. 1.*
- Non intelligunt homines, quam magnum vectigal sit parsimonia. Cicer. in Parad.*
- Res familiaris queri debet ab his rebus, à quibus abest turpitudine. conseruare autem diligentia & parsimonia, eisdem etiam rebus augeri. Cicer. 2. Offic.*
- Diuitia grandes sunt homini, viuere parcè. Luc. lib. 5.*
- Sera parsimonia est, tunc seruat re, cum deficit. Vege. lib. 2.*
- Parcitas salutis est mater. Chrysost. in prop. aduent. domini.*

Prodigalitas.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Parcus diuitiarum custos infælix. apud Stob.

Sumptuositas, incontinentia pars est. apud Stob.

Prodigiorū pecuniæ, ficius sunt.
ibid.

Qui quod habebat, consumpsit
in quæ non oportebat: quæ
non possidet, si contingat, non
vetur, in quæ oportet. De-
mosth. apud Plut. de Vi. ver.

Prodigi sunt, qui pecunias pro-
fundunt in eas res, quarum
memoriam aut breuem, aut
nullam sunt relicturi omni-
no. Cicer. 2. Offic.

Multi patrimonia sua effude-
runt inconsultè largiendo.
ibidem.

Parua expensa sæpe facta con-
sumunt patrimonium. Ari-
stot. Polit. 5.

Non ita claudenda est res fami-
liaris, ut non eam benigni-
tas possit aperire, nec ita re-
seranda est, ut pateat omni-
bus. sequuntur enim largi-
tionè rapina, cum enim dan-
do egere ceperint homines, a-
lienis bonis manum inferre
coguntur: nec tanta studia
assequuntur eorum quibus
dederunt, quanta odia eorum
quibus ademerint. Cicer. 2.
Offic.

Cupiditas & Aua-
ritia.

EX GRÆCIS.

Cupiditas diuitiarum va-
dit in infinitum. Ari-
stot. Polit. 1.

Auarorum doctrina est: tanti
te ipsum putato, quantum ha-
bueris. Plut. de Cup. diuit.

Ne cupias, quæ haberi non pos-
sunt. Demetr. Phaler.

Studium pecuniæ est unum ex
desideriis præter naturam.

Aristot. Physic. 2.

Auarus non substantiam pos-
sidet, sed ab ipsa posside-
tur. Bion apud Diogenem, li-
bro 4.

Nec à mortuo sermonem, nec ab
auaro gratiam expectes. Socr.
apud Volat.

Tenaces opum suarum habent
curam, verum ex eis tāquam
ex alienis nihil capiunt viti-
litatis. Bion apud Diogen.
lib. 4.

Excusatio auaritiæ est, cumu-
lare pro filiis. Apollon. apud
Volat.

CVPIDITAS ET AVARIT.

- Causa ignavia est luxi inserviens avaritia, ad proditionē impellens. Demosthe. in Philip. declam. 3.*
- Ambitio, & avaritia nullam necessitudinis rationem habent. Demosth. 1. Olinth.*
- Avaritia, vitium est animi, quo turpe lucrum sectamur. Arist. de virt. & vit. diuis.*
- Avaritiæ species sunt tres, turpis quæstus, tenacitas, illiberalitas. turpis quæstus, per quem ditescere quarunt undecunque, & lucrum, quàm pudorem pluris faciunt. tenacitas autem, per quã sumptui parcunt, & impensa in re honesta. illiberalitas autem est, per quam expendant quidem, minutatim tamen, & malè, & plus iacturæ facientes nullo habito temporis delectu. est autem avaritiæ plurimi facere pecunias, nec id probrum putare, quod quæstuosum sit, vita mercenaria, & servilis, & sordida, à munificentia, & liberalitate aliena. Arist. de vit. & virt. diuis.*
- Qui suis aliena volunt adijcere, hi sæpius victi sua spe frustrantur. Menand. apud Stobæum.*
- Accipere si non esset, nullus esset malus. ibid.*
- Irrationabilem avaritiam citius consument abiecta re parta, quàm crescentes quotidianie immensa opes. Euseb. apud Stob.*
- Avaritia omnis improbitatis est metropolis. Democr. ibid.*
- Avarus nemo bonus, nec rex, nec liber esse potest. Herod. ibid.*
- Avari hydropicis comparandi. Diog. ibid.*
- Suapte natura vix frenari potest cupiditas, quod si divitiarum quoque suppeditationem assumpserit, planè fit infrenis. ibid.*
- Studium pecuniæ est unum ex desiderijs præter naturam. Arist. Physic. 2.*

EX LATINIS.

Potius à fortuna impetrem, ut det, quàm à me nepeam. Senec. Epist. 15.

Viri boni auiditas tuta est. idē
Epist. 23.

Contemnere omnia, aliquis po-
test: omnia habere nemo po-
test. idem Epist. 63.

Nulli potest secura contingere
vita, qui de re producenda
nimis cogitat. Senec. de Pau-
pert.

Temporis tantum honesta aua-
ritia est. idem de Brevit. vit.

Omnia tanquam mortales ti-
memus: omnia tanquam
immortales concupiscimus.
ibid.

Tam deest auaro, quod habet,
quam quod nō habet. Quint.
lib. 8.

Caput est in omni procuratione
negotij, ut auaritia tollatur
vel minima suspicio. Cicer. 2.
Offic.

Cupiditates sunt insatiabiles,
qua non modo singulos ho-
mines, sed vniuersas familias
evertunt: totam etiam labe-
factant Rempubl. ex cupidi-
tatibus odia, dissidia, dissen-
siones, bella nascuntur. nec
hec sese solum foris iactant,
nec tantum in alios caco im-

petu incurrunt: sed intus e-
tiam animis inclusa inter se
dissident, atque discordant.
Cicer. 2. de Finib.

Cupiditatis moderator pudor
est. ibidem.

Ea desideramus maximē, qui-
bus abundamus. Cicer. Pa-
rad. 1.

Dua res, qua maximē impel-
lunt ad malefium, luxu-
ries, & auaritia sunt. idē. 2.
Ad Her.

Corrupti sunt, deprauatique
mores admiratione diuitia-
rum. idem 2. Offic.

Nemo tam firmum habet pra-
sidium, quod auaritia non in-
fregerit, debilitaueritq;. idem
de nat. deor.

Auaritia est opinio vehemens
de pecunia. idem 4. Tusc.

Illi morbo, qui permanet in ve-
nis, & inheret in visceri-
bus, nec inueteratus euelli
potest; nomen est auaritia.
ibid.

In quibusdam nec pecunia mo-
dus est, nec cupiditatis, quas
nulla prada vnquam impro-
bē parta minuit, sed auget

CVPID. ET AVARITIA.

- potius, atque inflammat. *Ea inuasit homines, habendi idem 2. de finib. cupiditas, ut possideri magis, quam possidere videantur. Pli. Iun. lib. 9.*
- Auaritia senilis vituperanda est maximè: potest enim quicquam esse absurdius, quam quo minus vita restat, eo plus viatici querere. Cato maior.*
- Alienarum rerum hominibus cupiditas, suarum satietas. Plin. Seni. lib. 20.*
- Si penates, ea ciuitas, id regnum eterno in gradu facile steterit, ubi minimum virium Veneris, pecuniæq; cupido sibi vendicauerit. Max. libr. tertio.*
- Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifesta præda auidißima vorago, nec habendi fructu sælix, & cupiditate querendi miserrima. Max. lib. 9.*
- Auaritia animum & corpus effæminat. Sallust. in coniur. Catil.*
- Ira aque cupiditas, consultores pessimi. idem in Bello Iugurt.*
- Pecuniæ studium paci communi officit. Sallust. de Rep. ord.*
- Rape, congere, posside, relinquer dum est. Martial. li. 8.*
- Fortuna nimis multis dat, stertis nulli idem lib. 2.*
- Auarus ipse miseria causa est sua. Pub. Mim.*
- Auarus, nisi cum moritur, nihil rectè facit. idem.*
- Auaro quid mali optes, nisi ut viuat diu. idem.*
- In nullum auarus bonus, in se pessimus. idem.*
- Inopia parua desunt, auaritia multa. idem.*
- Effugere cupiditatem, regnum est vincere. idem.*
- Auaritia & luxuria omnia imperia euertit. Liu. Dec. 4. lib. 4.*
- Animus humanus insatiabilis eo, quod fortuna spondet. idem Dec. 1. lib. 3.*
- Diuitiarum cupido ibi, ubi & usus. Iust. lib. 1.*

EX SACRIS.

Minus voluptatibus stimulatur, qui non est ubi frequentia voluptatum: & minus avaritiæ molestias patitur, qui diuitias non videt. Aug. de Sing. cler.

Cupiditas, & avaritia in tantum unum malum sunt, ut nec avaritia sine cupiditate, nec cupiditas sine avaritia possit inueniri. idē ad quend. comit.

Non est in carendo difficultas, nisi cum fuerit in possidendo cupiditas. idem in libro Confes.

Insanabilis avaritia est. in histo. Sax.

Ubi studium rationis est, cupiditas rationi seruit. ibid.

Liberalitate vitia reguntur, nudantur avaritia. ibid.

Tanto magis adheret Deo qui libet, quanto minus diligit proprium. idem in Epist.

Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed ille avarus est, qui cupide seruat sua. idem in quo. serm.

Avarus antequam lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. ibid.

Avaritia non vitium auari, sed anima peruersæ amantis aurum derelicta iustitia, quæ debuit anteponi auro. idem 12. de ciuit. dei.

Cor habet in ventre gulosus, lasciuus in libidine, cupidus in lucro. idem.

Auari deus, numus est. Ansel. sup. epist. ad Ephes.

Tantum est malum non se continere intra proprios penates, maioribus inhiando, ut propria sæpe pereant. Chryso. Impossibilia petit, qui cupiditatis terminos inuenire conatur. idem.

Vnusquisque quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus est. Hier.

Peccatum avaritia mentem, quam infecerit, ita grauem reddit, ut ad appetenda sublimitia attolli non possit. Greg. 14. mor.

Mens auari, quæ prius ex abundantia requiem quaesierat, postea ad custodiam grauius

CVPID. ET AVARITIA.

- laborat. idem.
- Avarus si potentioſorem videt, timet raptorem, ſi inferioſorem, ſuſpicatur furem. idem.
- Longa noſtra deſideria increpat vita brevis, incaſſum multa portantur, cum iuxta eſt, quò pergitur. idem.
- Cui cupiditas dominari dicitur, ſubiectus malis omnibus demonſtratur. idem 5. Meta.
- Non eſt morbus cupere, ſed cupidum eſſe. Laet. lib. 6.
- Tanta infœlix avarus timet, quanta pati timet. Greg.
- Multis nomen pauperum, avaritia occaſio eſt. Hier.
- Multos facit avaritia inter divitias indigere: iudiciũ enim Dei eſt, ut in eo, quo quis delinquit, puniatur, ut ſemper indigeat, qui ſemper indigentiam timet. Petrus Rauen. in quo. Serm.
- Bonorum autori aliter inhære non poſſumus, niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorũ radix, abſcindamus. Greg. in homil.
- Tria maxime ſolent homines affectare, opes, voluptates, & honores. de opibus prava: de voluptatibus turpia: de honoribus vana procedunt: nam opes generant cupiditatem & avaritiam: voluptates pariunt gulam, & luxuriam: honores nutriunt ſuperbiam, & iactantiam. Innoc. de vilit. cond. hum.
- Mulierum genus avariſſimum præſumitur. apud Iuriſp.
- Cupiditas ad ea comparanda nobis data eſt, quæ ſunt ad vitam neceſſaria. Laet. lib. 6.
- Avari ſemper pauperes. Auguſt. 7. de Civ. Dei.
- Cupiditas, mala patientiæ font eſt. idem de Patien.
- Concupiſcimus & quæ habemus, & quæ non habemus. idem in Pſal. 118.
- Avaritia, inſatiabilis ebrietas. Chryſo. ſup. Gen. hom. 22.
- Avaritia in terra, & mari vagatur. idem ſup. Matth. hom. 9.
- Avaritia, canis rabidus eſt. idem ſup. Mat. hom. 53.
- Avaritia crudeles efficit eos, qui ei ſerviunt. idẽ ſup. Mat. Homil. 84.

- Auaritia, omnis iniustitia fomes est. idem sup. act. Apost. Homil. 26.*
- Auaritia turpis morbus est. Chrysof. hom. 15. sup. Epist. ad Cor.*
- Auaritia, dominus morosus est. idem Homil. 8.*
- Auaritia, tyrannus crudelis est. idem sup. Epist. ad Corin. Homil. 20.*
- Auari animus, sepulchrum est. idem sup. Matth. Homi. 24.*
- Auarus communis omnium hostis est. Chryf. sup. Matth. Hom. 82.*
- Auarus ubique inutilis. ibidem.*
- Auarus propriam salutem negligit. idem sup. Matth. Homil. 84.*
- Auarus libentius carnem suā tradit, quā aurum. idem sup. epist. ad Corint. Homil. 14.*
- Auarus ne suis quidem rebus fruitur. ibid.*
- Auaris id accidit, quod māna colligentibus. idem sup. epist. ad Corint. Hom. 40.*
- Auari perpetuò disident. idē sup. Epist. ad Eph. ser. 10.*
- Auarus in tenebris viuit. idem sup. Epist. ad Eph. ser. 20.*
- Auarus, fur est, & latro. idē sup. Epist. ad Theff. Hom. 11.*
- Auari meretricibus sunt peiores. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 15.*
- Auari rectas cogitationes non admittunt. ibid.*
- Auarus corpus suum diabolo prostituit. idem sup. epist. ad Heb. Hom. 15.*
- Auarus multa cupiditate ebrinus est. ibid.*
- Auarus idololatra est. ibid.*
- Auarus non est diues. idē sup. Epist. ad Heb.*
- Auaritia, arx malorū omnium. idem sup. Mat. Hom. 65.*
- Auari omnem ordinē turbant. idem sup. Epist. ad Corint. Hom. 37.*
- Cupiditas miris modis animū torquet. idem sup. Epist. ad Cor. Hom. 14.*
- Cupiditas, & alacritas, contraria sunt. idem sup. Epist. ad Cor. Hom. 19.*

VERITAS, ET AFFIRMATIO.

Veritas, & affirmatio.

EX GRÆCIS.

Propter veritatem debent sibi philosophi contradicere. *Arist. Top. 1.*

Duo sunt opera sapiētis, unum est non mētiri de quibus novit: aliud, mentientē posse manifestare. *idem Elench. 1.*

Ex falsis sequitur verum: ex veris nil, nisi verum. *idem Prior. 2.*

Illud, quod est causa, ut alia sint vera, est verissimū. *idem Metaph. 2.*

Non oportet tātum verum dicere, sed causam falsi assignare. *idem Eth. 7.*

Solutio dubitationis, est inuentio veritatis. *ibid.*

Non est conueniens veritatem fassum esse, sed fateri. *idem, Num seni sit gerend. resp.*

Simplex veritatis oratio est, nec variatū opus habet interpretationum, iniquus autem sermo egrotās in seipsum medicaminum opus habet sapientium. *Eurip. in Phœniß.*

Lingua errans interdum verū dicit.

Veritatem inquirens, nō omnibus modis victoriam quæres, inuenta autem veritate, eris iniuictus. *Epiet. apud Stob.*

Veritas principia magnæ virtutis promouet. *Pindarus apud Stob.*

Venit veritas interdū in lucem non quæsitā. *Menand, ibid.*

Suauissima narrationum veritas est. *apud eund.*

Mendacium illiberale est, veritas generosa. *Apollonius ibid.*

Mendacium veritatis opus aliquando est. *Hom. ibid.*

Tunc rem Deo similem faciunt homines, cum veritatem exerceant. *Pythag. apud Stob.*

Tanto à veritate distat mendacium, quantum auris ab oculo. *Thal. apud Stob.*

Magis dicimus illum scire rem, qui scit eam affirmatiuè, quàm qui scit eam negatiuè. *Arist. Metaph. 3.*

Cauenda est oratori præsertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentiorem facit auditore. *Demosth. in 1. Olynth.*

EX LATINIS.

Patet omnibus veritas, nondum est occupata, qui ante nos fuerunt nō domini, sed duces sunt, multum ex illa etiam futuris relictum est.

Senec. Epistol. 33.

Veritas in omnem partem suam eadem est, tenuis est mendacium, perlucet, si diligenter inspexeris. idem Epist. 80.

Potest nocenti contingere, ut lateat, latenti fides non potest.

Senec. Epist. 98.

Supereſt, ut ostendamus verum dixisse de futuris, quem de prateritis non possumus probare mentitum. Quintil.

Declam. 4.

Tantum semper potentiam veritas habuit, ut nullis machinis, aut cuiusquam hominis ingenio, aut arte subverti potuerit, & licet in causa nullum patronum, aut defensorem obtineat, tamen per se ipsa defenditur. Cicer. in Vatin.

Multorum improbitate depressa veritas emergit, & in-

nocentia defensio interclusa respirat. idem pro Cluent.

Est interdum ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit, interdum tamen est adhibenda vis veritati, ut eruatur, idem pro Cluent.

Hominis est proprie veri inquisitio, atque inuestigatio. idem 1. Offic.

Veritas odium parit. idē in Lel.

Pueritia, somnus, imprudentia, violentia, inania, eius generis sunt, à quibus sapissime veritas auditur. Cicer. in Topic.

Veritas in presentia, quibus resistit, offendit. Plin. Iun. lib. 3.

Historia non debet egredi veritatem, & honestè factis veritas sufficit. idem lib. 7.

Non boue mactato caelestia numina gaudent.

Sed qua praestanda est, & sine teste fide. Ouid. Epist. 19.

Fidem qui perdidit, perdere ultra nihil potest. Pub. Mim.

Ego verum amo, verum nolo mihi dicere, mendacem odi, Plaut. in Most.

VERITAS ET AFFIRMATIO.

Reddite depositum, pietas sua
 fœdera seruet,
 Fraus absit, vacuas cadis habe-
 te manus. Ouid. 3. de arte
 amand.
 Nec rumpite fœdera pacis, Nec
 regnis præferte fidem. Sil.
 libr. 2.
 Fama, ac fidei damna maiora
 sunt omni æstimatione. Li-
 uius Decad. 1. lib. 3.
 Fide abrogata omnis humana
 societas tollitur. idem lib. 6.
 Affirmationem sumit ex ho-
 mine, quicquid non habet ex
 veritate. Quint. Declam. 17.
 Temerè affirmare de altero,
 est periculosum propter occul-
 tas hominum voluntates, &
 multiplices naturas. Cice. ad
 Brut.
 Miser, qui se testem contemnit.
 Senec. Epist. 43.
 Non ex leuitate testium aut si-
 multate causa honestorum
 hominum prouidenda est. Ci-
 cer. pro Silla.

EX SACRIS.

Natura veritatis magi-
 stra. Amb. in Hexam.

lib. 6.
 Fidele est testimoniũ, quod cau-
 sas nõ habet mētendi. Hier.
 Testimonium vendi non debet.
 Aug. Epist. 54.
 Solus deus veritatis doctor.
 August. lib. 6. conf. ca. 6.
 Veritas cùm inquiritur, arro-
 gantia deponatur. idem.
 Veritas tutius auditur, quàm
 predicatur. idem de doct.
 Christ.
 Veritati non præiudicat anti-
 quitas. idem.
 Lex omnium artium, ipsa veri-
 tas. idem.
 Si de veritate sumitur scanda-
 lum, vtilius permittitur na-
 sci scandalum, quàm veritas
 relinquatur. idē de lib. arbitr.
 Nullus reprehensor formidau-
 dus est amatori veritatis, et-
 enim aut inimicus reprehen-
 surus est, aut amicus: si ini-
 micus insultat, ferendus est:
 amicus autem si errat, docen-
 dus: si docet, audiendus. idem.
 2. de Trinit.
 Veritas, & dulcis, & amata
 est. Aug. Epist. 211.
 Veritas propter se, non propter

- annunciantem diligenda est. Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas est: quomodo non est maior impietas, propter miserum ventrem, & honoris vanam spem tacere veritatem? idem.
- idem sup. Epist. ad Gal. Veritate vinci, bonum est. idem
- Veritatem etsi splendor orationis ornent, non tamen facit. idem 2. conf.
- Veritatis contemplatio iucundissima est. idem de quant. anim.
- Qui veritatem occultat, & qui mendacium prodit, uterque reus est: ille quia prodesse non vult: iste, quia nocere desiderat. idem de agon. Christ.
- Non est idem nolle, sc. qui veritatem, & persequi. Bern.
- Veritas magis elucet impugrata. idem jerm. 99. de temp.
- Turpe est falsitate aliqua posse seduci: veritate autem non posse reduci. Bern. in Epist.
- Veritas nihil erubescit, nisi abscondi. Tertul.
- Verum dicere, periculo caret. Nazan.
- Tantus in te sit veritatis amor, ut quicquid dixeris, iuratum putes. Hier. ad Celan.
- Non meretur audire veritatem qui fraudulentem interrogat. idem super Ezech.
- Cōtra veritatem cognitam dimicare idololatriam superat. August. Epist. 48.
- Veritas humilibus tantum ostenditur. idem in quest. ex utroque test.
- Veritas ex fide magis, quam ex ratione percipitur. idem Epist. 222.
- Veritatis inquisitio peccatis impeditur. idem de verb. religi. cap. 36.
- Nullus suavior anima cibus, quam cognitio veritatis. Lact. lib. 1.
- Difficilis est ignorantibus veritas, & facilis scientibus. idem lib. 2.
- Magis credunt homines ornata veritati. ibid.
- Veritas ideo semper inuisa est, quod is qui peccat, vult habere liberum peccandi locum, nec aliter se putat à voluptate malefactorum securius frui

frui posse, quam si nemo sit,
cui delicta non placent. idem
lib. 5.

Rara inter mortales fides, ani-
mique hominum mutabiles.
Erasm. in Epist.

Veritas laborare solet, vinci non
solet. ibid.

Mihi adeo inuisa discordia est,
ut veritas etiam displiceat
seditiosa. ibid.

Veritas perpetua est. Aug. in
Solil.

Veritati ut nunquam fas est
aduersari, ita celare expedit
in loco. ibid.

Veritas duas habet comites, sa-
pientiam, & constantiam.
ibidem.

O quanti veritatem querunt,
non in veritate, sed in vani-
tate, & quod miserrimum
est, in verbis vita lucra mor-
tis negotiantur. Richard. in
quod. sermo.

Certus non debet amplius cer-
tificari. apud Iurisp.

Certitudo dum modo habeatur
non curetur de modo. ibid.

Veritatis amor, fidus amor est,
& custos animæ. Bern. sup.

Cant. serm. 83.
Veritatis onus leue est. idem
in Epist.

Veritas ubique mater est sa-
tietatis. Chryf. sup. Psal. 118.
Veritas sole splendidior. idem
sermon.

Nemo potest veraciter amicum
esse hominis, nisi fuerit prius
ipsius veritatis. Aug. Epi-
stol. 52.

Mendacium.

EX GRÆCIS.

Docentes alios, mentiri non
debent. Arist.

Mentiri, seruale est vitium, &
cunctis mortalibus insectan-
dum. Plut. de educ. lib.

Mendax hoc lucratur, ut cum
vera dixerit, ei non credatur.
Arist. apud Diog. lib. 5.

Mendax ab hoste non differt.
Homer. Odyss. 9.

Mentiens nemo calat alios modo
to tempore.

Sæpe delinquentibus promptissi-
mum est mentiri. Theophrast.
apud Stob.

Mendacium de seipſo duplex
eſt. *ibid.*

Mendacium infœlix eſt. *ibid.*

Mendaciũ non veteraſcit. *ibid.*

Mendaces caſtigandi à pueris.
ibidem.

Mendacium, veritatis opus a-
liquando eſt. *Homer. ibid.*

Tantum diſtat mendacium à
veritate, quantum auris ab
oculo. *Pythag. ibid.*

EX LATINIS.

Tenue eſt mendacium, per-
lucet, ſi diligenter inſpe-
xeris. *Senec. Epist. 80.*

Mendacium dicere aliquando
ſapienti conſeſſum eſt. *Quint.*
lib. 2.

Aliquando exigit communis
utilitas, ut etiam falſa defen-
dantur. *ibid.*

Magis odimus mendaciũ, quod
ſimile vero eſt. *idem decla. 11.*

Mendacio paratur autoritas.
idem declam. 18.

In virum bonum non cadit mē-
tiri emolumenti ſui cauſa. *Ci-*
cer. 3. Offic.

Ementiuntur ſape homines,

in eos, quos oderunt. *Cicer. pro*
Rab.

Amor grauis falſæ rei lapſum
fidei parit ingētem. *Plin. Sen.*
lib. 22.

Mendacem memorem eſſe o-
portet.

Vna pro veris ſape valent ma-
ximè in bello. *Liui. Decad. 4.*
lib. 4.

Quidam cum nullum crimen
obijcere poſſunt, de mendacij
magnitudine veritatem ca-
ptant. *Quint. declam. 11.*

EX SACRIS.

Qui veritatem occultat,
& qui mendaciũ pro-
fert, uterque reus eſt: ille
quia prodeſſe non vult: iſte,
quia nocere deſiderat. *An-*
ſelm. ſup. Epistol. ad Co-
rinth.

Mendax non eſt, qui falſum di-
cit, putans ſe dicere verum.
ibidem.

Nonnunquam peius eſt, men-
daciũ meditari, quàm lo-
qui. nam loqui plerumque
præcipitationis eſt, meditari

M E N D A C I V M.

- verò studiosa prauitatis. Falli minus malum est, quam
 Greg. 8. mor. mēiri. idem de doct. Christ.
- Falsa sunt, quæ falsis congruunt. Mendacium improprium est
 Lact. lib. 3. hominis. ibid. lib. 1.
- Qui multa mentiuntur, non Omne mendacium peccatū est.
 possunt memores esse. Eras. in idem in Enchir.
- Mendacia non diu fallunt. Cypr. Epist. 1. Mēdacia veritate vincēda. idē.
- Cum humilitatis causa menti- Nullum mendacium laudandū.
 ris, si non eras peccator, ante idem in Psalm.
- quam mētitus eras, mentien- Mentienti non est habenda fi-
 do efficis, quod vitaueras. idē des. idem cont. mend.
- Quicquid figuratē dicitur, aut Mentiri, est animam occidere.
 fit, non est mēdaciū. Aug. idem cont. lit. Petil.
- sup. Epist. ad Galat. Mentiri nullo modo licet, verū
 occultare aliquando. idem in
 Psal. 5.
- Multum interest, quo animo, Mēdaciū dubiē proferens non
 & de quibus rebus quisque mentitur, sed qui veritatem
 mentiatur. idem in Ench. quam nescit, affirmat. Bern.
 sup. Cant. serm. 18.
- Mendacium bonis insidiatur. Mutuū sumere, mendacij prin-
 Cypr. lib. 4. Epist. cipium. Basil. in Hexam.
- Mendacium sermonibus, sicut edificium lapidibus fabrica-
 tur. Greg. lib. 11. moral. Calumnia Deus non est capax.
 Chrysost. sup. Epist. ad Romā.
 serm. 4.
- Omne mendaciū iniquitas est, Calumniam inter virum, &
 & econtrā. idem 17. mor. uxorem struere, fideles ca-
 ueant. idem sup. Epist. ad E-
 phes. serm. 20.
- Mentiri non licet, nec pro Dei Calumniari non potest, qui non
 laude. Aug. Epist. 8. inuidet. idē sup. actus Apost.
 Homil.
- Mentientis proprium est, aliud in lingua, aliud in pectore ha-
 bere. idem in Enchir.

homil. 40.
 Decipi, mulierum est, idem sup.
 Epistol. ad Corinthios. Homil. 23.
 Mendacia sibi ipsa mentiuntur. idem sup. Matth. Homil. 39.
 Mentiri furantem, necessarium est. idem ad popul. Antioch. Homil. 35.

quàm de quibus dicitur, mores spectant. Sunt. Ages. apud Plut. in Apophth.
 Vnusquisque studiosè curat, ut ex vita meritis sibi fides habeatur. idem.

Crudelitas, & Fidelitas.

EX LATINIS.

Fiducia, & Fidelitas.

EX GRÆCIS.

Quod non credit quis, non mouet eum ad timendum, vel sperandum. Arist. de poet. 2.
 Extrema res est lingua, cui fides adfuerit. Eurip. in Taur.
 Qui promerentem laudat, ei rursus fides habetur vituperanti. Plut. de utilit. capiend. de inim.
 Oportet inimicis nec de credibilibus fidem habere: amicis autem etiam incredibilia nar rantibus credere. Bias apud Plut. in coniu. 7. sapient.
 Non minus eorum, qui dicunt,

Vtrūque in vitium est, & omnibus credere, & nulli. Senec. Epist. 3.
 Homines semper amplius oculis, quam auribus credunt. idem Epist. 6.
 Sunt plurima vera, sed parum credibilia. Quint. lib. 4.
 Habenda fides est vel in hoc, ut qui crediderit, speret. idem lib. 11.
 Facinus est facile, vel morti credere. idem declam. 8.
 Fide caret plurima, priusquam facta, aut visa sunt. Plin. Sen. lib. 6.
 Fidem habere dubiis res ardua. idem in praef.
 Libenter homines id, quod vo-

CREDULITAS ET FIDELITAS.

- lunt, credunt. *Cæsar, de bell. Gall.*
- Nec prudentes suspicari oportet, sibi parum credi, nec improbis scire sese timeri. idem de bell. ciuil. lib. 2.*
- Iucundum spectaculum, fides in aduersis vir. Eurip. in Orest.*
- Quæ quisque facile facti putat, æquo animo accipit. Gel. lib. 4.*
- Miseris parua est fides. Sallust. in coniur. Catil.*
- Melius omnibus, quàm singulis creditur. Plin. Iun. in Paneg.*
- Aduersis rebus rarior est fides. Veg. lib. 3.*
- Fides maximum vinculum bonis amicis. Liuius 3. dec. li. 4.*
- Habita fides fidem obligat. idem.*
- Nisi fide stet resp. opibus non stabit. idem dec. 3. lib. 3.*
- Nemo ferè credit ei, nisi quem fidelem putat. ideo perditissimi est hominis, & amicitiam dissoluere, & fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset. Cicer. pro Roscio.*
- Laudanda fiducia, quæ estimationem sui certo pondere examinat. Max. lib. 3.*
- Tarda solet magnis rebus infuse fides. Ouid. Epist. 16.*
- Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum:*
- Tempore sic dura est inspicienda fides. idem 1. de Trist.*

EX SACRIS

- N**emo facere metuit, quod se bene didicisse confidit. *Veget. lib. 1.*
- Non cuique spiritui credendum est. Cypr. lib. 4. epist.*
- Nihil est, quod in vita fieri possit, nisi credulitas antè præcesserit. idem in Symb.*
- Credendum est melioribus nobis, de nobis, & non nobis. Greg. in 1. Reg.*
- Hominibus ignotis non est passim credendum. Greg. in regist.*
- Non est facile, de prouecta ætate credendum, quam & vitæ præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. Hier. ad Rust.*
- Fides etiam perfidis præstanda. Amb. lib. 2. de Offic.*

Cruelitatís facilitas pessima.

Bern. de confid.

Fiduciam nullam nobis asferre debet letitia huius seculi.

Bern. in ram. pal. Serm. 49.

Non est facile credendum illud, quod facile fieri non potest.

apud iuricons.

Confidentia magnam habet remunerationem.

Chrysost. sup. Epist. ad Heb. Homil. 21.

Qui pra se fert odium, protinus sibi fidem abrogat, etiam in causa iustissima.

Erasmus in Epist.

Hominibus ignotis non est passim credendum.

Greg. in regist.

Cura quid expediat, prima est, quam quid sit honestum:

Et cum fortuna statque, caditque fides.

Ouid. 2. de Pont.

Manus tollitur in signum fidei commissæ.

Liuius. 1. dec. lib. 4.

Multa nobis usu veniunt, quæ relata ignaro fidem perdunt.

Apulei.

Opulentos homines, & atatis spacio probatos dignos, quibus

credatur, putamus, non rectè fortasse, vulgi opinio vix mutari potest.

Cicer. Si quis ob emolumentum cupidius aliquid dicere videtur, de his credere contemnit. Cicer. pro Font.

Vbi quis se scel peierarit, ei credere postea, etiamsi per plures deos iuret, non conuenit. idem pro Rabir.

Proditio.

EX GRÆCIS.

Insanire mihi videtur, qui sibi firmã, constantem verãque amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fraternam prodiderit. *Plat. de frat.*

Alieni fidem habere non debent, qui suorum proditor fuerit. apud Plut. in Apophth.

Prodicionem amo, sed proditorem non laudo. ibid.

Insidiator pro hoste habendus. Demosthen. in Philipp. Declam. 3.

PRODITIO.

Cauere insidias magis necessarium est, quam insidiatores ulcisci. idem. exord. 62.

Fœdera iniuste frangere, impiū est, sed hostes fallere, non iustum est modo, & honestum, verum iucundum quoque, & lucrosū. apud Plutbar. in apophth.

Proditori amatur, non qui prodiderunt. apud Stob.

Proditor non fit, homo frugi. ibidem.

EX LATINIS.

Vigilandū est semper. multa insidiæ sunt. Cicer. pro Planco.

Proditio celeri pœna vindicanda est. Max. lib. 9.

Falluntur, qui proditiōis premium spectant. Curt. lib. 5.

Nullis meritis perfidia mitigari potest. idem lib. 7.

Satius est, insidias subire semel, quam cauere semper. Suet.

Tranq. de Iulio Cæs.

Maior dimicatio est cum perfidia, & proditiōe sociorum,

quam cum hostibus. Lib. 1. dec. 1.

Semel proditori nulla danda fides. idem lib. 4. dec. 3.

Nihil aliud superest locor fraude deceptis, quam hostia mortis solatium exstium cadere. Curt. lib. 7.

Indici coniurationis pœnitentia. Sallust. in Cens. Catil.

Non est magis vituperandum proditor patriæ, quam committens utilitatis, aut salutis, fertor propter suam utilitatem ac salutem. Cicer. 3. finib.

EX SACRIS.

Nullus perfidis tutus locus est. Ambr.

Proditorem non amat princeps etiam si dignum fraude putat qui proditus est. Erasmod. Epist.

Vbi nullæ sunt insidiæ, virtus vera vincit. ibid.

Frequentius conventionū que simulatio, quam armis nocuerunt. Veg. lib. 2.

Amicitia.

EX GRÆCIS.

Prestat ridiculus amicus,
quàm grauis inimicus.
Plutar.de pulch.

Nisi uterque amat, neuter a-
micus. idem de amic.

Amici ductu Dei sunt ibid.

Amicitia melior est diuitiis,
& nullus honorat diuitias
propter se, sed propter aliud:

amicitiam autem sic. Ari-
stotel. Topic. 8.

Domini ad seruum non est a-
micitia secundum quod ser-
uus, sed secundum quod ho-
mo: quia ut seruus est ei dissi-
milis: ut homo autem est ei
similis. Arist. Eth. 8.

In quibus nihil est commune,
nec etiam amicitia, nec iusti-
tia. ibidem

Nullus eligeret viuere sine a-
micis, habes omnia bona. ibid.

Proprium, & maius amicorum
est conuiuere. ibidem

Amicus se debet habere ad a-
micum tanquam ad seipsum.
quia amicus est alter, ipse.

idem. Eth. 4.

Beneuolentia non est amicitia,
sed principium amicitia. un-
de ex beneuolentia causatur
amicitia. ibidem

Prauus nihil amicum habet,
nec ad seipsum, nec ad alium.
Arist. ibid.

Nullus tantum contristatur,
& læditur propter malum
illatum ab inimicis, quantum
tristatur malo illato ab ami-
cis. idem de Poët. 2.

Non possumus aliquo uti ami-
co, & aduatore. Plut. de præ-
cep. connub.

Amicus homo est animal fa-
cile natura deprauabilis. Plat.
apud Plutharch. de tranquil.
anim.

Filius sicut in substantia dere-
lictus, ita in paterna amicitia
succedere debet. Socrat. apud
eund. de vitand. vsur.

Graue est tunc sentire, qui non
sunt amici, cum amicis o-
pus est. idem de amic. &
adult.

Ut numum, sic amicum oportet
habere nempe probatum, an-
tequam eo sit opus. ibid.

b ij

A M I C I T I A .

- Non afflicto tantum dulce est
vultum intueri viri beneuo-
lentis , verum in utraque
fortuna praesto est amicitia,
non minus voluptatem , &
gratiam addens bonis , quam
malis molestiam adimens,
& desperationem. Plut. ibi-
dem.
- Morum, & studiorum simili-
tudo conciliatrix amicitiae est.
ibidem.
- Libertas loquendi propria ami-
citia. ibid.
- Qui verus est amicus , is nec
imitatur omnia , nec facile
laudat omnia, sed optima ta-
ntum. ibid.
- Officium , quod proficiscitur ab
amico , ceu viuum quoddam
animal , vires maxime pro-
prias in intimis habet . nihil
autem accedit ostentationis.
quin saepenumero fit , ut que-
admodum fidus medicus a-
groto nesciente sanat, sic ami-
cus proste vel congregiens,
vel discedens , negotium il-
lius amico aegrotante curans.
ibidem.
- Ad salutem opus est vel bonis
amicis, vel acribus inim-
Diogen. apud Plut. de an
& adul.
- Amicis vsque ad aras v-
dum est. idem de vit. ve
Praclarum aestima virum ,
contingit vel amici um
Menand. apud Plut. de a-
adular.
- Inconstantia fastidit ami-
ibidem.
- Amicitia sanctum nomen
ibidem.
- Primum ad diligendos am-
iudicio est opus. deinde v-
prate in conuersando fit
postremo ut sui sint si-
rum indigeamus , opera-
dem.
- Molesta est in multos diff-
amicitia. ibid.
- Vicissitudo beneficiorum in
micitia necessaria est. ibid.
- Odia soluenda sunt, non ami-
amicitia. ibid.
- Acrior in nocendo est malig-
tas, quam in iuuando ac-
corum dilectio. ibid.
- Quidam temere amicorum
sa pereunt.
- Amicitia nihil recepit, nisi

simile. eadem enim velle, eadem sentire, ac fateri, eisque affici, ea demum firma amicitia est. *ibidem.*

Amicus gaudet bonis, & condolet tristibus amici sui. *Arist. Rhet. 2.*

Amicorum absentium, & presentium æquè memores esse debemus. *Thal. apud Diog. lib. 1.*

Diu deliberatos amicos elige, eosque uno affectu, non uno habeas merito. *Bias. ibid.*

Amicos sequere, quos non pudeat elegisse. *ibid.*

Amici vitam, tuam puta gloriam. *ibidem.*

Amicus una anima est in duobus corporibus habitans. *Aristot. apud Diog. lib. 5.*

Tales erga amicos esse debemus, quales illos erga nos esse optamus. *ibid.*

Amici multi, amicus nemo, *ibidem.*

Amicitia, æquitas est reciproca benevolentia. *ibid.*

Amici secundis in rebus advocati adsint: in calamitatibus autem sua sponte, atque

inuocati. *Demosth. ibid.*
Mediocres oportet amicitias esse mortalibus, & ad intimam medullam animæ: solubiles verò amores esse animi. *Eurip. in Hyppolit.*

Præstantiores cum liceat amicos eligere, deteriores ne capias. *idem in Heracl.*

Desiderium quoddam amicis est, amicorum cognoscere mala. *idem in Helen.*

Nullus malus genius amicis ab amicis. *idem in Heracl.*

Amicitia, & inimicitia mortalium non sunt immortales: humana cõsilia reguntur temporibus, mutantur utilitatibus. *ibidem.*

Opta periculum non facere ex amicis. *Hesiod. apud Stob.*

Benevolentia non est amicitia, sed principium amicitia. unde ex diuturna benevolentia causatur amicitia. *Aristot. Eth. 9.*

EX LATINIS.

OMnia cum amico delibera, sed de ipso prius, post
h iij

AMICITIA.

- amicitiam credendum est, ante amicitiam iudicandum. Senec. epist. 3.
- Inter bonos viros, ac Deum amicitia est conciliante virtute, amicitiam dico: inio necessitudo, & similitudo. ibid.
- Constet illi licet fides, & benevolentia, tranquillitati tamen inimicus est: comes perturbatus, & omnia gemens: tristitium itaque amicitiam veta. de Tranq. anim.
- Vbi amici, ibi opes. Quint. lib. 5.
- Nullas ego facilius perire crediderim, quam corporis charitates. idem declama. 2.
- Haud scio, an excepta scientia, quicquam sit homini à diis immortalibus datum amicitia melius. Cicer. in Lelio.
- Nihil est tam natura aptum, tam conueniens ad secundas, & aduersas res, quam amicitia. ibidem.
- Qui amicum intuetur, tamquam exemplar aliquod intuetur sui: quocirca & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, & quod dictu difficilius, mortui viuunt. ibidem.
- Serpi nescio quomodo per omnem vitam amicitia, nec ullam etatis degenda rationem patitur esse expertem sui: et vel ij, qui se totos tradiderunt voluptati, sine amicitia vitam esse nullam sentiant, si modo velint aliqua ex parte liberaliter viuere. ibid.
- Quia non possumus per nos omnia agere (alius enim in alio re est magis utilis) idcirco amicitia comparantur, ut commune commodum mutuis officii gubernetur. Cicero pro Rosc.
- Ea est iucundissima amicitia, quam similitudo morum coniunxit. idem 2. Offic.
- Est in amicitia necessarium, ut alter nihilo sese plus, quam alterum diligat. quod si tantillum intersit, iam amicitia nomen occiderit: cuius est ea vis, ut simul ac sibi aliquid, quam alteri maluerit, nulla sit. Cic. de leg. 1.
- Vetus est lex iusta, verag, amicitia, ut idem amici semper velint: nec est vllum amicitia-

ta certius vinculum, quam consensus, & societas consiliorum, & voluntatum. idem pro Plan.

In confirmata amicitia, & perfecta fide commemoratio beneficiorum superuacua est. idem.

Perditissimi est hominis, amicitiam dissoluere, & fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset. idem pro Rosc.

Qui fortunis alicuius inducti, amicitiam eius secuti sunt, & simul atque fortuna elapsa est, deuolunt omnes. cum enim recessit res ea, quae fuit consuetudinis causa, nihil superest, quare possint in amicitia retineri. idem 4. ad Herennium.

Literas ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita, in medium proferre, palamque recitare, nihil est aliud, quam tollere e vita societatem, tollere amicorum colloquia absentium. multa enim solent loca esse in Epistolis, quae prolata si sint, inepta esse videantur, & multa, seria, quae ta-

men nullo modo diuulganda. idem Philip.

Sic in amicitia versari debemus, tanquam meminerimus eam ad grauissimas iniurias posse conuerti. Max. lib. 7.

In hoc errore versatur, vel prudentissimus quisque, quod plures suos, quam sunt, arbitratur. Plinius Iunior. libro 3.

Amicus certus in re incerta cernitur. Cic. in Lelio.

Si amicitiam ad usum referamus nostrum, non ad illius commodum, quem diligimus, non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum. idem 2. de nat. deorum.

Me ipsum oportet amare, non mea, si veri amici futuri sumus. idem 2. de finib.

Amicitia non sub dubia utilitatis ratione effici solet, sed ipsa ex se oritur, & sua sponte nascitur. ibid.

Est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua. idem ad Brut.

In omnibus nouis coniunctio-

AMICITIA.

- nibus innterest, qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitia fores aperiantur.
- Cum in amicitia quæ honesta non sunt, postulantur, religio, & fides præponatur amicitia. idem 3. Offic.
- Inimicitias, quæ nimis deletat, & minus probatur, magis decere sentiunt sapientes sensim desinere, quàm repente præcidere: cauendum erit igitur, ne nò solum amicitia deposita, sed inimicitia etiã suscepta videantur. nihil enim est turpius, quàm cum eo bellum gerere, qui cum familiariter vixerit. idem 2. Offic.
- Vna ista sit cautio, atque provisio in amicitia, ut ne nimis citò diligere incipiamus, neue indignos: digni autem sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur. idem in Lælio.
- Amicitia vinculum nulla ex parte sanguinis viribus inferius. Max. lib. 4.
- Amici novi veteribus nò sunt anteponendi. Cic. in Lælio.
- Est quatenus amicitia dari vna potest. Gel. lib. 1.
- Cum in rebus aut paribus, aut non longè secus, utilitas amici, & honestas nostra consistit, honestas procul dubio præponderat. ibid.
- Amici fide parantur. Sallust. de coniur. Catil.
- Apud amicos æquè grata debet esse simplicitas dissentientis, quàm probatis autoritas. Plin. lib. 2.
- Multos amicos habere, multis gloriosum, reprehensioni nemini fuit. idem lib. 4.
- Firmissima est inter pares amicitia, & pares videntur, qui non fecerunt inter se periculum virium. Curt. lib. 7.
- Quos viceris, caue tibi amicos esse credas. ibid.
- Amici vitia si feras, facis tua. Publ. Mim.
- Si vitare velis acerba quadam, & tristes animi cauere morsus, nulli te facias nimis sodalem, gaudebis minus, & minus dolebis. Mart. lib. 12.
- Illud amicitia quondam venerabile nomen

Prostat, & in quaestu pro me-
retrice sedet. Ouid. 2. de Pont.

Ita crede amico, ut ne sis inimi-
co locus. Publ. Mim.

Amicos res optimæ parant, ad-
versa probant. idem.

Ne quid expectes amicos, quod
tu agere possis. Ennius apud
Gel.

Si vita præstes omnia secunda,
amicus otiosa res est. Quintil.
declam. 16.

Mihi defunctorum amicorum
cogitatio dulcis est, habui e-
nim illos tãquam amissurus,
amisi tanquam habeam. Se-
nec. Epist. 63.

Tibi potius, quàm cuius sis a-
micus. idem epist. 9.

EX SACRIS.

Amicitia in malo esse non
potest. Aug. ad Cōsen.

Amicitia pauperum certior,
quàm diuitum. idem. li. 1. de
Amic.

Amicus, anima dimidium. i-
dem 3. Confes.

Amicus, vitæ medicamentum.
idem lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicitia, quæ desinere po-
tuit, nunquã fuit vera. idem.

Salus est, qui sine amico est. idẽ
lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicus est similis medico, me-
dicus non amat agrotum, si
non odit agritudinem, ut a-
grotũ liberet, febrẽ persequi-
tur: nolite amare vitia ami-
corum, qui amatis amicos ve-
stros, August. in quo serm.

Amicitia, venenũ, suspicio. id.

Amico laudanti credendum
nõ est, sicut nec inimico detra-
henti. idem.

Amicitia aterna est, si vera
est. idem.

Amicitia nescit superbiam.
Ambros. 3. de Offic.

Nullius repudianda amicitia
est sese ingerentis ad amici-
tiam copulandam, non ut sta-
tim recipiatur, sed ut recipie-
ndus optetur, atque ita tracte-
tur, ut recipi possit: illum e-
nim in amicitia recipere de-
bemus, cui omnia nostra con-
silia refundere audeamus.
August. 8. quaest.

Non omnis, qui parcat amicus
est: nec omnis, qui verberat,

AMICITIA.

- inimicus* : melius est enim cū seueritate diligere , quàm cū leuitate decipere. idem 9. Cōfessionum.
- Virtus est amicitia* , non quaestus. *Ambr.* 3. de Offic.
- Si quid vitij in amico cognoueris* , corripere occulte , si non audierit , corripere palam , errantem amicum corrige , incorrigentem desere. *ibid.*
- Habet vera amicitia nonnunquam obiurgationem* , adulatione nunquā. *Bern. Epi.* 24.
- De amicitia omnis tollenda est suspicio* , & sic cum amico itaquam cum altero est loquendum. *Hier. in Epist.*
- Amicitia amoris est vinculū.* *Chrysoſt.* in dict. Ioan. Vos amic. mei.
- Amicitia patrem aut facit* , aut accipit : ubi inaequalitas , aut alterius eminentia , aut alterius subiectio , ibi non tum amicitia , quàm adulatio est , vnde & alibi legimus : sit amicus , eadem anima : & *Lyricus* pro amico precās inquit : anima d. m. dium mea. *Hierony. sup. Matth.*
- Philosophus sic inter hostes viuendum censuit* , tanquam inter amicos : ac inter amicos , ac si in medijs hostibus viueretur. *Chryſ. in Policr. lib. 3.*
- Vbi amicitia permanet* , nihil facile creditur , nihil facile recipitur , quod dissidium possit operari. idem *sup. Matth.*
- Vt rara supellectile* , ita bonis amicis utendum est. *Erasm. in Epist.*
- Plusquā atrox iniuria sit oportet* , qua amicitiam dirimat. *ibidem.*
- Synceris amicis utere* , fictis abutere. *ibid.*
- Graue malum* , quod infligitur bene merenti : grauius , quod bene merito : grauiſſimum , quod venit ab amico. *ibid.*
- Grauius me ledunt amici supra modum laudantes* , quàm inimici detrahentes. *ibid.*
- Nonnunquam accidit* , ut inter amicos aliqua redargutionis nutrita discordia , maiorem postea charitatem parturiant , ut pote cum corriguntur , ea , qua in amico displicere videntur. *Isidor. lib. 3. de Sum-*

mo bono.
 Nouæ dignitates veteres solent
 amicitias immutare. *Cassiod.*
 in quad. epist.
 Amicitia tanto est certior, quã
 to vetustior: quia facile mu-
 tari non potest, quod per lon-
 ga secula custoditur. *ibid.*
 Vera amicitia tantum inter bo-
 nos oritur, inter meliores pro-
 fuit, inter optimos consum-
 matur. *ibid.*
 Quatuor sunt vitia, quibus præ-
 clarus honor amicitia sæpius
 obsuscatur, scilicet iracundia,
 instabilitas, suspicio atque
 garrulitas. *ibid.*
 Tantum diligo inimicum, qui
 mihi nihil facit mali, quan-
 tum amicum, qui mihi nihil
 facit bono. *ibi.*
 Amicitia præsumitur inter
 omnes, non autem inimicitia.
 apud Iurisconsul.
 Amicus internus potest accu-
 sare de iniuria illata amico
 suo: quia ipsius iniuria dici-
 tur. *ibid.*
 Amicus, anima custos dici-
 tur. *Greg. 27. mor.*
 Amicitia rerum omnium est

vinculum. *August. de fide
 rerum inuis.*

Nulla est peccati excusatio, si
 amici causa peccaueris. *idem
 de Amic. cap. 7.*

Solem è mundo tollunt, qui tol-
 lunt amicitiam. *ibid.*

Nihil sic probat amicum: sicut
 amici oneris portatio. *Aug.
 in lib. 83. quæst. cap. 7.*

Amicitia vera, murus est.
*Chrysost. sup. act. Apostolor.
 Homil. 41.*

Deo familiaris, est donum ma-
 ximum. *idem sup. Epist. ad
 Philip. serm. 5.*

Benevolentia facit, ut amici
 vulnera, quàm inimici oscu-
 la, utiliora sint. *Amb. 1. de
 Offic.*

Inimicitia.

EX GRÆCIS.

Velle eas inimicitias tolle-
 re, quibus etiam ami-
 cus sit periturus, immanis
 est nimium, & admodum
 feri. *Plut. de Polit.*
 Nullus ciuis pro inimico ha-

I N I M I C I T I A.

- bēdus, nisi is ciuitati & Reipub. hostis sit. ibid.*
- Prudentis viri est, etiam ex inimicis utilitatem capere. Xenoph. apud Plut. de Utilit. cap. ab inim.*
- Hoc peculiare habet malitia, ut magis vereatur inimicos, quàm amicos. ibid.*
- Optima inimici vindicta est, te honestum præstare, ac virum bonum. ibid.*
- Quoniam hisce temporibus ad liberè loquendum penè vocem amisit amicitia: loquax est autem assentatio, admonitio muta, superest, ut ab inimicis verum audiamus. ibi.*
- Pleraque magis intelligit inimicus, quàm, amicus. ibid.*
- Cela inimicis calamitatem, ne gaudeant. Demetr. Phaler.*
- Maximus cumulus peruersitatis est, optimis viris inimicū esse. Plut. De odio & inuid. Solicitè obseruandi inimici, primi enim peccata sentiunt. Antif. apud Laër. lib. 6.*
- Ea ratione conuersandum, ut ex inimicis amicos, non autè ex amicis inimicos faciamus*
- Pyth. apud Laër. lib. 8.*
- Res grāuis inimicitia, & ignominiosus habens reconciliations. Eurip. in Phœniss.*
- Sapientibus optandum est, cum sapientibus inimicitiam habere: non autem cum stultis. idem in Heracl.*
- Firmæ permanent similitates, quas metus, & odium continet. Demosth. in 1. Olinth.*
- Priuate inimicitia multa in publicis negotiis corrigunt. apud Stob.*
- Quemadmodū ciuitates, quas finitimus hostis sobrietatem, & vigilantiam docuit, & leges obseruant diligentius, & rectius administrant Rep. ita quos hic inimicitia compulit, ut in vita sobrij sint, & vigilantes, paulatim & non sentientes ducuntur in consuetudinem non peccandi, morèsq; componendi, si modò paululum adiuerit ratio. Plut. de utilit. capiend. ab inimic.*

EX LATINIS.

OMnes habere amicos, oportet, rosam est, satis est

micos non habere. Senec. Epist. 13.

Simultates in his desinant, in quibus nascuntur. Quintil. Declam. 9.

Tacite inimicitia magis tuenda sunt, quam indicta, & aperta. Cicer. in Verr.

Inimicitia mortales, amicitia immortales esse debent. Eras. in epist.

Inimicitia priuatis aliquando reipubl. profunt. Sal. in bell. Jug.

Cum inimico nemo cito in gratiam redit. Pub. Mim.

Nulla pestis efficacior, quam familiaris inimicus. ibid.

Inimicis diffidens, nunquam pateris incommodum. Publ. Mim.

Sermonem inimici nunquam putes amicum. idem.

Amicitia, & inimicitia mortalium non sunt immortales: humana consilia reguntur temporibus, mutantur ratione utilitatis. idem.

Frustra eos appellamus, quorum auris atque animus a nobis abhorret. Ci. ad Quin. fr. 4.

EX SACRIS.

Inimicitia vitanda cautissime: ferenda equissime: finienda citissime. August. lib. 2. de ordi. cap. 8.

Sicut nec inimico detrahenti, ita nec amico laudanti credendum est. idem lib. 3. cont. lit. Petil.

Sicut adulantes amici peruertunt, sic litigantes inimici plerunque corrumpunt. idem lib. 9. confess.

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam inimicum, & impium iudicat. Grego. in mor.

Inimicitia subeunda plerunque pro amici innocentia. Ambros. de virg. lib. 1.

Inimici bonis in usum bonum dantur. August. in quest. sup. Iud.

Latificat nos quandoque inimicorum ruina. Greg. 22. mor.

Homo, omnem inimicum quem tolerat, inimicum iudicat. ibi.

Frustra exteriores inimicos vincimus, si exterioribus parcimus. idem lib. 30. mor.

SOCIETAS ET CONVERSATIO.

Inimicos diligere, & eis bene
facere, summa est eleemosyna.
Aug. in Enchir.

Inimicus, ut homo, diligendus.
idem lib. I. de serm. domin. in
monte.

Inimicus ita diligatur, ut diuina
illum iustitia non displiceat.
idem in Psalm.

Inimici diligendi, sed cauendi.
Chrysostr. serm.

Inimici famosis nominibus non
appellandi sunt. idem de Dauid
& Saul.

Inimicitiarum vincula ante
solis occasum sunt soluenda.
idem sup. Matth. hom. 16.

Inimicitia alia vitia generant
ex se. idem sup. Mat. Hom. 31.

Vide plura in titulo de odio,
& hostibus.

Societas & conuersatio.

EX GRÆCIS.

Prauus socius est, qui impedit
commune bonum.
Arist. Topic.

Omnis societas est facta causa

alicuius boni. idem Polit. 3.
Ne cuius iniurias dexteram.
Pythag. apud Plut.

Repellere socios, inuidiosum est.
Eurip. in Rcf.

Ea societatis conditio est, ut bella
communi consilio suscipiantur,
& deponantur. Demosthen. 1. Olynth.

Qui sociis periclitantibus non
succurrit facillimè deserit.
ibidem.

Sociorum alienatio est, veluti
membra à corpore alienatis.
ibidem.

Qui ab aliis impulsus bella suscipiunt,
infirmi socij sunt, &
ad tempus in ea manent. ibi.

Non debet homo sana mentis
ubicunque conuersari. Aristoteli.
Oeconom. lib.

Si claudus vicinus ambulaueris,
& ipse claudus ambulaueris,
re disces. Plut. de lib. educ.

Ea ratione conuersandum, ut
ex inimicis amicos, non ex amicis
inimicos faciamus. Pythag. apud
Diog. lib. 8.

Hominem qui cum conuerseris
tribus modis considera: nempe,
ut praestantior te, aut
inferior te.

inferiorem, aut aequalem, præstantiori quidem auscultare, & obtemperare conuenit: inferiorem persuadere modeste: aequali autem consentire. hoc sanè modo nunquam in contentionem incidet. Epictet. apud Stob.

Omnis virtus unita plus est, quàm multiplicata. Arist. de causis.

EX LATINIS.

Nulla res magis honesta induit, dubiosque, & in prauum inclinatos reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. paulatim enim descendit in pectora, & vim præcepti obtinet: frequenter audiri, frequenter aspici, occursum mehercule sapientum iuuat: & est aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficiat. Senec. Epist. 75.

Amicitia consuetudines, & vicinitatis, quid habeant voluptatis, carendo magis intelligimus, quàm fruendo. Ci-

cer. ad Quirit.

Nulli sunt ad perdendum hominem magis instructi, quàm qui cum eo familiariter vixerunt. Erasmi in Epist.

Æsidua conuersatio magnos homines minus verendos facit. Liuius. 4. Dec. lib. 1.

Si cum inferiore viuas, quem admodum tecum superioris velis. Senec. Epist. 47.

Omnis ratio, & institutio vitæ adiumenta hominum desiderat: in primisque ut habeas, quibuscum familiares sermones conferre possis. Cicero 1. Offic.

Socij putandi sunt, quos inter res communicata est. idem 5. act. in Verrem.

In rebus minimis socium fallere turpissimum est: propterea quod se putat auxilium sibi adiunxisse, qui cum altero rem communicauerit. idem pro Roscio.

Equè perfidiosum, & nefarium est. fidem frangere, quæ continet vitam: & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit: & socium falle-

re, qui se in negotio adiunxit. *ibidem*.

Tecti ad alios esse possimus, socium verò cauere, qui possimus? quem etiam si metuimus, ius officij violamus. *ibi*. Nullius boni sine socio iucunda possessio. *Sen. Epist. 6.*

Inimica est multorum conuersatio: nemo non nobis aliquod vitium aut commodat, aut imprimit, utique quo maior est populus, cum quo conuersamur, hoc periculi plus est. nunquam mores, quos effero, refero: auarior redeo, ambitiosior, imò verò crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. utriusque autem deuitandum est, ne vel similis malis fias, quia multi sunt: neve inimicus multus, quia dissimiles sunt. *Senec. Epist. 7.*

Recede in teipsum, quantum potes, cum his versare, qui te meliorem facturi sunt: illos admitte, quos tu facere potes meliores: mutuò ista fiunt, & homines dum docent, discunt. *ibidem*.

EX SACRIS.

Ipsi quoque homini duplices manus, socias aures, oculos geminos Deus tribuit, ut robustius perageretur officium, quod duorum fuerat societate complendum. *Cassiod. 3. Epist.*

Qui socij laboris, & participes mercedis sint. *Bern.*

Pauca est societas, in qua non sint parui homines inter nos. *Greg. in regist.*

Societas malorum incorrigibilium fugienda est. *idem sup. Ezech. Homil. 9.*

Societas mala, res contagiosa. *August. lib. 2. confes.*

Multa simul profunt, quae singula non iuuant, apud Iurist. *Dexteram dare, societatis est.*

August. sup. Epist. ad Gal. cap. 2.

Qui malorum contagio non corrumpitur, is insigniter bonus sit oportet. *Erasm. in Epist.*

Non sunt alienandi, quos potest leuiter reuocare. *ibid.*

Subleuatio est laboris, visitatio collaborantis. *Greg.*

Sancta conuersario confundit
inimicū, adificat, proximat,
glorificat Deum. Isid. 2. Soli-
loq.

Qui cum sapientibus congregi-
tur, sapiens est. Amb.

Ex conuersatione equali na-
scitur contēptus. apud Iurisp.

Conuersatio mala facit susse-
ctum præsumit. ibid.

Conuersatio obligat ad mores.
ibidem.

Conuersationis bona vir cæle-
stia amat, terrena despicit.

Greg. in 1. Reg.

Conuersatio bona de præterito
præsumere facit melius de fu-
turo. idem Epist. 2.

Sunt quedam, quæ in familia-
rium conuersatione corrigi
nequeunt sine culpa corrigenti-
tis. idem 22. mor.

Res excimij præmij est, inter ma-
los laudabiliter conuersari.

Greg. 1. mor.

Corrumpunt bonos mores con-
fabulationes pessima. Hier.
ad Nep.

Conuersationis alienæ sumus
curiosi exploratores, aut iudi-
ces temerarij Bern. sup. Cant.

sermo. 45.

Conuersari sic debet Christi mi-
nister, ut ex moribus exteriori-
bus compositiones interiores
existimentur. idē de trip. ibid.

In initio cōuersationis nulla vir-
tus magis necessaria, quam
simplicitas humilis, & gra-
uitas verecundia. Bern. in
Epiph. Domini. sermo. 4.

Nihil firmius ad tuendā rem-
pub. concordie collegio.

Fœdera nobiscum iniit Deus
humano more. Cbrysof. sup.
Gen. Hom. 36.

Conuersatio optima Deum la-
tificat. idē sup. Epist. ad Heb.
Hom. 25.

Confœderati debent se inuicem
defendere, nisi in bello inu-
sto. apud Iuriconsul.

Vide plura in titulo, de
Amicitia.

Discordia.

EX GRÆCIS.

Nihil ciuitati perniciosius,
quàm diuisio, ut nihil
i ij

DISCORDIA.

- melius. quàm unio. Plat. de repub.*
- Populares homines discordant propter inaequalitatem possessionis: generosi autem propter inaequalitatem honoris. Arist. Poli. 2.*
- Minores, ut fiant aequales, seditionem faciunt: aequales vero, ut fiant maiores. Arist. Polit. 5.*
- Nobilitas generis, & diuitia principia sunt & fontes seditionum. ibid.*
- Omnis diuersitas videtur facere diuisionem. ibid.*
- multatibus seipsam confecerit. ibid.*
- Ciuile edium ad inimicorum perniciem praecipuum est, ad utilitatem suae defensionis incantum. ibidem.*
- Discordia atque seditio omnia opportuniora facit insidiantibus. Liuius Decad. 4. libr. 4.*
- Nihil occultum in intestina discordia esse potest. idē. lib. 10. decad. 4.*
- Principium discordiae est, aliquid commune tuum facere. Senec. in prouerb.*
- Concordia res paruae crescunt, discordia maxima dilabuntur. Sallust.*

EX LATINIS.

Discordia duas ex una ciuitates facit. Liuius libro 6. Deca. 1.

Merces seditionis proposita seditionem protinus excitat. ibidem.

Inter hostes discordiae serere causas, sapientis est ducis. Veg. lib. 3.

Nulla quamuis sit minima natio citò potest ab aduersariis deleri, nisi propriis si-

EX SACRIS.

Nulla spatia possunt satis esse discordibus, pacificis etiam angusta abundant. dissonis moribus etiam spatiosa auertantur. Amb. de Patriarcha.

Mihi adeò inuisa discordia est, ut veritas etiam displiceat seditiosa. Erasmus in E-

pist.

Diffensiones nunquam debent amari sed aliquando aut charitatem probant, aut à charitate nascuntur. Aug. Epist. 87.

Discordia est aliquorum diuersio, quos prius amoris vinculum colligauit. Isid. Etym.

Summopere iurgia fuge. nam contra parem contendere, anceps est, cum superiore furiosum, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum. maxime autem contra saturum contentionem inire. Cassiod. sup. Psal.

Munus non recipitur, nisi prius discordia repellatur ab animo, Greg. 1. sup. Ezech.

Discordia aditum dispendij potius habet, quam utilitatis. idem in regist.

In seditionibus plus valet, quod precipit verecundia. in Hist. Sax.

In discordia nemo benedicit dominum. August. sup. psalm.

Vide plura in bello, & inimiticia, & odio.

Pax.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Nihil perniciosius ciuitati, quam diuisio, vt nihil melius, quam vnio. Plat. de rep.

Pax diutius retineri non potest, quam finitimi populi patiuntur. Demosth.

Nunquam imperator ita pati credat, vt non se præparet bello. Veg.

Pax est tranquilla libertas. Cicero. Philipp. 2.

Dulce est nomen pacis. res verò ipsa tum iucunda, tum salutaris. idem Philipp. 3.

Pax est repudienda, si sub eius nomine latet bellum. ibid.

Leges, aut iudicia esse non possunt pace sublata. Cicer. Philipp. 8.

Hoc vnum est tempus de pace agendi, dum sibi vterque confidit, & pares ambo videtur.

- tur. Cas. de bello Ciuil. lib. 3.* Non potest esse diuturna pax
Bellum pacis est causa. Sallust. ad pleb. absque morum corruptione,
 nisi prudentibus viris regi-
Pax diuersis in mentibus esse gubernetur. *ibid.*
nō potest. Sallust. de bell. Iug. Melior est talis pugna, qua
Pax optima rerum, Deo proximum facit, quam
Quas homini nouisse datum est pax illa, que separat à Deo.
pax una triumphis. *ibidem.*
Innumeris melior: pax custo- Non timeas contra charitatem
dire salutem, esse, si unius scandalum mul-
Et ciues equare potens. Silius torum pace compensauerit:
Ita. lib. 11. melius est enim, ut periret
Qui desiderat pacem, præparet unus, quam unitas. *Bern. d*
bellum. Vege. lib. 2. Epist.
Pacem volunt etiam qui vin- Pax vera est, concordiam le-
cere possunt. Liuius libro 1. bere cum moribus probis, &
Dec. 1. litigare cum vitiis. *Cass. sup*
Melior est, tutior pax, quam Psalm.
sperata victoria. Liuius libr. Concordia malorum, contraria
10. Decad. 3. est honorum, & sicut optan-
 dum est, ut boni pacem ha-
 beant adinuicem: ita optan-
 dum est, ut mali sint discor-
 des: impeditur enim iter be-
 norum, si unitas non diuidit-
 tur malorum. *Ibid. lib. 3. de*
summ. bon.

E X S A C R I S.

- N**emo vires suas in pace co-
 gnoscit. si enim bella
 desunt, virtutum experimen-
 ta non profunt. *Nathan. in*
Apolog.
Mallem pacem aliquantū ini- Pacem super pacem tribuit
quam, quam bellum acquisi- Deus dilectis suis. *idem sup*
tim. Erasm. in Epist. Psalm. 7.
 Pacem amantes, Deum qui est

- autor pacis, amant. idem E-
 pist. 41.
 Concordia simul iuncta vin-
 ci non potest. Cypria. lib. 1.
 Epist.
 Omnis pax à Deo est. Greg. lib.
 17. mor.
 Qui seruare pacem non curat,
 ferre fructum spiritus recu-
 sat. idem in Past.
 Pax transitoria, est quoddã ve-
 stigium pacis æternæ. ibid.
 Pacati sibi temporalem pacem
 perturbari formident. ibid.
 Pacem cum bonis habere mali
 non possunt. idem in regist.
 Pacis radix, est humilitas. idem
 in 1. Reg.
 Pacem cum carne habere non
 possumus. ibid.
 Concordia non potest esse sine
 iustitia. August. lib. 2. de
 Ciuit. Dei. cap. 21.
 Concordia ciuitates construun-
 tur: destruantur autem dis-
 cordia. Aug. Epist. 5.
 Concordia in ciuitate est, quod
 harmonia in musica. idem
 lib. 2. de Ciuit. Dei.
 Pax Ecclesiastica, hereditas
 nostra. August. in libr. 83.
- Quest.
 Pax Christi, inimica diaboli
 est. idem in quæst. ex Nouo
 Testam.
 Pacis bono omnia constãt. idem
 19. de ciuit. Dei. cap. 13.
 Pax Dei omnem superat pa-
 cem. idem 22. de Ciuitat. Dei
 cap. 29.
 Pacem, cum solius veri Dei sit
 donum, dy falsi dare non
 possunt. idem lib. 3. de Ciuita.
 Dei.
 Pacem etiam ferissima anima-
 lia custodiunt. idem lib. 19. de
 Ciui. Dei. cap. 12.
 Pax plebis in ecclesia, est gloria
 ministrorum. idem Ser. 169.
 de tempor.
 Pacem appetentes, & gloriam
 contemntes, pacem perdunt,
 & gloriam. Ber. in Epist.
 Concordia vnum facit ex plu-
 ribus. Chrysost. sup. Mat. Ho-
 mil. 22.
 Pax à gratia est. idem Homil. 1.
 sup. epist. ad Cor.
 Pax materia est gaudij. idem
 sup. epist. ad Coloss. Homil. 3.
 Pacis fulgor ecclesiam illumi-
 nat. idem serm. de patient.

Pacem contemnentis, & gloriam appetentes, pacem perdiūt, et gloriam. Bern. in epist.

Bellum.

EX GRÆCIS.

Optimus locus in bello est medius: quia fortes tenent locum medium inter timidos, & audaces. *Arist. in Polit. 2.*

Iniquum certamen esse oportet, in quo victorem quidem priuatum esse licet, victum autem regē. Alex. apud Plut. de fortu. Rom.

Ingentia pleraque certamina, & si successum non habeant, de decoris certè nullam notam incurrunt. ibid.

Non est in bello bis errare. Lamachus apud Plut. in Apoph.

Necesse est, cum multis pugnet, qui multis vult imperare. ibidem.

Procul à domo est pugnandum. ibidem.

Bellum statuta non quarit. ibi.

Simplicissima contra hostes ratio, armare manus. Eurip. in Rhes.

Vnius manus imbecillis pugna. idem in Herc. Fur.

Maximè Mars odit cunctantē. ibidem.

Vir armatus graui armatura seruus est armorum. ibid.

Necessario è bello multa oriuntur molestia. ibid.

Non verbis vincuntur hostes, sed armis. Demosth. Exor. 5.

Casi pralio inter victores numerandi. ibid.

Rara felicitatis est, multa praelia, eaque prosperè gerere. ibi ex arg. lib.

Si miserrimum est, bellum mouisse frustra, quid, si infelicitè, dicendum? ibid.

Qui foris bellum gesturus sit, operam det, ut domi omnia in tuto sint collocata. ibid.

Transactò bello constantior pax fit: in tranquillitate autem nolle bellum mouere, haud aequè periculo vacat. Thucyd. apud Stob.

Tria sunt capita belli: rectè regendi, velle reuereri, ac obe-

dire ducibus. Thucyd. apud Stob.
 Nec vel amicis beneficium manus præsteris in bello, quam si inimicus ipsis esse videaris: vel hostibus magis ullo pacto noueris, quam si amicitiam ipsorum simules. Xenoph. apud Stob.
 Armorum disciplinam discant pueri. Plat. de fortit.

EX LATINIS.

Non ille solus militat, qui in acie stat. Senec. de tranq. anim.
 Prius est parare bella, quam gerere. Quint. lib. 12.
 Quicquid in pugna patimur, virorum est. idem declam. 3.
 Certissima mensura militaris ætatis est, posse fortiter facere. ibid.
 Rei militaris virtus præstat ceteris virtutibus, omnia nostra studia, & hæc forensis laus latent in tutela, ac præsidio bellicæ virtutis: & simulac increpuit tumultus, artes illico nostræ conticescunt.

Cic. pro Mur.
 Parua sunt arma foris, nisi sit consilium domi. idem 2. Offic.
 Pudor in bello est maxime periculosus. Planc. ad Cic.
 Suscipienda bella sunt, ut in pace sine iniuria viuatur. idem 1. Offic.
 Non solum aduentus belli, sed metus ipse affert calamitatē. idem pro lege Manil.
 Armorum exitus semper incerti, & timidi. idem ad Atticum.
 Omnia sunt misera in bellis ciuilibus, sed nihil miserius, quam ipsa victoria: quæ etiã si ad meliores venit, tamen eos ferociores reddit. idem ad Marc.
 Armis sæpenumerò deterrimi superiores sunt. Erasmi. in Epist.
 Difficile est post pugnam incaptam aciem instruire. ibid.
 Aspero, & absceso castigatio- nis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant. quæ ubi à recto itinere descuerunt, oppressuræ sunt, nisi opprimantur. Max.

- lib.2.
 \ Non est cum hoste configendum, nisi occasio obuenerit, ut necessitas incidisset. idem lib.7.
- Sape in bello paruis momentis magni casus intercidunt. Caesar lib.1. de bell.ciuil.
- Miserum est perpaucos de summa rerum, ac periculo decertare. idem de bell. Alex.
- \ In magna paucitate cōtra magnam vim hostium artificio magis, quam viribus decertandum est. idem de bell. Afric.
- Bellorum causa, dominandi libido. Sallust. in coniur. Catil.
- Bellum ex arbitrio sumitur, non ponitur. ibid.
- Militaris disciplina nō tam ex libris, quam ex acie discitur. idem de bell. Iugurth.
- Victoris in manus est, bellū mutare. idem in coniur. Catil.
- Arma armis iritantur. Plin. Iun. in Paneg.
- Fortuna belli arte victos quoque docet. Curt. lib.3.
- Bellum ex victoria nascitur. ibidem.
- Belli iura etiam in pace seruantur. idem lib.7.
- Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. idem lib.8.
- Bellum non suscipiendum, nisi cum maius emolumentum spei, quam damni metus ostenditur. Caesar Aug. apud Tranq.
- Nulla salus bello, pace te possumus omnes. Virg. lib.10.
- Nulla fides, pietasque viri, qui castra sequuntur. Enalesque manus, ibi fas, ubi maxima merces. Laet. lib.10.
- Scientia rei bellica dimicandi nutrit audaciam. Veg. lib.1.
- Bellum est iustum, quod necessarium est: & arma sunt pietatibus quibus nulla, nisi in armis relinquitur spes. Liuius lib.9 Dec.1.
- Euentus belli, quasi iudex iustus. idem lib.1. Dec.3.
- Nūquam minus, quam in bello euentus respondent. idem lib.10. Dec.3.
- Bellum seipsum alit. Cato apud Liuium. lib.4. Deca.4.
- \ Luxuria, & otio militaris di-

disciplina tollitur. idem lib. 10.
Dec. 4.

Nunquam ad publicum certamen produxeris militem, nisi cum eum videris sperare victoriam. Veget. lib. 3.

Congruens clamor magni refert in acie. Livius. 3. Deca. li. 10.

EX SACRIS.

Non queritur pax, ut bellum exerceatur: sed bellum geritur, ut pax acquiratur. August. ad Bon.

Cum iustum bellum suscipitur, utrum aperte pugnet quis, an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest. idem in lib. Quæst.

Non semper pendet ex viribus bellorum exitus. Erasmi in Epistol.

Nullum bellum tam feliciter cessit, quin plus attulerit mali, quam boni. ibid.

Militarem industriam quo melius habet resp. hoc minus desideret. ibid.

Integros honor, lapsos dolor ad pugnam incitat. Cypr.

Nō prohibuit militare, qui pro-

prium stipendium sufficere præcipit. Aug. in serm.

Ordo mortalium paci accommodatur hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atque consilium penes principes sit. idem cont. Faust.

Apud veros Dei Cultores etiam bella patrata sunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, sed ut mali coercerentur, & boni subleventur. idem de verb. domin.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est. Ambr. de Offic.

Si bona fuerit causa pugnantis, belli exitus malus esse non poterit. sicut nec bonus iudicatur finis, nisi causa non bona, & intentio non recta præcesserit. Bern. de noua milit.

Ars bellandi si non præcluditur, cum fuerit necessaria, non timetur. Cas. lib. Epist.

Militare non est delictum, sed propter prædam militare, peccatum est. August. de verb.

domi.

Quemadmodū certātibus ven-
tis mare concutitur : sic regi-
bus sibi aduersantibus popu-
lus regni vexatur. Chrysoſto.
ſup. Matth.

Bellum iuſtum eſt , quod fit de
praecepto principis, de rebus re-
petendis, vel propter iniuriam
repellendam, apud iuriſcon.

Aduerſariorum pugna cōſtan-
ter aliquando appetenda eſt,
& prudenter aliquando de-
clinanda. Gregor. lib. 3. mor.

Sapientis non eſt velle certare,
& periculo ſe velle commit-
tere. quoniam & vincere nō
eſt in noſtra poteſtate, & eſt
anceps omne certamen. Laët.
lib. 6.

Nemo pugnat acrius , quā
qui nolens, & inuitus ad pu-
gnā protrahitur. Eraſ. in Epi.

Si deſit pugna, & hoſtis nulla
victoria eſt. Laët. lib. 6.

Bellū dicitur, quod minimè bel-
lum. Aug. de princ. Dialoët.

Bellū ſummæ difficultatis eſt
initium. idem de vera relig.

Bellum à belluis nomen habet.
Ludouicus Viues in 4. de Ci-

uitate Dei.

Fælicior videtur qui prouocare
non dubitat. Veg. lib. 3.

Nemo prouocare bello audent, aut
facere iniuriam ei regno, aut
populo, quem intelligit expe-
ditum, atque promptum ad
vindican- dum. ibid.

Bellorum tempora, & exitus, à
Deo pendet. Auguſt. li. 5. de
Ciuit. Dei cap. 22.

Bellis corruptos hominum mo-
res Deus emendat. idem lib.
1. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Pax videtur maximum homi-
ni bonum: bellum maximum
malum. idem lib. 19.

Bellum etiam iuſtum deteſtan-
dum. idem lib. 19. de Ciuit.
Dei.

Bella cum ſuo genere non ge-
runt beſtia. idem 12. de Ci-
uit. Dei.

Militiæ quis fructus ! ubi oc-
ciſor mortaliter peccat, & oc-
ciſus aternaliter periit. Bern.
ad mil. templ.

In aliis rebus ſi quid erratum
eſt, poteſt poſtmodum corrigi.
prætorum delicta emenda-
tionem non recipiunt. Veg.

lib.3.
 Vilius constat erudire armis
 suos, quàm alienos mercede
 conducere. *ibid.*
 Plurimum terroris hostibus ar-
 morum splendor importat.
 idem lib.2.
 Qui desiderat pacem, præparet
 bellum. *ibid.*
 Qui secundos euentus desiderat,
 dimicet arte, non casu. *ibid.*
 Non est diuitiarum secura pos-
 sessio, nisi armorum defensione
 seruetur. *ibid.*
 Inexpertis dulcis est pugna. idē
 lib.3.
 Animis pene omnium hoc na-
 turaliter euenit, ut trepident,
 cum ad conflictum venerint.
ibid.
 In pralio amplius solet iuuare
 occasio, quàm virtus. *ibid.*
 Difficile vincitur, qui de suis,
 & de aduersarij copiis verè
 potest iudicare. *ibid.*
 Qui dispersis suis inconsultè se-
 quitur, quàm ipse acceperat,
 hosti vult dare victoriã. *ibi.*
 Qui frumentum necessariũ-
 que comitatum non præpa-
 rat, vincitur sine ferro. *ibid.*

Cum consilium tuum aduer-
 sario proditum cognoueris, di-
 spositionem mutare conuenit.
ibid.

Magna dispositio est, hostem vr-
 gere fame. *ibid.*

Quo genere pugnaturus sis, ne-
 sciat hostis: ne aliquibus re-
 mediis resistere moliatur.

Veg. lib.3.

Pugnantibus supremam pu-
 gnam inire credendum est,
 vincentibus iam primam. in
hist. Sax.

Exercitus.

Exercitui opus est, si suo of-
 ficio fungi velit, ut va-
 cet nunquã, aut hostibus nõ-
 cens, aut sibi prodēs. *Xenoph.*
apud. Stob.

Exercitus sine duce, magna be-
 stia est sine capite. *Epami-
 nond. ibid.*

Militaris turba sine duce, est
 sine spiritu corpus. *Cur. li. 10.*

Pluribus casibus subiacet am-
 plior multitudo. *Veg. lib.2.*

Cautela necessaria est, ut ad
 qua loca sit profecturus exer-

- citius, ignoret. tutissimū nanque in expeditionibus videtur facienda nescire. idē li. 3.*
Melius est post aciem multa seruare praesidia, quā latius militem spargere. ibid.
Exercitus labore proficit, otio confesescit. ibid.
Ita exercitus incommoda tegenda sunt, ut spem aduersariis non augeamus. Caesar. li. 2. de bel. ciuil.

Hostis.

- Q***uamuis hostis, audiet bene vir bonus. Eurip. in in Heracl.*
Hostium dona non sunt dona. Demosth. in arg. lib.
Ad reprimēdum communem, & potētiorē hostem, etiam hostium societas expeditur. ibid.
Nestrīs animum addere non melius possumus, quā extenuatis hostium viribus. ibid.
Principis obstandum, nisi velis hostem progredi longius in dies. Demosth. 1. Olinth.
Hostium incommoda, nostra esse commoda, dicendum est. ibidem.
Tunc commodissimē inuaduntur hostes, cum eorum fines infestantur. ibid.
Hostes non contenti ex agris petere necessaria, quod superest, proteruē deuastant. ibid.
Qui incolumes resistere non poterunt, non resistent perdit. Caesar. lib. 2. de bell. ciuil.
Subita conterunt hostes, usitata vilescunt. Veg. lib. 3.
Aduersarius reconciliatus vehementer cauendus. in hist. Sax.
Hostis in domo formidabilis est. ibid.
Pati hostilia non indignetur, qui fecerit. Liuius lib. 6. Decad. 3.
Barbari naturaliter hostes iis, qui non sunt Barbari. idem lib. 1. Decad. 4.

EX SACRIS.

- D***um paruus est hostis, interfice: ut nequitia elidatur in femine. Hier.*
Philosophus sic inter hostes vi-

uendum censuit, tanquam inter amicos: atque inter amicos, ac si in mediis hostibus ueretur. Chrysoft.

Nihil in bellis perniciosius, quam hostē quamuis imbecillum contēnere. Eras. in Epist. Occiditur hostis sine peccato.

Aug. lib. 1. de liber. arbit.

Hostes sublata videntes, irrident. Greg. lib. 6. Mor.

Hostis antiquus in iuuenium nequitia valde reficitur. idem in 1. Reg.

Hostes hominis christiani, sunt facta carnis. Aug. de Cont.

Via hostibus, qua fugiant, est municnda. Veget. lib. 3.

reat. ibidem.

Cautus Imperator preferendus est audaci. apud Stob.

Imperator habeat aduersus hostes audaciam: erga subditos beneuolentiam: in opportunitate verò rationem, & consilium. Agesil. ibid.

Militaris disciplina non sine uis, & experientia paratur. Annibab. apud Stob.

Idem est inter imperatoriam, & oratoriam artem, quod inter bellum, & pacem. Themist. apud Stob.

Dux non potest omnibus gratificari. ibid.

EX LATINIS.

Dux.

EX GRÆCIS.

Qui bellicis rebus præesse dux debet, hunc non in fronte modò, sed in tergo oculos habere conuenit. Plut. in Apoph.

Turpissima Imperatoris vox est: dicere, non putaram. ibid.

Bonus Imperator legibus pa-

Dve sunt artes, quæ possunt homines locare in amplissimo gradu dignitatis, una Imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta reuidentur, ab illo belli pericula repelluntur. Cic. Pro Mur.

In summo Imperatore quatuor hæc virtutes inesse debent: scientia rei militaris, virtus,

- autoritas, fœlicitas. idem pro leg. Manil.*
Hæ sunt virtutes Imperatoria labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo. ibid.
Ælicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam Imperatoribus, & res aduersæ odia conciliant. Cæsar de Bell. ciuil. lib. 2.
Aliæ sunt partes legati, aliæ Imperatoris. idem lib. 3.
Nihil Imperator faciat libentius, quam supplicibus ignoscere. idem de bell. Alex.
Nihil minus in perfecto duce, quam festinatio, & celeritas conuenit. Trãq. de Cæs. Aug.
Ad ducis laudem subiectorum pertinet virtus. Veg lib. 3.
Inter hostes discordia serere causas, sapientis est ducis. ibidem.
Boni duces nunquam publico certamine, nisi ex occasione, aut necessitate configunt. ibid.
Viso in acie Imperatore, animi militum accenduntur. Liuius lib. 2. Dec. 1.
Imperatoris est prudentis, nihil inexplorato agere. idem lib. 10. Dec. 2.
Ira, & vini amor Imperatorum virtutibus perniciofa. idem Dec. 2. lib. 9.
Prudentia consulum, cupiditatem pugnandi militibus auccit. idem lib. 2. Dec. 3.
Artes imperatoria, & militares, nõ eadem sunt. idem lib. 5. dec. 3.
Ducis est, fortunæ se præbenti non deesse. ibid.
Segne imperium consulis assernantur milites. ibid.

EX SACRIS.

Quomodo potest dux militum suorum probare virtutem, nisi habeat hostem? Laet. lib. 5.
 Multo gloriosus est, ciuitates condere, quam euertere. Eras. in Epist.
 Imperator nullum inuitum militem producat in aciem. ibid.
 Magnanimitas in Imperatore est. apud Iurifconsf.

Exer.

Exercitui nõ nisi probatus præ-
ficiatur dux. Greg. epist. 8.
Duces impij sunt, qui verbo,
& exemplo ducatu præbent
erroris. Greg. lib. 24. mor.
Bellorum dux Deus erat anti-
quitus. Chrysoft. ad pop. An-
tioch.
Imperator nullum militem du-
cat in aciem. Veget. lib. 3.

Miles.

IN re militari reuereri duces,
simul & fortitudinis, &
imperio parentis militis non
tenue est argumentum. Plu-
tarch. de Poët.
Parere Imperatori melius est,
quàm hostem necare. idem in
Apoph.
Miles metuat ducem magis,
quàm hostem. apud Stob.
Verecundũ militem apud san-
ctas Imperatoris aures minus
pudet confiteri, quàm queri.
Quint. Declam. 3.
Non minus in milite mode-
stiam, & cõtinentiam, quàm
virtutem atque animi ma-
gnitudinem desidero. Cæsar.

de bell. Gall. lib. 7.
Quis credat militem bellico-
sum, cuius dissimulatione si-
tu ac ferrugine arma sædan-
tur? Veg. lib. 2.
Qui victoriam cupit, militem
imbuat diligenter. ibid.
Facilius est ad virtutem in-
struere novos milites, quàm
reuocare perterritos. idem li-
bro 3.
Milites pœna & timor in se-
dibus corrigunt: in expedi-
tionibus spes & præmium
faciunt meliores. ibid.
Animi militum accenduntur,
viso Imperatore in acie. Li-
uius lib. 2. Dec. 1.
Miles horridus esse debet, non
calatus auro, & argento, sed
ferro, & armis fidens. idem
lib. 9. Dec. 1.
Milites indignati in Impera-
torem ex industria torpent in
acie. ibid.
Deuotus miles non sentit sua,
cùm benigni ducis intuetur
vulnera. Bern. in Scrm.
Pulchrior est miles in pralio oc-
cisus, quàm in fuga saluus.
Tert.

Victoria.

cit, faciendæ sunt, etiam ab
inuito Imperatore. Cicer. ad
Marc.

EX GRÆCIS.

Non solum vincere, sed etiam scire vincere speciosum est: in his præsertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit. Plut. de Educ. liber.

Victoria tota est posita in consultatione bona. Eurip. in Phœnif.

Potentes & celebres aduersarios vincere, ea demum magna gloria est. Demost. exag. lib.

Omnia bona illorum, qui victi sunt, victoribus accedunt. Plat. apud Stob.

Inter victores numerandi sunt prælio casti. Demosth. in Orat. funebr.

Victoria tota posita est in bona consultatione. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

Multa in victoria eorum arbitrio, per quos vi-

Victoria est semper insolens. idem ad Seruium.

Facile est vincere non repugnantem. idem 1. Tusc.

Nulla est laus ibi esse integrum, ubi nemo est, qui aut possit, aut velit irrumperere. idem

Act. 2. in Verrem.

Multo scipsum, quam hostem superasse, operosius est. Max. lib. 3.

Victoris in manu est, bellum mutare. Sallust. in Catil. coniur.

Pulcherrimum victoria genus est terrore domare. Plin. Iun. 2. epist.

Tam victoribus, quam victis peregrina lingua discēda est. Curt. lib. 6.

Ex victoria nascitur bellum. ibidem.

Quos viceris, caue amicos tibi esse credas. idem lib. 7.

Clarior laus est, quo clarior est, quam viceris. idem lib. 6.

Bis vincit, qui se in victoria vincit. Pub. Mim.

Pars victoria est inimicū tur-

bare ante, quam dimices. *Veget. lib. 3.*

Vincere quidem bonum est: superiucere autem inuidiosum in *hist. Sax.*

Vincere, quam vii victoria, facilius. *ibid.*

Victores nusquam honestius, quam in castris hostium percutunt. *Iust. lib. 2.*

Conditiones pacis dicere, eius est, qui dat pacem. *Liuius 3. Dec. lib. 10.*

EX SACRIS.

Si desit hostis, & pugna, victoria nulla est. *Lact.*

Non mihi placet victoria, quae iactura necessitudinis emitur. *Erasm. in epist.*

Quaedam melius fugiuntur, quam vincuntur. *ibid.*

Interdum vinci, est beneficio affici. *ibid.*

Qui facile vincitur, non vincitur, sed consentit. *Aug.*

Victoria non minor est, hostes tolerare, quam hostes vincere. *Greg.*

Impari cursu, sed pari animo

ad palmam tendendum est. *Hier. in Epist.*

Victorem esse passionis beatum est, non autem esse in passione. *Ambr.*

Non est tanti gaudij excelsa tenere, quanti mœroris est, de excelsis corruere: nec tanta gloria sequi potest victoriam, quanta ignominia potest sequi ruinam. *idem.*

Non est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. *Amb. 2. Off.*

Victoria turpis, inhonestè quaesita. *idem lib. 3. de Offic.*

Victoria de hoc mundo non nostris viribus ascribetur, *August. lib. 22. de Civitate Dei. cap. 25.*

Captiuitas.

Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eisdem legibus, eadem fortuna, eadem necessitate nati sunt: ex eodem loco spiritum trahunt: nec natura illis, sed fortuna dedit aominu. *Quint. Declam. 13.*

k ij

- Conditiones accipiendæ sunt à virtute versatur, quin spe posteritatis fructuque ducatur. Cic. pro Rabir.
- Conditiones accipiendæ sunt à victis, non ferendæ. Livi. 1. Dec. lib. 4.
- Captiuitatis nulla maior calamitas est, quàm ad alienam libidinem trahi. Hier. in Epist.
- Captiuitatis nescia est pudicitia. Ambr.
- Qui redimitur, ex aliqua captiuitate liberatur. Gregor. 18. mor.
- Captiuitatis persecutio imputatur ad martyrium. Chryf. de Ascen. dom. Serm.

Præmium.

EX GRÆCIS.

- Statisfactio quietat iram. Arist. Eth. 5.
- Omnia amamus, sed præmium magis. idem Polit. 7.
- In hoc pereunt plures resp. quãdo quispiam vir fortis, & strenuus, nihil aufert deterioribus plus. Eur. in Hecub.
- Spes præmij minuit pœnam. in Hist. Sax.
- Scire volunt omnes mercedem redere nemo. Iuuen. Sat. 7.

EX SACRIS.

EX LATINIS.

- Nemo nostrum in reipub. Si præmia non inuitant, pœna nos terreant. idem.
- Mercès summa est, videre Deum. Augusti. Episto. 113.

Premia proposita sunt post laborem. Chrysof.

Omne opus leue fieri solet, cum eius premium cogitatur, & spes premij solatium fit laboris. Hierony.

Nutrientur premiorum exempla virtutes: nec quisquam est, qui non ad morum summam nitatur ascendere, quando irremuneratum non relinquatur, quod conscientia teste laudatur. Cas. lib. 2. Epist.

Æquum est, ut unicuique proficiat labor. suus. idem Epist. 8.

Qui vera cœlestis patriæ præmia negligunt, in suis hic voluptatibus cadunt. Greg. libro 11. mor.

Hominum industria in quouis genere virtutis. consensescere solet, nullis calcaribus adhibitis, quibus hominum ingenia ad laudem excitentur. apud Platinam.

Ante laborem sumere cibum, & ante meritum exigere premium, præposterus ordo est. Bern. serm. 46.

Premia virtutis cuilibet refe-

renda. in Hist. Sax.

Indiscreti hominum mores, cõfusi que vagarentur, nisi culpa formidinem, aut virtus premium non haberet. Cas. lib. 2.

Sicut æquum est desidiõsis laborantium premium denegare: ita conuenit exultantibus, id est, laborantibus remunerationis optata concedere. idem lib. 4.

In laua meritum, in sinistra premium continetur. Bern. in vig. Nat. Domin. serm.

Punitio.

EX GRÆCIS

ARdua verberatio nõ admissis precibus nõ efficit in seruis, ut pœniteat peccasse: sed ut prospiciant, ne sentiantur peccare. Plut. de cohib. irac.

Non peccantes solum, sed peccare gestientes punito. Cicob. apud eund.

Qui punit iniustos, is ceteris iniuriã fieri prohibet. apud Sto.

Qui verberat sine ira, peior est
verberate cum ira. Aristot.
Ethic. 7.

EX LATINIS.

Nihil minus, quam irasci
punientem decet. Senec.
de ira. lib. 1.

Magna pars hominum est, quæ
non peccatis irascitur, sed pec-
catoribus. idem 2. de ira.

Ciuitatis mores magis corrigit
parcitas animaduersionum.
facis enim consuetudinẽ pec-
candi multitudo peccantium.
idem de Clement.

Sapius ea committuntur, quæ
sapius vindicantur. ibid.

Minus iniquum est, ut euadat
pœnam nocens, quam ut con-
temnat. Quint. Declam. 11.

Omnis castigatio, & animad-
uersio contumelia vacare de-
bet. Cicer. 1. Off.

Prohibenda est maximè ira in
puniendo. nõquam enim ira-
tus, qui accedit ad puniendũ
mediocritatem illam serua-
bit, quæ est inter nimium, &
parum: cauendum est igitur

ne maior sit pœna, quam cul-
pa. ibid.

Magna est illecebra peccandi,
impunitas spes: idem pro
Mil.

Qui adolescentũ peccatis ignosci
putant oportere, falluntur,
propterea quod ætas illa non
est impedimento bonis stu-
diis: at ij sapienter faciunt,
qui adoloscences maximè ca-
stigant, ut quibus virtuti-
bus omnem vitam tueri pos-
sunt, eas in ætate maturissi-
ma velint comparare. idẽ 4.
ad Herenn.

Improbis pœna statuenda est,
nec minus iis, qui securi erunt
alterum, quam qui ipsi fue-
runt impietatis autores. idem
in Lelio.

Quos ipsa natura retinere in
officio non potest, ij magnitu-
dine pœna maleficio submo-
uendi sunt. idem pro Roscio.

Quotus quisque reperitur, qui
impunitate proposita, absti-
nere possit iniuria? impunitas
enim est maxima peccandi il-
lecebra. idem 3. Off.

Est utilius vnius improbi sup-

plicio multorum improbitatem coercere, quam propter multos improbos uni parcere. idem *S. Act. in Verrem.*

In corpore si quid eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, vni, aut secari patimur, ut membrorum aliquid potius, quam totum corpus intereat: sic in reipub. corpore ut totum saluum sit, quicquid est pestiferum amputetur. idem *Philipp. 9.*

Est acerbum parentum scelera filiorum pœnis lvi. idem ad *Brutum.*

Graues pœnae, exempla dicuntur. *Terent.*

In re turpi honesta insultatio est in senem. *ibid.*

Sic teneros animos aliena opprobria saepe

Absterrent vitiis. *Horat. libr. 1. serm.*

Est q̄ pati pœnam, quam meruisse minus. *Ouid. 1. de Pont.*

EX SACRIS

Vbi non est par culpa, non debet par procedere pœ-

na. *Bern. in epist.*

Providentia Dei gubernantur omnia, & qua putatur pœna, medicina est. *Hier.*

Pœna nos terreat, si prœmia non inuitant. *Aug.*

Deus non solum nos donis, sed flagellis erudit. *Greg.*

Iussisti domine, & sic est, ut pœna sit tibi omnis inordinatus animus. *August. libr. 1. confess.*

Non est euadere pœnam, prauenire sententiam. *Cypr. lib. 2. epist.*

Quia impunitum non debet esse peccatum, puniatur a te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuum iudicem te habeat, non patronum. idem de *utilit. pœnit.*

Non uniformiter secundum mensuram delictorum increpationes quoque oportet inferri, sed diligenter aspicere eorum, qui deliquerunt, vires, atque propositum. *Chrysost.*
Castigare videtur, quicumque dissentit. *idem.*

Nocentes vltro pœna sequitur. *Erasm. in Epist.*

Sape magis propitius est Deus, cum immittit amara, quam cum delinit dulcibus. ibid.

Aliter punitur ciuis, aliter hostis. Greg. 26. mor.

Bonorum salutem custodit, qui malos punit. Laët. de ira Dei.

Mitius punitur nobilis, quam ignobilis. apud Iurisconsf.

Peccata nostra praelis puniuntur barbarorum. Hier. in Epistol. Nep.

Pœna grauior, grauius peccantibus. August. de peccat. & merit.

Supplicium est scelus in scelere. idem lib. 21. de ciuit. Dei.

Pœnam Deus nõ ex ira infert, vel affectione. Chrysof. super Gen. Homil. 29.

Mitigat vim doloris considerata aequitas ferientis. Greg. 7. mor.

Castigare videtur, quisquis dissentit. Laët. lib. 5.

Vbi non est par culpa, par non debet procedere pœna. Bern. in epist.

Homo ex culpa venit ad pœnam, ex pœna venit ad amorem. Greg. 11. mor.

Deus vnius pœna plurimos corrigit. Amb. sup. Psal. 118.

Sermo.

EX GRÆCIS.

Q*ui doceri vult linguam, is in multitudinem mittendus est, lingua enim magister est populus. Plat. de Nat. nom.*

Senilis sermo libenter audiendus. idem de rep.

Euitanda est curiositas verborum. idem de regno.

Quod bene dicitur, repetere non nocet. idem de leg.

Omnis sermo si breuior fuerit, quam oporteat, obscurat intellectum: si longior difficilis erit, retentioni, & discipulo obliuionem inducit. Arist. de Pol. 2.

Ratiocinatio cum eruditione, dux est vitæ. idem in Epist. ad Alex.

Oui negat loquelam, petit loquelam. Arist. Metap. 4.

Lingua eadem optima, & pessima. idem de offi. aud.

- Sermo dicentis non interrumpendus. *ibid.*
- Mores boni approbant verba. *ibidem.*
- Sermo auditus, seminis vice nobis est. *ibid.*
- Lingua non discrepat à mente. Demet. Phaler.
- Quanta res est, tanta & oratio, qua uteris, esse debet. Cleom. apud Plut. in Apoph.
- Ex sermonibus, ut ex amicis, optimus ille, firmissimusque habetur, qui in calamitatibus presens adest. & indigentibus auxiliū affert. Plut. de exilio.
- Lingua praire animo non permittendū. Chilo apud Diog. lib. 1.
- Inter loquendum, non est agitata manus: est enim vae cordis. *ibid.*
- Quod facere institueris, noli predicare. nam si facere nequiveris, rideberis. Pith. *ibid.*
- Noli citò loqui, est enim insanie indicium. Bias *ibid.*
- Peculiare ingenij est, elicere ex rebus sermones accommodatos. Socrat. apud Diog. lib. 2.
- Dicenda sunt, quae utilia futura sunt, & dicenti, & auditori. Diog. lib. 3.
- Citius credendum equo infraeni, quam verbo incomposito. Theoph. apud Diog. lib. 8.
- Hominibus non conuenit unquam, factis linguam valere plus. Eurip. in Hecub.
- Incontinēs lingua, turpissimus morbus. *idem* in Orest.
- Celeritas non habet iustitiam: tardi verò sermones multum proficiunt ad sapiētiam. *idem* in Phœuis.
- Omnia efficit oratio, quae ferrū hostile efficere potest. *idem.*
- Directam sermonum seca viā, nec duplex sis vir. *idem* in Rheso.
- Facinorum malorum sermones quoque sunt cauendi. Socrat. apud Stob.
- Nulla est oratio, quae longa videatur, quādo res ordine proferuntur. *ibid.*
- Duo tibi dicendi tempora praescribe: vel de rebus indubiā tibi perspectis, vel necessariis verba facias. *ibid.*
- Aut silere oportet, aut asserere

*meliora silentio. Pyth. apud
Stob. epist. 72.*

*Sermonis vitium in lingua est,
facti verò in animo. Antip.
ibidem.*

EX LATINIS.

ERuditus sermo non ostendit verum robur animi: est enim oratio etiam timidissimis audax. Senec. Epist. 26.

Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis dicitur. idem epist. 27.

Nulli, nisi audituro dicendum est. idem epist. 29.

Verba etiam si adsint, & possim sine ullo tuo labore decurrere, tamen temperanda sunt. nam quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit, ita oratio pressa, non audax. summa ergo summarum hæc erit, tardiloquum te esse iubeo. idem epist. 40.

Hæc sit propositi nostri summa: quod sentimus, loquamur, & quod loquimur, sentiamus: concordet sermo cum vita. idem

Consuetudinem verborum vocabo consensum eruditorum: sicut viuendi consensum bonorum. Quint. lib. 1.

Eos alloquamur potissimum, quos conciliare nobis studemus. Quint. lib. 4.

Quidam & nimium dicunt, nec tamen totum. idem lib. 5.

Quorundam elocutio res ipsas effæminat, quæ illo verborum habitu vestiuntur. curâ ergo verborum, rerum volo te esse sollicitudinem. idem lib. 8.

Otiosum sermonem dixerim, quæ auditor suo ingenio non intelligit. ibidem.

Nisi maxima rerum versantur momenta, non debemus de rebus esse solliciti. ibidem.

Vim rebus aliquando ipsa verborum humilitas affert. ibidem.

Verba honesta moribus perdidimus. idem lib. 8.

Dandi sunt ei, cui vocem accommodamus, sui mores. idem lib. 11.

Sonis homines, ut æra tinnitum dignoscimus. ibidem.

Et si utile est, subito sæpe dicere, tamen illud utilius, sumpto spatio ad cogitandum paratius atque accuratius dicere. Cicer. 2. de Orat.

Verba inuenta sunt, non quæ impedirent. sed quæ indicarent voluntatē. Cice. pro Céc.

Interpres mentis est ratio, verbis discrepans, sententiis congruens. idem 1. de leg.

Sermone uti eo debemus, qui notus est nobis. idem 1. Offic.

In primis provideamus, ne sermo indicet vitiū aliquod inesse moribus: quod maxime tunc solet euenire, cum studiose de absentibus, detrahendi causa, aut seuerè, aut maledicè contumelioseq; dicitur. ibi.

Quoties de nobis aut dicimus, aut loquimur: toties de nobis iudicatur. idem 1. de Orat.

Sæpe grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia aperte dicunt, quam qui committunt. Cice. in Sallust.

Cauendum est, ne quid agendo dicendoque facias, cuius imitatio rideatur. idem declar. Orat.

Oratio debet esse ornatior sententiis, quam verbis. idem.

Non tam copia, quam modus in dicendo est querendus. idē pro leg. Manil.

Difficile est dictu, quantopere conciliet animos comitas, affabilitasque sermonum. Cicer. 2. Offic.

Eieri potest, ut rectè quis sentiat, & id quod sentit, politè eloqui nō possit. idem 1. Tusc.

In his linguis, quas non intelligimus surdi profectò sumus. idem 5. Tusc.

Verba neminem mouent, nisi eum, qui eiusdem lingue societate coniunctus est. idem 3. de Orat.

Vitue moribus præteritis, & vtere verbis præsentibus. Gel. lib. 1.

Tāquam scopum, sic fugias inauditū, atque insolitum verbum. ibid.

Qui facta sua verbis adornant, non ideo prædicare, quia fecerint, ut prædicent, secusse creduntur. Plin. Iuni. libro. 1. Epist.

Multo magis vitæ vox efficit,

idem lib. 2.

Melius eadem pronunciat, qui peperit idem.

Nescit vox missa reuerti. Horat. de arte Poët.

EX SACRIS.

Pro signo sunt interioris hominis verba erumpentia: minoribus enim maiora monstrantur. vultu enim, & oculis dissimulari non potest conscientia. Hier. sup. 12. Proph. lib. 2.

Colloquium familiaritatis indicium. Tert.

Si alicuius sermo non pungit, sed oblectat audientes, iste sermo non est sapiens. idem.

Diu considera, quid loquendum est, & adhuc tacens provide, ne quid dixisse poeniteat. idem.

Sape doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris. nonnunquam vero propter auditoris culpam subtrahitur sermo Doctores. Greg. in Past. Cibis mentis, est sermo Dei. idem Homil. 5.

Pravi sicut in sensu leues sunt: ita in locutione præcipites: quia quod leuis conscientia concipit, leuior proinus lingua prodit. idem 3. mor.

Lingua sub magni moderaminis moderatione frangenda est, non insolubiliter obliganda: ne aut laxata in vitium defluat, aut restricta etiã ab utilitate torpescat. idem 8. mor.

Cum intentionem bonam locutio cauta non sequitur, ipsa pietatis propositio in transgressionis vitium vertitur. idem. 5. Moral.

Bonum verbum per humilitatem dicendum est, ut beneficium per pietatem exhiberi debet. idem.

Verba instituta sunt propterea, ut non se inuicem homines fallant, sed ut ad alterius quisque notitiam cogitationes proferat. verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Gre. in Mor.

Quod in genere dictum est, ad nullius contumeliam pertinet. Erasmi. in Epist.

- Bonus sermo secreta non quarit.
Hier.
- Quicquid dicere volumus, ex ipsa prius nostri sermonis qualitate colligamus. *ibid.*
- Loca, in quibus vana, & superflua dici debeant, inuenire non possunt. *ibid.*
- Est tēpus, quando nil, & est tēpus, quando aliquid est dicendum: nullum verò tempus est, quando sunt omnia. *ibid.*
- Loquentem conscientia non praecepit, cum vita linguam antecedit. *Gregor. 6. Mor.*
- Modus loquendi in tribus consistit: quo gestu, quo sono, qua significatione aliquid dicitur: disciplina autem iubet, ut loquentis sit sermo modestus, & humilis: sonus demissus, & suavis: significationo verax, & dulcis. *Hieron. de discipl. monaster.*
- Quauis quis vitam fide muniat, scientia regat, castitate, & sobrietate componat, nihil est, quod in homine placeat, si in toto lingua displiceat. *Valer. Epist. in quod. serm.*
- Periculum est dicere non solum falsa, sed etiam vera: si is ea non quibus oportet, insinuet. *Amb. sup. Beat. immac.*
- Quam plures vidi loquendo in peccatū incidisse, vix quempiam tacendo: adeò tacere, quam loqui difficilium est. *Amb. 1. Offic.*
- Sermones proferamus libra iustitiae examinatos; ut sit grauitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus. *idem Offic. 3.*
- Frequenter in longum protrahitur sermo caret intelligentia. *Aug. de doct. Christ.*
- Dicens aliud quam vult, videtur non dixisse. apud iuricons.
- Caco lumen, surdo sermonem, sapientiam bruto offerre, labor irritus. *Cyprian. libro. 4. Epist.*
- Loquimur imitatione. *Aug. de quant. anim. cap. 18.*
- In verbis amanda sunt vera, non verba. *idem 4. de doct. Christ.*
- Verba sunt signa rerum. *idem de magist.*
- Verba per res illustrantur. *ibi-*

- dem.
- Verborum questionibus immorari, turpe est. idem lib. 11. cont. Acad.
- Verbum scriptum, non est verbum, sed verbi signum. idem in princip. Dialect.
- Pauca propriè loquimur, plura impropriè. Aug. lib. 11. conf. cap. 20.
- Quotidiana fornax, nostra est quotidiana humana lingua. August. 10. conf. cap. 37.
- Linguarum cognitio ad interpretationem scripturarum necessaria est. idem lib. 2. de doct. Christ.
- Lingua Dei, est spiritus sanctus. idem de essent. diuinit.
- Linguarum diuersitas hominem alienat ab homine. idem.
- Lingua coercita dies bonos affert. idem de verb. domini. serm. 40.
- Ream linguam non facit, nisi mens rea. August. de verb. Apost. serm. 26.
- Linguis omnium gentium loquitur ecclesia. idem serm. 187. de temp.
- Vocabula nobis cum Deo sunt communia, sed discrepant in affectu. idem in quaest. ex utroque test.
- Diuinus sermo potio est. Bern. sup. Cant. serm. 59.
- Vox operis validior, quàm oris. idem sup. Cant. serm. 59.
- Lingua etsi multa mala faciat, tamen est optima. idem de tripli. serm. 1.
- Lingua paruorum membrum innumeris contrahit sordes. ibidem.
- Lingua, quàm litera efficacior. idem in Epist.
- Lingua quintuplex: dissoluta, impudica, vaniloqua, dolosa, maledica. idem de triplic. gener. bon.
- Lingua, modicum membrum, si refrænata nõ fuerit, totum corpus corrumpit. idem ad soror.
- Lingua tenuis est, & lata, euacuandis cordibus aptum instrumentum. ibid.
- Os nostrum ostium est cordis nostri. Bern. de pass. domin.
- Verba generalia debent generaliter intelligi. apud u. r. f. coi. f.

Verborum geminatio, vel a-
ctus reiteratio denotat fir-
mitatem propositi, volunta-
tis, & consensus. *ibid.*

Linguae unitas facit cohabita-
tionem. *Chrysof. sup. Genes.*
Homil. 30.

In lingua habere robur, mulie-
bre est. *idem sup. act. Apost.*
Homil. 3.

Lingua stomachum non sedu-
cit. *idem serm. 10. sup. epistol.*
ad Roman.

Narratio saepe doctrinae loco est.
idem sup. act. Apost. Homil. 4.

Obsigna verba silentio, silentiū
autem occasione. *Demetr. Pha-
ler.*

Magna est sapientia tempesti-
uum silentium, & omni cer-
tè est sermone praestantius.
Plut. de educ. liber.

Pauca loquentibus paucis legi-
bus opus est. *ibid.*

Nemo stultus tacere potest. So-
lon apud *Diog. lib. 1.*

Est ubi silentium, sermone po-
tius est: est ubi sermo silentio.
Eurip. in Orest.

Silentij non opus est in malis.
idem in Hyppolit.

Silentium cum ubique culpa
vacet: tum maximè in alio-
rum conuiuiis, nescio quid e-
gregium Socraticum, aut po-
tius Herculeum pra se fert.

Plut. de loquacit.

Multis hominibus pharmacum
malorum est taciturnitas. a-
pud *Stobaeum.*

Silentij praemium periculo va-
cat. *ibid.*

Silentium, obscurus est inter-
pres sermonis. *Theognid. a-
pud Stobaeum.*

Nullus stultorum in conuiuiis

Silentium.

EX GRÆCIS.

Silentium mulieri praestat
ornamentum. *Arist. Poli-
tic. 1.*

Nunquam me poenituit tacuisse,
quod locutus sum saepe. *Si-
monid. apud Plut. de tuend.*
bon. valet.

Silentium sapientibus responsi
loco est. *Eurip. apud Plut. de*
vitio. verec.

SILENTIVM.

silentium præstare potest. ibidem.

EX LATINIS.

Quid prodest totius regionis silentium? si affectus fremunt. Senec.

Res omnium difficillima, tacere, & audire. Gell. lib. 1.

Interdum non minus oratoriū est tacere, quàm dicere. Plin. Iun. lib. 6.

Mire silentio, & tenebris animus alicur. idem lib. 9.

Lingua grauius castigatur, quàm ullum probrum: nec magna res sustineri possunt ab eo, cui tacere graue est. Curt. lib. 4.

Cum iudicamus, inuisi: & cum tacemus, suspecti sumus. idem li. 6.

Loqui ignorabit, qui tacere nescit. Pitac. per Auson.

Tacere, consensus species. in histo. Sax.

EX SACRIS.

Nonnunquam contra officium est, salutare: tace-

re verò, officiosum. Erasmi. in epist.

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam. Chrysostom.

Malum hominem tacendo potius, quàm respondendo superabis. idem.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quèquam tacendo. Amb. 1. de Offic.

Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarum, sunt maxima fundamenta virtutum. ibid.

Diu considera, quid loquendum sit, & adhuc tacens provide, ne quid dixisse pœniteat. Hieronym. in epist.

Taciturnitas est quandoque habenda pro confessione. apud iuriscons.

Tacens verum, ita incurrit crimen falsitatis, sicut si falsum diceret. ibid.

Rectè scit dicere, qui scit ordinate tacere. Greg. 3. mor.

Silentium est quoddam verbi nutrimentum. idem sup. Ezech. Homi. 10.

silens

Silentium sentitur nō audiendo. *August. lib. 11. de Civit. Dei. cap. 7.*

Tacite multa fieri possunt, quæ non possunt fieri expressa. *apud iurifconf.*

Taciturnitas domini nobis ad exemplum facta est. *Bern. in Epiph. domini. serm. 2.*

Spectare debemus dominum cum silentio. *Bern. sup. Cant. serm. 63.*

Loquacitas.

EX GRÆCIS.

Multa cognoscēdi studiū comitatur garrulitatis vitium. *Plut. de curiosis.*

Multarum rerum cognitio aut valde ledit, iuvat quidē virum dextrum, & modestū, & commodum. ledit autem

eum, qui facile queniuis sermonem, & apud quemuis loquitur. *Socr. apud Stob.*

Nulla fides linguæ est. *Eurip. ibidem.*

Garrulitas est deābulatio linguæ. *ibidem.*

Si continuè, & multa, & celeriter loqui, signum esset prudentiæ: hirundines dicerentur multo sapientiores nobis. *ibidem.*

Decorum silentium, corona est viri. loquacitas autem nec iucundum aliquid habet, & mala est conuersationi, & inutilis ciuitati. *ibid.*

Nec ex manu dimittentis ponderosum lapidem facile est cohibere, nec ex lingua sermonem. *ibid.*

Tyrannicum quiddam est, multa scire loqui. *Æsch. ibidem.*

Dicendi modus non penes loquentem, sed audientem est. *ibidem.*

Auaritia quædam est; omnia velle dicere, & nihil audire. *Philem. ibid.*

Intempestiua inter potandum garrulitas plerosque, dum nugantur, trāsuersum rapit, & animi libidini obsecundare compellit. *Plutar. Prob. 7.*

Fieri nō potest, ut garrulitatem non comitetur maledicentia. *Plut. de curiosis.*

EX LATINIS.

Mallem indiscretā prudentiam, quā stultam loquacitatem. *Gel. lib. 1.*
 Non iteratum dicitur, quod factum esse nescitur. *Aurel. apud Plat.*

EX SACRIS.

Linguosus vir amat mendacia. *August. in Psal. 139.*
 Verbosi inepti amici. *idem de Amicit.*

Est tempus, quando nil, & est tempus, quando aliquid, nullum autem est tempus, in quo dicenda sunt omnia. *Hugo de disciplin. monast.*

Adolescens verbosus, iustitiae hostis. *Bern. lib. 4. de confid.*

Loquacitas inter epulas valde effrænis est. *Greg. lib. 1. mor.*

Loquacitas, impudicitiae argumentum est. *Bernar. de Passio. domini.*

Multiloquium rarò absque peccato. *Chrysost. ad popul. Antioch. homil. 21.*

Secretum.

EX GRÆCIS.

Facilius in lingua carbonis ignitus contineri poteris, quā secretus sermo. *Socrat. apud Stob.*

Nihil interest, aliquid mulieri, an omnibus præconibus in foro narres. *ibidem.*

Mira vis est melioris fortune in occultandis hominum peccatis, at si quid acciderit sinistra, cuncta ista omnia protinus detegentur. *Demosth. ibid.*

EX LATINIS.

Honesti boni, non occultata quærunt. *Cicer. 3. Offic.*

Communi fit vitio natura, ut non visis, atque incognitis rebus magis confidamus. *Caesar de bell. civil. lib. 2.*

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra

Fortunam debet quisque manere suam. *Ouid. 3. de tristib. Vel ne facias regenda, vel solus*

facias. Publ. Mim.

EX SACRIS.

Secretum si tribus est manifestatum, omnibus est divulgatum. August.

Occultum non est, quod conscientia teste committitur. Chrysost.

Nihil occulti in intestina discordia esse potest. Erasm. in Epist.

Per hoc, quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur. Gre.

Occultū penè est, quod per paucos probari potest, & quod pauci sciunt. apud iuriscōsul.

Quod non apparet, præsimitur non esse. ibid.

Colloquium secretum, ad aures factum facit præsumi mandatum, si statim sequatur maleficiū, ibid.

Abscondi Deo nil potest. Greg. in regist.

Latere, criminosa est conscientia. Ambr. de Virg. lib. 3.

Amā nesciri, & laudet te os alienum. Bern. serm. 6. in

Nat. domi.

Occulta Dei iudicio committenda, nec de illo temere iudicandum. August. Epist. 137.

Occulta non debet esse doctrina: sicut nec Euangelium occultum est. Bern. sup. Cant. serm. 44.

Interrogatio.

EX GRÆCIS

Necessè est, interrogantem interrogatū sequi, quocumque ducit. Plat. de sanct.

Singulos interrogo, paucis respondet. idem de scient.

Qui litigatione interrogat, prave disputat. Arist. Top. 8.

Ad interrogaciones multas nō est danda una responsio. idem Elench. 2.

Caci interrogatio est querere, cur amantur, quæ pulchra sunt. Arist. apud Stob.

Calumniatores convincere oportet, interrogantes autem docere. Chrysost.

Proximus cognitioni est, qui quod debet inquirere, prudē-

ter agnoscit. in Coll. 2.
Interrogando docemus alios.

Aug. lib. 1. de magist. cap. 1.
Interrogare multa, nō est scire.
idem de duab. anim. cap. 8.

Interrogant muti, quā ipsi explicare non possunt. idem de pecc. & merit.

Responsio.

Non respondere, rusticorū est. Plat. de scient.

Singulos interrogo, paucis respondeo. ibid.

Ignorantia causa est respondendi varia, & non eadem. idem de Nat. nom.

Cū respōdēti proponitur multiplex, quod non intelligit, concessum est ei dicere: nō intelligo. Arist. topic. 8.

Ad interrogationes multas nō est danda una responsio. Arist. elench. 2.

Sapientibus responsi loco est silentium. Eurip. apud Plutar. de vitios. verec.

Omnibus respondere, seruile: omnes despiciere, stulti. idem de Poët.

Consilium & opinio.

EX GRÆCIS.

Inter sapientiam, & ignorantiam media res est opinio. Plat. de Amor.

Consilium res sacra est. Plat. de Sapient.

Quoties quis aliquid alicuius gratia querit, de illo ipso consultatio est, cuius gratia aliquid queritur, nō de eo, quod queritur alterius gratia. idē de Fortit.

Consilium non est de fine, sed de iis, quæ sunt ad finem. Arist. Rhet. 2.

Consilium vincit manus. apud Stob.

De necessariis, & impossibilibus consultandū non est, sed de cōtingentibus, & aliter se habere potentibus, quàm in nostra potestate sunt. ibid.

Consulta oportet operari velociter: consulere autem tardē. Arist. Eth. 6.

Consilium mulieris est inualidum, pueri verò est imperfectum. idem Polit. 1.

Opportunitas non observata cū omnibus in rebus affert malum, tum verò in admonendo detrahit utilitatem. *Plut. de Amic. & adul.*

Inter pocula non est admonendum. *ibid.*

Quidam felicitatem rem esse putant, ad quam admonitio non possit accedere. *ibid.*

Plerique mortales opus habent aliena prudentia consilioque. *ibidem.*

In admonendo ne contentiosi, & contumaces simus. *ibid.*

Istud haud quaquam fieri cōvenit, ut qui admonetur, vicissim admoneat, & libertatem opponat libertati. *ibidem.*

Facillimū omnium est, ab alio admoneri. *Thal. apud Laërt.*

Principi consule non dulciora, sed optima. *Solon apud eundem lib. 1.*

Duo maximè sunt contraria consilio, ira, & festinatio. *Bias ibidem.*

Sana consultatio ex eruditione, rerumque peritia, & experimento contingit. *idem.*

Victoria tota posita est in bona consultatione. *Eurip. in Phen. Inops consilij, fœlicitas. idem in Con.*

Nocturnum consilium à sapientibus inquitur. *idem.*

Aliud deliberationis tempus, aliud accusationis. *Demosth. Exor. 12.*

Nihil decernendum ante rem bene cognitā. *idem Exord. 19.*

Sapiens sapientium est consilium.

Praeva consilia statim reprehendi maximè expedit. *idem exord. 56.*

Caute admonenda, quae lege aliqua sunt interdicta, aut populo ingrata. *idem exarg. lib.*

In magnis deliberationibus magno emendandum est fidele consilium, & prudens. *idem 1. Olinth.*

In deliberationibus Reipubl. aliis affectibus repudiatis, bonum publicum duntaxat est spectandum. *ibid.*

In arduis consultationibus attentè cupidèq; audiendi sunt, qui consiliū dare volūt. *ibid.*

Graue est consilium coeundi solo

CONSILIUM ET OPINIO.

- cietatem belli: cum iis præfertim, qui statim armis defendēdi sunt. idem 1. Olinth.
- Optabile est deliberantibus vel à meditatīs, vel ab impræmeditatīs afferri vtile cōsiliū. ibidem.
- Non temere irruere, sed aliquid vtile præmeditati accedere debemus ad cōsiliū. ibid.
- Malum maximum hominibus, opinio falsa. idem de Rhct.
- Fortuna etiam in deliberationibus est quadam habenda ratio. Demosth. 1. Olinth.
- In exhortando prodest auditoris predicare virtutem, & fœlicitatem. ibid.
- Prudentes ex omnium cōsiliis vtile facillè deligunt. ibid.
- In deliberationibus animus in omnes partes est versandus, omnia persequenda sunt tam commoda, quàm incommoda, quæ eis sunt. ibid.
- Facilius est inuenta cōsilia comprobare, quàm inuenire. ibid.
- Inuenire cōsiliorum est prudētis oratoris, electio autem prudentis auditoris. ibid.
- Res ipsa ultro monet, quid oporteat, cōsiliūque attentis longè melius suppeditat, quàm perplexæ orationis conciones. ibid.
- Exhortandi cunctantes optima ratio est, apponere, æmulum: qui quod ipsi dubitant accipere, alij intercipere student. Demosth. 1. Olinth.
- Sunt, qui aliis melius cōsiliū, quàm sibi, salutēque suam negligant, alienam curent. ibidem.
- Dura conditio est eorum, qui in dandis cōsiliis, & in gerendis rebus solent versari, cum eorum fides ex euentu soleat æstimari. idem 1. Olinth.
- Diversitas opinionum est causæ litis. Arist. Metaph. 5.
- Opinio diuiditur in verum, & falsum: electio verò in bonum, & malum. idem.
- Veritas apud sese vincit: opinio autem apud externos. Epist. apud Stob.
- Perturbant homines non res ipsæ, sed rerum opiniones. ibid.
- Opportunitas non observata cū omnibus quidem in rebus ingeus affert malum, tum

verò maxime in admonendo
dehabet utilitatem. Plut. de
Amic. & adulat.

EX LATINIS.

Gladiator in arena consi-
liu caput. Senec. epist. 22
Honesti bonis suadere, facillim-
um est. Quint. lib. 3.

Nulla sunt meliora consilia,
quam qua ignorauerit aduer-
sarius, antequam facias. Veg.
lib. 3.

Non est consilium in vulgo. in-
hist. Sax.

Mala consilia pares euentus se-
quuntur. Livius lib. 6. Dec. 1.

Privata res semper offecere, of-
ficiuntque publicis consiliis.
idem lib. 2. Dec. 2.

Consilia mala plerunque vin-
cunt. idem lib. 5. dec. 3.

Multa, que natura impedita
sunt consilio expediuntur. idem
lib. 10. dec. 3.

Ab nullo genere non periculu
est, si cœtus, & consilia, &
secretas consultationes esse si-
nas. idem lib. 3. Dec. 4.

Nemo melius consilium dat,
quam ipse facturus est. idem
lib. 7. Dec. 4.

Qui fortuna aut euentui sua cõ-
silia aptat, nusquam inuenit
gratiam. idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipue
valent imperia. Quint. lib. 5.
Consilium non habent scelera.
idem lib. 7.

Semper apud sollicitos in dete-
rius prona persuasio est. idem
declam. 1.

In rebus magnis memoriaq; di-
gnis consilia primum, deinde
acta, postea euentus spectan-
tur. Cic. 2. de Orat.

Hoc plerunque facimus, ut
consilia euentibus ponderem-
us, & cui bene quid pro-
cesserit, multum illum præui-
disse: cui secus, nihil sensisse
dicamus. idem pro Rab.

In persuadendo nihil est optabi-
lius, quam dignitas. idem 2.
de Orat.

Summi gubernatores in magnis
nonnunquam tempestatibus
solent à victoribus admoneri.
idem. Philip. 7.

Successus bene consultorum in
manu est. Erasmi. in epist.

Nulla consilio quicquam ma-
gnis res aggredi, tyrannicum

CONSILIVM ET OPINIO.

est. *ibidem*.

Humana consilia castigantur, quando caelestibus praeferuntur. Max. lib. 1.

Timet, atque ei omnia deficere videntur, qui in ipso negotio consilium capere cogitur. Cas. de bell. Gall. lib. 5.

Consultantes de rebus dubiis odio atque amicitia vacare debent. Sall. in coniur. Catil.

Quorundam consiliorum auctoritas, pro ratione est. Pli. Iun. lib. 1.

Acer, & ad palmam per se cursum honoris,

Si tamen horteris, fortius ibit equus. Ouid. 2. de Ponto.

Grauior & validior est decem virorum bonorum sententia, quam totius multitudinis imperita. Cic. pro Planc.

Non exitus rerum tantum, sed & hominum consilia legibus puniuntur: minus quidem dolendum est re non perfecta, sed puniendum certe nihilominus. Cic. pro Milone.

Quot hominum, tot sententia, suis cuique mos. Terent. in Phorm.

Quae volumus, & credimus, li-

benturque sentimus ipsi, reliquos quoque sentire speramus. Cas. de bell. ciuil. lib. 2.

Vereor de viris doctis iudicare, ne quorum opinionem improbo, illos videar improbasse. Gell. lib. 9.

Quod primum deserit infelices, bona opinio est. in hist. Sax.

Opinio infinitos perdit. apud Stob.

*Opinio stultos distendit. *ibid.**

Nihil opinionis causa omnia conscientiae facito. Seneca de Vita beat.

Grauior, & validior est decem bonorum virorum sententia, quam totius multitudinis imperita. Cic. pro Planc.

EX SACRIS.

Solet recta opinio prauam corrigere consuetudinem, & praua opinio rectam deprauare naturam. *Aug.*

Plerunque contingit, ut qui per negligentiam de se male opinari permittant, per semetipsos nulla unquam mala faciant. sed tamen per eos, qui se

- imitati fuerint, multiplicius delinquunt. *Greg.*
- Earum rerum non est scientia, sed opinio, quæ pro ingeniis varia est. *Lact.*
- Vbi absuit consilium, abest culpa. *Greg.*
- Nisi per consiliū fulciatur, valde fortitudo destruitur: quia quo plus se prodesse conspicit, eò virtus sine moderamine deterius in præceptis ruit. *idem in Mor.*
- Dare stulto consilium, charitatis est: dare sapiēti, ostentationis: dare vero tempore peruersitatis, sapientia. *ibid.*
- Admonitio modica sufficit timentibus deum. *Basil.*
- Modesti hominis est, à quocunque velle admoneri. *Eras. in Epist.*
- Plures sanat tempestiua admonitio, quam sana obiurgatio. *ibidem.*
- Ea est hominum corruptela, ut sæpenumero bonum consilium atque sanum damno sit consultori. *ibid.*
- Consilium bonis datur, correctio errantes coërcet. *Ambr.*
- Quid tibi prodest habere sapientiam! si consilium neques, si consulendi copiam includas: clausisti fontem, ut nec alius influat, nec tibi proficit. *idem libr. 5. Offi.*
- Sint multi necessarii, unus tamen consiliarius. *Bern.*
- Inducere consultationem, est tollere dubium cōsultationis. *Tertul.*
- Plus utilitatis afferunt duo fidi monitores, quam multa laudantium milia. *Eras. in epist.*
- Cōsilia callida, & audacia prima fronte lata, tractatu dura, euentu tristia. *ibid.*
- Ex abundantia pietatis est, lubricam atate monuisse. *Hier. ad Saluinam.*
- Plurimū laudis iuuenes moribus suis applicant, quoties de negotiorū meritis ambigētes, ad peritorū consilia decurrūt. *Cas. part. 2. lib. 1. epist. 9.*
- Consilium imitari negligit improvidus, sapientiam verò ille quarit in altero, penes quem est scientia magnitudo. *ibid. lib. 3.*

CONSILIVM ET OPINIO.

- Quidam omnia imprudēter agunt, & ipsis pro voto succedunt: quidā ad omnia consilio se disponūt, & semper in contrarium eis cedunt. *ibid.*
- In magnorū discriminum angustis, ubi domestica consilia remediū nō inuenerunt, eorū suffragia implorantur, quorum prudētiam in altioribus negotiis experientia diuturna approbauit. *ibid.*
- Ubi publica iactura est, & dispendiū commuine, sicut dolor in uniuersitatem se porrigit: ita communi consilio, & auxiliū est utendum. *Pet. Rau.*
- Consiliarius bonus est, qui sibi consulit. *Amb. i. Offic.*
- Cōsiliū peritorum ex apertis obscura aestimat; ex paruulis magna; ex proximis remota; ex partibus tota. scit enim qua via egredi debeat, & citō singula & distinctē videt. *Petr. Rau. in epist.*
- Consiliū mutare in melius; non est turpe. *apud Iuriscōs.*
- Monitio præceptum importat. *ibidem.*
- Novum factum, nouum consiliū expetit. *ibid.*
- Bonorum iudicia non negligenda. *Amb. i. Offic.*
- Consilia nostra viribus nostris non tribuamus. *Greg. i. mor.*
- Consilia Dei occulta super nos timenda sunt. *idem Homil. 3. sup. Euang.*
- Consiliū religionis ab irreligiōsis petere, non est consiliū accipere. *idem i. Reg.*
- Consiliū in rebus arduis non debet esse præcept. *idem Epist. 5.*
- Consiliorum gubernaculū, lex diuina. *Cypr. lib. 2. epist.*
- Consiliū Dei nemo, nisi spiritalis intelligit. *Aug. in lib. exposit. quæst. quart.*
- Consiliū misericordibus congruit. *August. lib. i. de serm. domi. in monte.*
- Consiliū omne à Deo est, à quocunq; proficiscatur. *August. lib. i. de doct. Christ.*
- Consilia perfectā non sunt absque prudentia, & beneuolentia. *Bern. in epist.*
- Opinio cōmunis habet vim consuetudinis. *apud Iuriscōs.*
- Consulentem dominum qui nō

audiunt , audient finaliter
condemnantem . Bern. serm.
Persuasio certa per fidem est.
Chrysoſt. ſuper Episto. ad Co-
loſſ. Homil. 4.

Fraus.

EX GRÆCIS.

Oportet eum, quicumque
decepturus ſit alium,
ipſe minimè decipiendus, ſi-
militudinem & diſſimili-
tudinem rerum cognoſcere.
Plat. de pulch.
Qui ab alio facile decipitur, &
hoc non ſentit, ipſe etiam à ſe
patitur ſepe. Ari. Elench. 2.
Omnes homines non decipiunt-
tur, niſi in eo, quod neſciunt:
aut in eo, cuius cognitio non
eſt valde manifeſta. idem
Metaph. 4.
Nequior eſt, qui decipit, quàm
qui decipitur. Demoſt. Exor.
54.
Nemo mirari debet, ab improbo
homine eſſe deceptum, magis
mirandum eſt, non eſſe dece-
ptum. Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

ET fera, & piſcis, ſpe aliqua
oblectata decipitur, quæ
putantur fortuna munera,
inſidia ſunt. Senec. Epist. 7.
Sunt homines, qui rationem bo-
no conſilio à diis immortalibus
datam, in fraudem ma-
litiàmque conuertunt. Cicer.

3. de nat. Deor.

Fallacia alia, aliam trudit. Te-
rent. in And.

Quoſdam decipere pro moribus
temporum, prudentia eſt.
Plin. Iun. lib. 8.

Fraus fidem in paruis ſibi per-
ſtruit. Liuius 3. Dec. lib. 8.

Inter dormientem, & ſimulan-
tem non eſt, niſi conſcientia.
Quint. Declam. 8.

Nihil à morientibus fingitur.
ibid.

Nulla perniciēs vita maior in-
ueniri poteſt, quàm cum in
vita ineſt ſimulatio. Cicer.
3. Offic.

Fit plerumque, ut hi, qui boni
aliquid afferre volunt, affin-
gant aliquid quo faciant
id, quod volunt leuius. idem

- Philip. i.
 Ingeniosior est ad excogitan-
 dum simulatio veritate. Pli.
 Iun. in Paneg.
 Ficta ad naturam citò redeunt
 suam. Pub. Mim.
 Quàm plurimum natura va-
 let: tamen in paucorum men-
 sum spacio simulatio natu-
 rã vincere solet. in hist. Sax.
 Semper avidius nefanda fin-
 guntur. Quint. Decla. 18.
 Dissimulata actio melius sub-
 rept. Quint. lib. 4.
 Simulatio amicitia repugnat
 maximè, delet enim verita-
 tem, sine qua nomen amici-
 tia valere non potest. Cicer.
 in Lelio.

EX SACRIS.

- S**uspicione quod caret, fraudi
 est opportunius. Nazan.
 Seducitio semper habet boni co-
 lorem. Chrysoſt.
 Si castum me simulo, & aliud
 sum in conscientia, habeo glo-
 riam mercenarium, sed sup-
 plicia peccatoris, & in com-
 paratione duorum malorum,
 leuius est in alium peccare
 apertè, quàm simulare, &
 fingere sanctitatem. Hiero.
 sup. Esaiam.
 Nulla res sic exterminat bo-
 num, sicut simulatio. nam
 malum sub specie boni cela-
 tum, dum non cognoscitur,
 non cauetur. Chrysoſt. super
 Matth. 7.
 Utinam tam facile esset præsta-
 re, quàm facile est simulare
 bonitatem. Lact. lib. 6.
 Quod maximè dissimulas, fre-
 quentius exit in lucem. Hier.
 in Epist.
 Simulata equitas non equitas
 est, sed duplex iniquitas, quia
 iniquitas est, & simulatio.
 August. sup. Psalm. 63.
 Simulationem falsitatis nemo,
 nisi subtilioris ingenij facit.
 idem 26. mor.
 Fingimus aliquando sine men-
 dacio. August. lib. 2. quaest.
 Euang.
 Miserius est mentiendo fallere,
 quàm mentientibus credendo
 falli. idem.
 Artes inimici sunt præcauen-
 da. Ansel. sup. Epist. ad Cor.

Non multum in vitio, aut decipere, aut decipi posse. Hier.

Non meretur audire veritatem, qui fraudulentè interrogat. idem.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes autem docere. Chrysof.

Falsum exprimere detestabilius est, quàm verum tacere. apud Iuriscōs.

Nullius calumniæ subijcienda sunt ea, quæ dii comprobauerunt. Eras. in Epist.

Vbi nullæ insidiæ, virtus vera vincit. ibid.

Falsitatis mater, similitudo. August. lib. 2. Soli.

Falsitas non est in rebus, sed in sensu. ibid.

Quæ simulantur, duplex sunt peccatum. Aug. in Psal. 63.

Calumniator iniuriam facit hominibus. Basil. in Epist.

riculosa est, & lubrica. Cice. 2. Offic.

Impedire bonam rem est melius, quàm consentire malè. Cicer. 3. de leg.

Qui cōsentit, opus perficit. August. de continent. cap. 1.

Nihil interest, utrū scelus admittas ipse, an propter te admitti velis. idem lib. 2. de morib. Manich.

Non vincitur, sed consentit, qui facile vincitur. idem in lib. quaesti. Novi & vet. test.

Stulti est hominis rebus incertis temerè assentiri. Lat. li. 3.

Consensus species, tacere est. in Histor. Sax.

Occidit & faciens, & consentiens. Aug. sup. Psal. 56.

Posito, vel concesso toto, censetur posita, vel concessa qualibet pars totius. apud Iuriscōs.

Reprehensio.

Consensus.

EX GRÆCIS.

Cum proponitur obscurum nō est contendendū simpliciter. Arist.

Ipsa consuetudo assentiendi pe-

Rebus malè succedentibus iracundè succensere non cōuenit. Plut. de tranq. anim.

REPREHENSIO.

Non modo peccantes castiga, sed apud Stob.
peccaturos etiam cohibe. Pe-
riand. apud Stob.

Temerarium est, umbram ho-
minis mortui affligere: viuos
castigare decet, non mortuos:
& ipsa iustitia mortuos vin-
dicat. ibid.

Amor simpliciter obiurgans,
magis præmit. Eurip. apud
Plut. de amic. & adulat.

Cum verecundè reprehendit
amicus, verecundiam gignit
in amico. ibid.

Exagitamur verecundia, &
dolore: cum arguimur apud
eos, quibus probari cupimus.
ibid.

Laus obiurgationi est admis-
cenda. ibid.

Reprehensio initium est bonæ
fugis. ibid.

Optimè ac iustissimè viuemus,
si quæ in alios reprehendi-
mus, ipsi non faciamus. Diog.
lib. 1.

Amicum ad amicum conue-
nit liberè dicere, reprehensio-
nes autem non clanculum di-
cere. Eurip.

Reprehensio, alienum bonū est.

EX LATINIS.

Aliena vitia quisque re-
prehēdi manuū, quā
sua. Quint. lib. 2.

Sunt qui magis emendare vo-
lunt deos, quā se. Senec. E-
pist. 108.

Nulla sapientia naturalia vi-
tia animi, aut corporis ponuntur,
quicquid infixum & in-
genitum est, leuiter arte non
vincitur: alioquin haberet sa-
pientia rerum naturam sub
imperio, si omnia eraderet vi-
tia. Senec. Epist. 11.

Quantum potes, te ipsum coar-
gue, inquire in te, accusatoris
primū partes sūgere, dein-
de iudicis, nouissimè depreca-
toris, aliquando etiam te of-
fende. idem Epist. 28.

Obiurgationes etiam nonnun-
quam incidunt necessaria, in
quibus utendum est fortè &
vocis contentione maiore, &
verborum grauitate acriore.
Cicer. 1. Offic.

Nulli patientius reprehendun-

tur, quàm qui maximè laudari merentur. Plin. Iun. lib. 7.

Non satis est reprehendisse peccantem, si non doceas rectam viam. Colum. lib. 7.

Aliena vitia in oculis habemus, nostra à tergo sunt. Senec. de ira. lib. 2.

EX SACRIS.

Non putes te amare seruum, quando eum non cedis, aut tunc amare filium tuum, quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor. Aug. de charit. serm. 7.

Quae peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant. qui secreto peccauit in te, secreto corripere, nam si solus nosti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector, sed proditor. idem de verb. domin.

Qui potest emendare, & negligit, participem procul dubio se constituit: qui alterius bonum iurat, suum facit. Greg. in reg.

Correctio errantes corripit, con-

silium bonis datur. Amb. Dulcior est religiosa castigatio, quàm blanda remissio. idem.

Malum si comprimis tuum, reputabitur tibi ad iustitiam: si alienum, ad gloriam. idem.

Tunc proteruos melius corrigimus, cum ea, quae bene egisse credunt, malè acta demonstramus: & unde adepta gloria creditur, inde utilis confessio subsequatur. idem in past.

Iuuenes plerunque senectus admonitionis ad profectum dirigit: senes verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. ibid.

Si is, qui corrigere nititur, ira superatur, opprimit antequàm corrigat. nam dum plusquam debet, accenditur, sub iustè ultionis obtentu, ad immanitatem crudelitatis effrenatur. idem 21. mor.

Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos insurgere derisionis odia formidamus: iam non lucra Dei, sed nostra quaerimus. ibid.

Nonnunquam qui inter flagellorum duritiam remanet in-

REP R E H E N S I O .

- correpti, dulci sunt admonitione mulcendi: nam plerunque quos cruciameta non corrigunt, leuia blandimenta compefcunt. idem in paf.*
Sicut decretum, laudabileque est, reuerentiam debitam, & honorem exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris est, fi quid in eis correctione indiget, nulla difimulatione pofponere: ne totum corpus (quod abfit) incipiat morbus inuadere, fi languor non fuerit curatus in capite. ibidem.
Coerceri omnino non potefit animus, mala femel voluntate vitiatu, quia Zelus fapere nescit, & ira confilium non habet. Chryfoft.
Mutare rerum ftatum, procliuue est: mutare in melius, difficillimum. Erafm. in epif.
Non amat, qui finit impunè peccare, fi queat obfiftere. ibid.
Quicquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic, quicquid voles. Aug. fup. epif. ad Galat.
Non uniformiter fecundum mensuram delictorum incrementationes quoque inferri debent, fed diligenter afpicere eorum, qui deliquerunt, vires atque pofpofitum: ne forte volens rupta farcire, maiorem operetur diruptionem: & cupiens erigere collapsa, cafum inferat grauiorem. Chryfoft. in fuo dial. lib. 2.
Circa vitam tuam efte aufterus, circa alienam benignus. audiant te homines parum mandantem & grauia facientem. Chryf. fup. Matt. 18.
Malum fi perfeuerat, augetur, & remediabile bonum est in peccato, accelerata correctio. Caf. 3. Epif.
Caftigare videtur, quicumque difsentit. Laet. lib. 5.
Correctionem perdit, qui fallaciter viuit. Greg. 17. mor.
Mansueti benignè corripienti sunt, inquieti feuerè. Bernar. fup. Cant. ferm. 37.
Ex reprehensione nafcitur confufio. Anfel. fup. Epif. ad Timoth.
Reprehensio generalis nõ vnus persona

persona iniuria est. Hier. sup.
Esaïam lib. 7.

Ut nunquam ferè non nocet lau-
dator: sic semper prodest repre-
hensor. Eras. in Epist.

Alius vitis indormientes a-
spiciens inclamare necesse est.
ibidem.

Reprehensio fieri debet, postquã
persecutio facta est. apud
iurisp.

Corripiant boni malos, ne cum
eis hic flagellentur. August.
serm. 143. de tempor.

Corripi debet frater à fratre
etiam repugnans, & iniustus.
idem epist. 50.

Correctio inuidiosa res est. ibid.

Iuste alios reprehendit, qui non
habet, quod in se alius repre-
hendat. Aug. in Psal. 5.

Correctio igne, & ferro vehe-
mentius operatur. Chrysost.
sup. epist. ad Heb. Hom. 13.

Corripere, ut profit, Dei est. idẽ
sup. Matth. hom. 13.

Corripere peccantem plus est,
quam orare. idem sup. Act.

Ap. Homil. 24.

Reprehensurus alios à temeri-
tate sit longissimus. Chryso.

contra Gentil.

Difficilius malum corrigitur,
quod perfectionis etiam pro-
speritate fulcitur. Grego. 33.
mor.

ERROR.

EX GRÆCIS.

Prius error in principio,
in fine sit maximus. A-
rist. 1. de cal. & mund.

Non est in bello bis peccare.
Lamachus apud Plut. in A-
poph.

Fortiter, ac rectè factis errata
condonentur. ibid.

Error duorum in unum cum
conuenerit, maximũ malum.
Eurip. in Phœniss.

Quisnam sagittarius artis sue
tam peritus est, ut non ali-
quando, erret ab scopis? De-
mosth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Recti apud nos nomen ob-
tinet error, ubi publicus
factus est. Senec. in epist.

E R R O R,

- Nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa, & autor est. idem de vit. beat.*
- Nihil sentire est melius, quàm praua sentire. Cic. pro Cluen.*
- In hoc errore vel prudentissimus quisq; versatur, quòd plures amicos suos quàm sunt, arbitrabitur. Plin. Iun. lib. 3.*
- Nulla disciplina est, in qua non peccãdo discatur. nam si quid perperam administratum cesserit improspere, vitatur quod fecellerat, illuminatq; rectam viam docentis. Colum. lib. 1.*
- Et mala sunt vicina bonis errore sub illo.*
- Pro vitio virtus crimina sæpe tulit. Ouid. 1. de reme. amor.*
- Nihil grauius, quàm errantem adeò deserere, vt se reuocare non possit. Ambr. de Cain. & Abel.*
- Libenter errat, qui se errare nescit. Laët. lib. 2.*
- Error in pluribus est: correctio autem in paucis. Ambr.*
- Aberrare nunquã, magis diuinum, quàm humanũ. Tert.*
- Error intolerabilis est à iure reprobatus. apud iuriss.*
- Errores etiam fortissimi viri non potuerunt cauere. Amb. in Apog. David.*
- Erroris proprium, vt quod tibi, etiam Deo displicere cogitet. Aug. libr. 2. de Genes. cont. Manich.*
- Errare non potest, qui nihil appetit: aut appetit, quod debet. idem lib. 2. de liber. arbitr.*
- Errandi occasio, mens crassa. idẽ de morib. Eccles. cap. 17.*
- Non errare, angelicum est: errorem defendere, diabolicum, idem lib. 2. de baptisf.*
- Error ex eo est homini, quòd sibi est incognitus. idem libr. 1. de ord.*
- Omnis erroris principium est de*

E X S A C R I S

- N**onnullis errare profuit, sed in via pedum, non in via morũ. Aug. in Epist.
- Nimis peruersè seipsum amat, qui aut alios vult errare, vt error suus lateat. idem de Marcel.*
- Diligẽdi sunt homines, vt corũ non diligentur errores. ibid.*

scripturis non intellectis. idem
in lib. 83. quæst. quæst. 69.

Emendatio, & profectus.

EX GRÆCIS.

Quod si tibi non facile forte fuerit, uniuersa omnino quæ sunt animi vitia extergere, ac pœnitus emulare: illa certè tibi tollenda, minuendæque sunt, quæ apparent maxima, primoque conspectu occurrunt. Plut. de Polit.

Non desperandum deceptos oratione falsa emendari posse.

Demost. Exord. 35.

Primū indicium profectus est, amor vehemens: secundum asperam non habere viam: tertium reclamare prauis animi suggestionibus: quartū, præstare animum placibilem minimèque irritabilem: quintum, virtutem cognoscere ex collatione ad vitia: sextum, cum iudicio omnia legere: & ad bonam frugem traducere: septimum, quæcunque vide-

ris exempla virtutum facere: octauum, ostentationem & rixas fugere: nonum, non captare applausum: decimum, Veneris neglectus. undecimum perfrictam deponere frontem: duodecimum, si pecces, correctionem admittere: tertiumdecimum, peccati etiam leuis suspicionem tollere: quartumdecimum, hostes in gratiam reducere: quintumdecimum, animum in fractum gerere aduersus fortuna insultus: sextumdecimum, in somnis nihil flagitiosi videre: septimumdecimum, affectus noxios in se videre sedatiores: decimumoctauum, virtutem, quæ admirari, emulari, & vitium illaudatum fugere: decimum nonum incommoda virtuti iuncta non formidare: vicesimum, apertum & constans gerere peccatus: vicesimum primum, cauere peccata etiam minima. Plut. de profect. morū.

EX LATINIS.

Argumētum est in melius translatis animi, quod
m ij

EMENDATIO, ET PROPECTVS.

vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Senec. Epist. 6.

Tunc scito te esse omnibus cupiditatibus solutū, cum eò peruenieris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. idem Epist. 10.

Agamus bonū patrem familiæ, faciamus ampliora, quæ accepimus. maior ista hereditas à me transeat ad posteros, multūque adhuc restat operis, multūque restabit: nec ulli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adiiciendi. idem Epist. 65.

Magna pars est profectus, velle proficere. idem Epist. 7.

Profectū tuum vitā æstima, & tantum scire, quantū non cupis, nō times. idem Epist. 116.

Plus proficit, si vix reponatur spes utilitatis futuræ, quàm præteriti beneficij recordatio. idē. 2. de Orat.

Non deprehendes quemadmodum tibi vir sapiens profit, profuisse deprehendes. Senec. Epist. 47.

Sunt qui prodesse nō nisi pretiosè putant. Plin. Sen. libr. 29.

Potest videri satis emendatus, qui in odium eorū in quibus errauerat, ipse conuersus est. Quint. lib. 11.

Quadam emendatio, pœnitentia est. Quint. declam. 8.

Multos vidi & audiui, non modo qui primoribus labijs gustassent genus hoc vitæ voluptaria, & extremis (ut dicitur) digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emeruisse aliquando, & se ad bonam frugem (ut dicitur) recepisse. Cicer. pro Marc. Cal.

Optimum, & emendatissimum existimo, qui ceteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet: ita peccatis abstinere, tanquam nemini parcat. Plin. Iunior. lib. 8.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Nouit Deus mutare sententiam, quando tu noveris mutare delictū. Amb. sup. L. c.

Nos precedere potest ad vitam,
quem nouissimū reputamus.

Pet. Rau. in quad. Epist.

Malum cū perseuerat, auge-
tur. remediabile bonum est in
peccato, accelerata correctio.

Cass. 3. Epistol.

Emendatio vita nō differenda.

Aug. de verb. dom. sup. Mat.

De manu fugit ferientis, qui
suam corrigit prauitatem.

Greg. 18. mor.

Molesta non debent esse, quae
profunt. Chrysosto.

Saluum est, quicquid pluribus
profuit. Lact. lib. 3.

Virtutis finis est, in usus mul-
torū diffundi. Eras. in Epist.

Nullam aetatem seram arbitror
ad id, ut seipso, quisque me-
liore euadat. ibid.

Nō placere pluribus, sed prodes-
se omnibus studendum. ibid.

Qui fratri prouidet, seipsum cu-
rat. Hier.

Nemo quantum proficit, nisi
inter aduersa, cognoscit. Gre-
go. 24. mor.

Non omnia omnibus profunt.

Aug. lib. 1. cont. Cresconium.

Sicut cuique à Deo est parata

mensura fidei, sic proficit.

Aug. sermon. 44. de temp.

Proficere nō semper in bono ac-
cipitur. idem in Psal. 118.

Prodesse studeat, qui prodesse cu-
pit. Bern. sup. Cant. serm. 23.

Proficere, proficisci est. idem in
vigil. nat. domin. sermon. 2.

Profectus hominis: donum Dei
est. Bern. ad soror.

Utilitas, & Com-
moditas.

EX GRÆCIS.

Vtilitas quauis ratione o-
blata, repudianda non
est, nisi pugnet cum honesta-
te. Demosth. 1. Olynth.

Multa speciem habent utilita-
tis, sed unum expedit. ibid.

EX LATINIS.

OMnes expetimus utilita-
tem ad eamque rapi-
mur, nec facere aliter ullo mo-
do possumus. nam quis est,
qui vitia fugiat? aut quis po-
tius, qui ea non studiosè per-
m iij

sequatur? Cicer. 3. Offic.

Nemo est quin putet expetendam esse maximè dignitatem sed vincit utilitas plerunque. idem. 2. de Orat.

Cùm utilitas ad se rapere, honestas contrà reuocare ad se videtur, fit, ut distrahatur deliberando animus, afferatque ancipitem cogitandi curam. idem. 1. Offic.

Nostræ utilitates nobis omittendæ non sunt, cùm iis ipsis egeamus: sed suæ cuique utilitati, quod sine alterius iniuria fieri possit, seruiendum est. idem 2. de Offic.

Nihil tam utile est, quod in trãsitu proficit. Senec. Epist. 2.

EX SACRIS.

Non solum liberalitatis, sed etiam commoditatis est, aliquid de suo iure relaxare. Ambr.

Qui inutilis est omnibus, sibi utilis esse non potest. idem.

Commodè fit, quod sine difficultate fit. apud iuriconsf.

Pública utilitas est cuiuslibet pri

uilegio præferenda. ibid.

Utilia non omnia, quæ profutura videntur. Chrysof. sermo. 14. super Epistolam, ad Roman.

Damnum.

EX GRÆCIS

NEquaquam facile est, ut qui multa aliis inferunt damna, ipsi non multa vicissim ab aliis patiantur. Plat. Epist. 8.

Damnum præstat turpi lucro. apud Stob.

Tam denique homines nostræ intelligimus bona, cùm quæ in potestate habuimus, ea amissimus. Plaut. in Capt.

EX LATINIS.

Damnũ est, id perdidisse, quod si volueris, emendum est. Quint. declam. 3.

Non tam cumulus bonorum iucundus esse potest, quàm molesta disceptio. Cicer. 2. Tusc.

Malè parta, malè dilabuntur. idem. 2. Philip.

Nō possunt in vna ciuitate mul-
ti rem, atque fortunā amitte-
re, ut non plures secū in ean-
dem calamitatem trahant.

Cic. pro lege Manil.

Parta amittere maius dedecus
est, quā nihil parauisse. Sal-
lust. in bell. Iugur.

Semper grauior est in paucitate
iactura. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

Non sic sapit lucrū, quā
dolet damnum. Aug.
In sermo. de sanct.

Quanto minor est in possessione
commoditas, tanto minor est
in amissione dolor. Greg.

Damnum est commodi amissio.
apud iuricons.

Damnum qui certat euitare
potior est eo, qui certat lucrū
querere. ibidem.

Damna parua nonnunquam
magni lucrisunt causa. Greg.
3. Dial.

De damno alterius nemo lucrū
expectet. idem in Reg.

Damna maiora timentes, cale-
stis ira damna incurrunt. idē

lib. 6.

Damnum quis pati non debet
qui pro comuni bono aliquid
expendit. idem in regist.

Iudex, Iustitia,
Iudicium.

EX GRÆCIS.

AMor, & odium, & pro-
prium commodū faciūt
sape iudicem non agnoscere
veritatem. Arist. Rhet. 1.

Qui magnis in rebus se iusti-
tia cultorem exhiberi vult,
eum ius aliquando in paruis
violare necesse est. Plut. de
Polit.

Nemo potest simul esse & ac-
cusator, & iudex. Sap. apud
Plut. in Apoph.

In seueritate iudicis sita est le-
gum auctoritas. Demost. cont.
Mid.

Etiā religiosus iudex potest
prauē iudicare. Demosth. ad-
uers. Arist.

Iudicantes eadem mēte pre-
ditos esse oportet, qua legistato-
res. Lysias apud Scob.

m iij

INDEX, IUSTITIA, ET IUDICIUM.

- Præstat parū bene, quā multā insufficienter determinare. Plat. de scient.
- Difficile est, nobis iudicare id non esse bonum, in quo naturaliter delectamur. Aristot. Eth. 2.
- Melius est iudicare secundum leges & literas, quā ex propria scientia, vel sententia. idem Polit. 2.
- Mallem inter inimicos iudicare quā inter amicos. quippe ex inimicis alterum futurum inimicum. Bias apud Laërt. lib. 1.
- Nunquam decernas, audias nisi tu prius ambos. apud Plat. de consult.
- Nihil magis contrarium est iudicio, quā sine iudicio perscribere aliquem. Demost. aduers. Arist.
- Tum in omnibus iudiciis præteritam vitam considerare oportet, tum in illis causis maximè, in quibus ipsa vita accusatur. apud Stob.
- Præclarissima virtutum est iustitia. Arist. Eth. 5.
- Sine iustitia impossibile est habitari ciuitatem. idem Polit. 3.
- Ad iustitiam exercendā utile est nonnunquam, & quod iustum est prætermittere. Plut. de curios.
- Iugum stateramque ne transcendas, id est, plurimum fac iustitiam, nec eam ullo modo transcendas. Pyth. apud Plut. de educ. liber.
- Iustitia est virtus animi, unicuique secundum dignitatem distribuens. Aristot. apud Diog. lib. 5.
- Summo iure utere moderatè: nauis enim summa vi rudentibus mergitur, erigitur iterum, si laxaueris rudentes. Eurip. in Orest.
- Iustitiæ seruans lucem, multos effugiet hominum sermones. idem in supplic.
- Iustitiæ est, distributiuum esse eius, quod est secundum cuiusque dignitatem, & tuere patrias consuetudines, & instituta, & seruare scriptas leges, & veridicum esse in controuersis, & stare conuentionibus. sectatur autem iu-

stítiam, & sanctitas, & veritas, & fides, & vitiorum odium. *ibid.*

Iustitia, harmonia & concordia est totius animæ cum cōcinnitate. *apud Stob.*

EX LATINIS.

Odit iudex litigantis securitatem. *Quint. lib. 4.*

Quod prudentior sit iudex in deprehendendo scelere, quàm reus in admittendo: hoc esse in causa puto, quòd alter tantum pro se cogitat, alter pro parte utraque. *idem Decla. I.*

Prætoris non solum manus à pecunia, & lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu continententes esse debent. *Max. libro 4.*

Ad pœnitentiam properat, citò qui iudicat.

Cum iudici dicenda sententia est, meminert se Deum habere testem, id est, mentem suam, qua nihil homini dedit ipse Deus divinius. *Cic. Offic.*

Est sapientia iudicis in hoc, ut

non solum quid possit, sed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permissum meminerit, sed etiam quatenus commissum sit. *idem pro Rabir.*

Nec contra rempubl. nec contra iusiurandum amici causa vir bonus faciet: nec si iudex quidem erit de ipso amico. ponit enim personam amici, cum induit iudicis: nam si omnia facienda sunt, quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putanda sunt. *idem 3. offic.*

Iudex bonus nemo esse potest, qui suspitione certa non movetur. *Cic. in Verr.*

Scriptum sequi calumniatoris est: boni verò iudicis auctoritatem, voluntatemque defendere. quæ lex enim, quod senatusconsultum, quod magistratus edictum non infirmari, aut cōuelli potest, si ad verba deflectere voluerimus? consilium autem qui scripserunt, & rationem, & auctoritatē relinquamus. non enim ex verbis pendet ius, sed

IVDEX, IVSTITIA, ET IVDIC.

- verba seruiunt hominũ consiliis, & autoritatibus nec verba veniunt in iudiciũ, sed ea res, cuius causa verba in leges coniecta sunt. idem pro Caccina.
- Tãto melior speratur magistratus, quãto sapius fuerit. Plin. Iun. in Paneg.
- Magistratuũ delicta iudicanda grauius, quãm plebeiorum.
- Æstima iudicia, ne numeres. Senec. epistol. 29.
- Maximum bona sententiã. premium est, bene iudicasse. Plin. Iun. in Paneg.
- Breuißima est iustitiã vindicta, cum facinus mensura pœnã est. Quint. declam. 2.
- Iustitiã sine prudẽtia plurimũ, poterit: sine iustitiã nihil valebit prudentia. Cic. 2. Off.
- Primum iustitiã munus est, ut nulli noceat, nisi laceßitus iniuria: deinde ut communibus pro communibus utatur: priuatis autẽ ut suis. idem 1. Offic.
- Solitario homini, atque in agro degenti iustitiã opinio necessaria est: atque iis etiam, qui vendunt, emunt, conducunt, locãt, contrahendisq; negotiis implicãtur, iustitiã ad rẽ gerendã necessaria est: cuius tanta vis est, ut ne illi quidẽ, qui maleficio, & scelere pascuntur, possint sine vlla particula iustitiã viuere. idem Off. 2.
- Totius iustitiã nulla est capitalior pestis, quãm eorum, qui tunc cum maxime fallunt, id agunt, ut boni viri videãtur. idem 2. Off.
- Officiis sciẽtiã anteponeãda sunt officia iustitiã. Considerate enim agere plus est, quãm considerare prudenter. ibid.
- Nihil aliud iustitiã est, quãm iniustitiã priuatio. Gel. lib. 5.
- Egregium in primis est ut foris, ita domi: ut in magnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in suis agitare iustitiã. Plin. Iun. lib. 7.
- Ius laborat, non extinguitur. Liuius lib. 2. Deca. 3.
- Omnia sunt incerta, cum à iure discessum est. Cic. ad Papir.
- Nihil est iuri tam inimicum, quãm vis. Cic. pro Caccina.

Maximè ducuntur quidam, ut eos iustitia capiat obliuio, cum in imperiorum honorem, gloriæ cupiditatem inciderint. Cicer. 1. Offic.

EX SACRIS.

Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autè propter homines iustitiam postponere. Greg. in Reg.

Iustitia vincit odium. in hist. Sax.

Facile deuiat à iustitia, qui in causis non deum, sed homines pertimescit. Chrys.

Iustitia sine misericordia non est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. idem.

Iustitia est animi libertas, tribuens unicuique suam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egeno operosam misericordiã. Ansel. cur Deus homo.

Iustitia temperata sit. Ambr. de Vid.

Vigor iustitia semper feruidus sit, sed nunquã præceps. Bern.

Iustitia actio, libertas dicitur. Ansel. sup. epist. ad Rom.

Non sufficit Christiano, vnam partè iustitia implere, cum utraq; præcipitur. Hier.

Sicut nonnunquam grauius est peccatum diligere, ita nequius est, odisse iustitiam, quàm nõ fecisse. Greg. 5. mor.

Iustitia regis, pax est populorum tutamen patria, immunitas plebis, temperies aëris, serenitas maris, terra sæcunditas, solatium pauperum, cura languorum, gaudium hominum, hereditas filiorum, & sibi met ipsi spes futura beatitudinis. idem.

Regula iustitia manifesta est, quod à vero non debeat declinare bonum virum, nec damno iusto afficere quenquam, nec aliquid dolo annexere rei suæ. Ambr. de Off.

Iustitia est constans, & perpetua voluntas, ius suum unicuique tribuens, non quantu ad

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC.

- actum, sed quantum ad effectum. apud Iuriconsul.
- Vera iustitia compassionem habet, & non ex odio, sed ex bono zelo coercenda. apud eosd.
- Iuris præcepta tria sunt, honestè vivere, alterum non ledere, ius suum unicuique tribuere. ibi.
- Iustitia etiam hostibus debetur. Ambr. in Epist.
- Ius commune natura privatum usurpatio facit. idem. 1. Offic.
- Iustitia præponenda est pietati. Greg. 19. mor.
- Bonorum causa, iustitia est. idē 26. mora.
- Vnde agnoscitur, quid est iustitia, inde eruditur, ut videat, quid est culpa. idem Mor. 31.
- Summum in regibus bonum est, iustitiam colere. idem Epist. 119.
- Iustitiam diuinam post peccatum non timere. periculosum. in 1. Reg.
- Non sensus, sed animus in falsè iudicando fallitur. Aug. lib. 12. de Gènes.
- In paupertate equitatem seruare, noua ac perfecta iustitia est. idem in Quæst. ex vtroque testam.
- Sine iustitia ne Iupiter quidem principem agere potest. Lud. Viues sup. August.
- Iustitia sola respub. sustentatur. Aug. 2. de Ciuit. Dei.
- In iustitia sua inflatus. Deo, odibilis est. idem sup. Psalm. 41.
- Humana iustitia, iniustitia, sicut diuinitus districtè iudicetur. idem 21. Mor.
- Iustitiam falsam habentes, alios despiciunt. Gre. in Euag. Homil. 34.
- Iustitia via est, per quam ad iustitiam venitur. Bernar. in Epiph. dom. Serm. 4.
- Iustitiæ prima portio, non peccare: secunda, per pœnitentiam damnare peccatum. idem in Annunc. beat. Mar. Ser. 1.
- Iustitiam cum feceris, fac & pacem. idem de Verb. Apo.
- Modum iustitia querit. Bernar. de Confid. lib. 1.
- Iudicium vendi nõ debet. August. epist. 54.
- Damnatur ubique præceptum iu-

- dicium, sed potissimum in exitium.
- Iudicium absolutum non debet esse in rebus dubiis. Gre.
- Diues citò iudicium corrumpit muneribus: pauper autem dum non habet, quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. idem 3. de Summo bono.
- Iudicium temerarium magis nocet iudicanti, quam iudicato. Aug. lib. 2. de Serm. dom. in monte.
- Non firmum decretum potest esse, quod non plurimorum vi debetur habuisse consensum. Cyp. Epist. lib. 2.
- Quicumque consanguinitate, aut amicitia, aut è diuerso hostili odio, inimicitis in iudicando ducitur, prauertit iudicium dei Christi, qui est iustitia. Hier.
- Iudicium Dei imprecari, male dicentis est. August. sup. Psalm. 53.
- Sine iudicio nemo debet condemnari. Greg. in Reg.
- Iudicium in alium non ferimus, nisi quia illos honoratioribus reputamus. Bernard. sup. Cant. Serm. 16.
- Iudicij censuram ira enervat, mollior affectus precipitat. idem de Confid. lib. 3.
- Ignorantia iudicis, saepe fit calamitas innocentis. Augu. lib. 9. de Ciuit. Dei.
- Mitigat iudicem pudor reorum: excitat autem pertinacia denegantium. Ambr. de Cain, & Abel.
- Iudicis non est, sine accusatore dānare. Ambr. 1. ad Corint.
- Mitigat vim doloris considerata aequitas ferientis. Greg.
- Corruptio est, quicquid offertur lite pendente. Chrysost.
- Apud bonos iudices satis habent firmitatis vel testimonia sine argumentis, vel argumenta sine testimoniis. Lact.
- Iudex peccatis veniam dare non potest, quia voluntati seruit aliena: deus autē potest, quia est legis suae dispensator ac iudex. Lact. de ira Dei.
- Iniquum iudicem dicimus, non qui iniuste iudicat, sed qui ri-

INDEX, IVSTITIA ET IUDIC.

- gidus est, & parum reo fa-
uens. *Erasm. in Epist.*
- Vos non attenditis merita cau-
sarum, sed personarum: non
iura, sed munera: non quod
ratio dicet, sed quod volun-
tas affectet: non quod sentiat,
sed quod mens cupiat: non
quod liceat, sed quod lubeat:
nūquam in vobis est, ita sim-
plex oculus, ut totum corpus
sit lucidum: sed aliquid sem-
per admittitis fermēti, quo to-
tam massam corrumpitis. In-
noc. lib. 2.*
- Pauperum causam cum mora
negligitis, diuitum causam
cum instantia promouetis, in
illis rigorem ostenditis: in i-
stis ex mansuetudine dispen-
satis: illos cum difficultate re-
spicitis: istos cū facinore tra-
ctatis: illos negligenter audi-
tis: istos subtiliter ausculta-
tis. ibid.*
- Alienum te à personis omnium
redde iudicio, ac propter iusti-
tiam in iudicio pauperem nō
defendas, nec propter gratiam
diuiti indecenter assistas, aut
si nō potes facere, cognitionem*
- respue causarum. Hieron. ad
Damas.*
- Non vos iudicetis maleuolos es-
se, quando alterius crimen iu-
dicatis: magis quippe nocen-
tes estis, si fratres vestros,
quos iudicando corrigere po-
testis, tacendo perire permit-
tatis. August. de Comm.
vit. cler.*
- Noli querere fieri iudex, nisi
valeas virtute irrumperē in-
quitates. Greg. in Homil.*
- Lucem debet aspicere, qui dete-
nebris vult iudicare. idem.*
- Facilius est de alienis iudicari,
quàm de suis. Laet. lib. 2.*
- Aduocatus potest vendere pa-
trocinium suum: consultus po-
test viderē consilium suum:
iudex autem non potest ven-
dere sententiam suam. apud
Iurisconsult.*
- Apud misericordem iudicem
nunquam sine venia culpa re-
linquitur. Greg. 27. Mor.*
- Iustus iudex transfert se in per-
sonā proximi. idem 19. Mor.*
- Iudicem aditurus, patronum
conquirat. idem in Euang.
Hom. 33.*

Iudex utrique parti litiganti
se exhibeat communem. idem
in regist.

Iudex habeat actionem distri-
ctam, & linguã mitem. ibid.

Iudex citius ad preces flectitur,
si à prauitate sua petitor cor-
rigatur. ibid.

Nemo bene iudicat, quod igno-
rat. idem 27. mor.

Qui quos vult iudicat, iudicari
ferat. Aug. epist. 174.

Apud iustum iudicem sola
conscientia propria timenda
est. idem sup. Psal. 37.

Iudices criminum suorum me-
mores misericorditer agere
possunt. idem epist. 54.

Iudex noster, sit Deus. Aug. in
orat. de quinque hæc.

Iudex per præconem loquitur.
idem tract. 13. expos. euang.

Iudicis potestas non potest ex-
cedere ultra, quod in iudi-
cium deductum est. apud Iu-
risconsf.

Iustitia radix est vitæ. Chry-
sost. sup. epist. ad Rom.

Publicum ius est, quod princi-
paliter spectat ad communem
utilitatem. apud Iurisconsf.

Iniustitia & male-
ficium.

EX LATINIS.

Nullum nefas est sine exē-
plo. Senec. epist. 76.

Tuta esse scelera possunt, secuta
non possunt. idem epist. 98.

Nullum scelus impunitum est,
quia sceleris in scelere suppli-
cium est. ibid.

Dignum est odio scelus, quod
nō habet causam. Quint. li. 7.

Difficillima est cuiusque gra-
uissimi sceleris fides. idē li. 4.

Scelera non habent consilium.
idem lib. 7.

Præter animum nihil viriū ha-
bet parricida. idem decla. 1.

Omnia facinora causas aut de
cupiditate, aut de simultati-
bus trahunt. idem declam. 15

Nemo parricidæ supplicio mise-
ricordia commouetur. Cicer.

4. Tusc.

Summorum facinororum ipsa im-
manitas, innocētia est. Quint.

declam. 10.

O superbiam inauditam, in fa-
cinore gloriari. Cicer. ad Bru-

INIUSTITIA, ET MALEFICIUM.

tum.

Eo quisque sceleratior est, quo minore causa ab honesto abducitur. *Erasm. in epist.*

Facinore admissio ad sanitatem reuerti pudet. *Cesar de bell. Gall.*

Vnius hominis aut temporis scelus toti nationi perpetuam labem, & dedecus immittit. *Demosthe. 1. Olynth.*

Homo sacra res, iam per iocum & ludum occiditur. *Senec. epist. 96.*

Mors per omnes it, qui occidit, consequitur occisum. *idem Epistol. 94.*

Fœlicius est palam occidisse, quem timeas. *Quin. decla. 4.*
Occidi non est pœna, sed exitus. *idem Declam. 11.*

Lucrifacit mortis atrocitatem, quisquis laudatus occiditur. *ibid.*

Nihil est crudelius morte hominum, quos populus occidit. *ibid.*

Cades manifesta expiatur saltem pecunia. *Liuius 1. Dec. lib. 1.*

Inuidiosa res est fœminas occi-

dere. *Eurip. in Polid.*

Quisnam hominum est? quem tu contentum videris vno flagitio. *Iuue. Sat. 10.*

Iniustitia vitium est animi, quo amplius, quàm par sit, sibi sumunt. *Arist. de virtut. & vit. diuisione.*

EX SACRIS.

Qui sine publica administratione maleficum occidit, velut homicida iudicabitur. *August. 1. de Ciuit. Dei.*

Nihil interest utrum ferro, an verbo occidas. *Lact. lib. 6.*

Tot occidimus, quot ad mortem quotidie tepidi & saccentes videmus. *Gregor. sup. Ezech.*

Qui bonum odit in homine nūquid homicida poterit appellari? adhuc viuuit homo, & iam est reus mortis. *Bern. in quod. serm.*

Maleficium nullum sine formidine est, quia nec sine conscientia. *Tertul.*

Maleficio præda coniuncta est. *Lact.*

Lact.

Lex.

Non est immunis à scelere, qui
ut faceret, impetrauit. Cypr.
lib. 2. epist.

Scelus vindicta sequitur. Cypr.
lib. 4. epist.

Non est magni negotij occidere.
Erasm. in epist.

Ita scelera festinant, quasi con-
tra innocentiam festinatione
præualeant. Cypr. epist. 1.

Ladere nemo non potest. Eras.
in epist.

Parricidis legem nullam Solon
constituere voluit. August.
lib. 3. de ciuit. Dei. cap. 6.

Homicidij radix, iracundia est.
Christof. sup. Mat. Homil. 17.

Homicidium diaboli opus. ibid.

Magister autor factus mali-
tia, maius meretur suppli-
cium. idem sup. epist. ad Cor.
homil. 9.

Nocens est, qui aut innocenti no-
cet, aut nocenti parcit. Chryso.

Iniustitiam satius est ferre,
quàm facere. August. libr. 2.
confess.

Ciuitati nihil tam inimicum,
quàm iniustitia. idem lib. 2.
de ciuit. Dei. cap. 21.

EX GRÆCIS.

Legum latio ad regem per-
tinet. Plato de regno.

Lex est veritatis imitatio. ibid.

Lex est veritatis inuentio. ibid.

Sicut optimum animalium ho-
mo lege fruens: sic pessimum
animalium est homo à lege
& iustitia separatus. Arist.
Polit. 10.

Sententia communis, quæ vim
suam in plures potest exten-
dere, non est despicienda, sed
dum uni negotio proprie con-
uenit, ad similia nihilominus
traducenda est. Plut. de Poët.
Utere legibus antiquis: obs-
onis verò recentibus. Demetr.
Phal.

Optima ciuitas est in qua om-
nes legem non minus, quàm
tyrannum timent. Bius apud
Pluth. in conu. 7. Philos.

Ciuitalia iura violari possunt, na-
tura non possunt. idem in
Apoph.

Paucis legibus opus est pauca
loquentibus. ibid.

Leges hominum, non homines legum esse dominos oportet.

Paus. ibidem.

Lex est hominibus temperatis Deus, intemperatis verò voluptas. Plat. epist. 9.

Si quis omne genus legum proponeret hominibus, & optimas sibi cōsideratis omnibus deligere iuberet singuli suas recepturi essent: ita quilibet omnium longè præstantissimas suas leges existimāt. Herod. apud Stob.

Qui paucis utuntur legibus, nō habent opus legibus. ibid.

Qui legibus seruit, diis seruit. Plato de legib. Dial. 6.

Necessarium est, naturæ condolare: legi autem suffragari. Bias. ibidem.

Oportet leges acriter statui: mitius autem, quàm ipsæ iubēt, pœnas sumere. Sene. apud Sto.

EX LATINIS.

Non agnoscūt leges ac iura miseros. *Quint. Decla. II.*

Legibus proposita sunt suppli-

cia vitii: præmia autem virtutibus. Cicer. I. de Orat.

Principio leges tales sint, quæ non ad opes, pecuniâsque comparandas, nec ad libidines mentes couertant, sed cū tria sint: anima, corpus, pecunia, virtutem animi maxime anteponāt. secundo verò, virtutē corporis: tertio, ultimòq; gradu pecuniarum pretium collocent, animo, corporiq; ministrans. Plat. epist. 9.

Leges sunt inuenta, quæ cū omnibus una, eadēque voce loquerentur. idem 2. offic.

Nihil est tam ad ius conditionemq; naturæ, quàm lex: sine qua nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. idem 3. d. eleg.

Maior hereditas venit unicuique nostrū à iure, & legibus, quàm ab iis, à quibus illa bona relicta sunt: nam ut perueniat ad nos fundus testamento opus est: ut retineamus, quod nostrum factum est, sine iure ciuili non potest.

idem pro Cacin.
 silent leges inter arma. idem
 pro Mil.
 Hoc spectant leges, hoc volunt:
 incolumen esse ciuium con-
 iunctionem. idem 3. Offic.
 Ut corpora nostra sine mem-
 bris: ita ciuitas sine lege. idē
 pro Cluent.
 Ut ex medicina nihil oportet
 expectare proficisci, nisi quod
 ad corporis utilitatē spectat,
 quoniam eius causa est insti-
 tuta: sic à legibus nihil con-
 uenit arbitrari, nisi quod rei-
 pub. conducatur, proficisci: quo-
 niam eius causa sunt com-
 parata. idem 1. de inuent.
 Publica instituta priuata pie-
 tate preferenda iudico. Max.
 lib. 2.
 In minimis quoque rebus, om-
 nia antiqua cōsuetudinis mo-
 neta seruanda sunt. idem
 lib. 2.
 Nō aliquid in uniuersum, quod
 quasi certam formam ha-
 beat, cōstitui potest. Pli. Iun.
 lib. 10.
 Respice quid moneāt leges, quid
 curia mandet. Iuuen. Sat. 8.

Legibus solui licet in casu oppor-
 tuno. Liu. lib. 10. Dec. 1.
 Legū imperia potentiora, quàm
 hominum. idem libr. 2. De-
 cad. 1.
 Lex noua semper abrogat anti-
 qua. idem lib. 3.
 Res fortis, lex est, si principem
 habeat. Pub. Mim.
 Improbis orator leges subuer-
 tit. idem.
 Legum finis est conseruatio bo-
 norum. Demosth. in Epist.
 In legibus sita est iudicium au-
 toritas. idem Cont. Mid.
 Legum autoritas sita est in se-
 ueritate iudicis. ibid.
 Legum autoritas prauitati con-
 suetudinis antefcrenda. idem
 cont. eund.
 Non quantum valeat decretū,
 sed voluntas scriptoris atten-
 denda est. idē aduers. Arist.
 Non indulgendum leges de in-
 dustria violanti. Demosth.
 aduersus Theoc.
 Si esset ista cognitio iuris ma-
 gna, ac difficilis, tamen uti-
 litatis magnitudo deberet ho-
 mines ad suscipiendum di-
 cendi laborem impellere. Ci-

cer. 2. de Orat.

*Veri iuris, germanaq; iustitia
solidam, ac expressam imagi-
nem nullam habemus, um-
bra, & imaginibus utimur.*
idem 3. de Offic.

*Iura inuenta metu iniusti. Ho-
rat. lib. 1. Serm.*

EX SACRIS.

Q*ui lege accepta nati sunt,
plerique lucem non
viderunt. Gregor. libro. 4.
mor.*

*Lex omnium artium, ipsa veri-
tas. Aug. de verb. relig.*

*Leges multa concedunt, qua di-
uina prouidentia puniuntur.*
idem lib. 1. de lib. arbit.

*Legibus malis boni probantur:
bonis mali emendatur. idem
lib. 3. contr. Cresc.*

*Puniuntur acrius, qui sub ma-
nifesta lege peccant. idem in
quaest. ex utroque test.*

*Ratio legem commendat. Tert.
de corona milit.*

*Patrum instituta non temere
deferenda. Basil.*

Leges conscientiam punire non

possunt. Laet. de ira Dei.

*Lex pauciloqua est, personarum
autem infinita circumstantia.*
Erasm. in Epist.

*Facta sunt leges, ut earum me-
tu coërceatur audacia, tu. as
sit inter improbos innocentia,
& in ipsis improbis formida-
to supplicio refranetur nocen-
di facultas. Isidor. 2. Ethy.*

*Qui legem carnaliter accipit, in-
sulsus cibum comedit. Grego.
lib. 6. mor.*

*Laborem legis Christus muta-
uit in libertate. idē. 26. mor.*

*Lex à loco vim habet. idem ad-
uersi. iud. Orat. 4.*

*Erit lex iuxta, possibilis, secun-
dum naturam, secundum cō-
suetudinem patriæ, loco, tem-
porique cōueniens, necessaria,
utilis, manifesta quoque, ne
aliquid per obscuritatem in
captione contineat, nullo pri-
uato commodo, sed pro com-
muni utilitate ciuium ascri-
pta. ibid.*

*Lex est constitutio populi, qua
maiores nati, simul cum ple-
bibus aliquid sanxerūt. apud
iurisconf.*

Lex est testatoris voluntas. ibi.
 Ratio legis, est anima legis.
 ibidem.
 Ratio naturalis sufficit pro lege. ibidem.
 Constitutio noua publicata, non ligat absentes, & infirmos tempore publicationis.
 ibidem.
 Lex natura maior est, quam legum perscriptio. Ambr. 1. de Abrah.
 Metu legum coërcenda vitia.
 August. Epist. 54.
 Legibus terrenis etiam aliquando sancti vtuntur. idem libr. 2. cont. Polic.
 Leges sunt instrumenta munitoria. idem serm. 22. de verb. Apost.
 In plebem vim habent leges, in potentes muta. Pius Papa apud Platinam.
 Res grauiore armis, nõ legibus definiuntur. ibid.
 Iura humana per reges Deus gentibus tribuit. August. tract. 7. expos. Euang. Ioann.
 Lex vniuersalis est, nemini faciendum, quod pati non vis.
 idem libr. 2. de ordine.

Lex habens plures intellectus non potest præcisè ad discissionem causarum allegari. apud iuriconsf.

Lex malitia hostis est. Chrysof. supr. Epist. ad Roman. serm. 12.

Leges communes sunt, etiam si solum ad viros vidcantur tendere. Chrysof. supr. Matth. Homil. 17.

Lex legislatori subiecta est. idem sup. Matth. Homil. 21.

Legis exercitia corrigunt animam. ibid.

Lex non inuenitur absque pœna. idem sup. Act. Apost. Homil. 5.

Violentia.

EX GRÆCIS.

Nullum violentum est perpetuum. Arist. de cœl. & mund.

Vi nihil agendum. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Violentia comites habet, inimicitiam, atq; periculum. apud Stob.

VSVS, ET CONSVETVDO.

EX LATINIS.

Non qui iussus aliquid agit, miser est, sed qui inuitus. Senec. Epist. 62.

Longam facit operam, quod repugnamus. Quint. lib. 12.

Multo plura sunt, qua negantur, cū præstant inuiti. Quint. declam. 5.

Quicquid in alicuius honorem inuentum est, desinit priuilegium vocari, si cogas. Quint. declam. 7.

Genus seruitutis est, coacta libertas. ibidem.

Nulla pœna est, nisi inuito. idē declam. 11.

Non modo quod non possumus, sed neque quantum possumus quidem cogimur. Cat. maior.

Quicquid imperio cogitur, exigenti magis, quam præstanti acceptum refertur. Max. in Epist.

Violento ciuilitate resisti solet. apud Terent. in Eunu.

Nihil tam facile est, quod non fiat difficile, si inuitus feceris. in Hist. Sax.

Nihil iuri tam inimicū, quam

vis. Cicer. pro Cacin.

Vi opus est, ut vim repellamus. Curtius lib. 8.

EX SACRIS.

Inuitus, & volens, & nolens potest esse. August. de duab. anim.

Inuitus qui facit, etiam voluntate fecisse videtur. idem de spir. & anima.

Nemo inuitus bene egit, etiamsi bonum est, quod agit. Aug. Violentorum non est adiutor Deus. Greg. lib. 10. mor.

Violentia est cælis inferenda. idem sup. Psalm. 7.

Nō omne, quod vi sumitur, iniuriose aufertur. August. Epist. 54.

Cogi homines, & non docere inutile est. Epist. 127.

Vsus, & consuetudo.

EX GRÆGIS.

Multa, quæ naturaliter non sunt delectabilia, cum assuefacta sunt, delecta-

bilia sunt. *Arist. Rhet. 1.*
 Omne consuetum est delectabile. *ibid.*

Quod consuetum est, velut innatum est. *ibidem.*

Omne incōsuetum est obscurū. *idem Top. 6.*

Consuetudo est altera natura. *idem Phys. 2.*

Consuetum semper est notius. *idem Metap. 2.*

Quam vim habeat cōsuetudo, leges ostendūt, in quibus plus valent fabulosa, & puerilia cognitione de ipsis propter consuetudinem. *ibid.*

Non parum differt à iuuentute sic, vel sic assuesferi, sed multum. *idem Eth. 2.*

Optimam tibi viuendi rationē elige, eam tibi iucūdā reddet consuetudo. *Plut. de util. cap. ab inim.*

Non tam durum est non accipere, quā solitum non accipere. *Xenoph. apud Volat.*

Quicumque non consuevit gustare mala, fert quidem, sed dolet ceruicem imponens iugo. *Eurip. in Hecub.*

Tardum est & rarum, quod vsus docet, quicquid natura tradit, & equalē est omnibus, & statim. *Sen. Epist. 122.*

Res sordida est, trita, & vulgari via viuere. *idem Epist. 123.*

Inter causas malorū nostrorum est, quod viuimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. *idem Epist. 124.*

Consuetudinis magna vis est, pernoctant venatores in niue, in montibus vri se patiūtur. *Cicer. 2. Tusc.*

Consuetudo laborum perpeffionem efficit faciliorem.

Consuetudo peccandi maleficiū remouet dubitationem. *Cicer. ad Herenn.*

Alienis magis, quā nostris vitimur. *Plin. Senior. lib. 29.*

Placet assuetudine vultus.

Qui semel imbuerit, nugas nutricis amabit,

Qui refugit matrem. *Auso.*

Quod male fers, assuesce, feres

VSVS ET CONSVETVDO.

- bene, multa vetustas*
Lenis. Ouid. 2. de art. amand.
Grauiſſimum eſt imperiũ con-
ſuetudinis. Pub. Mim.
Gutta cauat lapidem, conſumi-
tur anulus uſu,
Et teritur preſſa vomer adũ-
cus humo. Ouid. 4. de Pont.
Quæ ex uſu ſunt, non timẽtur.
Veg. lib. 3.
Conſuetudo domina eſt verbo-
rum. in hiſt. Sax.
Vſus & inuentorum ab aliis
ſcientia, & diſpoſitio, puta,
relictã nobis medicamenta,
quibus ſanarentur oculi. Se-
nec. epiſt. 65.
Quæcunque attribuit conditio
naſcendi, & corporis tempe-
ratura, cum multũ ſe diũ-
que animus compoſueris, hæ-
rebunt. Liu. 3. dec. lib. 3.
- EX SACRIS.**
- I***pfã mutatio conſuetudinis,*
etiam quæ utilitate adiu-
uat, nouitate perturbat. Au-
guſt. lib. 1.
Facile cor humanum omnibus,
quæ frequentat, adhæret. Ber.
- Conſuetudo debitorẽ facit. idẽ.*
Ægrẽ reprehendas, quod ſinis
conſueſcere. Hier. ad Latam.
Conſuetudo, quaſi ſecunda, &
quaſi affabricata natura di-
citur. Auguſt. lib. 6. de mu-
ſica.
Solet rectã opinio prauam de-
prauare conſuetudinem, &
praua opinio rectã deprau-
are naturam. idẽ de doct.
Chriſt.
Peccata quãuis magna, & hor-
renda cum in conſuetudinem
venerint, aut parua eſſe, aut
nulla creduntur: uſque adeo
ut non ſolum non occultan-
da, verumetiam prædicanda,
diffamandaque credantur.
Aug. in Ench. cap. 82.
Vincere conſuetudinem, dura
eſt pugna. idẽ ſup. pſal. 30.
Conſuetudo eſt ius quiddã mo-
ribus conſtitutum, quod pro
lege ſuſcipitur, & tenetur,
cum ea deſicit. Iſid. li. 2. Eth.
Conſuetudo autoritati cedit:
prauum uſum lex, & ratio
vincat: cum verò nec ſacris
canonibus nec humanis legi-
bꝯ conſuetudo obuiare non-

stratur, inconcussa seruanda est. *Isid. in Synon. lib. 2.*

Cōsuetudo sine veritate, vetustas erroris est. *Cyp. in Serm.*

Cōsuetum quicquid est, semper præsumitur. *apud iuriconsf.*

Consuetudo est optima interpret. *ibid.*

Consuetudo, quæ sine peccato seruari non potest, non valet. *ibidem.*

Consuetudo habet potestatem principis. *ibidem.*

Consuetudo facit contractum usurarium haberi pro non usurario. *ibid.*

A consuetudine non est recedendum, nisi rationi aduersetur. *Aug. lib. 2. music.*

Cōsuetudo cedat, veritate manifestata. *idē lib. 6. de Bapt.*

Nihil firminus, si consuetudini veritas suffragetur. *idem lib. 4. de Bapt.*

Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. *Greg. sup. 1. Reg.*

Non bene olet, qui bene semper olet. *Hier. ad Demet.*

Vsus citò commutat naturam. *Amb. 1. de off.*

Vsus artem fecit. *idem super psal. 37.*

Cæpit esse licitum, quod publicum. *Cyp.*

Vsus facit virtutes, nō natura: tuum est autem abutendo facere vitia, aut bene utendo virtutes. *Bern. de cōsid. lib. 2.*

Communis usus loquendi præfertur propriae significationi vocabuli, etiam in scriptura diuina, & in materia odiosa, & stricta, seu pœnali. *apud iurisp.*

Consuetudo cōtemptum affert. *Chryf. sup. Ioan. Hom. 34.*

Cōsuetudo secunda natura est. *idem sup. Epistol. ad Corinth. Hom. 7.*

Cōsuetudo iura natura immutat. *ide de milit. spirit. Hom.*

Consuetudo peßima non statim abiicitur. *idem de pœnit. Homil. 3.*

Abusio.

EX SACRIS.

Magna abusio, parcitas putatur auaritia, so-

LOCVS.

brietas austeritas creditur, silentium tristitia reputatur. Bern. in apolog.

Dominari ancillam, & ancillari dominam, magna abusio est. idem.

Res quidem mōstruosa est, Philosophus curialis: & dum utrunque esse affectat, neutrum est, eò quòd curia philosophū excludit, & ineptias curiales philosophus vsquequaque non recipit. Chrys. de nug. Cur.

Caco lumen, surdo sermonē, sapientiam bruto offerre, labor irritus. Cyp.

Duodecim sunt abusiones claustrī, quibus tota religionis summa corrumpitur: scilicet praelatus negligēs, discipulus inobediēs, iuuenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus cauidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustrō, lis in capitulo, dissolutio in choro irreuerentia iuxta altare. Hug. lib. 2. de Claustr. anim.

Ridicula res est, aut magis periculosa, speculator cæcus,

præcursor claudus, praelatus negligens, præco mutus. Gilbert.

Duodecim sunt abusiones seculi: scilicet sapiēs sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obediētia, diues sine elemosyna, fœmina sine pudicitia, dominus sine virtute, Christianus cōtentiosus, pauper sine disciplina, populus sine lege. Aug. de 12. abus.

Inter abusiones huius seculi, sola maior est, senis obstinatio. Hugo de Claustr. anim. lib. 2. Abusus lugendus, quo vitia reputantur virtutes. Bern. in Apolog.

LOCUS.

EX GRÆCIS.

Maximū omniū, locus est, capit enim omnia. *Thales apud Diog. lib. 1. Viri loca faciunt honorata, non loca viros. Agesil. apud Plu. in Apoph. Forum ad fallendum iniucem, & ad dandas auaritia ma-*

nus destinatus locus est. *A-nach. ibid.*

Angustia, & incommoditas locorū rixas parit. *Demosth. in arg. lib.*

Homini fœlicitatem locus nullus: sicut nec virtutem, nec animi præstantiam aufert. *Democr. apud Stob.*

Quibus in locis calamitosus aliquis fuit, ad istos accedere nequaquam gaudet. *ibid.*

EX LATINIS.

Magis quis venerit, quàm quo interest. *Sen. Epist. 28.*

Omni loco bene vivere positum est. *ibid.*

Non tantum corpori, sed etiam moribus saluber locus eligendus est. *idem Epist. 51.*

Multum ad tranquillitatem locus confert. *idem Epist. 53.*

Veteres inquilinos indulgentia loci, & consuetudo etiam inter iniurias detinet. *idem Epist. 71.*

Apertiora sunt ingenia, & ad intelligendum aptiora eo-

rum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui utuntur crasso cælo, atque concreto, quinetiam cibo, quo utaris, interest ad mentis aciem. *Cicer. 3. de nat. deorum.*

Salubritas loci non incolarum colore detegitur, quoniam assueti in pestilentibus durant. *Plin. seni. lib. 18.*

EX SACRIS.

Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum exornat. *Greg.*

Medius locus, tutus est. *Bernard.*

Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem. *Ambr. 1. de Virg.*

Locum appetens indebitè superiorem, in ultimo est constituendus. *Greg. in reg.*

Locus iustorum bona conuersatio est. *idem in 1. reg.*

Locus prædicatoris, non iacendi, sed standi officium habet. *ibid.*

CIVITAS, ET RESP.

Ciuitas, & resp.

EX GRÆCIS.

VT ciuitas bene regatur, aut philosophos regnare oportet, aut reges philosophari. *Pla. de rep.*

Quot mores hominum, totidem resp. *ibid.*

Ciuitas, & libera, & prudēs, & sibi amica sit. *idē de legib.*

Ubi praeses erit philosophus, ibi ciuitas erit faelix. *Arist. Eth. 2.*

A mulieribus malè regitur ciuitas. *idem Poli. 1.*

Ciues sunt socij unius ciuitatis. *idem Polit. 2.*

Maximum ciuitati bonum est amicitia. *ibid.*

Omnis ciuitas artificibus indiget. *ibidem.*

Ciuitas est ciuium multitudo. *idem Polit. 3.*

Ciuitas non est una propter eodem muros, sed propter eandem Politiam. *ibid.*

Melius est ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optimâ. *idem Polit. 3.*

Non est idem bonus vir, & bonus ciuis. *ibid.*

Oportet optimam ciuitatem de virtute esse sollicitam. *ibid.*

Politia est ordo quidam habitantium ciuitatem in principando, & subijciendo. *ibid.*

Quicumque politicè intendunt utilitatem communem, rectè sunt iusti. *ibid.*

Sine iustitia impossibile est habitari ciuitatem. *ibid.*

Ciuitas non constat ex una parte tantum, sed ex multis, quarum una, sunt agricola, alia artifices manuales, alia, qui negotiantur circa forum, alia, mercenarij, vltima, propugnatores, & armigeri, quos in ciuitate necessarium est existere, si non debeat inimicis seruire. *Arist. Polit. 4.*

Bona fortuna est ciues mediocrem substantiam habere, tanquam sufficientem eis: quia per tales bene regitur ciuitas. *ibid.*

Magna ciuitates magis sunt cum seditione, quàm paruae. *Arist. Polit. 4.*

Non solum oportet Politiam à principio instituire, sed etiam oportet ipsam corrigere. *ibid.*

Sine principibus impossibile est,
esse civitatem. *ibid.*

Politia maximè dissoluntur,
propter iustitia transgressio-
nem. *idem Polit. 5.*

Necessarium est in civitate om-
ni aliquid emi, & aliquid
vendi. *idem Polit. 6.*

Optimus populus est, qui terræ
colendæ deditus est. *ibid.*

Civitas est domorum plurali-
tas, agro, & pecuniis suffi-
cienter abundans ad bene vi-
uendum. *idem Oeconom. 6.*

Nulla civitas est, quæ non a-
luerit intra se invidiam,
emulationem, contentionem,
quibus ex affectibus simul-
tas potissimum nasci consue-
vit. *Plut. de utili. capiend. ab
inim.*

Optima mihi videtur civitas,
in qua omnes, non minus le-
gem, quam tyrannum timet.
Bias apud Pluth. in conuiu.

VII. Sap.

Civitates tunc intereunt, cum
boni nequeunt discerni à ma-
lis. *Antiist. apud Diog. lib. 6.*

Non est culpanda civitas malè
audies propter gubernatorem

malum. *ibid.*

Coloniæ in barbaras provincias
deducendæ, ut nostræ inopia
consulatur, tum ut illæ ad
veram religionem, & huma-
nitatem perducantur. *De-
mosth. in arg. lib.*

Ut coniugatorum, ita etiam ar-
bium dispar est fecunditas.
ibidem.

Urbes ac regiones in medio po-
sitiæ sita materia sunt
bellorum. *ibid.*

Resp. societatem potius rerum-
pub. quàm principum qua-
runt. *ibid.*

Coloniæ tametsi rebus secundis
oblita veteris coniunctionis,
tamen in periculis ad Metro-
polim, tanquàm filij consu-
maces ad parentes confu-
giunt. *ibidem.*

Vnius imperium liberis civita-
tibus præsertim finitimis ti-
mendum. *ibid.*

Arcium constructio in urbibus
non tam firmamentum est: sa-
lutis, quàm monumentu ser-
vitutis. *ibid.*

Civitas, ut animam, qua rectè
victura sit scientiam, comple-

Etatur: quē admodum, qui a-
grotat, medicum: & qui pro-
spere nauigare vult, governa-
torem. Plat. in Alcib.

Multo melior est status ciuita-
tis, quā licet deterioribus fir-
mis tamen legibus vititur,
quā illius, quā bonis quidē,
sed irritis. Tucyd. apud Stob.
Primum luxuria ciuitates in-
greditur, deinde saturitas,
postea contumelia, postea exi-
lium. ibid.

Optima ciuitatum est, quā vi-
ros bonos habet. Pyth. ibid.

Si ciues magistratui obediant:
magistratus autem legibus,
ciuitas in optimo statu erit.
ibidem.

Optimus eius ciuitatis status
mihi videtur, in qua iniuria-
rum autorem ad ins trahunt
accusant, puniunt, etiam illi,
qui iniuriam passi non sunt.
ibidem.

Ille populus bene compositus
est, ubi remp. administran-
tes magis infamiam, quā
legem metuant. Cleob. apud
Stob.

Bene ciuitati est, ubi malis im-

perare non licet, Pitt. ibid.
Optima ciuitas est, quā maxi-
mē leges, minimē rhetores
audiat. Cleob. ibid.

Ciuitas virum docet. Simonid.

EX LATINIS.

Nunquā boni ciuis inuti-
lis est opera: auditu e-
nim visu, vultu, nutu, obsti-
natione tacita, incessuque ip-
so prodest. Sen. de trāq. anim.
Proprium est ciuitatis, ut sit li-
bera, & non sollicita sua cu-
iusque rei custodia. Cicer. 2.
Offic.

Ciuem ab hoste, nō natura aut
loco, sed animo factiſque di-
stinguimus. Cicer. Par. 4.

Respub. nomen uniuersae ciuita-
tis est, pro qua mori, & cui
nos totos dare, & in qua om-
nia nostra ponere debemus.
idem 2. de legib.

Nihil est in rebus humanis
praclarior, quā de repub. be-
ne mereri. idem ad Plauc.

Magnus est in republ. campus,
multis apertus cursus ad lau-
dem. idem Philipp. 4.

- Duabus rebus continetur resp. Vir virum, & ciuitas seruat premio, & pœna. Solon apud Cicer. ad Brutum. ciuitatem.
- Ut corpora nostra sine membris: ita ciuitas sine lege. idem pro Planc.
- Necesse est in republ. ut plus in ea valeat, qui plus sapit: pareat, qui minus. Eras. in epist.
- Nullum oppidis firminus ornamentum, quàm ciuium numerus. Plin. Iun. lib. 7.
- Nulla prouincia est, quæ non peritos, & ingeniosos viros habeat. idem lib. 8.
- Si incolæ bene morati sunt, bene munitum est oppidum. Plaut. in Pers.
- Fortuna urbis urbem tutatur. Liuius lib. 1. dec. 2.
- Populus vllus, aut ciuitas non diutius, quàm necesse est, permanebit in ea conditione, cuius eum pœnitet. idem lib. 8. Dec. 1.
- Nulla magna ciuitas quiescere diu potest, si foris hostem non inuenit, quærit domi. idem lib. 10. Dec. 3.
- Respub. incolumis, res priuatas seruat. Liuius lib. 6. Dec. 3.
- Sua cuique ciuitati religio est: nostra nobis officia, non eadem disparibus atatibus tribuuntur: aliâque sunt iuuenum, alia seniorum, alia constantis atatis, sunt & extrema quædam senectutis studia. Cat. mai.

EX SACRIS.

Ciuitas à conuenientium conuersatione dicitur.

Greg. lib. 12. mor.

Vnaquæque ciuitas, ac prouincia suos habet mores, suos sensus, qui tolli sine perturbatione rerum subitò non possunt. apud Platinam.

Urbanus suam domum ciuitati, ciuitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo subijcit. Pius secund. apud Plat.

In bene ordinata ciuitate etiam carnifex suum locum tenet. August. in libr. 2. de Ordine. cap. 4.

In ciuitate concordia idem est, quod harmonia in musica. i-

AGER, ET AGRICULTURA.

- dem li. 2. de ciuit. dei. cap. 22. *Et ideo delectabilius est eis laborare, quàm principem agere, & dominari. Arist. Polit. 5.*
- Ciuitatis suae Deus ipse vita, et victus est. idem lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 11.
- Ciuitatis Dei finis, est vita aeterna in pace. idem lib. 19. de Ciuit. Dei.
- Ciuitas: nihil tam inimicum, quàm iniustitia. idem lib. 2. de Ciuit. Dei.
- Ciuitates quo maiores, eò deteriores. Chrysostom. de Orat. dom. Serm.
- Tunc totum Reipub. corpus roboris sui integritate vigeat, tunc optima compositionis suae speciem venustabitur, & elegantis pulchritudinis decorem induit: si singula quaeque locum teneant sortita decenter, si fuerit officiorum non confusio, sed distributio. Chrysost. in Polyc. lib. 1.
- Multò gloriosius est ciuitates condere, quàm euertere. Eras. in Epist.
- Ignauae sunt ad agros colendum manus bene educatae. Eurip. in Rho.*
- Viuenti pater est hominibus ager. apud Stob.*
- Dum pacis amans, intueor agrum, odi ciuitatem. ibid.*
- Iustissima hominibus possessio est ager. ibidem.*
- Agricola semper in proximum annum diues est. ibid.*
- Agricultura suauitas nonnihil amari mixtum habet. ibidem.*
- Agricultura res est infinita, & nunquam absoluitur. ibidem.*
- Agricultura aliarum artium parens. ibid.*

Ager & Agricultura.

EX GRÆCIS.

Agricola magis appetunt lucrum, quàm honorem,

Omnium rerum ex quibus aliquid exquirunt, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homini libero dignius.

- dignius. Cic. 1. Offic.
 Vita rustica maximè disjuncta
 est cupiditate, & cum officio
 coniuncta. idem pro Rosc.
 Vita rustica, quam nos agre-
 stem vocamus, parsimonia di-
 ligentia, iustitia magistra
 est. ibid.
 Agricola semper ita viuunt,
 ut quæstû noscant nullû: fru-
 ctum autem cum solû, quem
 labore pepererint.
 Ipsa ratio arandi spe magis, &
 iocunditate quadam, quàm
 fructu, & emolumento tene-
 tur. idem. & act. in Verrem.
 Malus est ager, cum quo do-
 minus luctatur. Plin. Seni.
 lib. 18.
 Falluntur, qui segnitiam prioris
 agri domini pro emptore esse
 arbitrantur, nihil est damno-
 sius deserto agro, itaque Cato
 de bono domino potius emi,
 nec contemnendam alienam
 disciplinam. ibid.
 Agricolam vendacem esse o-
 portet. ibidem.
 Erôs domini plus agro confert,
 quàm occipitium. ibid.
 Arua alternis annis cessare
 cupiunt.
 Minimè inuidiosi, minimè gma-
 lè cogitantes sunt, qui in agro
 occupati sunt. Cat. de re Rust.
 Villicus non plus sentiat sapere
 se, quàm dominus. ibid.
 Villicus primus cubitu surgat,
 postremus cubitum eat. ibid.
 Res rustica sic est, si unam rem
 serò feceris, omnia opera serò
 facies. ibid.
 Utilior ager est, qui salubrior.
 Varro de re rust.
 Agricola ad duas metas diri-
 gere debet: ad utilitatem, &
 voluptatem: utilitas querit
 fructum, voluntas delecta-
 tionem. ibid.
 Nemo eadem utilitate, non for-
 mosius quod est agrum eme-
 re vult pluris, quàm si est fru-
 ctuosus turpis. ibid.
 Non est prudentis, credere tel-
 lurem, quæ diuinam, & æ-
 ternam iuuentam sortita, cõ-
 munis omnium parens dicta
 sit, quia & cuncta peperit
 semper, & deinceps paritura
 sit, velut hominem consensu-
 cere. Col. lib. 1.
 Sola res est, quæ sine dubitatio-

AGER, ET AGRICULTURA.

- ne proxima, & quasi con-
sanguinea sapientia est, tam
discitentibus eget, quam ma-
gistris. *ibid.*
- Agricultura opus non solum
scientiam, sed & virile a-
tē cū robore corporis ad labo-
res sustinēdos desiderat. *ibid.*
- Vulgaris existimatio est, rem-
rusticam sordidum opus esse,
& id negotium, quod nul-
lius egeat magisterio prae-
ceptoris. *ibid.*
- Procul verò est, quod plerique
crediderunt facillimam esse,
nec nullius acuminis rustica-
tionem. *ibidem.*
- In agricultura voluntas facul-
tāsque citra scientiam saepe
magnam dominis afferunt ia-
cturam, cum imprudenter fa-
cta opera frustrantur impen-
sas. *Colum. ibid.*
- Si praesentia domini deest in a-
gricultura, ut in exercitu
cum abest Imperator, cuncta
cessant officia. *ibid.*
- Qui agrum parabit, domum
vendat, nec magis urbanum,
quam rusticum larem colat.
idem lib. 1.
- Pessimè mulctatur ager, cuius
dominus, quid faciendum sit,
non dolet, sed audit villicum.
ibidem.
- Nemo sanus debet facere sum-
ptus in cultura sterilis soli,
nec rursus pestilenti quantumvis
feracissimo pinguiq; agro do-
minus ad fructus peruenit.
ibidem.
- Laudato ingentia rura, exiguum
colito. *Virg. in Georg.*
- Non maior, quam calculorum
ratio exigit, ager emendus est.
ibidem.
- Imbecillior ager, quam agricola
esse debet. *ibid.*
- Non dubium est, quin minus
reddat latus ager non bene
cultus, quam angustus exi-
mie. *Col. lib. 1.*
- Emendus est ager, quo potia-
mur, non quo oneremur. *ibid.*
- Non satis est possidere velle, si
colere non possis. *ibid.*
- Ager, quem mercari volueris,
sepius reuifendus est. *Colum-
mel. lib. 1.*
- Cum sit sapientis, non ubique
emere, nec aut ubertatis ille-
cebris, aut ex deliciarum con-

- cinnitate decipi: sic verè indu-
 strij patrisfamilias est, quic-
 quid emerit, aut acceperit fa-
 cere fructuosum. *ibid.*
- Paterfamilias vendax sit, non
 emax. *Cato de re Rust.*
- Prima adolescentia paterfami-
 lias agrum conferere oportet.
ibidem.
- Patrem familiae claritatem spe-
 ctare, & rei, & virtuti, &
 gloriae est. *ibid.*
- Ventos, & varium caeli perdi-
 scere morem
- Cura sit, ac patrios cultusq; ha-
 bitusq; locorum
- Et quid quaeque ferat regio, &
 quid quaeque recusat. *Virgi-
 lius in Georg.*
- Nullus ager sine profectu colli-
 titur. *Colum. lib. 1.*
- Nusquam experimentorum va-
 rietas omittenda est, longèq;
 etiã in pingui solo magis au-
 dendum est, quoniam nec la-
 borem nec fructum frustra-
 tur effectus. *ibid.*
- Eleganter adificet agricola, nec
 sit tamè adificator: atque a-
 gri tantum cõplectatur, quan-
 tum ne villa fundum quaerat
- neue fundus villam. *ibi.*
- Quod inchoatur adificiũ, sicut
 salubri loco: ita saluberrima
 parte regionis debet constitui.
ibid.
- Paterfamilias comiter agat cum
 colonis, facile se praebeat, &
 auarius opus exigit, quàm
 pensiones: quoniam & minus
 id offendit, & tamen in v-
 niuersum magis. *prodest. ibid.*
- Nulla est maior vel nequissimi
 hominis custodia, quàm ope-
 rum exactio. *ibid.*
- Dominus non vnaquaq; re, cui
 colonũ obligauerit, tenax esse
 sui iuris debet: sicut in diebus
 pecuniarũ, in lignis, & ceteris
 paruis accessionibus exigẽ-
 dis: quarũ cura maiore mole-
 stiã, quàm impensam rusticis
 affert. nec nobis est vindican-
 dum, quicquid licet: nã sum-
 mum ius antiqui summam
 putabant crucem: nec rursus
 in totum remittendum, quo-
 niam vel optima nomina non
 appellando sunt mala. *ibid.*
- Res mala est, frequens locatio
 fundi: peior tamen urbanus
 colonis, qui per familiam

AGER, ET AGRICULTURA.

- mauult agrum, quàm per se colere: ab eiusmodi enim homine pro mercede lis redditur. Columel. lib. 1.
- Cum mediocris adest, & salubritas, & terra bonitas, nunquam non ex agro sua cuique cura reddidit, quàm coloni, nunquam non etiam villici, nisi si maxima vel negligentia serui, vel rapacitas interuenit: qua utraque peccata plerumque domini vitio vel committi vel foueri non dubium est: cum liceat cauere, ne talis præficiatur negotio, aut iam præpositus ut submoueatur curare. ibid.
- Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita ut potius timeant eius seueritatē, quàm crudelitatem detestentur: id contingere poterit, si maluerit custodire subiectos, ne peccent, quàm negligentia sua committere, ut puniat delinquentes. idem lib. 2.
- In uniuersum hoc magis obtinendum est magistro pecoris, ne quid se putet scire, quod nesciat: quaratq; semper ad-
- discere. quod ignorat. ibid.
- Nonnunquam cum operariis iocetur dominus, & aliquid ipsis iocari permittat. ibid.
- Cum multum prodest peritè quid facere: tum multum obest perperam fecisse. ibid.
- Non fatigatione, quemadmodum plurimi crediderunt, nec senio, sed nostra inertia minus benignè nobis arua respondent. ibid.
- Seu sponte, seu quolibet casu destituta humus cum est repita cultu, magno sænore cessationis colono respondet. ibid.
- Nihil aliud est colere, quàm fouere, & fermentare terram. ibid.
- Studiosi agricolationis hoc primum docendi sunt: uberrimum esse fructum vinearum. idem lib. 3.
- Quocunque præsentis domini oculi frequenter accessere, in eu parte maiorem in modum fructus excuperat. ibid.
- In omni genere impensariū plerique noua opera fortius auspicantur, quàm tuentur per-

fecta. *ibidem.*

Sunt qui sumptum annuū refu-
gientes, & hoc primum redi-
tum certissimum existiman-
tes, impendere nihil audent,
quasi planè fuerit necesse vi-
neas facere, quas mox auari-
tia desererent. *idem lib. 4.*

Vinea, res est tenera, infirma,
iniuria maxima impatiens,
qua plerunque nimio labore,
& ubertate consumitur, per-
it q̄ si modum non adhi-
beas fecunditate sua. *Colum.
lib. 4.*

Arboris perpetua cultura est.
ibid.

Diligētis patrisfamilias est, pri-
mam quamque arborem senio
confectam tollere. *ibid.*

Omnes arbores quanto altius
arantur, & circumfodiuntur,
maiore fructu exuperant.
ibid.

Omnis arboris simplicior cultus
est, quam vinearum, longé-
que ex omnibus stirpibus mi-
norem impensam desiderat
olea. *ibid.*

Qui arat oliuetum, rogat fru-
ctum: qui stercorat, exorat:

qui cedit, cogit. *Colum. lib. 5.*
Celeriter locupletari potest, qui
bene pascit: vel qui medio-
criter pascit, vel etiam qui
male pascit. Cato apud Co-
lum. *lib. 5.*

Ex domitis bubus valentissi-
mum, eundemque placidissi-
mum cum indomito iungi-
mus, qui & procurrētem de-
trahat, & cunctantem pro-
ducat. *Colum. lib. 5.*

Quia perucax contumacia ple-
runque sauientem fatigat,
utilius est citra corporis ve-
xationem fame potius, & si-
ti bouem emēdare. nam cum
vehementius afficiunt natū-
ralia desideria, quam plagæ.
ibid.

Custodiendum est, ne in corpo-
ratione, vel statura, vel viri-
bus impar bos cum valentio-
ri iungatur, nam utraque in-
feriori celeriter affert exitiū.
ibidem.

Non prodest cibus satiari pecora,
nisi omni adiuentur diligen-
tia, ut salubri sint corpore, vi-
resque conseruent. *ibid.*

Post maiores quadrupedes se-

AGER, ET AGRICULTURA.

- cunda ratio est ouilis pecoris, quæ prima fit, si ad utilitatis magnitudinem referas. *ibid.*
- Exiguus ouium numerus, cum pabulo satiatur, plus domino reddit, quàm maximus grex, si senserit penuriam. *ibid.*
- Sæpe frigoris, atque hycnis seuitia pastorem decipit. *idem lib. 7.*
- Pastor duci proprior sit, quàm domino: & in cogendis recipiendisq; ouibus acclamatione, ac baculo minetur, nec unquam telum immittat in eas. *ibid.*
- Pastor non alterius generis sequatur pastores, sed suum semper antecedit agmen. *ibid.*
- In omni genere quadrupedum species maris diligenter eligitur, quoniam similior patri frequentior est progenies, quàm matri. *ibid.*
- Ubi est ubertas pabuli, submittere prolem semper expedit. *ibid.*
- Villicum fundo, familiæq; præponi conuenit ætatis nec primæ, nec ultimæ. nam seruitia sic tyrunculum contemnunt, ut senem, quoniam ille non dum nouit opera ruris: hic exequi iam non potest. *ibid.*
- Præstat villicum magistrum esse operariorum, non discipulum. *ibid.*
- Malè agitur cum domino, què villicus docet. *ibid.*
- Docendus est à pueritia, rusticisq; operibus educandus, multisque prius experimentis inspiciendus erit futurus villicus. *ibid.*
- Tam docendus est futurus villicus: quàm futurus figulus, aut faber: & haud facile dixerim, num illa tanto expeditiora sint discitibus artificia, quãto minus ampla sunt. rusticationis autem magna, & diffusa est materia, partesq; si uelimus eius percensere, uix numero percensemus. *ibid.*
- Villicus somni, & vini sit abstinentissimus, utraque enim sunt inimicissima diligentia. *ibidem lib. 2.*
- Plurimum refert colonos à primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigrè procedere. *ibid.*
- In agresti negotio dici uix po-

test, quid ignauus operarius
ignauo, & cessatori præstet.
ibidem.

Colonus, ubi crepusculū ince-
serit, neminem post se relin-
quat, sed omnes subsequatur:
more optimi pastoris, qui è
grege nullum bouem patitur
relinqui. ibid.

Freques cognitio seruorum nec
impunitatis spem, nec peccan-
di locum præbet. ibid.

Villicus non colonia suæ termi-
nos debet egredi, ne absentia
suæ familiæ aut cessandi aut
delinquendi spatium det: ho-
spitem non, nisi ex amicitia
domini quàm rarissimè reci-
piat. ibid.

Credat villicus prætermittas nõ
duodecim horas, sed annum
perisse: nisi sua quæque die,
quod instat, effecerit. ibid.

Satis prouidus erit agricola, cui
licebit ante multos dies su-
specta cauere tempora. Colu.
lib. 11.

Inertis est agricola, expectare
diei breuitatem, præsertim in
his regionibus, in quibus bru-
males dies horarum nouem

sunt, noctesque horarū quin-
decim. ibid.

Villicus hortorum quoque cu-
rã suscipiat, ut & quotidiana
victus leuet sumptum, &
aduenienti domino præbeat
inemptas ruris dapes. ibid.

Finis autē fodicendi vineas nul-
lus est. nam quãto sapius fo-
deris, tanto uberiorem fructū
reperies. idem lib. 12.

Agricola ex scientia siderum
tempora arandi, seminandi,
& colligendi agnoscit. Chry.
sup. Gen. Hom. 6.

Agricolæ magna sapientia
præditi. idem sup. Genes. 12.
hom. 11.

Agricultura à diuina gratia
pendet. idem sup. epist. ad Cor.
hom. 11.

Agricultura sine imperatoria
constare non potest. idem sup.
Epist. ad Cor. Hom. 16.

Domus & ædificium.

EX GRÆCIS.

OMnis domus debet regi: à
seniore. Arist. Polit. 1.

o iij

DOMVS, ET ÆDIFICIVM.

Domus partes sunt : homo, & possessio. idem Oecon. lib.

Regna, & ciuitates pauci gubernāt, focus verò, & domus ad paucos pertinet. Pluth. in coniu. 7. Sap.

Optima illa domus, est in qua talem se præstat dominus, qualem foris leges cogūt. Bias apud Plut. ibid.

Prusquam domo quis exeat, quid acturus sit, apud se pertractet : rursus cum redierit, quid egerit, recogitet. Cleob. apud Diog.

Inops cōsily, calamitosa domus. Eurip. in Orest.

Vnius potestas sit, & in re domestica, & in repub. idem in Andro.

Facilius est destruere, quàm construere. Arist. Pol. 6.

Ædificāt homines ut immortales : obsonant tanquam parum victuri. apud Plut. de cup. diui.

Domus sine nuptiis, manca est. apud Stob.

Optima est domus, in qua domino plurimum otij agere licet. Thal. ibid.

Optimè constituta est domus, in qua superfluum nihil abundet: & necessarium nihil desit. Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quanquam ab utroque unanimiter geritur: apparet tamen, atque extat imperium, atque voluntas viri. Plut. de præcep. connub.

EX LATINIS.

Non domus dominum, sed dominus domum exornat. Cic. 2. de diuin.

Domū paternam vendere, antiquitus infame erat. idem cont. Sallust.

In re familiari laboriosior est negligentia, quàm diligentia. Colum. lib. 12.

Quod inchoatur ædificium, ut salubri loco: ita saluberrima parte regionis debet constitui. idem.

EX SACRIS.

Domus deserta, sunt cogitationes praua. Gregor.

13. mor.

Domus Dei, domus orationis est. idem in euang. hom. 39.

Domus regis alia est, alia populi. idem in 1. Reg.

Vna domus bonos, & malos habet. Cyp. lib. 4.

Domus felix, in qua de Maria Martha conqueritur. Bernard. in assumptio. beat. Mar. serm. 3.

Donum Dei se esse cognoscat, qui non in carne, sed in spiritu ambulat. idem super Cant. sermo. 47.

Domus nostra curam geramus in primis. Chrysostr. sup. Act. Apost. rap. 21.

Domus cuiusque propria, sit ecclesia. ibid. hom. 26.

Peregrinatio & Absentia.

EX GRÆCIS.

Quibus domi nihil boni usus est, dulcis est peregrinatio. Plut. de Polit.

Peregrinus vir iustus non modo ciue, sed etiã cognato ma-

ioris faciendus est. Pyth. apud Stob.

Peregrinus accomodet se ciuitati. Menand. ibid.

Peregrinatio docet frugalitatẽ. ibidem.

Peregrini deo cura sunt. ibid.

Distantia loci nõ separat amicitiam, sed operationem. Arist. Eth. 8.

Non una, eadẽque est molestia rerum presentium, & absentium. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

Peregrinãtibz hoc euenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. Sene. Epist. 2.

Tutissimum iter est, quod suspectissimum. idẽ epist. 60.

Nullum sine exitu iter est. idẽ epist. 78.

Omnibus peregrinantibus gratum est minimarum rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. Cæl. ad Cic.

In externis locis minor est ad facinus verecundia. Cicero ad Marc.

PATRIA ET VICINITAS.

Externa ut autoritatis minus habent,

Sic aliquid gratæ veritatis asferre videntur. Max.lib.1.

Peregrinis succurrens paria obtinebit aliquando. Pub.Mim.

Cum improbo viro non facias iter. idem.

Quidam etiam presentibus absunt. Sen.epist.56.

Omnia, quæ absunt, vehementius homines perturbant. Cæs. de bell.Gall.lib.7.

EX SACRIS.

Cvi peregrinatio dulcis est non amat patriam, si dulcis est patria, amara est peregrinatio. August. super Psalm.

Peregrinatio, est vita nostra. August. sermon. 1. de consol. mort.

Peregrini hospitio suscipiendi sunt. idem serm. 56.

Peregrinos accipiendo sæpe Christus accipitur. idem serm. 62. de temp.

Absens dicitur, qui tantum distat, ut verba loquentis

non possit audire. apud Iurisconsf.

Absens causa reipub. restituitur ad omnia commoda, quæ habuisset præsens. ibid.

Absens præsumitur scire, etiã illud, de quo est publica fama. ibidem.

Absentia cõputatur à die preparationis ad iter arripendum, non à die recessus. ibid.

Constitutio nova publicata non ligat absentes, & infirmos tempore publicationis. ibid.

Delectatione, & spiritu absentes coniungimur. Cyp. lib. 3.

Patria, & vicinitas.

EX GRÆCIS.

Non sufficit patriam, parentes, & ciues amavisse, sed amare. Plut. an sensu sit gerend. resp.

Quibusdam est patria dedecori, quidam sunt patriæ dedecori. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Nemo gloriatur, quòd magna urbis ciuis sit, sed quòd sit dignus magna, & illustri pa-

- tria. *Aristo. apud Diog. libro 6.*
- Sic erga patriam ingrati : ut erga matrem nos gerere debemus. *apud Stob.*
- Quicquid patriæ prodest , id etiam singulis civitatibus prodest *ibid.*
- Unicuique natura generis est patria. *Eurip. ibid.*
- Si claudus vicinus habitaueris , ut ipse claudus ambulare disces. *Plut. de lib. educ.*
- Prædium vendens Themistocles proclamari iussit , bonum quoque vicinum habet. *apud Plut. in Apophth.*
- Nihil tuarum rerum facile interibit , si habeas vicinum bonum , qui statim in periculo succurrat. *Hesiod.*
- Ipsa vicinitas lites , & controversias , & bella parit . *Demosth. 1. Olynth.*
- Vicini alèdi sunt in fame. *apud Stobæum.*
- illum officij morem , non infuscata malevolentia , non assuetam mendaciam , non suscitatam fallax. *Cicer. pro Planc.*
- Nam tua res agitur , paries cum proximus ardet ,
Et neglecta solent incendia sumere vires. *Horat. 1. Epist.*
- Nunc ego illud verbum experior vetus , aliquid mali esse propter vicinum malum. *Plaut. in merc.*
- Patriam tuam mundum existima. *Senec. de vit. beat.*
- Malo à civitate spoliari , quàm ab hoste venire. *Quint. lib. 12.*
- Patria est , ubicunque bene est. *Cicer. 5. Tusc.*
- Bono viro non minori cura esse debet , qualis respublica post mortem suam futura sit , quàm qualis hodie sit. *idem in Laelio.*
- Equè virtutis est , & bona patriæ auxisse , & mala in se transferre voluisse. *Max. li. 1.*
- Patria communis omnium parens. *Cicer. in Catil.*
- Patria est , ubicunque vir fortis sedem elegit. *Curt. lib. 6.*
- Patriæ memoria dulcis . *Liuius*

EX LATINIS.

Laudanda est , vel amanda potius vicinitas retinens

PATRIA, ET VICINITAS.

- lib. 5. Dec. 1. peregrinatio. August. super Psalm.
- Graue est, patriam perdere: grauius, timere: grauisimum utrunque. Senec.
- Patria parentis loco nobis est. idem libr. 1. de libero arbitrio.
- Non potest cognatio ulla esse propior, quam patria. Cicero. 1. de Orat.
- Est aliquid in patria vivere. Eras. in Epist.
- Commune patria solum charum est, & iucundum, & delectabile. ibid.
- Interdum expedit patriam negligere, ut sapientiam quam possit acquirere. Cas. libr. 1. Epist.
- Quoniam sunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum est. ibid.
- De loco peregrinationis proprii domicilij crescit affectus. idem sup. Psal.
- Si contentio quadam, & cõparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit officij, principes sunt, patria, & parentes, quorum beneficiis maxime obligati sumus. idem 2. de Offic.
- Delicatus est adhuc, cui patria dulcis est: fortis autem, cui iam omne solum patria est: perfectus autem, cui mundus exilium est. Hug. in Did. lib. 3.
- Sapientis est, carere patria: & duri, non desiderare. idem ad Marc.
- Patria sapientis, mundus est. Amb. de Offic. 2.
- EX SACRIS.
- Virtutis splendor nescio quo pateto, in sua cuique patria obscurior obtigit. Eras. in Epist.
- Bonus nullus est finis consulendi patriæ. Aug. Epist. 202.
- C**vi peregrinatio dulcis est, non amat patriam: si dulcis est patria, amara est Vicinum amare est, illum corrigere. Aug. tract. 8. expos. Euang.

Exilium.

EX GRÆCIS

Priuari patria magnū malum est, & maius re, quàm sermone. Eurip. in Phœnis.

Maximum exiliij malum est, carere libertate loquendi. *ibidem.*

Spes pascunt exules. *ibid.*

Turpe est exilium filia cum cæco patre. *ibid.*

Exilium nos bonis non priuat. apud Stob.

Exiliij nulla iactura, nisi cum improbis habitetur. *ibid.*

Exules multi, ditati. *ibid.*

Exilium multis profuit. *ibid.*

EX LATINIS.

Exilium est, sceleratorum pœna. Cicer. 4. Parad.

Exilium est ibi, ubi virtuti nō est locus. *idem* pro Milone.

Omnes scelerati, & impij, quos leges exilio affici volunt, exules sunt, etsi solum non mutant. *idem* Par. 9.

Exilium terribile est iis, quibus quasi circumscriptus est habitandi locus, non iis, qui omnem orbem terrarum, vnam urbem esse dicunt. *ibid.*

Si abesse à patria miserum est, plenæ miserorum sunt prouincia, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur. *idem* 5. Tuscul.

Exilium non supplicium est, sed profugium, portusque supplicij. Cicer. pro Cæsina.

Exilium, id quod fit, propter alienam, & offensam populi voluntatem, malum est. Cicer. 5. Tuscul.

Fortitudo, & audacia.

EX GRÆCIS.

Nec Hercules quidem contra duos. Plat. de amic. Robur existit in neruis, & ossibus. Arist. Topic. 3.

Fortitudo corrumpitur à superabundantia, & defectu, à medio verò saluatur. *idem* Ethicor. 2.

Fortitudo non eget ira; si qui-

FORTITUDO ET AUDACIA.

dem à ratione tincta est. Plu.
de cohib. ira.

Nulla fortitudinis vis est absen-
te iustitia. Plut. in Apophth.

Fortem mansuetum esse oportet,
ut proximi non tam metuant,
quàm revereantur. Diogen. lib. 1.

Fortitudine cum sumus iuvenes
valemus, & cum senescere incipimus,
prudencia utimur. idem lib. 4.

Nullus vir fortis dignatur clam
occidere hostem, sed congressus
palam. Eurip. in Res.

Fortitudo virtus est animosæ
partis, per quem mortis metus
non facile ingruit. Arist. de virt. & vit. diu.

Fortitudo est, inconcussum à
mortis metu, & constantem
in malis, & intrepidum ad
pericula esse, & malle honestè
mori, quàm turpiter seruari,
& victoriam causa præstare:
præterea autem fortitudinis
est, & laborare, & in animo
instituire, & posse: accedit
autem fortitudini, & audacia,
& animi præstantia, & fiducia,
& confiden-

tia: adhæc industria, & tolerantia. ibid.

Fortuna corporis, & animi comitatur
fortitudinem. Xenoph. apud Stob.

Fortitudo nemini inesse potest,
qui in morte, ac labore aliquid
mali inesse persuasum habuerit.
apud Stob.

Robur cum imperitia sæpius dinosum
est. ibid.

Fortitudinis non est parare divitias,
sed continentiam animi. Arist. Polit. 1.

Audacia principium actionis est.
fortuna enim dominatur fini.
Democr. apud Stob.

Sapientiam iunctam habere audaciæ,
plurimum convenit. ibidem.

Nullum est vita maius, quàm audacia,
viaticum. ibid.

Omnis audacia virium mensuram
excedit. Isocr. apud Stobæum.

EX LATINIS:

Contemptum periculorum assiduitas periclitandidat. Senec. de prosp.

Tutioris audaciæ est, tentare,
quibus paratior venia est.

Quint. lib. 12.

Nihil est tam sanctum, quod
non aliquando violet auda-
cia. Cic. pro Rosc.

Fælicius cedunt audacia, q̄
moderata consilia. Erasmi in
epist.

Crescit audacia experimento
maximè. Plin. Iun. lib. 9.

In audaces nõ est audacia tuta.
Ovid. 10. Metamor.

Tu ne cede malis, sed contra au-
dentior ito. Virg. 6. Æneid.

Audetes fortuna iuuat. Virg.
4. Æneid.

Animus vereri qui scit: scit tu
tò agere. Publ. Mim.

Audentes forsque Venúsque
iuuat. Ovid. 2. Fast.

Clausis ex desperatione crescit
audacia: & cum spei nihil
est, sumit arma formido.
Veg. lib. 3.

Audacia, & temeritati po-
tius serò, quàm nunquam ob-
uiandum. Livi. 1. Dec. li. 4.

Quædam tam fortiter tuenda,
quàm facta sunt. Quint. li. 6.

Fortitudo est virtus pugnavs

pro aq̄uitate. Cicer. 1. offic.

Fortes, & magnanimi haben-
di sunt, non qui faciunt, sed
qui propulsant iniuriã. idem.

Est viri quidem fortis, ne sup-
plicis quidem moveri, ut for-
titer fecisse pæniteat. ibid.

Quasi abnuist natura utrius-
que boni largitione: sic supra
humanam fælicitatem sit,
eundè, & sapientissimũ esse,
& valentissimũ. Max. li. 9.

Fortitudo non est ea, quæ con-
tra naturam monstri vice
fungit. Gell. lib. 12.

Amplius valet virtus, quàm
multitudo. Curt. lib. 7.

Quid prodest foris esse strenuũ,
si domi malè vivitur? Max.
lib. 2.

EX SACRIS.

Fortitudo corporis, imbecil-
litatis animi: & rursus
imbecillitatis corporis, fortitu-
do animi est. August. in ori-
gin. sup. euang.

Virum fortem iniuriã probant.
idem.

Fortitudo atque constantia,

FORTITUDO ET AUDACIA.

- via regia est: à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est: & pertinax ad sinistram, qui formidolosus est, & pauidus. idem in orig. super E-saiam.
- Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur, quia quo plus se posse cōspicit, eo virtus sine moderamine in deterius ruit. Greg. 5. mor.
- Fortitudo si nulla necessitate cogente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritatem conuertitur. Laët. lib. 6.
- Fortitudo rerum contemptu cōstat. Ambr. 1. Offic.
- Fortitudo sine iustitia, iniquitatis materia est. ibid.
- Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios plena iustitia est. ibidem.
- Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Bern. in Epist.
- Fortitudinis est, in audiendis cōfidere. Nazan.
- Viri fortes semper in pace mo-
- desti sunt, & iustitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractauerunt. Cas. lib. 5. episto.
- Hac est vera fortitudo, quæ natura usum, sexus infirmitatem, mentis deuotione transfreditur. Aug. de vid.
- Qui vera virtute fortis est, nec temerè audet, nec inconsultè timet. idem super Epist. ad Heb.
- Grandis violentia est in terra nasci, & calum rapere, & habere per virtutem, quod non possumus habere per naturam. Chrysostom. super Matth.
- Nulla tanta vis, quæ non ferro, & viribus debilitari queat. Laët. lib. 6.
- Fortis omnibus bene utitur. Aug. de ver. relig.
- Fortis viri non est dicere: hoc non patiar, sed hoc non faciam. Ludou. Viues sup. August. de Ciuita. Dei.
- Fortes aliquando infirmitatis verba suscipiunt. Gregor. 12. mor.
- Manus fortitudinem significat

eat. *Aug. lib. 6. music.*
Christiana infirmitas, fortitudo est. Amb. serm. 2. 2.

Timor, & Turbatio.

EX GRÆCIS.

Vbi timor, ibi & pudor.
Plato de sanct.

Metus, & pudor sunt custodes sufficientes. idem de repub.

Res timoris planè cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes. Arist. Eth. 2.

Boni viri color non mutatur, nec timet nimium. Homer. apud Plutarch. de virt. morum.

Pavor non solum (ut Tucydides inquit) excutit, sed quoduis etiam constitutum quemuis conatum, quemuis metis impetum. Plut. de virt. & fortitud. Alex.

Mali semper timent. idem de ser. num. vind.

Quod timent, facile oderunt omnes. idem de odio, & inuid.

Quod in præsens nil perturbat, expectatum nil conficit. Epic.

apud Diog. lib. 10.

Omnia meticulosa suadentur, cum per hostilem pes graditur terram. Eurip. in Phœnis.

Timiditas est, & quod maius est, amittere: & quod minus est capere. ibid.

Nemo beatus est, nemo sælix, qui in metu est, qui suspectam habet vitam. idem in Ion.

Qui habent, unde viuant, grauatim militatum abeunt, & pericula formidant. apud Demosth. ex arg. lit. lib.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non possunt, quam si eis negotiationis euersio, illis agrorum vastatio proponatur. ibidem.

Ad terrorem incutiendum quædam ultra fidem, verecundè tamen, amplificantur. ibid.

Timor orationis est vinculum. Hiper. apud Stob.

Metus adulationem parit, sed beneuolentiæ expers est. Democri. ibidem.

Homines perturbati, minus cõseruant orationes. Aristotel. Elench. 13.

P

TIMOR ET TURBATIO.

Alteratio subita non habet principium. idem Phyl. 2.
Sapiens non omnino perturbationibus caret, verum perturbatur modicè. idem apud Diogen.
Animal magni cordis naturaliter est pavidum: parui verò, est audentius. idem de anim. 12.

EX LATINIS.

Imbecilla mētis est, formidare inexperta. Senec. epist. 61
 Omnium animos mala aliena, atque repentina sollicitat, nec ad ictum tantum, sed ad crepitum exagitamur. idem epist. 74.
 Quicquid expectatum est diu, leuius accidit. idem epist. 79.
 Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. ibid.
 Necessè est multos timeat, quem multi timent. idem de ira. lib. 2.
 Non est innocentia metus, cum timentur aliena tormenta. Quint. declam. 7.
 Ut aliquid crudele, seuumque sit, metus facit. idem declam. 11.
 Vtrunque timidi est velle, & non velle mori. Senec. in Trag.
 Sunt qui quod sentiunt, etiamsi optimum sit, inuidia metus non audent dicere. Cicer. 1. offic.
 Benevolentia vis est maxima, metus imbecillis. Cicer. 2. offic.
 Timor non diuturni officij est magister. idem Philipp. 2.
 Malus custos diuturnitatis est metus: contraque benevolentia fidelis est ad perpetuitatem. id igitur amplectamur, ut metus absit, charitas retineatur. idem 2. offi.
 Plus metuendo est mali, quam in eo, quod metuatur. idem ad Torq.
 Exercitus maximi saepe fusi, ac fugati sunt terrore ipso, impetumque hostium, sine cuiusdam nō modo morte, verum etiam vulnere. idem pro Cal.
 Magna est stultitia, id ipsum, quod verearis, ita cauere, ut cum vitare possis, ultrò ac-

- cerfas & attrahas Cicer. ad Brut.* Dolendi modus est, timēdi non est. *Plin. Iun. lib. 8.*
- Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sapius illud cogitant, quod possit is, cuius in ditione, ac potestate sunt, quam quid debeat facere. idē pro lege Manil.* Ingeniosus est ad excogitandū metus amore. *idem in Paneg.*
- Si laus nos ad rectē faciendum allicere non potest, nec metus quidem à sædissimis factis potest auocare. idem pro Milone.* Omnem sensum territis fortuna excutit. *Cicer. lib. 5.*
- Natura docet, quæ timenda sunt, Plin. Seni. lib. 8.* Trepidatio conscientiaē indicium est, non memoria vitium. *idem lib. 7.*
- In summo periculo timor misericordiam non recipit. Cæs. de bell. Gall. lib. 7.* Canis timidus vehementius latrat, quàm mordet. *ibid.*
- Verecundia liberi est, serui verò metus. apud Terēt. in Andr.* Strenuus metus est: velocior tamen spes. *ibid.*
- Primus metus adimit consiliū, recogitatio verò reddit confidentiam. idem in Eunucho.* Nemo ei satis fidus est, quem metuit. *Curt. lib. 10.*
- Apud alios timor timorem, apud alios ratio vincit rationem. idem lib. 5.* Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. *idem libro. 11.*
- In pauore simile prudentia est alienum consilium suo præferri. idem lib. 6.* Vires subtrahit ipse timor. *Ouid. Epist. 13.*
- Timor est emendator acerrimus. ibid.* Stultum est timere, quod vitari non potest. *Pup. Mim.*
- Degeneres animos timor arguit. *Virg. Æneid. 4.*
- Non timetur, quæ ex usu sunt. *Veg. lib. 3.*
- Dum metus languet, audacia crescit. *in Hist. Sax.*
- Metus, periculumque exhortationem audire non sinunt. *ibidem.*

TIMOR, ET TURBATIO.

Iustiores causas fortes metuntur. *ibid.*

Prudentius est timere, quam sperare. *ibid.*

Externus timor, maximum in urbe concordiae vinculum. *Liuius 1. dec. lib. 2.*

Metus semper malus interpretatur. *idem 3. Dec. 7.*

Metus verecundiam vincit. *ibid.*

Vitium est, omnis animi perturbatio. *Quint. lib. 5.*

Paruulis nocturnum turbamur offensis: excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquando ipsum silentium. *idem Decl. 2.*

Non est innocentiae metus, cum timentur aliena tormenta. *Quint. declam. 7.*

EX SACRIS.

Timor praesens securitatem gignit sempiternam. *Aug. sup. Psalm.*

Expedit multo bene timere, quam male fidere: & vtilius est, ut infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam fortis videri velle, &

infirmus emergat. *idem*
Emendatio nulla, ubi nullus est metus. *Tert.*

Metus est necessarius iis, quibus ad honestam vitam deest ratio. *idem.*

Timor iustus nullus est periculi dubij. *idem.*

Timor hominis, Dei honor est. *idem.*

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus vincit. *Hier.*

Quando timore poenae, non amore iustitiae fit bonum, non dum bene fit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, si posset impune. *Aug. cont. Pelag. lib. 2.*

In via Dei à timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur. *Gregor. in Mor.*

Facile deuiat à iustitia, qui in causis non deum, sed hominem perhorrescit. *Chrys. in Serm. de Ioan. Baptist.*

Humanus timor diffidentiam tribuit: diuinus autem spei firmamenta concedit. *Cas. sup. Psalm. 14.*

- Metus est instantis vel futuri de Verb.dom.
 periculi causa, mentis trepidatio. apud Iurisconsf. Timor, anima tortor est. idem in Psal. 48.
 Timere cogitur, qui timet: exigit pariter pœnas de potentiore sublimitas. Cypr. lib. 2. Timor Dei est humilium. idem de Sermo. dom. in monte.
 Plerique deum non metuunt, quem videre non possunt. Pars victoriæ est, inimicū turbare antè, quàm dimices. Veg. lib. 3.
 Greg. 16. Mor. Diffidentia, timoris est. Veg. de fide.
 Humani terrores fumo sunt similes. idem. Epist. 36. Timor seruilis bonus est, & utilis, licet insufficiens & imperfectus. Bern. Serm. 7.
 Quidam nisi territi, Deum timere nesciunt. idem 7. Mor. Timor pœnam habet, amor suauitate. idem sup. Cant. ser. 22.
 Qui timere se Deum cognoscit, se sapientiam Dei habere intelligit. idem 19. Mor. Turbari, bonum: sed non perturbari. idem sup. Miss. est. Homil. 4.
 Timendum est iudicium diuinum, ne timeatur. idem in Euang. Homil. 26. Timor Dei doctrina opus habet. Chrysof. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 9.
 Timor est testis nequitia impiorum. idem 12. Mor.
 Timor diuinus est fidei fundamentum. idem 28. Mor.
 Timor sine pietate nullus est. idem sup. Ezech. Hom. 19.
 Timor sine spe in desperationem precipitat. idem in 1. Reg.
 Timor temporalium multa mala operatur. Aug. Epist. 180.
 Timendum non est, quod vitare possumus. Aug. serm. 43. Turpe est, valdeq; vitiosum in

Seueritas.

EX LATINIS.

Reipub. causa adhibenda est clementia seueritas, sine qua administrari rectè ciuitas non potest. Cic. 2. Off.
 Turpe est, valdeq; vitiosum in
 p ij

BENIGNITAS, ET HUMANITAS.

re seuera cõuitio dignum, aut
delicatum aliquem inferre
sermonem. idem 3. Off.
Necessaria est ad res gerendas
hominum beneuolentia, au-
steritas verò solitudinem a-
micorum parit. Plat. Epist. 4.
Iudiciis acerbis ciuitas magis
vastatur, quàm corrigitur.
Sallust. ad Cas. de Rep. ord.
Arcum intentio frangit, ani-
mum remissio. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Seueritas nisi intra cõgruen-
tes nocentium pœnas se co-
ërcet, fit saua crudelitas.
Lact. lib. 6.
Temperanda est seueritas, ne
ueniatur ad deteriora. Cypr.
lib. 4. Epist.
Regat disciplina rigor mansue-
tudinem: & mansuetudo or-
net rigorem, & sic alterum
commendetur ab altero: ut
nec rigor sit rigidus, nec man-
suetudo dissoluta. Greg.
Nimia seueritas extorquet sæ-
pe terrore mendacium. Am-
bros. de Off.

Beatus, qui rigorem, & man-
suetudinem tenet: ut alte-
ro disciplina seruetur, altero
innocentia non opprimatur.
idem.

Rigor iuris obseruandus est in
duobus casibus: scilicet cum
populus inde scandali factus
est: secundo, quando multis
grassantibus opus est exem-
plo, apud Iuriconsf.

Seueritas, quasi saua veritas di-
citur. August. serm. 27. de
Verb. domini.

Sententia iusta seueritatis ple-
runque per clementiam tem-
perantur. Greg. sup. I. Reg.

Seueritas apud Deum benigna
est. Chrysof. de Interdict. ar-
bitr. ad Adam.

Benignitas, & hu-
manitas.

Beneuolentia peccatum con-
tigit, apud Stob.
Malo diu benignus, quàm bre-
ui tempore dominus appella-
ri. Philip. apud Plut. in Ap-
pophth.
Humanitas est mori habitus,

- ad hominum amicitiam valde propensus, habitus in omnes beneficia conferens. Plat. de fin.
- Beneuolentia facit, ut inimici vulnera, quam amici oscula utiliora sint. Ambros. I. de offic.
- Beneuolentia præstat liberalitati. ibidem.
- Humanitas lege naturæ docetur. Amb. I. Off.
- Nihil honestius culpa benignitatis. Plin. Iun. lib. 7.
- Necessaria est ad res gerendas hominum beneuolentia: auferitas verò solitudinem amicorum parit. Plat. epist. 4.
- Scientia.
- EX GRÆCIS.
- A**liud est scientiam habere, aliud vri, & possidere. Plat. de Scient.
- Nemo leditur à scientiis ceteris, qui tenent primas. idem de Sum. bon.
- Scientiarum possessio nocua absque optimi cognitione. idem
- de Voto.
- In his, quæ sapimus, gloriamur, & superbimus. idem de Amic.
- Dignoscit, qui inuenit: inuenit, qui querit: querit, qui putat se ignorare. idem de Natu. nom.
- Scientia est presentium & futurorum: reminisci autem præteritorum est. Aristot. Top. 2.
- Vna scientia est melior altera: vel quia certior, vel quia de melior. idem Top. 8.
- Quod scimus, sæpe trãspositum ignoramus. idem Elench. 2.
- Quibusdam magis est operæ pretium videri sapientes, & nõ esse, quàm esse, & non videri. idem Elench. 1.
- Scientes uniuersale, sæpe ignorant ipsum singulare. idem.
- Tunc scimus, cum causas cognoscimus. ibid.
- Scientiarum alia est perfecta, quæ est per causam: alia imperfecta, quæ est sine causa. idem Physic. 2.
- Scientia est bonorum honorabilium. idem de Anim. 1.

- Sicut conseruantium corpus est *Alexand.*
 sanitas: ita conseruantium a-
 nimæ est eruditio. idem in E-
 pist. ad *Alex.*
- Scientiæ sibi vendicant præ-
 stantiam. idem de *Animal.*
 10.
- Omnes homines natura scire
 desiderant. idem *Metaph.* 1.
- Signum scientis est, posse doce-
 re. *ibidem.*
- Absurdum est simul querere
 scientiam, & modum scien-
 di. idem *metap.* 2.
- Finis scientiæ speculatiuæ, est
 veritas: practica verò est o-
 pus. *ibid.*
- Eiusdem scientiæ est opposita
 considerare. idem *metap.* 4.
- Licet omnes scientiæ nobiles
 sint, tamen diuina est nobi-
 lior: quia eius subiectum est
 nobilius. idem *Met.* 5.
- Sapiens meliora in votis ha-
 bet, deteriora in expectatio-
 ne, utrunque autem tempe-
 ramento vitatur, in neutram
 pacem nimis. *Plutarch. de*
Tranq. ani.
- Quicquid sapiens agit, id omne
 ex virtute agit. idem de *Fort.*
- Sapientem odi, qui sibi non sa-
 pit. idem an bene lateat vi-
 uens.
- Cùm reliqua omnia tempore
 diminuuntur, scientia sola se-
 nectute augetur. idem de *Li-
 ber. educand.*
- Studiorum liberalium amara
 radices sunt, fructus autem
 dulces. *Arist. apud Diogenē*
lib. 4.
- Eruditio inter prospera est or-
 namentum, inter aduersa re-
 fugium. *ibid.*
- Sapiens ipse sibi sufficit, ipsius
 enim sunt, quæ aliorum sunt
 bona. *Arist. ibid.*
- Sapiens non secundum consti-
 tutas leges viuat, sed secun-
 dum virtutis normam. *ibid.*
- Sapienti nihil nouum, aut pere-
 grinum est. *ibid.*
- Docti tegunt suas iacturas.
*Literarum experts, nō videt vi-
 dens.*
- Baculus est eruditio vita,
 Duplum, quàm alij, videt, qui
 literas didicerunt.
- A sapiente conuenit scientiã
 discere. *Eurip. in Rhēs.*

Omnes ex æquo varia scimus.

Theog. apud Stob.

Nimis sapere, non est sapientia.

ibidem.

Scientia quavis, remota iustitia, aliæque virtute, non sapientia, sed calliditas est.

ibidem.

In bello ferrum auro præstat, in vita autem eruditio diuitiis.

Socr. ibid.

Sentire, ac sapere illustre aliquid stude.

Cleob. apud Diog. lib. I.

EX LATINIS.

Nemini, nisi sapienti sua placent: omnis stultitia laborat fastidio sui.

Sene. Epist. 9.

Sapiens nõ semper est uno gradu, sed una via.

idem epist. 20.

Unus dies hominum eruditorum plus patet, quàm Imperatorum longissima ætas.

ibid.

Sapiens est artifex domandi mala: dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, ubique horrenda, cum ad hunc per-

uenerint, mansueta sunt. idem epist. 87.

Stude, ut nõ plus aliis scias, sed melius. idem epist. 90.

Est insita in omnibus, vel potius innata cupiditas scientiæ, natique sumus ad congregationem, & societatem, ad communitatẽ generis humani. Cic. 4. de finib.

Exempla omnia iacerent in tenebris, nisi literarum lumen accederet. idem pro Archia Poëta.

Si ex literis delectatio tantum quæretur, tamen hanc animaduersionem humanissimam, ac liberalissimam iudicaremus: nam cetera res nec temporum sunt, neque ætatum omnium, nec locorum: hæc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis refugium ac solatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, ac rusticantur. quod si ipsi nec attingere, nec sensu nostro gustare possimus, tamen ea mirari debemus, cum in

aliis videmus. ibid.

Multi cum in potestate essent hostium, ac tyrannorum, multi cum in custodia, & exilio, doctrinae studiis dolore suum leuauerunt. idem 5. de finib.

Litera posteritatis causa reperiuntur sunt, quae obliuionis subsidio esse possent. idem pro Scyl.

Non tam praclarum est, scire latine, quam turpe, non scire.

Cic. ad Brut.

Nihil est, quod quisquam magnitudinem artium ex eo, quod senes discant, pertimescant. nam aut senes ad eas accesserunt, aut usque in senectutem, in studiis detinentur, aut sunt tardissimi. idem 3. de Orat.

Sapientia est rerum diuinarum humanarumque scientia, cognitioque: quae cuiusque rei causa sit, ex quo efficitur, ut diuina imitetur: humana omnia inferiora virtute ducat. idem 4. Tusc.

Sapientia, est sanitas animi. idem 3. Tusc.

Sapientia ars viuendi putanda

est, quae maestitiam pellit ex animis: quae exhorrescere metu non sinit: quae praeceptrice in tranquillitate viui potest, cupiditatum ardore restinet. idem 2. de fin.

Sapientia hominis est custos, & procreatrix. idem 4. de finib.

Nihil est turpius, quam sapientium vitam, ex insipientium sermone pendere. idem 2. de finib.

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio, non prohibet sapientem esse. idem 5. Tusc.

Sapientissimus est, cui quod opus est, venit in mentem. idem pro Cluent.

Non est sapientis dicere, non piratam. idem 3. de finib.

Si sapientia oculis videri posset, omnes in amorem sui compelleret. ibid.

Nihil est dulcius otio literarum. idem 5. Tusc.

Eruditus oportet semper ex se aliquid promat, quo alios delectet, aut seipsum laudibus illustret. idem.

Docti non solum viui, ac pra-

sententes studiosos discendi eru-
diunt, atque docent, sed hoc
etiam post mortem monumen-
tis literarum assequuntur. i-
dem 1. Offic.

Non paranda nobis solum, sed
fruenda sapientia est. idem 1.
de finib.

Sunt qui se ita literis abdide-
runt, ut nihil possint ex iis
nec ad communem fructum
afferre, nec in aspectum, lu-
cemque proferre. idem pro
Arch.

Sape sub sordido pallio latet
sapientia. idem 3. Tusc.

Scientia aliena sibi quidam fa-
mam aucupantur. Plin. Sene.
in præfat.

Quasi abnuvit natura utriusq;
boni largitionem: ne supra
mortalem sit felicitate, eun-
dem & valentissimum esse,
& sapientissimum esse. Max.
lib. 9.

Quicumque sunt habiti sapien-
tissimi, dicuntur multa scisse,
non omnia. Colum. lib. 12.

Adde quod ingenuas didicif-
se fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse se-

ros. Ovi. 2. de Pont.

Non datur ad musas currere
lata via. Propert.

Nunquam aliud natura, aliud
sapientia dicit. Iuue. Sat. 14.

Scientiam amasse, propemodum
parasse est. in Hist. Sax.

Ufus me genuit, mater peperit
memoria. Afran. apud Gel.

Plus scire velle, quam sit satis
intemperantia genus est. Se-
nec. Epist. 89.

Studiorum salutarium etiã ci-
tra effectum laudabilis tra-
ctatio. Sen. de vit. beat.

E X S A C R I S .

Non aliam putes sapien-
tiam, nisi veritatem, in
qua tenetur, & cernitur sum-
mum bonum: nullo loco est,
nusquam deest, foris admo-
net, intus docet; dementes in
se omnes in melius commutat,
à nullo in deterius commu-
tatur: nullus de illa iudicat,
nullus sine illa bene iudicat.
Aug. de lib. arbit.

Et hæc tota scientia magna homi-
nis, scire, quia ipse nihil est

- per se, & quod quicquid est, ex Deo est, & propter Deum est. idem sup. Psalm. 70.
- Sapiens nusquam minus solus, quam cum solus. Amb.
- Sapiens ubique civis. idem Epist. 36.
- Sapiens nunquam solus esse potest, habet enim omnes secum, qui sunt: & qui fuerunt boni, & animum liberum quocunque vult profert, & transfert, & quod corpore non potest, cogitatione complectitur: & si hominum penuria fuerit, loquitur cum Deo. nunquam bonus solus erit. Hier. cont. Iovin.
- Sapiens est, qui cum sapientibus concreditur. Amb.
- Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui falsae suae scientiae fiducia decipiunt. Gregor. in mor.
- Vera sapientia, afficit, sed non extollit. ibid.
- Multi stident, plus alta sapere, quam apta proferre: & erubescunt plana & humilia, ut hac solum scire videantur. Bernard.
- Sapientia otia negotia sunt: & quo otiosior est sapientia, eo exercitior in suo genere. id.
- Non probatur multa sciens, si modum sciendi nesciat. idem sup. Cant. serm. 36.
- Sunt, qui scire volunt eo fine tantum, ut sciant, & turpis curiositas est. & sunt qui scire volunt, ut scientiam suam vendant: & turpis quæstus est. & sunt qui scire volunt, ut sciantur ipsi: & turpis vanitas est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut adificent, & charitas est: & sunt qui scire volunt, ut adificentur, & prudentia est. ibid.
- Posito in altum, non altum sapere, difficile est. Bern. in Epist.
- Sciendi modus potius quærendus, quam scientia. idem sup. Cant. serm. 36.
- Sapiens nullus, nisi seculo stultus fiat. Tert.
- Scire nihil, est omnia scire. idem.
- Sapientia coniuncta simplicitas est. idem.
- Sapere plus, quam oportet; superbia est. Ansel.

- Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet: & inutilis est pietas, si scientiæ discretionem careat. Greg.
- In modico sermone scientiæ plus laudatur rusticus, quàm in magno philosophus, & puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, ubi perfectior non auditur. Chrysost.
- Præcedit scientia virtutis cultum: quia nemo potest fideliter apparere, quod ignorat: & malum nisi cognitum fuerit, non timetur. idem in Pollic. lib. 3.
- Sapientes alij stulti, alij dementes. Ansel.
- Primus gradus scientiæ est, falsa intelligere: secundus, vera cognoscere. Lact. lib. 1.
- Plus sapit interdum vulgus, quia tantum, quantum opus est, sapit. idem lib. 2.
- Non est scientia, sed opinio earum rerum, quæ pro ingenii varia est. ibid.
- Non in lingua, sed in corde scientia est. idem lib. 3.
- Sapientia, animæ alimentum. ibid.
- Citò inueniri debet scientia, ut citò accipiatur. ibid.
- Quis omnibus horis sapuit unquam? Erasmi. in Epist.
- In comparatione Dei scientia nostra ignorantia est. Greg.
- Non parum est scire, quod nescias. Hieron.
- Qui se diligit stultum, non parum proficiet ad scientiam: nec fiet quisque qualis esse cupit, nisi oderit qualis est. August. de ver. relig.
- Qui se dicit scire, quod nescit, temerarius est: qui se negat scire, quod scit, ingratus est. idem in serm. de ascens.
- Nihil magis ad spem percipiendæ scientiæ erigit mentes, quàm cum eos, quos in scientia clarescere miramur, aliquando paruulos, & indoctos fuisse meminimus. Hier. sup. Prouer.
- Ad maiorem culpæ cumulum pertinet, scire quenquam, sed quid sequi debeat, & sequi nolle, quod scit. Isido. de summo bon. lib. 2.
- Otiū stultitiā, labor scientiā generat. Hug. de clauſt.

- anim.lib. 2.
- Scientia literarum, quod primum est in homine, mores purgat: quod secundum, verborum subministrat gratiam & ita utroque beneficio & tacitos ornat, & loquentes: cuius est facere de irato beneuolum, de suspecto placatum, de austero mitē, de aduersante propitium Cass. 1. Epist.
- Scientia violetia non aufertur: antiquitate non corrumpitur: absconsione non minuitur, communitate multiplicatur. idem in Epist.
- In literis prudens inuenit, unde sapientior fiat: ibi bellator inuenit, unde virtute animi roboretur: inde princeps accipit, quomodo populos sub æqualitate componat. nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa notitia. ibid.
- Sunt quatuor scientiæ præ cæteris sciēda: Theologia, quæ est animæ pabulum: leges, quæ sunt egenis remedium: decreta, quæ sunt sublimatio humilium: physica in morbi subsi-
- dium. apud Iuriskon.
- Scientia est de diuinis, sapientia de humanis. ibid.
- Sapientia in homine longo raro reperitur. ibid.
- Scientia doloris adiectio est. Ambros. de bon. mor.
- Sapientis patria, mundus est. idem Offic. 2.
- Sapiens omnis, diues est. idem lib. 2. Epist. 8.
- Sapientia in omnibus sese ostendit rebus. Aug. li. 2. de liber. arbit. cap. 16.
- Sapientia egere, miserrima egestas est. idem de beat. vit.
- Sapientia legem, & misericordiam in lingua portat. idem de spirit. & anim. cap. 9.
- Ad sapientiam ordine peruenitur. idem lib. 2. solil. cap. 17.
- Sapiens nemo, nisi beatus. idem de beat. vit.
- Sapiens nemo miſer. idem lib. 1. cont. Acad. cap. 5.
- De sapiente solus sapiens iudicare potest. idem lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 8.
- Sapientibus credere, est iustissimum. idem de utilit. cred.
- Sapiens sine operibus, sapien-

- tia abusus est. idē de 12. abus.*
Scientia rerum falsarum esse non potest. Augu. lib. 14. de Trinit.
Scientia nostra ex visis, & creditis constat. idem epist. 112.
Sapiens est, cui res sapiūt, prout sunt. Bern. sup. Cant. serm. 50.
Sapientia victrix singula vitia eradicat, & singulus inserit virtutes. Bernar. de sept. don. spirit. sancti.
Scientia literarum bona, scientia propria infirmitatis melior. idem sup. Cant. serm. 36.
Scientia mundi docet vanitatem, scientia carnis voluptatem. ibidem.
Scientia sine operibus cibo indigesto comparatur. idem sup. Cant. serm. 36.
Initium sapientia, timor domini: medium, spes: charitas, plenitudo. Bernard. in die sancti And. serm. 1.
Discere Iesum omni scibili est salubrius. idem in epist.
Scientia sui timorem Dei generat in anima: scientia Dei eius amorem. idem sup. Cant. sermo. 37.
Sapientia, armatura oris est. Chrys. de spirit. sanct. homil.
Scientia pars est, obscura cognosci. idem sup. Matth. Homilia 1.
Scientia sine charitate dementia est. idem sup. epist. ad Corinth. Hom. 20.
Scire, omnium: facere, paucorum est. idem sup. Ioann. Homil. 70.
Scire non omnia neminem pudeat. idem serm. 2. sup. Epist. ad Roman.
Scientia temporum multas huius vitæ commoditates affert. Chrysost. super Genes. Homilia 6.
Scientiam amasse, propemodum parasse est. in hist. Sax.
Sapientia coniuncta simplicitas est. Tertul.
Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco litera sunt. Pius 2. apud Platinam.
Vinci literis amant docti. Basil.
Multos hoc decipit, quod ante tēpus sapientes videri volūt, ut iam & simulare incipiunt, quod non sunt, & quod

I G N O R A N T I A.

- sunt, erubescant. Hugo. lib. de Diasc.*
- Doctrina in diuise duplici causa commendabilis. Augustin. in quaest. ex utroque test.*
- Nec auarum pecunia, nec doctum cognitio rerum unquam repleuit. Pius. 2. apud Plat.*
- Cui plura datum est nosse, eo maiora sequuntur dubia. ibidem.*
- Ignorantia.**
- EX GRÆCIS.**
- N***escienti quid laudet, vel quid vituperet, non est adhibenda fides. Plat. de scientia.*
- Ignorantia potentum, teterrima est. idem de summo bono.*
- Ignorantia causa est respondendi varia, & non eadem. Plat. de nat. nom.*
- Argumentum inscitia est, à sapientibus dissentire. idem de mendac.*
- Turpe est nescire, quæ necessaria sunt. idem de legibus.*
- Turpe est ignorare, quod omnibus scire conuenit. Aristot. Rhet. 2.*
- Imperiti velut distantes à longe speculantur. idē Elench. 1.*
- Quod scimus, saepe transpositum ignoramus. idē Elench. 2.*
- Qui nescit, quantum querit, nescit quando inuenerit eum. Arist. Metaph. 3.*
- Ignoratio eorū, quibus cum tibi viuendum est, ut opinione ac spe frustreris, ac captis saepenumera decidas, saepe in causa est. ibid.*
- Insipienti sapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacch.*
- Ignorare turpia melius est, quàm scire ea. Aristot. Metaphy. 11.*
- Imperitis, ac rudibus nullus præcipationis finis est. Senec. epist. 173.*
- Multa sunt imprudentia genera. Plat. de voto.*
- Imperitia maiore ex parte omnibus dominatur. Cleob. apud Diog. lib. 1.*
- Vnicum est bonum, scientia: & malum unicum, inscitia. Socrates*

crates apud Diog. lib. 2.
 Insapienti sapientia loquens de-
 cipere videtur. Eurip. in
 Bacch.

EX LATINIS.

Imprudentes non sibi reli-
 quēdi sunt. Senec. Epist. 12.
 Hoc est maximum ignorantia
 malum, quod credit eum sci-
 re, qui moneat. Quintilia. li-
 bro 12.

Optimus ac grauissimus quis-
 que confitetur se multa igno-
 rare, & multa sibi etiā at-
 que etiam esse discenda. Cicer.
 3. Tuscul.

Nescire quod antea, quā na-
 tus sis, acciderit, id est, sem-
 per esse puerum. idem in Orat.
 ad Brut.

Ideo difficulter ad suauitatem
 peruenimus, quia nos agrotā-
 re ignoramus. idem.

Homines imperiti facilius,
 quod stultē dixeris, reprehē-
 dere, quā quod sapienter
 tacueris, probare possunt. Cice.
 2. de Orat.

EX SACRIS.

Melius est nescire, quā
 errare. melior est fi-
 delis ignorantia, quā teme-
 raria scientia. August. serm.
 22. de verb. Apost.

Ignorans, quā sciri nequeunt,
 culpa vacat. idem.

Ignorantia Dei plerunque de-
 sperationem parturit. Ber-
 nard. super Cantica. sermo-
 ne 27.

Ignorantia sui, initium omnis
 peccati: ignorantia Dei, con-
 summatio omnis peccati. ibi-
 dem.

Rescindenda insipienti potestas
 est, non adijcienda libertas.
 Ambro.

De duobus imperfectis, melius
 est rusticitatem sanctam ha-
 bere, quā eloquentiam pec-
 catricem. Hierony. in Epist.
 ad Nep.

Non omnis ignorans immunis
 est, sed is solū, qui nun ha-
 buit, unde disceret. August.
 in quæst. ex utroque test.
 quæst. 67.

Indoctrum esse minus malum

PRÆCEPTOR ET DOCTRINA.

- est, quàm esse indocibilem, Augustin. lib. 3. cont. Acad. cap. 8.
- Multa nobis vsu veniunt, quæ ignaro relata fidem perdunt. Apul.
- Infirmi tanto quempiam iustiorum putant, quanto faciliorem. Greg. 16. mor.
- Prauitatis causa ignorantio sui. Lact.
- Ignorantiam confiteri, pulchro temperantia est. August. 5. confess. cap. 7.
- A luce veritatis in tãtas ignorantia tenebras corruimus, ut nos ipsos ignoremus. Gregor. 11. mor.
- Tolerabilis est Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iacere, quàm cum elatione alta sapere. idem 17. moral.
- Deus per ignorantiam nostram nobis absconditur. ibid.
- Ignorans in nocte est. idem sup. 1. Reg.
- Quantumcunque rectum agere credimus, sit ne rectum ignoramus. Greg. 4. mor.
- Disciplinarum ignari, diuinarum rerum quæstiones non attingant. August. lib. 2. de ord. cap. 6.
- Omnis indoctus, est curiosus. Augu. lib. 2. de mirab. sacr. scrip.
- Ignorantia infidelitatis peccatum non excusat. idem de grat. & lib. arbitr.
- Ignorantia sui, superbiam causat. Bern. sup. Cant. serm. 27.
- Ignorantia filia, falsitas, & dubietas. ibid. serm. 28.
- Ignoratur periculose, quando veniat, aut vadat spiritus: non ita, unde veniat, aut quò vadat. idem sup. Cant. serm. 18.
- Imperitiam comitatur temeritas. Nazan.

Præceptor & doctrina.

EX GRÆCIS.

Doctrina naturaliter procedit de homine ad hominem, secundum operationes, quas habet doctor ad discipulum. Arist. Polit. 1.

Docentes alios mentiri non debent. idem de mort.

Hi solum docent, qui causas de singulis dicunt. idē Metaph. 1.

Signum scientis est, posse docere. ibidem.

Omnis doctrina est ex præcognitis. idem Eth. 6.

Ei qui non docet, non illi, qui non didicit, peccatum est imputandum. Dioge. apud Plut. de curiosis.

Præceptoris opera ad hoc prodest, ut honesta faciat pueris iucunda. ibid.

Loci autorum ita exponendi, ut honestus patitur. idem de Poët.

Socordia naturæ vires pereunt, doctrina tollit ignaviam. ibid.

Qui regem erudit, atque ad virtutem instruit, eos & subditos quoque instruere ad fortitudinem, & probitatem certum est. Antig. apud Diog. lib. 7.

EX LATINIS.

O Primus quisque præceptor, frequentia gau-

det. Quint. lib. 1.

Præcipiamus omnia, ut saltem plura faciant. ibid.

Præceptor nec habeat vitia, nec ferat. idem lib. 2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, non possunt. idem lib. 7.

Parum valet doctrina, nisi industria, studio, labore, diligentia comprobetur. Cicer. 3. ad Herrenum.

Quæ bona sunt, fieri meliora possunt doctrina: & quæ non optima, acui tamen, & corrigi aliquo modo possunt. idem 2. de Orat.

Quo quisque est solertior, & ingeniosior, hoc docet iracundius, & laboriosius: quod enim ipse celeriter arripuit, id cum tardè percipi videt, discutiatur. Cicer. pro Rosc.

Nullum munus melius, maiusve reipublicæ afferre possumus, quam si doceamus, atque erudiamus iuventutem, iis præsertim moribus, ac temporibus quibus ipsa prolapsa est, ut omnium opibus refrananda, atque coercenda sit. idem 3. de diuinat.

PRÆCEPTOR, ET DOCTRINA.

- Non facile est inuenire, quid qui sciat, alteri nō tradat: ita non solum ad discendum propensi sumus, sed etiam ad docendum, Cicer. 2. de finib.
- Facile est cuiuis, in genere præcipere. Eras. in Epist.
- Doctrina proficit, ut politiora, non ut meliora sint ingenia. Max. lib. 5.
- Nihil aliud præcipere debemus, nisi quod prius nobis imperauerimus. idem lib. 8.
- Pars est prima scientiæ, ipsam, quam præcepturus sis, æstimare personam. Palad. de re rust.
- In hoc gaudeo aliquid scire, ut doceam, si cum hac exceptione detur sapientia, ut illam inclusam teneam, reijciam. Senec. Epist. 6.
- Qui se ad discendum pauperem credit, ad docendum se locupletem inuenit. Max. lib. 6.
- centis conditio. August. in Sent. 355.
- Mihi propemodum donatum credo, quicquid lectorē meum melius sentire cognosco. Greg. in mor.
- Doctrina cum omni imperio doctur, quando prius agitur, quàm dicatur. nam doctrina subtrahit fiduciam, quando cōscientia præcedit linguam. ibidem.
- Quantacunque doctrina mens polleat, grauis eius imperitiis est, velle docere meliorem. idem 6. mor.
- Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre, quæ doceant: & recta quæ sapiunt, etiam rectè ministrare non possunt. idem 24. mor.
- Frequenter de malo homine bona doctrina procedit: sicut terra vilis pretiosum aurū producit. & sicut terra relinquitur, & aurum eligitur: sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Chrysost. sup. Matth. 23.
- Omnis humanus affectus po-

EX SACRIS.

Doctor unus, solus, & verus, Basil. ad diuit.

Tutior est discens, quàm do-

- nendus est ei, qui veram pietatem studet animis hominum inserere. *Eras. in Epist.*
- Viam indicasse, maximus profectus est. *ibid.*
- Qui scientiam communicare nolunt, peiores sunt, quàm infames auari. siquidem ab illis, si nihil aliud certè mors transfert in usus aliorum. ab illorum rogo nihil redit ad hæredem, ni sius cogitationes literis mandarunt. *ibid.*
- Iniquissimum est, doctrina imputare, quicquid peccant auditores. *ibid.*
- Secundum capacitatem discipulorum, moderetur lingua doctorum. *Greg. 31. mor.*
- Disce diu, quod doceas. *Hiero. ad Rust.*
- Docere, quod nouerit ille, quem docet, stultum est. *idem.*
- Experto crede, aliquid amplius inuenies in syluis, quàm in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. *Bernard. in 4. Epist.*
- Non minus pium est, docere a-nimum scientiam, quàm escam præbere corpori. *idem sup. Cant.*
- Clausum habeat os peccator, qui seipsum docere non potuit, alios non doceat. *Bedæ de temp. sal.*
- Omne quod non adificat audientes, in periculum vertitur audientium. *Hier. in Epist.*
- Delicatus magister est, qui pleno ore de ieiuniis disputat. *Hiero. ad Nep.*
- Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris. nonnunquam verò propter auditoris culpã subtrahitur. *serm. doctori. Greg.*
- Quomodo plurimũ laedit, qui fontem inficit, ita latissimè patet illius beneficium, qui peccatus instruit omnibus imperaturum. *Erasim. in Epist.*
- Nulla res discipulo tam perniciofa, quàm vita magistri contumeliosa. *Boët. de disc. schol.*
- Non omnes omnia docendi sunt. *August. de ver. relig. cap. 28.*

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA.

Docens, & non audiens, aliis prodest, & non sibi. Aug. 5. cont. Donatist.

Falsa doctrina est lepra mentis idem de verb. Apost. ser.

10.

Doctrina alia aedificant, alia destruunt. idem serm. 39. de temp.

Non minus debemus iis, à quibus rectè viuendi, quam à quibus viuendi initia duximus. Eras. in Epist.

Doctrina optima, vita docere, Chrysost. sup. Act. Apostol. Homil. 30.

Doctrina per partes digesta facilis perceptu. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 14.

Doctrina peregrina nugarum plena. Chrys. ad pop. Antioch. Hom. 1.

Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem, & ducem sibi assumat. Bern. sup. Cant. ser. 77.

Non minus pium est, docere animum scientiã, quam escam præbere corpori. idem sup. Cant. serm. 16.

Discipulus, & Disciplina.

EX GRÆCIS.

Disciplina, generatio quædam est, qua factus in animo discitis à doctore pro ducitur. Plut. de curios.

Initium à disciplina: vsus ab exercitio; & meditatione fit. idem de educ. lib.

Caca res est sine disciplina natura. ibid.

Honestatis fons, ac radix est, legitimum consequi disciplinam. ibidem.

Hostes disciplinarum, labores, ac somnii. Plat. ibid.

Disciplina, optimum viaticum est ad senectutem. Arist. apud Diog. lib. 5.

Disciplina magis necessariæ est, mala dediscere. ibid.

Bona educatio verecundiam affert. Eurip. in sup.

Tandem discendum, quando viuatur. Solon apud Plut. de fort.

Ad discere aliquid, delectabile est. Arist. Rhet. 2.

Oportet discitem credere, idem
Elench. 1.

Quod addiscitur, quodammodo
scitur. idem Priorum 2.

Qui discit, fit sciens. idem E-
lench. 2.

Audiendi ratio prior, quam
docendi. Plut. de aff. aud.

Fastus absit ab auditore, & li-
uor. ibid.

Auditor improvidus ipse sibi
nocet. ibid.

Auditor ex suis ipsius affecti-
bus probat, aut damnat au-
dita. ibidem.

Auditor aciem oculorum in
dicentem semper intendat ita,
ut minime cum fallat, quam
attento sis animo. ibid.

Libèter audi magis, quam mul-
ta. Demet. Phaler.

Præstantior est ille, qui bene,
quod dicitur, audire potest,
atque eo uti, quam qui per
seipsum omnia assequitur.
Zenon. apud Diog. lib. 7.

Navigando gubernatori auscul-
tandum est: viuendo illi, qui
plus ratione valet. Socrat. a-
pud Stob.

Qui breui tempore pro pudore

disciplinam nõ patitur, omni
tempore in pudore insipientiæ
permanebit. Pyth. in suis præ-
cept.

EX LATINIS.

Homines discunt, dum do-
cent. Sen. Epist. 7.

Semper discendum est, quod an
sciamus, experiri non possu-
mus. idem in epist. 26.

Nec si quid discere satis non est,
ideo necesse non est: Quint. li-
bro 1.

Vt quisquis audit, mouetur. idè
lib. 11.

Natura primum atque inge-
nium ad discendum vim af-
fert maximam. Cicer. 1. de
Orat.

Omnia cuiusmodi sint, cupere
scire, curiosum est: duci verò
maiorum rerum contempla-
tione, seniorum virorum est
putandum. Cic. 5. de finib.

Disciplina cuiusque gen:is sin-
gula suadet suis, atque impe-
rat. Sen. Epist. 36.

Disciplina mores facit. Colum.
lib. 7.

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA.

Ne sit vitiosus sermo pedagogis, ac nutricibus, quos, si fieri possit, sapiētes Chrysippus optauit, certē quantum res pateretur, optimos eligi voluit. natura enim tenacissimi sumus eorum, quae à pueris discimus, & haec ipsa magis pertinaciter haerent, quae deteriora sunt. Quint. lib. 1.

EX SACRIS.

Summopere cauendum est, qui quarit scientiam, ut non negligat disciplinā. Hug. lib. 3. Didasc.

Quāuis in nullo loco disciplinā homo deserere debet, diligentius tamē ibi conseruanda est, ubi vel neglecta pluribus generat scandalum: vel custodita bonae imitationis exemplum. Hug. de Instit. noui.

Disciplina, & misericordia sese comitari debent. Greg. sup. Cant.

Disciplinarum excogitatrix est ratio. Aug. lib. 2. de Ordin. cap. 12.

Disciplina homini, optima me-

dicina. idem 22. de Ciui. Dei. cap. 22.

Quem diuina disciplina contempnit, humanis flagellis non est conterendus. Gregor. sup. 1. Reg.

Omnis scientia disciplina, est creatorem & creaturam cognoscere. Augustin. libr. 85. quæst.

Principium disciplina, humilitas est: cuius cum multa sint documenta, haec tria ad auditorem, vel lectorem pertinent: primum, ut nullā scripturam, nullam scientiam vilem teneat: secundum, ut à nemine discere erubescat: tertium, ut cum scientiam adeptus fuerit, ceteros non contemnat. Hug. didasc. 1.

Disciplina in animo hominis est. Aug. de immort. anim.

Disciplina à discendo dicta est. idem lib. 2. Solil.

In disciplinis non aequè res, ut nomina nota sunt. idem de music. lib. 3. cap. 2.

Disciplina intellectum ad diuina offerunt. idem lib. 2. de Ordin. cap. 17.

- Disciplinarum omnium exco-
gitatrix est ratio. idem lib. 2.
de ord. cap. 12. Eam natura putamus legem,
quam discimus. Hier.
- Disciplinarum vsus extra Deū
infelix, cum Deo non impro-
batus. idem libr. 5. confess.
cap. 4. Ad discendum, quod opus est,
nulla atas serā videri debet.
Aug. in Epist. ad Hier.
- Disciplinarum gnari, famelici
sunt. idem de vit. beat. Ab omnibus libenter disce,
quod nescis: quia humilitas
tibi commune facere potest,
quod natura fecit commune.
ibidem.
- Arduas quæstiones non attin-
gant disciplinarum ignari. Cognito discipulo, cognosces fa-
cile qualis fuerit magister.
idem lib. 2. de ord. cap. 17. Amb.
- Disciplina humana cum ma-
gna temporis iactura perdif-
cuntur. idem lib. 2. de Gene.
ad lit. cap. 9. Sapientior omnibus eris, si ab o-
mnibus discere volueris. Hug.
lib. 3. Didasc.
- Disciplina animi sanitatem in-
staurat. idem de morib. Eccl.
cap. 27. Discipulus debet excusare sen-
tentiam magistri. apud Iurisc.
- Disciplina nos à prauis cupidi-
tatibus coërcet. idem lib. 2.
de ciuit. Dei. cap. 22. Discipuli perfectio; magistri
laus. Ambros. sup. epist. ad
Theff.
- Disciplina moralis debet subef-
se, coësse, præsse. Ber. sup. Cant.
serm. 22. Discipulus, ut discit, faciat.
Cyp. lib. 4. epist.
- Discimus quadā, ut sciāmus:
quadam ut faciamus. Au-
gust. sup. Psal. 118. Ad discendum duo sunt neces-
saria: autoritas, & ratio.
Aug. in sent. suis.
- Tutior est discētis, quā do-
centis conditio. idem in sent.
suis. In primis optandum, ut prima
quæque elementa discantur,
ab artifice summo. Erasmi in
Epist.
- Natura ordo sic se habet, ut cū

- aliquid discimus, rationem
 precedat autoritas. Aug. de
 Mor. eccl.
- Discipuli, filij præceptorū spiri-
 tuales. Basil. sup. Psal. 73.
- Discipulus, domini fieri, aut nō
 in hominis potestate est sitū.
 Basil. in quaest.
- Disciplina, participatio est san-
 ctitatis. Chrysof. sup. epist. ad
 Heb. Homil. 29.
- Discipuli est, magistrum imi-
 tati. idem sup. epist. ad Hebr.
 Hom. 28.
- Nulli disciplina sui canones de-
 sunt. Eras. in epist.

Scriptura hominum.

- Q**uoniam ut libet, nō pos-
 sum scribere, ut possum
 non libet. Theocr. apud Stob.
- Quæ amici reges non audent
 monere, in libris descripta
 sunt. Demetr. apud Plut. in
 Apoph.
- Quædam scriptura non faciunt
 animum: Senec. epist. 65.
- Paucis opus est ad bonam men-
 tem literis, sed nō, ut cætera,
 in superuacuum diffundimus,
 ita philosophiā ipsam, quem-
 admodum omnium rerum:
 sic literarum quoque intem-
 perantia laboramus, non vi-
 ta, sed schola discimus. idem
 epist. 107.
- Nō tam refert, qualia sint, qua
 intra nosmetipsas composui-
 mus, quam quomodo efferan-
 tur. Quint. lib. 11.
- Plurima ad alieni sensus conie-
 cturam, non ad suū iudicium
 scribuntur. idem.
- Vix quicquam tutum in literis
 committitur. Eras. in epist.
- Libri, viui magistri sunt. Gell.
 lib. 14.
- Historias scribere, magno vsu
 est. Sallust. in coniur. Catil.
- Historias scribenti, mētiri tur-
 pe est. Cic. cont. Sallust.
- Ut aliæ bonæ res, sic bonus li-
 ber, melior est quisque, quo
 maior. Plin. Iun. lib. 1. epist.
- Tāto scriptura maiore gratiam
 apud doctos habere debet,
 quanto minorem apud indo-
 ctos habet. idem lib. 2.
- Nullus est liber tā malus, quod
 non aliqua parte proficit. idem.

- Quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur. *ibid.*
- Quia liberius, tanto libentius scribimus. *ibid.*
- Qui placendi causa scribunt, qualia placere viderint, scribunt. *ibid.*
- Fœlices, quibus contigit aut scribere legenda, aut legere scribenda. *idem lib. 5.*
- Aliud est epistolam, aliud historiam, aliud amico, aliud omnibus scribere. *idem.*
- Historia non debet egredi veritatem, & honeste factis veritas sufficit. *idem lib. 7.*
- Scriptores, qui rei totius summam sententiis consequi student, monumenta magis instruunt, quam faciunt artificem. *Colum. lib. 1.*
- Scribimus indocti, doctique poemata passim. *Horat. 2. Epist.*
- Autores in eadem re saepe dissident. *Plin. Sen. lib. 18.*
- Est summi amoris negare veniã brevibus epistolis amicorum, quamvis scias illis consistare rationem. *Plin. Iun. li. 9.*
- Literæ sunt, una fidelis custodia rerum gestarum, *Liuius. 1. Dec. lib. 5.*
- Epistolæ non loco reddita, offendunt. *Cic. ad Brut.*
- Scriptores opera sua, non secus ac filios adamant. *Erasm. in Epist.*
- Nullum grauius tediũ, quàm ingenij scribendo defesse. *ibidem.*
- Molestior recognoscendi, quàm cudendi labor. *ibid.*
- Scribendum tardè. *Hier.*
- Grauiore consideratione indigent, quæ scribimus. *Cypr.*
- Scribendo multa discimus. *August. lib. 3. de Trinit.*
- Historiographi de se in aliorum persona plerunque scribunt. *idem.*

LECTIO.

EX GRÆCIS.

Non qui plurimæ legit, sed qui vtilia, speciosus habendus est. *Arist. apud Diog. lib. 1.*

Studere negamus, ut ingeniosi

esse videamur. Aristotel. Topic. 3.
 Studiosis non vacat meminisse voluptatum. Plutarch. de Tuend. bon. valet.

EX LATINIS.

Lectio multorum voluminum, & omnis generis auctorum. habet aliquid vagum & instabile: certis ingenii immorari, & innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Senec. Epist. 2.

Qui legere non potest, quantum habet: sat est habere, quantum legat. ibid.

Alit lectio ingenium. idem Epist. 86.

Probatos semper libros lege, & si quando ad alios diuerti libuerit, ad priores redi. ibid. Epist. 2.

Incredibile est, quantum mora lectioni festinatione adijciatur. idem.

Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit, sed repetere sapius licet, siue dubites, siue

velis memoria affigere. Quint. lib. 10.

Lectionem sine vlla delectatione negligo. Cic. 2. Tusc.

Multum legendum, sed non multa. Plin. Iun. lib. 6.

Legendi semper occasio est, legendi non semper. idem li. 2.

Non solum iudicant, qui malignè legunt. idem lib. 9.

Est aliquis, & nescio an maximus ex secretis studiis fructus. Quint. lib. 1.

In scholis omnia liberè fingimus, & impune, quia profecto est quicquid volumus. Quint. lib. 6.

Diuersa sunt hominū studia. Cicer. ad Brut.

Suo quisque studio maximè ducitur. idem §. de Finib.

Vt ex studiis gaudium, sic studia ex hilaritate proueniunt. ibidem.

Studium, unicum doloris leuamentum est. Plin. Iun. lib. 8.

Vt in vita, sic in studiis pulcherrimum, & humanissimum existimo, seueritatem, comitatēque miscere, ne il-

la in tristitiam, hac in petulantiam procedat. *ibid.*

Quia plerunque euenit, ut eorum, quæ meminimus memoria nos deficiat, ea sapius ex commentario reuocanda sunt. *Columel. lib. II.*

EX SACRIS.

Lectio tunc utilis est, cum facimus ea, quæ legimus. *August. in libr. de Oper. mon.*

Legentibus Deus loquitur. *idem sup. Psalm. 85.*

Legimus aliqua, ne negligantur: legimus, non ut teneamus, sed repudiemus. *Amb. sup. Luc. lib. I.*

Lectio iterata aperit obscura. *Chrysoſt.*

Sit ipsa lectio temperata, cui finem consilium, non lassitudo imponat: nam studium intemperans lectionis in reprehensione cadit: & quod laudabile est in suo genere, fit nimietate sui culpabile. *Hieron. ad Demetr.*

Omnino iniquum est studiis de

honestari minoribus. & eos, quos ardua, & grauias expectant officia, voluptatis, & vanitatis occupationibus agitari. *Chrysoſto. de Curial. nug.*

Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ didicimus, meditatione conseruamus. *Isid. lib. 3. de Summo bono.*

Lectio duobus modis fastidium ingerere solet, & affligere spiritum: qualitate videlicet, si obscurior est, & quantitate, si prolixior extiterit, in quo utroque vii magno modamine oportet, ne quod ad refectiorem quasitum est, sumatur ad suffocationem. *Hug. in Didac. 3.*

Optimus lector est, qui non cogit illud dictis contineri, quod ante lectionem presumpserit ad intelligendum, sed qui doctorum intelligentiam expectat. *Hilar. I. de Trinit.*

Lectio scripturarum, munitio est aduersus peccatum. *Chry. sup. Luc.*

Prudentia, & Discretio.

EX GRÆCIS

Prudenti viro paucorum sapientium potius, quam multorum insipientium iudicium est verendum. Plat. de Amore.

In quo quisque prudens, in eo bonus. idem de Nat. nom.

Prudentia proprie est virtus principum. Arist. Polit. 2.

Murus tutissimus, prudentia est. Antist. apud Diog. li. 6.

Providere difficile est, videre autem facile. Arist. Elench. 2.

Non tam videndum, quid in presentia bladiatur, quam quid deinceps sit in re futurum. Demosth. 1. Olinth.

Prudentes facile ex omnium sententiis utilia eligunt. ibid.

Frugi, & bonus vir praterituum meminisse debet, agere presentia, futura cauere. Isoc. apud Stob.

Robur, & murum, & arma sapientia prudentia prestat. Pyth. ibid.

Prudentia non corporum, sed rerum est inspectio. Plut. a-

puud Stob.

Prudentia, virtus est rationalis partis, ad felicitatem spectantia preparans. Arist. de Vir. & vit. diuis.

Prudentia est consilium agitare, discernere bona, & mala, & omnia, quae sunt in vita sequenda, fugienda: honeste vel omnibus bonis: cum aliis recte versari: perspicere occasiones: solerter verbis, & rebus uti: experientiam habere utilium omnium: memoria autem, peritia, & solertia vel manant à prudentia, vel prudentia sunt affecta: aut partim prudentia adminicula, ut experientia, & memoria: partim tanquam prudentia partes: ut consilium, & solertia. Arist. de virt. & vit. diuis.

Providentia, magnum mortalibus lucrum. Anax. ibid.

Homo boni tactus semper est discretus, non sic de aliis sensibus Arist. 2. de anim.

EX LATINIS.

Quid refert providere, quod effugere non pos-

sis? Senec. epist. 88.

Homines plus in alienis negotiis vident. idem Epist. 110.

Nec solis viribus equum

Credere. Sape acri potior prudentia dextra. Valer. Flac. 4.

Non temerè incerta casuum reputat, quem fortuna nunquam decipit. Liu. lib. 10. Decad. 3.

Prudentia est, rerum expetendarum scientia. Cic. 2. offic.

Nihil est homini prudentia dulcius aut sagaci ac bona mente melius. idem 2. Tusc.

In prudentia duo vitia vitanda sunt: ne incognita pro cognitis habeamus, ipsiisque temere assentiamus, quod vitium effugere qui velint (omnes autem velle debent) adhibebit ad considerandas res & tempus, & diligentiam: alterum est vitium, quod quidem nimis magnū studium multamque opera in res obscuras, atque difficiles conferunt, easque non necessarias. Cic. 2. Offic.

Iustitia sine prudentia plurimum potest: sine iustitia nihil valet prudentia. idem 2. offic.

Deorum providentia mundus

administratur: ijdem consulant rebus humanis, nec solum uniuersis, verum etiam singulis. Cicer. de natura deorum.

EX SACRIS

Prudencia absque simplicitate, malitia est: & simplicitas absque ratione, stultitia est. Hieron.

Providentia Dei omnia gubernantur: & quae putatur poena, medicina est. idem sup. Ezech.

Prudentia sedes caput est. August. lib. 2. cont. Faust.

Prudens, quasi porrò videns dicitur. idem sup. psal. 73.

Grandis est prudentia, aurum in luto quærere. Hier. ad Lat.

Prudentes simus non tantum nobis. Basil. in quaest.

Prudentia, & fortitudo, virtutes principis sunt. idem in epist.

Tolle discretionem, & virtus vitium crit. Bern. sup. Cant.

Tantum valet discretio, ut sine illa omne otium turpe sit, & labor inutilis. Hug. libr. 3.

Didasc.

Plerunque virtus dum indiscretè tenetur, amittitur: dum discretè intermittitur, plus tenetur. Greg. 26. mor.

Est quidem discretio, non tam virtus, quàm quaedam moderatrix virtutum, ordinatrix affectuum, & doctrix morum. Bern. sup. Cant.

Discretio est, in iudicandis causis prouida humanarum mentium ratio moderatrix. Isid. in Synon.

Sola discretio perturbatis cogitationibus non succumbit. Greg. in mor.

Vbi virtus discretionis perditur, intentio, qua virtutis inimicum habeat, criminis finem accipit. Gregor. libr. 3. mor.

Discretio in afflictione carnis seruanda. idem sup. 1. Reg.

Auriga virtutum, discretio est. Bernard. super cant. sermon. 49.

Prudens non semper videt, quid conueniat. Chrysostom. sermo. 22. sup. Epist. ad Rom.

Stultitia.

EX GRÆCIS.

A Gere inconsultum, signum est stultitia. Aristo. in Epist. ad Alex.

In via nec propera nec manum moueas, stulti enim iudicium est. Demetr. Phal.

Homini stulto, & nequam facultatum nullus est modus. nunc enim hoc, nunc illo indiget, prout cupiditates ferunt. Plat. in conuiu. 7. Sap.

Nemo stultus tacere potest. Solon apud Diog. lib. 1.

Molesta res est, stultescere cum stultis. Eurip. in Phœnis.

Stulti non audiunt vocem clamantis sapientia. Demost. 1. Olinth.

Stultitia mihi magna videtur, intelligere quidem, que oportet, non autem cauere ea. Men. apud Stob.

Non est quicquam audacius, quàm imperitia. ibid.

Stulti desiderant absentia: presentia verò, etsi meliora prateritis, negligunt. Democ. apud Stob.

Stultus

Stultus diues, mancipium est aureum. Socr. apud Stob.

Stultitia, proficiendi impedimentum est. Bion. ibid.

Quod statua durius est, stultus est. Cleanth. ibid.

Timidus arma contra se habet: stultus pecunias. Plat. in Memn.

Tonitrua pueros in primis, & minæ stultos territant. apud Stob.

Stultitia, orationis est vitium malè viuendi causa. Aristot. de virt. & vit. diuis.

Imprudentiæ est, iudicare peruersè de rebus, deliberare perperam: uti nequire præsentibus bonis: in falsam adduci opinionem, de his quæ ad vitam sunt bona, & honesta: sectatur autem imprudentiam inscitia, incontinentia, rusticitas, obliuio. Arist. ibidem.

Illegitimæ stultitiæ finis est, infortunium. apud Stob.

Imprudens satius est regi, quàm regere. ibid.

Stultitia, hereditariū malum. Eurip. ibid.

Ineptos si dixeris, nec ex vlla parte prudentes maiores homines, non errabis. idem in Medea.

EX LATINIS.

OMnis stultitia laborat fastidio sui, nisi sapienti sua non placent. Sen. epist. 9.

Inter cetera mala, hoc quoque habet stultitia, semper viuere incipit. Sen. Epist. 13.

Stulti vita integra est, trepida est, tota in futurum fertur. idem epist. 15.

Omnium malorum stultitia est mater. Cicer. de petend. cõsul.

Multa sunt incommoda, quæ sapientes commodorum compensatione leniunt, stulti nec vitare venientia possunt, nec ferre præsentia. Cicero 2. de natu. deorum.

Stultorum plena sunt omnia. idem. 4. Tuscul.

Omnes stulti insaniunt. ibid.

Nobis hominum stultitiæ deuoranda sunt. idem de clar. orat.

Contra omnes sapere, desipere est. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Stultitia misera est etiam stultorum iudicio. Aug. lib. I. cont. Acad.

Qui se diligit stultum, non proficit ad sapientiam: nec fiet quisque, qualis esse cupit, nisi oderit, qualis est. idem.

Inspicientium proprium est, esse ad vouendum leues. Ναζανζ.

Quo maior est potestas, hoc perniciosior, si in malū, stultūve inciderit. Erasmi. in Epist.

Est sapienti seruire, libertas: ex quo colligitur, quod stulto imperare, seruitus est: & quod peius est, cū paucioribus præsit, pluribus dominis, & grauioribus seruit. seruit enim propriis passionibus, seruit suis cupiditatibus: quarum minatio nec die fugari potest, nec noctu: quia intra se dominos habet, intra se seruitium patitur intolerabile. Hiero. in epist. ad Simp.

Tāto quis stultior, quanto plus conatur sapiens uideri. Greg. 18. mor.

Stultitia, est animi egestas.

Aug. de beat. vita.

Stultitia nomine omnia vitia continentur. ibid.

Stultus iuxta scientiam suam non uiuit. Greg. lib. 5. mor.

Stultus si tacuerit, an sapiens sit, an stultus abscondet. idem lib. 11. mor.

Sicut nec auris escas, nec guttur uerba cognoscit: ita nec stultus sapientiam sapientis intelligit. Greg. 24. mor.

Stultitia huius seculi, nobilitas est apud Deum. idem 20. mor.

Leuis dicitur, qui de facili credit, quod probari non potest. iuricons.

Cautela.

EX GRÆCIS

Qui à deceptione tutus esse uult, à similitudine summopere debet cauere. Arist.

Cauendum, ne sapius in eandē fraudem nostra culpa incidamus. Demosth. I. Olynth.

Solertia, animi celeritas est, non

tarditas. Plat. de temp.
Solertia, est subtilitas quadam
in non prospecto tempore me-
dij inueniendi. Arist. Poli. 1.

ra vita sit ignoramus. Hier.
Solus in illicitis non cadit, qui
se aliquando & à licitis cau-
tè restrinxit. Greg. 15. mor.

EX LATINIS.

Quo quis versutior est,
& callidior, hoc in-
uisior, & suspectior detra-
eta opinione bonitatis. Cic. 2.
Offic.

Scientia, qua est remota à iusti-
tia, calliditas potius, quàm
scientia est appellanda. Plat.
apud Cicer. 2. Offic.

Qui semel est laesus fallaci pi-
scis ab hamo,

Omnibus vnca cibus ara subesse
putat. Ouid. 2. de pont.

Esto alieno periculo cautior. in
hist. Sax.

Quisquis ferrum preparat ne-
ci, sic illud habet, ut peccet
suum negare. Quint. Decl. 1.

EX SACRIS.

Omnes sumus in minimis
cauti: in maximis negli-
gètes, hoc ita fit, quia ubi ve-

Cacum est humanum genus,
& si enim futura prouidet,
non tamen, ut decet, sibi ca-
uet. apud Plat.

Tanto debemus cautius am-
bulare. quanto scimus nos
inter Dei inimicos esse. Greg.
in regist.

Cautè agendum in diuinis re-
bus. August. libr. 2. de mi-
rab. sac. scrip.

Contra aduersarium maiori for-
titudine, & cautela opus est
ab ea parte, unde instat a-
crior. Bern. in Epist.

Ignauia.

EX GRÆCIS.
ET LATINIS.

Dives si desidiosus, pauper
erit. Pub. Mim.
Cum multo dolore vident sa-
pientes ignauiam eorum, qui-
bus consultum velint. De-
mosth. 1. Olynt.

RATIO, ET CAUSA,

- Homines socordes presentia negligunt, futura bene successura putant. *ibid.*
- Adversariorum ignavia saepe magis crescunt aliqui, quam suis opibus. *ibid.*
- Ignavia, vitium est animose partis, quo consternantur, periculis, praesertim mortis. *Arist. de virt. & vit. diuis.*
- Ignavia est, quouis metu facile perturbari, & mortis maxime, & noxarum corporis: & arbitrari praestabilius esse quomodocunque seruari, quam pulchrè mortem obire: comitatur autem ignaviam mollicies, effeminatio, torpor, vitæ studium: subest etiam quaedam timiditas, & cōtentionis detractio. *Arist. ibid.*
- Nullus ignavus in celebrem virū euadit. *Eurip. apud Stob.*
- Ignavia nemo immortalis factus. *Sallust. in bell. Jug.*
- Sape radio laboris, ad utilitatem sui compelluntur ignaui. *Curt. lib. 5.*
- In suo quisque negotio hebetior est, quam in alieno. *idem libro 7.*
- Ignavum peccus est, quod nullis precibus excitatur. *in Hist. Sax.*
- Secunda res segnicie inducunt. *Liuius. 3. Decad. lib. 3.*
- Desidia fomes omnis malitia. *Chrysof. sup. Ioan. Hom. 43.*
- Studium studiū generat: ignavia ignaviam. *idem.*

Ratio, & causa.

EX GRÆCIS.

- Q**uod caret ratione, ars non est. *Plat. de Rhe.*
- Quarere rationem, & dimittere sensum, infirmitas est intellectus. *Arist. Phys. 8.*
- Omnes, qui utuntur ratione, & cum hac volunt omnia agere, tāquam bonos, & optimos existentes laudamus: contrarios verò contrario modo. *idē in Epist. ad Alex.*
- Ad principia non est ratio. *idem Eth. 6.*
- Rationis officium est, omnia iuncta reddere. *Plut. de virt. & vit.*
- Rationi seruire, libertas est.

Plut. de prof. morum.
 Qui rei cuiuslibet probabilem
 rationem inuestigare satagit,
 is rerum miracula tollit fun-
 ditus, & euertit. idem probl.
 dec. 5.
 Præstat rationabiliter esse infæ-
 licem, quàm absque ratio-
 ne sælicem. Epic. apud Diog.
 lib. 10.
 Multitudo rationum pruden-
 tes expedit, hebetiores intri-
 cat, & inopes consilij facit.
 Demosth. 1. Olynth.
 Quisquis aliquid alicuius gra-
 tia agit, non id vult, quod a-
 git: sed illud, cuius gratia a-
 git. Plat. de Rhet.
 Sine causa, & principio impos-
 sibile est aliquid esse, vel fieri.
 Arist. Rhet. 1.
 Tunc scimus, cum causas cogno-
 scimus. idem Post. 1.
 Causa prior est eo, cuius est cau-
 sa. ibid.
 Hi solum docent, qui causas
 de singulis dicunt. idem Me-
 taph. 1.
 Causa alicuius semper agit,
 qui intellectum habet. idem
 Metaph. 2.

Causa omnium natura, lex, ars,
 apud Stob.
 Alia ex aliis eueniunt. Eurip.
 in Rhes.

EX LATINIS.

SI vis tibi omnia subijcere,
 te subijce rationi: mul-
 tos reges, si ratio te rexerit.
 Sen. Epist. 37.
 Munus animi est, ratione uti.
 Cicer. 3. Tuscul.
 Bene adhibita ratio cernit, quod
 optimum sit: neglecta mul-
 tis implicatur erroribus. idem
 4. Tuscul.
 Societatis humana vinculum est
 ratio & oratio, nec vlla alia
 re absumus à natura fera-
 rum. idem. 1. Offic.
 Vt patrimonium homini ab ho-
 mine relinquitur: sic ratio
 homini à Deo. idem. 3. de nat.
 deorum.
 Nihil potest esse æquabile, quod
 non à certa ratione proficisca-
 tur. idem. 2. Tuscul.
 Plus apud nos vera ratio va-
 leat, quàm opinio vulgi. Ci-
 cer. Parad. 2.

RATIO, ET CAUSA.

- Sunt homines, qui rationem à diis immortalibus bono consilio datam, in fraudem, maliusquamque conuertunt. Cice. 3. de natu. deorum.*
- Cum precipitur, ut nosmetipsis imperemus, hoc precipitur, ut ratio coërceat temeritatem. idem. 2. Tusc.*
- Ratio in consolando plurimum valere debet. Cic. apud Curt.*
- In re magna ratio vincat auctoritatem. Plin. Iun. lib. 1.*
- Apud alios timor timorem, apud alios ratio rationem vincit. idem lib. 5.*
- Nihil diuturnum potest esse, cui non subit ratio. Curt. lib. 4.*
- Ratione viuendum est, non affectu. in Hist. Sax.*
- EX SACRIS.**
- V***niuersis animalibus data est ratio, sed brutis tantummodo ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. Lact. lib. 2.*
- Ratione cessante, auctoritate standum est. Aug.*
- Ratio legem commendat. Tertul. de corona milit.*
- In omni negotio duo sunt necessaria: ratio, & opus. Hug. libr. 3. Didasc.*
- Ratio contra vim parum valet. apud iuricons.*
- Ratio legis, est anima legis. ibi.*
- Ratio naturalis sufficit pro lege. ibid.*
- Plus ratio tribuit homini, quam natura brutis. Lact. de opif. Dei.*
- Sicut absente domina ancillæ vagantur, sic absente ratione cogitationes. Greg. 1. mor.*
- Rationem precedit auctoritas. August. libr. 1. de morib. ecclæ.*
- Ratio fide precedente plurimum valet. idem Epist. 222.*
- Rectè fieri dicitur, quod à recta ratione proficiscitur. idem de vtilit. credend.*
- Libera ratio quodammodo captiua tenetur. Bern. in sept. ser. 1.*
- Causa peccandi leuior non alleuat crimen, sed exag. gerat. Eras. in Epist.*
- Omnis causa per quas nascitur, per ipsas dissoluitur causas. Chrysost. sup. Matth. 19.*

- Causam morbi ignorans, non potest curare morbum. apud iuriconsf.*
- Causa primaria omnium est ipse Deus. Aug. 3. de Trinit. cap. 3.*
- Ratio, est res quaedam tacita, insita mētibus hominum. apud iuriconsf.*
- Deficiente causa necessaria, aut substantiali, deficit effectus. ibidem.*
- Factorum causa exquirenda in diuinis literis. Chryso. ser. 16. sup. epist. ad Roma.*
- puđ Plut. de liber. educ.*
- Vt sapientis est, fortuitos casus magno animo sustinere: sic dementis est, ipsum sibi malam facere fortunam. Colu. lib. 1.*
- Nihil interest, quàm ex honesta causa quis insaniat. Hier. Extrema dementia est, parua reijcere, ubi magna consequi non valeas. Chryf.*
- Phrenesis nulla maior existimatur, quàm impenitentia cordis, & obstinata peccandi voluntas. Bern. de conuers.*
- Insania quaedã sancta. Bern. de nat. & dign. amor. diuin.*
- Insania manifesta est, alienis bonis cruciari. Chryso. sup. Epist. ad Cor. hom. 26.*
- Præcipuus animi morbus, dementia est. Plut. de morb. anim. & corp.*
- Senes cum venia delirant: iuuenibus autem turpissima est deliratio. Eras. in epist.*

Insania.

- A** Mentia hominibus, spontaneum infortunium. Menand. apud Stob.
- Insanimus omnes, cum irascimur. apud Stob.*
- Insania, flos est iracundia. Apol. ibidem.*
- Eò dementia ventum est, ut nostra cuiusque vita magis ex aliorũ, quàm ex seipsa pendeat. Plut. de tranq. anim.*
- Non ignem ferro cadas, id est, non irrites furem. Pyth. a-*
- Natura.*
- E X G R A E C I S.**
- I** N natura nihil est superfluum. Arist. Physic. 2.

N A T V R A.

Natura agit propter finem. ibidem.

Tentare demonstrare, naturam esse, ridiculum est. ibidem.

Natura multa complect, quæ sunt per artem, & ars multa, quæ sunt per naturam. ibidem.

Natura nihil molitur absque ratione, nec casu, nec frustra. idem de cal. & mund.

Natura non deficit in necessariis, nec abundat in superfluis. idem de anim. 3.

Natura maximè saluatur in locis propriis. idem de mort. & vit.

Natura constituit rem nobiliorē in loco nobiliori, ut cor in medio. idem de animal. 12.

Natura est perinde, ac prudens paterfamilias, & rector. ibidem.

Boni aut mali natura non efficiuntur. idem Eth. 2.

In naturalibus concupiscentiis pauci peccant. idem Eth. 3.

Facilius est consuetudinē mutare, quam naturam. idem. Eth. 6.

Natura maximè sequitur dele-

Etabile, & fugit triste. ibid. Omnis homo naturaliter omni homini amicus est. ibid.

Natura suapte natura se offert ducentem ad honestum capeffendum. Plut. de fort. & virt. Alex.

Facillima est natura principū. Eras. in Epist.

Natura operatio fortuna non indiget. Plut. de fort.

Ingens natura vis est. malum enim hominem nullus bene educando bonum reddidit. Eurip. apud Stob.

EX LATINIS.

Rem facillimam secundum naturam vivere, difficilem facit communis insanit in vitia alter alterum trucidimus. Senec. epist. 4.

Non desiderabis artifices, si naturam fueris affectus. Senec. epist. 91.

Ad parata nati sumus, nos omnia difficilia fastidio facimus. idem.

Æquius est nos natura, quam nobis parere naturam. idem

epist. 94.
*Ad deteriores faciles sumus :
 quia nec dux potest, nec comes
 deesse, & res ipsa etiam
 sine duce, sine comite procedit.
 non primum tantum iter est
 ad vitia, sed præceptis.* Sene.
 epist. 98.
*Curâ nostri nobis natura man-
 dauit, sed ubi nimium indulseris,
 vitium est.* idem. Epist. 117.
*Satis natura homini dedit ro-
 baris, si illo utamur, si vires
 nostras colligamus, ac totas
 pro nobis, certè non contra nos
 concitemus.* ibid.
*Quia tutela certissima ex pro-
 ximo est, sibi quisque commis-
 sus est.* idem epist. 122.
*Similis est ars plerunque natu-
 ra.* Quint. lib. 8.
*Habet etiam natura nostra su-
 blime quiddam, & erectum,
 & impatiens superioris.* idem
 lib. 11.
Natura dux optima. Cato apud
 Cicer.
*Sua cuiusque animantis natu-
 ra est.* idem.
Multis signis natura declarat,

*quid velit, ac querat, ac desi-
 deret: obsurdescimus tamen
 nos eo modo, nec quæ ab ea
 monentur, audimus.* Cic.
*Sunt ingenii nostris semina
 innata virtutum, quæ si ado-
 lescere liceret, ipsa nos ad bea-
 tam vitam natura perduce-
 ret. nunc autem simulac ædi-
 ti in lucem, & suscepti su-
 mus, in omni continuo prauitate
 versamur, ut penè cum
 lacte nutricis errorem suxisse
 videamur. cum verò paren-
 tibus redditi, deinde magi-
 stris traditi sumus, tum ita
 variis imbuimur erroribus,
 ut vanitati veritas, & opi-
 nioni conformata ipsa natu-
 ra cedat.* Cic. 3. Tusc.
*Natura duce errare nullo mo-
 do possumus.* Cic. 1. de legib.
*Homo naturæ obediens, homi-
 ni nocere non potest.* idem 3.
 offic.
*Omnia quæ natura aspernatur
 in malis sunt: quæ asciscit, in
 bonis.* Cic. 1. Tusc.
*Nihil est aliud, naturæ repu-
 gnare, quàm gigantum mo-
 re pugnare cum diis.* Cato

N A T U R A.

- apud Cicer.*
 Omnis natura est diligens sui.
 idem 5. de finib.
 Omnis natura est conseruatrice
 sui. ibid.
 Omne animal sibi commenda-
 tum est, & se saluum, & in
 suo genere esse vult incolume.
 idem 4. de fin.
 Est nō scripta, sed nata lex, quā
 non didicimus, accepimus, le-
 gimus, verum ex natura ipsa
 arripuimus, ad quam non do-
 eti, sed facti: non instituti, sed
 imbuti sumus, vt si vita no-
 stra in aliquas insidias, si in
 vim, si in tela, aut latrones,
 aut inimicos incidisset, omnis
 honesta ratio est expetendæ
 salutis. idem pro Milone.
 Diligentissime hoc eis, qui in-
 stituunt alios, atque erudiunt,
 videndum est, quo sua quen-
 que natura maxime ferre vi-
 detur. idem 3. de Orat.
 Naturæ non attinet repugna-
 re, nec quicquam sequi, quod
 assequi non queas, quod nihil
 decet, inuita (vt aiunt) Minerva.
 id est, repugnante, & ad-
 uersante natura. idē 1. Offic.
- Multi sine doctrina naturam
 ipsam secuti, multa laudabi-
 lia fecerunt. idem 3. de finib.
 Sapius ad laudem, atq; gloriam
 natura sine doctrina, quàm
 doctrina, sine natura valuit.
 idem pro Arch. poet.
 Meliora sunt ea, quæ natura,
 quàm quæ arte perfecta sunt.
 idem 2. de nat. deor.
 Omnis natura artificiosa est,
 & habet quasi quandam viam,
 qua sequatur. ibidem.
 Natura in eisdem locis muta-
 tur. Plin. seni. lib. 16.
 Naturam omnem experimen-
 tis assequi non possumus. ibi-
 dem.
 Naturæ iniquitas falso ab ho-
 minibus accusatur. Sallust. in
 coniur. Catil.
 Prima pietatis magistra, natu-
 ra est. in hist. Sax.
 In alio sua quenq; natura dele-
 etat. Plin. lun. in paneg.

EX SACRIS.

Naturaliter multa sunt
 quorum ratio nos latet
 Augustin. lib. 21. de Ciuita.

- Dei. cap. 7.
 Natura nostra vinci non vult. *idem.*
 In omnibus animalibus, quia sapientia carent, conciliatrix sui, sapientia est. *Laët. lib. 5.*
 Socialis est hominum, ac benefica natura. *idem.*
 Omne quod nascitur, rusticum putatur. *Hieron.*
 Nullum vitium ita contra naturam est, ut natura deleat extrema vestigia. *Augu. in quod. serm.*
 Vince naturam diligentia, exclude corporis somnum, naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam. *Ambr. in lib. de Ioseph.*
 Natura veritatis magistra est. *idem.*
 Ipsa natura magistra est veracundia. *idem.*
 Cito naturam mutat usus. *idem.*
 Natura ipsa legis instar, *Tertul.*
 Ad natura ductum quacunque fiunt, plerunque bene succedunt. *Nazan.*
 Natura ad propriam rem facile reuertitur. *apud iurisp.*
 Natura rei cuiusque Dei est voluntas. *August. lib. 21. de Ciuit. Dei.*
 Natura diuina ubique presens est. *Greg. lib. 6. mor.*
 Natura diuina à mente inhian te, sine aspectu cernitur, sine voce auditur, sine motu suscipitur. *ibid.*
 Natura omnes homines equalis genuit. *idem 21. mor.*
 Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitate natura est. *Greg. in 1. Reg.*
 Omnis natura, in quantum natura, est bona. *August. lib. 3. de liber. arbit.*
 Natura vitiosa per peccatum est. *Idem libr. 22. de Ciuitat. Dei. cap. 22.*
 Natura neminem cogit peccare. *idem lib. 2. de act. cum fœl. Manich.*
 Natura peccauit, homine peccante. *idem lib. 2. cont. Pelag.*
 Quicquid ad naturam pertinet, à Deo est. *idem in resp. ad articu. fid. sibi fals. impos.*
 Quod à natura inest, nec saluat, nec damnat. *August. in*

GENERATIO ET EDVCAIT.

quæst. ex utroque test.
 Nature industria nunquam
 in nobis dormitet, grande pro-
 fectò in nobis donum natu-
 ra, ipsa est. Bernar. sup. Cant.
 ferm. 83.
 Natura indocta est. Basil. in He-
 xame.
 Natura opifex, Deus est, Chry-
 sostom. super Genes. Hom. 39.
 Natura nostra ne abutamur in
 damnum nostrum. Idem sup.
 Act. Apost. homil. 33.
 Naturaliter multa sunt, quo-
 rum ratio nos latet. Aug.
 Naturam partium sequitur to-
 tum. Basil. in Hexam.

Generatio, & Edu-
 catio.

EX GRÆCIS.

Finis generationis, ut pluri-
 mum in viris, est numero
 septuaginta annorum, in mu-
 lieribus verò quinquaginta.
 Aristot. Polit. 7.
 Generatio unius, est corruptio
 alterius. idem de gener.
 Iuuenum coitus prauus est ad

filiorum procreationem: simi-
 liter senum, virorum verò
 bonus. Arist. Polit. 7.
 Coniunctio maris, & fœmina
 in irrationabilibus est solum
 causa prolis procreanda, in ra-
 tionabilibus verò, non solum
 huius gratia, sed & alterius,
 ut parentes in senio impoten-
 tes effecti adiuuentur à filiis
 potentibus. idem Oeconom.
 lib.
 Spōtanea molestia, est filiorum
 procreatio.
 Nulli rei maior diligentia ad-
 hibenda, quàm filio instituen-
 do. Plat. de Sapient.
 Filij à verborum turpitudine
 retrahendi sunt. ut enim ait
 Democritus, actionis umbra
 existit oratio. Plutarch. de e-
 duc. liber.
 Liber intra fores increpandi
 sunt. idem in Apophth.
 Principium generationis omni-
 bus ciuitatibus nuptiarum
 conuentus, atque communiò.
 Plat. 4. de leg.
 Gignere debemus, & educare
 liberos, vitam ceu lampadem
 aliis post alios tradendo. Plut.

apud Stobaeum.

Ne gignas liberos diis inuitis

Eurip. *ibidem*.

Adhortor omnes homines, ut
ex bonis viris bonos liberos gi-
gnant: sic enim nūquam ma-
lus euentus accidit. *ibid.*

Nemo qua sit prognatus mu-
liere, dixit, sed quo sit patre.
ibidem.

Suscepta proles ad temperan-
tiam valde mouet. *ibid.*

Parere fœtum necessitatis opus
est: educare autem, p̄ amoris. *ibid.*

Homo est sol generans hominē.
Arist. *Physic.* 2.

Homo generat ante terseptimū
annum, sed debilem & im-
perfectum. Arist. *de anim.* 5.

Homines naturaliter valde
pingues parum generāt. *idem*
de anim. 14.

Mulieres facilius concipiunt,
sed in puerperio vehementius
laborant. *idem de animal.* 7.

EX LATINIS.

Fœlix proles, quæ efficit ut
genuisse iuuet, & gene-

rare libeat. *Max. lib.* 4.

Ex pessimo genere ne catulus
quidem habendus. *Iust. lib.*

Commune omnium animan-
tium est, coniunctionis appe-
titus procreandi causa: & cu-
ra quædam eorum, quæ pro-
creata sunt. *Cicer. 1. Offic.*

Fœmina celerius, quàm mares,
gignuntur, & celerius senesc-
cunt. *Plin. Senec. lib.* 7.

EX SACRIS.

Solent feri partus vel ob hoc
esse gratiores, quòd nihil
præterea speratur. *Erasm. in*
Epistol.

Filios malos generando, paren-
tes non sunt in culpa. *Aug.*
lib. 5. *cont. Iulianum.*

Nulla res seipsam gignit. *idem*
de immort. anim.

Gignendi officium sine peccato
est. *idem lib.* 3. *de Genes. ad lit.*
cap. 3.

Generādi benedictionem Deus
non abstulit ab homine post
lapsum. *idem lib.* 22. *de Ciui.*
Dei. cap. 22.

Non omne generans sibi simi-

FERTILITAS.

- lem generat. idem lib. 6. cont. *Abundantia temporalium, & ternorum facit obliuionem.*
Iulianum. Bern. de aduent. domin. ser. 3.
 Inter generationem, & processionem in diuinis est difficultimum. idem lib. 5. de trinit. *Fertilitatis causa, cura est. Pli. Sen. lib. 18.*
 Mulieribus generando vis inest ab anno 2. vsq; in 46. *Aug. de mirab. sacr. scrip. Quicquid fuerit abundantius, & maius, quàm esse debeat, hoc est malum. Plat.*

Fertilitas.

- A**d maturitatem non peruenit nimia fecunditas. *Senec. Epist. 39.*
 Ipsa ex nimia cupiditate nocet abundantia. *Quin. declam. 12.*
 Fertilitas arborum fere alternat. *Plin. Sen. lib. 16.*
 Fertilitatis causa, cura est. *ibid.*
 Fertilitas nimia sæpe nocet. *idē. lib. 18.*
 Fœcunda minus, quæ maiora sunt corpore. *idem lib. 10.*
 Præcocia maioris sunt pretij. *idem lib. 15.*
 Ex abundantia inuidia oritur. *Sallust. in coniur. Catil.*
 Fertilitas terrarum non calori solis, sed diuinæ misericordiæ adscribenda est. *Ambros. Hexam. lib. 4.*

Sterilitas, & orbitas.

- D**olorifica res est, si quis homo diues nullum habeat domui suæ successorem. *Menand.*
 Nuptiæ steriles iurgia habent. *Basil.*
 Sterilitas viâ parit virginitati. *Chryso. sup. Genes. Hom. 49.*
 Sterilitas à domino venit. *idem sup. Genes. Hom. 33.*

Matrimonium.

EX GRÆCIS.

- M**ulieres cõiugari oportet circa aetates annorum octodecim, viros verò circa triginta sex. *Arist. Polit. 7.*
 Maximus est honor mulieri

- casta si viderit virum sibi castum esse, & de nulla alia curare, sed præ omnibus ipsam fidam, & castam existimare. *idem Oeconom. lib.*
- Oportet virum ducere uxorem puellam, ut eam doceat bonos mores. *ibid.*
- Societas secundum naturã maximè conuenit mari, & feminæ. *ibid.*
- Si mulier cognouerit sibi castũ, & fidum virum, & ipsa etiam casta, & fida erit. *ibid.*
- Prima gratia, quæ ab ore vocèque sponte demanat, bene composita, & apta, & suavis esse oportet. *Plut. de præcep. coniu.*
- Principio controuersia, offensionisque magna cura coniugalibus cauenda sunt. *ibid.*
- Breuis amor nonorum coniugum corporis, forma inflammatus, nec durare posse, nec firmum esse, existimandum est, ni in bonis moribus collocatus foueatur. *ibid.*
- Modesta uxor cum viro existens, sese maximè videndam exhibeat: cum verò abest, a-
- des custodiat, ac lateat. *ibid.*
- Uxor viri moribus consonet. *ibidem.*
- Uxor nullum proprium affectum habeat, sed studeat, curas, risum, communia habere cum viro. *ibidem.*
- Cultor musarũ dominus multos musicos facit: sic vir voluptuarius uxorem facit intemperante, & amator probitatis, & decoris modestam, & pudicam. *ibidem.*
- Qui uxorem esse, ac bibere secum libenter non vident: sola cum sunt, eas impleri docent: ita qui non hilare cum illis cūcumbunt, nec iocum, risumque communicant, docent sine ipsis proprias quæ-
re voluptates. *ibid.*
- Ut temperatum, etsi plus insit aqua, vinum appellamus: ita substantiam, & rem familiarem, quamuis uxor plus contulerit, mariti dici oportet. *ibid.*
- Frequentes, ac quotidiana viri, & uxoris offensa magis eos disjungunt, & vitæ consortium labefactant. *ibid.*

MATRIMONIUM.

- Pudica continentique mulieri maximè erga virum gratis opus esse arbitror: ut quemadmodum Metrodorus dicebat, iucunda non propter continentiam, irata cum viro conuersentur. ibid.*
- Frugalis mulier, & viri amās blanditiis, munditiam non negligat: nam sicut morositas honestatem mulieris iniucundam facit: ita & sordes frugalitatem reddunt inuisam. ibid.*
- Præstare maritum uxori par est, non ut dominus pecori, sed ut anima corpori. ibid.*
- Est quadam naturalis amulatio benevolentia erga maritum, inter uxorem, & mariti matrem: cuius affectus vnicurandi ratio est, ut seorsum sibi benevolentiam uxor conciliet viri, & matris non conuellat, atque diminuat. ibidem.*
- Mulieres quæ sana mente sunt, cum irati mari clamant, silentium agunt: cum verò silent, eos alloquuntur. ibid.*
- Cum semper & ubiq; fugien-*
- dum est, ne vir uxorem, neue uxor offendat virum: tum in primis, ne id accadat in concubitu, & dum quiescunt, cauendum est: nam simultates quas torus gignit, alio loco, alioue tempore non est procliuè dissoluere. ibid.*
- Uxoribus se admoueat viri casti, integri, atq; puri aliarum mulierum consuetudinis. ibi.*
- Viros non irritent uxores. ibid.*
- Cum uxore non cõtendas, neue ei multũ fidas. Demet. Phal.*
- Nuptias parcè facito. idem.*
- Filias locari conuenit etate virgines, & prudentia mulieres: & ut hoc fiat, docenda virgines sunt. Cleob. apud Diog. lib. 1.*
- Cum muliere presentibus extraneis, nec surgandum, nec blanditiis agendum. ibid.*
- Uxorem tibi parem elige: nam si clariorem te duxeris, affines dominos habebis. Cleob. apud Diogen. lib. 1.*
- Si turpem duxeris, habebis pænam: si autem formosam, erit communis. Bion apud eund. lib. 4.*

Tempus

- Tempus uxorem ducendi est hilarare plus, quàm tristificare. idem in *Alcest.*
- iuuenibus nondum: senibus autem nūquam. *Diog. lib. 7.*
- Nullum est maius malū, quàm frustrari fida uxore. *ibid.*
- Thalami concordia nihil dulcius. Homer. Odiss. 3.*
- Nō venustas, sed virtutes oblectāt maritos. *Eurip. in And.*
- Vxori non temerè credendum. idem *lib. 3.*
- Conuenit uxorem, etsi malo viro locata sit, contentam esse sua sorte. *ibid.*
- Nempe lex est matrona, viros ne aspiciant ex aduerso. *Euri. in Hecub.*
- Mulier cū priuatur viro, priuatur vita. *ibid.*
- Nuptia sana quibuscunque bene constituta sunt mortalibus, eis beata vita contigit: quibus verò non bene cedunt domi, foris que infelices sunt. *Eurip. in Orest.*
- Nunquam duplicia connubia collaudauero mortalium, nec duas matres habentes liberos. *ibidem.*
- Probabile est, mala uxoris virum fieri malum. *ibid.*
- Res mala est, unicum virum binos habere lectos. *ibid.*
- Maxima existit salus, cū mulier cum viro non disidet. *Eurip. in Med.*
- Vna nox resoluit inimicitiam uxoris erga viri thorum. *Eurip. in Troad.*
- Mulier aliàs quidem metu plena, quando autem in matrimonio iniuria affecta est, non est alia mens truculentior. *ibid.*
- Presentem virum amare oportet, mortuum missum facere, idem in *Helen.*
- Nuptia hominibus, optabile malum. *idem.*
- Vita egestas, est viris mulieris idem.
- Amicos existimet vxor, quos maritus existimat. *ibid.*
- Sponsa sine dote non habet loquendi libertatem. *idem.*
- Faciles coniugum sunt reconciliationes. *ibid.*
- Procella domestica, est viris mulier. *idem.*
- Nunquam dicam nuptias ex-

f

- Satis magnum regnum est marito, liberi, & uxor. Eurip. apud Stob.*
- Sapius uxor beneuolentia in maritum filios superauit. apud Stob.*
- Uxor nõ onus, aut molestia est: imò res molestas, ac pergrauas ipsa leuat. ibid.*
- Coniux marito in aegritudinibus, & in sinistra fortuna, suauissima res est. ibid.*
- Quisquis uxorem ducere deliberat, non rectè deliberat: nam ubi deliberauit, statim ducit. ibid.*
- Si quis pauper pecuniosam uxorem habet, non uxorem, sed dominam habet. ibidem.*
- O ter infælix, quisquis in paupertate duxit uxorem. Menan. ibid.*
- Bini sunt cum uxore iucundissimi dies: alter quo ducitur, alter, quo mortua effertur. Hipponach. apud Stob.*
- Æstrictus nuptiis, non amplius liber est. ibid.*
- Similes res sunt senectus, & nuptia: utrunque enim consequi desideramus: postquam*
- verò nacti fuerimus, tristamur. Theod. ibidem.*
- Cùm semel uxor beneuolentia in maritum priuata est, minime uitalis ei uita reliqua est. Lycurg. apud Stob.*
- Quid homini suauius fuerit? quàm uxor grata, quid dulcius tum alias, tum in etate iuuenili: sed eidem rei, cui incunditas inest, in vicino est molesta. ibid.*
- Matronæ officium est, viro suo placere. Themist. ibid.*
- In hoc conuenient, ut mas imperet, obediatur, mulier: erit autem imperij genus, non quale dominorum est, ubi superioris utilitas curatur: nec quale arcium, ubi inferioris tantum cura est, sed simile ciuili, in quo cõmunis utilitas ex aequo promouetur. ibid.*
- Viri obediatur ciuitatis legibus: mulieres virorum ingenii. Socrat. ibid.*
- Pietas muliebris, amor eius erga maritum: risus autem continuus, & intentus, deterior est iracundia: idcirco maxime uiget in scortis, & in*

pueris stolidioribus: mihi vero magis facies ornari videtur lachrymis, quam risu: lachrymis enim ut plurimum bona aliqua doctrina coniungitur, risui verò lasciuia: & flendo quidem nemo sibi concitauit autorem contumeliae, ridendo autem spem eius auxit. *ibid.*

Mariti in somno, ac cubili maxime decipiuntur: cauenda itaque sunt adulationes vespertinae: mane verò tumultus, & clamores. *ibid.*

Omnia mulieres per viros facere oportet. *ibid.*

Nuptia propter amicitiam contracta meliores sunt, aliter verò periculosa. *Plut. apud eund.*

Vir corporis studiosus, uxorem efficit ornatui deditam: voluptuarium amatoriam, & luxuriosam: ac boni, honestique amator temperantem, & modestam. *ibid.*

Certè si mihi tale corpus alterum, quale meum est, accederet, non viuere possem: tatum negotiorum mihi exhibes, pro

sanitate corporis, & victu in dies colligendo, & pro gloria ac temperantia, celebrisque fama, ac bene viuendi gratia: quid igitur fieret? si alterum quoque tale corpus, similiter mihi procurandum foret: constat itaque, quòd uxor etsi viro charissima fuerit, non minus ei tamen faceßit negotij circa amores, aut dolores, quam ipsamet sibi: itaque pro duobus corporibus, quod ad sanitatè, victum, temperantiam, bonamq; famam attinet, curam geras oportet, quod si insuper liberi nascantur, iam omnia curis plena sunt, & iuuenilis animi exultatio disperit: & facies haud amplius eadem est. *apud Stob.*

Malum sunt mulieres, verù: tamen hoc sine malo domum habitare non licet. *ibid.*

Non omnes infortunati sunt in nuptiis, aut fortunati: calamitosus est autem, qui inciderit in malam mulierem: fœlix, qui in bonam. *Eurip. ibidem.*

f ij

- 1 Quicumque nuptias fato sibi nō
destinatas ambiunt, frustra
laborant: uxor autem viro fa-
tali manēs etiam absque om-
ni cura domum ingreditur.
Eurip. *ibid.*
- Opes nuptiis acquisitæ uxoris,
inutiles sunt, ac citō dissoluū-
tur. *ibid.*
- Res duæ potissimum uxorem
ducturo consideranda: nem-
pe, ut facies blanda, & boni
mores: hæc enim alunt bene-
uolentiam mutuam. *ibid.*
- Ducas virginem, ut bonis illam
instituis moribus. *Hesiod.*
- Canes, & equos nobis nobiles,
& ex bona progenie quæri-
mus: malam verò uxorem,
maliq; patris filiam ducere
non curamus, *Theognid.*
- Non tam recipienda est nobili-
tas parentum, quàm ipsa
uxor: multa enim per quàm
honestis, & bonis parenti-
bus nata deprehēsa sunt ma-
la, & impudica. *Nicostr. apud
Stob.*
- Inter cætera signa, quæ in fu-
tura uxore consideranda sunt,
vocem quoque mulieris con-
siderato. nimirum enim sua-
uior est vox canora tum ma-
ne, tum à prandio: debet au-
tem magis ad lenitatem con-
trahi, clamorē verò, nec asse-
rum sermonem adat. nam hu-
iusmodi signa magis viriles
mulieres indicant. *Ilid. de si-
gnis mulier.*
- Vide in titulo, de facie.
- Q**ui bonum generum na-
ctus est, inuenit filium:
qui verò malum, simul &
filiam perdidit. *Democr.*
- Nunc iuuenes adhortor omnes,
ne in senectute nuptias cele-
brent, sed paulatim in iuuen-
tute liberos procreent. nihil
enim voluptatis habet, & res
est inimica mulieri vir senex.
Eurip. ibid.
- Multos diuitiis, & genere glo-
riantes stulta domi mulier
infames fecit. *ibid.*
- Hostibus eueniat inimicas ha-
bere uxores. *ibid.*
- Mulier paternam egressa do-
mum, non parentum est, sed
mariti. *ibid.*

Est quodammodo mulier inimica omnibus, qui prius familiares erant, ubi coniuncta est secundo marito. *ibid.*

Hic tibi sit maritus, quem parentes decreuerint: etsi fuerit prudens, *felicitissima es, sin aliter virum sortita fueris, istū quoque ferre necesse est.* Numach. apud Stob.

Principio stultè maritum agentem tolera, est enim necessarium: sapius & morbum sine quantumvis anxia, celatōq; in pectore tuas curas: nec dicas omnibus, quæ facit, nec omnia parentibus indices: sed solum desipientem instituas, idque leniter, ut decet. nam contumelia prudentem quoque virum irritat: sapius autem oratio lenis etiam insipientem virum demulcet. *ibid.*

Mulieris *felicitas est, si diligatur à marito.* Sophoc. apud Stob.

Docere te filia volo, in puerili etate, non ultra illam sapiendum est: inter virgines autē virgineos mores serua, cum

verò sub egregij viri laudam veneris reliqua studia viris finito. *ibid.*

Ad salutem præcipuum est, uxorem à viro non dissentire. *ibidem.*

Oportet mulierem egredientem domum, hunc atavis terminū attigisse: ut qui non cognoscunt ipsam, cuiusnam sit mater, non autem cuius uxor, interrogent. *Hyperid. ibid.*

Domi coram viro liceat uxori ornare se, ut libet. ornamenta autem, quæ sumit egressura domum, non ad maritum, sed ad alios spectant. *ibid.*

Timere non conuenit non tam viri minas, quam legis voces.

Talis quoque pecuniarum societas connubio coniunctis conuenit: ut vnani in substantiam rebus omnibus confusi, ac mixtis, non hanc partem propriam, illam alienam, sed omnia propria, ac nihil alienum arbitrentur: ut potione temperatam, & si plus insit aqua, vinum tamen appellamus: ita substantiam, & rem familiarem, quamuis uxor

MATRIMONIUM.

plus contulerit, mariti dici oportet. *Plur. apud Stob.*

Ut medici eas febres, quæ ab incertis causis paulatim collectis eueniunt, magis suspectas habent, & timet, quàm quæ manifestas, magnasque causas habent: sic latentes pleròsque paruasq, ac quotidianæ viri, atque uxores offensa magis eos disiungunt, & vita consortium labefactant. ibid.

EX LATINIS.

Licet matrimonii paulatim reuerentia grauitatis accedat, possunt tamen distrahi facilitate, qua coeunt. *Quint. Declam. 2.*

Mulieris, quæ post liberos inducitur, non contingit matrimonij tua reuerentia. ibid.

Omnis alius percussor sentitur antè, quàm faciat: uxor non sentitur, nisi dum occidit. ibidem.

Lex mariti oculos tantum præfinit uxori, quibus & formam suam probet, & placere desi-

deret: his decoris instrumenta comparet, his sit speciosa, horum certiori credat notitia, ulterior illius conspectus superuacua irritatione accersitus, in suspitione, & crimine hareat, necesse est. Maxim. libro 1.

Summa nuptiarum potestas in patre nuptiarum posita est. apud Terent.

Si sine molestia possemus esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis satis commodè, nec sine illis ullo modo uiui possit, saluti perpetua potius, quàm breui voluptati consulendum est. Gel. lib. 1.

Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est: qui tollit vitium uxoris, commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit. ibid.

Uxori sufficit obsequij gloria, Plin. Iun. in Paneg.

Argentum accipi dote, imperium vendendi. Pub. Mim. Quæ indorata est, ea in potestate est viri: dum modo mo-

rata rectè veniat, dotata est
satis. *ibidem.*

EX SACRIS

Bene utitur malo, concupi-
scentiam restringens con-
nubio. *Aug. de puer. bapt.*

Copula nuptialis non est quasi
culpa vitanda, sed quasi ne-
cessitatis sarcina declinanda.
Amb. de vid.

Castitas conjugatorum, donum
Dei est. *Ansel.*

Nuptia steriles iurgia habent.
Basil.

Magis veretur vxor maritum,
quem agnouit & praecepto-
rem. *Eras. in epist.*

Sine culpa ad matrimonium
veniunt, si nondum meliora
deuouerunt. *Hieron. in Epist.
ad Ruf.*

Adulterium virum facit mu-
lier ab eo discedens. *Aug.*

Nuptia inuita solèt malos ha-
bere prouentus. *Amb. super
epist. ad Cor.*

Nuptia carnales à latitia in-
cipiunt, & in luctu terminan-
tur. *Greg. Dial. 37.*

Mulieris insolentia viro est op-
probrium. *Ansel. sup. Epist.
ad Cor.*

Nemo miles cum vxore pergit
ad bellum. *Ambr.*

Omnia priusquam emanant,
probantur: sola vxor non o-
stenditur, ne ante displiceat,
quam ducatur. *Hug. ad Soc.*
Mulier plebeia nubens nobi-
li, nobilis efficitur. *apud lu-
riscons.*

Vxorem pauperem alere diffi-
cile est: diuitem ferre, tormen-
tum est: quid prodest diligens
custodia! cum vxor seruari
impudica non possit: pudica
non debeat. infida enim cr-
stos castitatis, est necessitas:
& illa verè pudica dicenda
est, cui licet peccare, sed no-
luit. *Hier. cont. Iosuin.*

Vxor sortitur forum mariti. a-
pud *Iurisc.*

Nupturis matris cōsensum ne-
cessarium natura fecit. *Au-
gust. ser. 238.*

Prima nuptia melioris sunt me-
riti, quam secunda. idem de
bon. viduitatis.

Coniugium humile melius est

virginitate superba. Augu.
sup. Psal. 99.

Coniugum dissensio, totius do-
mus est perturbatio. idem sup.
Psal. 33.

Matrimonium non est, ubi da-
tur opera, ne fœmina pariat.
idem lib. 2. de morib. Manic.

Matrimonium, vinculum est.
Amb. de vid.

Fœlicior est mulier nupta, quã
virgo nuptura. August. de
sanct. virg.

Vxor lingua, non mariti ira,
sibi conciliat malum. idem
lib. 9. confess. cap. 9.

Intemperans in coniugio, quid
aliud, nisi adulter vxoris est?
Aug. lib. 2. cont. Iul.

Vxor diuitiarum cupida, du-
plex malum. Basil. in conc. ad
diuit.

Mulier absque viri consensu
monasterio deputata, ad il-
lius consortium redire non
prohibetur. Greg. in reg.

Coniugem sortiri eisdem mori-
bus viuentem, maximũ bo-
num est. Chrysof. sup. Genes.
hom. 48.

Nuptiis peractis ridicula mul-

ta sequuntur. Chr. sup. Epist.
ad Cor. Hom. 12.

Vxores quadam viros ad adul-
teria compulerunt. idem super
Mat. 2. hom. 28.

Vxoris crimen celans, turpitu-
dinis est patronus. idem sup.
Mat. hom. 33.

Vxor admonitio voluptatem
habet. idem sup. Ioann. Hom.
61.

Vxor qualiscunque viro casto
bona videtur. idem sup. Mat.
homil. 20.

Vxor sape insidiatrix est. idem
de libell. repud. serm.

Vxor pulchra, res est suspitio-
nis plena. idem ad pop. An-
tioch. hom. 67.

Filius.

EX GRÆCIS.

Quales filij, talis domus
gubernatio. Plat. de
fortit.

Filius sicut in substantia dere-
lictã: sic in paternis succedat
amicitiis. Socr. apud Pint. de
vit. vsur.

Quicquid id est, quod à filiis speramus, natura totum sibi vendicat. *idem, an serui sit ger. resp.*

Quorsum ruitis homines, qui omne in comparandis pecuniis vestrum studium facitis: filiorum verò, quibus hæc relinquitis, nullã sanè curam suscipitis? *Plut. de educ. liber.*
 Beatus est, qui beatus est in liberis. *Eurip. in Orest.*

Malarum matrum mores fugere conuenit liberos. *Eurip. in And.*

Filij mares sunt columna familia. *idem in tauro.*

Vnum fortasse inter multos inuenies, qui non sit deterior patre. *idem in Ion.*

À diis dantur liberi mortalibus. *in Ion.*

Filios cum videmus, nouũ lumen videmus. *Theocr.*

Liberorum sufficiens numerus mas, & femina. *Plat. de leg. lib. 1.*

Filia, laboriosa possessio patri. *apud Stob.*

Nihil est tam honorificum filiis, quàm bono, & honesto

genitore esse natos. *ibid.*
 Sermone breui probos, ac modestos filios erga suos parentes uti, decorum est. *Soph. ibid.*
 Plures sunt deteriores: pauci verò patribus meliores. *ibidem.*
 Fratres relinquēdi filiis potius, quàm pecunia. *apud Stob.*
 Filius bonus, bonus ciuis. *ibid.*

EX LATINIS.

Filius parentis diuitias in conspectu habeat, non in usu. *Senec. de ira lib. 2.*
 Parentibus liberi non præstant alimenta, sed reddunt. *Quint. declam. 5.*
 Non habent discrimen liberi, nisi in calamitate. *ibid.*
 Hic solus affectus maior est, quàm filios amare, filiis misereri. *ibid.*
 Nō alit populus hominem, quē alere filius debet. *ibid.*
 Nihil dulcius hominum generi à natura datum est, quàm sui cuique liberi. *Cic.*
 Petulans filius patris præcepta contemnit. *apud Ter.*

PARENTES.

- Filius omnia libera parentibus relinquat. Plin. Iun. lib. 4. Ut quisque vult filium esse, ita est. apud Ter.*
- Nulli liberi impatientius desiderantur, quam qui propter patrem videntur occidisse. Quint. decla. 8.*
- Parētes charissimos habere debemus, quod ab his visa, patrimonium, libertas, ciuitas tradita sit. Cic. pro Cluent.*
- ipsi futuri sunt aliquādo patres, ut & ipsi obediant patribus. Ambr. sup. epist. ad Thessal.*
- Filius magis in patris, quam in matris est potestate. August. Epist. 199.*
- Filius patri debet, quod est: non pater filio. idem de fide.*
- Filij dicuntur, quotquot sunt in una familia. idem sup. Genes. lib. 1.*

EX SACRIS.

- I**ustius est, ut in te gloriētur parentes, quam tu in parentibus. Chrysof.
- Filius patris iniquitatem imitans, patris pœnas in vita presenti persoluet. Greg.*
- Qui parentes laudat, filios prouocat. Cypr.*
- Filiorum numerus liberalitatē minuit. idem de elemos.*
- Puella parentum indicia spectent in sponsalibus. Ambr. 1. de Abrah.*
- Filiorum est diligere, non timere. Greg. sup. sept. Psal.*
- Filij considerare debent, quod*
- Filius Dei non natura, sed gratia sumus. Epist. 54.*
- Filij nostri sunt opera nostra. idem sup. Psalm. 103.*
- Qui fallere audebit parentes, qualis erit in ceteros? Cassia. in epist.*
- Filij alimentorum vices parentibus referant. Chrysof. aduersus vitup. vit. Monast. serm.*

Parentes.

EX GRÆCIS.

- P**reces parentum aduersus filios sæpe audiuntur. Plat. de legib.
- Matres plus diligunt filios, q̄*

patres. *Arist. Eth. 8.*

Pater tria beneficia dat filio, causam essendi generando, causam viuēdi educando, & causam discendi in informando. *ibid.*

Parentes amāt liberos, tanquā aliquid sui existētes: filij uerò parētes, ut ab illis aliquid existentes. *ibid.*

Pater potest abnegare filios, & non contrā. *ibid.*

Quicquid id est, quod à filiis speramus, natura totum sibi vendicat. *Plut.*

Cūm paupertatem malorū extremum confiteamur, hanc haud aliter, ac grauē, ac difficilem morbum liberis tradere formidamus. *idem de amor. Parent. erga lib.*

Plerosque ego parētes vidi, quibus amor nimius, ne amarent, causa extitit. *idem de lib. educ.*

Parētem celeres, quā graues suscipere pœnas præstat. *ibid.*

Ante omnia opus est, ut patres non solum nihil peccādo, uerū etiā honestē singula peragendo, manifestum sese filiis

exhibeāt exemplar, ut in eorum vitam se, ut in speculum intueantur. *ibid.*

Quacunque parentibus stipendia intruleris, eadē ipse à filiis expecta. *apud Diog. lib. 1.*

Parentes, qui filios erudiendos curant, multò honorabiliores sunt iis, qui solum generant: eos enim viuendi tantum illos autem bene, beatēque uiuendi autores esse. *Arist. apud Diog. lib. 5.*

Patris minæ non ualde terrent. *apud Stob.*

Suauius est pater prudentior, quā iracundior. *ibid.*

Filiū beneuolentia patris meliorem facit. *ibid.*

Emendandi sunt liberi nō tam duriter tractādo, quā uerbis suadendo. *Men. ibid.*

Nouam prolem domi procreare uis, maximam inimicitiam filiis tuis concitas. *ibid.*

Consuetum est, sœminas sollicitas esse circa filios, & nō mares. *Arist. de anim. 16.*

EX LATINIS.

Nato filio, pater optimā spē de illo habeat, ita di

PARENTES.

- diligentior à principijs fiet. *se. Gel. lib. 12.*
Quint. lib. 1.
 Mauult pater corrigere, quàm
 abdicare. *idem Declam. 7.*
 Miserrimus est pater, quisquis
 inducit filio nouercam. *idem*
Declam. 1.
 Nemo unquam pro liberis plus
 dedit, quàm qui sibi nihil re-
 liquit. *idem Declam. 5.*
 Diuersitas parentũ de filiorum
 procedit moribus. *ibid.*
 Filium expectare morientem,
 longa presentia est. *idem De-*
clam. 7.
 Non est tanta pietas seruasse fi-
 lium, quantum facinus occi-
 disse. *idem Declam. 8.*
 Cùm habemus paruos liberos,
 & incertum est, quàm longa
 cuiusque nostrum vita futu-
 ra sit, consulere viui ac prospici-
 cere debemus, ut illorum soli-
 tudo ac pueritia, quàm fir-
 missimo presidio munita sit.
Cicer. 3. Act. in Verrem.
 Nullum est nomen amantiũs,
 indulgentiũsque, quàm ma-
 ternum. *idem pro Cluent.*
 Dimidiatum matris genus est
 peperisse, & protinus abicis-
- Pater cogitet se fuisse puerum,
 & ita hoc, quod est pater, u-
 tatur, & meminerit homi-
 nem se esse, & hominis pa-
 trem. *Plin. Iun. lib. 8.*
 Lac, & spiritus maternus lon-
 gè magis ingenij, ac incremen-
 ta corporis augent. *Colum.*
lib. 7.
 Parentum authoritas vilis est
 apud liberos. *Liuius. 3. Deca.*
lib. 6.

EX SACRIS.

A Mādus est generator, scilicet
 præpneudus est crea-
 tor. *Aug. in quod. serm.*

Primus gradus pietatis est iste,
 ut quos autores tibi voluit es-
 se Deus, honores obsequijs, ab-
 stineas contumelijs, nec vultu
 ledenda est pietas parentum.
Amb. sup. Matth.

Meretur cecitatis suæ subire pe-
 riculum, qui parentum vul-
 tus toruo visu despexerit, &
 elatis oculis læscrit pietatem.
Hieron.

Si necessitas venerit, ut amor

- parentum, sine filiorum amore Dei comparetur, & non possit utrunque seruare: odium in suos, pietas in Deum seruanda est. idem sup. Mat. Pater non est, qui filio caret. Aug. in exposi. Euang.
- Patres huius temporis peccantes filios aut obiurgare volunt, aut timent. Greg. sup. 1. Reg.
- Patres huius temporis Deum minus, quàm filios diligunt. ibidem.
- Hostem in se nutrit, qui filio nimis indulget. Pius. 11. apud Plat.
- Paterfamilias faciat in domo, quod predicator in ecclesia. Aug. sup. Psalm. 50.
- Parentum cura habenda ad vltimum vsque spiritum. Chrys. sup. Ioann. Hom. 24.
- Patris ignominia, turpitudine est filiorum. idem sup. Epist. ad Philipp. serm. 9.
- Pueritia.
- EX GRÆCIS.
- P**ueris pulchra nomina sunt imponenda. Plat. de sap.
- Pueri armorum disciplinam discant. idem de fortit.
- A primis annis pueri honestis iocis assurfaciendi sunt. idem de rep.
- Pueri ad expectandas pugnas ducendi sunt. ibid.
- Omnis tenera aetas non potest quiescere. idem de legib.
- Infantium exercitatio confert ad virtutem capeffendam.
- Puer omni bestia intraetabilior. ibid.
- Pueri primò appellant omnes viros patres. Aristotel. Polit. 1.
- Vnum bibere non cõuenit pueris, nec eorũ nutricibus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices. idem de somno, & vig.
- Non solim pueri erudiendi sunt in arte utili & necessaria, sed etiam in artibus liberalibus, & honestis. idem Polit. 8.
- Videãt pueri vt otium in quauis honesta re collocent. Plat. apud Plutarc. de tuend. bon. valet.

Pueri ne ex tempore dicant: quod enim inconsulto, & temere dictum est, aut factum, id pulchrum esse nequit, difficultia enim honesta sunt. idem de lib. educ.

Liberalibus pueris maiore laudes ac vituperia, quam verbera commoditatem afferunt. Plut. de liber. educ.

A continuis laboribus danda quaedam pueris respiratio. ibidem.

Puerorum desideriis remittenda sunt aliquando habenda, nonnihilque laxanda: quandoque rursus intendenda. ibidem.

Ea pueri discant, quibus sunt senes usuri. Agesil. apud Plut. in Apophth.

Tria sunt pueris necessaria: ingenium, exercitium, & disciplina. Aristot. apud Diog. lib. 5.

Non pucro gladius. Plut. apud Vola.

Mens puerilis dolorem nescit. Eurip. in Medea.

Lactis nutrimentum maxime familiare est corporibus pue-

rorum. Aristot. Polit. 7.

EX LATINIS.

M*Inora facilius minores percipiunt. Quintil. lib. 1.*

Ad virile robur per pueritiam iter est. idem declam. 3.

Quis ullam ullius boni spem habebit in eo, cuius primum etatis tempus palam fuerit ad omnes libidines diuulgatum? Cicer. ad Sena.

Relinquendum est pueris in ingenio, quod dies, atque etas mitificet. Gel. lib. 3.

Nunc adhibe puro pectore verba puer, nunc te melioribus offer.

Quo semel est imbuta recens servabit odorem.

Testa diu.

Non tantum celerius, sed etiam perfectius imbuuntur, quam a pueris discuntur. Veg. lib. 1.

Nescire, quod antea, quam natus sis, acciderit, hoc est, esse semper puerum. Cicer. in orat. ad Brut.

EX SACRIS.

IN medico sapientia sermone plus laudatur rusticus, quam in magno philosophus. & puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, ubi perfectior non auditur. Chrysost. sup. Matth. 8.

Etates quaedam sunt meritorum. nam & senectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in senibus. Ambr.

Puerorū ore nonnunquā Deus loquitur. Cyr. lib. 3. epist.

In pueris peccata leuius puniendā. August. lib. 10. de Genes. ad literam.

Pueri vocabulum non tantum aetatis, sed etiam conditionis est. Ambr. de Abrah.

Pueri non inanibus rebus instruantur. Aug. lib. 1. confes.

Iuuentus.

EX GRÆCIS.

Iuuenis non potest esse sapiēs, quia prudentia requirit

experientiam, quae indiget tempore. Arist. Eth. 6.

Potētia est in iunioribus: sapientia autem in senioribus. idem Polit. 7.

Amat iuuenis pulchrè quid agere: senex verò sentire. Demetr. Phaler.

Iuuentus imperata faciat: senectus imperare debet. Plut.

Petulantem vigorem aetatis nō facile à voluptatum obseruabis incursum. idem de educ. lib.

Optima est adolescentia, si quis ea bene uti seiat. Demosthen. 1. Olynth.

Evitandum est, ut qui libidinibus succumbunt, & increpationibus omnino rebelles sunt, connubio subiugentur. hoc siquidem tutissimum est iuuentutis vinculum. ibid.

Sicut hyemi per serenitatem necessaria parari conuenit: ita & boni mores, & optimum ad senectutem viaticum, modestia in ipsa iuuentute reponatur. Plut. de lib. educ.

Iuuenibus animi sapiens ste-

I V V E N T V S.

Etuntur. apud Stob.
 Iuuenis ambitiosus; præcox est
 malitia est. ibidem.
 Difficile est aliquid de iuueni-
 bus diuinare. est enim ætas
 incerta sine scopo, multis
 mutationibus obnoxia, & a-
 liàs aliorum agitur. Theoph.
 ibidem.

grauissimis senibus laudatur
 Plin. Iun. lib. 4.
 Iuuenum animi instituendi in
 repu. ad mediocritatem. apud
 Stob.
 Iuuenum mors, naufragium.
 ibidem.

EX SACRIS.

EX LATINIS.

Studia, quæ sunt in adole-
 scentia, tanquam in her-
 bis significant, quæ virtutis
 maturitas, & quantæ fruges
 industriae sint futura. Cicer.
 pro Calio.

Est adolescentis, maiores natu
 reuereri: ex quibus diligere opti-
 mos, & probatissimos, quo-
 rum consilio, & auctoritate
 nitatur. incuntis enim ætatis
 inscitia senum constituenda,
 & regenda est prudentia.
 Cicer. 1. offic.

Adolescentibus præsertim fu-
 gienda occasio mali. Erasmi.
 in epist.

Coniectura est, satis emenda-
 tum esse adolescentem, qui à

Adolentis rara pietas.
 Chrysof. aduers. vitup.
 vit. monast. lib. 3.

Vicina est lapsibus adolefcentia:
 quia variarum æstus cu-
 piditatum feruore calētis in-
 flammatur ætatis. Amb. de
 vid. lib. 1.

Ferarum morsus, ornamenta
 sunt iuuentutis. Tertul.

Senes cum venia delirant, iuue-
 nibus autem turpissima est
 deliratio. Erasmi. in Epist.

Sicut in equis ferocioribus, ita
 interdum ex adolescentium
 vitiis præclara virtutum in-
 doles deprehenditur. ibid.

Sicut in senibus sobrietas, &
 perfectio morum requiritur:
 ita in adolescentibus obse-
 quium, & subiectio, & obe-
 dientia

dientia rite debetur. Cypr.
de 12. abus.
Iuuenis etiam rectè sapiens
non debet incautè ad præ-
dicandum proflire. Greg. 10.
mor.
Iuuetutem qui sine fructu præ-
terijt, saltem in senectute re-
spiciat. idem in euang.
Iuuentus peccandi initium. idè
de Noë.
Iuuentus & senium simul ef-
se possunt in animo. August.
lib. 1. retra.
Iuuentuti graue est Christi iu-
gum. Ambr. de obit. Valent.
Adolescentes à lasciuiâ seuo-
care, difficile bellum. Chry-
sosto. de Anna, & Samuel.
educ.
Iuuenes citò matrimonio sub-
dendi sunt. idem sup. epist.
ad Thessal. Hom. 5.
Iuuentus per seipsam ad rui-
nam procliuis est. idem sup.
Genes. homil. 61.
Iuuentus otiosa omni bestia im-
manior. idem sup. Matth.
hom. 38.
Iuuentus neglecta siluescit. idè
sup. Matth. homil. 51.

Senectus.

EX GRÆCIS.

Hominem senescere est via
in corruptionem. A-
ristot. Polit. 1.

Animalia multum coeuntia
citius senescunt. idem de long.
vit.

Labor exiccat, & senium indu-
cit. unde multum laborantes
senescunt magis. ibidem.

Senectus est frigida, & sicca :
iuuentus callida, & humi-
da. ibidem.

Mos senum sine tristitia est.
nullo enim dolore eis contin-
gente moriuntur. idè de mor.
& vit.

Potentia est in iunioribus: pru-
dentia verò in senioribus.
idem Polit. 7.

Senectutis beneficium est, li-
bertas. Sophoc. apud Plut. de
Cup. diuit.

Nullus honor est, qui in defe-
rentem magis, quàm qui-
bus defertur, sese transfert,
ac is, qui in senes effunditur,
idem.

- Senes in primis, sœmina minus vino capiuntur. Aristot. apud Plut. probl. Dec. i.
- Cum cœtera omnia tempore diminuantur, scientia senectute augetur. idem de educ. lib.
- Opera iuniorum: consilia autem senum vim habent. Eurip. ibid.
- Nullus tam diligit vitã, quam qui senescit. ibid.
- Senex fuit iuuenis aliquando: an verò iuuenis futurus sit senex, incertum est. perfectum igitur bonum futuro, præsertim incerto, præstantius est. Democr. apud Stob.
- Qui sponte à voluptate recedit, sapiens est: qui verò ipsam prorsus non desiderat, beatus est.
- Senectus autem utrique istorum, idonea est. nam & prudentiores homines, & voluptatum negligentiores reddit. ibid.
- Vetusta corpora paruo momento lapsa quiescunt. mors enim senibus diuersorio similis est. iuuenilis autem tanquam eiectio, & naufragium est. elabitur enim anima violento contrito corpore. Themist. ibidem.
- Senectus ob caloris defectum fit. ibidem.
- Quanto magis me corporis voluptates deficiunt, tanto cupiditas consabulandi, & voluptas, quam ex ea re capio, augetur. Plat. lib. i. de rep.
- Remissa quadam res est, senile malum. Eurip. ibid.
- Senum omnimoda imperfectio est: omnia habet, & omnibus indiget. Democr. ibid.
- Non beatus existimandus est senex, quia senescens moritur, sed si absolutum habeat bonorum numerum. nihil ætati per se tribuendum est. Metrod. ibid.
- Vigens ætas veri, declinans ætati, & autumno: senectus hyemi comparanda est. ibid.
- Non est grauis sapientum senectus quorum mens diuina luce nutrita est. Sophoc. ibidem.
- Senibus elegantioribus quantum corporis voluptates marcescunt: tantum rursus eruditionis desiderium augetur, &

- tanto firmiter docere possunt
alios. *Anax. ibid.*
- Optimum senectuti est viaticum,
quod etiam iuuenibus:
nempe iuxta viam, & rationem
natura viuere. *Muson. ibidem.*
- Ubi impudens est senectus, ibi
verecundos esse iuuenes necesse
est. *Plur. de lib. educ.*
- Senectus omnium malorum est
portus. si quidem ad ipsam
cuncta confugiunt. *Bion apud
Dioge. lib. 4.*
- Non est exprobranda senectus,
ad quam venire cupimus. *ibid.*
- Ad senectutem optimum viaticum
est disciplina. *apud eund. lib. 5.*
- Misera in vita res est, senex
genus. *idem. lib. 1.*
- Omnes gressus, p[er] seque senis
solum manus alienae expectare
leuamina. *Eurip. in Phœnis.*
- Pacata quaedam res est, senum
genus. *Eurip. in And.*
- Multis iuuenibus etiam senex
si fuerit animosus, melior est.
ibidem.
- Seni patri nihil suauius filia.
masculorum quidem maiores
sunt animi, & ad blanditiis
minus suaues. *idē in supplic.*
- Viaticum ad senectutem semper
reconde. *idem.*
- Molestus vir est inter iuuenes
senex. *ibidem.*
- Canities temporis indicatio est,
non prudentia. *ibid.*
- Time senectutem. non enim
venit sola. *ibid.*
- Senex amator, extrema mala
fortuna est. *ibidem.*

E X L A T I N I S.

Plena est voluptatis senectus
si illa scias uti, dices: molestum
est mortem ante oculos habere.
ista tam iuueni ante oculos esse
debet, quam seni. *Senec. Epist. 12.*

Nihil est turpius senem viuere
incipiente. *idem Epist. 13.*

Satis multum temporis sparsimus,
incipiamus in senectute
vasa colligere in fructu
viximus, moriamur in portu. *idem
Epist. 19.*

Si vis senem agere, & implere
vitam, non annis adiciendum,
sed voluptatibus detractis
ij

- hendum est. idem Epist. 20.
 Frugalitas producere senectutem potest. idem Epist. 59.
 Eadem volumus senes, quæ voluimus pueri. idem Epist. 62.
 Ante senectutem curavi, ut bene viuerem: in senectute, ut bene moriar. bene autem mori, est libenter mori. ibid.
 Quisquis senex ad sapientiam peruenit, annis peruenit. idem epist. 68.
 Senectus, insanabilis morbus est. idem Epist. 109.
 Misera est senectus, quæ se oratione tantum defendit. Cat. maior.
 Est quietè, purè, & eleganter acta ætatis, placida, ac lenis senectus. idem.
 Acta ætas, ac splendida tantam affert consolationem, ut eos, qui ita vixerint, aut non tangat aegritudo, aut leuiter pugnet animi dolor. Cic. 3. Tusc.
 Omnium ætatum certus est terminus: senectutis autem nullus certus est. Cato maior.
 Senibus labores corporis sunt minuendi: exercitationes ani-
 mi etiam augere videntur. Cicer. 1. Offic.
 Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est: duplex enim inde malum est: quod & ipsa senectus dedecus concipit, & facit adolescentium impudentiorem petulantiam. idem 2. Offic.
 Auaritia senilis vituperanda est maxime: potest enim quicquam esse absurdius, quàm quò minus vitæ restat, eo plus viatici querere? Cato.
 Senectus audaciam præstat. idem.
 Perdifficile est senis mutare linguam. Erasmi. in Epist.
 Senectus ipsa morbus est. Terent. in Phormion.
 Senectus nos admonet, ut sarcinas colligamus antè, quàm proficiscamur è vita. Varro de re Rust. lib. 1.
 O sola fortes garrulitate senes. Corn. Gall.
 Plurima iuuenum discrimina pulchrior illo hic, atque ille alio: multum hic robustior illo: una senum facies, febre caret sola, circumsistit agmine factò morborum omne genus.

Iuuen. Sat. 10.
 Ad omnia alia etate sapimus
 rectius : solum hoc vitium
 affert senectus hominibus,
 attentiores sumus ad rem, om-
 nes , quam sat est : Terent. in
 Adelp.
 Frustra cum ad senectam ven-
 tum est , repetes adolescentiã.
 Pub. Mim.

EX SACRIS.

Senes iuuenum sunt exem-
 pla. Chrysof. Ad popul.
 Antioch. Homil. 40.

Iuuentus & senium simul ef-
 se possunt in animo. August.
 lib. 1. Retract.

Cum sibi homines optant sene-
 ctutem , quid aliud optant,
 nisi longam infirmitatem?
 idem de Cath. rud.

Senectus , & pulchritudo cor-
 poris in vno habitare non
 possunt. August.

Senibus nõ solum sermo sit gra-
 uis , sed etiam breuis. idem in
 quod. serm.

Cum cuncta vitia in sene con-
 senescunt , sola auaritia iu-

uenescit. ibid.

Etiam si senes magis decet do-
 cere, quam discere : magis ta-
 men decet discere, quam igno-
 rare. idem sup. epist. ad Heb.
 Nemo tam fractis viribus , &
 decrepita etatis est , ut non
 putet vnum adhuc annum se
 esse victurum. Hier. in Epist.
 Vt equalium usus , ita senum
 dulcior est. Amb.

Qua pueri suscepimus, senes po-
 sterioris relinquamus. idem.

Erubescat senectus, quæ se emen-
 dare non potest. idem.

Quid naturam incuses ò homo,
 habet illa impedimenta quæ-
 dam, senectutem, & infirmi-
 tatem : sed senectus ipsa in bo-
 nis moribus dulcior, in consi-
 liis subtilior, ad constantiam
 mortis præptior, ad reprimen-
 das libidines fortior : infir-
 mitas corporis, sobrietas men-
 tis est. idem in Hexam. lib. 1.

Ætates quadam sunt meri-
 torum : nam & senectus mo-
 rium inuenitur in pueris , &
 innocentia infantium inue-
 nitur in senibus. idem in Serm.
 de Pasch.

TEMPVS, ET ETAS.

- Senibus mors est in ianuis: iu-
uenibus autem in insidiis. Bern.
Senes non sunt imperio cogendi.
Anselm. super Epist. ad
Philem.
Iusti senes peccata adolescentia
formident. Greg. 12. Mor.
Senes cum venia delirāt: in iu-
uenibus autem turpissima est
deliratio. Eras. in epist.
Senectus non facit laudabi-
lem. Hier.
Inter abusiones huius seculi so-
la maior est senis obstinatio.
Hugo de Claust. anim. lib. 1.
Plus omnibus religioni operam
dare, senibus conuenit, quos
presentis seculi florida aetas
transacta deseruit. Cyp.
Nihil est, quod senectuti magis
noceat, & dies hominis ab-
breuiet, quàm tristitia: nihil
est hilari senectute iucundius.
Cassia. in quad. Epist.
Canicies senectutis venerabilis
est. Amb. epist. 60.
Antiquitas, & senectus præ-
nunciant mortem. Anselm.
sup. epist. ad Hebr.
Senectuti nulla aetas succedit. August. epist. 120.
Iuuentutē qui. sine fructu præ-
terit, saltem in senectute re-
sipiscat. Greg. in Euang.
Tempus, & aetas.
EX GRECIS.
Tempus quietat iram. Ari-
st. Rhet. 2.
Dormientibus, & iis, qui fa-
ciunt opus, delectabile vide-
tur tempus eis breue, quid
delectatio prohibet eos com-
prehendere motum: & e con-
trario eis, qui laborant. idem
Physic. 4.
Finiti ad infinitum nulla est
proportio. idem Physic. 8.
Instans est principium futuri,
& finis præteriti. ibid.
Recte eruditi temporis rationē
habent. Lycurg. apud Plutar-
ch. in Apophth.
Sapientissimum omnium tem-
pus est. cuncta enim inuenit.
Thal. apud Diog. lib. 1.
Sumptus pretiosissimus tempus
est. Theoph. ibid.
Nullum tempus est intempe-

- stium ad anima sanitatem. Punctum est, quod viuimus, & adhuc puncto minus. *ibid.*
- Epic. apud Diog. lib. 10.
- Suam infirmitatem agnoscat Nulla aetas vacauit à culpis, luxuria, & negligentia boni moris, hominum sunt vitia, non temporu. *idem epist. 98.*
- etas. Eurip. in Heraclid.
- Tempus est potentius legibus. Quam stultum est atate disponere, nec crastino quidem nominamur. *idem epist. 100.*
- Aliis temporibus alia conueniunt. Demost. in Lepid.
- Spatio tēporis, & infinita propagationis exolefcit coniunctio familiarum, & urbiū: Non tam benignum, ac liberale natura nobis tempus dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere. *idem epist. 118.*
- & hostes fiunt, qui olim erant inter se coniunctissimi. Demost. ex arg. lib.
- Paterna bona tempus facit aliena. Menand. apud Stob.
- Vitam nobiscum diuidit somnus, & hoc tempore tam angusto, & rapido quid iuuat maiorem partem mittere in vanum. *ibid.*

EX LATINIS.

- Q**uem mihi dabis? qui aliquid pretium temporis ponat, qui diem aestimet, qui intelligat se quotidie mori. Sen. Epist. 1.
- Infirma, terrenaq; mentis est, memore annos. Quint. Decla. 4.
- Nihil est, quod longinquit. us tēporis efficere non possit. Cice. 2. de diuin.
- Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum est. *ibid.*
- Tēpori cedere, id est, necessitati parere, semper sapientis est habitum. Cic. ad Marc.
- Etiā si multū superesset ætatis, parce dispensandum erat, ut sufficeret necessariis: nunc (qua dementia est) superuacua discere in tanta temporis egestate. *idem epist. 49.*
- Conferto nostram longissimā ætatem cum æternitate: & sic breuiss: ma reperietur. *idē 1. Tusc.*

TEMPVS, ET ÆTAS.

- Nihil est opere, aut manu factū, quod aliquando nō conficiat, & consumat vetustas. idem pro Marcel.
- Quid est in hominis vita diu? mihi ne diuturnum quidem videtur. ibidem.
- Horæ cedunt, dies, & menses, & anni: nec præteritum tempus unquam reuertitur, nec quod sequatur, sciri potest. idem.
- Nihil semper floret, ætas succedit ætati. Cic. Philip. II.
- Quis est, quamuis sit adolescens qui exploratum habeat se ad vesperum esse victurum? ibid.
- Sensim sine sensu ætas senescit, nec subito frangitur, sed diuturnitate extinguitur. ibid.
- Cursus est certus ætatis, & via vna naturæ, eaque simplex, suæ cuique parti tempestiuitas est data. idem.
- Quæ potest esse in vita iucunditas? cum dies ac noctes cogitandum sit iam esse moriendum. idem in Tuscul.
- Dies alius de alio iudicat. Plin. Senior. lib. 2.
- Aliis tempora desunt, alij temporibus supersunt. Maxi. libro 6.
- Tantò breuius omne, quanto felicius tempus. Plin. Iunior lib. 8.
- Vtendum est ætate: cito pedelabitur ætas:
- Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit. Ouid. 3. de Arte amand.
- Ætas parentum peior auis, tulit nos nequiores mox daturos progeni vitiosorem. Horat. 3. Carm.
- Singula de nobis anni prædantur eantes,
- Eripuere iocos, vènerem, conuiuia, ludos.
- Diuersos diuersa iuuant, non omnibus annis
- Omnia conueniunt, res prius acta nocet.
- Exultat leuitate puer, grauitate senectus.
- Inter vtrunque manens stat iuuenile decus. Corn. Gall.
- Ætas feruorem, & audaciam quotidie affert. Liuius 1. Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

NE dicas meliora tempora
fuerè, quàm nūc sunt:
virtutes faciūt dies bonos: vi-
tia malos. Hier. sup. Eccl. li. 2.

Tempus amissum difficulter re-
cuperatur. Chrys.

Nihil pretiosius tēpore: sed heu
nihil eo vilius hodie inueni-
tur. Bern. ad Scol.

Ne nimium opera consumas in
rebus leuissimis. fugax atas,
& vitrea res, valetudo, non
quibuslibet est impendenda:
quadam despicienda sunt, &
animus ad magna est erigen-
dus. Eras. in Epist.

Sape tempus remedium affert
rebus immedicabilibus. ibid.

Tempora non fortuito, sed Dei
prouidentia labuntur. Aug.
Episto. 49.

Tēporibus aliis alia cōueniunt.
idem lib. 3. Confess.

Tempus nullum apud Deū est.
idem lib. 5. de Trinit.

Non annis atas, sed viribus est
astimanda. Eras. in Epist.

Homini crescētī non adduntur,
sed subtrahuntur anni. idem

sup. Psal. 65.

Tempus quid sit, nemo facilè
explicabit. Aug. lib. 11. con-
fess. cap. 14.

Tempus mensuræ est species. i-
bidem.

Tempora transeunt, ut veniat
mensuræ prouisio idem de bo-
no vid.

Tempus præsens.

INstans est principium futu-
ri, & finis præteriti. Ari-
stor. Physic. 8.

Præsens apud te necessaria me-
ditare, ne præsens absis. Asc.
apud Stob.

Non queritur quid, vel qualis
fuerit, sed quid sit. præterita
enim nec condemnant, nec iu-
dicant. Amb.

Præsentia quarit, amissionem
metuit. Greg. lib. 9. mor.

Hodie semper est. Chrysost. sup.
Epist. ad Heb. Hom. 6.

Præteritum.

Præterita deleri omnino nō
possunt, nec iterum in po-

- sterum præstari. Plutarch. de tranq. anim.
- Factum quod est, nouit & stultus. Hom. Iliad. 21.
- Non quid factum sit, sed quid fieri debeat, spectandum. Demosth. aduers. Aristonic.
- Miserum est meminisse, quod fueris. Quint. Declam. 5.
- Præterita mutare non possumus. Cic. in Pison.
- Non potest dies esse sapius, qui semel fuerit. Cice. 2. de finib.
- Præterita non præteriisse impossibile est. Plin. Senior lib. 20.
- Quod fieri debet de proximo, habetur pro facto. apud iuriconsul.
- Ex præteritis futura credimus. Aug. de fide rerum inuis.
- Præterita magis reprehendi, quam corrigi possunt. Liu. lib. 1. Dec. 1.
- prudentes contra; acri recordatione reducentes in re præsentem, vel ea, quæ iam non sunt, instare etiam, atque adesse faciunt. Plut. de tranq. anim.
- Sæpe præterito futurum, occultumque manifesto deterius est, ac terribilius. Plut. de seruum. vind.
- Ad melius verte futurum, quodcunque accidet. Eurip. in Helena.
- Sæpe utile est non scire, quod futurum sit. miserum est enim nihil proficientem angere. Cice. 3. de nat. deor.
- Nihil est pro certo futurum, quod possit aliqua procuracione accidere, ne fiat. idem 2. de diuin.
- Nunc satis est placuisse paucis, posteritatis æquiora sunt iudicia. Erasmi in epist.
- Ex præteritis possunt futura deprehendi. Plin. Iun. lib. 1.
- Plerumque non futura, sed transita perpendimus. Curt. lib. 8.
- Ad nihil tam cupidus homo est, quam ad futura cognoscenda. Chryf.

Futurum.

Insipientes bona quoque præsentia transmittunt: unde a leō ad futurū vergunt intentissime semper eorū cura.

Futura præuisa minoris sunt timoris, cum præsentia fuerint. *Greg. in Past.*

Futura tam non possunt fieri, quam præterita non fuisse facta. *Aug. lib. 22. cont. Faust.*

Futura mutationem nesciunt. *Chrys. de resurrect. serm. 1.*

Antiquitas.

Quam venerationem præceptoribus meis debeo: eandem antiquis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. *Senec. Epist. 68.*

Pro pariete est conditor, & multum autoritatis affert vetustus. *Quint. lib. 3.*

Exempla ex vetere memoria, & monumentis, ac literis plena dignitatis, plena antiquitatis hæc plurimum solent & autoritatis habere ad probandum, & iucunditatis ad audiendum. *Cicer. in Verrem.*

Multa plura reperiuntur apud veteres, quæ nobis probanda sunt, quam quæ repudianda. *Colum.*

Sed longa vetustas destruit, & saxo longa senectæ nocet. *Ouid. 5. Fast.*

Omnia post obitum fingit maiora vetustus.

Maior ab exequiis nomē in ora venit. *Proper. lib. 4.*

Antiquitas bonarum artium studia literis mandabat, atque in libros redacta offerebat principibus. *Veg. in prolo.*

Antiquitas humana diuinis miscuit. *Liuius 1. Dec. lib. 1.*

Antiquis in rebus si quæ veris similia, pro veris accipiuntur. *idem 1. Dec. lib. 5.*

Nihil motū ex antiquo probabile est. *Liuius 4. Dec. lib. 4.*

Veteribus standum est, nisi quæ usus euidenter arguit. *ibid.*

Mulia egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. *Senec. Epist. 65.*

Antiquitas non præiudicat veritati. *August. in quæstio. ex vitroque rest.*

Antiquorum gesta, nobis prophetia sunt. *Gregor. sup. sept. Psalm.*

Veteribus suo multa licuerunt seculo, quæ nunc non licent.

August. 3. confes.

Nouitas.

Quadam delectant noua,
qua postea similiter nō
faciunt. Aristotel. Eth. 10.

Etenim & ingenia, & mores
mutare populi, nouisque ea le-
gibus moderari extēplo velle
non modò non facile, verum
ne tutum quidem omnino est.
Plut. de Polit.

Sapienti nihil nouum, aut pe-
regrinum. Aristotel. apud
Diog. lib. 6.

Magna pars mali, apud impe-
ritos nouitas est. Senec. Epi-
stol. 77.

Superuacuis foret in studiis
longus labor, si nihil licet me-
lius inuenire prateritis. Quin-
til. lib. 3.

Nihil est simul inuentum, &
perfectum. Cicer. de claris
Orat.

Nemo est tam fortis, qui non rei
nouitate perturbetur. Caesar.
de bell. Gall. lib. 6.

Cum aures hominum nouitate
latantur, tum ad rationem

uita exemplis erudimur. Pli-
lun. lib. 8.

Euntes varios res noua semper
habet. Ouid. 3. de ponto.

Nouum omne, & incognitum
quod est suspectum est. Tert.
Gratiam conciliat nouitas. E-
rasm. in Epist.

Nouum factum nouum consi-
lium expetit. apud Iuriconsf.
Ea tentanda sunt, qua si malè
cesserint, minus noceant: si be-
ne, plurimum profint. Veget.
lib. 3.

Nouitas contra ecclesia ritum
non placet, mater temerita-
tis, soror superstitionis, filia le-
uitatis. Bern. in Epist.

Principium.

EX GRÆCIS.

Pincipium in unaquaque
re, maximum. Plat. de Re
publi.

Principium, dimidium operis
est. idem de legib.

Sine causa, & principio impos-
sibile est aliquid fieri, Arist.

- Rhet.* 1.
Oportet dare viam animæ au-
ditoris, quæ sit per præmiũ.
idem *Rhet.* 3.
Præmiũ auditores debet fa-
cere dociles, attentos & be-
neuolos. *ibid.*
Principium est maximum dif-
ficilium omnium. idem *E-*
lench. 2.
Principium, quantitate est mi-
nimum, potestate est maxi-
mum. *ibid.*
Principio inuento facile est au-
gere reliquum. *ibid.*
Contra negantes principium
non est disputandum. idem
Physic. 1.
Alteratio subita non habet
principium. idem *Physic.* 2.
Multa consulta, & præuisa,
quæ fieri expediebat, dissolu-
ta sunt sæpe propter dignio-
res inchoationes. idẽ de som-
no, & vig.
Principium non intelligitur, ni-
si in re, quæ habet finem: &
quod habet finem, necessario
habet principium. *ibid.*
Primum est, quod primo princi-
pio est propinquius. idem
- Metaphy.* 5.
Principia maximè valent ad
sequentia. idem *Eth.* 1.
Principium est plus, quàm di-
midium. *ibid.*
Ad principia non est ratio. i-
dem *Eth.* 5.
Propensi in vitia fugiant ab i-
nitio. *Plut. de Polist.*
Difficultas inity patien-
ter ferenda. habent enim initia
nonnihil obscuritatis, quod iu-
venes inexperitõs torqueat. i-
dem de *Offic. audit.*
Qui docere aliquid instituit,
necesse habet certum, & in-
dubitatum præstare princi-
pium. *Diog. lib. 7.*
Fundamentis rei crebrò indi-
gemus, membris non ita. *Epi-*
cur. ibidem.
Si initio statim prudenter, &
diligenter administraremus
omnia, res nostra meliore loco
essent, & molestiis, quas pa-
rit socordia, careremus. *De-*
most. 1. Olynth.
Principiis obstandum, nisi ve-
lis hostes in dies progredi lon-
gius. *ibid.*
Principia rerum gerendarum

PRINCIPIVM. MEDIVM.

difficultatem habent, post alia negotia aliis.

Acerbitas orationis condienda est prafatiuncula. ibid.

Incipientibus malis obstruenda sunt via. apud Stob.

EX LATINIS.

VT peruenire ad summa, nisi ex principiis, non potest: ita procedente iam opere, minima incipiunt esse, quae sunt prima. Quint. lib. 10.

A diis immortalibus sunt nobis agendi capienda initia. Cicer. 2. de legib.

Omnium rerum principia parua sunt, sed suis progressibus ufa augentur. idē 5. de finib.

Principij nulla, est origo, nam ex principis oriuntur omnia. idem 1. Tusc.

Omnia principiis inquit inesse solent. Ouid. 1. Fast.

Minores fiant, necesse est, quorum initia confirmare successus. Quint. Declam. 4.

EX SACRIS.

Egressus malitia, virtutis operatur ingressum. Am

brof.

Saepe sinistra principia ad felicem perueniunt finem. Hieronym.

Principio nihil antiquius. Basi. Interdum ex malo principio magna nascitur gratia. Eras. in Epistol.

Principium spectatur, quando finis habet necessarium consequentiam ad principium. apud iuriconsf.

Quod a principio est male ordinatum, non potest ex se postea efficaciam sumere. ibid.

Sicut nemo suum cognouit initium, sic nec cognouit exitum. Greg. 29. mor.

Quod inter principium, & finem clauditur, breue est. idem 14. mor.

Medium.

Medium sapit naturam extremorum. apud iurisp.

Aliquando, dimidium plus est, quam totum. Plat. de legib.

Principium, dimidium operis est. ibid.

Quanto aliquid magis acce-

- dit ad medium: tanto est melius, & quāto magis recedit, tāto est peius. *Arist. Polit. 4.*
- Mediocritas ad omnem cultum, vsūque vita referēda est, in omnibus rebus mediocritas est optima. *idem 1. Offic.*
- Inter utrūque tene: medio tutissimus ibis. *Ouid. 2. Metamor.*
- Medius locus tutus est. *Bern. de confid. lib. 2.*
- Medium tene, si non vis perdere modum. *ibidem.*
- Primordia recolenda sunt, attendenda media, nouissima memoranda. *Bern. de prim. med. nouis.*
- Per extrema probatur medium, & probatis extremis praesumitur medium. *apud iurisc.*
- Mediocritas amabilis est. *Chrysostom. sup. Act. Apost. Homil. 16.*
- Mediocritate seclusa, ubique malum est. *idem sup. Act. Apost. Homil. 12.*
- Finis.
- C**uius finis est melior, ipsum quoque est melius.
- Arist. Topic. 3.*
- Finis est magis eligendus, quam ea, quae sunt ad finem. *ibid.*
- Finis, non solum est ultimum rei, sed & optimam. *idē Physic. 2.*
- Quoties exitus rei satis ostendit principia, debemus esse contenti, quo reliqua intelliguntur. *Quint. lib. 4.*
- Hoc plerumque facimus, ut consilia euentis ponderemus, & cui bene quid procefferit, multum illum prauidisse: cui secus, nihil sensisse dicamus. *Cicer. pro Rabir.*
- Exitus acta probat: careat successibus opto.
- Quisquis ab euentu facta notanda putat. *Ouid. 2. Epist.*
- Exitus in dubio est. *idē. 2. Metamor.*
- Hominis euentus spe semper minores. *in Hist. Sax.*
- Euentus belli, quasi iudex iustus. *Liuius. 3. dec. lib. 1.*
- Si rationem posteritatis habeas, quicquid non est inchoatum pro peracto est. *Plin. Iun. libro 4.*
- Exitus manifestat, quod a

- principio calabatur, & qua
dubia sunt in origine, proban-
tur in fine. Hugo de medit.
- Finis est, ad quem cuncta refe-
runtur. August. in princip.
Rhet. cap.
- Finis opus laudabile reddit. i-
dem de morib. Manich.
- Sicut non est finis gaudio bono-
rum: ita non est finis tor-
mento malorum. Greg. lib. 4.
Dial.
- Quoniam euentus rerum vo-
luntati nostræ se non accom-
modant, nos voluntatē euen-
tibus accommodare oportet.
Arist. apud Stob.
- Finis presentis vitæ coherere
debet futura vitæ principio.
Bern. in die Apost. serm. 2.
- Si finis bonum est: ipsum quo-
que bonum est. apud Iuriscon-
sult.
- A fine denominatur res: ergo
finis inspiciendus est, non
principium. ibid.
- Vita.
- EX GRÆCIS.
- I**nter homines, non inter ar-
bores viuendum. Plato de
- pulch.
- Melius est bene viuere, quàm
vita. Arist. Topic. 3.
- Cognoscens proportionem istius
vitæ ad tempus sempiternum
non procurabit vitam pro-
priam. idem Physic. 2.
- Circa duo versatur vita, & o-
mne studium animalium in
procreando, & in alendo. idē
de anim. 8.
- Non possumus dicere: viuens
hoc non patiar: possumus di-
cere: viuens hoc non faciam,
mentiri scilicet, & similia.
Plutar. de tranq. anim.
- Dei munus est, quod viuimus:
Philosophiæ autem, quod be-
ne viuimus. Stoic. apud Plut.
de sera num. vind.
- Sic existimo, hoc ipsum, quod vi-
uimus, quod omnino nasci-
mur, quod in hominum ge-
nus asciti sumus in hoc à Deo
datum esse, ut innorescat.
idem.
- Mali ideo viuunt, ut edant, bi-
bântque: sed boni ideo cibum
sumunt, ac potum, ut possint
viuere. idem
- Viuens fac lauderis, moriens
beatius

- beatius puteris. Demet. Phal. Vitam humanam conseruant
 Vita nostra in remissionem, & beneficentia, honor, & pœna.
 studium est diuisa. idem de ibidem.
 lib. educ. Quidam tempus exiguum vi-
 uunt: annos verò multos. Si-
 mon. apud Stob.
 Vita vita nomen habet, sed
 re ipsa labor est. Eurip. apud
 Plut.
 Non malum est viuere, sed ma-
 lè viuere. Diog. lib. 7.
 Nemo nostrum sibi soli natus
 est, sed ortus nostri partem
 sibi vendicat patria: partem
 parentes: partem amici. Plat.
 epist. 9.
 Vita peregrinatio quadam est.
 idem epist. 10.
 Vita certè breuis, sed tamè dul-
 cis. Eurip. in *Alcest.*
 Anima una viuere, non dua-
 bus debemus. *ibid.*
 Seueris, & tetricis omnibus
 meo iudicio vita non vita est,
 sed calamitas. *ibid.*
 Suauis est vita, si quis eam non
 cognouerit.
 Vita natura, & legibus regi-
 tur. Demosthe. aduers. A-
 ristot.
 Via est eligenda perfectissima:
 vita autem iucundissima. So-
 crat. apud Stob.*

Vita similis est carceri unius
 diei, & totum vitæ spatium
 uni diei æquale propemodum
 dixerim, per quem inuiti lu-
 cem, posteris deinde uitam
 tradimus. *Amph. ibid.*

Quam iucundum est viuere, si
 quis cum illis uiuat, quos
 probat? Menand. apud Sto-
 baum.

Homini fortunato breuis est
 vita: infortunato longa. *ibi-
 dem.*

In vita tanquam in theatro
 tandiu viuendum est, quan-
 diu rerum, & operum hu-
 ius vitæ futurum fuerit spe-
 ctaculum. Plat. apud Sto-
 baum.

EX LATINIS.

Intus omnia dissimilia sunt,
 frons nostra populo conue-
 niat: non splendeat toga, sed

- ne sordeat quidem: non habeamus aurum, in quo solidi auri calatura descenderit: sed non putemus frugalitatis indicium auro, argentoque caruisse: id agamus, ut meliorem vitã sequamur, quã vulgus, non contrariam alioquin quos emendare volumus, fugiamus, & à nobis auertimus. Seneca. Epistola 5.
- Vnam semel, ad quam viuas, regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. idem epist. 20.
- Nemo quã bene viuatur, sed quandiu, curat, cum omnibus possit contingere, ut bene uiuant, ut diu nulli. idem Epistola 22.
- Molestum est semper vitam inchoare: male viuunt, qui semper viuere incipiunt, quia semper illis imperfecta vita: quidã tunc viuere incipiunt, cum desinendum est. si hoc iudicas mirũ, adijciam, quod magis admireris, quidam antè viuere desierunt, quã inciperent. idem epist. 23.
- Amor vitæ ut non abijciendus: ita minuendus est, ut si quando res exigit, nihil nos detineat, vel impediatur, quo minus parati simus statim facere, quod quandoque faciendum est. idem Epistola 26.
- Sæpe fit, ut qui diu uiuit, parum vixerit. idem Epistola 50.
- Vt satis vixerimus, non anni, & dies faciunt, sed animus. idem epist. 62.
- Si fines bonorum & malorum cognouerimus, nec vitia radio erit, nec mors timori. idem epist. 79.
- Non ut diu viuamus, curandũ est, sed ut satis, animo longa est vita, si plena est: impletur autem cum animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui trãtulit. idem epist. 49.
- Queris, quod sit amplissimum vitæ spatium, vsque ad sapientiam viuere. ibid.
- Viuere profectò, militare est. idem epist. 97.
- Etiã in longissima vita mi-

- nimum est, quod uiuitur. idē
Epist. 10.
- Sic formemus animum, tanquā
ad extremum ventum sit: ni-
hil differamus, qui quotidie
vita sua manum imponit, nō
indiget tempore. idem Epist.
102.
- Singulos dies, singulos dies pu-
temus. idem.
- Sape in hoc est bene viuere, ne
diu. idem.
- Omnis vita, seruitium est. idem
de tranq. anim.
- Non accepimus breuem vitam,
sed fecimus, nec inopes eius su-
mus, sed prodigi. idem de bre-
uit. vit.
- Vita si scias uti, longa est, sed
exigua pars est vita, qua nos
uiuimus, caterum omne spa-
tium, non vita, sed tempus est.
idem.
- Viuere in tota vita discendum
est: & quod magis mirādum
est, in tota vita discendum
mori.
- Qui dies suos, tanquam vitam
ordinat, nec optat crastinum,
nec timet. ibid.
- Maxima vita iactura, dilatio
est. idem.
- Consuetudinem sermonis voca-
bo, consensum eruditorum, si-
cut uiuendi, consensum bono-
rum. Quint. lib. 1.
- Quātum ad cognitionem rerum
pertinet, etiam prateritis secu-
lis vixisse videmur. idem li-
bro 12.
- Tota vita hominis, unus est
dies. idem declam. 4.
- Solus vixit, quātum voluit, qui
mori mauult. idem.
- Nemo impune uiuit. idem de-
clam. 5.
- Nemo est tam demens, tamque
parum de se cogitans, qui alie-
nam vitam magis, quam suā
diligat. Cicer. in Vatim.
- Commorandi nobis natura di-
uersorium hoc, non habitandi
dedit. idem de Senect.
- Dimidio vita uiuimus. Plin.
Iun. lib. 2.
- Vita silentio non transigenda.
Sallust. in coniur. Catil.
- Utrunque efficax ad bene ui-
uendum & bene institui, &
feliciter nasci. Plinius Iunior
in Pan.
- Nihil est spiritu miseris morta-
u ij

libus charius. Curt. lib. 6.
Non est (crede mihi) sapientis
dicere: viuam.

Sera nimis vita est crastina:
viue hodie. Martial. lib. 1.

EX SACRIS.

Vita vita mortalis, spes est
vita immortalis. Au-
gust. sup. Psalm. 3.

Vita immaculata, senectutis
stipendium est. Ambr.

Vita medicamentum, amicus
est. August. de amic.

Nemo tam decrepita senectutis
est, ut non se putet, unum ad-
huc annum esse victurum.
Hieronym.

Longa nostra desideria increpat.
vita breuis. incassum multa
portantur, cum iuxta est, quò
pergitur. Grego.

Magna sunt vita actiua me-
rita, sed contemplatiua potio-
ra. idem.

Vita ignominiam coniunctam
habens, fugienda. idem.

Ante vita, quam doctrina
querenda est. vita bona si-
ne doctrina gratiam habet,

doctrina sine vita integra-
tem non habet. idem sermo-
ne. 40.

Tantis malis vita hac repleta
est, ut comparatione sui mors
remedium putetur esse, non
pœna. ibid.

Diu vixit, qui paucis annis
multa talèta lucrifecit Chri-
sto. Erasmi in Epist.

Vita hominum media est inter
vitam angelorum, & peco-
rum: si viuit homo secun-
dum carnem, pecoribus com-
paratur: si viuit secundum
spiritum, angelis sociatur. Au-
gustin. sup. Ioann.

Vita in peccatis mors est. idem
de tripl. habit.

Viuere omnes & miseri, & sæ-
lices optamus. idem lib. 3. de
liber. arbitr.

Vita præsens, nox est. August.
sup. Psalm. 76.

Vitam diuturniorem petere,
non est iniustum. idem lib. 2.
contra Gaud.

Huius vita tempus, cursus ad
mortem dicimus. idem lib. 3.
de Ciuit. Dei. cap. 10.

Viuendum est humiliter, so-

Mors.

EX GRÆCIS.

- ciabiliter, ordinabiliter. Bernard. in vig. Pent. serm. 1.
- Vita, via est. Basil. in conc. de reb. temp.
- Vita præsens, deceptio. Chrysoft. sup. Genes. Homil. 34.
- Vita præsens, certaminum cauea. idem sup. Luc.
- Vita præsens, ludus. idem serm. 10. sup. Epist. ad Roman.
- Vita præsens, stadium est. idem serm. 26. sup. Epist. ad Roman.
- Vita humana tempus cursoribus comparatur idem.
- Viuimus in mundo, tanquam puellus in utero. idem paren. 1. ad Theod. laps.
- Nihil in hac vita adeò magnificum, aut suauis, quod magnopere sit expetendum ei, cui Christiana fides verè fidem fecerit. Eras. in Epist.
- Nihil in hac vita laboriosius, quàm desideris terrenis astuare, & nihil hic quietius, quàm huius seculi nihil appetere. Bernard. sermon. 6.
- M**aximū, & optimum bonum est hominibus sortiri finem bonum. Aristotel. de Cæl. & mund.
- Mors senum sine tristitia est, quia nullo eis dolore contingente moriuntur. idē de morte & vita.
- Mors nihil aliud est, quàm recessus anima à corpore. ibid.
- Mors metaphoricè dicitur finis. idem Metaph. 5.
- Mors maxime omnium est terribile. est enim vltimum vitæ. idem Eth. 3.
- Quem diligunt dii, iuuenis moritur. Menand. apud Plut. in Orat. de consol.
- Paucissimos, & sapientes & prudentes viros, in sua patria funeratos inuenies. idem de Exil.
- Mortuo non maledicendum. Chil. apud Diog. libr. 1.
- Nihil in vita mali est ei, qui sentit nihil in vita priuatione mali esse. Epic. apud Dio-

gen. libr. 10.

Malus male peribit. Eurip. in
Med.

Ultimus morborum medicus,
mors est. apud Stob.

Dua sunt mortis doctrinae, al-
tera, tempus, antequam nati
sumus: altera, somnus. ibid.

Non mihi sine luctu mors cue-
niat, sed mortuus relinquam
dolores, & suspiria. Eurip.
ibidem.

Deus saepe quos plurimi facit,
eos citius aufert à vita.

EX LATINIS.

IN hoc certè fallimur, quòd
mortem prospicimus. ma-
gna pars eius iam praterit,
quicquid atatis retro est,
mors tenet. Senec. Epist. 1.

Si quid te vetat bene viuere,
bene mori non vetat. idem
Epistol. 17.

Semel incidi, quàm semper pre-
mi, satius est. idem Epist. 19.

Nemo non ita exit è vita, tan-
quam modò intrauerit. qua-
cunque vis occupat.

Adolescentem, senem, medium

inuenies aequè timidum mór-
tis aequè inscium vitæ. idem
Epistol. 22.

Quid est turpius, quàm in ipso
limine securitatis esse sollicitus?
ibidem.

Non repente in mortem incidi-
mus, sed minutatim procedi-
mus, quotidie morimur. quo-
tidie enim dimittitur aliqua
pars vitæ. hunc etiam, quem
agimus diem, cum morte par-
timur. Senec. Epist. 24.

In utrunque admonendi, &
firmandi sumus, ut ne nimis
amemus vitam, & ne nimis
oderimus. vir fortis, & sa-
piens non fugere debet è vitâ,
sed exire. ibidem.

Vnus dies de omnibus fert sen-
tentiam. idem Epist. 25.

Quia incertum est, quo loco te
mors expectet. tu illam omni
loco expecta. idem Epistol.
26.

Meditare utrūque commodius
est, vel mortem transire ad
nos, vel nos ad mortem. ibid.

Meditare mortem qui discit, li-
bertatem iubet: qui mori di-
scit, seruire dediscit. idem

- Epist. 26.
Viuere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est. idem epist. 30.
- Quis queri potest, in ea conditione se esse, in qua nemo non est.*
- Tu mortem ut nunquã timeas, cogita. ibid.*
- Pulchra res est, consummare vitam ante mortem. idem Epist. 32.*
- Mors, quam pertimescimus, ac recusamus, intermittit vitã, non eripit. veniet iterum, qui nos reponat in lucem dies. idẽ epist. 36.*
- Quoniam infantes, ac pueri, ac mente lapsi mortem non timent, turpissimum est, eam securitatem rationem nobis non prabere, ad quam stultitia perducit. ibid.*
- Ante senectutem curavi, ut bene viuerem, in senectute ut bene moriar: bene autem mori, est libenter mori. idem epist. 62.*
- Ante ad mortem, quã ad vitam preparandi sumus. i-*
- bidem.*
- Nihil interest, anima per os, an per iugulũ excat. idem Epist. 77.*
- Nihil interest, quo loco desinas, desine quocunque voles: tantum bonum clausulam impone. idem epist. 78.*
- Mors per omnes it, qui occidit, confectur occisum. idem epist. 94.*
- Quem putas periisse, prãmissus est. Senec. epist. 100.*
- Cui nasci cõtingit, mori restat, interuallis distinguimur: exitu equamur. ibid.*
- Nõ licet plus efferre, quã intuleris. idem epist. 102.*
- Dies iste, quem tãquam extremum reformidas, æterni natalis est. tunc in tenebris vixisse te dices, cum totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias intueris, & tamen illam admiramur procul. ibid.*
- Bene moritur, quisquis moritur, dum lucrum fuit. idem epist. 116.*
- Quod grauissimum natura se-*

- cit, commune fecit, ut crudelitatem fati, consolaretur aequalitas. idem de breuit. vitae.*
Mors misera non est. aditus ad mortem miser est. idem lib. 8.
Nulla mors inquietior, quam quae statim tota est. Quintil. declam. 2.
Neminem inuenies mortem volentem, qui non inueniat aliquem vetantem. idem declam. 4.
Pro incolumitate hominis natura commenta est, ut periremus inuisti. ibidem.
Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult. ibid.
Mortem quisquis damnatis praestat, indulget. idem declamatio. 11.
Nihil est delicatius exitu. idem declam. 17.
Mors semper parata miseris, negata cupientibus. ibid.
Utrunque timidi est, velle, et non velle mori. idem.
Sapientissimus quisque aequissimo animo moritur: stultissimus iniquissimo. Cicer. in Para.
Mortis nihil est tam simile, quam somnus. Cato maior.
Ex vita discedendum est tanquam ex hospitio, non tanquam e domo. Cic. de Senect.
Si hac die non obieris, paucis post diebus tibi moriendum est. quia homo natus es. Cic. ad Sulp.
Mortem omnibus horis impendentem timens, quis tranquillo animo potest consistere? idem.
Qui mortem non timet, magnus sibi praesidium ad beatam vitam comparauit. idem 2. Tusc.
Non est in iussu imperatoris, id est Dei, de statione, ac praesidio vitae discedendum. Cato maior.
Non deterret sapientem mors, quae propter incertos casus semper imminet, et propter breuitatem vitae nunquam longe potest abesse. idem 1. Tuscul.
Ipse anima discessus a corpore fit sine dolore, et fit plerumque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate: totum hoc leue est, et qualecunque

- fit: fit enim ad punctum temporis. ibid.*
- Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur: non, quorum laus emori non potest. idem in paradox.*
- Quid refert humine, an sublimē putrescas. Max. lib. 6.*
- Humana vita conditionē primus, & ultimus dies continet. Max. lib. 7.*
- Non solum fortior, sed etiam sapientior est aliquando mortis, quam vita cupiditas. idē lib. 9.*
- Mors arumnarum est requies. Sallust. in Decla.*
- Mors turpis viro forti non potest accidere. Cicero contra Catil.*
- Luctuosissimum mortis genus est, quod non ex natura. Pli. Iun. lib. 1.*
- In iis, qui morbo finiuntur, magnum in necessitate solatium. ibidem.*
- Impetu procurrere ad mortem commune cum multis: cū deliberatione autem ingentis animi est. ibid.*
- Qui voluptatibus dediti quasi in diem viuunt, viuēdi causas quotidie finiunt: qui verò posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, iis nulla mors non repentina est, ut quæ semper inchoatum aliquod abrumpat. idem lib. 4.*
- Dum suppetit vita, enitamur, ut mors quàm paucissima quæ possit aboleri, inueniat. Plin. Iun. lib. 4.*
- Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur. Curt. lib. 4.*
- Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quàm odisse vitam. Curt. lib. 5.*
- Non satis est pigrè ire ad mortem. ibid.*
- Dulce mori miseris, sed mors optata recedit: Et cū tristis erit, precipitata ruit. Corn. Gall.*
- Mors sola fatetur, quantula sint nostra corpuscula. Iuuen. Saty. 10.*
- Puluis, & umbra sumus. Horat. lib. 4.*
- Frangite thoros, pete vina: ro-*

*fas cape: tingere nardo:
Ipse iubet mortis te meminif-
se Deus. Mart. lib. 2.*

*Non nasci bonum, natum aut
citò morte potiri. Aus. Eclog.
de Vit. hum.*

*Pallida mors equo pulsat pede
pauperum tabernas, regumq;
turres. Horat. 1. Carm.*

*Serius, aut citius sedem pro-
peramus ad unam.*

*Tendimus huc omnes: hac est
domus ultima. Ovidius 10.
Metam.*

*Mortem optare malum: time-
re, pius. Periander per Au-
sonium.*

EX SACRIS.

MInus timet mortem, qui
minus deliciarum nouit
in vita. Veg. lib. 1.

*Libèter cupit commori, qui scit
se sine dubio esse moriturum.
idem lib. 3.*

*Non mala mors putanda est,
quam bona vita præcesserit.
Aug. lib. 1. de ciuit. Dei.*

*Vocantur ante tempus, ne diu-
tius vexentur à malis: mali*

*verò, & impij tolluntur, ne
diutius bonos persequantur.
idem de Vit. Christ.*

*Latet ultimus dies, ut obserue-
tur omnis dies. idem epist.*

*Non potest malè mori, qui bene
vixerit, & vix bene mori-
tur, qui malè vixerit. idem
de doct. christ.*

*Tantis malis vita hæc repleta
est, ut comparatione sui, mors
remedium putetur esse, non
pæna. Amb.*

*Mori non solet, nisi quod nasci-
tur. Tertul.*

*Mors non capit immortalitatē:
mortale autem capit. idem.*

*Naturæ corruptio, alia natura
est. idem.*

*Mori timet, qui non sperat vi-
uere post mortem. Chrys.*

*Quando omnis sapietum vita,
secundum Platonem, meditatio
est mortis, debemus & nos
præmeditari, quod aliquando
futuri sumus: & quod veli-
mus, nolimus, non longius ab-
esse potest. Hier. ad Heliod.*

*Non est nostrum mortem arri-
pere, sed illatam ab alijs li-
benter arripere. idem super*

- Ioan.
 Inter eum, qui decem vixit annis, & eū, qui mille postquam idem finis aduenerit, & irrecuperabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est, nisi quod magis senex onustus peccatorum fasce proficitur. idem ad Heliod.
- Ad hoc autem conditor noster latere nos voluit finem nostrum diemque mortis nostræ esse incognitum, ut dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur, & quanto quis sit feruentior in operatione, tanto sit incertus in vocatione. Greg. 12. Mor.
- Qui considerat, qualis erit in morte semper pauidus erit in operatione, atque inde in oculis sui conditoris uiuet. idem 12. mor.
- Nemo alio tempore mori potuit, nisi eo ipso, quo moritur. idem.
- Fit miseris mors sine morte. idē in Moral.
- Multo grauior expectata, quam illata mors. ibid.
- Mortis diem omnes affuturum scimus, & tamen omnes, aut penè omnes differre conamur, etiam qui post mortem se beatius credunt esse victuros: tātam habet vim carnis, & animæ dulce consortium. August. De gratia noui test.
- Quidam mortis suæ negotium ridentes exequuntur. Gregor. in Moral.
- Offeramus Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere. Chrys. sup. Mat. cap. 10.
- Percutitur hac animaduersione peccator, ut moriendo obliuiscatur sui, qui uiuēs oblitus est Dei. Casarius in admon.
- Mori nolle indicium est parui profectus. August. in Quaestion. 17.
- Post mortem nullum est meritum. idem in Enchir.
- Morte nihil certius, incertius nihil hora. idem de Spir. & anim.
- Mors ciuitatis pœna est. idem 22. de Ciuit. Dei.
- Morte spontanea nemo perit innocens. idem contra Gaud.
- Non quali morte, sed quales ad se exeant, attendit Deus.

DEFUNCTVS.

- idem Epist. 122.
 Mortem horret non opinio, sed natura. idem sup. Psal. 44.
 Mors à Deo vindicante est. idē in Retract.
 Mors bonis bona, malis mala. idem 13. de Ciui. Dei.
 Mors vita via est. Amb. de Bono mor.
 Mors pro remedio nobis est data. idem de Vit. resurrect.
 Mortuus est, qui Deo non uiuit. August. in Man.
 Mortui permissu Dei uiuis apparere possunt. idem de Cur. pro mort. geren.
 Mortui laudari non cupiūt, nisi pro uiuentium consolatio- ne. idem Epist. 124.
 Mors iusti bona propter requiē, melior propter nouitatē: optima propter securitatem. Bernar. in Epist.
 Mors peccatorum mala, peior, pessima, sed bonorum mors, bona, melior optima. idem in paru. Serm.
 Mortem spiritualem optant, sibi carnales, quorū vitam abhorrent. idē sup. cant. Serm. 2.
 Mors Christianis est somnus.
- Chrysof. Hom. 45.
 Mors, anima obliuio est. Bern. in Sentent.
 Mors bona, qua. vitam non auferit, sed transfert in melius idem de circumcisione Dom. Serm. 1.
 Mortem iustus etsi non cuitat, certē tamen non timet. idem in Epist.
 Mors, à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberauit. idem Ad milis. templ. Serm.
 Mori uelle, hominis non est. Chrysof. sup. Matth. Homil. 35.
 Mors nomen tantum fidelibus. idem sup. Gen. Hom. 29.
 Mortis consolatio, habere liberos. Chrysof. sup. Matth. Homil. 35.
 Mortem hominis insanabilis morbus præcedit. idem sup. Matth. Hom. 47.
 Mors radicem ex peccato habet. idem de Auar.

Defunctus.

Nihil à morientibus fingitur. Quin. Declam. 17.
 Propter defunctorum virtutem

Deus miseretur viuētū. Chry-
sostom. j. v. Genes. Homilia.
32.

Officium humanitatis defun-
cto collatum, præstantissimū.
Ambr. de Thob.

Mihi defunctorum amicorum
cogitatio dulcis est: habui e-
nim illos tanquam amissu-
rus: amisi tanquam habeam.
Senec. 64.

Somnus.

EX GRÆCIS.

Necessè est, omne, quod vi-
gilat, dormire. Arist.
de Som. & Vigil.

Somnus ex quarundam lassitu-
dinum genere prodit. ibid.

Somnus est requies data ani-
malibus propter salutem co-
rum. ibidem.

Homo non somniat ante quar-
tum annum, sed post. idem de
Animal. 4.

Homines, qui nunquam som-
niauerunt, viso somnio mu-
tantur, vel in morbum, vel in
mortem. ibidem.

Inter cœnam, & somnum in-
teruallum aliquod interce-
dat. Plutarc. de Tuend. bona
ualet.

Somnia peruersorum turbata.
Plutarch. de Virt. & vit.

Hostes disciplinarum, labor, &
somnia. Plat. apud Plut. de
Liber. educ.

Suauiissimus palpebris accedit
somnia ab aurora. Eurip. in
Rhes.

Somnia mortis frater est. Plat.
de Leg.

EX LATINIS.

Somnia ipse, pars vitæ est.
Quint. Declam. 2.

Nihil est, quod facilitas huma-
na possit facilius imitari, quàm
dormientis simulatio. ibid.

Inter dormientem, & simulã-
tem non est nisi conscientia.
ibidem.

Nihil est rã simile morti, quàm
somnia. Cato maior.

Non bonus est homini somnia
post prandiũ. Plaut. in Most.

Somnia altissimum in secunda
vigilia noctis. Liu. 1. Dec. li. 7.

EX SACRIS.

Tristitia somno mitigatur.
August. lib. 10. Confess. cap. 13.

Somnus, medicamentum fatigationis est. Ansel. sup. Epis. ad Rom.

Somnus, aliquando inquieta quies. August. lib. 2. de Civit. Dei. cap. 22.

Somnus corpori, vigilia anima tribuatur. Gregor. libro 18. Mor.

In somnio exteriores sensus dormiunt, & interiores cernuntur, idem 23. Mor.

Somno membra languescunt, quod fit frigidum & humidum. August. de Quant. anim.

Somnus duplex, anima, & corporis, idem super Psalm. 62.

Somni futuri temporum grauedo, indicium est. idem super Psalm. 131.

Somnia non sunt observanda. August. in Specul.

Somnus obliuionem significat. idem sup. Psalm. 4.

Sopor letho consanguineus est.

idem lib. 4. de Anim.

Somnus iucundus est. seruo. Chrysof. ad popul. Antioch. Hom. 2.

Vigilia.

Qvicunque viuere, & sapere cupit, maxime quam longissimo tempore vigilet, sola sanitatis commoditate seruata: ad hanc vero non multo opus est somno, si bene assuesceris somnis, magistratus profecto in urbibus noctu vigilantes hostibus terroresunt. Plat. 3. de legib. Maximum peruigiliae malum. Iust. lib. 25.

Somnus corpori, vigilia anime tribuatur.

Quo pluribus horis vigilamus, pluribus horis viuimus.

Nocturnas lucubrationes, & intempestiua studia fugionam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. aurora musis amica est. Erasmi. in Epist.

Sanitas.

EX GRÆCIS

Optimum bene valere. secundum, formosum esse: tertium, diuitias habere nulla fraude quasitas. Plat. Rhet.

Sanitas est commensuratio calidorum & frigidorum. Arist. Physic. 7.

Si gloria affectanda est, optimū est eam sanitatis causa impetrata abstinentia affectare. Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maximè diuinum suauissimūmq; est condimentum. ibidem.

Magnum ad rectè, & ex animi sententia viuendi compendium est, commoda corporis valetudo haud oppressi, sed agilis, atque ad omnem vitæ functionem rectè peragendam probè constituti. Plutar. probl. Dec. 6.

Pauca voluptati debentur, multa sanitati. Demosth. Exord. 19.

Incredibile est alicui tantam

ignauiam esse insitam, ut salutem suam negligat. idem 1. Olymb.

Morbus non afferre debet socordiam, sed recuperata sanitas augere diligentiam. ibid.

EX LATINIS.

Perique conualescunt negligentia bono. Quintil. declam. 8.

Prima pars sanitatis est, ut libenter accipias. idem Declam. 13.

Homines ad Deos nulla re propius accedunt, quàm salutem hominibus dando. Cicer. pro Marcel.

Habenda est ratio valetudinis: utendum exercitationibus modicis. Cato maior.

Salubritas loci non semper incolarū colore detegitur, quoniā assueti etiam in pestilentibus durant. Plin. Sen. lib. 18.

Nihil salubre est, nisi quod toto anno salubre est. ibid.

Animalia omnia noscunt sibi salutaria præter hominem. idem lib. 27.

MORBVS.

Ita salubritas, quæ ducitur è
 celo ac terra, non est in nostra
 potestate, sed in natura: ut ta-
 men multum sit in nobis, quò
 grauiora quæ sunt, et leuiora
 facere diligentia possumus.
 Varro de re rust.
 Salutis argumentum, placidi
 mores.

Salus à solo Deo est, quibuscum-
 que modis detur. Aug. sup.
 Psalm. 34.
 Sanitas corporis redundat, in
 membris. Bern. in epist.
 Salus hominum in Christi mor-
 te posita est. Chryf. sup. Mat.
 hom. 35.

Morbus.

EX SACRIS.

Salutis propria non præsi-
 mitur quis immemor.
 apud iuriconsf.
 Valetudo bona fallax. Basil.
 Incolumes exercent salutem
 corporis ad salutem mentis.
 Greg.
 Nemo insanabilior, quàm qui
 sibi sanus videtur. idem sup.
 sept. psal.
 Quid boni habeat sanitas, lan-
 guor ostendit. Hier. in epist.
 Sanitas hominis perfectissima,
 est ipsius immortalitas. Au-
 gust. epist. 56.
 Nihil prodest sanitas in superfi-
 cie corporis, si vulnus animæ
 intrinsecus latet. Gregor. in
 registr.

EX GRÆCIS.

Infirmans ponit fœlicitatem
 esse sanitatem: pauper ve-
 rò factus, diuitias. Aristot.
 Ethicor. 1.
 Implacidissima res est agrotus
 Plut. de tranq. anim.
 Medici quos morbos vellere pe-
 nitus nequeunt, extrinsecus
 deuertēdos ad corporis super-
 ficem putant. idem de polit.
 Iudicium cum effectis agrotans
 habet. idem de virt. mort.
 Non morbi omnes adueniunt
 taciti. Hesiod. apud Plutarc.
 de tuend. bona valet.
 In quouis vita genere agritu-
 dini locus est. ibid.
 Præcipuus animi morbus, de-
 mentia

mentia est. idem de morb. a-
nim. & corporis.
Vulneratus qui est, pralio non
se admisceat. Homer. Iliad. 3.
Difficile est tractare agrotan-
tem hominē. Eurip. in Orest.
Facilius est aliquando agrotare,
quàm agrotantem curare. Eurip. in Hippol.
Facilius morbum cum tràquil-
litate, & generoso animo fe-
res. ibidem.
Morbus non afferre debet so-
cordiam, sed recuperata sa-
nitas augere diligentiam. De-
mosth. 1. Olynth.

tanguntur. idem de ira. lib. 3.
Qua se adhuc secari plaga per-
mittit, in summo est. Quintil.
declam. 10.
Tales esse sani perseveremus,
quales nos futuros profitemur
infirmi. Plin. Iun. lib. 7.
Inauditum vulnus inaudito
cauterio extirpandum est. in
Histor. Sax.
Agris corporibus una salus
credenda est, si pax à diis im-
petretur. Livius 1. dec. lib. 7.
Vulnera sanari non possunt nisi
sacta, & tractata non fue-
rint. idem 3. dec. lib. 8.

EX LATINIS.

Non querit ager medicū
eloquentem, sed sanan-
tem. Senec. epist. 76.
Est, mihi crede, vel in lecto vir-
tuti locus. idem epist. 76.
Multos morbos, multa fercula
fecerunt. idem epist. 96.
Nullam habet salutis spem a-
ger, quem ad intemperantiam
medicus hortatur. idem epi-
stola 124.
Nunquam sine querela agra

EX SACRIS.

Agrotare incipimus mox
ubi nascimur. Augu.
sup. Psalm. 111.
Multorum experimenta mor-
borū cogunt multas inueni-
re medicinas. idē ad Bonifac.
Infirmitas corporis, sobrietas
mentis est. Amb.
Agrotus etiam debet seruare
decorum. Na Zan 7.
Aegritudo diutius premit pro-
pter prolixiora vitia. Greg. in

- Euang. Homil. 19.* Egrotans factus sanus Dei nõ obliuiscatur. Chrysoſt. ſup. Matth. homil. 25.
- Fortitudo corporis, imbecillitas animi eſt: & ruruſus imbecillitas corporis, fortitudo animæ eſt. Hier.* Egrotationum omnium mater deliciarũ uſus. idem ſup. Matt. homil. 50.
- Infirmiſtas conſiderans propria mala, nobis excuſat aliena. Greg. 4. mor.* Egrotos epiſcopus uſitet. idẽ de ſacerd. lib. 1.
- Lãguetes nec cibus prohibet ab importuna petitione. Amb.* Morbi ex peccatis plerunque generantur. idem ſup. Ioann. ho. mil. 37.
- Longẽ facilius morbus declinatur, quã admiſſus eſcitur. Eraſm. in epiſt.*
- Satiuſ eſt ſtomachum dolere, quã mentem. Hieron.*
- Corporis debilitas nimia etiam animi vires frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit: quicquid cum modo, & temperamento fit, ſalubre fit. Hiero. in epiſt.*
- Infirmiſtas virtutum officina. Ambroſ. in pſal. 36.*
- Morbus eſt perpetuus, hac uita. Aug. ſerm. 74.*
- Morborum genera non omnia in medicorum libris ſunt cõprehenſa. Auguſt. lib. 22. de Ciui. Dei. cap. 22.*
- Corruptum cum corrupto miſceri poteſt. apud Iuriſconf.*
- Medicina.*
- EX GRÆCIS.*
- O**mnis cura eò tẽdit, ut bonum, & uſtile ei, qui curatur afferat. Plat. de Sanit.
- Non poteſt oculus mederi, niſi prius caput, nec caput abſque totiuſ corporis medicina curatur. idem de temper.
- Rhetor non ſemper perſuadet, nec medicuſ ſemper ſanat. Ariſt. Topic. 1.
- Fabrum ſanitatẽ feciſſe accidens eſt, quoniam non eſt aptuſ ad faciendam ſanitatẽ ſaber, ſed medicuſ. Ariſt. Metaph. 5.

- Eo quis facit ferculum delectabile, medicus autem utile. *ibidem.*
 Medēdi ars, ratio sanitatis est. *idem Metaph. 11.*
 Medici non apud sanos, sed ubi sunt agroti, conuersare debent. *Pausa apud Plutarch. in Apophtheg.*
 Medicorum præstantissimi ad repentinos fluxuum impetus medicinarum confestim non afferunt remedia. *Plut. in Orat. consf.*
 Medicus vir multis aliis aequandus. *Homer. Iliad. lib. 11.*
 Medicus garrulus, agrotati secundus morbus est.
 Multorum medicorum visitatio me perdidit.
 Medicina inter artes liberales elegantiae ornatus, iucunditatis nulla minus complectitur, magnam verò contemplationem de sanitate suis studiosis exhibet. *Plut. apud Scib.*
- rum crebra mutatio. *Senec. Epist. 2.*
 Non gaudet agroto medicus elato. *idem Epist. 98.*
 Nulla dura videtur curatio, cuius salutaris videtur effectus *idem de ira.*
 Non minus sunt turpia principi multa supplicia, quam medico multa funera. *idem de Clem.*
 Non medicina sanat, sed quicquid videtur sana esse, medicina est. *Quintil. declam. 8.*
 Maxima medicinae pars esse coepit, sanare posse. *ibid.*
 Iniquissimum est, desperationem vocare, quoties remedii medicina non inuenit. *ibid.*
 Nemo magis desperat, quam qui se negat nosse languorem. *Quint. declam. 8.*
 Medicina mortuorum sera est. *ibidem.*
 Non expectes, ut statim gratis agat, qui sanatur inuitus. *idē declam. 15.*
 Noli imitari malos medicos, qui in alienis malis proficuntur se tenere medicinae scientiam, se ipsos curare non possunt.

EX LATINIS.

Nihil aequè sanitatem impedit, quam remedio-

- sunt. Sulpit. apud Cicer. in Epist.*
*Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quicquã magna laude dignum sine v-
 sis, & exercitatione consequi possent. idem. 2. Offic.*
*Egri quia non omnes conva-
 lescent, non ideo nulla me-
 dicina est. idem 2. de nat.
 deorum.*
*Nulla ars inconstantior medi-
 cina est, nec sapius mutatur.
 cum sit fructuosior nulla. Pli-
 nius Senior. lib. 29.*
*Medici famam novitate ali-
 qua aucupantes animus no-
 stras statim negotiantur. ibid.*
*Vt quisque inter medicos lo-
 quendo pollet, illico Impera-
 tor nostra vita, cadisque fit.
 ibid.*
*Multa millia gentiũ sine medi-
 cis degũt, nec tamen sine me-
 dicina. ibid.*
*Non medicinam antiqui dam-
 nabant, sed artem. ibid.*
*Minus credimus, quã ad salu-
 tem nostram pertinent, si in-
 telligimus. ibid.*
- In hac artium sola evenit, ut
 unicuique medicum se pro-
 fesso statim credatur, cum sit
 periculum in nullo mendacio
 maius. ibid.*
*Discunt periculis nostris, & ex-
 perimenta per mortes agunt,
 medicoq; tantum hominem
 occidisse, impunitas est. ibid.*
*Lues morum non aliunde ma-
 ior, quam è medicina. ibid.*
*Imperatoribus una medicina
 imperat. idem lib. 24.*
*Medicamenta si fortè in mensa
 ponuntur, non profunt. idem
 lib. 28.*
*Medicina ab animo hominis
 pendentes non omittenda.
 ibidem.*
*Medicina præcipue efficacissi-
 mus magister usus. ibid.*
*Medici futurarum rerum in-
 certi præsentibus indicis cer-
 tam valetudinem promittunt.
 apud Terent.*
*Medici salubres, sed voluptate
 carentes cibos blandioribus
 eloquiis prosequuntur. Plin.
 Iunior. lib. 1.*
*Medici quanquam in agritu-
 dine nihil serui, ac liberi dis-*

- ferunt, mitius tamen liberos tractant. *ibid.*
- Medici nihil, quod nociturum sit in corporibus agris relinquunt. *Curt. lib. 6.*
- Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus.
- Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ouid. 1. Metamor.*
- Eripit interdum, modo dat medicina salutem. *Idem 2. de trist.*
- Mala est medicina, ubi aliquid natura perdit. *Pub. Mim.*
- Non eadem oratio, sentire, & demere morbos.
- Sensus incers cunctis tollitur arte malum. *Ouid. 4. de Pont.*
- E X S A C R I S.
- O**Mnis medicina habet ad tempus amaritudinem, sed postea fructus doloris sanitate monstratur. *Hier. sup. Hier. lib. 2.*
- Improbis, & imperitus est medicus, qui alienum mederi appetit: & ipse, quod patitur nescit. *Greg. in past.*
- Medicus ubi cessat curare, desperat. *Hier.*
- Nomen med:icina à modo, & temperamento impositum creditur, ut non satis, sed paulatim adhibeatur. nam in multo contristatur natura: in mediocriter autem gaudet. *Isid. 4. Eth.*
- Naturalis cura est, agris dare latitiam: fac inualidum gaudere, & sanatus est. *Cassiod. 2. Epist.*
- Dat Galenus opes, & lectio Iustiniana.
- Ex aliis paleas, ex istis collige grana. *apud iuriconsf.*
- Causam morbi ignorans, non potest curare morbum. *ibid.*
- Medicina aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curat. *Grego. 23. mor.*
- Medicina utraq, tam corporis, quam anima est à Dco. *idem 1. de morib. Eccles. cap. 28.*
- Mederi, opus misericordiae est. *idem lib. 4. de doct. Christ. cap. 16.*
- Medicinam laudantes: non laudamus morbos. *idē de spiritit.*

QUIES, ET SECVRITAS.

Et anim.

Bonus medicus non pecuniam, sed salutem querit aegroti. Pius apud Plat.

Medicina cognitio scripturis necessaria est. idem de doctri. Christia.

Quies, & securitas.

Securitas est habitus nos à timore prohibens. Plat. in definit.

Non multitudine negotiorum, sed paucitate securitatem animi metiri conuenit. Plut. de tranq. anim.

Quies à laboribus originem trahit. Plat. de leg.

Sedendo, & quiescendo anima fit prudens. Arist. Physic. 7.

Requies, & ludus videntur necessaria in vita. idem Ethicor. 4.

Non valentes continuò operari requie indigent. idem Ethicor. 10.

Requies necessariò est delectabilis, quia est medicina iustitiæ, quæ consistit in labore.

idem Polii. 8.

Hoc ipsum nihil agere nonnullos sape à recta animi institutione deturbat. Plutar. de tranq. anim.

Præsis propriæ domui. Demetr. Phaler.

Pulchra res, quies est. ibid.

Vita nostra in remissionem, & studium est diuisa. Plut. de liber. educ.

Commoda sapientiæ, tranquillitas est. apud Stob.

Tranquillitas inter bonos est. ibidem.

EX LATINIS.

Vitam securam, & sine ullis fortunæ incurSIONIBUS, mare mortuum vocabat Demetrius. Senec. Epistol. 68.

Homo non est tutus ab eo, quem fortuna fecit non timendum. Liuius 3. Dec. lib. 5.

Ego semper hac opinione tractus fui, ut eum, qui nihil commiserit, sibi nullam penam timere existimare. Cicc. in Vatim.

Dandum est aliquod interual-
lum animo, ita tamen, ut non
resoluiatur, sed ut remittatur.
Sen. epist. 15.

Danda est remissio animis: me-
liores nanque, & acriores re-
surgunt. idem de tranquillit.
anim.

Cum iuuenes relaxare animos,
& dare se iucunditati vo-
lent, caueant intemperantia,
meminerint verecundia. Ci-
cer. 1. offic.

Primum argumentum bene
composita mentis est, posse
consistere, & secum morari.
idem.

Multum ad tranquillitatem
locus confert. idem epist. 53.

Nulla placida quies est, nisi
quam ratio componit. idem
epist. 57.

Interdum quies inquieta est.
ibidem.

Gravior est quies, quibus ex las-
situdine calamitatum venit.

Quint. declam. 2.

Grata est pigritia corporum fa-
tigatis. Curt. lib. 8.

Remissio est malorum, vita tran-
quillitas.

Felix, qui propriis animum trans-
egit in aruis,

Ipsa domus puerum, quem vi-
det ipsa senem. Claud. de
senat. Veron.

Vix quenquam inuenies, qui
possit aperto ostio viuere. Se-
nec epist. 43.

EX SACRIS.

AB animo petenda est tra-
quillitas. Erasim. in E-
pist.

Quiescere est, bene in potestate
esse. Greg. 4. mor.

Quae in tranquillitate persiste-
re nequeunt, se ipsa confun-
dunt. idem lib. 8. mor.

Amor propriae quietis, praui-
dicare non debet sanctae obe-
dientiae actibus. Bernard. ser.

47.

Quies bonos lucratur, & ma-
los perdit. August. in lib. 83.
quest.

Nemo securus debet esse in vi-
ta ista, quae tota tentatio no-
minatur, ut qui fieri potuit,
ex deteriore melior, non possit
fieri ex meliore deterior.

PERICVLVM.

Aug. 10. confess.

Securitas diligentes homines
negligentes facit. Chryf.

Securitas nostra in solis Dei
promissionibus est. August.
sup. Psal. 49.

Conuersio securitatem parit.

Greg. 2. 4. mor.

Quibusdam saepe virtutis ma-
gnitudo, perditionis occa-
sio fuit, ut cum de confi-
dentia virium inordinate se-
curi essent, per negligentiam
inordinate morentur. Greg.
in Past.

Nihil est securius, quam illi om-
nia committere, qui nouit
suis cultoribus congruè profu-
tura prestare. Cassian. super
Psal. 72.

Securitatis magna portio est,
nihil iniquè facere: confusam
vitam, & perturbatam po-
tentes agunt, tantum metuunt,
quantum nocent. idem Epi-
stol. 16.

Securitas, periculosa res est.

August. in sent. suis.

Securitas, pessima reipubl. per-
ditio. idem sup. Psal. 13.

Periculum.

EX GRÆCIS.

Circa labores, ac pericula
fortitudine opus est, &
patientia. Plut. de fort.

Prudenter periculum aggredere.
Sodia.

Quicquid tutum est, id solum
verè laudatur: quod verò
cum periculo fit, id etiam ad-
miracione prosequitur. Plut.
de educ. liber.

Nullus sibi similis in periculis
homo, quoties ad audaciam
ex metu venit. Euri. in taur.

Pro dignis subeundum est dis-
crimen. idem in Rheth.

Commune periculum saepe con-
iungit eos, qui alioquin inter
se disident. Demost. in argu-
ment. lib.

EX LATINIS.

AB homine homini quoti-
dianum periculum. Se-
nec. epist. 104.

Quantum possumus, nos à li-
brico recedamus, in sicco etiam

- parum firmiter stamus. idem *Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti. idē*
epist. 117. *3. dec. lib. 8.*
- Auida est periculi virtus. senec. de prosp.* *Incautum est magnas res eisdem casibus, eisdem tempestatibus subdere. Plin. Iun. libro 3.*
- Miraris apud te aliquando pericula accessisse, quae circa te semper errauerunt. idem de tranq. anim.*
- Sero animus ad periculorum patientiam post pericula instruitur. ibidem.*
- In periculis maximè versatur affectus. Quint. lib. 6.*
- Periculo quaesita maximè placent. Plin. Sen. lib. 9.*
- In suo quisque periculo magnū animum habet. idem.*
- Vbi paria sunt periculum, & premium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatiū maius. Curt. lib. 9.*
- Nunquam periculū sine periculo vincitur. Pub. Mimus.*
- Metus, periculūque exhortationem audire non sinunt. in hist. Sax.*
- Labor, & periculum impeditur, vnde honor, & periculum speratur. Liviū 1. Deca. lib. 6.*
- EX SACRIS.*
- N**emo diu tutus est, qui periculo proximus est. *Cypr.*
- Periculis se offerre, temeritas est. Amb. 1. de Off.*
- Periclitatur castitas in delitiis: humilitas in diuitiis: pietas in negotiis: veritas in multiloquio: charitas in hoc mundo. Bern. in quod. serm.*
- Singulare periculū singularem exigit operam. idem.*
- Ex consideratione remedij, periculi aestimatur quantitas. Bern. in Nat. domin.*
- Periculum non incurris, quantumcūque te humilias. idem sup. Cant. serm. 27.*
- Periculose viuitur absque preceptore. idem de tribus ordinib. eccles.*

FORTVNA, ET SORS.

Fortuna & sors.

Bion apud Stobaeum.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Bona fortuna est, quando aliquod bonum eueniat: mala autem, quando aliquod malum euenit. Arist. Physic. 2.

Fortuna non est in rebus anima carentibus, nec infansibus, nec brutis. ibidem.

Muliebri dictum est, neminem vitare posse fatum. Plut. de Rhet.

Quidam anteuertunt fortunã, ipsãque occupant. Plut. de tranq. anim.

Fortuna non est infœlicitatis effectrix, nisi improbitatis prasidio. idem de curiosit.

Naturæ operatio, fortunæ non indiget. ibidem.

Fortuna nobis cyatos exiccantibus, si unum bonum infundit, tria mala infundit. apud Stobaeum.

Fortuna diurna est. Eurip. in Heracl.

Fortuna diuitibus pecunias nõ donauit, sed mutuo dedit.

Quod non dedit fortuna, non eripit. Senec. Epist. 60.

Malo me fortuna in castris suis, quàm in delitiis habeat. idem epist. 68.

Fortuna non semper una via, ne tota quidem incurrit: modo nostras in nos manus aduocat, modo suis contenta viribus inuenit pericula sine autore, nullum tempus ei certum est. In ipsis voluptatibus causa doloris oriuntur. idem epist. 91.

Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tentanti ubique respondeat. Senec. de irac. libro 2.

Cum fortuna ruere, dementia est. Quint. Decl. 4.

Non solum ipsa fortuna caca est, sed etiam ipsos plerumque efficit cecos, quos amplexa est. Cic. in Lelio.

Fortunã laudare, stultitia est: vituperare, superbia est. idem

- i. de inuent.
 Et nō multum obesse potest fortuna, qui sibi firmitus in virtute, quam in casu subsidiū collocauit. idem 4. ad Herenn.
 Fortitudini fortuna adiumento esse solet. idē 2. ad Herenn.
 Ferenda est fortuna, præsertim qua abest à culpa. idem ad Torq.
 Fortuna multis in pœnam parcit. Plin. Senior. lib. 6.
 Fortuna aduersas res cupido animo infligit, secundas parco. Max. lib. 7.
 Multum tum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna potest. Cæsar de bello. Gal. lib. 6.
 Multum fortuna in repentino hostium aduentu potest. ibid.
 Fortuna quisque faber est. Ap-
 pius apud Sallust.
 Fortuna, quos uni sibi credere cœgit, magna ex parte auidos magis gloria, quam capaces facit. Curt. lib. 4.
 Fortuna nunquam simpliciter indulget. ibid.
 Fortuna rebus famam, præ-
 tiūmque impunit. idem li. 9.
 Nullum numen abest, si sit prudentia, sed te.
 Nos facimus fortuna deam, cæloque locamus. Iuuenalis. Sat. 14.
 Efficacior est ad breue tempus fortuna, ad longum virtus. in histor. Sax.
 Fortuna virtutem sequitur. Li-
 uius Dec. 1. lib. 3.
 Quis sit Mecænas, ut nemo, quã sibi sortem
 seu ratio dederit, seu sors obie-
 cerit, illa
 contentus uiuat, laudet diuer-
 sa sequentes.
 O fortunati mercatores, gra-
 uis annis
 Miles ait, multo iam fractus
 membra labore.
 Contrà mercator, nauem ia-
 Etantibus aëstris,
 Militia est potior. quid enim?
 concurritur, hora
 Momento aut citò mors uenit,
 aut victoria leta. Horat. 1.
 Serm.
 Quid refert qualis status tuus
 sit, si tibi uidetur malus. Se-
 nec. Epist. 8.

FORTVNA, ET SORS.

Fata viam inuenient. Vergil. 3.

3. Æneid.

Quod manere incipit, fors esse
desistit. in Histor. Sax.

Plerunque casus imitatur in-
dustriam. ibidem.

Sibi quisque dat mores, condi-
tiones casus assignat. ibid.

Omnia, quacūque agimus, mil-
le casibus subiecta sunt. Li-
uius 3. Dec. lib. 10.

Cuius potest accidere, quod cui-
quam potest. Senec. de tranq.
anim.

Casus fortuitus non dicitur,
quem diligētissimus quisque
præuidisset. apud Iurisconsul.

Si fortuna volet, fies de rethore
consul,

Si volet hæc eadem, fies de con-
sule Rhetor. Iuuenia. Sat. 7.

EX SACRIS.

Sorte Ionas in mare missus,
sorte Matthias in Apo-
stolum electus est. Gregor. sup.
1. reg.

Sors uniuersiusque propria, est
conuersatio. idem.

Sola fortuna prospera est, quæ

otium dat philosophandi.

August. lib. 2. contra Aca-
demic.

Fortuna necessaria est sapienti.
idem libro tertio, contra Aca-
cad.

Fortuna bona sapientes non ti-
ment. idem Epist. 151.

Sortem tuam ita reddes tolera-
biliorem, si quod vis esse, sis
Erasm. in Epist.

Constantia, & Perse-
uerantia.

EX GRÆCIS.

Tardè aggredere, quod ag-
gressurus sis, perseueran-
ter prosequere. Demetr. Phas-
ler.

Rara fœlicitatis est, celeritas, et
magnitudo: rarioris, diutur-
nitas, & constantia. Demosth.
in arg. lib.

Inconstans mēte, cæcus, aut sur-
dus. apud Stobæum.

Inter homines multi boni, ma-
liques sermones incidunt, qui-
bus haud exterrearis, nec si-
nas ab instituto operis dimo-

ueri. Pythag. apud Stobaeum.
 Et aduersus, sic secundas res im-
 moderatè ferre, leuitatis est,
 praclaraque est in omni vita
 aequabilitas, idèmq; vultus
 eadèmq; frons. Cicer. 2. Of-
 fic.

EX LATINIS.

Non est satis iudicare, quid
 faciendum, vel non faciè-
 dum sit, sed stare etiam oportet
 in eo, quod sit iudicatum.
 Cicer. 2. de finib.

Nemo ad bonam mentem certo
 animo contendit, qui non per-
 uenerit. Erasmi in Epist.

Admittendū est etiam, si sum-
 ma desperes. in Hist. Sax.

Non si praestantis ingenij vis,
 vel inlytarum artium defe-
 cerit instrumentum, conse-
 fsum debemus ad otium, in-
 ertiāmq; deuolui, sed quod
 sapiēter sperauimus, perseue-
 rāter consecrari debemus. Co-
 lum. lib. 1.

Homines agere unum, magnam
 rem puta: praeter sapiētem au-
 tem nemo unum agit, cateri

multiformes sumus. hoc exi-
 ge à te, ut qualem te praestare
 institueris, talem te ad exitū
 serues. de eo, quem vidisti he-
 ri, meritò dici potest: hic quis
 est, tanta mutatio est. Senec.
 Epist. 121.

Non est vir fortis, cui non cre-
 scit animus in ipsa rerum dis-
 ficultate. idem Epist. 2.

Nihil est, quod non expugnet
 pertinax opera, et intentia, ac
 diligens cura. idem. Epist. 66.

In excelsis est beata vita, sed per-
 seuerantia penetrabilis. ibid.

Quarēdi defatigatio turpis est,
 cum id, quod queritur, sit pul-
 cherrimum. 2. de fin.

EX SACRIS.

Coepisse, multorū est: per-
 ficere autem paucorum.
 Hier.

Nititur qui frustra, nisi inniti-
 tur. Bernard. super Cant. Ser-
 mo. 85.

Quod sapius agitur, crebròque
 retentatur, aliquando succe-
 dit. Erasmi in Epist.

In cassum bonum agitur, si an-

MUTATIO, ET INCONSTANTIA.

te vita terminum deseratur,
quia frustra velociter currit,
qui prius, quàm ad metas
venerit, deficit. Gregor. lib.
1. Mor.

Perseuerantia est unica filia
summæ regis, finis virtutum,
earumque consummatio, to-
tiusque boni repositorium, &
virtus sine qua nemo vide-
bit Deum. Bern. in Epist.

Absque perseuerantia, nec qui
pugnat, victoriam, nec pal-
mam victor consequitur vi-
gor virium, virtutis consum-
matio est, nuptrix est ad me-
ritum, mediatrix ad præmiũ,
soror est patientiæ, constantiæ
filia, amica pacis, amicitia-
rum modus, unanimi-
tatis vinculum, sanctitatis propu-
gnaculum, tolle perseueran-
tiam, nec obsequium merce-
dem habet, nec beneficium
gratiam, nec laudem fortitu-
do. denique non qui incæpe-
rit, sed qui perseuerauerit vs-
que in finem, saluus erit. Ber-
nard. Serm. 2. in vigil. Pet.

• Pau.

Non desistit, qui non deficit.

idem.

Nihil non poteris, modò ani-
mus non desit. Eras. in Epist.
In via Dei non progredi, regre-
di est. Bern.

Perseuerantia in bonis à Deo est.
August. de Eccl. dogm.

Multò melius est non cœpisse,
quàm non perseuerasse. idem
de Continent.

Currite fratres, tota curia cœle-
stis vos expectat. Bernard. in
Vig. nat. Dom. Serm. 3.

Mutatio & incon-
stantia.

EX GRÆCIS.

VIta genus aliud, atque ali-
ud identidem mutare
à molestiis, perturbationibus-
que animũ eximere nequit.
Plutarc. de Tranq. anim.

Permutatio, res tristis, cui verò
semper malè est, nihil dolet,
ex consuetudine infelix exi-
stens. Eurip. in Herc. fur.

Clavissimæ olim urbes, nunc ni-
hil sunt, quæ nunc maximè
superbiunt, eandem aliquan-

do fortunam experientur. Demosth. in Arg. lib.

Quanta res est miseratio mortali-
um, qui nonnunquam eorum,
quos oppugnarunt, opem im-
plorare coguntur. ibidem.

Omnia mortalia propter neces-
sitatem natura in mutationi-
bus voluuntur, dum aut à me-
liore, in deteriorem statum
transeunt, aut cōtra: res enim
natae augentur, aut vigent:
vigentes senescunt, & tan-
dem corrumpuntur. Eurip. in
Hippol.

Ipsa dies quādoque parēs, quan-
doque nouerca. Eurip. ibid.

Similis est vita theatro: quocir-
ca saepius pessimi quique ho-
noratissimum inter homines
tenent locum. Demosth. ibid.

Inconstantia fastidit amicos.
Plutarc. de Amic. & adul.

EX LATINIS.

Nusquam est, qui ubique
est. Senec. epist. 2.

Non conualescit planta, quae se-
pius transfertur. ibid.

Quidam ut aliquid sui vide-

rentur afferre, etiā recta mu-
tarunt. Quint. lib. 3.

Difficile est mutare animum,
etsi quid est penitus insitum
moribus, id subito euellere.
Cic. ad Quint. frat.

Dies intermissus unus, aut nox
interposita saepe turbat om-
nia, & totam opinionem,
& parua nonnunquam com-
mutat aura rumores. Cicer.
pro Mur.

Saepe tempore fit, ut quod ple-
rūque turpe haberi soleat, ha-
beat non turpe. idem 3. Off.

Tempore commutatur officium,
ut non sit. idem 1. Offic.

Abeunt omnia, unde orta
sunt. Cato maior.

Non potest quisquam nostrum
subito fingi, nec cuiusquam
vita mutari, aut natura con-
uertere. idem pro Scyll.

Minimis momentis maxima
tēporum inclinationes fiunt.
idem Philip. 5.

Vindex insolentia, varietas hu-
manae conditionis est. Max.
lib. 4.

Plerunque mutatis rebus ea
quoque mutata videtur, quae

MUTATIO, ET INCONSTANTIA.

manent. Plin. Iun. lib. 8.

Nescis, quid optes, aut fugias, ita ludit dies. Pub. Mim.

Quid quisque velit, nunquam homini satis cautum est in horas. Horat. lib. 2. Carm.

Optima quæque dies miseris mortalibus aui

Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus.

Et labor, & dura rapit inclementia mortis. Virg. 3. Gcor.

Optima quæque ferè manibus rapiuntur auaris.

Implentur numeris deteriora suis. Ouid. lib. 2. Amor.

Simul parta decora unius hora fortuna euertere solet. Linius 3. Dec. lib. 10.

Tam facile seruum tuum, ingenuum videre potes, quam ille te seruum. Senec. Epist. 2.

Meliora prateruolant, deteriora succedunt. Sen. Epist. 109.

EX SACRIS.

Inconstantia ex leuitate generatur. Greg. in Past.
Inconstantes seipsos negligunt.

ibidem.

Frustra curris velociter, qui prius quam veniat, ad metum deficit. idem 1. Mor.

Afficit & mutabile est omne quod patitur. Aug.

Patientia.

EX GRÆCIS.

Simplicem dolorem cum licet non feras duplicem. Eurip. in Taur.

Quidam magnis passionibus, non mouentur: quidam vero paucis mouentur, & quidam nulla causa eminente mouentur. Aristot. de Anim. 1.

Cum iratus fueris, nihil nec dixeris, nec feceris, prius, quam viginti quatuor literas percurreris. Athenod. ad Casarem. apud Plutarch. in Apoph.

Tolerantia perpeßio est malorum propter honestatem, habitus perferendi laboris honestatis causa. Plat. in Definit.
Postquam quæ honesta non sunt, patrare ausus es, patere & quæ

- & qua non lubet. Eurip. in
 Hec.
 Non est vlla ita difficilis aut
 passio, aut calamitas, cuius
 non sufficere queat pōdus, ho-
 minū natura. idem in Orest.
 Stultitias eorum ferre, qui re-
 rum potiuntur, necesse est.
 idem in Phœniss.
 Vitale est, ut qui fideliter mo-
 neant, tolerentur. Demosth. in
 Sext. ord.
 Certamen patientiæ tale est, ut
 qui vincitur, ipso victore est
 melior. Eurip. apud Stob.
 Magnam peritiam existimato,
 qua ferre potes aliorum impe-
 ritiam. Pythag. apud Stob.
 Fortuna mutationem sustine:
 nauiga secundum fluiuium:
 nauiga secundum fortunam.
 ibidem.
 Prudentium virorum officium
 est, ne quid mali fiat, cauere:
 fortium autem, id, quod fa-
 ctum est, moderatè ferre. Pit-
 tac. ibid.
 Lex dicitur optimum esse in ad-
 uersis, quàm maximè fieri po-
 test, quietem agere, nec con-
 queri, quòd incertum sit: id
 quod accidit, bonū mve, an ma-
 lum: tum quòd nihil dolor
 ad sequentia conferat, nec vl-
 la humanarum rerum ma-
 gni pendenda sit, eique quod
 subito praesidio esse potest, do-
 lor impedimento sit. Plat.
 lib. 10. de Republ.

EX LATINIS.

- T**ormenta quidem à me
 abesse velim, sed si su-
 stinenda fuerint, ut me in
 illis fortiter, honestè, ani-
 mosè geram, optabo. Senec.
 epist. 68.
 Cauere fortunā potest, qui ferre
 potest. idem epist. 99.
 Non quid, sed quemadmodum
 feras, interest. idem de Pro-
 uid.
 Si imbellior est, qui te læsit, par-
 ce illi, si potentior tibi. idem
 de ira. lib. 3.
 Fortior est patientia, cum pie-
 tas scit se omnia fecisse pro
 vita. Quint. declam. 8.
 Inter sanitatem, & patientiam
 nihil interest, si utrūque fer-
 re non potest. idem decl. 14.

P A T I E N T I A.

- Speremus, quod volumus, sed
quod acciderit, feramus. Cice.
pro. Sest.
- Versis rebus omnibus, cum con-
silio profici nihil potest: una
ratio videtur, quicquid eue-
nerit, ferre moderatè. Cicer.
ad Torq.
- Patientia tam similis est forti-
tudini, ut cum ea, vel ex ea
nata videri possit. Max. lib. 3
- Patiētia quæri debet, quod gra-
tia impetrare nō potest. ibid.
- Perfer, & obdura: dolor hic
tibi proderit olim.
- Sape tulit lassus succus ama-
rus opem. Ouid. 3. Amor.
- Leniter, ex merito quicquid
patiari, ferendum est.
- Quæ venit indignè pœna, do-
lenda venit. idem epist. 5.
- Fortiter malum qui patitur,
idem post patitur bonum.
Plaut. in Asin.
- Cuiusvis doloris remedium, est
patientia. Pub. Mim.
- Feras, non culpes, quod vitari
non potest. idem.
- Furor fit laesa sapius patientia.
idem.
- Qui perferre nouit, vincit. in
- Hist. Sax.
- Qui se ultro morti offerant, fa-
cilius inuenies, quàm qui do-
lorem patienter ferant. Casar
de bell. Gall. lib. 7.
- Qui sua metitur pondera, ferre
potest. Mart.

EX SACRIS.

Perfacile est vestem contem-
ptam habere, inclinato ca-
pite incedere, velim super hu-
meros dimittere, sed verum
humilem patiētia ostendit in-
iuria. August. ad Probam.

Patientia vera ipsum amat,
quæ portat: nam tolerasse, &
odisse non est virtus mansue-
tudinis, sed velamentū furo-
ris. Greg. sup. Ezech. hom. 8.

Doctrina viri per patientiam
cognoscitur: tanto ergo quis-
que minùs ostenditur doctus,
quanto conuincitur minùs
sapiens. idem sup. euang. Ho-
mil. 35.

Patientia finis promissorum est
expectatio. Amb.

Non bona patientia est, cum
possis esse liberum, seruiri

te promittere fieri: vera patientia est pati, vel agere, contra quod libeat, sed non prater quod liceat. Bern. 2. de Confid.

Nunquam est virtus patientia in prosperis: ille vero patients, qui aduersis conteritur, & tamen aspectu sua rectitudinis non curuatur. ibid.

Sapientes dum perturbationi sua minimè resistunt, etiam si qua fuerant à se tranquilla mente bene gesta, confundunt, & improviso impulsu destruunt, quicquid forsitan diu labore prouido construxerunt. ibid.

Plerunque ideo patientes videmur: quia retribuere mala non possumus, sed qui idcirco malum non retribuit, quia ne quaquam valet, proculdubio patients non est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. idem in Homil. sup. Euang.

Nihil ita confusionem facit patienti malum, quàm tolerantia patientis. Chrysost. sup. Epistol. ad Hebr. ser. 30.

Remedij pars est, nō sentire malum. Eras. in Epist.

Verè magni animi est, quasdam iniurias negligere, nec ad quorundam conuitia aures, vel linguam habere. ibid.

Pulchrius est, alienam petulantiam ferre, quàm referre. ibid.

Lenius feruntur mala, quæ non possunt esse diuturna. ibid.

Victoria non minor est, hostes tolerare, quàm hostes vincere. Greg.

Semel vincit, qui statim patitur. Cyr.

Illud est magnificū, si subiectus contumelias, iudicium Dei laudes: si vexatus agritudine, iudicio Dei depreces: si te inopia premit, nō reuocet, quominus laudes iudicium Dei. Ambr. sup. Beat. immac.

Paupertatem equo animo ferre, virtus patientiæ est: sponte appetere, sapientiæ laus est. Bern.

Siue digni, siue indignè depositi sunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter sustinent, quod de se iudicatum est, isti & à Deo misericor-

diam consequentur, & frequenter. etiam ab hominibus reuocantur ad pristinum gradum, & ad gloriam, quam amisserunt. Orige. sup. Ezech. Homil. 10.

Magna virtus est, si non laedas, à quo laesus es: magna virtus est, si cui nocere potuisti, parcas: nobile vindictæ genus est, ignoscere victo. Hugo. 3. de Anim.

Patientia est honestatis, aut utilitatis causa, difficultium rerum, ac arduarum voluntaria, ac diuturna perpesio. Cassiodo. sup. Psalm.

Voluntarie Deo sacrificauit, qui inter angustias passionum iugiter gratius agit. ibid.

Affirmandus est animus ad omnia, quæ possunt homini accidere. Eras. in Epist.

Patientis iniuste, melior conditio est, quam facientis. Aug. sup. Psalm. 5.

Patientia sapientiæ comes est. idem de Sapient. cap. 2.

Patientia, & mansuetudinis exercitium: in tribus consistit: in verborum iniuriis, in

damnis rerum, in corporis lésione. Bernard. in purific. beat. Mar.

Non in passione esse, sed victorem esse passionis, beatum est. August. libr. de Sapient. lib. 2.

Impatientia.

Ipsa, quæ mater est omnium per impatientia vitium virtus charitatis amittitur. Gregor. in Past.

Magnum malum est, ferre non posse malum. Bion apud Diog. lib. 4.

Non fert ullum ictum illæsa felicitas. Sen. de prouid.

Impatientes quadam nequitia produnt. Greg. 22. mor.

Homines ut plurimum sunt impatientes. idem in Euang. Homil. 15.

Dominus iratus sæpe concedit impatientibus, quod peccant. idem sup. sept. Psalm.

Impatientia sæpe inimica est potestati. idem 20. mor.

Impatientia si inuis summus libido est. Tertull.

Impatentia malum malo cumulat. Aug. de patient.

Magna cum deliquimus, vix ferimus reprehendi. Bernard. sup. Cant. serm. 37.

Impatentia Deum contra nos prouocamus. Chrysoft. de prouid. Dei. lib. 2.

Absurdè dicitur, malle non esse, quam miser esse. Aug. lib. 2. de liber. arbit.

nec vitam vna sola spe mutari oportet. ibid.

Vt crura, sic spem quoque non ultra extendere conuenit, quam fieri commodè potest. ibid.

Quod maxime commune est, spes est. Thal. ibid.

Spes temeraria plerunque fallunt homines Eurip. ibid.

Spes vigilatium, est somnium. Pind. ibid.

Spes.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Periti ab imperitis bona spe differunt. Chil. apud Dio gen. lib. 1.

Dulcis res, spes est. Bias ibid.

Spes pascunt exules. Eurip. in Phœnis.

Sperare, non ignaui viri est. idè in Hercul. fur.

Meliora semper expectanda sunt. Apollod. apud Stob.

Quod extremum in vita est, spes est. Diog. ibid.

Spes mala sicut malus via dux ad peccata ducit. ibid.

Nec nauim vna sola anchora,

Voluntatè spes facit. Quint. lib. 5.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Sen. Epist. 95.

Mobiles sunt miserorù spes. idè Declam. 12.

O fallacem hominù spem, fragilèmq; fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio saepe franguntur & corruunt: & ante in ipso portu obruuntur, quam portum conspiciere potuerint. Cic. 3. de Orat.

Sola spes hominem in miseriis consolari solet. Cicer. in Catil.

Srenuus metus est, velociter

- tamen spes. Curt. lib. 7.
 Sape aliquem solers medicorum
 cura reliquit,
 Nec spes huic vena deficiente
 cadit. Ovi. 1. de Pont.
 Credulam vitam spes facit, &
 melius cras fore semper ait.
 Tibul. lib. 2.
 Spes etiam valida solatur com-
 pede vinculum.
 Crura sonant ferro, sed canit
 inter opus. idem.
 Insuperata accidunt sapius, quam
 qua expectes. Plaut. in Most.
 Nec letabitur unquam, nec mœ-
 rebit nimis, qui semper in se-
 ipso omnem spem reponit sui.
 Cicer. 5. Tuscul.
- E X S A C R I S.
- S**pei certitudine futura, tan-
 quam iam facta cogno-
 scimus. August. lib. 11. con-
 tra Faust.
 Vita vita mortalis spes est vi-
 ta immortalis. id. sup. Psal. 3.
 Speranti grãdia, modica minus
 data sunt. Bern.
 Qua prater spem eueniunt, so-
 lent esse gratiora. Eras. in
 Epist.
 De diuina misericordia am-
 plius sperandum est, cum hu-
 mana præsidia deficiunt.
 Ambr. in Hexam.
 Spes commodi furatur labores,
 & metum abscondit pericu-
 li. idem sup. Psal. 12.
 Spem in creatura ponere, de
 creatore desperare est. Grego.
 1. mor.
 Tria considero, in quibus tota
 spes mea consistit, charitatem
 adoptionis, veritatem promif-
 sionis, potestatem reditutionis.
 Bern.
 Frustra sperat, qui Deum non
 timet. Greg. 17. mor.
 Sperantibus, non timentibus
 iustitia Dei reuelatur. Au-
 gust. lib. 21. de Ciuit. Dei. cap.
 24.
 Bene sperant solum, qui bonam
 conscientiam habent. idem
 sup. Psal. 81.
 Spes aliqua si subest, homini
 vires auget. idem de quant.
 anim.
 Spes, comes amoris est. idem de
 bono viduit.

Spes sine fide esse non potest. idē
in sentent.

Spes futurorum omni præsenti-
tia temporalium certior. idem
sup. Psal. 74.

Spes in dominum fallere nō po-
test. idem serm. 170. de temp.

Sperare debemus dominū cum
silentio. Bern. super Cantic.
serm. 63.

Spes inter timorem, & securi-
tatem collocatur. idem serm.
52.

Spes sunt vigilantium somnia.
Basil. in epist.

Bona nobis à Deo concessa, ma-
gnam de futuris spem conce-
dunt. Chrysost. super Genes.
homil. 35.

Spes sine fide non habet firmi-
tatem. idem sup. Genes. Ho-
mil. 22.

Sperare nihil, nisi à Deo, sed ni-
hil querere, nisi Deum, sin-
gularis perfectionis est. Bern.
sup. Psalm. Qui habit. ser-
mon. 9.

Spes miserorum, Deus. ibidem
serm. 15.

Spes vitæ æternæ latitiam fa-
cit. idem super Cantic. serm.

27.

Spes futurorum bonorum præ-
sentem fortunam lenit. Chr.
sup. Gen. Hom. 27.

Desperatio.

Insperatum rerum finem in-
uenit Deus. Euripid. in
Alcest.

Desperationis causa est, inevi-
tabilis timor pænæ. apud Sto-
baum.

Turpiter desperatur, quicquid
fieri potest. Quint. lib. 1.

Nihil grauius, quàm destituta
spes torquent. idem Declam.
12.

Desperatio vitia honestis an-
teponit. Erasmi. in epist.

Dij immortales tum omnibus
casibus præsumunt, tum præci-
puè eis, quibus nihil ratione
potest administrari. Cæsar. de
bell. Alex.

Nemo desperet fieri posse, quæ
facta sunt. Veg. lib. 3.

Clausis ex desperatione crescit
audacia, & cum spei nihil
est, sumit arma formido. ibi-
d. m.

) iiij

- Libèter cupit commori, qui scit sine dubio esse moriendum. ibidem.*
- Prima salus est declinare culpam: secunda, non desperare veniam. Hugo de verb. Sap.*
- Desperatio cum perpetratioe nequitia sociatur. idem libro 8. mor.*
- Licet non exaudiamur de tribulatione, non est tamen desperandum. idem 26. mor.*
- Nullus desperet veniam, et: aſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur, unūquemque enim Deus de ſuo fine, non de vita præterita iudicat. Iſid. de ſummo bon. lib. 2.*
- Desperatio, certa mors eſt. Auguſt. ſup. psal. 50.*
- Desperatio, homicida eſt anima. idem ſerm. 6.*
- Desperatio ex ignorantia Dei naſcitur. Bernar. ſuper Cant. ſer. 27.*
- Desperatio ſolicitudinem generat. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 16.*
- Deſperationis radix, ignavia. idem Paræ. 1. ad Theod. Laſp. Epiſt. 5.*
- Iniquiſſimū eſt, deſperaticnem vocare, quoties remed. ū medicina non inuenit. Quintil. Declam. 8.*
- Nemo magis deſperat, quàm qui ſe negat noſſe languorem. ibidem.*

Fama.

EX GRÆCIS

Famam, quam multi populi cœlebant, non ex toto perit. *Ariſt. Ethic. 7.*

Non curandum multos cognoſcere, ſed à nullo ignorari. Sciſtio apud Plut. in Apoph.

Fit natura quadam, ut ignaviſſimi homines nihil curet, quæ ſit de ipſis futura opinio: probatiſſimi autem viri cuncta faciunt, quæ in futuris ſeculis bene inter homines audiant. Plat. epiſt. 2.

Rerum geſtarum fulgor perſtringit oculos. Lucian. de vit. Demoſth.

Si bene vis audire, diſcito bene loqui: & cum bene loqui diſdicris, rectè facere conator:

hoc enim modo bonã famam
acquires. Epith. apud Stob.
De homine mortuo bene omi-
nare. Chil. ibid.
Omnibus hæc consuetudo est
praconibus, bis tantum exag-
gerare, ac facta sunt. Eurip.
in Heracl.

EX LATINIS.

Hæc fama natura est, ut
primò sit unius homi-
nis audacia. Quint. Declam.
11.

In rumore cuius probationes,
cuius argumenta non habes,
calumniæ genus est, primum
credere. ibid.

Famam accendit contentio non
credentium. Quint. Decla. 8.

Homines non minus opinione
fama, quàm aliqua certa re
commoueri solent. Cic. pro le-
ge Manil.

Famam ex malo quarunt ali-
qui. Plin. Senior lib. 8.

Plerumque in nouitate fama
antecedit. Cas. de bell. ciuil.

Rumoris publici autoritas in-
stat oraculi est. Cicer. in Orat.

perfe.

Multi famam, conscientia pau-
ci verentur. Plin. Iun. lib. 3.

Summam rerum nunciat fa-
ma, non ordinem. idem lib. 4.

Fama bella constant, & saepe,
quod falsum creditum est, ve-
ri locum obtinet. Curt. lib. 8.

Nunquam ad liquidum fama
perducitur, omnia, illa tradē-
te, maiora sunt vero. Curt. li-
bro 9.

Sed famam vigilare iuuat:
quis nosset Homerum,
Ilias æternum si lasuisset o-
pus. Ouid. 3. amor.

Bona opinio homini, melior ta-
men pecunia est. Pub. Mim.

Honestus rumor, alterum pa-
trimonium est. idem.

Nocte, dieque pater, totaque
ex ære sonanti,

Tota fremit, vocésque refert,
iteratque quod audit. Ouid.
in Metamor.

Fama malum, (quo nõ aliud
velocius ullum)

Mobilitate viget, virésque
acquirat eundo.

Parua metu primo, mox sese
attollit in auras,

Egrediturque solo, & caput Minus gratia rebus ex nuntio
inter nubila condit. Virg. venit. Quint. Decl. 15.

4. *Aeneid.*

Fama loquax, quæ veris ad-
dere falsa

EX SACRIS.

Gaudet, & è minimo sua per
mendacia crescit. Ovidius 9.
Metam.

Fama, ac fidei damna maiora
sunt, quam ut æstimari pos-
sint. Liv. Dec. 1. lib. 3.

Fama rerum gestarum post mor-
tem vivere facit. idē 3. Deca.
lib. 5.

Instita cupido hominibus au-
gendi rumores. idem 3. Dec.
lib. 8.

Nomen bonum magis affectan-
dum, quam honores. idem 3.
Dec. lib. 9.

Otium plebis rumores excitat.
idem 3. Dec. lib. 6.

Negligere quid de se quisque
sentiatur, non solam arrogantis
est, sed dissoluti omnino. Cice.
2. offic.

Perditissima ratio est, diligere
formam, & negligere famam.
idem. 4. ad Herenn.

Ex sententiis omnium nostra
fama pendet. idē in Pisonem.

Dvo sunt tibi necessaria:
scilicet conscientia, &
fama: conscientia propter te,
fama propter proximum. Chry.
de commu. serm.

Pretium fama perdit conscien-
tia se publice prodens. in hist.
Sax.

Sic doctor bonam eligat vitam,
ut bonam etiam non negli-
gat famam. Chry. de doctrin.
Christ.

Quos fama bene commendat,
se inuicem videre desiderant.
August.

Fama virtutē reddit illustrio-
rem, tametsi non maiorem.
Bern. sup. Cant. ser. 17.

Fama mendacio gaudet. Tertul.
Fama cupiditas ferè omnibus
ingenita post mortem. idem.

Fama bona coram hominibus
est necessaria. Ansel. sup. E-
pist. ad Cor.

Falsus rumor citò opprimitur,
& visa posterior iudicat de

- priori. Hier. in quad. Epist.
- Homicidij genus est, famam hominis impetere. Eras. in Epist.
- Honesti fama multa commoda, quamvis non affectes, secum trahit. ibid.
- Ad parandam famam, plurimum habebit momenti, si diligas argumentum fecundum, & plausibile: quod utcumque tractatum, suis ipsis doribus commendari possit le Tori. ibid.
- Minus tantum est rumores subnascentes negligere, quam eis non credere. ibid.
- Famam suam negligens, crudelis est. Anselm. sup. Epist. ad Philipp.
- Fama absentes facit presentes.
- Fama monstrum mille luminibus. August. libr. 2. contra Acad.
- Famam qui custodit, non tantum in se, sed etiam in alios est misericors. idē. de bon. vid.
- Etiam si copia plurimum solet habere fastidium, bonum tamen nomen repetitum semper efficitur gloriosum. Casiod. lb. 2. Epist.
- Vide etiam in titulo de laude.
- Solus, & solitudo.
- H**omo solitarius, aut angelus, aut bestia. Aristo. Polit. 1.
- Vnus vir non omnia videt. Eurip. in Phœnis.
- Vnius manus imbecillis pugna. idem in Heracl.
- Hominem solum quantumvis angusta fortuna alit. ibid.
- Solus potest esse quis inter multos existens. Bern. sup. Cant. serm. 33.
- Solus est qui sine amico est, August. de amici. cap. 5.
- Experto crede, aliquid amplius inuenies in syluis, quam in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. Bern.
- Solitudine vitia multa vitantur. Hierony.
- Malum, quod nemo videt, nemo arguit, ubi autem non timetur reprehensor, securus accedit tentator, licentius per-

petratur iniquitas. idem
Vox unius, vox nullius. apud
iuriconsul.

Solitudinis palestra difficillis.
Cypri. de nat.

Non prodest solitudo corporis, si
deest solitudo mentis. Gregor.
50. mor.

Solus est, qui à Deo relinquitur.
idem sup. 1. Reg.

Solitudo menti necessaria. Au-
gustin. tractat. 17. exposi.
Euang.

Eremus nudos amat. Hieron.
ad Heliod.

Eremus aliquando deserenda:
idem ad Rust. monach.

Eremi solitudo multo spiritu
feruentes euomuit. Bern. sup.
Cant. serm. 64.

Solitarius incedere curans, cate-
ris est molestus. Bernard. in
purific. Mar. serm. 1.

Solitudo superborum est, quia
solos se reputant, & appe-
tunt reputari. Bern. de fallac.
present. vit.

Solitudo locus idoneus ad Phi-
losophiam. Chryso. sup. Ioann.
Homil. 41.

Festinatio, & diligen-
tia, & fuga.

Diligens industria utilior,
quàm bonum ingenium.
apud Stob.

Diligentia iusta irreprehensi-
bilis est. ibid.

In tumultu festinatio quoque
mora est. Curt. lib. 6.

Sat celeriter fit, quicquid satis
bene fit. Augu. Caesar. apud
Tranq.

In rebus bellicis celeritas am-
plior solet prodesse, quàm vir-
tus. Veget. lib. 4.

Non potest in eo esse succus diu-
turnus, quod nimis celeriter
est maturitatem assecutus. Ci-
cer. 2. de Orat.

Anime cupienti nihil satis fe-
stinatur. Bern. serm. 73.

Festinemus, ut habitemus sine
metu, abundemus sine defe-
ctu, epulemur sine fastu. ibid.
serm. 26.

Quorum opes ignauia nostra
auxit, easdem diligentia de-
struat. Demost. 1. Olynth.

Non potest iuste diligentia vn-
quam reprehendi. Sophoccl. a-

- pud Stob.
 Quod quaritur, comprehendi potest: effugit autem, quod negligitur. *ibid.*
 Diligentia subiiciuntur omnia. *Antiph. ibid.*
 Nimia diligentia suspicionem facit. *Hier.*
 Nemo futurum putat diligentem, quem in ipsa nouitate operationis suae non videt esse custodem. *Cassiod. lib. 1. Epi.*
 Vince naturam diligentia, exclude corporis somnium: naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam. *Ambros. de Ioseph.*
 Sicut in unoquoque mater est diligentia, ita uniuersa doctrina, & disciplina nouerca est negligentia. *Boët. de disciplina. scolast.*
 Diligentia in omnibus rebus plurimum valet: hac praecipue colenda est nobis, hac semper adhibenda, hac nihil est, quod non assequatur: qua una virtute reliqua omnes virtutes continentur. *Cicer. 2. de Orat.*
 Diligentia nimia saepe nocet. *Plin. Senior lib. 25.*
 Ad res gerendas simul adhibeatur, & industria celeritas, & diligentia tarditas. *Gell. lib. 10.*
 Somnium, & vinum, utraque sunt inimicissima diligentia. *Colum. lib. 11.*
 Plerumque casus comitatur industriam. *apud Terent.*
 Dij facientes adiuvant. *Varro de re rust.*
 In nocte fugitiuus multum valet. *Eurip. in Rhese.*
 Vide plura in titulo de cura, & sollicitudine.
 Mora, & negligentia.
 EX GRÆCIS.
 IN ipsa mora malorum sunt remedia. *Eurip. in Herc. fur.*
 Cunctantē maximē Mars odit. *idem in Heracl.*
 Sero est hosti tunc demum occurrere, cum finitimi omnes subacti sunt. *Demoſth. Olynt. 1.*

MORA, ET NEGLIGENTIA.

Omnium nostra vita cunctando perit: & hinc est, quòd unusquisque nostrum inter negotia moritur. Epic. apud Stob.

Perpetua cunctatio facit actiones imperfectas. Demetr. ibi.
Temporis dilatio lucrum non affert. ibid.

EX LATINIS.

Negligentia nascitur ex re bene gesta. Liuius li. 3. Dec. 3.

Plerisque longiori tractatu vis quadam accidit, & pondus: utq; corpori ferrum, sic oratio animo nõ ìctum magis, quàm mora imprimitur. Plin. Iun. lib. 1.

Incitantur homines ad cognoscenda, quæ differuntur. idem lib. 9.

Pelle moras, brevis est magni fortuna fauoris.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas segetes, quod fuit herba, facit. Oui. de remed. lib. 1.

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,
Dilatatum longæ damna tulisse mora. ibid.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis. Luc. lib. 1.

Heleborum frustra, cum iam cunctis agra tumebit,
Poscentes videas. venienti occurrere morbo. Persius. Sat. 3.
Mora omnis odio est, facit sapientiam. Pub. Mim.

Magnum ira remedium, est mora. Senec. lib. 2. de ira.

Nihil difficilius est, quàm differre gaudia. Quintil. Declam. 2.

Plerunque sera pro nullis sunt. idem Declam. 2.

Maxima vitæ iactura, dilatio est. Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

Quisquis cunctatur, iniurius videtur dare. Eras. in Epist.

Quod differtur, non aufertur. apud iurisconsulte.

Mora sæpe periculosa est. ibi.

dem.

Nescio hoc ipsum quod concupiscimus, sit iucundius, dum vitatur. August. de Spirit. lit.

Hominem negligentem res dubia facit. Chrysofsto.

Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes. hoc ita fit, quia ubi vera vita sit ignoramus. Hier. de homi. perf.

Negligentia sæpe de virtute facit peccatum. Grego. 13. mor.

Quodam modo custodiri negligentius solet, quicquid facile creditur posse reparari. Cassian.

Negligentes vix saluari possunt. Gregor. sup. 1. Reg.

Vitanda negligentia est, nam in grauiore periculo est desperationis indicium. Bern. sup.

Psal. qui hab. ferm. 11.

Diuturnum tempus facit præsumi consensum. apud iurisc.

Negligentia non inferenda, ubi studium impendendū. Chrysof. ferm. 1.

Negligentiores facit incerta punitio malos. idem sup. Genes.

Hom. 24.

Quidã ea semper differunt, quæ differri non expedit: ubique sunt præcipites, ubi res saniore consilio indiget. Petr. Rab.

Cura, & sollicitudo.

EX GRÆCIS.

Nemo habet parem curam suorum, & alienorum. Arist. Oeconom. lib.

Incommoda natura industria corriguntur. in vit. Demosth. Iuuenis cura dolere non assoles. Eurip. in Med.

Stulta verborum cura cum negligentia rerum. Demosth. exord. 10.

In magnis negotiis oportet vnum negotiari ad vnum opus: quia melior est cura intentam in vnum, quam circa plura. Aristot. Polit. 3.

Dulcissimum vitæ genus est, agere sua.

Quod plurimorum est commune, minimè curam sortitur. quia de propriis magis curant homines: de communibus au-

CURÆ, ET SOLICITVDO.

tem minus, quàm quantum
singulis competit. Aristotel.
Polit. 3.

for. Sax.
Cura curam trahit, ibidem.
Solicitudo requiem moratur.
Cur. lib. 4.
Curæ, fertilitatis causa est. Pli.
Sen. lib. 18.

EX LATINIS.

Simplex recti cura est, mul-
tiplex, pravi. Senec. Epi-
sto! 123.

Stulta cura est, quæ spem non
habet. Quintil. Declam. 6.

Non est consentaneum, ullam
honestam rem, actionemue,
ne sollicitus sis aut non susci-
pere, aut susceptam deponere.
quòd si curam fugimus, vir-
tus fugienda est, quæ necesse
est: ut cum aliqua cura, res si-
bi contrarias aspernetur, at-
que oderit, ut bonitas mali-
tiam, temperantia libidi-
nem, ignaviam fortitudo. Ci-
cer.

Attenuat vigiles corpus mise-
rabile cura. Ovid. 3. Meta-
mor.

Humanum ingenium pro illis
habet maximam curam, in
quibus suam positam videt
esse substantiam. Veget. lib. 2.

Cura somnium excitat. in Hi-

Alterum mater, alterum in-
dustria gignit. Max. lib. 8.

Otium securitas est: negotium
solicitudo. apud Ter.

Diligentia res in integrum re-
stitui possunt, quæ negligenti-
a perierant. Demosth. De-
clam. 3.

EX SACRIS.

Mens curis occupata, ad
superna nõ attollitur.
Greg. 5. mor.

Quanto quis hic altius erigitur
tanto curis grauioribus onera-
tur. idem 17. mor.

Qui adhuc vitiis impugnari se
sentiunt, aliorum curam sus-
cipere omnino non præsu-
mant. idem 23. mor.

Ex natura corrupta, & mala
consuetudine curæ oriuntur.
idem 23. mor.

Soliciti esse vetantur, laborare
iube-

iubemur. Chrysoſt.
 Nequaquã ulterioꝛis cura diei
 te conterat. cuius enim diei
 ſpatium te uifurum neſcis,
 quam ob cauſam illius ſoli-
 citudine torqueris? idem ſup.
 Matth. 6.
 Cura, & ſolicitudo æſtimatur
 pretio apud iuriſconf.
 Terrena ſolicitudines impediũt
 orationis effectum. Gregor. 10.
 mor.
 Nonnunquam qui quietus ali-
 cuius eſſe meriti creditur, po-
 ſitus in qualibet actione di-
 uiditur. Greg. in mor.
 Sicut homo nunquam inuitus
 bene ſeruit: ita nec occupa-
 tus bene commendata cuſto-
 dit. Max. Epifco. in quod. ſer.
 Negotium ex negotio ſeritur.
 Eraſm. in epifto.
 Facito aliquod opus, ut te ſem-
 per diabolus inueniat occupa-
 tum. Hieron. ad Ruſt.
 Solicitus eſt Deus de his, qui de
 ipſo ſunt ſoliciti. Bern. ſup.
 Cant. ſerm. 70.
 Solitudo, officium pralati eſt,
 non celſitudo. idem de conſi-
 der. lib. 1.

Sollicitudo deſperationis eſt filia
 Chryſoſtom. ſup. Matth. Ho-
 mil. 16.

labor, Opus, & Exer-
 citium.

EX GRÆCIS.

Nimia uita exercitationes
 obſunt magis, quã
 profunt. Eurip. in Hipp.
 Pracipuum opus ducũ, in præ-
 lio ſuperare: pracipuum o-
 pus agriculturalium, ex terra a-
 limenta colligere. Plat. de
 ſcient.
 Vnum opus optimè fit ab vno.
 Ariſtor. Polit. 2.
 Exercitium confert ad corpus,
 & animum. Plat. de ſcient.
 Exercitatio infantum confert
 ad uirtutem capeſſendam.
 idem de legib.
 Repletis, & laſſatis non conue-
 nit exercitiũ. Plut. de tuend.
 bona ualet.
 Nec corpus exercendum eſt ſi-
 ne animo, nec animus ſine
 corpore.
 Ut nauigatio iuxta littus, ſic

L A B O R, O P V S, E T E X E R C I T.

ambulatio iuxta mare iucundissima est. idem probl.

Dec. I.

Qui exercitio utitur, caueat lassitudinem: qui bona fortuna fruitur, inuidiam. Bias apud Stobaeum.

Diuturnum in operibus exercitium plus confert, quam pulchre instructi sermonis breuis adhortatio. Thucyd. ibidem.

Plures sunt exercitatione boni quam natura. Democr. apud Stobaeum.

Labor exiccatur, & senium inducit. unde multum laborantes senescunt magis. Arist. de long. vit.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus est, ac patientia. Plut. de fort.

Totius honesti dux, & fundamentum, continentia labor in primis est. Pytt. apud Volat.

Operando viri pecuniosi fiunt, & dites: atque laborans multo magis amatur a diis. Hesiod. apud Stobaeum.

Per labores virtus incedit. idē.

Labor (ut aiunt) bona fama pariter est. ibid.

Labores cum abicere, dulces sunt. ibidem.

In rebus inutilibus noli plurimum laborare. ibid.

Laborare non dedecori est, sed otiosi. ibid.

Labor generosum facit. ibid.

Laborare nolle iuueni turpe. ibidem.

Labor fit seipso fortior consuetudine. ibidem.

Labores gloria sequitur. ibid.

Laboribus patria proficit. ibidem.

Labor est, natum esse. ibid.

Hanc rationem Deus sequitur in bonis viris, quam in discipulis suis praeceptores: qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Plat. de prosper.

E X L A T I N I S.

Non est viri, timere sudorem. Senec. epist. 30. Ei labori incumbendum est, ubi effectus promittitur. Quintilia. Declam. 6.

- Labor damno incenditur .idem* *Vita humana propriè uti fer-*
Declam.13. *rum est : ferrum si exerceas,*
Viris labor, mulieribus mundi- *conteritur, si non exerceas, ta-*
tie cõueniunt. Sallust. in Jug. *men rubigo interficit : item*
Vastitas instantis laboris, ani- *homines exercendo videmus*
mos debilitat. Colum. lib. 4. *conteri, si nihil exerceas, iner-*
Præstat opere fatigatum unum *tia, atque torpedo plus detri-*
aut alterum diem quiescere, *menti affert, quàm exercita-*
quàm pressum nimio labo- *tio. Gell. lib. 11.*
re noxam concipere . idem *Difficile est tenere, quæ acce-*
lib. 12. *peris, nisi exerceas. Plin. Iun.*
Labor, & periculum impedi- *libr. 8.*
tur, unde honor, & emolu- *Habenda est ratio valetudinis:*
mentũ speratur . Liviũ Dec. *utendũ exercitationibus mo-*
1. lib. 4. *dicis. Cato maior.*
Labor, & voluptas dissimilli- *Omniũ mortaliũ opera mor-*
ma natura, societate quadam *talitate damnata sunt, inter-*
iuncta sunt. ibid. *peritura viuimus . Senec. E-*
Onus non est appellandũ, quod *pist. 92.*
cum læticia feras, ac volupta- *Omniũ virtus in actione consi-*
te. Cicer. in Verrem. *stit. Cicer. 2. Off.*
Quem in ipsa re trepidare no- *Plus in negotiis gerendis res,*
lueris, ante ipsam rem exer- *quàm verba profunt. idẽ Of-*
ceas. Senec. Epist. 18. *fic. 2.*
Ea solidissima pars est, quæ ex- *Sunt facta verbis difficiliora,*
ercitatur crebrius . idem de *idem ad Quint. frat.*
Prosper. *Opificiũ quæstus sustinetur*
In omni doctrina infirma est *frequentia, alitur otio. idem*
omniũ artis præceptio sine sum- *in Catil.*
ma assiduitate exercitatio- *Commodè agendo factum est,*
nis. Cicer. 3. ad Heren. *ut sæpe agerem : sæpe agen-*

L A B O R, O P V S, E T E X E R C I T.

do, ut minus commodè: quia
aſſiduitate nimia facilitas
magis, quàm facultas para-
tur. Plin. Iunior. lib. 6.

Omne opus difficile videtur,
antequàm tentes. Veg. lib. 2.

Quod ſemper agitur, aliquando
ſuccedit. in hiſt. Sax.

Naſcitur ex aſſiduitate laborũ
animi hebetatio quadam, &
languor. Senec. de Tranq. ani.

E X S A C R I S.

O tium parit faſtidium,
exercitiũ famem. Bern.

Nullus labor durus, nullũ tem-
pus longum videri debet, quo
gloria aternitatis acquiritur.
Hier. in Epift.

Libentiũs ſuſcipitur labor pro
deſiderio voluntatis, quàm
pro amore virtutis. Leo papa
de Ieiun.

Nemo vult in incertum labo-
rare. Laſt. lib. 9.

Laborant etiam, qui mente ope-
rantur. Aug. de Ope. mon.

Laborandum eſt, ut victus pa-
retur. idem libr. 2. de Serm.
dom. in monte.

In omnibus laboribus fructus
ſemper penſandus eſt. Gre-
gor. 13. Mor.

Sine labore transire non poſſi-
mus aſtum huius ſeculi. idem
in Regiſt.

Inter laborandum pſallendum
eſt. Aug. de Opere mon.

Laborauit Paulus nobis in exem-
plum. ibid.

Homo ad laborem natus eſt, ſi
refugit laborem, non facit id,
ad quod natus eſt. Bernar. in
Decl.

Homo animal eſt onerificum.
idẽ in Pſal. Qui habit. Ser. 71.

Laboret quiſquis poteſt propter
corporis robur. Baſil. in Sum-
mo. mor.

Opus inferius artiſice. Tertul.
Opera de mane eſt melior,
quàm de ſero, apud Iuriſconf.
Operamur rãto attentius, quan-
to difficilius. Auguſt. lib. 6.
de Muſic.

Aliquod opus facito, ut te di-
bolus inueniat occupatũ: non
enim ab illo facile capitur, qui
bono vacat exercitio. Hier. in
Serm.

Labor noſter inanis, niſi manus

- domini adiuuet . sup . Gen. cent. Plat. apud Plutarch. de
Homil. 5. Tuend. bona valet.
- Laborem, & dolorem multi su- Ingenium hominis, ceu caricem,
stinent, quem tamen Deus nō & senium in otio contrahit,
considerat. Bernard. Serm. de propter obscuritatem : &
Pœnit. muta quies, vitæque seden-
Ad laborem cum veneris, sic taria in otio semota, non cor-
temperabis opus agendum, ut poribus modo, verum etiam
solicitude operis intetione ani- animis marcorem conciliat.
mi tui ab his, quæ Dei sunt, Plutar.
- non auertat. Bern. in Doctr. Laboris condimentum, est otii.
idem de Educ. lib.
- Laboribus prælatorum conside- idem de Educ. lib.
ratis, minus affectari debet Homo sanus otiosus, quàm fe-
eorum honor. idem dom. in bricitans, multo miserior est.
ram. palm. Serm. 3. Menand. apud Stob.
- Labor malos mores corrigit. Idem est, otiosus, & malus ci-
Chrysostom. sup. Psal. Quis uis. ibid.
- est. Homil. 1. Otium tabefacit corpus, ani-
Laborantibus finis dulcis est. mam vero socordia. Eus. apud
idem super Matthæum Ho- Stob.
- mil. 48.
- Homo natus est ad laborem,
etsi non ad laborem creatus
est. Bern. Ad frat.

Otium.

EX GRÆCIS.

Videant pueri, ut otium in
quavis honesta re collo

EX LATINIS.

Nihil tam certū est, quàm
otij vitia negotia di-
scuti. Senec. Epist. 57.

In otio inconcusso iacere, non est
tranquillitas, malitia est. idē
Epist. 68.

In facinus otiosus ardor erum-
pit. Quint. Declam. 4.

Nihil est dulcius otio literario.

Cicer. 5. Tusc.

Oty non minus, quàm negotij ratio habenda est. idem pro Planc.

Otium, securitas est: negotium autem sollicitudo. apud Terent.

Ex otio prouenit amor. apud eundem.

Satius est otiosum esse, quàm nihil agere. Plin. Iun. lib. 1. Epist.

Multa otium, secretumque dicitur, atque inuenit. ibid.

Nihil est pigrius delicatis, aut curiosis otiosis. idem lib. 9.

Nihil agendo homines malè agere discunt. Colum. lib. 11.

Otia si tollas, perière Cupidinis artes. Ouid. 1. de Remed. amor.

Variam semper dant otia mentem. Lucan. lib. 4.

Animi otio, & copia lasciuunt. Lilius 1. Dec. lib. 2.

Otium plebis rumores excitat. idem 3. Dec.

Luxuria, & otio disciplina militaris tollitur. Liu. 4. Dec. lib. 10.

EX SACRIS.

IN otio uiuens, res aliorum concupiscit. Ansel. sup. Epist. ad Thessal.

Nihil tam facile, quàm otiosum, & dormientem de aliorum laboribus, & vigiliis disputare. Hier.

Nihil in sancto proposito otio deterius est, quod non solummodo non acquiris noua, sed etiam peracta consumit, sancta uita ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit, ac deficit: quotidianis, ac recentibus uirtutum incrementis instauranda mens est, & uiuendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum. idem ad Demetr.

Otium parit fastidium: exercitium famem: fames autem miro modo dulcia facit, quæ fastidium facit insipida. idem in Epist.

Otium maleficij principium est. Basil.

In otio cauendum est otium. Bern. Serm.

Magnanimitas.

Sapientia otia negotia sunt, & quo otiosior sapientia, eo exercitior in suo genere. Bernar. sup. Cant.

Subito procedenti de umbra ad solem, de otio ad laborē, malè cernitur omne, quod incipit. ibidem.

Si propterea otiosum est verbū, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus, quod est prater rationē. idem in serm.

Otium philosophorum, est studium, quia philosophus otia- tur, quando studet: sed otium vulgare est, quando vacatur ab opere seruili. apud Iurisc.

Ab otiosis ad noxia verba, à leuioribus ad grauiora venimus. Greg. in Past.

Otium perit Roma, deleta Carthagine. Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 30.

Otium omnem malitiam docet. Chrysof. super Genes. Homil.

14.

Abhorrenti quauis causa persuadet otium. Erasmi in Epistol.

Magnanimitas virtus est, per quam utraque fortuna, virtusque, & ignominia feruntur. Aristot. de Virt. & vit. diuis.

Magnanimitas est pulchrè ferre & fœlicitatem, & infœlicitatem: & honorem, & ignominiam: & non admirari nec delicias, nec clientelas, nec potestatem, nec victorias gymnicas: habere autem animi altitudinem, & magnitudinem. est autem magnanimus, nec vitam magnificiens, nec vita amans, simplex porro moribus, & generosus, iniuria potens laceßiri, & nō vindex: sequitur autē magnanimitatē simplicitas, & veritas. Arist. ibid.

Magnanimitas est ornatus omnium virtutum. idem Eth. 5.

Magnanimi est, magna cōtemnere, & mediocria malle, quàm nimia. Senec. epist. 39.

Magno animo de rebus magnis iudicandum est. idem Epist.

71.

¶ iij

PVSILLANIMITAS, ET PIGRITAS.

Magnanimitas in Imperatore
est. apud Iurisconf.

Magnanimitas pugnat cū pro-
dignitate. Chrysoſt. ſup. act.
Apoſt. Homil. 48.

Puſillanimitas, &
Pigritia.

Puſillanimitas vitium eſt
animi, per quod neutram
fortunam, nec honorem, nec
ignominiam ferre poſſunt.

Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Pigro, ſupplicij loco labor eſt: lu-
xurioſo frugalitas pœna eſt.
Senec. epiſt. 71.

Nec pigri quidem ſua fata di-
ſponunt, ſed vnicum bonum,
diuturnam vitam exiſtiman-
tes ſape acerba mors occupat.
Curt. lib. 9.

Grata eſt pigritia corporū ſati-
gatis. idem lib. 8.

Pigri eſt ingenij contentum eſ-
ſe iis, quæ ſunt ab aliis inuen-
ta. Quint. lib. 10.

Sic ſunt animo conſternati ho-
mines in aſſueti laboris, ut om-
nia, quæ imperantur, ſibi
patienda, & perferenda e-

xiſtiment. Caſar de bell. Gall.
lib. 6.

Pigritia malitiæ coniuncta eſt.
Basil.

Pigritia cum auaritia certa-
men eſt. Auguſt. Serm. 22.
de verb. Apoſt.

Puſillanimes ad orationem vix
exurgunt. Bernar. ſup. Cant.
ſerm. 10.

Accuſatio.

EX GRÆCIS.

Aliud accuſationis, aliud
deliberationis eſt ſem-
pus. Demoſt. Exord. 12.

Accuſare improbum periculo-
ſum eſt. idem.

Criminationes mutuae inter nos
odia pariunt. idem 1. O-
lynth.

EX LATINIS.

Facillimum eſt alienam
culpam accuſare, ubi ſa-
teris tuam. Quint. lib. 2.

Eſt iniqua in omni re accuſan-
da, prætermiſſis bonis, malo-

rum enumeratio, vitiorumque
selectio. Cic. 3. de leg.

Nemo potest simul esse accusa-
tor, & iudex. Scip. apud Plu.
in Apophth.

Carere debet omni vitio, qui pa-
ratus est in alium dicere. is
demum maledicit, qui non po-
test verum ab alio audire. Ci-
cer. in Sallust.

Semper ij diligentissime, labo-
riosissimeque accusarunt, qui
seipso venisse in discrimen
existimationis arbitrantur.
idem in Verr.

Si accusatores multos esse in ci-
uitate utile est, ut metu con-
tineatur audacia, verum hoc
ita est utile, ut ne planè illu-
damur ab accusatoribus. idem
pro Roscio.

Omnes, qui alterum in iudiciū
vocant, providere debet, non
solum quid oneris in præsen-
tia tollant, sed etiam quatum
in omnem vitam negotij su-
scipere conentur. legem enim
ipsi sibi indicant innocentia,
continentia, virtutumque o-
mnium, qui ab altero rationem
vita reposcunt, atque eò ma-

gis si id faciunt, nulla alia re,
nisi utilitate communi com-
moti. etenim non solum accu-
sator, sed ne obiurgator feren-
dus est is, qui quod in altero
vitium reprehendit, in eo ip-
so deprehenditur. idem 5. act.
in Verrem.

Ex accusatione accusatoris opti-
mè intelligitur accusationis
veritas. Plin. lun. lib. 3.

EX SACRIS.

Presumitur semper, quòd
accusatio fiat causa inui-
diæ. apud Iurisc.

Accusator presumitur calum-
niari, statim quòd non probat
ibidem.

Accusatio non tenetur, si non
constat de persona, qua pro-
duxerit illam. ibidem.

Accusatio est iustus metus fu-
gæ. ibidem.

Accusatio de crimine non con-
summatio fieri non potest. ibi-
dem.

Accusatus, non est reus, sed
convictus. ibid.

Actio non datur contra patrè.

VENIA, ET ABSOLVTIO.

ibidem.

Actio sequitur forum rei. ibidem.

Accusatio alicuius electis Dei non potest nocere. Ansel. sup. epist. ad Rom.

Accusationes propter promissiones deserens, punitur. Grego. sup. 1. Rog.

Accusatur frustra, qui à iudice laudatur. Aug.

Vir bonus sapius accusat, quàm accusatur. Erasmi. in epist.

Accuset se quisque, & propitium iudicem habebit. Chrysost. super Epist. ad Heb. Homil. 32.

Accusare se, & non corrigere, Deum est tentare. idem Hom. 1. sup. Psalm. 50.

Accusantur nõ solum qui auferunt, sed qui non misentur. idem super Ioann. Homil. 40.

Accusans seipsum, iram Dei mitigat. idem de patient. Iob. Hom. 40.

Accusantes aliena, grauiora nostra peccata facimus. idem ad pop. Antioch. Hom. 13.

Accusatio peccati exitialis est

peccato. idẽ sup. Luc. de Laz. Conc. 4.

Accusator sui ipsius, est iustus. Chry. aduers. Iuda. Oratio. 5.

Venia, & Absolutio.

EX GRÆCIS.

Deus saepe parcat malis, à quibus optimos orituros nouit. Plutarch. de Sera num. vind.

Fortiter, ac recte factis errata condonentur. Fab. Max. apud Plut. in Apoph.

Venia ultione melior est, illa nanque mitis est ingenij: hac autem ferini. apud Stob.

Qui de malis pœnas non sumunt, bonos affici volunt iniuriis. Lycias apud Stob.

EX LATINIS.

Si imbecillior est, qui te laesit, parce illi, si potentior, tibi. Sen. de ira. lib. 3.

Illis facile ignoscitur, qui non

perseuerare, sed ab errato se
reuocare moliuntur. Cicer. in
Vat.

Est utilius, unius improbi sup-
plicio multorum improbita-
tem coërcere, quàm propter
multos improbos uni parcere.
idem 5. act. in Verr.

Qui aliàs delinquit, delinquēti-
bus facile parcat. apud Terēt.

Facilitas, causa est delinquen-
di. ibid.

Petere veniã solemus, aut cùm
imprudenter errauimus, aut
cùm compulsi peccauimus.
Gel. lib. II.

Nemo parcat morituro, nec cui-
quam moriturus. Curt. lib. 6.

Ignoscas aliis multum, tibi ni-
hil. Pittac. per Auson.

Bonis nocet, quisquis pepercerit
malis. Pub. Mim.

Crede mihi, miseris cœlestia ni-
mina parcant,

Nec semper læsos, & sine fi-
ne premiūt. Ouid. 3. de Pont.

Tam obseruans esto ad vitan-
dam culpam tuam, quàm fa-
cilis es ad remittendam alie-
nam. in Hist. Sax.

Plus est, quàm absolvere, dimit-

tere defensionem. Quint. De-
clam. 2.

Utilius, est absolui nocentem,
quàm innocentem causam di-
cere. Cice. pro Roscio.

Nemo absolui potest, nisi qui di-
xerit causam. Curt. lib. 7.

Hominem improbum satius est
accusare, quàm absolvere. Li-
uius 4. Decad. lib. 4.

Est non modò liberale paulu-
lum nonnunquam de suo iu-
re discedere, sed interdum e-
tiã fructuosum. Cicer. 2. Offi.

Magna est illecebra peccandi
impunitatis spes. Cicero. pro
Milon.

Quotusquisque reperitur, qui
impunitate proposita, abstinere
possit iniuria? impunitas
enim maxima peccãdi illece-
bra est. Cicer. 3. Offic.

Multa homines, ne bellare ne-
cesse sit, voluntate remittunt,
qua bello, & armis cogi non
possunt. Liuius lib. 5. Dec. 1.

EX SACRIS.

PLurimum interest, quo a-
nimo quisque parcat, si-

VENIÆ ET ABSOLVTIO.

- cut enim aliquando est misericordia puniens: ita & crudelitas parcens. *August. ad Maced. Epist. 64.*
- Delicti cessatio, radix est veniæ. *Tertull.*
- Gratia non fit, nisi offensæ. idē.
- Quoad licet parcendum est eis, qui summa, publicæque funguntur auctoritate. *Erasm. in Epistol.*
- Culpa indulgentia praueneri non debet, ne securitas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remissionis inuitet. *Cassiod. in quadam Epistola.*
- Veniæ via omnibus patet. *Cyp. lib. 3. Epist.*
- Maior pars misericordiæ est, dimittere, quàm dare. *Greg. 12. mor.*
- In quibusdam factis certi de veniæ redimus. *Gregor. lib. 9. mor.*
- Impunitas incuriæ soboles, insolentia mater radix impudicitia, transgressionum nutrix est. *Bern. lib. 3. de confid.*
- Occurrendum est, ne tractu temporis, impunita malitia cre-
- scat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia subministret, sed clarus audita correctio doceat imperitiam, & coërceat audaciam. *Cassiod. in Epist.*
- Citius culpa dimittitur, quam malitia studio non perpetratur. *Gregor. 10. mor.*
- In sola ecclesia est purgatio culpæ. idem 8. mor.
- Culparum remissio aliquando plus valet, quàm punitio. idē in regist.
- Sunt culpæ in quibus culpa est relaxare vindictam. *ibid.*
- Citò parcendum est iniurianti, ne veniæ viam tibi intercludas. *August. lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 5.*
- Sceleris non innocentia, sed magnitudo impunitatem facit. *Augusti. de Ciuit. Dei. li. 4. cap. 4.*
- Indulgentia Dei multi abutuntur. idem Epist. 54.
- Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & si membra erunt in pace. *Bernard. de verb. Apost. serm. 1.*
- Veniæ delicti affectus, si ite-

rum peccat, grauius iudicium sibi praparat. Basil. in summo moral.

Multitudo sociorum impunitatem non facit criminis. Hier. in Epist.

De suo iure aliquid relaxare, non modò liberalitatis, sed etiam cōmoditatis est. Ambros.

Iudex veniam dare peccatis non potest, quia voluntati seruit aliena: Deus autem potest, quia legis suae dispensator est, ac iudex. Tertul.

Humanitatis omnium id, in quo quisque sibi indulget, non aegre ferre ceteris. Bernar. in Declam.

Probatio, & testimonium.

EX GRECIS.

Non omne, quod videtur probabile, probabile est. Aristot. Top. 1.

Probabilia sunt, quae videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & iis, vel omni-

bus, vel pluribus, vel maxime notis, vel praecipuis. ibidem.

Mihi contingat, nec latere virtutes, nec turpia agenti multos habere testes. Eurip. in Hippol.

Partiuntur inter se mendacia testes. Demost.

Tutius est, famam citare testem quam ipsum aliquid affirmare. idem 1. Olynth.

Recta solutio est, manifestatio falsi. Aristot. Elench. 2.

EX LATINIS.

Nullum probationis genus debet inimicum videri, quod solum est. Quint. Declama. 7.

Frustra asserimus, quod fingimus, cum vix prodest verum fateri. ibid.

Quis credibilior in caede pauperis, quam diues inimicus? ibidem.

Non debemus quicquam agere, cuius non possimus probabilem reddere causam. Cicer. 1. Offic.

PROBATIO, ET TESTIMONIUM.

Ad eligenda, quæ dubitationē afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam v-
su peritos, & quid eis devno-
quoque officij genere placeat,
exquirere. *ibidem.*

Satis absolutū existimo, de quo
tanta diuersitate regionum
discreta hominum iudicia cō-
sentiunt. *idem lib. de Orat. 2.*

Nihil motum ex antiquo pro-
babile est. *Liuius lib. 4. De-
cad. 4.*

Nullius calumniæ subiicienda
sunt, quæ dii comprobauēre.
idem lib. 5. Dec. 4.

Non potest de veritate dubita-
re, quoties cum incertis expe-
rimenta consentiunt. *Quint.
Decla. 4.*

Pluris est oculatus testis vnus,
quàm auriti decem. qui au-
diunt, audita dicunt, qui vi-
dent, planè sciunt. *Plaut. in
Trucul.*

EX SACRIS.

Turpe est ingenioso, id dice-
re, quod si neget, probare
non possis. *Laët. lib. 3.*

Probationis genus firmum,
quod ab aduersario sumitur.
Tertull.

De certis incerta probantur.
Laët. lib. 2.

Magis credunt homines orna-
ta veritati. *ibid.*

Apud bonos iudices satis ha-
bent firmitatis vel testimo-
nia sine ornāmētis, vel argu-
menta sine testimoniis. *Laët.
Testimoniū fidele est, quod cau-
sas nō habet mentiendi. Hier.*

In propria causa nemo idoneus
testis est. *idem.*

Consanguineus bonæ opinionis,
ac fama potest esse testis pro
consanguineo. *apud iuriconsf.*

Voluerunt maiores nostri, hanc
patere inimicitis viam vs
quem quisque adisset, eum te-
stimonio possit tollere. men-
tiuntur enim saepe in eos, quos
oderunt. *Cicer. pro Font.*

Onus probationis reo non incū-
bit. *Greg. sup. 1. Reg.*

Textus legis, & canonis, est lo-
cupletissimus testis. *apud iu-
risconsul.*

Efficiator probatio requiritur
ab illo, qui vult probare id,

quod non est verisimile. ibidem.

Testis non tenetur in tantum recordari de tempore, sicut de loco. ibidem.

Testimonium proprium suspectum est. Chrysof. sup. Ioan. Hom. 12.

Quamuis vera sunt, credenda non sunt, nisi quæ certis indicibus comprobantur, nisi quæ manifesto examine conuincuntur, nisi quæ ordine iudiciali publicantur: non enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est. Isid. lib. 1. Soliloq.

Defensio, & excusatio.

EX GRÆCIS

SI est turpe non posse se defendere corpore, turpius est non posse se defendere sermone. Arist. Rhet. 1.

Odit Deus vim, sed parta possidere iubet, non ad rapinas relinquenda sunt diuitiæ. Eurip. in Hel.

Quos nobis defensores para-

mus, hi sæpe hostilia parant. Demosth. ex Arg. lib.

Nisi ciues ipsi studiosi defendenda patria unâ militent, mercenarij, qui solam mercedem expectant, rem plerumque malè gerunt. ibid.

Is sedulo tuendi sunt, quibus perditis, & tibi sedulo pereundum est. idem 1. Olynth.

Non curiositatis, sed officij est, amicorum causam agere. Demosth. in epist.

Si gratè, urbanitéque recuses, non minus grata fuerit excusatio, quam computatio. Plutar. de tuend. bona valet.

Oportet eum, qui pro ciuitate aliquid agit, ciuitatis ingenium imitari. Demosth. apud Stob.

EX LATINIS.

Difficilius semper est, defendere, quam accusare. Quint. lib. 8.

Nescit tacere reprehensorum scelerum trepidatio, & statim respondet, illa cum suo sibi scelere parata defensio.

DEFENSIO, ET EXCVSATIO.

- tacere facilius est deceptis, quam deprehensis. idem Declam. 2.
- Qui confessum defendit, nõ absolutionem sceleris petit, sed licentiam. idem.
- Sine summo scelere non potes, quod maleficium in aliis vindicaris. idem in aliorum sociocum scires, defendere. idem pro Scill.
- Hominẽ seruare, summa laus. Plin. Sen. lib. 15.
- Melior est causa suum non tradentis, quam alienum poscentis. Curt. lib. 7.
- Vicũque succedat res, malo defensionem meam displicere, quam causam. ibidem.
- Tu cum defenderis, aliena oppugnas. Liiius lib. 9. Dec. 3.
- Nihil minus conuenit aduocati partibus, quam reo capite periclitanti subsidium miserationis auferre. Quintil. Declama. 2.
- Domus iuriconsulti, est totius ciuitatis oraculum. Cicer. 1. de Orat.
- Qui adducti muneribus, aliis patrocinantur, honestam defensionis speciem quarunt. Demosth. ex arg. lib.
- Satius est purgatos esse, quam suspectos. Curt. lib. 7.
- Culpam præsertim deprehensam excusare, altera culpa est. Quint. lib. 6.
- Ingenia humana facunda ad suam cuique culpam leuandam. Liiius 3. Dec. lib. 8.
- Aliquando exigit communis utilitas, ut etiam falsa defendantur. Quint. lib. 2.

EX SACRIS.

- C**œpisti non defendere peccatũ tuum, iam inchoasti iustitiã. perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit. August. sermo. 4.
- Criminibus alterius nemo se defendat. idem.
- Si alienum opus excusare non potes, excusa intentionem. Bernard. sup. Cant. serm. 2.
- Nihil impudentius arrogantia aduocatorum, qui in subiectos tumide intonant. August.

Fidelis

Fidelis aduocatus est, qui non
querit quæ sua sunt. idem.

Peccatum peccato addit, qui
in culpa, quam fecit, patrocini-
a defensionis adiungit. Gre-
go. 22. mor.

Turpe est defendere, quod con-
stat iustum non esse. idem.

Non debet iudex vendere iu-
stum iudicium, aut testis ve-
rum testimonium: quia ven-
dit aduocatus iustum patro-
cinium: illi enim ad utran-
que partem ad examen adhi-
bentur: isti ex una consi-
stunt. Aug. ad Maced.

Verbosum aduocatum, & stu-
dentem eloquentiæ, cum sa-
pientiæ sit inanis, non aliud,
quàm iustitiæ hostem repu-
tes. Bern. de consid.

Apud caufidicos silētium ve-
nale est. Cassiod. sup. Psal. 73.

Non est facile de perfecta ata-
te malum credendum, quam
vita præterita defendit, &
honorat vocabulum dignita-
tis. idem in epist. ad Rust.

Fit plerunque, ut dum iniqui
correpta in se mala defende-
re nequeant, ex verecundia

peiores fiant, & sic in sua de-
fensione superbiant, ut qua-
dam vitia contra vitam cor-
rigentis exquirant. Greg. 10.
mor.

Aduocatus perfectus iniustus
causas nullo modo suscipiat.
Greg. sup. Ezech.

Nemo, quem crimen aggrauat
proprium, intercessor fieri ap-
petat pro culpis aliorum. idem
in Past.

Cum is, qui mittitur ad inter-
cedendum, displicet, irati ani-
mus ad deteriora prouoca-
tur. ibidem.

Iudicem aditurus patronum
querat. idem sup. Euang. Ho-
mil. 33.

Pauperes prouocare debemus
nobis pro aduocatis. idem in
Euang. homil. 2.

In cassum munita sunt omnia,
cum locus unus, quo hosti pa-
teat aditus, non est munitus.
Grego. in mor.

Nulla est peccati excusatio, si
amici causa peccaueris. Aug.
de Amic. cap. 7.

Criminis socius est, qui malè
defraudantem defendit. idem

A

CONIECTVRA, ET SVSPICIO.

Epist. 54.

Excusatio perfecta, testimoniū
conscientiæ suæ. Bern. de con-
sid. lib. 2.

Excusationis genus est, cum
argueris, alium incusare. idē
in paru. ferm.

Excusationem de ignorantia non
habent monachi. idem de ad-
uent. domini. ferm. 3.

Consultor perdit memoriam, si
sibi non solvatur debita mer-
ces. apud Iuricons.

Habens loquendi locum apud
diuitem, damnationem pro
retento talento timeat, si non
apud eum, sicut valeat, pro
pauperibus intercedat. idem
in homil.

Doctor, qui consuluit, in causa
aliena, tenetur illud cōsiliū
sequi in propria. apud iuris-
consult.

Studiosus iuris debet esse hu-
milis, nec præsumat iudica-
re de lege, nisi tota lege per-
specta: & quare? ibidem.

Satisfactio veniam sibi conci-
liat. ferm. de confess. ferm.

Coniectura, & su-
spicio.

EX GRÆCIS.

Optima coniectura est sciē-
tis. Plat. de nat. nom.

Verisimile est in multis magis
fieri peccatum, quàm in pau-
cis. Arist. Top. 7.

Non omne, quod apparet, verū
est. idem Metaph. 4.

Oportet, quod ex usu, ex his,
quæ confinia sunt, & similē
habent speciē, colligere. Chry-
sippus.

Ex manifestis occulta depre-
hende. Demetr. Phaler.

Sæpe quodam animi præfagio
diuinamus, à quibus nobis bo-
na, vel mala impendantur. &
pud Demosth. in arg. lib.

Suspicio calumniam parit. ibid.

EX LATINIS.

Tvtissimū iter est, suspectis
simum. Senec. Epist. 60.

Inter suspecta malè viuunt.
idem epist. 75.

Morbū signa prænuntiant.

idem de ira lib. 3.
 Felicitior innocentia est citra sus-
 spicionem. idem Declam. 17.
 De futuris rebus difficile est di-
 cere: tamen interdum possis
 coniectura propius accedere,
 cum res est eiusmodi, cuius
 exitus prauideri potest. Cice.
 ad Troq.
 Multis signis coniectura con-
 stat. apud Terent.
 Signa quadam sunt scelerum
 certissima. Cicer. in Catil.
 Tam suspicione, quam crimine
 carere oportet. Cæsar apud
 Tranq.
 Suspicio, graue est hominibus
 malum. Pub. Mim.
 Perinde ut est opinio de cuius-
 que moribus: ita quod ab eo
 factum est, & non factum
 existimari potest. Cicer. pro
 Cluent.

EX SACRIS.

Quanti non dederunt er-
 rori locum, & dederunt
 suspicioni? Embr.
 Suspicio tollenda est, non infe-
 renda. Chrysoſt.

Innocentiam præſtare poſſum,
 quid homines de me loquan-
 tur, nõ poſſum. Eraſ. in Epiſt.
 Nunquam ſic eluuntur magna
 crimina, quin hæreat in ani-
 mis hominum aliquod ſuſpi-
 cionis veſtigium. ibid.
 Suſpicari de illo creditur, qui à
 pluribus admonetur. Caſſio-
 do. lib. 7.
 Sicut difficile aliquem ſuſpica-
 tur malum, qui bonus eſt: ſic
 difficile aliquem ſuſpicatur
 bonum, qui ipſe malus eſt.
 Chryſoſte. ſup. Matth.
 Suſpicionem ſuas quiſque ferè
 cognitiones putat. Auguſt.
 Epiſt. 54.
 Suſpicio, amicitia venenum eſt.
 idem de vtilit. cred.
 Non tantum curemus habere
 bonã conſcientiam, ſed quan-
 tum poteſt noſtra infirmitas,
 quantum vigilantia fragili-
 tatis humana, curemus nihil
 etiam facere, quod veniat in
 malam ſuſpicionem in ſirmo
 fratri. Auguſtin.
 Arbitror eſſe boni viri, etiam
 falſam infamiam metuere.
 Eraſ. in Epiſt.

A ij

EXEMPLVM, ET IMITATIO.

Cōiectura declarant, qualis fuerit animus. apud iurifconf.

Coniectura, est semiplena probatio. *ibid.*

Coniectura est, verisimilis ratio suspicionem inducens, non de necessitate personam vincens. *ibidem.*

Ex circumstantiis facta, & dicta estimanda sunt. *Aug. libr. 3. de doctr. Christ.*

In incertis, non in certis locus est coniecturis apud iurifconf.

Ex usu, vel consuetudine viventis praesumitur voluntas eiusdem morientis. apud iurifconf.

Talis quisque praesumitur esse, qualis est habitus, quem gestat. *ibid.*

de quo dicitur. *Aristoteles de Poët. 1.*

Exempla ponimus, ut sentiant adolescentes. *idem priorum. 1.*

Eorum, qui reipublica praesunt, non modò singula verba, nec res tantum publicitus gesta animadverti, notarique solent, sed virtus quoque, iocique simul, & seria quoque: domus ipsa, familia uxor, cubile curiosius conqueruntur. *Plat. de Polit.*

Laudatur imitatio, quae rei similitudinem artificiosè assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis. *Plutar. de Poët.*

Ut plantarum semina: sic hominum vita, regionibus similes fiunt. *Cyrus apud Plutarch. in Apophth.*

Exemplum, & Imitatio.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Arduum est, absque exemplo res magnas lucidè ostendere. *Plat. de regno.*

Exemplis utimur in dicendo, ut facilius intelligatur. illud,

Magna pars artis, imitatio est. nam ut inuenire primum fuit, estque principium: sic ea, quae bene inuenta sunt, utile est sequi. *Quintil. lib. 10.*

Non qui maximè imitandus,

etiã solus imitandus est. *ibid.*
 Nihil est, quod facilius huma-
 na calliditas possit imitari,
 quam dormientis simulatio.

Quintil. Declam. 2.

Habenda est ratio diligenter,
 quos imitemur, quorum si-
 miles esse velimus. *Cicer. 1. de*
Orat.

Magni interest, quos quisque
 audiat domi quotidie, quibus
 cū loquatur à puero, quemad-
 modum patres, pædagogis, &
 matres etiam loquantur. *Cic.*
de clar. Orat.

Imitandi sunt maiores, primum
 illud exemplum, ne vitia sint
 imitanda. *Cicer. 2. Offic.*

Cum sit arduum, similitudinẽ
 fingere è vero: tum longè dif-
 ficilima est imitationis imita-
 tio. *Plin. lun. lib. 4.*

Quæ imitari homines concupi-
 scunt, nemo, aut rarissimi pos-
 sunt. *ibid.*

Omnes dociles sumus imitan-
 dis turpibus, ac pravis. *Iuu.*
Sat. 14.

Studiose plerique facta princi-
 pum imitantur. *Cicer. 1. Off.*

Hoc generi hominum propè à

natura datum est, ut qua in
 familia laus aliqua fortè flo-
 ruerit: hanc ferè qui sunt e-
 ius stirpis, cupidissimè prose-
 quantur. *Cicer. pro Rab.*

Longum iter est per præcepta:
 breue, & efficax per exempla.
 plus ex moribus, quam ex ver-
 bis trahimus. *Senec. Epist. 6.*

Aliquis vir bonus nobis eli-
 gendus est, & semper ante o-
 culos habendus, ut sic tanquã
 illo spectante viuamus, & em-
 nia tanquam illo vidente fa-
 ciamus. *idem Epist. 11.*

Magna pars peccatorum tolli-
 tur, si peccaturis testis a sibi
 stat. aliquem habeat animus,
 quem vereatur, cuius autori-
 tate etiam secretum suũ san-
 ctius faciat: fœlicem, qui ali-
 quem sic vereri potest, ut ad
 memoriam quoque eius se com-
 ponat, atque ordinet. qui sic
 aliquem vereri potest, citò e-
 rit verendus. *ibid.*

Nisi ad regulam praua nõ cor-
 riges. *ibid.*

Qui in altio rem honoris gradũ
 extenditur, magis in exem-
 plũ spectantibus pater. *Quin-*

EXEMPLVM, ET IMITATIO.

ilianus Declam. 3.

Duo nos maximè mouent: exemplum, & similitudo. Cicer. 3. de Orat.

Quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant homines. idem ad Caium Seuer.

Graues pœna, exempla dicuntur. apud Terent.

Exempla mala ex bonis initiis orta sunt. Sallust. in coniuratione. Catil.

Cum aures hominum nouitate latantur: tum ad rationem uitæ exëplis erudimur. Plin. Iun. lib. 8.

Post Deum pauci, ad Deum omnes ire volunt. Bern. sup. Cât. sermo. 12.

Inuenio apud sapientes honestissimū esse maiorū vestigia sequi, si modò recto itinere processerint. Plin. Iun. lib. 4.

EX SACRIS.

Exemplo bonorum, non malorum debemus duci. *Augustin. de util. & neces. pœnitent.*

Qui in conspectu populi malè

viuit, quantum in illo est, eum, à quo attenditur, occidit. Gregor. in Past.

Cum maiores voluptati deserviunt, minoribus lasciuia fræna laxant. idem.

Pulcherrimus ordo est, & saluberrimus, ut onus, quod portādū imponis, tu portes prior, & ex te discas, qualiter oporteat aliis moderari. Bernard. Epistol. 72.

Exemplum nullum maius eo, cuius est exemplum. Tertul.

Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono opere proximi prabeatur exemplum, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere querimus, semper optemus secretum. Greg. Homil. 11.

Nunquam exemplum à malis sumitur. Hieronym.

Plerumque contingit, ut qui de se malè opinari permittunt, per semetipsos nulla unquam mala faciant, sed tamen per eos, qui se imitati fuerint, multiplicius delinquant. Gregor. in Past.

Nullum ego consilium melius
arbitror, quàm exemplo tuo
fratrem docere studeas. idem
1. Mor.

Sermo viuus, & efficax, exem-
plum operis est. Bern. ser. 56.

Exemplum vitiosum est, si aut
falsum est, ut reprehendatur:
aut si improbum, ut non sit i-
mitandum, aut maius, aut
minus, quàm res postulabit.
Cic. 2. Rhet.

Exempla sunt omnium: tormē-
ta paucorum. Cyp. de lap.

Antiquorum exempla ad in-
sinnuandam huius vitæ insta-
bilitatē intuenda sunt. Greg.
4. Mor.

Ad exemplum non sunt osten-
denda, nisi quæ firma sunt.
idem in Past.

Exempla adiungit Deus, cum
eius verba audire nolumus.
idem in euang.

Parabola antiquorum non con-
temnenda. Hierony. ad Orat.
Roman.

Exempla bonæ vitæ à Christo,
& ab eius actibus assumere
debemus. Bernard. sup. cant.
sermo. 23.

Quisquis malos non imitatur
offendit. Cyp. lib. 2. epist.
Amat unusquisque sequi vi-
tam parentum. Amb.

Seruata veritate historia, imi-
tari spiritualiter possumus,
quod carnaliter audiuimus.
Greg. lib. 1. mor.

Deum imitari desiderat, qui fa-
stigium potentia adeptus a-
liis prodesse desiderat, nō præ-
esse. Greg. 26. mor.

Turpe est non imitari, quod su-
mus. idem in Past.

Imitari nolle bonum, & apud
Deum, & apud homines pœ-
na est. idem in regist.

Imitatores doctorū reproborum
in idem præcipitiū corruunt.
idem sup. 1. Reg.

Exemplum multitudinis fu-
giendum. Chryso. sup. Luc. de
La. conc. 1.

Operatur filius, quæ viderit pa-
trem facientem. Augu. 2. de
Trinit.

Æqualitas, Similitudo,
Comparatio.

EX GRÆCIS.

OMnia omnibus sunt simi-
liter, ac semper. Antig.

A iij

ÆQUAL. SIMIL. COMPAR.

- apud Plat. de rect. nom. ratio.
- Qui à deceptione tutus esse vult, à deceptione caueat. idē de scient.
- Similis simili semper hæret. idem de amore.
- A similibus similia non licet fieri. Arist. Rhet. 2.
- Tale additum tali, facit ipsum magis tale. idem Topic. 3.
- Iuuenes se in speculo intueantur, & qui formosi sunt, digni ea specie fiant: qui autem deformes, eam deformitatem eruditione tegant. Socras. apud Diogen. lib. 2.
- Signa ferè præcedere solēt, quoties magna mala aut ciuitati, aut genti alicui imminēt. apud Stob.
- Multa per se dicta alia videntur comparata cum suis causis longè alia. ibid.
- Non est natura comparatū, ut quilibet homo cuique conueniat, nec fortuna finit eadem quibus suis esse paria. Plut. de Amic. mult.
- Æqualitatem cole, quæ amicos semper amicis, ciuitati-
- būsq; ciuitates, socios sociis colligit: æqualitas enim legitima hominibus est. idem.
- Si æqualis conditio omnium fuisset, nulla esset inter homines inuidia. apud Stob.
- Inæqualibus æqualia, inæqualia fiūt, nisi mēsurā accipiāt. Plat. de Leg. Dialog. 6.
- Æqualitas temporis cū ad æquales voluptates propter similitudinem trahat, amicitiam parit. ibid.

EX LATINIS.

Nihil potest esse æquabile, quod non à certa ratione proficiscatur. Cic. 2. Tusc.

Nō in omnes omnia conueniūt. idem pro Roscio.

Æsiduum inter pares discordia malum. Iust. lib. 6.

Cōparatio aliarum felices etiā quasdā miserias facit. Quint. Declam. 5.

Corpora quamuis excelsa, procerioribus admota decrescūt. Plin. Iun. in Paneg.

Multa sunt eadem, sed aliter. Quint. lib. 2.

Aliud est proximū esse, aliud,
secundum. idem lib. 10.

Multum signa faciunt, & ex
alia memoria venit alia. idē
lib. 11.

Nihil in rebus humanis natu-
ra voluit esse tā simile, quod
non aliqua proprietate secer-
neretur. idem de cla. 8.

Omnibus veris falsa quadam
adiuncta sunt tanta simili-
tudine, ut nulla sit iudican-
di, & assentiendi nota. Cicer.
de Nat. deor.

Duo nos maximè mouēt, simi-
litudō, & exemplum. idem
ad Quint. frat.

Nihil est, quod tā attrahat, &
alliciat ad amicitiam, quā
similitudo: qua fit, ut boni
bonos diligant. idem in Lelio.

Pares cū paribus facillimè con-
gregantur. Cato maior.

Tantisper similis, & cōpar eo-
rum fies, dum paria, & con-
similia dicas, atque audias.
Gell. lib.

Signis opus est apud non intel-
ligentes. Pli. lun. lib. 2. epist.

Antiquis in rebus si qua simi-
lia veris sunt, pro veris acci-

piuntur. Liu. 1. Dec. lib. 5.
Imagines maiorum ad virtu-
tes quosdam accendunt. Sall.
in Bell. Iug.

Ab altero expectes, alteri quod
feceris. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Bona clarescunt, cū suo-
rino malis comparata.
Bern. in epist.

Qua per comparationem dicū-
tur, non per omnia esse similia
necesse est. Aug. lib. 16. cōtra
Faust.

Comparatiuus nō semper, quod
ante dictum est, auget. idem
lib. 3. contra Cresc.

Fæda admota pulchris, pul-
chriora reddunt pulchra, &
magis fæda redduntur. Ber.

Vt equalium usus dulcior, ita
senum tuisior est. Amb.

Simulata equitas, nō est equi-
tas, sed duplex iniquitas, quia
iniquitas est, & simulatio.
August.

Par in parem non habet impe-
rium. apud Iurisc.

Simile nō potest dici, ubi dissi-

CONTRARIUM, ET DISSIMIL.

militudo inest. *ibid.*
 Simile dicitur, quod concordat
 in multis, licet in uno discre-
 pet. *ibidem.*
 Pictores imitantur arte natu-
 ram. *Chryf.*
 Pictura gentibus pro lectione
 est. *Greg.*
 Fingimus aliquando sine men-
 dacio. *Aug. lib. 2. Quæst. E-
 uang. Quæst. 50.*
 Imago, & quod ad imaginem,
 de vicino se respiciunt. *Bern.*
sup. Cant. Serm. 8.
 Vbi duo sunt similia, magis si-
 mile est eligendū. *apud Iuris.*
 Falsitatis mater, similitudo.
Aug. lib. 2. Solil.
 Imagines non adorantur, sed
 quod per imagines represen-
 tatur. *Greg. in Regist.*

Contrarium, & dissi-
 militudo.

Contraria iuxta se opposi-
 ta magis elucescunt.
Arist. Rhet. 2.
 Impossibile est, contraria eidem
 semper inesse. *idem Topic. 2.*
 Omne, quod corrumpitur, à cō-

trario corrūpitur. *idē Phys. 1.*
 Eiusdem sententiæ est, opposita
 considerare. *idem Metaph. 4.*
 Omnis commoditas sua fert in-
 cōmoda, & rursus omnis in-
 commoditas sua fert cōmoda.
Demosth. 1. Olynth.
 Contraria sicut simul esse non
 possunt: sic nec carnales, &
 spirituales diuitia. *Bern. ser-
 mon. 4.*
 Non est una omnium facies.
Cic. 1. de Nat. deor.
 Disparēs mores disparia studiis
 sequuntur. *Cato maior.*
 Oderunt hilarem tristes, tri-
 stēmque iocosi:
 Sedatum celeres, agilem, gna-
 uūque remissi. *Hor. Epi-
 lib. 1.*
 Dissensio omnia turbat. *Chryf.*
sup. Ioan. Homil. 81.

Amor.

EX GRÆCIS.

Amor audaciæ, & confi-
 dentia præceptor est. *A-
 pud Stob.*
 Natura quodammodo omnis

- amans, tractabilis est. *ibid.*
- Qui ad senectutem amare dif-
fert, ille unà soluit iuventutis
scelus. *Menand. ibid.*
- Amor, nec coitus gratia fit,
nec sine ea. *Arist. ibid.*
- Si quod capit amantes, forma
faciei esset, omnes eandem a-
marent. idem enim oculorum
iudicium est. *ibid.*
- Solus amor inter homines nul-
lo sermone, consiliove moue-
tur. *Menand. ibid.*
- Amor hominibus furor est.
ibidem.
- Amor otiosa res est, & inuti-
lis ad opera. *ibid.*
- Nullus mortalium mendicans
victum amavit, sed inter di-
uites iuuenis cupido agit. *ibi.*
- Infidus amor est. *ibid.*
- Amor, si cogas magis solet in-
tendi. *ibid.*
- Amor tenebras infundit. *ibid.*
- Amor natura surdus est ad-
monenti. *ibid.*
- Amor est cuiusdā irrationalis
cupiditatis excessus, qui velo-
cem habet accessum, tardum
autem discessum. *Theop. ibid.*
- Amor anima otiosa affectus
est. *ibid.*
- Omnis voluptas ab amore su-
peratur. *Plat. de Amore.*
- Quisquis amat, hallucinatur,
& cecutit in eo, quod amat.
Plut. de Amic. & adul.
- Amor confidentiam ad quid-
vis audendum subministrat.
Plat. in Trim.
- Amor vacantium occupatio
est. *Diog. lib. 7.*
- Amor est immortalitatis desi-
derium. *Plat. de Amore.*
- Amare, est alicui velle bene,
eius gratia, *Arist. Rhet. 2.*
- Amicus est, qui amat, & è cō-
uerso amatur. *ibid.*
- Vnusquisque naturaliter, &
maximè amat seipsum. *A-
rist. Polit. 2.*
- Amor ille validissimus, at-
que sanctissimus omnium
merito habetur, quē quis per
virtutem à ciuibus, & popu-
laribus sibi cōparat. *Plut. de
Polit.*
- Cūm ubique sit loquax amor,
nunquā is verborum pro-
fusior, quā in laudando. *idē
Probl. Dec. 1.*
- Flamma seui amoris parua

A M O R

quidem primo vapere, sed fo-
mento cōsuetudinis exaestuans
totos comburit homines. A-
pul. lib. 6.

In via amori nulla est via.

EX LATINIS.

Sunt, qui neminem amant,
nisi cūm perdiderint. Se-
nec. Epist. 36.

Quantum amori in hominem
liceat illi magis, qui amant,
sciunt. Quint. Decl. 15.

Admirabilior charitas, in quā
coimus viribus nostris. idem
Declam. 6.

Minus debetur homini, qui a-
liquem ideo amat, quia neces-
se est. ibid.

A primis atatibus in eandem
coire vitam, habet aliquid
fraternitatis affectuum. ibi-
dem.

Nescis an diligat, cuius non ha-
beat experimentum, nisi sola
fœlicitas. ibid.

Laus, & charitas sunt vitæ si-
ne metu degenda præsidia fir-
missima. Cicer. 2. de Finib.

Rerum omnium, nec aptius est

quicquam ad opes tuendas, ac
tenendas, quā diligere, nec
alienius, quā timeri. idem
Offic. 2.

Nihil minus videtur hominū,
quā non respondere in amo-
re iis, à quibus prouocaris. idē
ad Brut.

Parcendum maximè charitati
hominum, nec temere in eos
dicas qui diliguntur. idem 2.
de Orat.

Tantum amori fraterno dan-
dum non arbitror, ut quis-
que de salute eorum consu-
lat, communem relinquat. id.
pro Scill.

Amor inuentionis causa. Plin.
Senior. lib. 5.

Ubi maximus, & honestissi-
mus est amor, aliquando præ-
stat morte, quā vita distra-
hi. Nīax. lib. 4.

Eo certius, quo miserius expe-
rimentum habet charitas. i-
dem lib. 5.

Notis suis amor plerunque per-
currit. Plin. Iun. lib. 4.

Est suspectum, & anxium, de
eo, quem ardentissimè dili-
gas, interdum nihil scire. idē

- lib. 5.
 Non obligandus, sed remunerandus, qui prior cœpit. *idem* lib. 7.
- Facilius est, unū amare, quàm multos. *idem* in Paneg.
- Nemo fideliter diligit, quem aliquando fastidit. *Curt.* lib. 5.
- Conciliari nisi turpi ratione amor turpis non potest. *Senec.* epist. 29.
- Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor. *Quintil.* lib. 6.
- Habet aliquod solatium, quisquis in amore miser est. *idem* Declam. 13.
- Is tantum in amore sanatur, qui quod desinit, sibi debet. *ibidem.*
- Egrè amantes de re uxoria audiunt. *Terent.* in *And.*
- Amicus perpetuò, amator ad tempus. *apud eund.*
- Quinque sunt amoris lineæ: visus, colloquium, tactus, oscula, concubitus. *ibidem.*
- Insuauissimus amor est, quo frui non licet. *ibidem.*
- Stultus amator, irridenti credit. *ibidem.*
- Amantibus omnia sunt suspecta. *ibidem.*
- Amatores solatio angit non laedit. *idem* in *Hecyr.*
- Penitus harena amor fastidio presentium accenditur. *Cur.* lib. 7.
- Omnes humanos sanat medicina dolores
- Solus amor morbi non amat artificem. *Propert.* lib. 2.
- Heu mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis. *Ouid.* in *Epist.*
- Difficile est longum subito deponere amorem. *Catul.*
- Errat, qui finem vesani ponit amoris.
- Verus amor nullū novit habere modum. *Propert.* libro. 2.
- Libertas quoniam nulli iam restat amanti,
 Nullus liber erit, si quis amore velit. *ibidem.*
- Non bene conueniunt, nec in una sede morantur.
- Maiestas, & amor. *Ouid.* 2. *Metam.*

Finem qui quæris amori,
 Cedit amor rebus, res age, tu-
 tus eris. idē 1. de remed. amor.
 Diuitiis alitur luxuriosus a-
 mor. idem 2. de remed. amor.
 Sed tamen apparet dissimu-
 latus amor. idem in Epist.
 Ira interueniunt, redeunt rur-
 sus in gratiam: verum ira, si
 quæ fortè veniunt huiusmo-
 di inter eos rursus, si reuen-
 tum in gratiam est, bis tanto
 amici sunt inter se, quàm
 prius. Plaut. in Amph.
 Amantium ira, amoris redin-
 tegratio est. Terent. in And.
 Nihil ita amorē incitat, quàm
 carēdi metus. Plin. Iun. li. 4.

EX SACRIS.

Amor formæ, rationis obli-
 uio. Hier. in Epist.
 Violenta res est, & impotens
 amor. Erasmi. in Epist.
 Ardētissimus amor cum metu
 non coheret. ibid.
 Solet spretus amor in iram con-
 uerti. ibid.
 Amor pudorem, modum, con-
 silium nō habet. Bernard. sup.

Cant. serm. 73.
 Amor purus, mercenarius non
 est. idem serm. 83.
 Amor ubi est, labor nō est. idē
 serm. 86.
 Amari non nisi nota possunt.
 August. lib. 3. de Trinit.
 Amare alium nō potest, qui se
 ipsum non amat. idem.
 Quacūque amore possessa sunt,
 non sine dolore pereunt. idem
 in Enchir.
 Non amatur, quod propter se
 non amatur. idem de unic.
 baptis.
 Amatur aliquando res bona
 non bono amore. idem 2. cōtra
 sec. Manich.
 Quod non videtur, plus ama-
 tur. idem sup. Ioann. tract. 32.
 Diligendi sunt homines, ut eo-
 rum non diligantur errores.
 idem.
 Non amatur, nisi quod dele-
 ctat. idem serm. 17. de verb.
 Apost.
 Non potentior est spiritus no-
 ster ubi animas, quàm ubi a-
 mat: nisi fortè magis putetur
 esse, ubi vincit ex necessita-
 te tenetur, quàm quo sponte,

- & alacri fertur voluntate. *fratrum facit. August. sup.*
 Bernard. *Ioan. tract. 14.*
 Lingua amoris ei, qui nō amat, *Charitas in totum se extendit*
 barbara est. *idem sup. Ioan. Epist.*
Vsurpatio, unanimittatis indi-
cium est. idem. *Est inter bonos, studiososq; viros*
publica quaedam, sed constan-
tissima necessitudo, & simi-
lium rerum administratione
constata. Eras. in epist.
 Non est sincerus amor, qui su- *Vere amat, qui gratis amat. ibi.*
 spicionis faciem retinet. *idem.* *Amare nihil, difficile homini.*
Vis amoris hoc agere solet in a-
nimo, ut in quem ipse semper
cogitat, nullum alium ignora-
re putet. idem. *Hier. de cust. virg.*
 Nemo aliquem amat, quem non *Difficile est, ab his diligere, quos*
 vult esse meliorem. *Gregor.* *præcedas. idem.*
 12. mor. *Inaudita est dilectio, quæ ami-*
 Nemo potest aliquid obliuisci, *cū amat, & præsentiam eius*
 quod amat : aut retinere, *non amat. Casiod. sup. Psal.*
 quod odit. *Chrysof.* *Dilectio absentiaæ damnum non*
sentit, cūque diuturnitate
temporis pleraque solent in-
firmari, dilectio & temporis
tractu, & locali distantia
conualescit. Petr. Rau. in epi-
stol.
 Verus amor animis constat, *Amor verus est, si propter*
 quem sæpenumero vel mi- *Deum amatur, quod amatur*
 nuit, vel dissoluit corporis cō- *idem lib. 4. confess.*
 iunctio. *Eras. in epist.* *Ad amorem inuitatio est ma-*
 Solidus amor est à virtute pro- *xima, præuenire amando. idē*
 fectus, tam finē nescit, quàm *de Cate. rud.*
 ipsa virtus. *ibid.* *Amor ordinatè amandus est.*
 Qui puerili impetu se prosequi- *tur, pari leuitate desiscunt,*
 tur, pari leuitate desiscunt, *qua accesserant. ibid.*
 Benevolentiam conciliat malo- *rum societas. ibid.*
 Charitas cor unum multorum

A M O R.

- idem lib. 15. de Ciuit. Dei.*
Amor laesus irasci debet. Hieron. ad Heliod.
Amor monet & memorem. Erasmi. in epist.
Amata rei subtractio, desiderij augmentatio est. Bernar. sup. Cantic. serm. 56
Amor dominum nescit, omnes ex aquo intuetur. idem sermo. 58.
Mens amori occupata, sui iuris non est. Bern.
Amanti semel aspicere nõ sufficit. Gregor. in homil.
Omni creatura cum bona sit, & bene amari potest, & male: bene, ordine constituto: male, ordine perturbato. Aug. de Ciuit. Dei lib. 15.
Amor amore superatur. Hier. ad Vest.
Nihil amantibus labor est. Hier. in epist.
Quos amamus, nonnunquam morsu perimus. Chrysostom. sup. Epistol. ad Corinth. Homil. 24.
Amamus non ex necessitate. idem sup. Epist. ad Ephes. sermo. 2.

O D I V M.

- Amare nescire, turpe est. idem super Epist. ad Corinth. Hom. 27.*
Amare corporis famam, est deformitatem admirari. idem sup. epist. ad Heb. Homil. 4.
Cupidinis incendium, socordia est. idem serm. 4. sup. Epist. ad Rom.
Amoris affectum exprimit nutrix. idem sup. Epist. ad Thess. Homil. 3.

Odium.

EX GRÆCIS.

Odium cecum est. Plutar. de utili. cap. ab inimic. Odia soluenda: non autem inimicitia: idem de amic. mult.

EX LATINIS.

Non est prudentis errantes odisse, alioquin ipse sibi odio erit. Senec. de ira. lib. 1.

Infixa nobis est auersatio eius rei, quam natura damnisit. idem

uit. idem epist. 99.

Ut optabile est, plus favoris mereri: sic proximum, odij minus. *Quintil. lib. 4.*

Semper odiorum honestus occasus, & dum similitates nihil aliud habent, quam nocendi cupiditatem, speciosa in melius animi mutatio est. idē *Declam. 9.*

Perpetua res est, odisse sine causa. *Quintil. Declam. 14.*

Multorum odiis nulla opes sufficere possunt. *Cicer. 2. offic.*

Quem metuunt, oderunt: quem quisque metuit, perijisse desiderat. *ibid.*

Nō tam ea, quae sunt recta probantur, quam quae praua sunt, fastidiis adherent. idem 1. de *Orat.*

Hoc natura insitum est, ut quem timueris, quicum de vita, fortunisque contenderis, cuius insidiis euaseris, hunc semper oderis. idem pro *Scill.*

EX SACRIS.

Odio habeantur peccata, non homines. *Leo Papa*

distin. 89.

Qui praese fert odium, protinus sibi fidē abrogat, etiā in causa iustissima. *Eras. in epist.*

Facile redit in gratiam, qui odit inuitus. *ibid.*

Nemo potest perfectē diligere, quō vocamur, nisi oderit, unde reuocamur. *August. de ver. relig.*

Propemodum naturale est, ut socrus nurum, & nurus oderit socrum. *Hier. sup. Mic.*

Sicut rex in imagine sua honoratur: sic Deus in homine diligitur, & oditur. nō potest hominem odire, qui Deum amat, nec potest Deum amare, qui hominem odit. *Chryf. sup. Matth. 22.*

Nemo potest aliquid obliuisci, quod diligit, aut retinere, quod odit. *Greg. in Homil.*

Odium proximi impedit orationis fructus. *Greg. 10. mor.*

Odia aliquando sunt pro veritate sustinenda. idem in *Regist.*

Odiū, est ira inueterata. *Aug. sup. Psalm. 25.*

Odiū tenebrat conscientiam.

EMULATIO, ET AMBITIO.

Greg. lib. 5. mor.

Odientes nos debemus diligere,
& quantum in nobis est, pa-
cem habere. idem in Regist.

Odium, spiritus est tenebrarū.

Chrysoft. sup. Matt. Hom. 43.

Odium omne malum suggerit.

idem sup. Matth. Homil. 43.

Emulatio, & Am-
bitio.

A Emulus est figulus figu-
lo, atque fabro amulus
ariis protinus est consors. He-
siod. apud Plur. de tranq. a-
nim.

Natura comparatum est, ut in-
ter eos emulatio contentiosa
non innascatur, qui diuersa
virtute, diuersis moribus, non
eodem studij genere operam
rei cuiusdam dant. idem de
Polis.

Emulatione virtus cognosci-
tur. Homil. Iliad. 23.

Inter pares nulla potest esse a-
mulatio. Quint. Decla. 9.

Nihil est tam proum ad si-
multates, quam emulatio, in
fæminis præsertim. Plin. Iu-

nior in Paneg.

Tunc bene fortis æquus reserato
carcere currit.

Cum quos prætereat, quosque
sequatur, habet. Ouid. 3. de
Art.

Cum præstare cæteris concupie-
ris, difficile est seruare æqui-
tatem. Cic. 1. Offic.

Pestis nulla maior in amicitiis
esse potest, quam in quibusdã
honoris, & gloriæ certamen,
ex quo inimicitie sæpe maxi-
ma inter amicissimos existe-
runt. idem in Lælio.

Emulationi discretio necessi-
taria est. Bern. sup. Cæt. ser. 49.
Ambitio, improba res est, mul-
ti iam dũ materna querunt,
amifere paterna. Herod. apud
Stob.

Plurima seditiones ambitionis
causa in ciuitate oriuntur, ne
honoribus enim non quilibet,
sed potentissimi contendunt.
Arist. apud Stob.

Ambitiosi obsequiis concilian-
di. ibid.

Ambitio, frequenter causa
virtutis est. Quint. lib. 1.

Ambitio virtuti, quam auari-

- tia affinior. Sallust. in consi-
rat. Catil.*
- Tunc maxime fauor, & ambi-
tio dominatur, cum sub ali-
qua seueritatis specie delite-
scit. Plin. Iun. lib. 3.*
- Cauenda est gloriae cupiditas,
eripit enim libertatem, pro
qua magnanimis viris omnis
debet esse contentio. ibid.*
- Ambitio possidet omnium vir-
tutum premia. Aug.*
- Potestatis ambitio angelum po-
testate angelica priuauit:
scientia appetitus hominem
immortalitatis gloria spolia-
uit. non Euam cibus defle-
xerat, non mandatorum de-
stituerat obliuio, sed promissi
honoris ambitio illecebrosa de-
cepit. Ber. ser.*
- Omnis adeundi honoris ecclesia-
stici abscindatur ambitio, si
se iudicandos potius, quam iu-
dicaturos hi, qui praesse vo-
lunt populis, cogitarent. Orig.
sup. Epist. ad Rom.*
- Ambitiosi tractantur elegan-
ter. Hier. ad Rust.*
- Officiu aliquando puratur am-
bitio. Hier. ad Saluinam.*
- Ambitio furoris causa. Bern.
Epist. 126.*
- Ambitio latere vult. ibid.*
- Ambitio, hypocrisis mater.
idē ferm. 5. in dominic. Palm.*
- Ambitio, pessimus demon. Ba-
sil. in Epist.*
- Emulari misericordiam Dei
debemus. Chryso. sup. Genes.
Homil. 17.*
- Ambitio cecos reddit homines.
idem sup. Act. Apost. Ho-
mil. 28.*
- Qui agit, ut prior sit, forsitan si
non transibit, aquabit. Quin-
til. lib. 10.*
- Quisquis intelligit habere se
vite, famaēq; emulum, atten-
te sibi cauet, facta sua circun-
spicit, vitam omnem compo-
nit: quandoquidem, & hoc
habet peculiare malitia, ut in
peccando magis vereatur ini-
micos, quam amicos. Plutar.
de util. cap. ab inim.*
- Multum sibi adijcit lacebita
virtus. Senec. Epist. 13.*
- Exhortandi cunctantes optima
ratio emulum, qui, quod ip-
si dubitant accipere, alij in-
tercipere studeat. Demosth. 1.*

Olynth.
Marcet sine aduersario virtus.
Senec. de proud.

Contemptus.

EX GRÆCIS.

Contemptus, magnū auspi-
 canda Philosophia in-
 strumentū est. *Plut. de Tranq.*
anim.

Æquè contemnit pecunias is,
qui largitur, ac is, qui nō ad-
mittit. Plut. de virt. Alex.

Turpe est, voti factum compo-
sem, ea negligere, qua opta-
ueras Demost. 1. Olynth.

Eò magis doledus virtutis ne-
glectus, quò maiorem fructū
consert illius accessio. Plutar.
de prof. morum.

EX LATINIS.

Dicimus, ut bona tempo-
 ralia contemnas, non
 ut non habeas, sed ne solici-
 citus habeas. *Senec. de vit.*
beat.

Breuißima ad diuitias, per di-
uitiarum cōtemptum via est.
idem Epist. 63.

Contemptus corporis mei, certa
libertas est. idem Epist. 66.

Quæ virtus est superuacua con-
temnere? tunc te admirare, cū
contempseris necessaria. idem
Epist. 111.

Ad qua noscenda iter ingredi,
transmittere mare solemus,
ea sub oculis posita negligi-
mus. Plin. lun. lib. 8.

Pecuniam in loco negligere, in-
terdum lucrum est. Terent.

Nemo est omnino negligen-
dus, in quo aliqua virtu-
tis significatio apparet. Cicer.
1. Offic.

EX SACRIS.

OMnia contemnit, qui non
 solum, quantum potuit,
 sed etiam quantum voluit,
 habere contendit. *August. de*
cat. rud.

Virtus eò pluris estimāda, quò
plura contemnit: magna vir-
tutis est, cum fælicitate lu-
ctari: magna fælicitatis est,

- à fœlicitate non vinci. idem.
- Bona hæc contemnit, qui præ virtute negligit: contemnit, qui non eis fidit: contemnit, qui sibi non possidet: contemnit, qui benignè erogat: contemnit, qui non affligitur ablatiis, si quando fortuna, quod suum est, repetit. Eras. in Epist.
- Rerum contemptu constat fortitudo. Amb.
- Omnia relinquere possumus etiam retinendo. Greg.
- Non sunt contemnenda quasi parua, sine quibus magna consistare non possunt. Hier. ad Latam.
- Si reum regia maiestatis quamuis humane humanis legibus capite plecti sancitum est, quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? Grego. i. in moral.
- Contemne diuitias, & eris diues: contemne gloriam, & eris gloriosus: contemne supplicia inimicorum, & tunc eos superabis. Chrysoft. super. Epist. ad Hebr.
- Age ergo, qui relinquere di-
- sponis omnia, te quoque inter relinquenda memorare memento. Bern. in colla.
- Quod non meruitur, contemnitur. Lact. de ira Dei.
- Vtilius terrena opulencia tenetur humiliter, quam superbia relinquatur. August. ad Paul.
- Plus est animum deposuisse, quam cultum. Hier. Epist. 120.
- Qui spernit modica, paulatim decidit. August. libr. 9. confess. cap. 8.
- Magis est contemnere seipsum, quam mundum. idem de spirit. & anim.
- Mundus hic non corpore, sed corde fugiendus est. idem de bon. per se.
- Qui terrena contempsimus, necesse est, ut flagrante desiderio caelestia requiramus. Ber. in paru. serm.
- Relinquere omnia, quam relinqui, melius est. idem in Declam.
- Terrena esurit auarus, mendicus fidelis contemnit, ut dominus liber. Ber. sup. Cant. serm. 22.

Homo.

E X G R Æ C I S.

- H**omo aliud est, quàm corpus suum. Plat. de nat. nom.
- Omnis homo lucri cupidus est. idem de lucr. cupid.
- Fœmina, & vir æquè ad omnia apti, sed fœmina imbecillior. idem de republ.
- Homines ut in pluribus sunt mali: in paucioribus autem boni. Arist. Topic. 2.
- Difficilis possessio, homo est. Plat. de leg.
- Nos sumus quodammodo finis omnium. Arist. Physic. 2.
- Homo est melioris carnis, quàm cetera animalia. idem de anima. 2.
- Masculi generaliter sunt longioris vitæ, quàm fœminæ: quia masculus calidior est, quàm fœmina. idē de lōg. vit.
- Homo est rectissimum animalium. idem de mort. & vit.
- Homines habitantes in montibus, fortiores sunt habitantibus in planicie, idē de ani. 8.
- Hominum saliva serpentū morsibus aduersatur. ibid.
- Homo mortuus quanquam habeat eandem effigiem, & formam figuræ, non tamen est homo. ibid.
- Homines magis dominantur à primo patre, quàm à prima matre. idem Metaph. 5.
- Omnes homines natura scire desiderant. idem Metaph. 1.
- Homo naturaliter est animal politicum. idem Polit. 1.
- Masculinum naturaliter dignius est fœminino. ibid.
- Sicut omnium animalium melior est homo lege fruens, sic omnium animalium pessimū homo à lege, & iustitia separatus. ibid.
- Hominem homini nihil aliud mansuetum, & mitem reddit, quàm benevolentia, iustitia, & probitatis fides. Plut. de Polit.
- Homo ex homine non alta cogitat. Pitt. apud Volat.
- Nihil habet commune cū mortali animante animal homo in immortalibus bonis exercitatus. Pitt. apud Diog.

- lib. 10.

Homines vehementer boni, aut mali perpauci sunt: medij autem plurimi. Plat. in Phæd.

Fœlices aio homines inuuptos, & sine liberis: una enim anima est, cui pro seipsa doloris onus est mediocre. Eurip. in Alcest.

Homo nihil omnino, quàm ipsa calamitas est. Herod. apud Stob.

EX LATINIS.

Quod natura satis est, homini non est. Senec. Epist. 120.

Homo in adiutorium mutuum generatus est. idem 1. de ira.

Sunt quidam non re, sed nomine homines. Cic. 1. Offic.

Hoc natura præscribit, ut homo homini quicumque sit, ob eam ipsam causam tantum, quod homo est, consultum velit. idem 3. offic.

Sunt in terra homines, non ut incolæ, & habitatores; sed quasi expectatores superarum rerum, atque cælestium. idem

2. de legib.

Nec figura corporis, nec excellēs vis ingenij humani significat ad hanc unã rem natum hominẽ, ut frueretur voluptatibus. idem 1. de finib.

Sic cauero te non esse mortalem, sed corpus hoc. idem de somn. Scip.

Homini ex homine plura mala. Plin. Sen. lib. 7.

Hominum natura nouitatis auida. ibid.

Hominis industria belluarum vim longè superat. Sallust. in coniur. Catil.

Homines aut mortalitatẽ suã, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. in epist.

Homo, est imbecillitatis exemplum, temporis spoliũ, fortunæ lusus, incōstantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina: reliquum verò pituita, & bilis. Arist. apud Stob.

Animalia cuncta noscunt sibi salutaria, præter hominem Plin. Sen. lib. 27.

Duplex est hominum natura sed præstantius eorum, qui sunt viri. Cic. pro Rosc.

B iij

Hoc solum animal homo natū pudoris, ac verecundia particeps, appetens coniunctionem hominum, ac societatem, animaduertensque in omnibus rebus, quas ageret, aut diceret, ne quid ab eo fieri, nisi honestum, & decorum. Cic. 4. de finib.

Nihil uni tam simile, tam par, quàm omnes inter nosmetipsos sumus: quod si deprauatio consuetudinem, si opinionum varietas imbecillitatem animorum non torquere, ac flecteret, quocunque cœpisset, sui nemo ipse tam similis esset, quàm omnes essent omnium: itaque quacunque est hominis definitio, una in omnes valet: quod argumenti satis est, nullam dissimilitudinem esse in genere: quæ si esset, non una omnes definitio contineret. Cic. 1. de leg.

Nullum est animal præter hominem, quod habeat aliquam noticiam Dei. ibid.

Si considerare volumus, quæ sit in homine excellentiæ natura, & dignitas, intelligemus,

quàm sit turpe diffluere luxuria, & delicatè, ac molli-ter viuere: quàm honestum parcè, continenter, seuerè, sobriè. idem 1. Offic.

Cum aspicere cœperimus, quid sit sentire, quid simus, & quid animatibus cæteris differamus: tunc ea insequi incipiemus, ad quæ nati sumus idem 2. de finib.

Cum voles veram nominis estimationem inire, & scire, quale sit, nudum inspicere: ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortuna mendacia, corpus ipsum exuat, animam intueri, qualis, quantusque sit. Senec. epist. 4.

Vt magnas utilitates adipiscimur ex consensu hominum, sic nulla tam deestabilis pestis, quæ non homini ab homine nascatur. Cic. 2. Offic.

EX SACRIS.

Optima medicina homini est homo. Petr. Ble. in li. de Amic.

Homo sine crimine potest esse,

- non autē sine peccato. *Aug. Dei.*
- Vniuersis animalibus data est ratio : brutis tantū ad vitā tuendam : homini autem ad propagandam. *Lact.*
- Omne hominū genus etsi iguoret, qualem Deum habere debet, tamen habendum scit. *idem lib. 1.*
- Homo natura obediens homini nocere non potest. *ibidem.*
- Animalia fecit Deus propter hominē : hominē autem propter seipsum, si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus nō ministrabit propter seipsum? *Chrys. sup. Matth.*
- Præ omnibus malis homo est pessimum malū. qualibet bestia unum habet & propriè malum : homo autem omnia. diabolus autem ad iustū accedere non audet : sed malus homo non timet, sed contēnit. *idem sup. Mat. Hom. 11.*
- In homine est omnis creatura. *Augu. quæst. 67. in libr. 83. quæst.*
- Homo, magnum est miraculum. *idem libr. 10. de Ciuita.*
- Homo est spiritus, & caro. *Gregor. 4. mor.*
- Homo ad cōtemplandum creatorem suum conditus est. *idē. 8. mor.*
- Quia homo de humo sumptus est, iudicia Dei discutere, illius non est. *idem 11. mor.*
- Plerunque homini non vacat, quod & brutis animātibus. *idem 10. mor.*
- Homo nascitur in mundo: sicut flos in campo. *idem 11. mor.*
- Homo non solū exterius, sed etiā interius patitur mutabilitatem. *ibid.*
- Homo semper ad deteriora tendit, nisi disciplina arceatur. *ibidem.*
- Homo cateris animalibus, non hominibus per naturam prælatum est. *ibid.*
- Plus libet homini intueri, quid sibi in se placeat, quàm quid sibi in se displiceat. *idem 22. mor.*
- Homo non ex eo, quod ipse est, sed ex iis, quæ circa ipsum sunt, honorari debet. *idē 24. mor.*

- Omnis homo inquātum rationalis debet ex ratione cognoscere eum, à quo conditus est, esse Deum. idem 27. mor.
 Homo potest dici Deus, non coli, ut Deus. idem 29. mor.
 Hominum dignitas magna est, quia amici Dei vocantur. ibidem.
 Homo mirabiliter conditus est, sed mirabilius redēptus. ibid.
 Humanum genus, maximum ornamentum est terris. August. lib. 9. de Gene. ad liter. cap. 9.
 Grande profundum est homo. idem lib. 4. confess. cap. 14.
 Homo omnium elementorum particeps. idem contra Prisc.
 Omnes homines in Christo, unus sunt homo. idem super Psal. 29.
 Homo, & peccator quasi duæ res sunt. idem tract. 13. in Euang. Ioan.
 Homo de sapientia, quã recepit à Deo, gaudet. idem tract. 14. in euang. Ioann.
 Homo iumentum est, Deus autem possessor. idem.
 Homine nulla immanior fera, si sibi relinqueretur. idem lib. 22. de Ciu. Dei. cap. 24.
 Homo vitreo vase fragilior est. idē tract. 1. de verb. domin.
 Homo in seipso Deū cognoscit. idem de spirit. & anim.
 Homo Deo comparari non potest, etiam si esset sine peccato. idem de nat. & grat.
 Homo Trinitatis exemplar in se habet. idem 63. de verb. Domin.
 Homo etsi sine peccato esse possit, nemo tamen est, qui sit. idē de spirit. & anim.
 Homo sua malitia malus factus est, non creatus. idem de continen.
 Aduerte homo, quòd limus es, & non sis superbus: quòd Deo iunctus, & non sis ingratus. Bern. in vig. nat. dom. serm. 4.
 Homo exterior per faciem cognoscitur: interior verò per voluntatem. idem in die 6. Petr. serm.
 Homo nõ de qualibet terra, sed de limo plasmatu dicitur. idem de tripl. gener. cogn. nost.
 Homines duo sunt, vetus, &

- nouus. idem in paru. sermo. uitas. ibid.
- Homines pro dolor, plus ad ea, Mulierum nullum in tenebris
qua facta sunt, quam ad ea, discrimen. Plut. de praecept.
ad qua facta sunt, se occupat. connub.
- idem in die Pent. serm. 2. Nisi sermonum optima semina
Homo paruus mundus est. idem mulieres suscipiant, & parti-
in Hexa. cipes eruditionis virorum fiant,
Homo cognatus terra. Chryso- absurda multa, prauaque con-
sto. de verb. Esaiæ. Vidi. dom. silia, atque cogitationes, &
Hom. 4. affectus malos pariunt.
- Homo duplex in homine. idem Omnium, qua pradita sunt a-
in cap. Matth. 12. Homil. 29. nima, mulieres sumus miser-
Hominem purum inuenire, rima creatura, quas oportet
difficile. idem sup. Ioann. Ho- primum quidem diuitiarum
mil. 59. excellentis maritum emere,
& dominum corporis accipe-
re. malo etiam hoc ad hoc tri-
stius malum est, & in hac re
periculum magnum est, aut
malum adipisci, aut bonum.
non enim honesta diuortia
sunt mulieribus. non licet re-
pudiare maritum, ad nouos
verò mores, & leges ea, qua
peruenerit, oportet vatem es-
se, qua non didicrit domi,
qua re maxime utatur ma-
ritus. vir verò quando mole-
stiam concipit in domesticis,
foris progressus molestiam a-
nimi sedat, aut ad quendam

Mulier.

EX GRÆCIS.

Foemina omnes sunt minus
animosa, quam mares,
praeter ursam, & pantheram.
Arist. de anim. 8.

Mulier melioris est pietatis,
quam vir, sed maioris inui-
dia, & malitiosior est viro,
& facilius decipit. ibid.

Silentium praestat mulieri orna-
mentum. Arist. Polit. 1.

A mulieribus male regitur ci-

M V L I E R.

- amicorū, aut ad aequalē se cō-
ferens: nobis verò necesse est
ad vnā animam respicere,
Eurip. in Medea.
- Mulieres ad bona quidem in-
eptissima, malorum verò om-
nium effectrices sapientissi-
ma. ibid.
- Mulier ad lachrymas nata est.
ibidem.
- Habet vim quandam ad mo-
uendam misericordiam mu-
lier. idem in Taur.
- Ardua res est, contra reptiles
bestias remedia præbuisse deos
sed nullus contra mulierem
malam remedia adhuc inue-
nit. idem in Androni.
- Omnia per mares mulieribus
peragere conuenit. ibid.
- Mulieres beneuolæ inuicē sunt,
& ad seruandum res commu-
nes aptissima. idem in Taur.
- Mulieri conuenit mulier. idem
in Helen.
- Bona mulier inter malas mixta
odio habetur.
- Perpetuum, & necessarium ma-
lum est mulier. apud Stob.
- Inter omnes alias res maximè
inexpugnabilis est mulier Eu-
rip. ibidem.
- Muliebri genus exempta paren-
te odi. ibid.
- Odi mulierem illam præcipuè,
quæ cum malè egerit, blandè
loquitur. ibid.
- Rarum est mulieris beneficium.
apud Stob.
- Non est vel murus, vel pecunia
tam difficilis custoditū, quàm
mulier. ibid.
- Ego mulieri hoc vnum credo,
quod à morte non reuiuiscat.
Antiph. ibid.
- Egregios mulierum mores im-
probi sermones corrumpunt.
ibidem.
- Mulier nec alios videre, nec ip-
sa videri debet, præsertim
quæ eleganter ornata sit. v-
trunque enim ad res inhone-
stas incitamentum est. Euf.
apud Stob.
- Mulierem non in ciuilibus ne-
gotiis, sed in domesticis oportet
ingeniosam esse. ibid.

EX LATINIS.

Facilius mulieres incorruptam antiquitatem con-

- seruant, quod multorum sermonū expertes: ea tenet semper, quæ prima didicerunt. Cicer. 3. de Orat.
- Mulieris famam multorum oculis lux clara custodia. idem 2. de legib.
- Mulier, qui vini usum immoderate appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & vitiis aperit. Max. lib. 7.
- Mulieri imperare non concedit natura. Publ. Mim.
- Mulier domui damnum est, & salus. Publ. Mim.
- Mulier à muliere parum distat.
- Mulieris emulatio totam turbat domum. ibid.
- Thesaurus malorum est, mulier mala. ibid.
- Sit amat, aut odit mulier, nō habet medium. idem.
- Qui potest mulieres vitare, vitet. Plaut.
- Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues. Iuuenal. Sa. 6.
- Nulla diu fœmina pondus habet. Propert. lib. 2.
- Varium, & mutabile semper, fœmina. Virgil. Æneid. lib. 4.
- Malo in consilio fœmina vincunt viros. Pub. Mim.
- Nēue puellarum lachrymis moueare, caueo.
- Vt fieret, oculos erudiere suos. Ouid. de remed. Amor.
- Fœmina cum par esse cœperit, superior efficitur.

EX SACRIS.

Avdax est ad omnia, quæcunque amat, vel odit fœmina, & artificiosa est nocere, cum vult. Valer. in Epist. ad Ruf.

Mulierum est lingua telo vlisci suos affectus. Eras. in Epist.

Mulier dicitur à mollicie mentis, & ideo varium, & mutabile testimonium profert. apud Iuriscons.

Mulierum genus auarissimum presumitur. ibid.

Fœmineus sexus ad decipiendum vsitatus. Ambr. Sermo. 44.

Fœmina viri portio est. Cypr. de Habit. virg.

MULIER. LACHRYMÆ.

- Mulier dicitur mens infirma, & indiscreta. Greg. 13. mor.
 Mulier viro propinauit mortē: mulier viro nūciauit vitam. idem in Regist.
 Mulieris stulta petitio est. ibid.
 Mulier, vocabulū sexus est, non corruptela. Amb. ad Virg.
 Mulier nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dicere, nec iudicare, quanto magis non potest imperare? August. in Quæst. ex utroque test.
 Mulier propter virum formata. Chrys. sup. Gen. Homil. 15.
 Mulierum sexus incautus. idē sup. Matth. Hom. 44.
 Mulier antiqua malitia. idem sup. Matth. Hom. 15.
 Muliere bona nihil potentius. idem sup. Ioann. Hom. 60.
 Mulier particeps imperij. idem Serm. 6. sup. Epist. ad Rom.
 Mulier, maximum securitatis remedium. idem sup. epist. ad Corinth. Hom. 26.
 Mulier vorax, turpis res. idem sup. Epist. ad Cor. Homil. 43.
 Mulieribus cum virtute imperandū, non temere. idē sup. Epist. ad Ephes. Hom. 13.
- Mulieres gloria vana studium in se habent. ibid.
 Mulieri peculiare est ornari. ibidem.
 Mulierum omnia vitia, excepta fornicatione, ferenda sunt à viris. idem sup. epist. ad Ephes. Hom. 16.
 Mulieres sæpe pereunt, si lugere prohibeantur. idem ad popul. Antioch. Homil. 18.

Lachrymæ.

EX GRÆCIS.

- Mulier ad lachrymas nata est. Eurip. in Med.
 Amare mortuum producit lachrymas. idem in Alcest.
 Lachrymare ignobilibus liberum est; & misera loqui. idē in Suppl.
 Afflictis hominibus suaves sunt lachrymæ. idē in Troad.
 Tristitia profert lachrymas, tanquam arbor ista fructum. apud Stob.
 Hominibus etiam luctum, aliqua est gratia. ibid.
 Mortuum sepelito, nec supra v-

- nam diem lachrymandum . Epist. 100.
 est. *Homer. Iliad. 7.*
Casus veteres non deplorandi
sunt nouis lachrymis. ibid.
Suspirium, morsus est doloris.
apud Stob.
 Si quis tristantem aliquem se-
 cutus ei dixerit, salue: neces-
 sario eum lugere iubet. *Phi-*
lom. ibid.
Ingemiscere nunquam viro cō-
cessum est, idque rarò ciuili-
tus, ne mulieri quidem, nihil
est enim viro fletu muliebri
turpius.
Lachryma prius nobis deerunt,
quàm causa dolendi. Senec. de
brevit. vit.

EX SACRIS.

EX LATINIS.

- S**unt, qui gratum facere
 mortuis, si grauer eos lu-
 gent, arbitrentur. *Cicero l.*
Tuscul.
 Per lachrymas argumentū desi-
 derij quarimus, & dolorem
 non sequimur, sed ostēdimus:
 nemo enim sibi tristis est. *Se-*
nec. Epist. 63.
 Nihil facilius quàm lachryma
 inarescunt. *Quint. lib. 9.*
 Lachryma pœnitentiæ sunt in-
 dices. *Curt. lib. 5.*
 Nemo sibi tristis est: clarior
 cum audiuntur, gemunt, &
 taciti, quietique dum secretū
 est, cum aliquos viderint, in
 fletus novos excitantur. *Sen.*
Vincit lachryma inuinci-
 bilem, ligat omnipoten-
 tem, inclinat virginis filium.
Hier. in Epist.
 Est piis affectibus quadam flen-
 di voluptas, & plerunque
 graues lachrymæ euaporat
 dolor. *Ambr. de Obi. Valent.*
 Sape quod torpentibus latuit,
 flentibus innotuit: & affli-
 cta mens citius inuenit ma-
 lum, quod fecerat, & reatum
 suum, cuius secuta non me-
 minit, hūc in se commota de-
 prendit. *Greg. 8. Mor.*
 Sicut per vehementes imbres,
 mūdus aër, ac purus efficitur
 ita & post lachrymarū plu-
 uis, serenitas metis sequitur,

LACHRYMÆ.

atque tranquillitas. Chrysoſt.
ſup. Matth.

Multis cōſolationi ſunt lachry-
ma, & ex parte maxima
magnitudinem doloris mi-
nuunt: dolor ſiquidem ſpe-
ciem ignis gerit, qui dum plus
tegitur plus igneſcit. Petr.
Bleſ.

Etsi pietas pro defunctis fideli-
bus flere iubet, fides tamen
pro eis lugere vetat. Iſid. 3. de
Summo bono.

Lachrymæ pœnitentium cadūt
in conſpectum domini. Aug.
ſerm. 5. in feſt. nat.

Lachryma infantium, teſtes
ſunt noſtræ miſeriæ. idē Ho-
mil. 10.

Fletus multus apud multos,
ſed fructus nullus. Bernard.
ſup. Cant. ſerm. 26.

Lugentes ſunt aliqui, ſed ſi ex
corde procederent lachrymæ,
non tam citò ſoluerentur in
riſum. Bernard. de Aduen.
dom. ſerm. 4.

Lachrymæ, cibus ſunt anima.
Baſil. de liber. arbitr.

Lugendum eſt, & poſt luctum
cōſolandum: poſt cōſolatio-

RISVS.

nem ad cæleſtia contemplan-
da accedendum. Bernard. de
Conuerſ. ad cleric. ſerm.

Lugere impudenter prohibe-
tur. Chryſoſtom. ſup. Ioann.
Hom. 61.

Lugendum cum modeſtia de-
coro. idem ſup. Epiſt. ad Phi-
lipp. ſerm. 3.

Lugere mortuos ex puſillanimi-
tate fit. idem ſup. Epiſt. ad
Heb. Hom. 26.

Riſus.

Riſus in eccleſia diaboli o-
pus. Chryſoſto. epiſt. ad
Heb. Homil. 15.

Riſus non procul abeſt à deri-
ſu. Quintil. lib. 6.

Riſus grauitate ſit mixtus.
Auguſt. de Spir. & anim.

Voluptas.

EX GRÆCIS.

Nec voluptas omne bonū,
nec dolor omne malū.
Plat. de ſum. bon.

Voluptas & triſtitia, quæ pro-
priè

- priè anima est, voluptates, & dolores corporis præcedunt. *ibid.*
 Voluptas, effugium doloris est. *ibidem.*
 Omnis voluptas ab amore separatur. *idem de amore.*
 & voluptatibus separari, extrema inscitia est. *idem de Sophist.*
 Propter voluptatem mala operamur, & propter tristitiam à bonis recedimus. *idem Eth. 2.*
 Delicia fœneratores fecerunt, non secus ac aurifices, unguentarios, ac tinctorios. *Plutarch. de Vit. usur.*
 Voluptates corruptibiles sunt: honores autem immortales. *Cleo. apud Diog. lib. 1.*
 Natura solatium quidem haud postulat, si delicias solatium appellas: refocillationem autem postulat, quæ media est inter voluptatem, & laborem. *idem de Tuend. bona v. letud.*
 Ipse voluptatis contemptus, si assuefecerimus, iucundissimus est. *Diog. apud Laërt. lib. 1.*
 Mali viri, voluptates mala. *Eurip. in Suppl.*
 Magna stultitia est propter breuem voluptatem cum aliis digladiari. *Demosth. in arg. libr.*
 Voluptates oportet tãquam Sirenes fugere eum, qui virtutem, tanquam patriam intueri desiderat. *Secrat. apud Stob.*
 Voluptates venari cõuenit, quæ labores sequuntur, non illas, quæ præcedunt. *Demosthenes ibidem.*
 Delectatio vincita honesto optima secus pessima est. *Isocrat. apud Stob.*

EX LATINIS.

IN præcipiti voluptas ad dolorem vergit, nisi modum teneat, modum autem tenere difficile est, in eo, quod bonum esse credideris. *Senec. Epist. 13.*
 Quemadmodum scelerum etiam si non sint deprehensa, cum fierent, sollicitudo non cum ipsis abiit: ita improbarum volu-

- ptatum etiam post ipsas pœnitentia est. idem epist. 27.
- Quis hostis in quenquam tam contumeliosus fuit, quàm in quosdã voluptates sua sunt. idem 39.
- Quidam voluptatibus suis seruiunt, non fruuntur, & quod malorum intimum est, mala sua amant: tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia nõ solum delectat, sed placent: & desinit esse remedio locus, ubi quæ fuerat vitia, mores sunt. ibid.
- Effeminat animos amœnitas. Senec. epist. 51.
- Proba istas, quæ voluptates vocantur, ubi transcenditur modum, pœna sunt. idem Epist. 84.
- Eo deliciarum peruenimus, ut nisi gemmas calcare nolimus idem Epist. 87.
- Vis ciborum voluptatem contemneret, exitum expecta. idem Epist. 111.
- Id actum est ab illo mundi conditore, qui nobis viuendi iura descripsit, ut salui essemus, non delicati: ad salutem omnia apparatus sunt, & in pro-
- ptu, delitiis omnia miserè, & sollicitè comparantur. idem Epist. 120.
- Voluptas nõ est merces, nec causa virtutis, sed accessio. idem de Vit. beat.
- Malorum esca voluptas, qua homines capiuntur, ut hamo piscis. Cato maior.
- Imitatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cuius blanditiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. Cicer. 2. de Legib.
- Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante. idem ad Attic.
- In voluptatis regno non potest virtus consistere. Cato maior.
- Impedit cõsiliu voluptas, & rationis inimica est, ac mentis ut ita dicam, perstringit oculos. ibid.
- Nemo est dignus nomine hominis, qui vnum diem totum velit esse in voluptate. idem. 2. de Finib.
- Quo maior est voluptas, eò magis mentem à sua sede, statumq; dimouet. Cic. 1. Parad.
- Fluit voluptas, & prima quæq;

euolat, sepiusq; relinquit causas pœnitendi, quàm recordandi. idem 2. de Finib.

Omnibus in rebus voluptatibus maxime finitimū fastidium est. idem 2. de Orat.

Trahit sua quenque voluptas. Virg. Eclog. 2.

Cogitat cum animis vestris, si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille citò recedet à vobis: benefactum à vobis, dum viuetis, non recedet. sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abiit: nequiter factum illud apud vos semper manebit. Gel. lib. 16.

Voluptates commendat rarior usus. Iuuenal. Sat. 11.

Voluptates abeuntes consideranda. in Hist. Sax.

Voluptates peregrinæ vigorem animi extinguunt. Liv. 4. Dec. lib. 8.

Infœlix, qui huic rei viuuit, ut altitia decenter fecet, nisi quòd miserior est, qui hoc voluptatis docet, quàm qui necessitatis discit. Senec. Epist. 47.

EX ACRIIS.

Minus voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia voluptatum: & minus auaritia molestias patitur, qui non videt diuitias. Augustin. de sing. cler.

Sicut vitæda sunt amara salubria, ita semper vitanda est amara dulcedo. idem.

Semper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat. Hier. ad Damasc.

Mortis est fabricatrix voluptas. Laët. lib. 6.

Te moneo, ut oblectamenta ista terræ pro magnis, ac veris bonis habere, ne credas: quæ sunt non tantum fallacia, quia dubia, verum etiam insidiosa, quia dulcia. Laët. de opif. Dei.

Voluptas sub necessitate aliquando se paliat. Grego. 30. mor.

Voluptas, & dolor, ad sensum pertinent communem. Aug. lib. 2. de lib. arbitr.

Voluptatem pariunt cõuenien-

TRISTITIA.

- tia, dolorem resistentia. idem Roman.
de ver. relig. Voluptati formosos difficile im-
Voluptas ex calore nascitur. perare. idem de continent. 10-
idem libr. 20. contra Faust. seph. serm.
Manich. Voluptas, ut torrēs, omnia sub-
Delectatio illecebrosa cogitatio- uertit. idē sup. Act. Apost.
nis, et si paruam in anima mo- Homil. 27.
ram faciat, fœda tamen post Voluptas fera grauis. idem con-
se relinquit vestigia. idem de tra lux. & crapul. serm.
confid. ad cler. Mundi luxus pia anima cruz
Voluptas corporis malum: affli- est. Aug. in manual. cap. 5.
ctio bonum. Bern. de aduent.
domin. serm. 3.
Delicia sunt spina. Chrysost. sup. Matth. Homil. 45.
Delicia animã resoluunt, quasi copiosus amnis. idē sup. Act. Apost. Homil. 24.
Delicia ad corporis necessitatem non pertinent. idē sup. Epist. ad Ephes. serm. 5.
Delicia mortis autores. idem serm. 13. sup. Epist. ad Hebr.
In facietis multa periuria. Chrysost. sup. Epist. ad Ephes. serm. 15.
Valetudinis firmamentum luxus subruit. idem ad popul. Antioch. Homil. 55.
Voluptati inest supplicium. idem sermon. 4. super Epistol. ad

Tristitia.

EX GRÆCIS.

- T**ristitia ægritudinum maxima. apud Stob.
Propter voluptates mala operamur, & propter tristitiam à bonis recedimus. Arist. Eth. 2.
Melancholici naturaliter semper indigent medicina. idem Eth. 7.
Natura omnia molesta fugit. Plut. in consol. ad vxor.
Seueris, ac tetricis omnibus me iudice vita, non vita est, sed calamitas. Eurip. in Alcest.
Mœrores hominibus pariunt

morbos. ibid.

Non appellandus est fœlix, qui pecunias habet plurimas, sed qui non tristatur. ibid.

Vbi quis dolet, illic animũ conuertit. ibid.

Tristitia, multiplex malum. ibidem.

EX LATINIS.
ET SACRIS.

Non debemus causas doloris accersere. *Sen. Epist. 100.*

Sũma stultitia est, frustra confici dolore, cum intelligas nihil posse profici. Cicer. 3. Tusc.

Nihil est præcipuè dolendum cuiquam in eo, quod accedit uniuersis. idem ad Torq.

Tristitia somno mitigatur. August. lib. 10. conf. cap. 13.

Communis est tristitia, ubi cõmunis est causa. Bern.

Tristitia pia est, aliorum vitiis tribulari. idem Epist. 145.

Vis nunquam esse tristis, bene viuere, bona vita semper gaudium habet. Hugo. 3. de Ani.

Tristis ex propinquo habet irã.

Greg. in Past.

Tristitia præcedit lætitiã. August. in serm. de temp.

Tristitia sæpe grauitatem cordis sequitur. Greg. lib. 1. mor.

Non dolore stiptis est, non hominis. August. lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Tristibus Deus læta semper miscet. Chryso. sup. Act. Apost. Hom. 8.

Stultius nihil est, quàm famã captare tristitiæ. Senec. Epistol. 97.

LÆTITIA.

EX GRÆCIS.

In communi re gaudens solus non recte facit. *Eurip. in Ion.*

Gaudium præsens est, odium in posterum. apud Stob.

Multa, quæ naturaliter nõ sunt delectabilia, cum sunt assuefacta, delectabilia fiunt. Aristot. Rhet. 1.

Vnicuique est delectabile quod amat. idem Eth. 1.

Qui delectari velit sine tristi-

LATITIA.

tia, ad philosophiam recurrat. In profuso gaudio lachrymæ e-
idem Polit. 2. rumpunt. idem.
Omnes habemus, unde late-
mur. Plut. de tranq. Anim.
Quod incundissimū, idem cala-
mitosum. Eurip. in Hippolyt.
Gaudia, principium nostri sunt
sæpe doloris. Ouid. 7. Meta-
morph.

EX LATINIS.

Animus debet esse alacer,
 & fidens, & super
 omnia erectus. res seuera est,
 verum gaudium. Senec. E-
 pist. 23.

Sola virtus præstat gaudiam
 perpetuum, securum, etiamsi
 quid obstat quod nubium mo-
 do interuenit, quæ infra ferū-
 tur, nec unquam diem vin-
 cunt. *ibid.*

Quia gaudium semper animos
 inquietat, modus raro latet
 rebus interuenit. *Cassiod. 4.*
Epist.

Nihil difficilius, quàm differre
 gaudia. *Quint. Declam. 2.*

Spem gaudia parat, aduersa cõ-
 tritionem. *idem Declam. 15.*

Recto ordine prius metus tolla-
 tur, quàm gaudium infun-
 datur. *Tert.*

EX SACRIS.

Lætitia nostra sit timore
 permixta. *August. sup.*
Psal. 85.

Miseria nulla maior, quàm fal-
 sa lætitia. *Bern. de lib. arbit.*

Lætitia, iusti comes est. *Chryso.*

Lætitiæ quæ parere solent, ex-
 tra nos sunt. *Basil.*

Gaudium priuatum, vanū est.
Greg.

Solet lætitia arcana mentis ape-
 riri, atq; aperienda amittere,
 aduersa verò cū nos exterius
 deprimunt, interius cautiore
 reddunt. *Greg. 28. mor.*

Verum gaudium non posside-
 tur, nisi pax, & iustitia te-
 neatur. prima enim est, &
 quasi radix iustitiæ, secunda
 pax: tertia, gaudium: de iu-
 stitia nascitur pax, de pace
 gaudium generatur. *Casarius*
in admonit. 2.

- Gaudium properat, & nõ fert
 lætitia moras. Cyprian. Epist.
 lib. 6.
- In gaudio communi maior est
 episcopi portio. idem lib. 1.
- Lætitia satietatis, penuria est
 tribulationis. Greg. 1. mor.
- Lætisia ex propinquo habet lu-
 xuriam. idem in Past.
- Delectatio est pondus anima.
 Aug. lib. 6. music. cap. 11.
- Delectatio parit tolerantiam
 laborum. idem de Patientia
 cap. 4.
- Præsens temporis ita agenda
 lætitia est, ut nunquam ama-
 ritudo sequentis iudicij rece-
 dat à memoria. Gregor. hom.
 32.
- Vnde quis gaudeat, plurimum
 interest. Aug. libr. 6. confess.
 cap. 6.
- Gaudium malorum, stultitia
 est. idem de agone Christi. ca-
 pite 7.
- Populi applausus ex eorum est
 numero, quæ fortuna, non iu-
 dicio contingunt. idem libr. 1.
 de music. cap. 6.
- Gaudendum est de iis, quæ ex-
 pectamus, & gaudendum de
 iis, quæ sustinemus. Bern. de
 verb. Apost. serm. 2.
- Gaudendum in bono alieno ma-
 gno magis, quàm in proprio
 paruo. idem super Cant. serm.
 49.
- Gaudium in materia conuerti-
 bili mutari necesse est remu-
 tata. idem de fallac. present.
 vit.
- Gaudium solummodo verum
 est, quod de creatore concipi-
 tur. idem in Epist.
- Hilarem diligit Deus. Bern. de
 mag. serm. 3.
- Letos vos esse volo, sed nondum
 securos. Ber. sup. Psal. Qui ha-
 bit. sem 4.
- Gaudere prosperitate aliorum
 generosius est, quàm deflere
 calamitatem. Chry. serm. 22.
 sup. Epist. ad Rom.
- Gaudere in calamitatibus alio-
 rum, impudentium est. idem
 ad popul. Antioch. homil.
 24.
- Gaudium ex opinione venit. i-
 dē sup. Epist. ad heb. hom. 20.
- Delectamur per volūtatē, &
 exercemur per rationem. Ber-
 nard. serm.

Orbitas.

EX GRÆCIS.

Nullum est viro maius malum, quàm frustrari fida uxore. Eur. in Alec. Nullum inter homines maiorem dolorem inuenies, quàm liberos mortuos aspiciere. idem in Supp.

Vir ex familia cum moritur, desiderabilis: mulieris verò res imbecilles. idem in Taur.

In ceteris minus offendi potest mulier, atsi marito priuatur, vita priuatur. Eurip. apud Stobæum.

Mulier cum priuatur viro, priuatur vita. apud Stob.

EX LATINIS.

Libenter se orbitas decipit, magnas calamitates vana ratio sustinet. Quint. Declam. 10.

Nihil est sceleratius prudenti orbitate. ibid.

Quisquis orbitatem facile credit, festinat ad impatientia securitatem. Quint. Decl. 16. Senectus, & orbitas licentiam præstant. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Orbitalis magnitudo, religionis occasio est. Hier. ad Saluinam.

Vidua præ ceteris vacare debent orationi. Anselm. super Timoth.

Vidua grauius contra concupiscentiam configit, quàm virgo. Aug. contra Iulian.

Vidua defensorem nullum habet. Chrysost. super Ioan. homil. 6.

Vidua psallunt noctu, & die. idem sup. Epist. ad Corinth. homil. 30.

Consolatio.

EX GRÆCIS

Animo malè affecto medicina sunt sermones. Plu. in Orat. consol.

Facilius est consolari afflictum, quàm sustineri. Eurip. in Alceste. Nunquã vlla de re dixeris, quod amiseris eã, sed quod reddideris. filius obiit, redditus est: ablatu est mihi ager, & hic redditus est, sed malus est, qui abstulit: quid est, quod cu

- res, per quem is, qui dederit, receperit? quãdiu verò conceditur tibi, curam eius habeto tanquam alienæ possessionis: quemadmodum prætereuntes diuersorij. Epict. apud Stob.
- Minus habet mœroris præsentem intuitus amicum. Suaue enim quiddam est amici sermo. Philem. ibidem.
- Inest etiam verbis quadam voluptas, cum obliuionem inducunt malorum. ibid.
- Cui corpus malè affectum est, is opus habet medico: cui autem anima, amico. ibid.
- Consolatio maximum est remedium tristitiæ. Socion. ibid.
- Qui aliorum mala perpenderit, minus agrè feret sua. Phil. apud Stob.
- In rebus secundis oportet intueri in eum, qui vititur minus secundis: in aduersis verò, in eum qui vititur magis aduersis. Pythag. apud Volat.
- Nihil tam acerbum est, in quo æquus animus non inueniat solatium. idem de Tranq. anim.
- Necessitas ferendæ conditionis humana quasi cum Deo pugnare prohibet admonet: que esse hominem, qua cogitatio magnopere luctum leuat. Cic. Tusc. 3.
- Leuis est consolatio ex miseriis aliorum. Cic. ad Torq.
- Ipsa ægritudo lenitur, cum obijcimus mœrentibus imbecillitatem animi effæminati cumque eorum grauitatem, constantiamque laudamus, qui non turbulenter humana patiuntur. Cic. 4. Tusc.
- Motus animi sollicitudines, ægritudinesque obliuione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. ibid.
- Hæc sunt officia consolantium: tollere ægritudinem funditus, aut sedare: nec pati manare longius, aut ad aliã traducere. idem.

EX LATINIS.

- SI intelligimus, solatium est aquo animo perdere quod periturum est. Sen. Epist. 99.
- Sunt, qui consolationem respuant, sed refert quemodo adhibeatur: ut enim tulerit quisque

CONSOLATIO.

- eorum, qui sapienter tulerūt, non quo quisque incommodo prædicandum est. Cicer. 3. Tusc.
- Cōsolationum multa sunt via, sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. idem ad Atticum.
- Est in potestate abiicere dolorē, cum velis, tempori seruietem. ibidem.
- Dies stultis mederi solet. Cicer. ad Attic.
- Est tarda illa quidem medicina, sed certissima, quā affert longinquitas, & dies. ibid.
- Sola spes hominem in miseris consolari solet. idem in Catil.
- Difficillima est in luctu consolatio. Eras. in Epist.
- Amatores consolatio angit, nō lenit. Tert.
- Mediocre solatium est, quos amamus, nihil queri. Plin. Iun. lib. 1.
- Vt crudum adhuc vulnus medentium animos reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit: sic recens animi dolor consolationes reiicit, atque refugit, mox desiderat, & clementer acquiescit. Plin. Iun. lib. 5.
- Maximum solatium est, vacare culpa. Cic. ad Marc.
- Nō interpretemur malè natura beneficium: abstulit, sed dedit. Senec. Epist. 73.
- Quisquis aliquē queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse. idem. 100.
- Hominis est dolore affici, & solatiamittere, non solatis non egere. Plin. Iun. lib. 8.
- Vnicum doloris leuamentum, studium est. ibid.
- Flebile principium melior fortuna secuta est. Ouid. 7. Metamorph.
- Nec fera tempestas toto tamen errat in anno.
- Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
- Bonus animus in re mala, dimidium est mali. Plaut. in Pseud.
- Animus æquus, est optimum fortunæ condimentum. idem in Rud.
- Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatiū, si tanto tēpore repararentur cuncta, quanto si-

niuntur. Sen. Epist. 92.
Ratio in consolando plurimum
valere debet. Cic. apud Curt.

EX SACRIS.

Festina consolatio bonorum,
cōsideratus finis malorū,
tunc enim ex eorum interitu
malum conspiciūt, quod eua-
dunt. leue estimant quicquid
in hac vita aduersum patiū-
tur. Greg. 21. mor.

Facilis erit cōsolatio, si inter fla-
gella, quæ patimur, quæ feci-
mus delicta, ad memoriã reuo-
cemus. idem in Regist.

Sera cōsolatione nihil potest esse
frigidius. Eras. in Epist.

Nō est probus consolator, quem
propriū vincūt gemitus. Hic.

Prolixior consolatio diutius af-
ficat, quæ consolari vis. Am-
bros.

Requiescimus in memoria il-
lius, quem amissum dolemus.
idem.

Solacium dolentis est, doluisse.
idem.

Consolatio mitis esse debet, non
aspera, quæ magis dolorem le-

niat, feruorem mitiget, quàm
commotionem excitet. idem
in lib. de Ioseph.

Consolatur nos Deus, ut alios
consolemur. Ansel. sup. E-
pist. ad Corinth.

Magna consolatio tribulationū
est, autoris nostri dona ad me-
moriã reuocare. Greg. 1. mor.

Consolationē uxor marito præ-
bet. Chrysof. sup. Genes. Ho-
mil. 38.

Consolatio amplior est, quàm af-
flictio. idem sup. Epist. ad Co-
rinth.

Consolatio ex præteritis saepe pio
prodest. idem sup. Episto. ad
Hebr. Homil. 11.

Subleuatio est doloris, uisitatio
collaborantis. Greg. 4. mor.

Postquā non abstulit, nisi quod
dedit, sua recipit, non nostra
abstulit. Greg. in mor.

Infœlicitas, & tor-
mentum.

EX GRÆCIS.

Infœlicitas inops consilij est.
Eurip. in Ion.

INFOELICITAS ET TORMENT.

- Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malum. Plat. de summo bono.*
- Nemo est, qui miseris inuideat. Plut. de inuid.*
- Malorum suorum homo sibi causa. Homer. Odysf. lib. 11.*
- Non respicit iustitia miseros. Eurip. in Phœnis.*
- Voluptas, & tristitia, quæ propria est animæ, voluptates, & dolores corporis præcedunt. Plat. de summo bono.*
- Si ego miserè habeo, nihil in hoc glorieris, & tu miserè habere poteris. Eurip. in Androm.*
- Quando miseris bene voluit dii, cedit aduersa calamitas in melius. idem in Rhés.*
- Quibus est aduersa fortuna, non surdi solum sunt, sed ne videntes quidem res conspicuas vident. Sophoc. apud Stob.*
- Non facile est inuenire dominum sine malis viuentem. quisquis autem minus habet, illi videtur maius quiddam contigisse, quam alteri. Herod. ibid.*
- Non potest ullum tam graue dici verbum, nec affectio, nec calamitas diuinitus immissa, cuius molem natura hominis non ferat. Eurip. ibid.*
- Bona quærentibus vix obtingunt mala etiam non quæsita. Demetr. ibid.*
- Infelix, quem pater Saturnus in senectutis limine misera calamitate perdidit. Homer. apud Stob.*
- Homo semper infelix natura credulus est. ibid.*
- Quemadmodum & corpori, sic & familiæ, vitæq; morbus accidit. Demetr. ibid.*
- Inuidus demon maximè videtur hoc studere, ut inopinatam calamitatem inducat. ibidem.*
- Dolor apud illos libenter manet, apud quos alitur, & augetur. ibidem.*
- Dolor resolutio animæ est. Cleant. ibid.*
- Quam felices sunt, qui à puero infelices fuerunt. Dion. ibidem.*
- Aduersa fortuna docet, quam multos habeas amicos. Plut. in Apophth.*
- Si infelicitates in commune*

- conferrentur, & unusquisque ex aquo partiretur, futurum erit, ut plures suas capientes, discedant. Socrat. apud Plutar. in Orat. consol.
- Promptius ad amicorum aduersos casus, quàm ad secundos successus succurrendum est ibidem.
- Difficilis res est ferre mutationem rerum in deterius. Bias apud Diog. lib. 1.
- Et mortalium aduersitates, & ventorum status non semper impetum habeant. Eurip. in Herc. fur.
- Dolentes per suspiria leuantur. idem in Alcest.
- Calamitas est ipsis, qui perferunt, & spectatoribus utilis. Plat. in Gorg.
- EX LATINIS.**
- E**st aliqua doloris ambitio. Senec. Epist. 64.
- Plus ostentatio doloris est, quàm dolor. ibid.
- Oportet alios esse miseros, & alios felices. Pub. Mim.
- Repente infelicem esse, generat
- furorem.
- Sine spectatore cessat dolor. Senec. Epist. 54.
- Bonum virum Deus in deliciis non habet, experitur in dura, sibi illum praparat. Senec. de prouid.
- Est naturalis fauor pro laborantibus. Quint. lib. 4.
- Qui intermittere in agendo dolorem potest, videtur posse etiam deponere. idem. lib. 11.
- Semper se custodiunt miseri, ne esse meliores desinant. idem Declam. 1.
- Dolor membrorum totam cogitationem in se rapit. idem Declam. 6.
- Non debet dolere, qui potest gloriari. ibid.
- Est quidem difficilis felicibus miseriarum vera estimatio. idem Declam. 9.
- Quàm verum est, quicquid exclamat calamitas, nec ab infelicibus ficti temere exeunt gemitus. ibid.
- Nihil crudelius calamitate, quàm gaudia reduciunt. idem Declam. 11.
- Leuior est dolor, qui disponitur.

- idem Declam. 12. clam. 5.
- Quod ultimum miseris est, miseracionem perdere. ibid. Aduersa res se domant, & docent, quid opus sit factu. secunda res latitia transuersum trudere solent, ac recte consulendo, atque intelligendo. Gell. lib. 7.
- Ultimum miseris spes est. ibidem.
- Nobiles sunt miserorum spes. i bidem.
- Habet aliquod solatium, quisquis in amore miserescit. idem Declam. 13.
- Difficile est tacere cum doleas. Siqua venit sero, magna ruina venit. Propert.
- Cicer. pro Sil.
- Doloris magnitudo vim quandam dicendi nobis dat, & tribuet. idem ad Atticum.
- Si nihil infestis durus vidisset Vlysses, Penelope foelix, sed sine laude foret. Ouid. 5. de Trist.
- Leuiores sunt ea, quae repentino aliquo motu accidunt, quam ea, quae praemeditata, atque praeparata inferuntur. idem in Offic.
- Miserrima est fortuna, quae nec in occulto quaerit, nec in comperto auxilium implorare audet. Caesar de bell. Gall. lib. 1.
- Dolor dissimulatione crescit. Iust. lib. 8.
- Miseris parua est fides. Sallust. in coniurat. Casil.
- Nihil infelicus eo, cui nihil euenit aduersi. Sene. Epist. 92.
- Si dolori si animum remittas, nulla materia magna non est.
- Calamitas virtutis occasio est. nemo duraret, si eandem vim haberet rerum aduersarum assiduitas, sicut primi ictus. Plin. Iun. lib. 4. Epist.
- Senec. de tranq. anim.
- Multa luctuosa dolor inuenit. ibidem.
- Spem gaudio parant: aduersa contritionem. Quintil. De Est quadam dolendi voluptas, praesertim si in amici sinu defleas, apud quem vel laus sit

- parata, vel venia. idem lib. 8. *Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit.*
- Dolendi modus est, timendi non est. ibid. *Et sensum cum re, consiliūq; fuit. Ouid. 4. de Pont.*
- Aggrauat dolorem absentia, & mali impendentis ignorantia. ibidem. *Non est miser, nisi qui se esse credit. in Hist. Sax.*
- Habent sua verba miseri, sua verba felices. idem in Paneg. *Assuetudo mali animos effert. Liuius 3. Dec. lib. 8.*
- Discunt quidam esse infelices, & quibusdam solatio est nosse sortem suam. Curt. lib. 4. *Dedecori est fortuna prior. Lucanus.*
- Optimè miseras ferunt, qui abscondunt. ibidem. *Mobilis, & varia est ferme natura malorum. Iuuenalis. Sat. 8.*
- Nisi mutuo essemus miseri, olim alius alio potuissimus esse fastidio. ibidem. *Omnia, ad quæ gemimus, & expallescimus, tribus a vicia sunt. Senec. Epist. 27.*
- Dignus est omni malo, qui fortuna sua erubescit. idē lib. 5. *In dolore maximè est prouidendum, ne quid abiectè, nequid timidè, nequid grauè, nequid molliter, ne quid seruiliter, muliebritèque faciamus. Cicero. 2. Tuscul.*
- In communi calamitate suam quisque habet fortunam. idē lib. 6.
- Reperire verba innocenti facile est, modum verborum misero tenere difficile. ibidem.
- Magna est calamitas. ibidem.
- Recens dolor præteritum reuocat. idem. lib. 10.
- Recludit aliquando soporatus dolor. idem lib. 7.
- Miserrima est fortuna, quæ inimico caret. Pub. Min.

EX SACRIS.

Affligit Deus nec iniuste, nec crudeliter. Aug. lib. Medit. cap. 36.

Nemo quātum proficit, nisi inter aduersa cognoscit. Gregor. in mor.

INFOELICITAS, ET TORMENT.

- Cum quis positus in prosperitate diligitur incertum est, utrum prosperitas, an persona diligitur. amissio autem prosperitatis interrogat vim dilectionis. nec prosperitas quippe amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. idem.
- Aduersitates misericordia interpollat. NaZanZ.
- Afflictio, optimum quãdoque remedium est ad salutem. idem.
- Calamitas, inuentrix est ingeniosa. idem.
- Aduersitas nostra, non est ira Dei, sed admonitio. Chrysostom.
- Aduersa non deiiciunt quem prospera non corrumpunt. Gregor. 31. mor.
- Aduersitas prolatio virtutis est. idem epist. 126.
- Impossibile est scire afflictiones afflictorum ei, qui experimentum afflictionis non habuit. Chrysostom. sup. Epist. ad Hebr. serm. 30.
- In afflictionibus philosophandum. Basil.
- Dolor non solum eloquentes, sed etiam ingeniosos facit. Erasim. in Epist.
- Nihil aduersum nisi quod nobis obstat ad eternam felicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo conducit. ibidem.
- Sape fit expulsa nube serenus dies. Cyp.
- Aduersitas, quæ bonis votis, aut viris obiiicitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. Greg in mor.
- Moderata afflictio lachrymas exprimit. idem 9. mor.
- Dolor animæ tortor est. August. de verb. Domini. sermone 42.
- Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. idem.
- Tantò quisque perfectus est, quãtò quisque perfectiùs sentit dolores alienos. ibid.
- Fugere persecutionem, non est culpa fugientis, sed persequentis. Bernard.
- Incrementum doloris est, id quod dolet, scribere. Ambr.
- Dolor nimius non deliberat. Bernard. serm. 1.
- Vexatio dat intellectum. Petr. Chrysol.

- Chrysol. in quod. ferm.
- Persecutio non proficit ad salutem, nisi rationabiliter sustineatur. Greg. in Regist.
- Absurdum est dicere, malle nō esse, quā̄m miser esse. Augustin.
- Miseria comes indiuidua est malitia. idem.
- Gratus est miseris de misericordia sermo. Bern.
- Horredo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper uiuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Gregor.
- Quid miseris misero non miserante se? Augustin in confess.
- Ille bene nouit in exterioribus miseriis subsistere, qui scit de spe interna gaudere. Gregor. sup. Ezech.
- Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur, sic miseria fratris non nisi misero corde seruatur. Bernar. de 12. grad. Homil.
- Tribulantur boni, & mali, sed magno discrimine. August.
- lib. 2. de consens. Euang.
- Tribulatio cordis, merces est penitentis. idem in Quaest. ex utroque test.
- Tribulatio omnium maxima est, delictorum conscientia. idem sup. Psalm. 45.
- In tribulationibus mali decidunt, boni confirmantur. idem sup. Psalm. 144.
- Dolor timere nescit. in Hist. Sax.
- Plus aduersa, quā̄m prospera prodest fortuna. hac enim fallit, illa instruit. Veg. lib. 3.
- Ex infortunio sunt aliqui faelices. ibid.
- Timendum est, ne nobis cadentibus surgat, qui nobis surgentibus irridetur. Gregor. 16. mor.
- Aduersitates solum mali malas aestimant, & metuunt. Aug. lib. de Ciuit. Dei.
- Persecutio non semper iniustitia signum. idem. Epist. 63.
- Non omnis persecutio bona, sed quae propter iustitiam toleratur. idem de sermo. Domini in monte.
- Persequitur grauius mala fa-

INFOELICITAS, ET TORMENT.

- ciendo, quàm bonus mala coer-
cendo. idem.
- Amantis, & invidentis simi-
lis dolor est, Basil. de Virg.
- De tribulatione multum eru-
ditionis sanctis venit. Chry-
sost. sup. Matth. homil. 12.
- Afflictio, materia pietatis.
idem sup. Epist. ad Philipp.
serm. 15.
- Aduersitas bonorum non est
ira Dei, sed admonitio. idem
sup. Matth. homil. 34.
- Afflictio, pædagogus noster
est. idem sup. Act. Aposto.
cap. 43.
- Afflictione temporaria pecca-
tum diluitur. idem sup. Psal.
49. homil.
- Per afflictiones solum regno cae-
lorum nos fieri dignos est pos-
sibile. idem sup. Genes. Ho-
mil. 32.
- Afflictus valdè non propter
ea à Deo credendus derelictus.
idem sup. Genes. homil. 32.
- Calamitas quæuis ex sacra scri-
ptura suam habet medicinã.
idem sup. Genes. homil. 28.
- Calamitas, & tentatio ad sa-
piëntiam animam preparant.
- idem sup. Ioann. homil. 60.
- Dolor immodicus demergit a-
nimam. idem sup. Lucam.
- Tribulatio amicos facit. idem
sup. Act. Apost. hom. 42.
- Dolore caremus, si delicia de-
sunt. idem serm. de dispensat.
rerum tuarum.
- Tribulatio vera philosophia est
mater. idem ad popul. An-
tioch. homil. 72.
- Intelligat homo medicum esse
Deum, & tribulationem me-
dicamentum esse ad salutem.
August. sup. psalm. 21.
- Si putas te non habere persecu-
tionem, nondum cœpisti esse
Christianus. idem in quod.
sermo.
- Solatio dolentis est doluisse.
Ambro.
- Brevius miser est, qui non sua
culpa miser est, sed factorum
iniquitate. Erasim. in Epist.
- Tribulationes non tantum pa-
tienter, sed etiam gratanter
ferunt sancti. Aug. in qua-
stio. ex utroque test.
- Tormentis præmia crescunt.
Cypr. lib. 3. epist.
- Non facile inveniuntur in ad-

uerſitate præſidia, quæ non fuerunt in pace quaſita. Auguſt. in Episto.

Tormenta plerunque cruciant, ſed non emendant, Gregor. 7. mor.

In huius vitæ tormentis timor dolorem habet, dolor timorem non habet. idem 9. Mor.

Tormenta à notis illata plus nocent, quàm ab ignotis. idem in Euang. Hom. 35.

Corripit Deus, quem diligit. Tert.

Deus non ſolum nos donis, ſed flagellis erudit. Greg.

Clementia, & miſericordia.

EX GRÆCIS.

Difficile eſt ſimul & miſereri, & ſapere. Plutarch. in Apophth.

Qui flagitioſum miſeratur, non mores miſeratur, ſed hominem. Ariſt. apud Diog. lib. 4.

Miſerendum immerito infelicibus. apud Stob.

Eſt clementia hominibus omnibus neceſſaria, maxime autem decora Imperatoribus. Senec. de Clemenc.

Saluum regem in aperto clementia præſtat. ibid.

Ipsa regentis clemētia verecundiam peccandi facit. ibid.

Clementia eſt temperantia animi in poteſtate ulciſcendi, vel lenit. us ſuperioris aduerſus inferiorem in conſtituendis pœnis. ibid.

Petant etiam innocentes miſericordia auxilium. Quintil. libro. 11.

Nihil minus videtur partibus aduocati conuenire, quàm reo capite periclitanti ſubſidium miſerationis auferre. Quir. Declam. 2.

Quod ultimum miſeris eſt, miſerationem perdere. idem Declam. 12.

Nihil eſt laudabilius, nihil magno viro, & præclaro dignius placabilitate, & clemētia, quæ ita probanda eſt, ut adhibeatur reip. cauſa ſcued

D ij

CLEMENTIA, ET MISERICOR.

ritas, sine qua administrare rectè ciuitas non potest. Cicer. 2. Off.

Fauor, & misericordia acres primos impetus habent, paulatim cōsilio, & ratione quasi reſtricta concidunt. Plin. lun. lib. 2. Epist.

EX SACRIS.

Melius est, ut nullus sit miser, quàm ut tu facias misericordiam. August. sup. Psalm.

Plurimum interest, quo animo quisque parcat: sicut enim aliquando est misericordia puniens: ita & crudelitas parcens. idem Epist. 64.

Gratus est miseris de misericordia. Serm. Bern.

Cum aliena infirmitati compatimur, valentius à nostra roboramur. Greg. 7. Mora.

Tanto quisque perfectus, quanto perfectius sentit dolores alienos. idem 29. Mor.

Iustitia sine misericordia, nõ est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia,

non est misericordia, sed fauitas. Chrysoſt. sup. Matth.

Misereri volens proximo, sibi ipsi prius debet misereri. Gregor. 19. Mor.

Misericordia artem non habet. Hier.

Sub pratextu misericordiae non iudicandum iniuste. idem.

Sola misericordia comes est defunctorum. Amb. Serm.

Plus est aliquando compati ex corde, quàm dare: quia quisquis indigenti perfecte compatitur, minus aestimat omne, quod dat: & rem quamlibet plerunque dat, qui non compatitur. Greg. 20. Mor.

Sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. idem in Homil.

Nonnulli dura sunt ceruice, & attrita sunt frõte, ut quò magis eis compatimur, tanto magis nostra compassione, & patientia abutantur. Bern. in Ser.

Tria sunt, per quae probatur vera compassio: scilicet occulta beneficia, paupertas, & mors.

- Hugo de Claust. anim. cap. 9.
 Misericordia est animi cōdolen-
 tis affectus, cum additamento
 beneficij, ut compatiatur de
 proximo, & largiamur de
 proprio. Aug. de Finis.
 Non est, quod fugias à deo ira-
 to, nisi ad deum placatum.
 idem sup. Psalm. 74.
 Misericordia virtus tanta est,
 ut sine illa cetera etsi sint,
 prodesse non possunt. Leo papa
 in Serm. de Appar.
 Sola misericordia est, cui om-
 nes virtutes cedere honorabi-
 liter non recusant. Cassiod. in
 Epist.
 Præcedentis misericordiæ bene-
 ficiū perdidit, qui putat esu-
 rienti sufficere quod semel do-
 nauit. Valer. Episc. in quodam
 Serm.
 Misericordia Dei est, summum
 solatium mæstorum. Greg. 2.
 Moral.
 Misericordiæ tempus nemo per-
 dat. idē sup. Euang. Hom. 34.
 Lex Dei, misericordia est. idem
 sup. 9. Psalm.
 Misericordia, verum est sacri-
 ficium, si propter Deum fiat.
- Augu. lib. 10. de Ciuit. Dei.
 cap. 6.
 Misericorditer multos occidit
 Deus. idem libr. 3. contra lit.
 Petil.
 In misericordia Deus iudicium
 nō omittit. idem sup. Psalm. 32.
 Misericordia laudabilior in
 paupere, quàm in diuite. idem
 in Quæst. ex utroque test.
 Misericors esse non potest, qui in
 se crudelis est. idem sup. Psalm.
 Misericordia domini despera-
 tioni opponenda est. August.
 Ser. 122. de Temp.
 Misericordia quia fit de exiguo,
 placet Deo. Hugo in Quæst.
 ex utroque test.
 Misericordia promittitur mise-
 ranti. Bern. de Cōuer. ad cler.
 Natura mollior est homo ad cō-
 patiendum, quàm ad indi-
 gnandum asperior. idem sup.
 Cant. Serm. 37.
 Clementia Dei mensuram non
 recipit. Chrysof. de Pæniten.
 Homil. 3.
 Misericordia apud Deum pela-
 gus est. Chrysof. Serm.
 Misericordia etiam iusti indi-
 gent. idē Hom. 2. sup. Psalm. 50.

F A V O R E T A U X I L I U M .

- Misericordia dei nequitiam hominis vincit. idem *Ad pop. Antioch. Homil. 80.*
- Misericordia Dei, palliū breue nō est. *Bern. sup. Cant. Ser. 66.*
- Peccata aliqua minima sunt alia magna, alia mediocria, & propterea egent triplici misericordia, parua, mediocri, & magna. *Bern. de Primord. med. & nouiss. nost. Sermon.*
- Misericordia rationē quandam habet. *Chrysoſt. sup. Matth. Homil. 33.*
- Misericordia, est salutis praesidium. idem *de Miseric. Hom.*
- Misericors vir, pretiosa res. idem *de Verb. Esaiæ Homil. 4.*
- Misericors, magnus homo, & honorabilis vir. idem *de Pœnit. Homil. 7.*
- Pij cordis est, cedere importunitati. *Bern.*
- nec ignorantis docere, nec incompositi componere, nec imperare eius, qui nō pareat imperio. *Plutarch. de Doctrina princip.*
- Odi auxilium ferre serō amicis. *Eurip. in Rhese.*
- Diis enim nihil opus est amicis. *idem.*
- satus enim ipse Deus qui uiuat, cum uult. idē in *Her. fur.*
- Manus manum lauat, & digitus digitum.
- Decretis auxiliis, apparatus celeri, legationibus faciūdis, & promptis, animi trepidantes sociorum confirmantur. *Demosth. 1. Olynth.*
- Is, qui sibiipsis benefacere nolunt, aliis cogendi sunt bona suppeditare. *Cyrus apud Plutarch. in Apophth.*
- Deus ante omnia opera inuocandus. *Plat. de Legib.*
- Solet diuinitas auxilium sui fauoris non in paruis ostendere, sed ubi spes humana deficit. *Iosep. lib. 1. Ansqiuit.*

Fauor, & auxilium.

EX GRÆCIS.

Iuppiter mihi auxiliator, non metuo. *Eurip. in Heracl.*
Non est cadentis alium erigere,

EX LATINIS.

Alteri uiuas oportet, si tibi vis uiuere. *Sen. Epi. 43.*

- Homo in adiutorium mutuum generatus est. idem 2. de ira.
- Paucis natus est, qui gētes atatis sua tantum cogitat: multa annorū milia, multa populorum superueniunt, ad illa cogita, respice. idem epist. 80.
- Nocere facile est, prodesse verò difficile. Quint. lib. 8.
- Nihil habet alicuius fortuna melius, quàm ut possit, nec natura, quàm ut velit seruire plurimos. Cic. pro Marcel.
- Homines hominū causa generati sunt, ut ipsi inter se alij alijs prodesse possint. Ci. 2. Off.
- Hoc natura præscribit, ut homo homini, ob eam tantum causam, quòd is homo sit, consultum velit. idem 3. Off.
- Si quam præstantiam virtutis, ingenij, & fortuna, consecuti sunt nonnulli; impartiant eam suis, communicentque cum proximis: ut si parentibus nati sunt humilibus, si propinquos habeant imbecilliores, vel animo, vel fortuna eorum augeant opes, eisque honori sint, atque dignitati. idem in Latio.
- Omnis pro laborante fauor est. Quint. decla. 9.
- Hoc natura affert, ut eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus ingrediuntur. Cic. pro Mur.
- Fauor, & misericordia acres primos impetus habent, paulatim ratione, & cōsilio quasi restincta cōcidunt. Pli. Iun. lib. 2.
- Quò se fortuna vertit, eò se fauor hominum inclinat. Iust. lib. 5.
- Quis est, qui inopis, & optimi viri causa nō anteponat in opere dando gratiā fortunati, & potentis? à quo enim expectatur, & celerior remuneratio fore videtur, in eum ferè est voluntas nostra propensior. Cic. 2. Off.
- Sat habet fautorum, semper qui rectè facit. Plaut. in Amph.

EX SACRIS.

Solent principum fauores ventorum in morem subinde reflare in diuersum. Eras. in epist.

D iij

- Illis fauemus sapius, à quibus referenda gratiæ vicem speramus. *Amb.*
- Equorū cursus fauore perniciosior fit. *Hier. ad Letam.*
- Primus locus apud regem lubricus est. *Pius 2. apud Plat. lib. 2.*
- Nihil tam secundum naturam est, quàm iuuare consortem natura. *Amb. de Off.*
- Si non potest alteri subueniri, nisi alter cedatur, commodius est, neutrum iuuare, quàm grauare alterum. *ibid.*
- Adiuuare imbecillè charitatis est, adiuuare velle potentem, elationis. *Greg. 7. Mor.*
- Vult enim deus vnumquëque alterius angustias sentire ut proprias, & quomodo sibi, si in tali tribulatione esset, subueniri cuperet: ita ipse alteri propter Deum subuenire non postonat. *Hier. in epist.*
- Impudens postulatio tempore necessitatis, & angustia, ab eo petere auxilium, quem in prosperitate contempseris. *Hier. sup. Hier. lib. 1.*
- Nullius ope indigere se putat, qui alteri suam negat. *Lact. lib. 6.*
- In rebus deploratissimis plerūque opè numinis experimur. *Eras. in Epist.*
- Age sic aliud, ut tuum non obliuiscaris negotium. amicis ita enim prodesse debemus, ut nobis non noceamus. *Cass. in epist.*
- Gratum debet esse subsidium, ut sicut in una mercatione raro solet existere, uterque videatur desiderata commoda percepisse. *ibid.*
- Homines omnes diligendi sunt: sed omnibus si prodesse non possis, iis potissimum subueniendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constricti tibi quadam sorte uniuntur. *Augu. de doct. Christ. serm. 2.*
- Hac est lex diuinæ prouidentia, ut nemo à superioribus adiuuetur ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuerit. *idem de ver. relig.*

Eleganter dictum est, cum quis in puteum cecidisset, & aqua eum suffocaret, accessit alius, eo viso admirans ait: Quomodo huc cecidisti: obsecro (inquit) cogita, quomodo hinc me liberares, non quomodo huc ceciderim, queras. idem super epist. ad Hebr.

Auxiliū diuinū nobis adest, cum in iniuriis mansueti sumus. Chryso. ad pop. Antioch. hom. 79.

Auxilium diuinum per bonā vitam conciliandam. idem sup. Gen. Hom. 40.

Auxilium inimicis nec dare, nec ab eis accipere oportet. idē sup. Mat. Hom. 1.

Coadiutores Dei sumus cōsensu voluntatis. Bern. de grat. & arbit.

Crudelitas & vindicta.

EX GRÆCIS.

Crudelitas & gentes, & ciuitates, perdit semper. Eurip. in Orest.

Crudelitas, & perfidia deterrent à deditioe, & reconciliatione. Demost. 1. Olynth.

Viro natura bono, necessitate autē sauo, multo durius est, de aliis, quàm de se sumere supplicium. Lucian. in Phalar.

Optima inimici vindicta est, te honestum, & bonum virum præstare. Diog. apud Plut. de utilit. capi. ab inimic.

Humanū habetur, ultionē inimici, si quando per occasionē inciderit, negligere. ibid.

Nemini intendenda mina, muliebri enim est. Chilo apud Diog. lib. 1.

Erater fratris necem ulciscitur Hom. Iliad. lib. 24.

Ultio ultionem vocat, & cades cadem. Eurip.

Melior est venia, quàm vindicta. illa enim mitis est ingenij, hæc autem ferini. apud Stob.

Ultio, passio iniustitia est. ibid. Vindex, malus, & miser. ibid.

EX LATINIS.

MInuti semper, & infirmi animi voluptas, vl-

CRVDELITAS, ET VINDICTA.

io. Iuuen. Sat. 14.

Rectius est in autores criminū vindicari: ad multos metus, ad paucos pœna pertinet. Veget. lib. 2.

Ultio proxima est auxilio.

Genus ultionis est, pascere, & non misereri. Quint. decla. 5.

Vindicta nemo magis gaudet, quàm scœmina. Iuuenal. Satyr. 6.

Crudelitas minimè humanum malum est, indignūque regio animo: ferina ista rabies est, sanguine gaudere, ac vulneribus, & abiecto homine in syluestre animal transire. Senec. de clement.

Sauitia nō ultra fata procedit.

Quint. Decl. 12.

Omnibus est odio crudelitas, & amor pietas, & clementia. Cic.

Nullis supplicum precibus crudelitas inhiberi potest. Curt. lib. 7.

Nec crudelitati luxuria, nec luxuriæ crudelitas obstat. idem lib. 10.

Superbia, & crudelitati si seta, non tamen leues veniunt

pœna. Liu. lib. 3. Dec. 1.

Lento gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, & tarditatem supplicij grauitate compensat. Max. lib. 1.

EX SACRIS.

Psupcrem, & mendicum persequi, sola sauitia est, & crudelitas: cuius nec honor quaritur, nec abūdantia, facultatis ambitur. Cassiod. sup. psal.

Crudelitas non est punire malos cum autoritate iuris. apud Iuriscons.

Crudelis est qui negligit famam suam. ibid.

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam. Chr. sup. Matth.

Surgamus ad vindictam, non quia lesi sumus, sed quia disciplina seruetur, mores corrigantur, licentia comprimitur. Lact. de ira Dei.

Non minus mali est referre iniuriam, quàm inferre. ibid.

Vindicta sequitur scelus. Cypri. lib. 4. epist.

Ira in vindicta malorum sequi rationem, non praire debet.

Greg. Epist. 9.

In ulciscendis vitiis saepe crudelitas fit, & iustitia putatur.

Gregor. 32. mor.

Vindicari velle, est de alieno malo letari. August. lib. 3. quest. sup. Leuit.

Vindicta tarda fit in regibus. idem 5. de Ciuit. Dei.

Vindictam, quam petunt Scriptura, prophetia est, non vindicta. idem sup. Psalm. 108.

Vindicta in corde posita nocentior vipera. Chrys. sup. Act. Apost. Homil. 41.

stem, ut participet parenti. Cicer. 2. Tusc.

Animaduertamus, ne cum alios iniurare velimus, ceteros offendamus. saepe enim aut eos laedimus, quos non debemus, aut eos, quos non expedit: si imprudenter, negligentia est: si scienter, temeritatis.

Cicer. 2. Offic.

Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere. Bias per Auson.

Non decet ob leuia magna accersire mala. Eurip. in Androm.

Damnum.

EX GRÆCIS.

ET LATINIS.

Nocere facile est, prodesse vero difficile. Quint. lib. 8.

Quid refert animo, quis noceat, an membris? idem Declam. 13.

Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pe-

EX SACRIS.

Homo natura obediens, homini nocere non potest. Laet. lib. 6.

Deplorata malitia est, cum nulla parte sis utilis, totum conatum tuum vertere in perniciem aliorum. Erasmi in Epist.

Esti omnes, qui mare, & terram incolunt, conueniant

F O E L I C I T A S.

ad ledendum, nocere nequam poterūt ei, qui à semetipso non leditur. Chryſoſtom. de rep. lap.

Perditionis indicium eſt, quando affectatis iniquitatibus ſubſequens fallit affectus Gre gor. 6. mor.

Fœlicitas.

E X G R Æ C I S.

Nemo fœlix, niſi ſapiens. Plat. de nat. nom.

Fœlix non differt à miſero per dimidium vita. Ariſtotel. Eth. 1.

Fœlix eget ſuffragio externorū. ibidem.

Infirmans ponit ſanitatem eſſe fœlicitatem, pauper verò factus, diuitias. ibid.

Cum puer nominatur fœlix, nominatur. propter ſpem futurae fœlicitatis. ibid.

Quantò maior eſt fortuna, tantò minus eſt ſecura. idem Eth. 8.

Fœlix amicis indiget honeſtis. idem Ethic. 9.

Duplex eſt fœlicitas contempla-
tius, & politica, quarum
prima eſt melior. idem Po-
lit. 7.

Fœlicitas perfecta uſus virtu-
tis eſt. ibid.

Secundis maximè rebus homi-
nes meminiffe Dei debent.
Xenoph. apud Plut. de tranq.
Anim.

Fœlicitatem rem eſſe putamus,
ad quam admonitio non poſ-
ſit accedere. idem de Amicit.
& adul.

Per paucis contigit fœlices eſſe,
& ſapere. ibid.

Nihil tam ſuperbum, nihil tam
intractabile, quàm homo, què
fœlicitatis opinio corripit. idè
de doct. princ.

Fœlicitas non fortuito, ſed ex
ſe contingit. Plutarch. de vir-
tu. & vit.

Fœlicitatis magnitudo, ac ſplen-
dor ſepenumero inuidiam ex-
tinguit. idem de inuid. &
odio.

Generoſi viri officium eſt, ſe-
cundam ferre fortunam: ſine
inuidia verò hominis bene
inſtituti. idem de liber. educ.

- Non curo *felicitatem ex funibus pendentem*. Plutarch. in *Apopth.*
- Ille maiore anxietate detinetur, qui se maximè cupit esse *felicem*. Diog. lib. 4.
- Impartire amicis tuam *felicitatem*, & non solus bonum natum habet, quin intercipere etiam labores vicissim. Eurip. in *Orest.*
- Virum probum non conuenit auctum honoribus, mores mutare. idem in *Supp.*
- Fortunato quæuis terra patria. Pulchrum est quidem in foco ignem conspici splendidum: in *felicitate autem animum*. Socrat. apud Stob.
- Difficilius inuenitur vir, qui secundam fortunam bene ferat, quàm qui aduersam. Hero. *ibidem*.
- cem. idem Epist. 95.*
- In ipsa securitate animus ad *difficilia se præparet*, & contra iniurias fortuna inter beneficia formetur. idem *Epistol. 18.*
- Omnia (mihi crede) etiam *felicitibus dubia sunt*. idem *Episto. 102.*
- Non est, ut aestimant homines, *auida felicitas*, sed pusilla. idem *Epist. 119.*
- Non egere *felicitate*, *felicitas nostra est*. idem de *prosp.*
- Res inquieta, *felicitas est*. *ibidem*.
- Horum, qui faciles vocantur, *hilaritas ficta est*. *ibid.*
- Complurimum seruus est, quem vulgus *felicem appellat*. idem de *vit. beat.*
- Non est calamitatis loco numeranda parum plena *felicitas*. Quint. Declam. 6.
- Tristis mensura calamitatum est, magna *felicitas*. idem Declam. 8.
- Difficilis est *felicitibus miseriorum vera aestimatio*. idem Declam. 9.
- Ut aduersas, sic secundas res

EX LATINIS.

CLauis causas, si alta deficiant, nimia sibi *felicitas* inuenit. Senec. *Epistol. 92.*

Non est, quòd credas, aliquem fieri aliena *felicitate felici-*

F O E L I C I T A S.

- immoderatè ferre, leuitatis est, præclaraque est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus, eadèmq; frons. Cicer. 2. Offic.
- Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus aduersos reformidant. idem 4. ad Heren.
- Difficile est virtutes eum reuereri, qui secunda semper fortuna sit usus. ibid.
- Etsi optabilius est, vitæ cursum confici sine dolore, & sine iniuria, tamen ad immortalitatem gloria plus affert desideratum esse à suis ciuibus, quàm omnino nunquam esse violatum. idem pro domo sua.
- Difficile est secundis in rebus non obliuisci sui. Eras. in Epist.
- Fælicitas, & moderatio diuiduum contubernium habent. Max. lib. 8.
- Consuescunt dij immortales, quò grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum ulcisci volunt, iis secundoiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedunt. Cæsar li. 1.
- Res secunda insolentiam pariunt. Sallust. in bell. Iugurt.
- Tantò breuius omnia, quantò fælicius tempus. Plin. lun. lib. 8.
- Ex aduersis secunda, ex secundis aduersa noscuntur. idem in Paneg.
- Vtile est ad usum secundorum per aduersa venisse. idem.
- Fælicitatis est, quantum velis, posse: magnitudinis, posse quantum velis. ibid.
- Vera fælicitas est, fælicitate dignum videri. ibid.
- Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum patitur. ibid.
- Fortunati semper pares quarunt. idem lib. 5.
- Fælicitas præsis manibus tenèda est. lubrica enim est, nec inuita teneri potest. idem li. 7.
- Qui fælicitati suæ imponit frenum, melius illam regit. ibidem.
- Inter obsequia fortunæ non satis cauta mortalitas est. Cur.

lib.8.
 Res secunda valent commutare naturam. idem lib.10.
 Fortuna cum blanditur, captatum aduenit. Publ. Mim.
 Fortunã citius reperies, quã retineas. idem.
 Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur. idem.
 Leuis est fortuna, citò reposcit, qua dedit. idem.
 Asperius nihil est humili, cum surgit in altum. Claud. lib.1.
 Hac infœlicitas infœlicitate est, quod nunquam tota perueniat, vel nunquam perpetuò subsistat. in Hist. Sax.
 Rarò bona fortuna, bonãque mens datur homini. idem 3. Dec. lib.10.
 Res secunda negligentia creat. idem Dec. lib.2.

E X S A C R I S.

Fœlicitas non dea, sed Dei donum. non igitur colenda, sed Deo petenda. Augu. lib.4. de Ciuit. Dei.
 Fœlicitas terrena, semper est

suspecta. idem.
 Cum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est, vtrum prosperitas an persona diligitur. amissio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis: nec prosperitas quidem amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. Gregor. in mor.

Aura citius, aut literis in aqua scriptis confidere poteris, quã prosperitati humana. NaZanZ.

Fœlicitas seculi euentus est contrarius. Ansel. sup. euang.

Prospera temperantur aduersis. Chrysostr.

Nulla res longa mortalium est, omnisque fœlicitas seculi dum tenetur, amittitur. cum enim tribulationis tempus aduenerit, omne, quod prateritum est, nihil adiuuat sustententem. Hieron. sup. Esaiã. lib.7.

Difficile, imò impossibile est, ut presentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut hinc ventrem, & illic impleat mentem: ut de deliciis ad delicias trã-

- scat, & in utroque seculo primus sit, uti n̄ terra, & in celo appareat gloriosus. Hieronym. in epist.
- Prosperitas, nouerca virtutis est. Chrysostomus 2. de nug. curial.
- Bona temporalia sunt, non tantum non fœlicia, quia dubia, vel etiam insidiosa, quia dulcia. Lact.
- Magna fœlicitatis pars est, nihil magnopere mirari. Erasim. in epist.
- Censeo fortunam amplectendam vel ob id, quod pluribus prodesse queas, vel ob hoc, ne pessimo cuique sis cõtemptui. ibidem.
- Nihil aduersum nisi quod nobis obstat ad aeternam fœlicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo concludit. ibidem.
- Nihil verè prosperum, nihil fœlix dici potest, quod non fortunari totius fœlicitatis auctor. ibidem.
- Non admodum plausibilis fœlicitas est, quæ plurimorum emittitur infœlicitate. ibid.
- In hoc potissimum sita est hominum fœlicitas, si quisque ad hoc applicetur, ad quod est ex natura compositus. ibidem.
- Non omne, quod fœliciter, bene succedit: nec omne, quod bene, fœliciter. Gregor.
- In prosperitate turbatur iustus. idem.
- Magna virtutis est, cum fœlicitate luctari: magna fœlicitatis, à fœlicitate non vinci. August. de verb. Domini. cap. 13.
- Prospera huius mundi prosperitatem habent veram, incunditatem falsam. idem Epistol. 36.
- Præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam prouocet, aliquid ut in aeternum plenius damnet. Gregor. in Past.
- In omni aduersitate infœlicissimum infortunij genus est, fuisse fœlicem. Boet. lib. 2. de consolat.
- Prosperitas animo periculosior est, quàm aduersitas corpori. August. sup. psal. 41.

. Laus

Laus.

EX GRÆCIS

Reprehēditur collaudatio,
in qua ut cuncta, &
maxima præferantur, falsa
proferantur. Plat. de amore.

Laus est, sermo elucidans ma-
gnitudinem virtutis. Arist.
Rhet. 1.

Laudare præsentem, adulatoris
est. idem Rhet. 2.

Laus, & gratiarum actio de-
betur danti, non accipienti.
idem Eth. 4.

Nec ignis concipit fumum, nec
gloria gignit invidiam, si re-
pente utrunque celeriter emi-
cuerit. idem apud Plut. de
Polit.

Non est, qui viuis gloriari pos-
sit. Menand. apud eund. de
Tranq. anim.

Sic lauda hominem, tanquam
animal mutabile. apud Plu-
tar. de cohib. ira.

Gravi sermoni nõ cõuenit laus
ridicula.

Nulla est auditio laude sua-
uior. Xenoph. apud Plut.

Gloria simulac fama, ut persi-
milis, ita quoque haud diffi-
cilis cõseruatio. modicis enim
fomentis opus habet: si quis
verò, & extingui eam, &
frigere planè sinat, non sine
magno negotio, ut iterum ar-
deat, effeceris. ibid.

In nobis est bene, & malè au-
dire. Philipp. apud Plutar. in
Apophth.

Qui à malis laudatur, timeat
ne aliquid mali fecerit. An.
apud Laët. lib. 1.

Boni cum laudantur, quodam-
modo odio laudantes habent,
si præter modum id fecerint.
Eurip. apud Stob.

Etiã laus nimia, onus est. Zen.
apud eund.

EX LATINIS.

Neminem gloriari, nisi in
suo oportet. Senec. E-
pist. 42.

Gloria umbra virtutis est. idē
Epist. 79.

Qui virtutem suam publicari
vult, non virtuti laborat, sed
gloria. idem epist. 114.

E

- Non debet dolere, qui potest gloriari. *Quint. Declam. 6.*
- Lucrifacit mortis atrocitatem, quisquis laudatus occiditur. *idem declam. 11.*
- Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ficta omnia tanquam flosculi celeriter decidunt, nec simulatū quicquam potest esse diuturnum. *Cicer. 2. Off.*
- Ea est. profectò iucunda laus, quæ ab his proficiscitur, qui & ipsi in laude vixerunt. *Cicero ad Marc.*
- Brevis vita data est, & memoria bene redditæ vitæ sempiterna. *idem Philipp. 24.*
- Exiguam nobis vitæ periculum natura circumscripsit, immensum gloriæ. *idem pro Rab.*
- Honos alit artes, omnēsque incedimur ad studia gloriæ, iacentque ea semper quæ apud quosque improbantur. *idem in Tuscul.*
- Opifices etiam post mortem nobilitari volunt.
- Gloria formam, & similitudinem honestatis habet. *Cicero. ad Cat.*
- Cum optimus quisque maximè posteritati seruiat, esse aliquid verisimile est, cuius post mortem sensum sit habiturus. *idem 1. Tuscul.*
- Non vita hæc dicenda est, quæ spiritu, & corpore continetur. illa inquam illa est vita, quæ viget memeria seculorū omnium, quam posteritas alit, quam ipsa eternitas semper intuetur. *idem pro Mar.*
- Laus, & charitas sunt vitæ sine metu degendæ firmissimæ præsidia. *Cicer. 2. de finib.*
- Non est vlla res tanti, aut commodum vllum tam expetendum, ut viri boni & splendorem, & nomen amittas. *idem 3. offic.*
- Est hominis ingenui, & liberallyter educati, velle bene audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris, & futura post obitum fama, etiam detractò sensu, consulendum est. *idem 3. de finib.*
- Sunt, qui nihil laudant, nisi quòd se imitari confidunt. *idem 2. Tuscul.*
- Compendiaria ad gloriam via

est, si quis qualis haberi velis talis esset. Socrat. apud. Cicer. 2. Offic.

Paruum nihil tam est, quod gloria parere non possit. Plin. Senior. lib. 15.

Non est necessaria solida laudis cupidini anxia diuitiarum comparatio. Max. lib. 4.

Laudare se, vani: vituperare, stulti est. idem lib. 7.

Nulla tanta humilitas est, qua dulcedine gloria non tangeretur. idem lib. 8.

Gloria nec ab his etiam, qui contemptum eius introducere conantur: negligitur. ibid.

De suis homines laudibus insolenter quidem, & libenter praedicant. Caesar de bell. ciui. lib. 2.

Nemo tam efferis moribus est, quin faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat. Gell. lib. 2.

Magna laus non abest ab admiratione, admiratio autem, quae maxima est, non parit verba, sed silentium. idem libro. 4.

Gloria maiorum, posteris lumen

Sallust. in bell. Jug.

Gloriae itinera duo: scilicet pacis, & belli. idem in coniurat.

Catil.

Gloria industria alitur. idem de cep. Ord.

Gloriam inuidiam vincere, difficillimum. idem in coniur. Catil.

Sequi gloria, non appeti debet. Plin. Iunior lib. 1. Epist.

Postquam desinimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. idem lib. 3.

Omnes qui gloria, & fama ducuntur, mirum in modum assentit, & laus, à minoribus etiam profecta delectat. Plin. lib. 4.

Nescio, quo pacto homines magis iuuat gloria lata, quam magna. ibid.

Laudare, est acerrimus stimulus mouendi. idem lib. 5.

Muldo deformius amittere, quam non assequi laudem. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil non parum grate sine comparatione laudatur. idem in Paneg.

Laudabilia multa etiam mali

- faciunt: laudare autem, nisi
 optimus non potest. *ibid.*
 Magnum est differre honorem,
 gloriam, maius. *ibid.*
 Omnibus pater honoris, & glo-
 ria campus. *ibid.*
 Nec videri potest optimus, nisi
 qui est omnibus optimis in sua
 laude præstantior. *ibid.*
 Eximia gloria aliquando for-
 tuna est, non virtutis benefi-
 cium. *Curtius lib. 8.*
 Clarior laus est, quo maior est,
 quem viceris. *ibid.*
 Citò gloria obsolescit in sordi-
 dis hostibus. *idem lib. 9.*
 In omni genere sciētia & sum-
 mis admiratio, veneratiōque
 est, & inferioribus merita
 laus contigit. *Colum lib. 1.*
 Excitat auditor studium, lau-
 dataque virtus.
 Crescit, & immensum gloria
 calcare habet. *Ovidius 3. de*
Pont.
 Satis laudat, qui tacet. in *Hi-*
stor. Sax.
 Gratia, & honor interdum in
 cupientibus opportuniora. *Li-*
uius lib. 1. Deca.
 Principibus placuisse viris, non
 ultima laus est. *Horat. lib. 1.*
Epistol.
 Dignum laude virum misse
 vetat mori. *idem lib. 4. carm.*
 Cuius prædicatio omnibus non-
 dum grata est, hunc memo-
 ria potius, quàm vocis testi-
 monio comprobemus. *Cic. 2.*
Philipp.

EX SACRIS.

Bonum laudare, non lau-
 dato, sed laudantibus
 prodest. *August. sup. Ioan-*
nem.

Laus mundi parum prodest, si
 conscientia criminis mordet.
idem.

Laus, & gloria non in vulgo,
 sed in re ipsa suavis est. *idem.*
 Gloriam concupiscens, non cogi-
 tat de labore. *Chrysoft.*

Non est gloria, quæ affectatur.
Erasm. in Epist.

Malo gloriam mihi seriùs con-
 tingere, sed solidā: quàm ma-
 turius, verùm pœnitendam.
idem.

Si gloriari cupis, gloriam despi-
 ce, & omnibus eris gloriosior.

- Chrysoſto. Homil. 92.
 Cū bene viuitur, valdè timē-
 dum eſt, ne mens deſpectis ca-
 teris de gloria ſingularitate
 eleuetur. Greg. 6. mor.
- Nō recti planè, ſed peruerſi ani-
 mi eſt, quærere gloriam, &
 non exercere virtutē, & vel-
 le coronari, qui non legitimè
 certarit. Bern. in Sermo.
- Virtus mater eſt gloria. ſola e-
 nim eſt, cui gloria iuſta debe-
 tur, & ſecura impēditur. ibi.
- Si verè laudabilis eſſe cupis,
 laudes hominum non requi-
 ras: quia quāuis alicui ſit fa-
 cilè laudem non curare, dum
 negat: eſt tamen difficile, non
 delectari, cū offertur. Hier.
 ad Cal.
- Velle addere laudem in verè
 laudato, decipere eſt. Amb.
- Laudes humana ſimul appa-
 rēt, & euaneſcunt. Chryſoſt.
- Valdè perfectorum eſt, ſic oſten-
 to opere, autoris gloriam quæ-
 rere, vt illata laude neſciat
 priuata exultatione gaudere.
 Greg. 22. mor.
- N:ſcit laudem fugere, dum ſup-
 petit, qui ad hanc didicit an-
 helare, dum deceſſet. Idem in
 Paſt.
- Natura ſape ad laudē vel igna-
 uos impellit. Laſt. libr. 3.
- Laus eſt, non facere, quod facere
 non poſſis. idem.
- Equo animo patitur laudem
 ſibi detrahi, qui ſibi nihil
 laudis arrogat. Eraſm. in
 Epift.
- Iuſtus ex laude ſua polluitur.
 Gregor.
- Remotis obſtaculis vana opi-
 nionis ſcelera nuda penſentur,
 nuda inſpiciantur, fallacia
 tegmina & vana laudis, &
 gloria auferantur, & appa-
 rebunt miſeriæ peccatorum.
 Auguſt. lib. 3. de Ciuit. Dei.
- Securitas laudis in laude Dei
 eſt, vbi laudator ſecurus eſt,
 vbi non times, ne de laudato
 erubefcat. idem ſup. Pſalm.
- Quid eſt, quod dicis? ego diues,
 ille pauper. ſarcinam tuā cō-
 memoras, pondus tuum lau-
 das. taceas laudes tuas, qui mi-
 ſerationes tuas non cōmemo-
 ras. idem de doctrin. Chriſt.
- Non valde gaudere debemus,
 quando laudamur, nec contri-

- stari, quando vituperamur: quia nec deprauare iniuria, nec coronare potest laus. idem in Epist.
- Laus dum vitatur, appetitur. Hieronym. in Epist.
- Vilius satis hominum est, & suam laudem quarentium, alios viles facere; quia alterius vituperatione se laudari putant: & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione malorum. ibid.
- Laudari interdum iusti appetunt, interdum refugiunt. Gregor. sup. 1. Reg.
- Laus hominum, periculosissima tentatio. August. lib. 10. confess.
- Laus hominum crudeliter aliquando contemnitur. idem in lib. de bon. vid.
- Laus humana non appeti, sed subsequi debet recte operantem. idem libro 2. de sermo. Dom. in mont.
- Qui laudes humanas appetit, testem suum querit in terra. Greg. lib. 13. mor.
- Si laudibus erigimur, vitupe-
- rationibus humiliamur. idem in regist.
- Laudes querere, ut maiora operetur, fallitur. idem in 1. Reg.
- Laudibus diuinis imputandum est, quicquid agere pensamus. ibidem.
- Cum pro bono opere laus transitoria queritur, aeterna retributione res digna vili pretio vendatur. Grego. in Past.
- Laus bonorum operum comes. Augustinus lib. 10. confessio. cap. 37.
- Gloria cupiditas pie fidei inimica. idem lib. 5. de Ciuitate Dei. cap. 14.
- Gloria cupiditas nonnunquam bona est. idem lib. 5. de Ciuitate Dei. cap. 13.
- Gloriari de malitia, peccatum maximum. idem lib. 3. contra Episto. Petil.
- Laudator errans, ingens malum est. idem lib. 7. de Trinit.
- Mali Deum laudare non possunt. in Psalm. 47.
- Laudibus nostris non crescit Deus, sed nos. idem sup. Psalm. 134.

Qui deum laudat lingua, non
semper potest, qui moribus
semper potest. idem tract. 8.
sup. epist. Ioan.

Hominum laus etiam improbe
actis periculose queritur. idē
sup. Psal. 79.

Laude tentamur à diabolo. idē
lib. 3. contra Petil.

Laus est in bonitate causa, non
in pœna acerbitate. idem sup.
Psal. 38.

Falsa laus, adulatio est. idē sup.
psal. 140.

Laus à conscientia, non à vulgo
estimanda est. idem tract. 6.
sup. epist. beat. Ioan.

Laudamus sæpe, ut mordea-
mus. Chryssup. Epist. ad Co-
rinth.

Castitas.

EX GRÆCIS.

AD pudicitiam nonnunquam
conducit à propriis u-
xoribus abstinere, ne quando
comovearis in alienas. Plut.
de curiosit.

Probæ mulieris nomen, itidē ac

corpus domesticis parietibus
contineri oportet. Thucyd. a-
pud Plut. de clar. mul.

Honestatis simul frōs, ac radix
est, legitimam consequi disci-
plinam.

Ornamentum est, quod ornat, ut
inquit Crates. ornat autem
quod honestiorem mulierem
facit: talem verò præstat non
aurum, non smaragdus, non
coccus, sed quacunque gravi-
tatis moderationis, & pudor-
is speciem adhibent. Eurip.
in Androm.

Pudica mulieris non cōcubitus
modò, verum nec oratio pu-
blica esse debet. nec minus ser-
mo, quàm nudatio corporis est
formidanda, & ab externis
camere debet: propterea quòd
affectus, & mores, ac dispo-
sitiō animi in sermone planè
conspiciuntur. ibidem.

EX LATINIS.

Non carere libidine, sed
vincere libidinem, vir-
tutis est. Erasmi in epist.

Hæ ferè fœmina incolumi pu-

C A S T I T A S E T P U D I C I T I A .

dicitia sunt, quæ modesta forma sunt. Ennius apud Gell. lib. 4.

Castitatis indicium, frugalitas est. Plin. Iun. lib. 4.

-Nulla reparabilis arte

Lapsa pudicitia est, deperit illa semel. Ouid. epist. 15.

Lis est cum forma magna pudicitia. idem epist. 15.

E X S A C R I S .

Fama pudicitia in feminis tenera res est. Hic. ad Sal.

Bona pudicitia coniugalis, sed melior continentia virginalis, vel vidualis. August. de Sanct. vid.

Honestati salus etiam postponenda est. Amb. 2. Off.

Honestas à natura petenda. idem 1. offic.

Pudicitia nescia est captiuitatis. Amb. de virg. lib. 3.

Pudicitia comes, verecundia est, idem 1. Off.

Castitas cōspectu impudico perditur. Aug. epist. 109.

Pudicitia vi nec in carne, nec

in animo violari potest. idem epist. 122.

Pudicitia in diuite commēdabilior. idem in Quaest. ex utroque testa.

Pudicitia, virtus animæ est, et comitem habet fortitudinē. idem libr. 1. de Ciuitate Dei cap. 18.

Pudicitia violata non obest, nisi animus consensit. ibidem cap. 6.

Pudicitia coniugalis, Dei donū. idem lib. 1. de Nupt. cap. 3.

Pudicus dicendus non est, qui propter Deum pudicus non est. ibid.

Qui de castimonia carnis superbiunt, in immunditiā carnis cadere permittuntur. Gregor. lib. 11. mor.

Nec castitas sine humilitate, nec humilitas sine castitate valet. idem 21. mor.

Castitas non est magna sine bono opere, nec e contra. idem in Euang. hom. 17.

Nihil aequè se prodit, quàm castitatis dispendium. Amb.

Pudicitia res est animæ, virginitas corporis: deniq; illa in-

tegra in animo permanente, potest ista de corpore violenter auferri: & cum ista integra manet corpori, potest illa in animo lasciuua voluptate corrumpi. Aug. contra Iul. lib. 4. Nec casta est, quae metu cogitur: nec honesta, quae mercede conducitur. Sex sunt, quae incorruptam conseruant castitatem: scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibitio sensuum, raritas sermonis cum honestate, euitatio opportunitatis, & persona, & loci, & temporis. Cass. sup. Matt. Minoris laboris est, incognitam carnis cauere voluptatem, quam reijcere iam cognitam. Bern. sup. Esd. lib. 4. Probatae castitatis dicitur, qui non manifeste apparet incontinens. apud Iurist. Casta praesumitur mulier, quae in praeterito fuit casta. ibid. Continentia suaderi potest, imperari non potest. ibid. Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem. Amb. 1. de Virg.

Concupiscentia, luxuria, & adulterium.

EX GRÆCIS.

A Nimalia multum coeuntia, cito senescunt. Arist. de Long. vit.

Incipientibus venerem vox transit in sonum virilem: abstinentibus vero e contrario. idem de Ani. 7.

Amatores aggrediuntur audacter terribilia causa concupiscentia. idem Eth. 3.

Ira, & concupiscentia venereorum transmutant corpus, & quibusdam insanias faciunt. idem Eth. 7.

Plurimum Veneris habet non nox, ut Menander inquit, sed fortuna. Plut. de fort.

Veneris finis, luxuria est. Plut. de tuend. bon. valet.

Vino sublato, non est venus. Eurip. in Rheso.

Iniuriari femina est, coire cum extranea muliere. Arist. oconom. lib.

Adulterium, curiositas est alienae voluptatis. Plut. de

Curios.

EX LATINIS.

Veluti lupus animal est cani simile: ita & adulter, & adulator, & parasitus amico similis est: amicū igitur adverte, ne canū custodum vice, perniciosum lupum nesciens, admittas. apud Stob.

Mulier eo die, quo prostituit corpus, & pudicitia modū deseruerit, statim animū immutat, ita ut familiares pro inimicis habeat: alienos autem sibi fidos reputer, ac de honestis & turpibus contrariam opinionem induat. Lysias. ibi.
Nunquam nūquam (ne dicam semel tantū) mentem habentes permittere oportet, quibus uxor est, ut domum ad ipsam ingrediuntur alie mulieres. docent enim res malas: alia questus gratia matrimonium corrumpit, alia cum peccauerit, multas morbi sui vult habere species, multa autem exstultit: hunc est, quod domus uicinas male habeant: ad hoc sibi igitur bene munita, & pessulis ostiorū adhibenda. And.

L*uxurioso frugalitas, pœna est pigro, supplicij loco labor est. Senec. epist. 72.*

Vacae pudicitia, libido occupatissima est. idem de irac. libro 3.

Non nutritur feruor concupiscendi, ubi frui licet. Quint. decla. 13.

Fœlix, qui non nisi facultates in lupanari offudit. idem declam. 15.

Libidinosa, & intemperans adolescentia effætum corpus tradit senectuti. Cato maior.

Facilior est trāsitus de virtute ad luxuriā, quàm à luxuria ad virtutem. Max. lib. 2.

Blandum malum est luxuria, & quam accusare facilius est aliquanto, quàm vitare. idem lib. 9.

Nec luxuriæ crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat. Curt. lib. 9.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper Corporis arbitriis hebetat caligine mentes. Claudianus.

Luxuria, & otio militaris disciplina tollitur. *Liv.* 4. *Dec.* lib. 10.

Adulterio quidam nobilitati sunt. *Plinius Senior.* lib. 24. cap. 5.

EX SACRIS.

Adulterium, natura iniuria est. *Ambros.* lib. 5. *Hexam.*

Adulter non prolem, sed voluptatem quarit. *Ansel.* super epist. ad *Corint.*

Adulterium nihil aliud est, quàm matrimonium illicitum. *Tert.*

Adulterium virum facit mulier, ab eo discedens. *Aug.*

Vxoris celans crimen, patronus est turpitudinis. *Chrysof.*

Adulter dicitur, qui nuptias violat. apud *Iurisc.*

Adulterium etiam feris, ac barbaris detestabile. *Ambr.* lib. 1. de *Abraham.*

Qui adulterium perpetrari desiderat, tenebras amat. *Greg.* lib. 5. *Mor.*

Adulter est in suam uxorem

amator ardentior. *Hieron.* de *Vest. sacerd.*

Adulterium etiam voluntate committitur. *Aug.* lib. 1. de *Liber. arbit.* cap. 3.

Adulteria proli cupidoitate non excusantur. idem contra *Iul.* ca. 7.

Luxuria, ignis Dei dicitur. *Gregor.* 3. *Mor.*

Luxuria in corde frænanda est. idem 20. *Mor.*

Luxuria ex superbia nascitur. idem 26. *Mor.*

Alia est luxuria carnis, alia est luxuria cordis. idem 28. *Mor.*

De ventris ingluvie luxuria nascitur. idem 31. *Mor.*

Libidinem suam nemo factis patrum defendit. *Aug.* lib. 22. contra *Fauft.*

Luxuriam fugere non prodest, si avaritiam sectaris. idem in *Euang.* *Hom.* 34.

Luxuria plusquam cetera vitia diffamat. *Greg.* sup. 1. *Re.*

Luxuria atatem omnem scædat, senectutem extinguit. *Pius secund.* apud *Plat.*

Coitus animum decicit. *Aug.*

Lib.1.Soliloq.

Cor habet in ventre gulofus: lafcuus in libidine: cupidus in lucro. *Auguft.*

Sauus criminum ftimulus eft libido, qua nunquã quietum effectum manere patitur, non eferuet, die anhelat. *Ambros. in lib. de Abel, & Cain.*

Luxuriofe viuentes ſenes fieri non expedit. *Chryfoft.*

Quemadmodum ſi videris hominem amicitias medicorum aſidue colentem, ex hoc facile intelliges, quod infirmus eſt: ſic & cum videas, ſiue virum, ſiue mulierem, de dimittendis vxoribus, aut viris legẽ interrogantes, cognoſce, quia vir ille lafcuus eſt, & mulier illa meretrix eſt. *idem ſup. Matt. 19.*

Non eſt morbus libidine commoueri, ſed eſſe libidinoſum. *Lact.*

Nihil ſic ad edomandum carnalium deſideriorum appetitum valet, quã vt quiſque hoc, quod vnum diligit, quale ſit mortuum penſet. *Greg. 26. Mor.*

Lati ex propinquo habent luxuriam. *Gregor. in Paſt. 3. part.*

Libido in paupere culpabilior. *Auguſt. in Quæſt. ex utroque reſtans.*

Libido confuſionis eſt cauſa. *idẽ 22. de Ciuit. Dei. cap. 17.*

Concupiſcentia noſtra, tentationum cauſa. *idem de Contr. cap. 17.*

Concupiſcentia minui poteſt, cõſumi non poteſt in hac vita. *idem lib. 5. contra Iulia.*

Meretrices de rebus humanis aufert, & omnia libidinibus turbabis. *idem lib. 2. de Ord. cap. 4.*

Virorum peior eſt impudicitia propter ſuperbam iactãtiã. *Auguſt. lib. 2. de Alter. coniug.*

Adulterium conſummatum, aſpectus cõ curioſitate. *Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil. 6.*

Adulterij mater concupiſcentia. *idem de Pœnit. Hom. 8.*

Adulterium etiam impudicus viſus. *ibid.*

Adulterium, mala cecitas. *ibidem.*

- Adulter de omnibus suspicatur. idem sup. act. Apostol. Hom. 25.
- Adulter erubescit, si adulter vocatur. idem sup. act. Apostol. Hom. 26.
- Concupiscentia violentissima res est. idem aduersus vitup. vit. monast. lib. 3.
- Concupiscentia saginato corpore efferuescit. idem sup. Epist. ad Galat.
- Fornicatio otiosis peculiare crimen. Chrysoſt. in cap. Matth. 21. Homil. 40.
- In fornicationem non corpus ducit, sed incontinentia. ibid. sup. Epist. prio. cap. 6. ad Corinth. Hom. 17.
- Fornicatio ex amicitia nascitur. ibi. sup. Epist. Pauli ad Theſſ. cap. 3. Hom. 4.
- Libido nescit modum. Chrysoſt. sup. Matth. Homil. 33.
- Luxuria homicidas facit. ibid. in cap. Matt. 14. Homil. 49.
- Luxuria ex temulentia venit. ibidem Carn. concup. ne ſect. Serm.
- Meretrix amare nescit. ibid. ad popul. Antioch. Homil. 14.
- Meretrix est vita in deliciis acta. Quod nemo laditur, nisi a semetipſo. Homil.

Deſiderium, Affectus
& deſideria.

EX GRÆCIS.

- Deſiderium præcedēs comprehensionem rei, magis dicitur dolor, quàm voluptas. Arist. Metaph. 11.
- Vehemens cuiusque rei appetitio comitē habet formidinem illius amittendæ, quàm hebetem ipsa lætitia facit. Plut. de tranq. anim.
- Cupiditas res est valde ſuauiſ. Arist. de anim. 11.
- Non magna res est, aſſequi quæ quis deſiderat, ſed non deſiderare ea, quibus nihil indiget. Tucyd. apud Stob.
- Signa voluntatis ſunt, delectationes, & triſtitia. Aristor. Rethor. 2.
- Ut promptam ad res gerendū voluntatem frangere, non est honeſtum: ita cum illos nos re

DESID. AFFECT. ET VOLVNT.

- linquit, impetu violentia dem.
 non est opprimenda. Plut. V-
 trum seni sit ger. resp. Efferatos affectus nō parui ne-
 gotij est componere. Plut. de
 Non quantum valeat decretum
 sed scriptoris voluntas spe-
 ctāda est. Demosth. Aduers.
 Arist.
 Volentem sine difficultate vo-
 camus. Eurip. in Helen.
 Voluntas euentibus accommo-
 danda. apud Stob.
 Accidere solet, ut cum alicu-
 ius probitatem, virtutēque
 audiamus, ita nescio quo pacto
 afficiamur, & haud secus
 eum diligamus, ac si saepe eum
 vidissemus, ut eius consuetu-
 dine iamdiu vsi fuissemus.
 ibidem.
 Affectio iudicio tenebras ef-
 fundit. Esch. in Thim.
 Affectus ex animo tollendi
 non sunt, sed cum decore, &
 moderatione conciliandi. a-
 pud Stob.
 Facillimum est omnium seip-
 sum quisque decipere. quod
 enim quisque cupit, id etiam
 animum inducit, & sibi per-
 suadet. Demetr. apud Stob.
 Affectus castigandi sunt. ibi-
- dem.
 Efferatos affectus nō parui ne-
 gotij est componere. Plut. de
 tranq. Anim.
 EX LATINIS.
 CItò rebellat affectus: quo-
 cunque se verterit, pre-
 tium aliquod suae occupatio-
 nis inueniet. Senec. Epist. 68.
 Imbecillis est omnis affectus,
 non obtinebis, ut desinat: si in-
 cipere permiseris, excluditur
 facilius, quā expellitur. idē
 Epist. 117.
 Facile deficit affectus, qui de-
 scendit. Quintil. lib. 6.
 In periculis maximē versatur
 affectus. ibid.
 Summa circa mouendos affe-
 ctus haec est, ut moueamur ip-
 si. ibidem.
 Hic solus affectus maior est,
 quā filios amare. filius mise-
 reri. idem Declam. 5.
 Nullum damnū nouit affe-
 ctus. idem Declam. 6.
 Quicquid rationem vincit, af-
 fectus est. idem Declam. 10.
 Appetitus omnes coercendi,

sedandique sunt, excitanda-
que est animaduersio, & di-
ligentia, ut ne quid temerè, ac
fortuito, inconsideratè, ac ne-
gligenter faciamus. Cicer. 2.
Offic.

Efficiendum est, ut appetitus
rationi obediant, eamque nec
præcurrant, nec propter pigri-
tiam, ac ignauiam deserant,
sintque tranquilli, atque om-
ni animi perturbatione ca-
reant: ex quo elucebit omnis
constantia, omnisque mode-
ratio. idem 1. off.

Suum cuique pulchrum est. ad-
huc neminem cognoui poetã,
qui sibi non optimus videretur.
sic res habet, me delectat
mea, te tua. idem 5. Tuscul.

Ad omnes affectus impetu ra-
pimur. Curt. lib. 7.

Non ferè est, qui sui periculi in-
dex, non sibi se equirem,
quam reo præbeat. Cicero pro
Deiot.

Ut quisque audit, mouetur.

Quint. lib. 11.

Voluntatem spes facit. idè li. 3.

Disidet ambiguus semper mès
obuia votis,

Nec voluisse homini satis est,
optata recusat.

Esse in honore placet, mox pœ-
nitet. Auson. in Eglóg.

In magnis & voluisse sat est.
Propertius.

Multum ad rem pertinet, quo
proposito ad rem accedas. Sen.
Epist. 109.

Sacrificantium mens, non res
attenditur. Plin. Senior in
præf.

Plus voluisse peccare nocuit,
quam non peccasse, profuit.
Maxim. lib. 6.

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione
voluntas. Iuuenal. Sat. 6.

Semper in fide quid senseris,
non quod dixeris, cogitandum
est. Cicer. 2. off.

Nulli affectu satis fuit, quod
aptanti nimium videbatur.
Sen. epist. 119.

Rerum expetendarum tria sunt
genera. nam est quiddam,
quod sua vi nos attrahat ad se
se non emolumento captas ali-
quo, sed detrahens sua dignita-
te, quod genus, virtus, sciētia,
veritas est. aliud autem non
propter suam vim et naturã,

DESID. AFFECT ET. VOLVNT.

sed propter fructum atque utilitatem petendam, quod pecunia est. tertium est ex omnibus partibus iunctū, quod ex sua vi & dignitate nos inducit, & pra se gerit quamdam utilitatem, quo magis expectatur, ut amicitia, bona existimatio. Cicero. 2. de inuent.

Cupiditas agendi aliquid, adolescit una cum aetate. idem 5. de finib.

Inutiliter aliquid concupiscere, & in eo perseveranter morari, exitio cu dulcedo vicina est. Max. lib.

Nihil aequè gratum est adeptis, quam concupiscentibus. Plin. Iun. lib. 2.

EX SACRIS.

Cuncta desideria dilatione crescunt: si autem dilatione deficiunt, desideria non sunt. Grego. homil. 23.

Valentiores voces apud secretissimas aures Dei, non voces faciunt, sed desideria. idem in mor.

Ita fit, ut quod maximè quæritur, fugiat maximè. Erasmo. in epist.

In qualitate desiderij potest mens honesta cognosci. Cassiod. lib. 4. epist. 25.

Desiderijs religiosus facile est cōcedendum. Greg. epist. 25.

Desiderium mutabile est. August. de subt. Dialect.

Affectanti caelestia, terrena non sapiunt. Bernard. in Epist. 110.

Desiderium est, ipsa oratio. idē sup. psal. 37.

Desiderium, vox etiam est valida. Bernard. sup. Cant. sermo. 74.

Voluntas ad malè agendum libera est, ad bene non ita. August. serm. de verb. Apost.

Voluntas non est, ubi est necessitas, Bernard. de lib. arbit.

Quicquid vis, & non potes factum Deū computat. August. sup. psal. 57.

Mala voluntate miser quisque efficitur, sed misereor, cum desiderium male volūtatū impletur. idem 13. de Trinit.

Volun-

Voluntas Dei in omnibus operibus nostris attendenda est.

Greg. 6. mor.

Quos plerunque voluntas prava peruertit, aduersitas corrigi. idem 33. mor.

Voluntatem propriam aliena subijcere, maioris est meriti. idem sup. 1. Reg.

Si propterea non facis furtum, quia times, ne videaris, intus in corde fecisti: furci reus teneris, etsi nihil tulisti. Aug. de lib. arbit.

Abst, ut id, quod propter bonum, & licitum facimus, si ex hoc quicquam mali acciderit, prater nostram voluntatem nobis imputetur. idem in epist.

Bonum prorsus condemnat intentio prava, & non penitus excusat recta. Bern. de pracep. discip.

Velle, fabricatio Dei est. Nantz.

Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit qui nocere disposuit. Hier.

Omnia reliquit qui voluntatem habendi deseruit. idem.

In omni, quod dicitur, semper debemus tacite recurrere ad mentem, & interiorē testem & iudicem requirere. Greg.

Voluntas humana nō est libera, quādiu cupiditatibus subditur. Aug. epist. 144.

Voluntas non libertate gratiā, sed gratia libertatem consequitur. idem de concept. & grat.

Ex voluntatum qualitate, non temporum spatiis facta metiuntur. Aug. epist. 49.

Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: ut & de bono opere proximo praebeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere quarimus, semper optemus secretum. idem.

Voluntati nec leges imperant nec principes dominantur, libera est, & maximē, si spiritus ducitur: quia ubi spiritus, ibi libertas. Bern. in epist.

Nihil interest, quo animo facias quod fecisse vitiosum est. Laët. lib. 5.

Est aliqua pietatis pars, velle pium fieri. Eras. in epist.

DESID. AFFECT ET. VOLVNT.

- Non sunt omnia bona, qua bona intentione fiunt. Aug. Verba iustorum, & iniustorū similia sunt. differunt autem intentione. Greg.
- Humana aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant: diuina verò iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur. idem 28. mor.
- Voluntas testatoris est lex. apud Iurisconf.
- Cum vult, non potest, quia quādo potuit, noluit, & ideo per malum velle, perdidit bonum posse. August. de verb. Apost.
- Intētio peruersa si fuerit, prauū est omne, quod sequitur, licet rectum videatur. Greg. lib. 1. Dialog.
- Bene velle, Dei donū est. Aug. lib. 1. contra epist. Pelag.
- Et velle, & facere facit in nobis Deus. idem de liber. arbit.
- In voluntate meritum est. idem lib. 1. contra Pelag.
- Voluntas Dei, est ipse Deus. idem lib. 11. confess. cap. 20.
- Voluntas Dei, causa est omniū. idem lib. 1. de Genes.
- Voluntas Dei, est lex eius. idem in Psalm. 36.
- Bona voluntati virtutes omnes adherent. idem lib. 1. de liber. arbit.
- Voluntas mali, non est permit-tenda sua libertati. idem Epist. 204.
- Voluntas mala, primum animæ vitium. in sent.
- Voluntatem malorū in bonum Deus non conuertit, quia non vult. idem 11. de Genes.
- Voluntas bona, etiam misericordia est. idem sup. psal. 125.
- Nihil tam in nostra potestate, quàm ipsa voluntas. idem libro 3. de lib. arbit.
- Voluntas est, qua peccatur, & qua bene viuatur. idem lib. 1. retract.
- Quod arden-ter volumus, moderate dissimulare non possumus. Hier. ad Heliod.
- Voluntas non cogitur, & propterea sola meretur, vel demeretur. Ber. sup. Cāt. ser. 59.
- Voluntas nostra, grāde malum est, quo fit, vt bona nostra, bona nobis non sint. idem sup.

Cant. serm. 172.

Intentio bona, & recta requirit duo: rem, & causam, id est, quod intendas, & propter quod. idem sup. Cant. serm. 33.

Intentio pugnantis, est causa, aut periculi, aut victoria. idem serm.

Voluntas nostra voluntati divinae subijci debet. Bern. de subiect. nostr. volunt.

Affectio sine ratione, motus est bestialis. August. lib. 1. de amic. cap. 9.

Affectus animi qui non habet, recte non viuunt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Iudicare digne de subditis nequeunt, qui in subditorum causis non merita, sed odium, vel gratiam consequuntur. Greg.

Omnis humanus affectus ponendus est ei, qui studeat veram pietatem animis hominum inserere. Eras. in Epist.

Affectus tuus pretium imponit operi tuo. Amb. 1. de Off. Expressio, affectus est iteratio. Bern.

Affectibus non est dandum tempus.

Multa non facere cogit affectus, dum propinquitatem prospicimus corporum, & corporis, & animae offendimus creatorem. Hier. ad Fabiol.

Quemadmodum fit, ut incertis de causis alia forma alios rapiat: ita videtur, & ingeniorum esse quaedam cognatio tacita, quae facit, ut certis ingenii impese delectemur, ceteris non item. Eras. in Epist.

Quicumque consanguinitate, aut amicitia, vel econuerso hostili odio, & inimicitis in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Christi, qui est iustitia. Hier. in Orig. sup. Amos.

Personam hominis accipere, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare. Gre. in Ho. Affectuum omnium capita sunt, delectatio, & dolor. Amb. lib. 2. de Iacob.

Affectus promerendi caelestia tanto fit capax, quanto fuerit spectando longanimis,

- Grego. 20. mor. *Appetitus lege natura subiectus est rationi. Amb. lib. 1. Offic.*
- Affectio alia est, quam caro gignit: alia, quam ratio regit: alia, quam condit sapientia. Bern. serm. 2. sup. Cant.*
- Affectiones ordinatae, virtutes sunt: inordinatae, vitia. idem in parv. serm.*
- Affectio animae mutabilitas diuina mutat nomina. idem de diuers. affect.*
- Affectus liber est. idem Epist. 183.*
- Affectus suas voces habet. idē serm. 69. sup. Cant.*
- Absit domine, ut in tabernaculo tuo pro pauperibus accipiantur personae diuitum, aut ignobilibus nobiles, quando potius infirma mundi elegisti, ut confunderes fortia. August. serm.*
- Affectus animae, quasi animalia sunt cum corpore. August. lib. 2. de Genes.*
- Appetitus reprimendus, quem omnino restringere non possumus. Bern. de tripl. gener. cogn. nost.*
- Appetitus vanitatis, est contemptus veritatis, & contemptus veritatis, causa est nostra cecitatis. idem sup. Cant. serm. 22.*
- Affectio obtenebrat iudicium, Chrysof. sup. act. Apo. Homil. 28.*
- Affectioibus singulis phar-maca quaerenda. idē sup. Gen. Hom. 32.*
- Voluntatem Dei scrutari, tutum, & pium est: maiestatem vero, temerarium, & formidandum. Ber. sup. Cant. serm. 63.*
- Voluntas propria cesset, & infernus non erit. idem de resurrectione Domini. serm. 3.*
- Voluntas hominis libera cum adiutorio Dei. idē sup. Matt. Homil. 13.*
- Voluntas sacrificium exhibetur Deo. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 41.*
- Inter verba laudantium, vel vituperantium ad mentem semper recurrendum. Greg. in regist.*

Necessitas.

EX GRÆCIS.

Necessitas facit industriã
parandi victus. Plat.
de Rhe.

Quæ necessaria sunt, turpe est
nescire. idem de legib.

Necessariũ non contingit aliter
se habere. Arist. Metaph. 4.

Necesse est, alteram partem con-
tradictionis esse veram. ibid.

Fortissima rerum omnium, ne-
cessitas est. cuncta enim su-
perat. Thal. apud Diog. lib. 1.

Omne, quod ex necessitate fit,
scruius est, testibus Philoso-
phis. Eurip. in Orest.

Nulla res necessaria, turpis est
hominibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Efugere non poteris neces-
sitates, vincere poteris.
Senec. Epist. 37.

Da operam, ut quicquid necesse
futurum est, nunquam inui-
tus facias. idem Epist. 62.

Repugnanti, non volenti necesi-

tas est: in volente necessitas
non est. ibid.

Necessitas fastidium excutit,
recipiunt superuacua delectũ.
idem Epist. 120.

Necessitas cogit, quod non ha-
beas, aliunde sumere. Cicer.
de Orat.

Humana imbecillitatis effica-
cissimum duramentum est,
necessitas. Max. lib. 2.

Necessitatis morbus grauissi-
mus. Cicer. contra Catil.

Necessitas, pars rationis est.
Plin. Iunior. lib. 6.

Efficacior in aduersis necessitas.
Curt.

EX SACRIS.

Foelix necessitas, quæ in me-
liora compellit. Aug. ad
Arm. & Paul.

Necessitatis tempore omnia
sunt communia. apud Iurif-
cons.

Necessitas dicitur, quæ in pote-
state nostra non est. August.
lib. 1. de Ciuit. Dei.

Necessitas mater est omnium
humanarum operationum.

F ij

COGITATIO ET CONSIDER.

Cogitatio, & consideratio.

EX GRÆCIS.

Considerata meditatio orationem, & congrua mensura vagari nō sinit. *Plutarc. de educ. lib.*

Antequam domo quis exeat, recogitet quid acturus sit: cum redierit, quid egerit. apud Diog. lib. 1.

Eadem est meditatio bene viuendi, & bene moriendi. Epist. apud Diog. lib. 10.

Consideratio est cogitationis cōtentio. Plat. in defin.

Apud mortales alteræ semper cogitationes sapientiores sunt. Eurip. in Hippol.

Et quæ longè absunt, & quæ propè sunt, considerari debēt. ibid.

Quod expediat, latet, atque obscurum est: sed sapientis viri cogitatione cernitur, hominis eloquentis oratione declaratur. Demosth. 1. Olynth.

Quorundam subitæ cogitationes meditationis aliorum consi-

lis præcellunt. ibid.

Cogitatio, orationis est fons. Chrysipp. apud Stob.

Nescimus aestimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est. Senec. Epist. 83.

EX LATINIS.

Aliquid quotidie aduersus paupertatem, aliquid aduersus mortem auxilij compara, nec minus aduersus ceteras pestes: & cum multa percurrens, unum excerpere, quod illa die cōcoquas. *Senec. Epist. 2.*

Quid pulchrius consuetudine exaudiendi totū diem? idem de ira. lib. 3.

Nulla res magis prodest, quam cogitatio mortalitatis. ibid.

Minus afficit sensus fatigatio, quam cogitatio. Quint. libr. 1.

Cogitatio paucis admodum horis magnas etiam causas complectitur. hæc quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adiuuatur: hæc inter medios rerum actus aliquid

inuenit vacui, nec otium patitur. Quintil. 10.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat, ne id modo consideret, quàm illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem: in quo considerandum est illi, ne aut temere desperet propter ignauiam, aut nimis confidat propter cupiditatem. in omnibus autem negotiis, prius quàm aggrediare, adhibenda est preparatio diligens. Cic. 1. Off.

Docto homini, atque erudito cogitare, est viuere. idem 4. Acad.

Quoniam multum prodest animi prouisio, & preparatio ad minuendum dolorem, sint semper homini omnia humana præmeditata. idem 3. Tusc.

In omnibus quid tempora peccant, aut personis dignum sit, semper considerandum est. idem 2. de inuent.

Primus metus adimit consiliū: recogitatio verò reddit confidentiam. Terent. in Eunuch.

Summa stultitia professio est,

cogitatis sceleribus nõ ire obuiam, sed manere, operiri que: ut cum admissa, perpetrataque fuerint, tunc denique ubi facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur. Gellius libro 7.

Simul cogitant defensionem, iniuriam molientes. Sallust. in bell. Iug.

Homines aut mortalitatẽ suã, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. lib. 9.

Nemo aliud potest cogitare, quàm quòd diligit. Colum. lib. 11.

Versamur in variis cogitationibus, ubi prima quaque dānamus. Curt. lib. 6.

EX SACRIS.

Quicquid pudet dicere, pudeat & cogitare: asuescat animus sollicita semper, ac peruigili custodia discernere cogitationes suas: & ad primum animi motū vel probare, vel reprobare quod cogitat, vel bonas cogitationes aiat, vel malas statim

COGITATIO, ET CONSIDERATIO.

extinguat. Hier. ad Metr.

Cogitationes turpes vitare non potest qui honestas non habet.

Greg. sup. 1. Reg.

Ante oculos Dei vacuæ non transuolant cogitationes nostra, & nulla momenta temporis per animum transuolant sine statu retributionis. Greg. 20. mor.

Quocumque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud perdidisse. Cassiod. sup. Psal.

Quemadmodum ortus cogitationum non pendet à nobis: ita reprobatio, vel electio consistit in nobis. idem.

Considerata infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Greg. 5. mor.

Spiritualis homo omne opus suum aeterna quadam consideratione praeuenit, prius quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Ber. de consi.

Consideratio tui in tria quadam diuidatur: si consideres, quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in

vita. ibidem.

Omnis grauis angustia, si me inspicio, non tolero: si non inspicio, nescio me ipsum: si me considero, terret me facies mea: si me non considero, fallit me damnatio mea. Ansel. in suis medit.

Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum se ipsum. prius enim est, ut cognoscas inuisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscenda inuisibilia Dei. etsi non potes cognoscere te, ne praesumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Præcipuum speculum ad videndum Deum, est animus rationalis intuens se ipsum. Hugo 3. de Didasc. cap. 3.

Consideratio meliorum multum prodest ad humilitatem sanctorum. Greg. 31. mor.

Cuilibet officio, & statui contemplatio tribuitur. idem sup. Ezech.

Cogitationes nostræ non sunt in potestate nostra. Aug. lib. 4. cont. epist. Petil.

Cogita, unde venis, & erubescere: ubi sis, & ingemisce: quò vadis, & contremisce. Bern. de Prim. medit.

Cogitare debemus Dei maiestatem cum timore, charitatem cum amore. idem de aduent. domin. serm. 3.

Consideratio quærat quod sermo non expedit. Bern. de considera. lib. 5.

Cōsideret seipsum homo, ut piè condescendat proximo. idem sup. Cant. Serm. 45.

Cogitationes obscæna omni bestia ferociores. Chry. sup. Mat. hom. 60.

Cogitationis peccatum cōtraria cogitatione dissoluitur. idem sup. Matt. hom. 12.

Verbi visitationem putantes nostram esse cogitationem, periculose erramus. Bern. super Cant. serm. 33.

Temeritas.

Res fallax, temeritas. Demetr. Phaler.

Temeritas, impetus est sine ratione. apud Stob.

Temeritas omnis animorum calamitate corporum frangitur. Quint. Decla. 1.

Temeritas cum sapientia non commiscetur. Cicer. pro Murena.

Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia. Cic. 1. Off.

Nihil est temeritate turpius, nec quicquam tam indignum sapientis gravitate, & constantia, quam aut falsum sentire, aut quod non satis exploratum, & cognitum sine ulla dubitatione defendere. idē. 2. de Nat. deorum.

Temerarium est secundis non esse contentum. Plin. Iun. li. 4.

Temeritas fœlix nunquã inuenit modum. Curt. lib. 8.

Vnum est temeritatis solatium, perpetua fœlicitas. idē lib. 9.

Audacia, & temeritati potius serò, quàm nunquam obuiandum est. Liuius 1. Deca. lib. 4.

Nimum praeceptum est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse. Augu. in

COGNITIO, ET NOMEN.

sermo de Ascens.

Qui se dicit scire quod nescit, temerarius: qui se negat scire quod scit, ingratus est. idem.

Compescat se humana temeritas, & id, quod non est, non querat, ne quod est, non inueniat. idem contra Manich. lib. I.

Imperitiam comitatur temeritas. Na Zan 7.

Fortitudo si nulla necessitate cogente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritatem conuertitur. Lact.

Non sibi quisque proponat, & dicat, Habere volo, quod vincam. Aug.

Periculis se offerre, temeritas est. Amb. I. Off.

Cognitio, & Nomen.

EX GRÆCIS.

Philosophia est, qua quis se, & alios, bonine, an mali sint, cognoscit. Plat. de Philosoph.

Noti maximè de se inuicem so-

liciti sunt.

Nosce teipsum. Delph. script. a. pud Plat. de nat. nom.

Vnusquisq; bene iudicat, quod cognoscit, Arist. Eth. I.

Couenit, ut sui quisque pulsus peculiare rationes non ignoret (singulis enim diuersa sunt) nec suæ temperaturæ sit imperitus, quàm calidum, quàm siccum habeat corpus, nec quarum rerum vsu vel iuuari soleat, vel offendi. Plu. de tuend. bona valet.

Omnibus quidè innata est cupiditas quadam & cognoscendi, & innotescendi. ibidè.

Difficile est in voluptatibus se bene noscere. Demet. Phaler.

Cognoscens age. Sodiad.

O Iupiter, de auro, quod sit adulterinū indicium hominibus præbuisi manifestū: virorum autem quod conueniat malum exploratum habere, nullus character insitus est corpori. Eurip. in Medea.

Pulchra nomina imponenda sunt pueris. Plat. de Sap.

Denominatio fit ab affine, & à digniore. Arist. Polit. 8.

Multi, ut est verisimile, variis regionibus nomina eadem habent, & ciuitas cum ciuitate, & mulier cum muliere. Eurip. in Helena.

Nomina cum re consentiunt. Demosth. 1. Olynth.

Non oportet ex significatione nominis de moribus iudicare.

EX LATINIS.

Discite omnia præter virtutē, mutare nomina.

Senec. Epist. 96.

Errori par est, paruis dare modum excedentia nomina, nisi cum ex industria risus inde captatur. Quint. lib. 8.

Initium est salutis, cognitio peccati. Senec. Epist. 29.

Multò ad rem magis pertinet, qualis tibi videaris, quam alius. idem Epist. 29.

Opus est ad lætitiã sui experimento. idem de Prosp.

Totum inspicere mentis tuæ aditum, etiã nisi nihil mali facti, potes facere. idem de ira lib. 3.

Noscat se quisque, & non tan-

tum ex communibus præceptis, quàm ex natura sua capiat consilium formandæ actionis. Quint. lib. 11.

Minimè sibi quisque notus est, & difficillimè de se quisque iudicare, & sentire potest. Cicer. 3. de Ret.

Cognitione turpium vehementium amantur honesta. Eras. in Epist.

Caput est in omni negotio nosci, quid agendum sit. Colum. lib. 1.

Pauci dignoscere possunt.

Vera bona, atque illis multum diuersa, remota Erroris nebula. quid enim ratione timemus,

Aut cupimus? Iuue. Sat. 10.

Autorum nomina non suppressenda sunt. Plin. Senior in Prolog.

EX SACRIS.

A Creatura nõ cognoscitur Deus, nisi quantum vult se reuelare. Ans. super Euang.

Cognitio infelicitatis, est sum-

COGNITIO, ET NOMEN.

- mus ad fœlicitatem accessus. idem sup. Epist. ad Rom.*
Qui vult intelligere, qualis est, sales debet aspiciere, qualis nō est. Gregor. 2. 4. mor.
Quantò quis minus se videt, tantò minus sibi displicet, & quanto maioris gratia lumen percipit, tantò amplius reprehensibilem se esse cognoscit. ibidem.
Prudentis hominis est, nosse mēsuram suam. Hier.
Cognitio Dei nihil prodest, nisi mutetur conuersatio. Aug. in Quæst. ex utroque test.
Absque notitia sui creatoris omnis homo, pecus est. Hier. ad Heliod.
Inuentionis pars est non minima, nosse quod quæras. August. lib. 1. Quæst. sup. Genes. cap. 1.
Nosci ab omnibus amatur. idem 11. de Ciuit. Dei. cap. 27.
Glutinum duplex, cognitionis, & dilectionis. Bernard. in de. dic. eccles. Sermo. 1.
Nosse deum, doctum facit hominem: timere Deum, sapientē. Bernard. in Epist.
Cognomen debet poni quādo ex nominibus propriis resultat incertitudo. apud Iuriscōsul. Nisi rei nomen sciueris, cognitio rerum perit. Isid.
Nomina apud veteres ratione aliqua ponebantur. Ambr. sup. Epist. ad Rom.
Nomen à noscendo dictum est. Aug. lib. de Magist.
Vnde fit, eius nomen habere potest, quod inde fit. idē lib. 10. confess. cap. 19.
Nomen quasi notamen dictum. idem in Genes. ad lit.
In nominibus non est laborandum, ubi de re constat. idem lib. 2. contra Cres.
Nomen sine re, nihil est. Idem in Epist. beat. Ioan.
Res significans significata rei nomen, aliquando accidit. idē Epist. 102.
Nomina rebus sunt posteriora. Basil. contra Apolog.
Vestigare, quid desit, non sit tibi pigrum, nec quod desit, verendum sit fateri. Bern. de Conf. lib. 2.
Affectuum animi mutabilitas diuina mutat nomina.

Bernard.de diuers.affect.

Ars,& Ingenium.

EX GRÆCIS.

Peritiam ars, imperitiam
fortuna sequitur. Plat. de
Rhet.

Quod caret ratione, ars non est.
ibidem.

Omnes præceptiones artium, le-
ges sunt. idem de legib.

Res omnes vel natura, vel for-
tuna, vel arte fiunt. ibid.

Oportet ut ars in hoc naturam
imitetur, ut quicquid agit,
propter finem agat. Arist.
de Poët. 2.

Omnes artes utuntur quibusdã
communibus. idem Elench. 1.

Ex sensu fit memoria, ex mul-
tis memoriis fit experimētum:
ab experimento autem uni-
uersale accipitur, quod est
principium artis, & scientiæ.
idem Post. 1.

Ars imitatur naturã, in quan-
tum potest. idem Physic. 2.

Ars multa complet, quæ effi-
cere natura non potest. ibid.

Artifex, qui potest se aßimu-
lare naturæ, secundum suum
posse, semper est melior. idem
de sensu & sens.

Artifex sapientior est experto.
idem Metaph. 1.

Experientia artem facit, impe-
ritia verò casum. ibid.

Experientia, singularium: ars
verò uniuersalium cognitio
est. ibid.

Hominum genus arte, & ra-
tionibus uiuit. ibid.

Ars gubernãdi ciuitates prin-
cipatum tenet in omnibus ar-
tibus. Arist. Eth. 2.

Addimenta artium fiüt cum
temporum longitudine. idem
Eth. 1.

Circa difficilia ars fit semper,
& virtus. idem Eth. 2.

Vnusquisque artifex diligit o-
pus suum. idem Eth. 9.

Ars laborat citra fortuna opẽ.
idem de Forti.

Cuiusque rei quispiam usum
habet, hoc est unicuique ma-
ius, quàm Troiam capere. Eu-
rip. in Andr.

Quisnam sagittarius artis suæ
tam peritus est, qui non ali-

ARS, ET INGENIUM.

- quando aberrat ab scopis? Demosth. 1. Olynth.
- Vir pauper, qui nullam didicit artem, non tuto vivere potest. apud Stob.
- Artem natura requirit. ibidem.
- Hominem ingeniosum, atque mansuetum, atque virilem difficile reperies. Plat. de Scient.
- Consentaneum est, in genere nobili, quam ignobili, ingenia esse meliora. idem de Natur. nom.
- Hominis ingenium, seu cariem, & senium in otio contrahit. Plat.
- Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit. Arist. apud Sen. de tranq. anim.
- Ingenium seruitute opprimitur. Homer. Odyss. lib. 12.
- Bonis ingeniis minore periculo consulitur. Demosth.
- Magni est ingenij, statim in presenti videre, atque intelligere, quid dicto, & facto sit opus: turpe est re facta intelligere, quid fieri debuisset. Demosth. 1. Olynth.
- Multa opportuna dictu fortunatis, & ingeniosis subito veniunt in mentem. ibid.
- Homines acres nunquam otium agunt semper aliquibus negotiis facessunt. ibid.
- Ingenium magnum & prauum, calamitosum est reipub.
- Remum impellit, qui didicit. Plutarch de Curiosis.
- Opus, quod fit à melioribus, semper est melius. Arist. Polit. 1.
- Nullus est usus statuae, etsi pulchre fabricata sit, nisi quis accedat, quid vim artis intelligat. apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia, & ad intelligendum apertiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer fit purus, ac tenuis, quam eorum, qui utuntur crasso caelo, atque concreto, qui etiam cibo quo utaris, interest ad mentis aciem. Cicer. 2. de Nat. d'porum.

Fere sit, ut ingenia acriora cor-

- puscula fortiantur imbecilliora. *Erasm. in epist.*
- Paritas ingeniorum, emulationem facit. *Gell. lib. 14.*
- Nulli tam clarum statim ingenium est, ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam, atque commendator contingat. *Plin. l. 1. lib. 6.*
- Aliud sollicitudinis, aliud securitatis ingenium est. *idem in Pan.*
- Sape summa ingenia in occulto latent. *Plaut. in Capt.*
- Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus.
- Qui velit ingenio cedere, rarus erit. *Mart. lib. 8.*
- Singula quid referam? nil non non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingenique bonis. *Ouid. 3. de Trist.*
- Infeliciter euenire solent quae tentantur inuita *Minerua.*
in hist. Sax.
- Ingenium hominis ad vitia procliuè, perniciosum statim arripit. *ibid.*
- Fœlix illud seculum ante architectores fuit: ista nata sunt iam nascente luxuria. *idem epist. 91.*
- Non desiderabis artifices, si naturam fueris secutus. *ibid.*
- Omne, quod ars consummauit, à natura duxit inuitum. *Quint. lib. 2.*
- Tradi omnia, quae ars efficit, non possunt. *Quint. lib. 7.*
- Artes virtutis sunt magistrae. *Cicer.*
- Omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur. *idem pro Arc. poët.*
- Non est interdictum aut rerum natura, aut à lege aliqua, atque more, ut singulis hominibus, ne amplius quam singulas artes nosse liceat. *idem 2. de Orat.*
- Quam quisque nouit artem, in ea se exerceat. *idem 1. Tusc.*
- Ad quas artes aptissimi erimus, in his potissimum elaborabimus, si aliquando necessitas nos ad ea detruserit. *idem 1. Off.*
- Nulla ars imitari naturae so-

ARTES, ET INGENIUM.

- tertiam potest. idem 2. de nat. deorum. *narrat arator: Enumerat miles vulnera, pastor oves. Propert. lib. 2.*
- Meliora sunt quæ natura, quam quæ arte perfecta sunt. *Caput est artis dicere quod facias. Quint. lib. 11.*
- ibid. *Quicquid fieri potuit, potest. Senec. epist. 99.*
- Ut non omnia prudenter dicantur, tamen in plerisque officio fungi præclarum est. *Demost. 1. Olynth.*
- Magnum lenocinium est, autor gratiosus. *Eras. in epist.*
- Avaritiæ causa artes coluntur. *Maius est propria facere, quam aliena disponere. Lact. lib. 2.*
- Plin. Sen. lib. 2.
- Quod ars adumbrare non valet, ea casus imitatus est. *Opus nullum certum est mercedis incepta. Tert.*
- ibidem.
- Usus, & experientia dominatur in artibus. *Columel. libro 1.*
- EX SACRIS.
- Nulla est ars, aut disciplina, quæ singulari sit consummata ingenio. *idem lib. 4.*
- Artis infœcunda est sine usu, & usus temerarius est sine arte. *Chrysof. super Psal. 6.*
- Ut nulli venatori fuit vitio, non omnes feras capere: ita diffusam artem tractantibus, satis est maximam partem tradidisse. *ibid.*
- Artifex novit suum opus. *Aug. sup. Ioan. tract. 2.*
- Indubitata artis approbatio est rerum semper effectus. *Veg. lib. 2.*
- Omnes artes instructore indigent. *Hier.*
- Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. *Sidon. 5. epist.*
- Nauta de ventis, de tauris *Artes materiis posteriores. Basil. in Hexam.*
- Artes pascendi, & regnandi, sorores sunt. idem in Cont. sanct.*

sanct. Mart.
ingeniosum nasci, felicitas est.

Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei.

Doctrina politiora quidem, sed
non meliora ingenia facit.

Tert.

Sicut qui tardus est ad percipiē-
dum, pro intentione tamen bo-
ni studij primum percipit:
ita qui praestitum sibi à Deo
ingenium negligit, cōdemna-
tionis reus existit: quia donū,
quod acceperat, despicit, &
per desidiā derelinquit. Isid.
de summo bono.

Grandes materias ingenia par-
ua non sustinent. Hier. ad
Nezot.

Maximum vitiū est subtilita-
tis, nimis se ostendere, utilif-
sima est dissimulatio subri-
lilitatis, quæ affectu apparet,
habitu latet. Pet. Rauen. in
serm.

Artis suæ neminem pudeat.
Chrysof. sup. Epist. ad Co-
rinth. Homil. 6.

Artes nō docent moderari pas-
siones. idem sup. act. Apostol.
homil. 28.

Adde, quòd ingenuas didi-

cisse fideliter artes,

Emollit mores, nec sinit esse
feros. Ouid. 2. de Pont.

Nulla vitæ pars vacare debet
officio, in eoque excolendo sita
est vitæ honestas omnis, &
in negligendo turpitudine. Cic.
2. Off.

Officia viri, & mulieris Deus
pulchrè digessit. Chrysofom.
homil. 34. sup. epist.

Eloquentia.

EX GRÆCIS

MOres dicentis sunt, qui
persuadent, non ora-
tio. Menand. apud Plut. de
Polit.

Arts rectè dicendi non absque
veritate. Plat. de Republ.

Rhetorica persuadet, sed non do-
cet. idem de Rhet.

Rhetorica docet & iusta per-
suadere, & horum contraria
fugere. Arist. Rhet. 1.

Rhetor non semper persuadet,
nec medicus semper sanat. idē
Top. 1.

Ciuile ius, & gratia eloquen-

- tia non in postremis ducenda est virtute magistra, & prin-
 cipe : non enim rhetoricam
 suadendi opificem, sed adiu-
 tricem esse debemus existima-
 re. Plut. de Polit.*
- Rhetorum est agere verbis, phi-
 losophari autem licet etiam
 tacendo. Plutar. probl. 1.*
- Tumidum orationis genus, ci-
 vile nequaquam est. tenue
 verò nusquam mouet. quem-
 admodum enim corpus non
 solum incolume, sed etiam
 bonæ habitudinis esse oportet :
 ita & orationem non modo
 non ægram, sed etiam robu-
 stam esse conuenit: nam quic-
 quid tutum est, id solummo-
 do collaudatur : quod cum
 periculo fit, id etiam admira-
 tione prosequimur. Plutar.
 de lib. educ.*
- Dicendi peritus, dicendi quoq;
 tempus cognoscit. Arch. a-
 pud Plut. in Apophth.*
- Praclara gesta præclaris indi-
 gent orationibus. ibid.*
- Quantum in bello potest ferrum,
 tantum in Reipubl. prodest
 eloquentia. Demetr. apud*
- Diog. lib. 5.*
- Bona causa bonæ orationis sem-
 per accusationem præbet. Eu-
 rip. in Hec.*
- Cum facundus orator malè sen-
 tiens persuaderit populū, exi-
 tium fert Reipubl. Eurip. in
 Orest.*
- Oratoris est consilium dare, po-
 puli rem gerere. Demosthe.
 in Cher.*
- Non orator, sed oratio inspectan-
 da. idem Exord. 14.*
- Grata, quàm utilia dicere, dif-
 ficilius est. idem Exord. 18.*
- Orator ad captum auditorum,
 & ad rei naturam accommo-
 danda. idem Exord. 18.*
- Orator in bona causa autoritate
 imperandi perditus est. De-
 mosth. ex arg. lib.*
- Magna eloquentiæ vis potent-
 tissimos etiã reges repugnat.
 idem 1. Olynth.*
- Cauenda est oratori præsertim
 in rebus dubiis affirmatio,
 quæ contentiosorem facit au-
 ditorem. ibid.*
- Tanquam bonus figulus, oratio
 animam ornat. Plato apud
 Stob.*

EX LATINIS.

Non esset in rebus humanis eloquentia, si tantum cum singulis loqueremur.

Quint. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idem lib. 8.

Non satis efficit, nec ut debet, plenè dominatur, si usque ad aures tantum volet oratio. ibid.

Minus est totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui disertis esse malunt, quam bonis. idem lib. 12.

Nemo est orator, qui non se similem Demosthenis esse velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miser, & ut ita dicam, pauper orator est, qui nullum verbum æquo animo perdere potest. Quint. lib. 8.

A philosopho si afferat eloquentiam, non asperror: si non habet, non admodum desidero. Cicer. 2. Tusc.

Pacis est comes, otijque socia, & iam bene constituta civitatis velut alumna quadam elo-

quentia. idem declar. orat.

Duæ sunt artes, quæ possunt homines locare in amplissimo gradu dignitatis: una imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo verò belli pericula propulsantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maxime ornamento est. idem 4. de Finib.

Nihil est tam inhumanum, quam eloquentiam ad salutem hominum, & ad conservationem datam, ad bonorum pestem, perniciemque convertere. idem 2. Offic.

Nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione. idem in Parad.

Vt hominis decus est ingenium: sic ingenij lumen, est eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortuna muneribus habiles, ita ornati, ut non nati, sed ab aliquo Deo facti esse videantur. idem 1. de Orat.

E L O Q U E N T I A.

Orator tristitiam, atque seueritatem mitigat, & relaxat, o-diosasq; res sæpe, quæ argu-mentis dilui non facile est, ri-su, iocòque dissoluit. *ibid.*

Scholasticæ declamationes sunt eiusdem hominis, eiusdem for-tunæ, non eiusdem tamen quotidie fælicitatis. *Gel. li-bro. 14.*

Eloquentia est incunabula vir-tutum. *Sallust. contra Catil.*

Supremus fælicitatis cumulus, est laudator eloquentissimus. *Plin. Iun. lib. 2.*

Malè eloquentia sine moribus discitur. *idem lib. 3.*

Inuenire præclare, enūtiare ma-gnificè, interdum etiam bar-bari solent disponere aptè, fi-gurare variè, nisi erudito, ne-gatum est. *ibid.*

Ac velut in magno populo, cū sæpe coorta est

Seditio, seuitque animis ignobi-le vulgus,

Iámque faces, & saxa volant:
furor arma ministrat.

Tum pietate grauem, ac meri-tis si forè virum quem

Conspexere, silent, arrectisque

auribus astant.

Ille regit dictis animos, & pe-tora mulcet. *Verg. libro 1. Æneid.*

Discitur, innocuas ut agat fa-cundia causas:

Protegit hæc fontes, immeri-to sç premis. *Ouid. 2. de trist. Comes facundus in via pro ve-hiculo est. Pub. Nimm.*

E X S A C R I S.

FInis oratoris est, persuade-re. *Aug. in princ. Rhet.*

Eloquentia Ambrosii Augu-stinus liberatus est. *idem lib. 5. confess. cap. 14.*

Eloquentia non semper vera persuadet. *idem lib. 2. de do-ctri. Christ.*

Eloquentiam summam pau-ci assequuntur. *idem de util. cred.*

Eloquētiā non natura, sed di-sciplina parit. *Chrysof.*

Ex duobus imperfectis melius est rusticitatem sanctam ha-bere, quàm eloquentiam pec-catricem. *Hier. ad Nepot.*

Benedicere ad paucos pertinet:

- bene autem vivere, ad omnes.* Lact. lib. 1.
- Non in lingua, sed in corde sapientia est.* idem.
- Vitam tam multi bene facerēt, quam multi bene loquuntur.* ibid.
- Rectus, ac nudus orationis ductus simplici natura cōgruit.* Erasm. in Epist.
- Præcipua eloquentia pars est, apposita dicere.* ibid.
- Non habet inter lachrymas eloquentia locum.* Hier.
- Eloquens est ille, qui scit parva submissè, media temperatè, magna granditer dicere: qui scit inuenire præclarè, enuntiare magnificè, disponere aperte, & figurare variè.* Casiod. Jup. Psalm. 73.
- Sæpe reperitur simplicitas veridica, & falsitas cōposita, qua hominem suis erroribus illicit.* Isid. de Somno Bono.
- Eloquentia nec veram, nec falsam efficit orationem.* August. 5. confess.
- Eloquentia sine sapientia multum obest.* idem lib. 3. de doct. Christ.
- Eloquentia præceptis loquuntur etiam qui nunquam didicerunt.* ibid.
- Eloquentia in homine prauo, est venenum in poculo aureo.* idē lib. 1. de Anim.
- Artificiosa oratio stultos, non sapientes flectit.* Pius. 11. apud Plat.
- Oratio difficillima moderati.* ibidem.
- Oratio tempestiua melior silentio.* ibid.
- Oratio non longa est, qua ordinata est.* ibid.
- Non debet sibi omnino displicere orator.* August. de Cathec. rud.

Breuitas.

FRustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Arist. Physic. 2.

Orationi breui multum inest sapientia. Soph. apud Stob.

Breuiiloquium silentio finitimū est, & ideo commendabilius. Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, ut non minus, nec plus, quam

G ij

VISVS, DIES, ET LVX.

oportet, dicatur. Quint. lib. 4. Etatur, dum lumen videt.
 Quicquid precipies, esto brevis, Eurip. in Orest.
 ut cito dicta Non licet presentem diem re-
 Percipiant animi dociles, te- etè viuere, nisi quasi ultimã
 neantque fideles. Horat. de victurus cogitaueris. Mus. 4.
 Arte poët. apud Stob.

Paucis opus est, & efficacibus.
 Senec. Epist. 38.

Nihil ita absque labore mani-
 festam facit veritatem, sicut
 brevis, & pura narratio.

Bern. ad Eug. lib. 1. cap. 9.

Quod inter principium, & finẽ
 clauditur breue est. Aug.

Breuitas obscuritatem parit.

Aug. lib. 3. retract. cap. 13.

Visus, dies, & lux.

EX GRÆCIS.

Difficile est, multa simul
 conspiciere. Arist. E-
 lench. 1.

Oculi morum indices. Demost.
 in Orat. Amet.

Oculi inspiciendi in ducenda
 vxore.

Dies est latio solis super terram.
 Arist. Topic. 6.

Quiuis homo, etsi seruus, dele-

EX LATINIS.

Instar totius vita dies est.
 Senec. Epist. 62.

Vnumquenque diem non tan-
 quam ultimum capio, sed ta-
 quam posset esse vnus. ibid.

Nullus agenti dies longus est.
 idem Epist. 123.

Fastidio est iam lumen gratui-
 tum. ibid.

Quod illustranda alterius rei
 causa sumitur, debet esse cla-
 rius eo, quod illuminat. Quint.
 til. lib. 8.

Lux naturale solatiũ est. Curt.
 lib. 8.

Discipulus est prioris posterior
 dies.

Vitiis nostris in animũ per ocu-
 los via est. Quint. Decla. 1.

Totius hominis debilitas est, o-
 culos perdidisse. idem Decl. 2.

Non inuenies debilitatem, quæ

- magis cum paupertate conueniat, quàm visus priuatio. *ibidem.*
- Oculi augent dolorem, quia ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miseris cogitationem sinunt. *Cic. ad Torquat.*
- Acerba audire tolerabilius est, quàm videre. *idem ad Curion.*
- Facilius ad ea, quæ visa sunt, quàm ad ea, quæ audita sunt, oculi mentis feruntur. *Cicer. 3. de Orat.*
- A consuetudine oculorum animi abducere, difficillimū. *idem 2. de Nat. deorum.*
- EX SACRIS.**
- S**ubitò procedenti de umbra ad solem, & de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipit. *Bern.*
- Oculo prauo, vitiatioque mala sunt, etiam quæ optima. *Eras. in epist.*
- Impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. *August. de comm. vit. cleric.*
- Oculi corporis ad corporata: oculi verò cordis ad spiritualia sunt. *Greg. sup. Ezech.*
- Oculi ad cognoscendum inter sensus principes sunt. *Augu. lib. 10. confess. cap. 35.*
- Cacitas ipsa visus præstantiam commēdat. *idem 22. de Ciui. Dei. cap. 1.*
- Oculi per animã vident. *Greg. sup. Cant.*
- Dum alia negligimus, oculum nõ habemus. *idem sup. Ezech. hom. 6.*
- Oculi sunt fenestræ animæ. *idē in euang. homil. 6.*
- Visiois internæ claritatem nemo, nisi bonis operibus inueniet. *idem sup. 1. Reg.*
- Nouum iudiciũ habemus, quoties aliquid contemplamur. *Eras. in prolog. sup. Plut.*
- Lux, regina oculorũ est. *Aug. 10. confess. cap. 34.*
- Dies, imago vitæ: nox, mortis. *idem de fid. & oper.*
- In nocte dies, & in die vespera desideratur. *Gregor. lib. 8. mor.*
- Dies mentis, est splendor eruditionis. *idem in 1. Reg.*

CÆCITAS, ET NOX.

Dies primus, lux prædicationis, crastinus est diuinæ gratia. ibid.
Lux mentium præsentium lucem multò superat. Aug. lib. 2. 2. contra Faustum.
Ante lucem creatam Deus non fuit in tenebris. ibid.
Lux erimus per fidem. idē epist.

200.

Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit. Ber. sup. Cant. serm. 24.
Videmus nunc Deum per speculum, & in enigmate, & ita videre nobis est. idē super Cant. serm. 32.

Cæcitas, & nox.

EX GRÆCIS.

Cæcus à natiuitate non potest disputare de colore, quantum ad quid rei, sed quantum ad quid nominis. *Arist. Physic. 2.*
Cæcus à natiuitate est sapiētior surdo, & muto. idem de sens. & sensato.
Nati sine visu, & auditu ha-

bent virtutes interiores perfectiores. idē de somn. & vig. Noctu plerunque reuerentiam habet tenebra. Euri. in Bacch. Surgere de nocte ad sanitatem, & ad philosophia studia, prodest quā plurimum. Arist. Oecon. lib.

EX LATINIS.

Paruulis noctium turbamur offensis, excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquādo ipsum silentium. *Quint. Decla. 2.*
Hoc boni habet cæcitas, quòd mala sua non videt. idem decla. 5.
Nox ex incerto omnia maiora territis ostensat. Liu. 1. Deca. lib. 8.
Nox ob quietem data natura beneficio mortalibus. idem 4. decl. lib. 10.

EX SACRIS.

Tenebrarum portenta sua sponte euanescent ad cla-

ram lucem. Eras. in epist.
 Sub noctem omnia sunt suspen-
 Eta. Ambr.
 Cacitas, morbus est. apud Iu-
 riscons.
 Cacitas ipsa visus præstantiam
 commendat. August. 22. de
 Ciuit. Dei. cap. 1.
 Caci magis vident dormientes,
 quàm vigilantes. idē libr. 10.
 in Genesi ad liter.
 Nox, est vita præsens. August.
 in psal. 75.
 Tenebræ non nisi in compara-
 tione lucis malæ sunt. idem in
 Quæst. ex vet. test.
 Tenebræ non videndo vidētur.
 idem libro 11. de Ciuit. Dei.
 cap. 7.
 Tenebræ morum, non oculorum
 timenda sunt. idem tract. 37.
 exposit. euang.
 Tenebræ sunt, ubi Christus non
 respicit. Greg. in 7. psalm.
 Noctem non tenebræ, sed lucis
 discessus facit. Augustin. in
 Quæst. ex utroque test.
 Tenebræ videri non possunt.
 Aug. lib. 2. de Ord.
 Tenebræ timorem significant.
 idem in lib. Quæst. euang.

Tenebræ sunt, ær carens luce.
 idem 11. de Ciuita. Dei. capi-
 te 10.

Ira.

EX GRÆCIS.

Maxima bona sunt per
 furorem diuinitus cō-
 cessum. Plat. de pulch.
 Ira est tristitia, & perturbatio
 quadam cum vehementi ap-
 petitu vindictæ. Aristot. de
 Poet. 2.
 Ira est factiua inimicitia, &
 odij. idem Rhet. 2.
 Tempus quietat iram. ibid.
 Ira res est impetuosißima ad
 aggredienda pericula. Arist.
 Eth. 2.
 Satisfactio quietat iram. idem
 Eth. 5.
 Irasci in quibus non oportet, &
 non irasci in quibus oportet,
 hominis est insipientis. Arist.
 Eth. 9.
 Ira, & cōcupiscentia venereo-
 rum transmutant corpus, &
 quibusdam insanias faciunt.
 idem Eth. 7.

- Caca est ira, & saepe non sinit cernere, quae apertissima sunt & percepta saepe obscurat. Chrysip. apud Plut. de virt. morum.*
- Vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: sic & iram, quisquis non aluit nascentem. Plut. de cohib. irac.*
- Quemadmodum sperma mixtura est, ac temperamentum ex omnibus anima viribus reuulsa: ita & ira, semen quoddam est ex omnibus anima perturbationibus commixtum. siquidem & à dolore, & à voluptate, & à ferocia decerpta est. ibid.*
- Quando res ardua videtur, verèque est iram compefcere: multò haud dubiè maior erit custodia ipsa, & providentia, quae prohibet, ne in iram incidas. Plut. de Poet.*
- Potentum ira, tumènsque indignatio non comouenda. Plut. apud Diog. Laert. lib. 8.*
- Ira perturbatrix omnium. Homer. Iliad. lib. 7.*
- Vir aut mulier statim excandescens, facilius cauetur, quàm*
- taciturnus sapiens. Eurip. in Med.*
- Grauis, & immedicabilis ira existit, quando amici cum amicis congressi fuerint contentione. ibid.*
- Furor superior est consilio, qui sanè maximorum autor est malorum. ibidem.*
- Laudo iras placabiles. idem in Troad.*
- Maximum est ira medicamentum, oratio.*
- Fugere semper oportet dominos iratos.*
- Iracundia, vitium est animosae partis, ad iram praecipitans. Aristot. de virt. & vit. diuis.*
- Iracundiae sunt species tres: excandescencia, sauitia, & iracundia. est autem iracundia non posse ferre foedas contempiones, nec imminutiones. esse autem plagosum, & vindicta cupidum, est de facili ad iram factò, verbòque quouis moueri: affectatur autem iracundiam morositas, & inconstantia, & sordida illiberalitas, & de paruis angis,*

- & de eisdem derepente affi-
 ci, & per breue tempus. ibi.
 Non aliud ira pharmacum est,
 nisi viri grauis oratio. Me-
 nand. apud Stob.
 Ab omnibus, quæ per irã com-
 mittuntur, ratio recedit, fu-
 giens iracundiam, tanquã a-
 cerbissimum tyrannum. He-
 rod. apud Stob.
 Affectus ira nisi curentur, &
 castigentur, in naturalem
 morbum abeunt. Apoll. ibi-
 dem.
 Iracundia est perturbatio im-
 manis affectione, dura, &
 violenta potentia, cadiũ cau-
 sa, calamitatis socia, iacturam
 concilians, & dedecus: pecu-
 niarum pernicies: adhac per-
 ditionis origo. Aristo. apud
 Stob.
 ratio est. idem epist. 115.
 Ira sapius sibi exitiosa est. idem
 de ira. lib. 1.
 Nihil minus, quàm irasci pu-
 nientem decet. ibid.
 Si tantum irascendum est sa-
 pienti, quàm scelerum indi-
 gnitas exigit, non irascendum
 illi, sed insaniendum est. idem
 de ira, lib. 2.
 Tollit iram sapientis turba pec-
 cantium. ibid.
 Nemo irascitur, ubi vitium na-
 tura defendit. ibid.
 Maximum iræ remedium, est
 mora. ibid.
 Non vis esse iracundus, non sis
 curiosus. idem lib. 3.
 Retinemus iram, & augemus,
 quasi argumentum sit iustè
 irascendi, grauiter irasci. ibi.
 Non decet Regem saua, & in-
 exorabilis ira. Sene. de Clem.
 In facinus otiosus ardor irrum-
 pit. Quint. Decla. 4.
 Hac est celebranda virtus, hac
 animi suspiciendi moderatio,
 vincere irã, & inter simul-
 tates quoque vincere animũ.
 idem Decl. 9.
 Ira, ut inquit Ennius, est prin-

EX LATINIS.

Sapiens nunquam poten-
 tioris iram prouocabit, i-
 mò declinabit nõ aliter, quã
 in nauigando procellam. Sen.
 epist. 14.

Iracundi hominis iracunda o-

- cupium insania. Cicer. 4. Tuscul.*
Prohibenda est maximè ira in puniendo. nunquam enim qui iratus accedit ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimium, & parum. cauendum est igitur, ne maior sit pœna, quam culpa. Cicer. 1. Offic.
Non sunt audiendi qui grauius irascendum inimicis putant. ibid.
Semper ira procul absit, cùm quæ nihil rectè, nihil consideratè fieri potest: quæ enim cum aliqua perturbatione sunt, ea nec constanter fieri possunt, nec ab his, qui adsunt, probari. ibidem.
Proprium est irati cupere, à quo læsus est, ei que maximum dolorem inurere. ibid.
Malo impunitum dimittere, quàm propter iram grauius iusto punire. Max. lib. 3.
Ira dolorem cùm inferre vult, patitur. idem lib. 9.
Ira, atque cupido consultores pessimi. Sallust. in bell. Iug.
Dum furor in cursu est, curren-
- ti cede furori.*
Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de remed. amor.
Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:
Sape simultates ira morata facit. Ouid. lib. amor.
Ne fræna animo permitte calenti,
Da spatium, tenuemque morâ mala cuncta ministrat,
Impetus. Statius lib. 10.
Bonum apud virum cito moritur iracundia. Publ. Mim.
Consilio melius vincas, quàm iracundia. idem.
Homo extra corpus suum est, cùm irascitur. idem.
Iracundiam qui vincit hostem vincit maximum. idem.
Iracundia vitium generosos animos semper inuitat. in Hist. Sax.
Vana est sine viribus ira. Liuius. 1. Decad. lib. 1.
- EX SACRIS.
- S**icut acetum corrumpit vas,
 si diutius ibi fuerit: sic i-

- ra corrumpit cor, si in alium diem durauerit. August. in Epist.
- Quid iracundo furor suus confert, quem suauissimis exagitatum stimulis conscientia, ita ab omni consilio, ac mente deturbat, ut dum irascitur, insanire credatur? Hier. ad Demetr.
- Per iram sapientia perditur, ut quid, quòue ordine agendum sit, nesciatur. Gregor. 5. Mor.
- Plerunque per silentium clausa ira intra mentem vehementius aestuat, & clamorosas tacita voces format. ibid.
- Dandus est iræ locus. Amb.
- Resiste iræ, si potes: cede, si non potes. idem 2. Offic.
- Non mediocre est mitigare iracundiam, non inferius, quàm animo non commoueri, hoc nostrum est, natura illud. ibid.
- Non potest fieri, ut rerum indignitate non moueamur. alioquin non virtus, sed lenitudo est. ibid.
- Non irasci, ubi irascendum est, nolle emendare peccatum est.
- Bern. in Epist.
- Indignatio rationalis est, quæ ex affectu disciplina est. Tertul.
- Ira inimici tui in manu tua est. Chrysost.
- Per iram iustitia relinquitur: quia dum perturbata mens iudicium sine ratione exasperat, omne, quod furor suggerit, rectum putat. Gregor. 5. Mor.
- Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipsum, differ tempus furoris: cum tranquilla mens fuerit, fac quod placet. ibid.
- Ira consilium non habet. Chrysost. sup. Matth. 2.
- Non est morbus irasci, sed iracundum esse. Lact. lib. 5.
- Ira ultionem desiderat. ibid.
- Irasci, rationis est: auferuntur enim delicta, & refrænatur licentia, quod utique iustè, sapienterque fit. idem de ira Dei.
- Naturale est bono, ad alterius peccatū moueri, incitarique. ibid.
- Nullus est, qui peccatorem pos-

- fit videre tranquillè. ibid. mil. 16.*
Vitiosa est in peccatis iræ cohibi- Ira truculenta fera est . idem
bitio. ibid. sup. Genes. Homil. 4.
Facile placatur qui nollens ira- Ad iram nec demō potest pios
scitur. Eras. in Epist. concitare. idem de David, &
Si non potes iram vitare, tem- Saul.
pera: si non potes furorem ca- Ira iusto mater est disciplina.
uere, cohibe. Isid. lib. 1. Soliloq. idem sup. Matth. Homil. 11.
Ira interdum ex virtute, in- Iræ etiam indicium fugiat con-
terdum ex vitio oritur. Gre- cionator. idem sup. Ioann. Ho-
gor. 5. Mor. mil. 26.
Ira plus in vindicta exigit, Motio locorum, iræ aut visita-
quàm iniuria accipit. idem tionis indicium. Chryso. sup.
28. mor. Actus Apost. Hom. 11.
Ira in vindicta malorum de- Ira tenebrosa res est. idem sup.
bet sequi rationem, non prai- Actus Apost. Hom. 39.
re. idem Epist. 9. Ira mansuetudine soluitur. idē
Iracundus in amicitiam non re ad pop. Antioch. Hom. 62.
cipiendus. Aug. de Amic. In iracundo omnia sunt turpia.
cap. 12. ibidem. Hom. 18.
Iracundi, & contentiosi pluri- Irascens peccatis, misericors
mum valent memoria. Viues est. idem sup. Epistol. ad Cor.
apud August. de Ciuit. Dei. Hom. 14.
lib. 7. cap. 7. Irascens, diaboli ludibrium est.
Irasci hominis est: iracundia idem de mansuet. Serm.
autem finem ponere, Christia- ni. Hier. ad Demetr.
Ira, animæ ebrietas est. Basil. in
Hexam. Mansuetudo.
Homicidij radix, iracundia. EX GRÆCIS.
Chrysoſtom. sup. Matth. Ho- Hominem mansuetum &
ingeniosum, & virilē

- difficilè reperies. Plat. de scient.
- Mansuetudo est sedatio motus, qui ab ira solet excitari, temperatio animi moderata. idem de desi.
- Mansuetudo, virtus est animosa partis, qua pradii agrè mouentur ad iram. Arist. de virt. & vit. diuis.
- Mansuetudinis est posse ferre moderatè obiecta crimina, & contèptus, nec celeriter rapi in ultiones, nec esse de facili mobilem ad iras, esse autem moribus comem, ac mitem, & ingenio quieto, & stabili. ibidem.
- Hominem homini nihil aliud mansuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentia, iustitia, & probitatis fides. Plut. de Polit.
- EX SACRIS.
- P**Ax, & mansuetudo, characteres animæ piæ. Basil. in epist.
- Mansuetus homo, cordis est medicus. Ambr. ad Vercel.
- Episc.
- Beatus, qui seueritatem, & mansuetudinem timet: ut altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur. idem.
- Sunt quidam mites, sed quandiu nihil dicitur, nec agitur nisi pro eorū arbitrio. patebit autem quā longè sint à vera mansuetudine, si leuis oritur occasio. Bern. sup. Cant.
- Mitis est, quem nec rancor, nec ira afficit, sed omnia equanimiter sustinet. non irritat, nō nocet, nō nocere cogitat. Hier. in glos. sup. Matth. 5.
- Regat disciplinā rigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet rigorem: & sic alterum commendetur ab altero, ut nec rigor si rigidus, nec mansuetudo dissoluta. Gregor. 19. mor.
- Magna est virtus, si non ladas, à quo latus es: magna est fortitudo, si etiam latus remittas: magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. Isid. in Soliloq.
- Multi mansuetè patiētes iniu-

MEMORIA.

- riam, postea mansuetudinem mil.84.
 in malitiam vertunt. Greg. Mansuetus, sibi & aliis uti-
 in Past. lis. idem sup. Act. Apost.
 Mansueti cum præsunt, saepe hom.4.
 torporem desidia patiuntur Mansuetus homo, velut nervi
 ibid. in corpore. idem de mans. ser-
 mo.
 Mansueti homines indignante Mitis, orphanorum est pater.
 te domino ad iracundiam pro- ibid.
 uocantur. idem in Regist.
 Mansuetudinem homini con-
 naturalem concupiscentiæ car-
 nales exterminant. Bern. sup.
 Cant. serm. 37.
 Tunc præcipua mansuetudinis
 laus, cum iræ causa iustissi-
 ma. Plin. Iun. lib. 9.
 Mansuetudine nihil potentius.
 Chrysostom. sup. Genes. Ho-
 mil. 57.
 Mansuetudine furor vincitur.
 idem sup. Act. Apost. Ho-
 mil. 31.
 Mansuetudinem in periculis
 ostendamus. idem sup. epist.
 ad Corinth. homil. 18.
 Mansuetudo sit in corripiente.
 idem sup. Episto. ad Corinth.
 hom. 27.
 Mansuetudo præcipuè eos or-
 nat, qui in potestatibus sunt.
 idem sup. Act. Apost. Ho-

Memoria.

EX GRÆCIS.

- M**Emoria, scriba est intus
 manens. apud Stob.
 Mater musarum memoria est.
 Plat. de scient.
 Minus conseruant orationes ho-
 mines perturbati. Aristot.
 Elench. 1.
 Eorum, quæ frequenter intelli-
 gimus, citò reminiscimur. i-
 dem de Mem.
 Futura repeti memoria non pos-
 sunt, sed opinione potius com-
 prehendi, & saepe præsumi
 possunt. ibid.
 Memoria magis valent, qui he-
 beti, obtusoque sunt ingenio:
 reminiscencia verò magis vi-
 gent

gent, qui acuto; docilique ingenio excellunt. *ibid.*

Memoria non est futurorum, nec presentium, sed præteritorum. unde sensus est presentium: opinio, seu fides futurorum: & memoria præteritorum. *ibidem.*

Qui adoleſcunt, quiq; ad summam perueniunt ſenectutem, memoria acri non ſunt: alteri propter auſtionem, alteri propter diminutionem. *ibid.*

Quædam ſemel videntes magis memoria tenent, quàm alia frequenter. *ibidem.*

Bonus memoria attribuitur iuuenibus. *ibid.*

Rerum præteritarum memoria, ad futurorum cõſultationem exemplar quoddam exiſtit. *Plur. de educ. lib.*

Faciendus eſt ex iugi memoria exercitatione habitus. *Epic. apud Diog.*

Recordatio rerum præteritarum ſecundarum addit animos vulgò: ſapienti non item humanarum inſtantiam conſideranti. *Demoſth. 1. Olynth.*

EX LATINIS.

Fortior forſan memoria eſt, qui nullum ſubſidium extra ſe habet. *Senec. epiſt. 89.*

Omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtrâque docemur, ſi quicquid audimus, præterfluat. *Quintil. lib. 11.*

Multum ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia.

Eſt ſitum in nobis, ut aduerſa quaſi perpetua obliuione obruamus, & ſecunda iucundè, ac ſuaſiter meminerimus. *Cice. 1. de ſinib.*

Habet præteriti doloris ſecura recordatio delectationem. *idè ad Luceium.*

Memoria eſt ſignatarũ rerum in mente veſtigium. *idem. 1. Tuſc.*

Memoria minuitur, niſi exerceas eam: nunquam tamen quenquam ſenum oblitũ audivi, quo loco theſaurum obruiſſet. *Cato maior.*

Rerum omnium theſaurus, memoria eſt. *Cicer. 2. de Orat.*

Multò acrior eſt memoria im-

- proborum , quàm bonorum. *idem pro Flacco.* in epistol.
Mallem obliuionis , quàm memoria artem. memini enim eorum, quæ volo, obliuisci non possum quæ nolo. Themist. apud Cicer. 4. de Finib. Oſtarius voluntatis, sit recordatio celeſtis gloria, & eius thalami cuſtos, sit recordatio profunda gehenna. Bern. in paru. Sermon.
Exultat animus , magnorum virorum memoriam perluſtrans. Max. lib. 4. Memoria auditorum, multitudine verborum non obruenda est. Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 22.
Stultum eſt eorum meminiffe, propter quæ tui obliuiſicris. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

- N**on poſſunt memores eſſe qui multa mentiuntur. *Eraſm. in Epist.* O bliuiſci eorum, quæ quis ſædè egit, bonorum eſt: reminiſci autem, malorum. *Ariſto. Topic. 3.*
Memoria in primis oratori neceſſaria eſt. Aug. in princip. Rhet. cap. 1. Verè ſapientis eſt ineptiarum obliuio. *Eurip. apud Plut.*
Memoria, infida cuſtos rerum. idem libr. 2. contra Acad. cap. 9. O veneranda obliuio malorum, quàm es ſapientis, & miſeris optabilis dea. *Eurip. in Oreſt.*
Memoriam optimam iracundi, & contentioſi habent. idem libro 7. de Ciuita. Dei. cap. 3. Obliuio exitus eſt memoria. *apud Sto bæum.*
Recordatio iniuriæ magis inſtigat, quàm miti gat. Bernard. Obliuio odioſa eſt. *ibid.*
 Obliuio non fit repente, ſed paulatim. *Auguſt. lib. 6. Muſic. cap. 4.*
 Obliuio quadã bona eſt: quadã mala. *Bern. in vigi. Nati. Do.*

Gratitudo, & Gratiarum actio.

EX SACRIS.

Quicquid boni egeris, in deos refer. Bias apud Diogen. lib. 1.

Gratia sequitur eum, qui dat: non autem eum, qui non capit. Aristot. Ethic. 4.

Non perinde gratum, est de amico bene mereri, quam scidum, id non facere, quoties opus est. Plut. de utilit. capiend. ab inim.

Accipiens redde: habens gratificare. Sodiad.

Nec à mortuo sermonem, nec ab auaro gratiam expectes. Socr. apud Volat.

Gratia non transgrediatur iustitiam. apud Strab.

Quod citius consenscit, gratia est. Arist. apud Diog. lib. 5.

EX LATINIS.

IN conferendo beneficio, & in referenda gratia hoc maximè officij est, ut quisque

opis indigeat, ita ei potissimum opitulari. quod contrafit à plerisque: à quo enim plurimum sperant, etiamsi illi eo non egeant, tamen ei potissimum inserviunt. Cicer. 2. Offic.

Acceptorum beneficiorum delectus habendi, & in primis quo quisque studio, vel benevolentia fecerit, pöderandum est. multi enim multa faciunt temeritate quadam, sine iudicio, vel modo in omnes, vel repentino quodam impetu animi, quasi vento incitati: quæ beneficia æquè magna habenda non sunt, ac ea, quæ iudicio consideratè, constantèrque delata sunt. ibid.

In referenda gratia, si modo Hesiodo credimus, debemus imitari agros fertiles, qui multò plus afferunt, quàm acceperunt: etenim si in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre, quales in eos esse debemus, qui iam profuerunt. ibidem.

Hesiodum illud laudatur ab
H i j

GRATIT. ET GRAT. ACTIO.

- omnibus, qui eadem mensura reddere iubet, qua acceperis, aut etiam cumulatione si possis. Cic. de Clar. orat.
- Leue est onus, beneficij gratia. idem pro Planco.
- Sera gratulatio reprehendi non solet praesertim ubi nulla negligentia intermissa est. Cic. ad Curt.
- Non est aequum tempore, & die memoriam definiiri. idem ad Quir.
- Vlciscenda iniuriae facilius est ratio, quam beneficij remunerandi: propterea quod superiores esse contra improbos, minus est negotij, quam bonis exaequari: tum etiam ne tam necessarium quidem est male meritis, quam optimè meritis referre quod debeas. ibidem.
- Dissimilis est pecunia debitorum, & gratia: nam qui pecuniam dissoluit, statim non habet id, quod reddidit: qui autem debet, res retinet alienum: gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet, in eo ipso, quod habet, refert. Cic.
- pro Planco.
- Nō solum gratus esse debet qui accipit beneficium, verum etiam is, cui potestas accipiendi fuit. idem.
- Cui gratia referri non potest, quanta debetur, habenda tamen est, quantam maximam animi nostri capere possint. idem Philip. 3.
- Qui habet, non meminit gratuita esse beneficentiae quod accipit. Eras. in Epist.
- Est aliqua gratitudinis portio, sua quaeque bona nosse. ibidem.
- Tanto turpius gratiam non referri, quanto honestior causa referenda. Plin. Iun. lib. 8.
- Gratia quae tarda est, ingrata est: gratia namque cum fieri properat, gratia grata magis. Auson. in Epigr.
- Bis est gratum, quod opus est, si ultro offeras. Pub. Mim.
- Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea grauida est bonis. Plaut. in Capt.
- Fictè refertur gratia inuitè danti. in Hist. Sax.

Vt his, qui imprudenter laeserunt, ignosci conuenit: ita his, qui necessario profuerunt, habere gratiam non oportet. Cicer. 1. de Inuent.

EX SACRIS.

Gratia Deo etiam preces nostras non exaudienti agenda. *Aug. epist. 121.*

Gratias agere Deo possumus, referre non possumus. idem sup. Psalm. 47.

Gratiarum actio beneficiis respondeat acceptis. idem libr. Soliloq. cap. 18.

Deo reputare debemus, si quid virtutis habemus, alioquin fures sumus. Bernar. sup. Cantic. Serm. 12.

Non est superbia elati, sed confessio non ingrati, & habere te cognosce, & nihil ex te habere, ut nec superbus sis, nec ingratus. Augustin. sup. Psalm. Custodi animam meam.

Grato animo nihil acerbius contingere potest, quam si quibus immensam gratiam habeat,

ne mediocrem quidem referendi suppetat facultas. Eras. in Epist.

Gratia gratiam parit. ibid.

Si libenter, & ingenuè debeas, ex parte satisfacere creditori est. Hiero.

Non esse superiorem in referendo, quam in conferendo beneficio, hoc est esse inferiorem. Amb.

Danti rependi gratius quicquam ab accipienti non potest, quam si gratum habuerit quod accepit. nam spiritui gratia contumeliam facit qui beneficiū dantis grata mente non accipit. Bern. in Epist.

Gratia indignos nequaquam tangit. Nazanz.

Nemo potest intelligere quod accipit, nisi meminerit. Casiod. in quad. Epist.

Non dare cuiquam vix licet: non reddere verò non licet. Amb.

In omnibus benedicendus est Deus. Chryf. de Expul. Hom.

Gratiarum actio pudica sit, & mera simplicitate procedat. Bern. sup. Cant. Serm. 16.

I N G R A T I T V D O.

Gratia mentio non reijcit boni propositi præmium. Chrysoft. Ser. 2. sup. Epist. ad Rom.

Gratitudinem nostram deus amat. idem sup. Gen. Hom. 18.

Gratitudo pauperis nunquam perit. idem sup. Epist. ad Coloss. Homil. 1.

Ingratitudo.

EX GRÆCIS.

Ingratitudinem potissimum impudentia sequitur, ad omnem turpitudinem maxima est dux. apud Stob.

Ingratus quisquis est, is maiorem in modum deos, parentes, ac patriam negligit. ibid.

Ingraticum iniuriosis commemorandi sunt. ibid.

Quanto quisque maioribus beneficiis acceptis non reddit gratias, tanto iniustior. ibid.

EX LATINIS.

Maximum omnium vitiorum signum, est ingratitude. Quint. Declam. 9.

Dedecus est semper sumere, nilque dare. Martial.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominum dixeris. Pub. Mim.

Ingrato homini nihil peius terra creat. idem.

Ita sunt isti omnes nostri divites, si quid bene feceris, leuior pluma ea gratia est: si quid peccatum est, plumbeas iras gerant. Plau. in Pænu.

Paupertas multos ingratos facit. idem.

EX SACRIS.

Qui se dicit scire quod nescit, temerarius est: et qui se negat scire quod scit, ingratus est. August. in Ser. de Ascen.

Si gratiam homini non referre, simile homicidio est, quantum crimen est, Deo non referre? Ambr.

Peruersi cordis est, occasiones ingratitude inuestigare, nemo id facit, nisi qui etiam gratis ingratus est. Bernard. Serm. 52.

Quod non venit gratum, perditum est, non datum. idem.

Ingratus est, qui post veniam peccat. Chryf.

Suspecta res est verbis beneficia rependere. Eras. in epist.

Nulla est intolerabilior contumelia, quam quæ pro benefactis rependitur. ibid.

Amico vero gratiam referre, ingratitude genus est. ibidem.

Sunt qui pro beneficio reponunt malefictum. ibid.

Bis malus est, qui de bene merente dicit malè. ibid.

Non est æquum ob ingratitude quorundam frustrari cunctos. ibid.

Ingratis bene fecisse, bono viro dignum arbitror, præsertim Christiano. ibid.

Ingratitudo nullam recipit excusationem. ibid.

Sicut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores evadunt. Greg. in homil.

Quanto maiora sunt beneficia hominibus constituta, tanto grauiora peccantibus iudicia.

Chryf. sup. Mat.

Ingratitudo est ventus urens, siccās fontes pietatis, & flucta gratia. Bern. de Contemp. mun.

Ingrati sunt Deo, qui se peccatores negant. Aug. Serm. 10. de Verb. Apost.

Ingratitudo, peremptoria res est, & hostis gratia. Bernard. de Euang. 7. Pan. ser. 1.

Sobrietas, frugalitas,
& temperantia.

EX GRÆCIS.

OMnis humana turba exers temperantia vivit. Plat. de legib.

Temperatis hominibus, lex est Deus: intemperatis verò voluptas. idem epist. 9.

Summo iure utere moderatè: navis enim tensa vi summa rudentibus mergitur, erigitur iterum, si laxaveris rudentes. Eurip. in Orest.

Temperantia, quæ iucunda sunt, auget, & voluptatem maiorem facit. Democr. apud

H iij

- Stobaum.*
 Custos vitæ hominum, temperantia est. Plat. in Charm.
- Temperantia in moderatione voluptatum constat. apud Stob.*
- Frugalitas auget animi magnitudinem. ibid.*
- Magistra consiliorum prudentium frugalitas est. Soph. apud Volat.*
- Viaticum in parsimonia reponendum. apud Stob.*
- Penu virtutis, est temperantia. Menand. ibid.*
- Tam puram esse temperati vitam oportet, ut ne suspicionem quidem criminis incurrat. Æsch. ibid.*
- Difficile est aut diuitem esse temperantem, aut eum, qui temperans sit, diuitiis affluere. ibid.*
- Temperantia est, nihil mirari corporis voluptates, & cuiusvis fœdæ voluptatis & delectationis minime appetentem esse, & timere etiam iustam licentiam, & intentum esse in vitæ rationem similiter in paruis, & magnis asse-*
- Etatur autem temperantiam ordo, moderatio, pudor, reuerentia. Aristot. de Virt. & vit. diuis.*
- Sobrietas, virtus est appetentis, per quam fraudæ voluptates ne appetuntur quidē. Aristot. de Virt. & vit. diuis.*
- Quicumque modum imperare ventri nescit, hic plura mala malis coaceruat. Sophoc. apud Stob.*
- Commendamus frugalitatem, non quòd tanti res viles, ac minimè sumptuosas faciamus, sed ut hoc pacto animi magnitudinem augeamus. Apoll. apud Stob.*
- Dulcium, quæ rarissima sunt, maximè delectant, si quis modum excefferit, iucundissima quæque iniucundissima fiunt. Democr. ibid.*
- Modesta vita, diuinum officium. ibid.*
- Temperantia harmonia similis. ibid.*
- Firmissimus, atque fortissimus honorum custos, modestia est. Plut. de Polit.*
- Sicut hyemi per serenitatē pa-*

rare conuenit: ita & mores boni, & optimum ad senectutem uaticum, modestia in ipsa iuuentute reponentur. idem de educ. lib.

EX LATINIS.

IN omnibus adhibendus est modus necessarius. nam & gratia si minima est, & immodica: ita & mores si multi, ac uarij: & uerba si perpetua, & infinita, & obtundentia: & fama si magna, & inquieta, & inuidiosa sit: nec laudabilia, nec utilia sunt. Gel. lib. 4.

Nihil tā aequè tibi proderit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis aui, & huius incerti: quicquid facies, respice ad moriem. Sen. epist. 115.

Temperantia est, quæ in rebus aut fugiendis, aut expetendis, ut rationem sequamur monet: quæ animis pacem affert, & eos quasi quadam concordia lenit, ac placat. Cicer. de finib.

Temperantia est libidinum inimica. idem 3. Off.

Suis cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quàm parum. idem de Orat.

Inconstans non puto sententiam aliquam, tanquam aliquod nauigium, è reipub. tempestate moderari. idem pro Corn. Balb.

Nihil est tam præclarum, & amque magnificum, quod non moderatione temperari desideret. Max. lib. 3.

Fælicitas, & moderatio diuiduum contubernium habent. idem lib. 9.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos ultra, citràque requit consistere uirtus. Horat. 1. sermon.

Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra

Fortunam debet quisque manere suam.

Tu quoque formida nimium sublimia semper,

Propositi que, precor, contrahere uela tui. Ouid. 3. epist.

Ubi que moderatio uirum adsit,

Et quantum quisque possit,
nitatur. Cato maior.

EX SACRIS.

Magna pars libertatis est, bene
moratus venter. Senec. epist.

114.

Quod satis est, cui contingit, ni-
hil amplius optet,

Non domus, et fundus, non æ-
ris aceruus, et auri,

Ægroto domini deduxit corpo-
re febres,

Non animo curas. Horat. 1. E-
pist.

Frugalitatem exigit philoso-
phia, non pœnam. Senec. E-
pist. 5.

Frugalitas paupertas volunta-
ria est. idem epist. 17.

Frugalitas producere senectu-
tem potest. idem epist. 59.

Eas tres virtutes, fortitudinem,
iustitiam, prudentiam, fru-
galitas est complexa. Cicer. 5.
Tuscul.

Frugalitas, castitatis indicium
est. Plin. Iun. lib. 4.

Nunquam periclitati sunt fu-
ma, qui frugalitatem inter
copiam seruare cœperunt. Veg.
lib. 4.

Frugalitas virtutum om-
nium mater. August. de
vit. beat.

Sobrietas mentis, medicina est
corporis. Amb. di Noë.

Frugalitas, nequitia contraria
est. Aug. de beat. vit.

Temperantia cordis habeat a-
nima mūditiā, iustitia mi-
sericordiam, prudentia pacem
fortitudo mansuetudinem.
Amb. 3. de Offic.

In te consistito, non supra attol-
li, non infra deici, non euade-
re in longius, non extendi in
latius, tene medium, si nō vis
perdere modum. locus medius
tutus est, sedes medi, et mo-
dus, virtus. Bern. 3. de confid.
Quia gaudia semper animos
inquietant, modus raro latius
rebus interuenit. Cassiod. 4.
epist.

Moderatio virtutum pulcher-
rima. Amb. in lib. de vid.

Temperantia, fœminarum vir-
tus est. ibid.

Pulchrius est aliquando mode-
stia, quam causa superiorem

- esse. *Erasm. in Epist.*
Modestia comes est urbanitas.
ibidem.
Modestia est, cultum, & motum, & omnem nostram occupationem ultra defectum, & citra excessum sistere.
Hug.
Modestia à modo dicta est.
August. de beat. vit.
Modus pater est ordinis. idem
lib. 2. de ord.
Modestia sit loco diuitiarum.
Chrysost. sup. Epist. ad Coloss.
Homil. 12.
Modestia radix, paupertas.
idem serm. 10. sup. Epist. ad Rom.
Iam rusticitatis, & miseriae, velle, quantum sat est. Senec.
Epistol. 91.

Intemperantia.

- I**ntemperantia, vitium est cupide partis prauas voluptates amplectens. *Arist. de vit. & virt. diuis.*
Intemperantia est, sequi delectationes voluptatum noxiarum, & turpium, & arbi-

trari maxime felices eos esse qui in huiusmodi voluptatibus versantur, & facetum esse, & dicacem, & urbanum, & versutum tam in verbis, quam in rebus: sectatur autem intemperantiam ordinis perturbatio, imprudentia, confusio, iniuria, negligentia, dissolutio. Arist. ibidem.

- Sumptuositas, incontinentiae pars est. apud Stob.*
Pauperibus, imò litissimis impensa insolita molestissima sunt. Demosth. in arg. lib.
Nihil magis à contemplatione veritatis impedit, quam luxus vitae. Aug. de ver. relig.
Mundi luxus, anima pia crux est. idem in manual. cap. 5.
Superfluitas exterior, interioris vanitatis indicium est. Bern. in Apolog.

Cibus.

EX GRÆCIS.

Quod est modicum, citò digeritur. *Arist. de*

- Anim.* 17.
Cibo non indigent aeterna. idem
Metaph. 2.
Diuerſitas alimentorum facit
diuerſas vitas animalium. idem
Polit. 9.
Plurimum genus hominum ex
fructibus terræ domeſticis vi-
uit. idem Polit. 1.
Cauendi ſunt cibi, qui non eſu-
rientes denuò ad edendum
inuitent: cauendi ſunt potus,
qui non ſitientes denuò ad bi-
bendum illectēt. Socrat. apud
Plut. de tuend. bona valer.
Ex carniū numero dulciores
illæ habentur, quæ non ſunt
carnes: ex piſcibus ij, qui non
ſunt piſces. idem.
Mali ideo viuunt, ut edant, ac
bibant: boni verò cibum ſu-
miūt, ac potum, ut poſſint vi-
uere. Plut. de Poët.
Vtere legibus antiquis: opſo-
niis verò recentibus. Demet.
Phaler.
Cibus ut famis medicamen-
tum ſumitur. Plut. in conui.
7 Sap.
Qui ſuauiſſimè comedit, mini-
mè opſoniis indiget. Socrat. a-
- pu* *Diog. lib.* 2.
Hora prandendi eſt diuiti, quã-
do vult: pauperi, quando po-
teſt. Dig. apud Laërt. lib. 7.
Cibus, non qui plurimus, ſed
qui ſuauiſſimus eligitur. E-
pic. apud Diog. lib. 10.
Simplicibus, & non magnifi-
cis apparatus cibus aſſueſcere,
& ſalubritatis eſt. & homi-
nem ad vitæ uſus neceſſa-
rios impigrum reddit. ibid.
Venter, imperioſa corporis pars
eſt. Homer. Odyſſ. lib. 11.

EX LATINIS.

Parabile, & appoſitū eſt,
 quod natura deſiderat:
 ad ſuperuacanea ſudatur, ad
 manum eſt, quod ſatis eſt. *Se-*
nec. Epist. 4.

Quemadmodum delicatas res
 deſiderare, luxuria eſt: ita u-
 ſitatas, & non magno para-
 tas fugere, dementia eſt. *idem*
Epist. 5.

Copia ciborum ſubtilitas animi
 impeditur. *idem Epist.* 15.

Facile eſt paſcere paucos ven-
 tres, & bene inſtitutos, &

nihil aliud desiderātes, quā
impleri paruo fames constat,
magno fastidium. idem E-
pist. 17.

Dij boni, quod hominum vnus
venter exercet. idē Epist. 96.

Natura ventrem non delecta-
ri vult, sed impleri. idem E-
pist. 120.

Cum optimis satiati sumus, va-
rietates etiam ex vilioribus gra-
ta est. Quint. lib. 10.

Victus, cultusque corporis ad va-
letudinem referantur, & ad
vires, non ad voluptatem. Ci-
cer. 2 Offic.

Tantum cibi & potionis adhi-
bendum est, ut reficiantur vi-
res, non opprimantur. Cato
maior.

Iucunditas victus est in deside-
rio, non in satietate. Cicer. 5.
Tusc.

Cibi condimentum est fames:
potionis, sitis. idem 2. de finib.

Cibus simplex utilissimus.
Plin. Senior. lib. 12.

Cibum somno concoquere, cor-
pulentia prodest, non viri-
bus. idem lib. 24.

Turpe est stomachi sui nō nosse

mensuram. Senec. Epist. 83.

EX SACRIS.

Alimenta, & medicamen-
ta sunt. August. 10.
confess.

Non cibus, sed appetitus in vi-
tio est: unde & lautiores ci-
bos plerunque sine culpa su-
mimus, & abiectiores non si-
ne reatu conscientia gustamus
Gregor. 3. mor.

In cibo hac mihi mensura te-
nenda videtur, ut nec contra
honestatem, nec supra neces-
sitate sumatur. Hug. de di-
dasc. monast.

Fames amica virginati est, ini-
mica lasciuia: saturitas verò
castitatem projicit, nutrit ille-
cebram. Amb. serm. 40.

Simplicior cibus, & mensa me-
diocris complurimum iucun-
ditatis habent. Chrysoft.

Cibus anima, sermo Dei. Greg.
sup. 1. Reg.

Aqua, & panis natura satis-
faciunt. Hier. ad Surd. &
fratr.

Cibus omnis cum gratiarum

- actione sumendus est. *Aug. 10. confess.*
- Alimentum non nisi corruptum, in corpus mutatur. idē de ver. relig.*
- Eſca ſolum ſecūdam naturam nobis medicina eſt. Ambr. Hexame. lib. 3.*
- Ciborum cupiditas malè ſub munditiæ nomine excuſatur. idem de morib. eccleſ.*
- Cibus omnis mundus mundis. idem Epist. 59.*
- Cibus immodicus & animæ, & corpori nocet. idem de ſalut. doct. cap. 35.*
- Cibus nullus contaminat animam. idem in libr. expoſ. quarund. quæſt.*
- Cibum cum homine creauit Deus. idem lib. 2. ſerm. Domini in monte.*
- Non cibus, ſed luxus vituperandus eſt. idem contra Manich.*
- Ita ſe res habet. ut pro vniuſcujuſque corporis congruentia vel delectet eſca, vel offendat. idem lib. 21. contra Fauſt.*
- Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit. Bern. ſup. Cant. ſerm. 8.*
- Cibus meus, Chriſtus eſt, & ego eius. idē ſup. Cant. ſerm. 7.*
- Cibo indigeſto comparatur ſcientia ſine operibus, idem ſuper Cant. ſerm. 36.*
- Potus, aqua, & vinum.*

EX GRÆCIS.

- V**Inum, remedium aduerſus ſenectutis duritiæ. *Plat. de legib.*
- Sicut igne ferrum: ita vino corpora ſenium molliuntur. ibid.*
- Dulce per ſe deſideratur, vinum autem per accidens. Ariſtot. Topic. 2.*
- Inter pocula non eſt admonendum. Plut. de amic. & adulat.*
- Cauendi ſunt cibi, qui non eſturiētes denuo ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denuo ad bibendum illectēt. Socrat. apud Plutar. de tuend. bona valet.*
- Vinum potus eſt ſuauiſſimus, & pharmacum viliſſimum & opſonium quam minimè noxiū: ſi quidem tempe-*

ratum esse contigerit, idque magis ut in tempore modicè sumas, quàm ut aqua diluas, aqua verò non solum si vino admisceatur, verùm si subinde inter vina diluta per se sola bibatur, magis innoxium reddit quod dilusum est. ibidem.

Vinum ad moderationis legem ingenia reuocat, placidiorem reddit hominè, asperitatemque mitigat. idem probl. Decad. 1.

In vino, sicut in speculo, multorum ingenia prauidentur. Plat. apud Plut. probl. Dec. 2.

Vitis tres vuas fert: primam voluptatis, secundam ebrietatis, tertiam mœroris. Anac. apud Diog.

Vinum, & caro vires quidem maiores faciunt, verùm mentis impediunt actiones. Plut. apud Volat.

Vinum laborum pharmacum est. Eurip. in Troad.

Vino sublato, non est Venus. idem in Bacch.

Maximè situm est lignum vitis. idem in Cyclop.

Vehemens res est vinum, & ad colluctandum grauis. ibi.

Es, forma speculum est: vinum, mentis. ibid.

Primum poculum sanitatis est, alterum voluptatis, tertium contumeliæ, vltimum insanie. Pythag. apud Stob.

Pueri vsque ad decimum octauum annũ, vini vsum prorsus ignorent: nempe eos monebimus non oportere ignem igni in corpus, atque animam suggerere, antequam viri effecti, subire labores incipiant. Plat. 2. de legib.

Vinum bibere non conuenit pueris, nec horum nutricibus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices. Arist. de somn. & vigil.

EX LATINIS.

Aqua, & panis natura factis faciunt. Senec.

Nam quanquam sapor est oblata dulcis in vnda,

Gratius ex ipso fonte bibuntur aqua.

Et magis adducto pomum de-

ducere ramō,

Quam de celata sumere lance
uiuat. Ouidius.

Quis sit vini, quis musti sapor
iam scis, nihil interest cētum
per uesicam tuam, an mille
amphoræ transeant, saccus
est. Senec. epist. 78.

Mulier quæ vini usum immo-
deratè appetit, & virtutibus
ianuam claudit, & delictis
aperit. Max. lib. 6.

Id præstantius vinum est, quod
suapte natura placere potest.
Colum. lib. 12.

EX SACRIS.

Vinum vetus corpori com-
modius. Aug. lib. 12.
de morib. Manich.

Vinum ad letitiam, non ad e-
brietatem datum est. idem de
salut. docum.

Aqua omnium nascentium
mater. idem sup. Gen. ad lit.
cap. 2.

Aqua, ignis alimentum est.
idem libro 2. de mirab. sacr.
script. cap. 31.

Aqua liquorum omnium ma-

ter. ibid. cap. 18.

Tristitia remedium, vini u-
sus. Chrysostom. sup. Genes.
homil. 29.

Vini abusus solum malus. ibi-
dem.

Ebrietas.

Temulentus, bis puer. Pla-
de leg. b.

Ebrietas homines impetuosos
facit. Arist. Polit. 7.

Senes in primis, fœmina minus
ceteris vino capiuntur. Arist.
de ebriet. apud Plutar. probl.
dec. 1.

Quicumque ebrius, modò domi
manserit, sapiens est. idem in
Cyclop.

Vinum æqualem habet vim,
ubi hominem subierit, quem
conturbat, illico prodit laten-
tia in mentis recessu, ani-
mumque uniuersum concu-
tit. apud Stob.

Ebrietas nihil aliud, quàm in-
sania voluntaria est. Senec.
epist. 84.

Ebrietas facit delictum mitius
puniri. apud Iurisp.

Ebrietas

Ebrietas, causa seruitutis. *Ambr. de Helia.*

Ebrietas cor mutare, & mentem alienare solet. *Gregor. sup.*

1. Reg.

Primum ebrietatis malum est, pudicitia periculum. *idem de virg. lib. 1.*

Ebriosis delectantur falsis sculis. *Aug. lib. 8. confess. cap. 3.*

Ebriosa virgo, coniugata sobria peior est. *idem de bon. coniug. cap. 24.*

Ebrietas excecat sensus. *Chrysof. sup. Genes. homil. 29.*

Ebrietas, volūtarius est dæmō. *ibidem.*

Ebrioso asinus melior. *idem super Math. homil. 59.*

Ebrietas quadam ira, *idem super Ioann. homil. 26.*

Ebrietas mater scortationis. *Chrysof. ser. 24. sup. epist. ad Rom.*

Ebrietatem immodestia facit. *idem ad pop. Anth. hom. 1.*

Ebrietas, tempesta est tam in animo, quam in corpore. *ibidē hom. 46.*

Ebrietas seipsam ignorat. *idem de ieiun. serm. 1.*

Manifestum est, senem nō modo bis fieri puerum, sed inebriatum quoque. *Plato apud Stob.*

Conuiuium.

EX GRÆCIS.

Non est res apta conuiuio esse sapientem. *Agésil. apud Plut. de cohibend. ira.*

Inter pocula non est admonendum. *idem de amic. & adul. Si dextrè, urbanitèrque recuses, non minus grata fuerit excusatio, quam potatio. idem de tuend. bona valet.*

Odi memorem cōpotorem. *idem, an conueniat philosophari inter pocula.*

Quotus nostrū est, qui aut possit esse sapiens, aut velit? *ibid.*

In conuiuio eadem sermonis sit, quæ vini communio. *ibidem.*

Eiusdem est viri, & aciem terribilissimam, & conuiuium latissimum instruere. *Plut. probl. Dec. 1.*

Non edēdi, bibendiq; cauēa, *sed*

combibendi , comedendique
causa nos mutuò inuitamus.

Ægias apud *Plut. probl.*
Dec. 2.

Intempestiua inter potandum
garrulitas plerosque, dum nu-
gantur , transuorsum rapit ,
& animos libidini obsecun-
dare compellit. *Plut. probl.*

Dec. 7.

Ferenda est socij molestia in na-
uigatione, & militia, quibus
cum necessitas communis im-
posuerit: sed quibusuis se con-
uiujs immiscere , hominis
est amentis. *idem de conui. 7.*

Sap.

Lingua semper certè, præsertim
in conuiuio retinenda. apud
Diog. lib. 1.

Præsens frequentia hominum
in conuiuio habet ex sese de-
lectationem. *Eurip. in Med.*

Ingenuum esse eum, qui ad con-
uiuia inuitatur, oportet.

Non conuenit epulantes audire
luctus. *Eurip. in Alcest.*

Tam inter epulas fortis vir esse
potest , quàm qui in bello pu-
gnas sequitur luctuosas. apud
Stob.

EX LATINIS.

C*Vra*, ne conuiuiorum mi-
nistri maioris sint pre-
tij , quàm quibus ministrat-
tur. dedecet enim paucis to-
ris, quibus accumbitur, mul-
tas animas inseruire. *Epist.*
apud *Stob.*

Litigare , & contendere cum
ubique sit vitiosum, tum in-
ter pocula maximè. *ibid.*

Quidam cœnent tecum, quia di-
gni sunt, quidam, ut sint. *Se-
nec. Epist. 47.*

EX SACRIS.

C*onuiuium* vix sine cul-
pa celebrari potest. *Gregor. 1. mor.*

Quædam sunt vitia, quæ à con-
uiujs vix separari possunt.
ibidem.

Fames.

EX GRÆCIS.

E*Suriens* necessarijs utatur
potius , quàm suauibus.

- Plut. de tuend bon. valet. Fames audaciam præstat. in
 Difficile est verba facere ven- Hist. Sax.
 tri aures non habenti. Cato Fames, ultimum supplicium.
 apud Plut. in Apophth. Liuius 3 Deca. lib. 1.
 Fames omnia reddit dulcia Fames, & frigus, miserrima
 præter seipsam. Antiph. a- mortis genera. idem lib. 8.
 pud Stob. Fami nullum licet contradi-
 cere verbum.
 EX LATINIS. Fames multorum est magistra.

Peruo fames cõstat: magno
 fastidiũ. Senec. Epist. 17.
 Fames famem vincit. idem E-
 pisto. 111.
 Nihil contemnit esuriens. idem
 Epist. 120.
 Ambitiosa non est fames, con-
 tenta est desinere. ibid.
 Expecta, nec antè edas, quàm
 aut bonum panem habere cœ-
 peris, aut malum desinas fa-
 stidire. idem Epist. 124.
 In aliena fame sui quisque mi-
 seretur. Quint. Declam. 5.
 Non habitant simul pudor, &
 fames. idem Declam. 12.
 In magna inopia quicquid emi
 potest, vile est. ibid.
 Cibi condimentum est fames:
 potionis, sitis. Socr. apud Cice.
 5. Tuscul.

EX SACRIS.

Mirabile martyrium, &
 graue, inter epulas esu-
 rire. Bern. in paru. serm.
 Fames, naturalis morbus est.
 August. sup. Psalm. 37.
 Fames mentis, est silentiũ diui-
 ne elocutionis. Greg. 6. mor.
 Fames carnis, est subtractum
 subsidium corporis. ibid.
 Famelici non facile ab alieno
 cibo abstinent, si sit oblata
 quouis modo edendi facultas.
 apud Plat.
 Fames ab edendi amore differt.
 Aug. lib. 4. contra Iulian.
 Fames septem dierũ intolerabi-
 lis sanis. idem sisp. Psal. 122.
 Esuries domini nõ ex necessita-
 te. Chryf. sup. Mat. Hom. 4.

SITIS, GULA, ET GUSTVS.

Non esurire, diuina est natura. idem sup. Matth. Homil. 5.
 Fames ingens sanctos Dei vexat. idē sup. Genes. Hom. 66.
 Fames crudeles mortes setauit. idem ad popul. Antioch. Homil. 39. de eleemo. & miser.

Sunt, qui acutius pollent sensu palati, quam cordis. Cato apud Plutarch. de Poet.
 Gustus mercatum inuitat. Eurip. in Cyclop.

EX LATINIS.

Sitis.

Cibi condimentum est fames: potionis, sitis. So-cra. apud Cicer. 5. Tusc.
 Sitis consuetudine vinci potest. Plinius Senior lib. 7.
 Sitis est famis medicamentum. Ansel. sup. Epist. ad Roman.

Gula, & Gustus.

EX GRÆCIS.

Vini, & carnum plenior usus corpus quidem validum, animum verò imbecillum facit. Plut. de tranquill. anim.
 Edificant homines tanquam immortales, & opsonant tanquam parum victuri. Strat. apud eund. de cupid. diuiv.

Vitium ventris, & gutturis, non solum non minuit aetas hominibus, sed etiam auget. Cicer. pro Marc. Calio.

Cibo homo maximè perit. Plin. Senior. lib. 26.

Epularum repletio vim veneni tardat. Lilius Decad. lib. 10.

Amara non sunt eadem omnibus. Plin. Senior. lib. 22.

Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ ubi varia sunt, & diuersa, coinquant potius, quam alunt. Senec. Epist. 2.

Nullis animalibus, nisi ex fastidio nostro pax est. idē Epi. 90.

EX SACRIS.

Sepe edendi ratio seruit gula, & seruire se simulat

- indigentia natura. Gregor. 7. mor. de considera. ad cleric.
- Cor habet in vëtre gulofus, lafcivus in libidine, cupidus in lucro. Hier. sup. Matth.
- Gula faturitus nimia aciem mentis obtundit, ingeniumq; euertere facit. Ifidor. lib. 1. de summo bono.
- Valde absurdum est nimia faturitate velle placare martyrem, quem cognouimus Deo placuisse ieiunio. Hie. in Epi.
- Gula est mater luxuria, quia venter, & genitalia sunt vicina. apud Iurisp.
- Non cibus, sed appetitus in vitio gula est. Greg. lib. 30. mor.
- Gula sepe loquacitatem, & luxuriam generat. idem in Past.
- Gula per abstinentiam frangitur. idem sup. 1. Reg.
- Gula vitio reciso, multa simul vitia subiungantur.
- Gula innumera vitiorum agmina ad anima consuetudinem producit. ibid.
- Ebriosis delectatur falsusculis. August. lib. 8. Confess.
- Gustu contemplationis refectus diuina habet intelligere. Ber.
- Gustus diuinae presentiae variatur anima pro variis eius desideris. idem sup. Cantic. Serm. 30.
- Saporem boni perdidimus in Eua. Bernard. sup. Cant. Serm. 85.
- Sapores Dei, diuersè sumimus. Bernard. in Paru. Serm.
- Gula excacat intellectum. idem sup. Ioann. Homil. 44.
- Saturitas, marborum fons. Chrysost. ad popul. Antioch. Homil. 55.
- Saturitas eadè diuitis, & pauperis. Aug. Serm. 6. de verb. Domini.
- Saturitas, castitati inimica est. idem Serm. 17. de temp.

Iuramentum.

Nullum iuramentum graue est furi, & impostori. Sophoc. apud Stob.

Improborum iuramentum in aqua scribe.

Iuramenta non fidem afferunt viris, sed viri iuramentis. ibidem.

IURAMENTVM.

- Præfente flagello non postules iuramentum. *Apollod. ibid.*
- Qui iuramentum à malo viro postulat, insanit. *ibid.*
- Amatorum iuramēta, deorum non subeūt aures. *Callimach. ibidem.*
- Dico vobis, ne iurare omnino: ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur, de facilitate ad consuetudinem, de consuetudine in periurium decidatur. *August. contra mendac.*
- Iurauit David temere, sed non impleuit iuramentum maiore pietate. *idem de Decol. Ioan. Bapt.*
- Ille, qui hominem prouocat ad maiorem iurationem, & scit eum falsò iuraturū esse, vincit homicidam. quia homicida corpus occisurus est, ille animam. imò duas animas, & eius, quem iurare prouocauit, & suam. *ibid.*
- Non penitus iurare prohibuit, sed occasionem periurij, quod perfectius est, euitare docuit. *Grego. sup. Matth.*
- Quacunq; arte verborū quis iuret, Deus tamen, qui conscientia testis est, sic illud accipit, sicut ille, cui iuratur intelligit. *Isid. de summo Bono. lib. 2.*
- Iurans secundum illius, cui iurat, expectationē, fidem præstet. *idem Epist. 124.*
- Iurans multum, peccatum non effugiet. *idem de Salut. doct.*
- Dei iuratio, promissionis est cōfirmatio. *Idem sup. Psalm. 88.*
- Iuramentum facit præsumi verum, quod iuratum est, nisi contrarium probetur. apud Iuriss.
- Iurans ex calore iracundia, non obligatur. *ibidem.*
- Iuramentum interpretatur secundum intentionem defrentis. *ibid.*
- Iurans per metum, seruare contractum, soluendo non censetur approbare, & repetere potest. *ibid.*
- Iuramentum iocosè prolatum obligat saltem ad veniale peccatum. *ibid.*
- Iuramentum impedit obliuionem. *ibid.*
- Iuramentum magis indicium

incredulitatis, quàm fidei.
Chryso. super epist. ad Ephes.
serm. 2.
Iurat Deus, ut incredulitatem
condemnet. idem sup. Matth.
homil. 21.
Iuramenta sequuntur periuri-
ria. idem ad popul. Antioch.
hom. 19.
Non iurare, securus portus est.
Chryso. sup. Act. Aposto.
homil. 14.
Ad iurandum facilis, parum
pietatis habet. idem sup. epist.
ad Ephes. serm. 2.

Periurium.

Periurus est, qui etiam per
 id, quod nihil est, falsum
 iurat. *August. serm. 28. de*
verb. Apost.
Falsum iurantem audiens, &
tacens, peccat. idē lib. 3. Quæst.
sup. Leuit.
Ecce dico charitati vestra, &
qui per lapidem iurat, periur-
us est. idem de decollat. Ioan.
Bapt.
Eatenus amicis, & familiari-
bis auxiliandum est, quate-

nus, periurium non admitta-
tur. Lycurg. apud Stob.

Testimonium falsum nemo con-
tra seipsum dicere potest.
August. lib. 1. de Ciuit. Dei.
cap. 20.

Nemo est, qui frequenter iuret,
qui aliquando non periuret.
Sicut qui consuevit multum
loqui, aliquando loquitur im-
portuna. Chr. sup. Matt.

Testis falsus accusati pœnam
subibit. idem lib. 5. Quæst. su-
per Deut.

Testis de falso non punitur, qui
in accessoris mentitur, si in
principali verax sit, apud Iu-
rison.

Testis falsidicus tribus est per-
sonis obnoxius. primum Deo,
quem periurando contemnit:
consequenter iudici, quē men-
tiendo fallit: postremò inno-
centi, quem falso testimonio
lædit. Isid. 3. de sum. bon.

Qui semel à veritate deflexit,
is non maiore religione ad
periurium, quàm ad menda-
cium perducere consuevit. Cice.
pro Roscio.

Periurium tolerabile in pro-
 I iij

DIFFICULTAS, ET IMPOSSIE.

missis non honestis. Ambr. lib.3. de Off.

in opere autem cum timore deficiamus. Thucyd.apud Stobaeum.

Difficultas, & Impossibilitas.

Difficilia sunt, quae praecleara. Plat. de Repub.

Impossibile est. idem esse proprium, & pluriū. *Aristo. Topic. 5.*

Difficillima res est, seipsum cognoscere. ibidem.

Impossibile est scire quid scit ignorare, si est. idem Post. 2.

Rebus maximis difficultatem ipsa natura proposuit. in Sen. Cicer.

Nullū impossibile fit. idem de celo, & mund.

Difficile videtur omne opus, antequam tentes. Veg. lib. 2.

Deus hoc solum priuatur, infesta facere quae facta sunt.

Difficile est, quod non potest expediri, nisi per principem. apud Iurisconsf.

Arist. Ethic. 6,

Impossibile, Deum peccare. Chr. sup. Ioan. hom. 37.

Non est possibile sine alimento viuere, & bene viuere. ibid.

Impossibile nihil, quod à Christo imperatur. idem sup. epist. ad Hebr. cap. 6.

Quicquid vult, habere nemo potest: illud potest, nolle, quod non habet. Sen. epist. 124.

Non tentanda non effici omnino non possunt. Quint. lib. 4.

Facilitas.

Difficilia sunt arcana reticere, & otium rectè dispensare, iniuriâsque tolerare posse. apud Diog. lib. 1.

Malum est facile, & bonum difficile. *Arist. Ethic. 2.*

Nullus cogitat quàm difficile sit, idem factis praestare, quod inter deliberandum promittit. nam consultamus securi:

Qua in re excellit quisque, eò libenter, & promptè ducitur. Plut. Probl. Dec. 1.

Utro nonnunquam fiunt quae magno labore vix possunt fieri.

ri. Demost. 1. Olynth.
 Facilia ipsos quoque fugiunt
 negligentes : difficilia verò
 cura, & diligentia capessun-
 tur. Plur. de lib. educ.
 Omnium rerum cupido lægue-
 scit, cum facilis occasio est.
 Plin. lun. lib. 8.
 Contemptus est obnoxium om-
 ne, quod facile superatur. Na-
 Zan Zen.

Intellectus.

Intelligentes & illuminati
 plures reperiuntur, sed af-
 fecti pauci. Bern. in Ascens.
 Domi.
 Intellectus est lumē, quod Deus
 infundit animæ. Aristotel.
 Rhet. 3.
 Plura contingit scire, sed nō in-
 telligere. idem Topic. 2.
 Scire, est per demonstrationem
 intelligere. idem Poster. 1.
 Quod parum distat ab intelle-
 ctu, quasi nihil distare vide-
 tur. idem Physic. 2.
 Vbi plurimus intellectus, &
 ratio, ibi minima fortuna :
 & ubi plurima fortuna, ibi

minimus intellectus. idem de
 bon. fort.
 Qui unum non intelligit, nihil
 intelligit. Arist. Metaph. 4.
 Intellectum fac duccem. Solon.
 apud Diog. lib.
 Deputemus intelligentiam da-
 tam, quasi pecuniam mutua-
 tam: quo plus nobis creditur
 ex benignitate, eo debitores
 tenemur amplius in opere.
 Greg. in Mor.
 Intelligere est quasi euestigio
 subsequi. Lact. lib. 6.
 Qui vult intelligere, qualis est,
 tales videre debet, qualis non
 est. Greg. 24. Mor.
 Punge, & dabit lachrymam :
 stringe, & dabit intellectum.
 Orig. sup. Exod.
 Intellectus, spirituale donum.
 Amb. sup. psal. 118.
 Intelligere superflua non no-
 cuit : nocuit autem didicisse.
 Aug. de Vtil. cred.
 Intellectus cum intēditur, eius
 in Deum affectus ardentior
 aperitur. Greg. 20. Mor.
 Intellectus donum exercitan-
 dum, ne in otio torpeat. idem,
 22. Mor.

INTELLECTVS.

- Quidam de intelligentia, alij de operatione exultant. ibid.*
Affectu intellectui, & intellectuui repugnantibus, vita infernalis est. Ber. epist. 176.
Intellectus est pars animæ. ex senten. Aug.
Intellectui fides viam aperit: infidelitas claudit. ibid.
Intellectus, merces est fidei. idē tract. 29. in euang. Ioan.
Aliud est intellectus, aliud ratio. idem ser. 28. de Verb. Apost.
Intellectus ex litera erudiendus, atque diripiendus est. Ber. sup. Cant. serm. 73.
Intellectus rerum spiritualium verus est animæ panis. Bern. in Annunt. beat. Mar.
Intellectus, armatura est cordis Chr. de Spir. sanct. hom.
Ita magis intelliges quædã placuisse, si quædam displicuisse cognoueris. Plin. Iun. lib. 3.
Qui dubitant, utrũ oporteat venerari deos, & honorare parentes, annon indigent pœna? Arist. Topic. 1.
Qui dubitat, utrum nix sit alba, iudiget sensu. ibid.
Dubitatorum solummodo est, veritatis inquisitio. idē Metaphys. 3.
In obscuris uti oportet apertis testimoniis. idem Eth. 2.
Solutio dubitationis, est inuentio veritatis. idem Eth. 7.
Maximum indicium est malæ mentis fluctuatio. Cic.
Bene præcipiunt qui verãt quicquam agere, quod dubites, æquum sit, an iniquum. idem 2. Offic.
Satius est, id ipsum, de quo ambigitur, concedere, quàm impudenter resistere. ibid.
In dubiis autores citandi sunt. Plin. Sen. lib. 23.
Semper æstuabit qui de singulis temporum articulis deliberauerit. Suet. Tranq.
In dubio plus alieno, quàm proprio credimus consilio. Ber.
Ambigua in meliorem partem sunt vertenda. Ansel. super epist. ad Rom.
Res dubia hominem negligentem facit. Chryf.
Ad incertum nemo vult laborare. Lact.
Satius esse puto in nonnullis

- hallucinari, quàm odiosa diligencia ea perquirere, quàm melius latuissent. *Erasm. in Epist.*
- In rebus dubiis non debet esse iudicium absolutum, *Greg.*
- Dubitatio electis oritur ex virtute humilitatis. *Gregor. sup. 1. Reg.*
- Multa cadunt inter calicem, supremâque labra. *Homer. apud Stob.*
- Frustratio spei, & alius euentus perturbat, ac magnopere debilitat animos. *Demosth. 1. Olyn.*
- Si omnes morerentur, quibus non contingunt ea, quæ desiderant, omnes sanè morerentur. *apud Stobæum.*
- Tepidi quasi in inferno sunt. *Bern. de Ascen. Dom. Ser. 3.*
- Dubitare de Christo, mors est. *Aug. Quæst. 73. ex nouo test.*
- dat. *Hier. ad Demetr.*
- Sensus magis attendendus, quàm verba. *Ambr. super Luc. libr. 2.*
- Sentire prius est, quàm mouere. *August. lib. 7. de Gen. ad Lit.*
- Sensus melior in brutis, quàm in hominibus. *idem de Quæt. ani.*
- Sensus omnes falli possunt. *idem lib. 2. Soliloq. cap. 6.*
- Sensibus veluti naui utimur. *idem lib. 1. Soliloq. cap. 4.*
- Sensus diuersi in corpore, idem in animo. *idem lib. 5. de Trinitat.*
- Sensuum ita clara sunt iudicia, & certa, ut si optio naturæ nostræ detur, & ab ea Deus aliquid requirat, contenta ne sit suis integris, incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid querat amplius. *Cicer. 2. Acad.*
- Omnes tacito quodam sensu sine ulla arte, aut ratione quæ sunt in actibus, aut rationibus, recta, ac praua diiudicant. *idem 3. de Orat.*

Sensus.

Sensus pluribus intētus, est minor ad singula. *apud Iurisc.*

Vnusquisque ex suo sensu abun-

A U D I T U S.

Auditus.

Auditus in homine est via ad disciplinam. Arist. de Sens. & sensato.

Aures magna, & erectæ ultra modum sunt indices stultitiæ, atque loquacitatis. idem de Anim. 1.

Auditus à turpitudine cohibendus. Plut. de Aud. poet.

Audiendi magis, quàm loquendi studiosos esse oportet. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Qualia dixeris, talia audies. Homer. Iliad. lib. 20.

Auditor non solum ab oratoris verbis, sed ipse, quæ opus sunt, omnino considerare debet. Demosth. 1. Olynth.

Audiamus duplo, quàm loquamur. apud Stob.

Audiendum sine ira. ibid.

Qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt. Quint. lib. 8.

Absentium sermones tinnitibus aurium præsentuntur. Plin. Senior lib. 28.

Legendi semper occasio est, audiendi non semper. Plin. Ju-

nior. lib. 2.

Sunt quædam audientium auribus danda, præsertim si materia non refragetur. ibid.

Quotus quisque auditor, quem non potius dulcia, quàm austera, & pressa delectant? ibidem.

Auris bona est, quæ libenter audit utilia, prudenter discernit, obedienter operatur intellecta. Bernard. in quad. Epist.

Ipsa etiam audire, etiam scientibus prodest. Chrysostr. Serm. 2. sup. Epist. ad Hebr.

Non æque amici audiunt, & inimici. Hier.

Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum. Greg. 12. Mor.

Propter bonos auditores malis doctoribus sermo datur: & propter malos auditores bonis doctoribus sermo subtrahitur. idem sup. Ezech.

Humana aures talia verba nonstra iudicant, qualia foris sonant. idem 26. Mor.

Audire, volentis est: sustinere nolentis. idem lib. 15. Mor.

Boni auditores verba non impugnant audita, sed credunt. idem 20. Mor.

Alia sunt, quæ iacentes, alia, quæ stantes audire debemus. idem sup. Ezech. Homil. 9.

Audientes libenter prædicatorum verba, facile non exaudiuntur. idem in Regist.

Auditus, & non visu peruenitur ad notitiam veritatis. Bern. sup. Can. Serm. 23.

Auditus, visus est præparatio. idem sup. Cant. Serm. 22.

Auris ad obediendum præparari debet. ibid.

Auditus ad meritum, visus ad præmium. ibid.

Auris prima mortis ianua, prima aperiatur & vita. ibidem.

Audire non solum debemus, sed imitari. Chryso. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 6.

Auditor in deliciis agens, oscitans est. idem sup. Act. Apost. Homil. 42.

Auditores quique suum remedium in concionibus capiant. idem sup. Genes. Homil. 6.

Auditores beneuoli, alacres reddunt prædicatores. idem sup. Gen. Hom. 54.

Vocem illius doctoris libenter audio, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moueat. Bern. sup. Cant. Serm. 59.

Detractio, & execratio.

Insita oblectatio mulieribus est, præsentia mala in lingua habere. Euri. in Alcest.

Amans obreccationem res est mulierum genus, paruas enim occasiones sermonum si nacta fuerint, plures insuper inferunt: voluptas quadam est nihil sani sibi inuicem loqui. idem in Phaniss.

Pœnas dat quisquis bonis male dicit. Plur. in Apophth.

Quod omnia nos pueritia mala sequuntur, causa est, quod inter execrationes parentum creuimus. Senec. Epist. 6.

Quid interest, utrum deos neges, an infames? idem Epist. 124.

Nihil est tam volucre, quam maledictum: nihil tam faci-

DETRACTIO, ET EXECRATIO.

- lè emittitur, nihil latius dissipatur. Cicer. pro Planc.
- Deus maledicit, & maledicere homo prohibetur. Gregor. lib. 5. Mor.
- Nō debes aliis detrudere, quòd uni sis obsequentior. Plutar. Probl. 2.
- Cave, ne ipse detrahas aliis, aut alios audias detrahentes. non minus auribus, quàm lingua fugias detractationem: nam detractor dum te videt non libenter audire, non facile potest detrudere. Hier. in Epist. ad Nep.
- Vilium satis hominum est, & suam laudem querentium, alios viles facere: quia alterius vituperatione se laudari putant, & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione malorum. Hier.
- Ii, quorū vita in exemplo imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba comperere: ne eorum prædicationem non audiant: qui audire poterant, & in pravis moribus remanentes, bene vivere contēnunt. Greg. sup. Ezech. Hom. 9.
- Linguas detrahētium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant: ita per sui malitiam excitatas debemus equanimiter tolerare, ut nobis crescat in meritum. ibidem.
- Habet hoc obtrectatio, ut etiā si fidem faciat, tamen audior prius de eo sentiat, qui narravit. Eras. in Epist.
- Aduersus malitiam calumniandi nihil est tutum. ibid.
- Omnem, qui palam veretur dicere: quod in aure loquitur, suspectum habeas: quòd si coram te iudicare ille renuerit, delatorem iudices, non accusatorem. Bern. de Confid.
- Detractio, est locutio ex invidia, bona aliorum denigrans. Hug.
- Qui contra supra positam sibi potestatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini potestatem dedit. Greg. in Mor.
- Discat nō murmurare, qui male patitur, etiam si ignoret, cur

- mala patitur. per hoc quisque
 iuste se pati arbitretur, quia
 ab illo iudicatur, cuius nun-
 quam iniusta iudicia sunt.
 Isid. 3. de sum. bon.
- Permittitur detractio, ut ca-
 ueatur elatio. Greg. 22. mor.
- Detractio, venenum est amici-
 tia. Aug. de amici. cap. 13.
- Detractione patientia nostra
 probatur. idem libr. 3. contra
 lit. epist. Petil.
- Detrahenti inimico non est cre-
 dendum. ibid. cap. 10.
- Peior est detractio in magni no-
 minis viris quam in plebeis.
 idem sup. psal. 49.
- Detrahentes, in terram insus-
 flant, & pulverem in suos o-
 culos mittunt. Greg. in regist.
- Murmurantes dicantur intra-
 re in iudicium cum Deo. idem
 sup. 7. psal.
- Lingua detractoria, vipera est.
 Bern. de trip. cust. ser. 1.
- Non maledicere, virtutis qua-
 dam particula est. Chrys. sup.
 Matth. homil. 65.
- Suum cuique incommodum fe-
 rendum est, potiusquam de
 alterius commodis detrahen-
 dum. Cicer. 3. Off.
- Iniuste in malis deos incusa-
 mus. Homer. Odiss. lib. 1.
- Iudicium Dei imprecari, male-
 dicere est. Aug. sup. psal. 53.
- Non amicum est, sed sophisti-
 cum, ex alienis erratis sibi
 gloriam parare. Plut. de amic.
 & adul.
- Homines alij aliis multa pos-
 sunt obiicere. Homer. Iliad.
 lib. 10.
- De alienis vxoribus nihil tan-
 dem dicendum est. Plut. in
 Apophth.

Adulatio.

EX GRÆCIS.

- L**audare presentem, adu-
 latoris est. Arist. Rhet-
 thor. 2.
- Non possumus aliquo amico u-
 ti, & adulate. Plut. de præ-
 cep. conub.
- Sicut extremum iniustitia ge-
 nus est, iustum haberi, qui iu-
 stus non est: ita & adulatio
 est periculosior, quæ later,
 non ea, quam aliquis præ se

ADVLATIO.

- fert. Plat. apud Plur. de amic. & adulat.
- Adulatori semper cura est, secundas agere partes: sic imitatur equalitatem, ut superetur, sitq̄ inferior omnibus in rebus, præterquã in malis. ibid.
- Animal inter omnia maxime noxium est, inter immitia tyrannus: inter mitia adulator. Bias apud Plur. ibid.
- Assentatoribus, & adulatoribus præsertim, res aduersæ acceptæ ferendæ. Demosth. in Philip. Decl. 3.
- Assentatio gratior est admonitione. idem Exord. 24.
- Ligna dum augēs ignem, ab ipso consumuntur: opes dum alunt adulatores, ab ipsis pereunt. apud Stob.
- Ut meretrices bona omnia præter mentem, & prudentiam suis amatoribus imprecantur: sic adulatores eis, quibuscum agunt. Pythag. apud Stob.
- EX LATINIS.
- S**emper auget assentatio id, quod is, à quo dicitur, vult esse magnum. Cicer. in Lelio.
- Cauendum est, ne assentatoribus patefaciamus aures, ne adulari nos sinamus; in quod falli facile est. tales enim nos esse putamus, ut iude laudemur. ibid.
- In obsequio comitas adsit, assentatio omnium vistorum nutritrix procul amoueat. ibidem.
- Blanditia cum vitiosa sit, ac turpis in cætera vita, tamē in petitione magistratus est necessaria. Cicer. de pet. consul.
- Mihi hereditates honestæ non videntur blanditiis officiorum, non veritate, sed simulatione acquisitæ. idem 3. Offic.
- Omnia assentari est nunc quæstus multò uberrimus. Terent. in Eunuch.
- Regum opes sapius assentatio, quàm hostis euertit. Curt. lib. 8.
- Adulationis est species, cum laus postulationem præcedit. in Histor. Sax.

EX

EX SACRIS.

Duo sunt genera persecutorum: vituperantium scilicet, & adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis. Aug. sup. Psal. 69.

Emolliri adulationibus, non solum fortitudinis non est, sed etiam ignavia. Amb. libr. 1. de Off.

Beata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit: quæ nec decipit alterum, nec ipsa decipitur: denique nec malum facit aliquando, nec patitur. Hiero. ad Demetr.

Isto maximè tempore regnat vitium adulationis: quodque est grauissimum, quod humilitatis, ac beneuolentiæ loco ducitur. & ira fit, ut qui adulari nescit, aut inuidus, aut superbus reputetur. idem.

Natali ducimur malo, & adulatoribus nostris libenter fauemus: & quanquam respondendum nos indignos, &

calidus rubor ora perfundat: tamen ad laudem suam anima intrinsecus latatur. idem ad Sabinia.

Sicut finis oratoris est, dictione persuasisse, & medici, medicina curasse: sic adulatoris est finis suauiloquio decessisse. Chrysof.

Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus saluè dicit: prodigos vocat liberales: auaros, parcos, & sapientes: lasciuos, curiales: garrulos, affabiles: obstinatos, constantes: pigros, maturos, & graues. hæc sagitta leuiter volat, & citò insigit. Cassiod. in epist.

Adulatio si ad tempus suscipitur, augetur. Gregor. libr. 2. sup. Ezech.

Adulatio fallax, crudelis est. Aug. libr. 2. contra lit Petil. cap. 67.

Adulari est, seductorū. Chrysof. sup. Epist. ad Thess. Homil. 2.

Adulari egregiè norunt avari. idem sup. Epist. ad Hebr. homil. 15.

κ

EX GRÆCIS.

Gloriamur, ac superbimus
in his, quæ sapimus. Plat.
de Amic.

Ciuiibus placere omnibus stude,
habet enim id multum gra-
tia, contra verò superbia, ac
fastus semper nocuit. Bias a-
pud Diogen. lib. 1.

Nunquam de te superbam opi-
nionem concipias, nec contra
de te humiliter sentias. Pha-
uo. apud Stob.

Superbia superstitionis parens.
ibidem.

Superbiam fœlicitas excitat.
ibidem.

EX LATINIS.

Superbia, commune nobili-
tatis malum. Sallust. in
bell. Iug.

Citò ignominia fit superbi glo-
ria. Pub. Mim.

Superbia, & crudelitati si se-
ra, non tamen lenes veniunt
pœna. Liviùs 1. Dec. lib. 3.

Superbia ex bene gestis ple-
runque nascitur. Ansel.
sup. epist. ad Thessal.

Superbus censetur, qui vult bo-
nũ facere sine timore Domi-
ni. idem sup. epist. ad Corint.
Superbus neminem putat hu-
mitem. Chrysoft.

Superbus saepe cõtrarium, quod
optat, consequitur. idem.

Diuitem non esse superbum, est
difficile. Aug. homil. 13.

Inuidia est filia superbiæ: sed
ista mater superbia nescit ef-
se sterilis, ubi fuerit, conti-
nuò parit. suffoca matrẽ, &
non erit filia. idem ser. 52. de
verb. domini.

Superbia, & cupiditas intan-
tũ unum malum sunt, vt
nec superbia sine cupiditate,
nec cupiditas sine superbia
possit inueniri. Ber. serm. 37.
ad Sor.

Magis cogitare debetis quid vo-
bis desit, quàm quid vobis ad-
sit. quod habes, caue ne per-
das: quod nondum habes, sus-
plica, vt habens: in quantum

- sis minor, est considerandum, non in quantum sis maior. Si enim cogitas, quantum praecessisti alterum, time tumorem. si verò cogitas, quantum tibi deest, ingemiscis, curuaris, & humilis eris, tutius ambulabis, non praecipitaberis, non laberis. Ber. sup. Matt. serm. 59.*
- In superbiam tãtò facilius quis incidit, quantò ex humiliori gradu ad dignitates euehitur. idem.*
- Superbia non est sine pusillanimitate. idem.*
- Superbia, vitium est, ut quod fateri de se quisque sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab altero dedignetur. Greg.*
- Potentiam Deus tribuit, elationem malitia nostra adinuenit. idem.*
- Superbia est vitiorum regina. idem.*
- Tunc incipit adesse virtus diuina, quando incipit deficere praesumptio humana. Cassio. sup. Miser. mei Deus.*
- Si vix toleratur diues superbus pauperum superbum quis ferat? Aug. serm. 29.*
- Omnis vitiosus diligit sui similem, solus superbus odit elatum, unde inter superbos semper sunt iurgia. Isid. cond. human.*
- Superbia, initium est omnis peccati. Ansel. sup. Episto. ad Tim.*
- Principiũ haresis, superbia est. Greg. 3. Mor.*
- Magna superbia est, in iudiciis diuinis rationem quaerere. idem 9. Mor.*
- Superbia semper à veritate aliena est. idem 24. Mor.*
- Superbia ubi nasci intelligitur, statim eradicanda est. ibid.*
- Difficile quis in se inueteratam superbiam deprehendit. ibid.*
- Superbia lumen intelligentiæ abscondit. Greg. 8. Mor.*
- Multi per opera, & dona virtutum in superbiam cadunt. idem 33. Mor.*
- Euentissimum reproborum signũ est, superbia. idem 34. Mor.*
- Contra Conditorem superbire, est pracepta eius transcendere. idem 23. Mor.*
- Longos animo dies superbi sibi*

- proponunt. idem 12. Mor.
- Superbi cum se despici suspicantur, ad contumelias prosiliunt. idem 13. Mor.
- Superbi tantò aliquem Deo despectum iudicant, quantò afflictum vident. idem 14. Mor.
- Superbi iudicium diuinum non timent, sed humanum. idem 25. Mor.
- Superbis graue onus est, doctrina humilitatis. idem 15. Mor.
- Si qui letatur, quia similes iniustis non sunt, ij superbi sunt. idem 16. mor.
- Superbi sibi attribuunt quicquid sciunt. idem 18. Mor.
- Superbi ea, quæ rectè sentiunt, rectè proferre non possunt. idem 23. Mor.
- Superbi afflictorum tribulationibus non compatiuntur. idem 25. Mor.
- Elatio superborum iustis viris solet esse occasio virtutum. idem 26. Mor.
- Corripiendo superbos, interdum laudum fomenta miscantur. idem in Past.
- Superbia cõsortium odit. Aug. Epist. 120.
- Superbia humana est, mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere. idem Epistol. 244.
- Quantò à superbia recedimus, tantò dilectioni accedimus. idem Epist. 85.
- Superbia remedium est, suis suis cogitare tenuitatem. idem in lib. 83. Quæst.
- Superbiam pœna sequitur. idem in lib. de amicis.
- Superbia mala, voluptatis initium est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.
- Superbia peruersè Deum imitatur. idem libr. 19. de ciuit. Dei cap. 12.
- Superbia nonnunquã maior in inopia, quàm in copia. idem lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 14.
- Superbia bonis etiam insidiatur operibus. idem in Regulis.
- Superbia virtutum maximè fugienda. idem in lib. Quæst. 83.
- Superbia nos à Deo separat. idem de morib. Eccles. cath. lib. 1.
- Superbia ruina maxima causa est. idem libr. 8. de Genes.

ad liter.

Superbia fidei maximè resistit.

idem in lib. expos. ad Galat.

Superbus indignus est misericordia. idem Epist. 137.

Superbis in peccata cadere utile est. idem lib. 14. de Ciuit.

Dei cap. 13.

Quoties hominibus præesse desidero, toties Deo meo præire contendo. Aug. sup. Psalm.

Superbi precibus contumaciores fiunt. Basil. in Epist.

Superbia ecclesia corpus scindit. Chrysof. serm. 22. sup. Episto. ad Roman.

Superbia in animo idem, quod tumor in corpore. idem sup. Epist. ad Timoth. Homil. 17.

Superbia, extrema quedam de mentia est. idem contra desp. & superb. serm.

Humilitas.

EX GRÆCIS.

NE nimum de te humiliter sentias. apud Srob. Humiliter loquantur humiles. ibidem.

Humilitas cum grauitate pulchra est. ibid.

EX LATINIS.

VIm rebus aliquando ipsa verborum humilitas affert. Quint. lib. 8.

Nulla tanta humilitas est, qua dulcedine gloria non tangatur. Max. lib. 8.

Quò maior es, hoc te magis submittas. in Hist. Sax.

Humilis satis est, qui æquo iure in ciuitate uiuit, nec inferendo iniuriam, nec patièdo etiam. Liuius 1. Dec. lib. 5.

EX SACRIS.

Honorari appetunt multi in schola humilitatis. Bern. sup. Missus est. serm. 1.

Humilitas, bonus fundus est. idem de consid. libr. 2.

Humilitas cordis, receptaculum est gratiæ. idem in Annunt. serm. 1.

Humilitas docet locum nouissimum tenere. idem sup. Cant. serm. 27.

K iij

- Humilitas duplex, una, quam parit veritas: altera, quam inflammant charitas. idem sup. Cant. serm. 42.*
- Humilitas, est contemptus propriae excellentiae. idem in Epist.*
- Humilitas, simplicitas, & innocentia, decor sunt animae. idem sup. Cant. serm. 45.*
- Humilitas, & mansuetudo, collectanea sunt. idem de virg. Mar. serm.*
- Omnes delectat celsitudo, sed humilitas, gradus est: quid tendis pedem? cadere vis, non ascendere, à gradu incipe, ascendisti. August. de verb. Domini.*
- Excelsa est patria humilis est via: ergo qui quarit patriam, cur recusat viam? idem sup. Ioann.*
- Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super capillos demittere: sed verum humilem patientia ostendit iniuria. idem.*
- Multò facilius inuenit siderum conditorem humilis pietas, quam ordinem superba fu-*
- riositas. idem.*
- Humilitas familiaris est Deo. Bernar. in vig. Nat. Domini. sermo. 2.*
- Humilitas, fundamentum virtutum est. idem de consid. lib. 5.*
- Humilitas, magis, necessaria est, quam virginitas. idem Homil. 2.*
- Humilitas magna virtus, qua meretur, quod non docetur, idem sup. Cant. serm. 85.*
- Humilitas concordiam ecclesiasticam custodit. idem in regist.*
- Humilitas subditorum acquirit arcana, quae superiores per superbiam perdunt. idem in 1. Reg.*
- Humilitas vera est, quae se ad culpae emendationem offert. ibidem.*
- Humilitas magna acta laudabiliter celat. idem sup. 1. Reg.*
- Humilitas, principium beatitudinis. Chrys. sup. Ioan. Hom. 33.*
- Humilitas nutrix dilectionis. idem sup. Matth. Homil. 9.*
- Humilitas non est sine magnitudine animi. idem super Ioan. Homil. 70.*
- Humilitas magnitudinem animi*

- facit. idem sup. epist. ad Cor.
homil. 1.
- Humiles ad locum superborum
eriguntur. Greg. 25. Mor.
- Deum non nisi humiles con-
templari possunt. idem 27.
Mor.
- Humiles dum se deiciunt, ad
Dei similitudinem ascendunt.
Greg. in Past.
- Humiles sæpe ex timore pec-
cant. ibid.
- Humilis est in oculis, qui se
perfectè respicit. idem sup. 1.
Reg.
- Humilitatis effectus, est salus.
Greg. 16. Mor.
- Potèribus viris magna est vir-
tus humilitatis. idem 21.
Mor.
- Minus inops est, qui vestem nõ
habet, quàm qui humilitatẽ.
ibidem.
- Perfecta humilitatis indicium
est, peccatum accusare, & ac-
cusantibus non negare. idem
22. Mor.
- Ex humilitate vera secunda na-
scitur autoritas. ibid.
- Humilitas maximè facit in ve-
ritate sciri se. idem sup. Cant.
- sermo. 76.
- Humilitas, odor bonus est. idem
sup. Cant. ser. 40.
- Humilitas solis, & ex consue-
to placet Domino. ibid.
- Humilitas, stabile fundamen-
tum est. idem super Cant.
serm. 36.
- Humilitas virtus magna, cui
etiam deitatis maiestas se in-
clinat. ibid. serm. 37.
- Humilitatis odor, voluntatis
deuotio. ibid. serm. 42.
- Humilitatis perfectio, consum-
matio est iustitia. ibid. serm.
48.
- In humilitatis regno etiam
militat superbia. ibid. sermo.
18.
- Humilitatis summa in eo cõsi-
stit, si voluntas nostra per om-
nia diuina voluntati sub-
iecta fuerit. idem de subiect.
nost. volunt.
- Nõ indocta humilitas, sed quæ
habeat sui modestiã, & sci-
entiam, laudatur. Ambr. de
Offic.
- Non magnum est esse humilem
in abiectioe magna prorsus,
& rara virtus est, humilitas

- honorata. Bernard. sup. Miss. est.
- Solus, qui verè humilis, parcit animæ suæ, qui ne putetur quod non est, semper quātum in se est, vult nescire quod est. idem.
- Nec sterilis verecundiā grata est, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idē super Cant.
- Humilitatis nō est, facere quod necessitate cogaris. Chrys.
- Ne nimium religiosus videri velis, nec plus humilis, quàm necesse est: gloriam fugiendone quaras. Hier.
- Humilitatis tres gradus sunt, fructus pœnitentiæ, dēsideriū iustitiæ, opus misericordiæ. Bern. de grad. Humil.
- Humilitate quid ditius? quid pretiosius? quia regnum calorū emitur? idem in vigil. Nat. domi.
- Humilis sis ad petendum veniam, facilis ad dandum, & sic omnia membra erunt in pace. idem de verb. Apost. serm. 2.
- Humiles, & non elati reple-
- bunt templum paradisi. idem de verb. Esaiæ. ser. 2.
- Humiles exaltari, superbos deiici, nuntiavit Maria. idē super Cant. serm. 6.
- Humiles, qui de se præsumere nesciunt, martyrio in idonei sunt. ibid. ser. 48.
- Germinabimus sicut liliū, & humiles inuenti fuerimus. ibidem.
- Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libenter. idem sup. Cant. serm. 35.
- Humiliare, & apprehendisti. idem de Quadr. 9. ser. 5.
- Humiliatos plures videmus, sed non humiles. idē de verb. Apost. serm.
- Humiliari, propinquantis gratiæ signum est. idem sup. Cāt. serm. 35.
- Humiliat quosdam veritas, quos voluntas extollit. idem serm. 42.
- Humiliauit se Christus non necessitate, sed voluntate. ibidem.
- Sola humilitas est lasæ charitatis reparatio. Ber.
- Multi homines, & culpā con-

- fitetur, & humiles nō sunt. Humilitate omnia facta nostra condiantur. Aug. epist. 58.
- nam multos nouimus, qui arguente nullo, peccatores se esse confitentur: cum verò de culpa sua fuerint fortasse correcti, patrocinium defensoris querunt, ne peccatores esse videantur. Greg. 21. mor.
- Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi inuentum puluerem portat. idem Homil. 6.
- Humilitas vera est, qua quis de se parua estimat, & bona alterius sine inuidia, & liuore commendat. idem.
- Viuius solum tempore, quo innocenter, & humiliter uiuimus. idem.
- Humilitas est ex intuitu propriae conditionis, voluntaria mentis inclinatio. Hugo.
- Humilitas in paupertate grata est, in diuite gloriosa. Valer. epist. in quod. serm.
- Sape flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio. Ambros. in quad. Epist.
- Humilitas rara in iuuenibus. idem in psal. 118.
- Humilitas, sacrificium maximum. Chrys. in Psal. 50. Homil. 2.
- Humilitas, sublimioris philosophia mater. idem sup. Matt. hom. 39.
- Lumen intelligentiae humilitas aperit, superbia abscondit. Greg. 25. Mor.
- Seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina. idem 26. Mor.
- Humilitas non debet deiicere praelatos. idem in Past.
- In rebus dubiis humilitas seruari iubetur. idem.

Iactantia.

EX GRÆCIS

- A**licna, tanquam propria narrare, iactantia est. Arist. Rhet. 2.
- Iactator vituperabilior menda.

ce. *Arist. Eth. 4.*

Quò magis cuique accedit ex philosophia rationis, eò plus decedit fastus, & arrogantia.

Plut. de prof. morum.

Elatio, profectus impedimentum est. *Biò apud Diog. Laër. lib. 4.*

Fastuosi acerbè ferūt à tenuioribus potiores sermones. *Eurip. in Androm.*

In arrogantia, sicut in armis deauratis nō similia sunt interiora exterioribus. *Diog. apud Stob.*

Arrogans nemini amicus. *ibi.*

EX LATINIS.

Nihil facias eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt. *Sene. epist. 5.*

Vnusquisque aliter viuit populo, aliter sibi. *idem epist. 95.*

Omnis sui iactatio vitiosa est. *Quint. lib. 11.*

Ex copia, atque rerum omnium affluentia primum arrogantia nata est. *Cic. de Leg. Agraria.*

Deforme est de seipso prædica-

re, falsa præsertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. *idem 1. Offic.*

Tum omnis arrogantia est odiosa, tum illa ingenij, atque eloquentia molestissima. *Cic. de diuin. in Ver.*

Est minimè inepti hominis, & eiusdem etiam faceti, cum de sapientia disceptatur, hanc sibi ipsi detrahere, eisque tribuere illudentem, qui etiam sibi arrogant. *idem de Clar. Orat.*

Qui benefacta sua verbis adornant, nō ideo prædicare, quia fecerunt, sed ut prædicarent, fecisse creduntur. *Plin. Iun. lib. 1. epist.*

Homines cum rem destruere non possunt, iactationem eius incessunt. *ibid.*

Nemo oculis tantum suis lautus est. itaque irritamentum est omnium, quæ insanimus, admirator, & conscius, ne concupiscamus, efficies, si ut non ostēdamus, effeceris. *Sen. Epist. 93.*

EX SACRIS.

Iactantiam tolle, & erimus
pares omnes. *Augu. lib. 5.
de Ciuit. Dei. cap. 11.*

*Arrogantia deponatur, cum
veritas inquiritur. idem.*

*O homo ideo non uicisti, quia
de tuo presumpstisti: qui praesumit
de uiribus suis ante, quam pugnet,
ipse prosternitur. idem*

*Iactantia, non est vitium lau-
dis humanae, sed vitium ani-
mae peruersae amantis huma-
nam laudem spreto testimo-
nio conscientiae. idem 12. de
Ciuit. Dei.*

*Noli te putare quicquam fecisse,
cum aliquid feceris, & ple-
nissime cuncta fecisti. Chry-
sost. sup. Matth.*

*Dum causa iactantiae pauper
patitur, ipsum etiam miseri-
cordiae opus in peccatum con-
uertitur. Isidorus de Summo
bono.*

*Melior est in malis factis humi-
lis confessio, quam in bonis su-
perba gloriatio. apud Iurisp.*

Detracta diuitibus insolentia,

*& iniquitate, nihil interest,
utrum alij diuites, alij pau-
peres simus. Lact. lib. 3.*

*In proprias laudes odiosa iacta-
tio est. Cypr. lib. 2. Epist.*

*Inspiciens, quod tibi prodest u-
na gloria memoria, si ubi es,
torqueris, ubi non es, lauda-
ris? Hugo. 1. de Anim.*

*Qui ex deteriore factus est me-
lior, caueat, de acceptis virtu-
tibus extolli, ne grauius per
vanam gloria corruiat: quam
prius per lapsum uictorum
iacebat. Isido. lib. 1. de somno
Bon.*

*Cum per accepta bona reprobi
in sua laude se eleuant, ipsis
muneribus contra largitorem
pugnant. Greg. 8. mor.*

*Nulla praesumptio perniciosior,
quam de propria iustitia, ac
scientia superbire. August. 1.
sup. Ecclesiast.*

*Immensa praesumptio est, à se-
niore sibi reuerentiam exige-
re, silentium imperare melio-
ri. Greg. in mor.*

*In praecipiti pedem porrigit, qui
mensurarum suarum limitem
non attendit: & plerunque*

I N V I D I A.

- amittit , quod poterat , qui
audacter ea, ad quæ pertinge-
re non valet, crispere festinat.
idem.
- Præsumptio in errore , noxia.
Aug. lib. 2. de Trinit.
- Inanis gloria , summum ma-
lum. idem de Quantit. anim.
cap. 34.
- Iactantia non tantum in pom-
pa, & nitore, sed etiam in sor-
dibus est. idem lib. 2. de serm.
Domin. in monte.
- Mirabile iactantia genus est,
ut non possis putari sanctus,
nisi sceleratus appareas. Ber-
nard. sup. Cant. serm. 1.
- Præsumptioni debetur corre-
ctio , correctioni emendatio:
emendationi remuneratio . i-
dem sup. Cant. Ser. 45.
- Arrogantia malorum omniū
fons. Chrysoft. de verb. Isaia.
Homil. 3.
- Arrogans omnium est accusa-
tor. idē sup. Epist. ad Corinth.
Hom. 27.
- Gloria inanis ubique arcem te-
net. idem sup. Matth. Ho-
mil. 12.
- Gloriæ cupiditas sinceram ami-
citiā non admittit. idē sup.
Matth. Hom. 59.
- Gloria inanis gehennæ procrea-
trix. idē de inrn. glor. cupid.
Sermon.
- Gloriatio, præcipuè inuenile vi-
tium. idem sup. Matth. Ho-
mil. 33.
- Gloriatio, voluptatis est inten-
tio. idem ad popu. Antioch.
Hom. 18.
- Gloriari, insipientia est. idem
sup. Epist. ad Corinth. Ho-
mil. 24.
- Iactantiam subsequitur ruina.
idem. sup. Matth. Hom. 6.
- Vana gloria excitat ad maio-
ra audendum. Gregor. sup. 1.
Reg.

Inuidia.

EX GRÆCIS.

Inuidia necessariò est poten-
tiæ comes. Thucyd. apud
Plut. de vit. verec.

Inuides & cantor cantori , &
egenus egeno. Hesiod. apud
Plut. probl. 1.

Sicut rubigo ferrum , ita inui-

dia inuidos consumit. *Antist.* apud *Diogen.* lib. 6.

Fac, ne declines inuidiam, miserabilis fias. *Pittac.* apud *Stob.*

Tandiu mihi fortunatus videor, quandiu inuidiosus fuero. *ibid.*

Inuidus hostis est sibiipsi. *Menand.*

Haud vlla fuisset in terris hominum inuidia, si aequalis fuisset hominum conditio. *ibidem.*

Inuidiam non probo, velim tamen propter bona, ab aliis inuideri. *Eurip.* *ibid.*

Sapientiae causa potius, quam diuitiarum causa inuidere licet. *ibid.*

Si quis inuidet viro fortunato, is etiã patriã, ac toti reipubl. denique sibiipsi inuidet. *Euseb.* apud *Stob.*

Iter facientes per solem, necessãriõ comitatur umbra: incedentibus verò per gloriam comes est inuidia. *ibid.*

Inuido vultu in terram deiecto aut magnum malum contigit, aut alteri magnum bo-

num. *Plat.* *ibid.*

Inuidia seditionis parit initium.

Democr. *ibid.*

EX LATINIS.

Quam magnus mirantium, tam magnus invidentium est populus. *Senec.* de vit. beat.

Inuidia est agritudo ex alterius rebus secundis. *Cicer.* 3. *Tusc.*

Virtutis comes inuidia plerumque bonos insectatur. *Cice.* 4. ad *Herenn.*

Mos hominum est, ut nolint eundem pluribus rebus excellere. *idem* de clar. *Orat.*

Inuidia virtute parta, non inuidia, sed gloria putanda est. *idem* i. inuect. in *Catonem.*

Inuidia ex opulentiã oritur. *Salust.* in *coniur. Catil.*

Non est congruum quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui sunt omnibus honoribus pulchriores. *Plinius Iunior* lib. 3. *Epist.*

Qui inuidet, minor est. *idem*

I N V I D I A.

- Invidi homines nihil aliud, quam virtutis sunt tormenta. Curtius lib. 8.*
- Fertilior seges est alienis semper in agris,*
Vicinumque pecus grandius uber habet. Ouid. 1. de Arte amand.
- Cui placet alterius, sua nimium est odio fors. Horat. 1. Epist.*
- Alienum nobis, nostrum plus aliis placet. Pub. Mim.*
- Invidia supplicium suum est. Ouid. 2. Metamor.*
- Nulla ingenia tam prona ad invidiam sunt, quam eorum, qui genus, ac fortunam suam animis non aequant, quia virtutem, & alienum bonum oderunt. Livijs 4. Dec. lib. 5.*
- Invidia filia est superbia, sed ista mater superbia nescit esse sterilis, ubi fuerit, continuo parit. suffoca matrem, & non crit filia. August. de verb. Dom.*
- Tolle invidiam, & tuum est, quod habeo: tolle invidiam, & mecum erit, quod habes. dem*
- sup. Ioan.*
- Invidia diabolum facit diabolum. Basil. in conc. habit. in La.*
- Invidia, arma diaboli. idem in Hexam.*
- Invidia non solum multos, sed & optimos tangit. Nazanz.*
- Invidi color pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, membra frigesunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor. Grego.*
- Tanto quis plus invidet aliis bona presentia, quanto minus ea ipse contempserit. idē. 5. mor.*
- Invidia, occultum vulnus est. Cyprian. de Zelō, & liuore.*
- Invidia est in meliores. Greg. lib. 18. mor.*
- Invidia cuncta bene gesta consumit. ibid.*
- Invidia de superbia nascitur. idem lib. 5. mor.*
- Invidis nihil infelicius, quod dum aliorum afficit poena, nequiores reddit. idem in Psist.*
- Neminem inuenies alienae famae invidere, nisi qui omnibus probis contaminatus*

- desperat suum apud posteros
celebre nomen futurum. apud
Platinam. apud Stobæum.
- Dolere intra nos ipsos debe-
mus, si invidiosos nos esse sentia-
mus. Bern. sup. Cant. Ser. 59. Custodes urbium fideles sint.
ibid.
- Rara virtus est aliena non in-
uidere virtuti, nedum gau-
di ad illam. ibid. Serm. 49. Qui multorum se proficitur cu-
stodem, cum sapientes sui
primum capitis aiunt esse o-
portere. Cicer. Philip. 2.
- Invidia, radix est homicidij.
Chrys. sup. Genes. homil. 54. Carcer vindex nephariorum
est. Salust. in Orat. 2. contra
Cat.
- Invidia, diaboli iumentum est.
idem ad popul. Antioch. Ho-
mil. 42. Carcer habet tenebras, sed lu-
men sunt pij. Tertul.
- Invidus contra suam ipsius sa-
lutem omnia facit. idem sup.
Genes. homil. 61. Custodiens rem sibi datam, ho-
stis declinat insidias. Greg. in
reg.
- Invidus alienas iacturas, suos
quæstus existimat. idem sup.
Matth. homil. 41. Carcer, pœna est. Aug. libr. 1.
de ser. dom. in monte.
- Solet dici: Bonum castellum cu-
stodit, qui corpus suum cu-
stodit. Bern. in par. ser.
- Non minor est virtus, quàm
querere, parta tueri.
Casus inest illic, hic erit ar-
tis opus. Ouid. 2. de Art.
aman.
- O faciles dare summa deos,
eademque tueri
Difficiles. Lucan. lib. 1.
- Res familiaris quæri debet ab
his rebus, à quibus abest tur-
pitudine, conservari autem di-

Custodia, & Con-
servatio.

Qui custodia præest, de-
bet esse custodia obser-
uantissimus. Pluth. probl.
Dec. 1.

Longè facilius est, quæ quis ha-
bet, custodire, quàm omnia
denuò acquirere. Demosth.

ORDO.

- ligentia, & parsimonia, eisdē
etiam rebus augeri. Cicer. 2.
Offic.*
- Propria custodi, alienis abstine.
Sodiad.*
- Præsentia bona tuebitur, qui
nō omnia fortunæ crediderit.
Plutarc. in Apoph.*
- Maiore tormento pecunia possi-
detur, quàm acquiritur. Se-
nec. Epist. 116.*
- O**rdo.
- L**apis cōponi debet ad re-
gulam, non regula ad la-
pidem. Plutarch. de Profect.
morum.
- Nihil ordinatum est, quod præ-
cipitatur, & properat. Senec.
Epist. 40.*
- Ordinatissimum est, minus or-
dinatum interdum aliquid
facere. Bern.*
- Ordinatè ad ordines acceden-
dum est: nam casum appetit,
qui ad summa loci fastigia
positis gradibus, per abrupta
ascensum quarit. Gregor. in
regist.*
- Nunquam potest inuestigari
quod non per viā suam qua-
ritur. Laëtan.*
- Ordo pater est modi. Aug. lib.
2. de Ordine.*
- Omne ordinatum, pulchrum.
idem de vera relig.*
- Ordines abortu ecclesiæ distin-
cti. Greg. in Regist.*
- Nemo favore, venalitate aut
supplicationibus ad sacros
promoveatur ordines. ibid.*
- Ordines maiores, & minores
debent esse in Ecclesia in stat
angelorum in celo. ibid.*
- Ordo ecclesiæ confunditur, si il-
licita præsumantur. ibid.*
- Ordo Ecclesiæ bene custoditus,
latitiam generat, expellendo
tristitiam. ibid.*
- Accedendum ad Deum, non
irruendum. Bern. sup. Cant.
serm. 30.*
- Ordinem, quo mundus regitur,
ostendere difficillimum est.
idem de Or. lib. i.*
- Ex ordine rerum Deus cogno-
scitur. Augustinus de Vera
religione.*
- Ordinatum ad unum finem
non debet eius contrarium o-
perari. apud Iurison.*
- Curio-

Curiositas.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Evitanda est curiositas verborum. Plat. de Regno.
Ridiculum est, cum quis sua ignoret, aliena scrutari. idem
Aulchr.

Homo curiosus utilior est hostibus, quam sibi. Plut. de Cur.

Curiositas non gaudet peransiquis, & obsoletis malis, sed calidis, ac recentibus, nouasque tragædias libenter spectat. ibid.

Existimat curiosus tribus horis immutari ciuitatem. ibid.

Curiositas, adulterium est alienæ voluptatis. ibid.

Multa cognoscendi studia committatur garrulitatis vitium. ibidem.

Omni fide caret homo curiosus: quamobrem famulis, & hospitibus citius credimus epistolas, ac sigilla, quam amicis, ac familiaribus curiosis. ibid.

Curiosum esse, perniciosum est vita. Eurip. in Hippol.

VT non sis iracundus, ne sis curiosus. Senec. de ira. libr. 3.

Satis superque sit cuique suarum rerum cura: alienis nimis implicari, nimis molestum est. Cic. in Lelio.

Aliorum patroni, nostra tueri, tenerèque non possumus. Cic. de Orat.

EX SACRIS.

Multò facilius inuenit siderum conditorem humilis pietas, quam siderum ordinem superba curiositas. August. in serm. de Eclip.

Curiosus animus quāto fit peritius alieni meriti: tanto fit ignarus sui. Greg. homil. 36.

Tandiu quis peccata sua, quæ flere debet, ignorat, quandiu curiosè aliena considerat. Prosper de Vit. contemp. lib. 2.

Multi student plus alta, quam apta proferre, & erubescunt plana, & humilia, ut hæc solum scire videantur. Bern.

- in Serm.*
Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda: quæ autè manifesta fecit, non sunt negligenda, ne & in illis illicitè curiosi, & in his dånabiliter inueniamur ingrati. Prosper. de Vocat. gent.
Vbi inuestigari nõ potest, quare ita iudicet Deus, sufficiat scire, quis iudicet. ibid.
Lauda, & venerare, quod agitur, quia tuũ est nescire, quod agitur. ibid.
Curiositas est superflua inuestigatio ad se non pertinentium. apud Iurisconsf.
Omnis indoctus, curiosus est. Aug. de Mirab. sac. script.
Curiositas, causa ferè est omnium, quæ cognoscuntur à nobis. idem lib. 10. confess. cap. 35.
Curiositas cum temperantia pugnat. idem de Mor. ecc. cap. 21.
Per oculos maximè curiositas prauælet. idem in psal. 8.
Homo cum seipsum ignoret, omnia cupit cognoscere. idem libro 10. confess. cap. 8.
Propter solam curiositatem natura secreta inquiruntur. ibidem cap. 35.
Pius pulsator plerunque inuenit, quod temerarius scrutator inuenire non potest. Bernar. sup. Cant. ser. 24.
Scrutanda non sunt, quæ supra nos. Chrysost. sup. Gen. Hom. 4.
Maiestatis scrutator opprimitur à gloria, nõ mirator. Bernar. sup. Cant. serm. 63.
Curiosi sæpe decipiuntur. idem homil. 1. in psal. 50.

Affinitas.

EX GRÆCIS

DEcet consanguineorũ pericula una subire, facultatem, si dederit Deus. Eur. in Orest.
 Antiqua nouis cedunt affinitatibus. idem in Med.
 Graues mortalibus consanguineæ cedes. ibid.
 Affinitas ipsa præclara res est: inque aduersis rebus non est quicquam melius domestico amico. Eurip. in Andr.

Cognatorum colloquia reconciliatio non parua sunt mentis. idem in Troade.

Consanguinei omnes omnibus sint. apud Stob.

Qui relictis fratribus alios amicos querunt, similes illis sunt, quos suum rursus inculcunt sinunt, & alienum excolunt. Deip. apud Stob.

Nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium est diuiniſſimum, sine fratribus aut gratia, aut fructus esset ullus. Plut. de Amore frat.

Qui fratrem suum non amat, is nec parentes quidem, qui amborum generationis communes auctores fuerunt.

Fratrum amantem, & pauperem dici praestat, quam fratrum osorem, ac diuitem. Socr. apud Stob.

Fratres sunt corporis tui partes. ibid.

Communio cognationis colenda. ibidem.

EX LATINIS.

Cum fratrum seditiones factae sint, ac truculente,

prudenteribus factissima, ac truculentissima videntur. Plutarch. de Fratr. beneuol.

Insanire mihi videtur, qui sibi firmam, constantem, veramque amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fratrem prodiderit. ibid.

Pessimus est mortalium, qui amari fratrem suum sine sui charitate putat. Quint. Decl. 5.

Preciosum propinquitatis genus est, prius esse charum, quam proximum. in Hist. Sax.

Soror sorori matrimonium suo fortunatius inuideret. Liius lib. 6. Dec. 1.

Quod commune alteri est, desinit esse proprium. Quinti. lib. 7.

Quod omnibus nascitur industria praemium est. idem Decl. 3.

Fas est uti publicis. Erasmi. in Epist.

Publica à paucis emi, periculosum est. Sall. in Coniur. Catil.

EX SACRIS.

Est approbanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, si egere cognos-

scas: non tamen ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre pauperibus.

Ambros. de Offic.

Non sanguinis nequitudo, sed virtutis cognitio proximos facit. *Amb. sup. Malach.*

Consanguineis potius est subueniendum, quam ceteris. *Ansel. sup. Epist. ad Rom.*

Collegium totum est suspectum, quando eius caput est suspectum. *apud Iuriconsf.*

Fratres homines omnes inter sese. *Aug. li. 2. cōtra Acad.*

Fratrem non tolerans, infirmum non diligit. *idem sup. 10. tract. 21.*

Frater infirmitates fratrum tam corporales, quam spirituales sustinens, est verè fratrum amator. *Bern. sup. Cant. Ser. 13.*

In congregatione commemorari facilius est, quam in solitudine. *Bern. in Circunc. Dom. Ser. 3.*

Fratres non sint solliciti de gubernatione Præpositi, sed succurent. *Basil. in Quest.*

Fratris egestati, impendendum

quicquid ultra vita necessitatem habemus. *idē in Summor.*

Frater à fratre protectus, est fortis virbs. *Chrysof. de Sacerd. lib. 1.*

Philosophia.

EX GRÆCIS.

AD disputationes forenses ineptus philosophus.

Plat. de Scient.

Philosophia est, qua quis se, & alios, bonine an mali sint, cognoscit. *idem de Philosoph.*

Philosophi propter veritatē debent sibi etiam contradicere. *Arist. Topic. 1.*

Melius est non indigenti necessariis philosophari, quam ditari. *idem Topic. 3.*

Philosophia docet homines cognoscere creatorem suum. *idē de Mor.*

Purus, & perfectus philosophus mortificat desideria huius seculi, quæ adducunt ad mortificationem animæ, & corporis. *ibidem.*

Qui inuenerit philosophiam, inuenit vitam in utroque seculo. *ibidem.*

Propter admirari cœperunt homines in principio philosophari, & nunc. *Arist. Metaph. 1.*

Sophista intendit se videri philosophum, ut acquirat gloriam, aut aliquid gratiarum humanarum: philosophus autem tantum scire verum. *idem Metaph. 4.*

Facile est ditari philosophi, si uolunt. *Arist. Polit. 1.*

Ad philosophiam recurrat, qui delectari uult sine tristitia. *idem Polit. 2.*

Magnum instrumentum est auspicanda philosophia, contemptus. *Plut. de tranq. anim.*

Verè philosophantes sponte agunt, quæ cateri legum metu facere solent. *Xenoph. apud Plut. de virt. morum.*

Dei munus est, quod uiuimus: philosophia autem, quod bene uiuimus. *Stoic. apud Plut. de sera numin. uindict.*

Rhetorum est agere uerbis: philosophari autem licet etiam tacendo. *idem Probl. 1.*

Ideo philosophi diuitum limina terunt, & diuites non ita: quia illi sciunt quibus indigent: hi uerò nesciunt. *Aristotel. apud Diog. lib. 5.*

Hoc ex philosophia lucratur, quod nobiscum loqui possumus. *Arist. apud Diog. libro 6.*

Vel propter reipub. opera danda philosophia est. *Demostr. in Orat. amat.*

Quem admodum nullus est fructus medicinae, nisi morbos à corporibus exterminet: ita nec philosophia, nisi animæ uitia expellat. *Pyth. apud Stob.*

EX LATINIS.

Satis ipsum philosophia nomen, etiamsi modestè tractetur, inuidiosum est. *Sen. Epist. 5.*

Frugalitatem exigit philosophia, non pœnam. *ibid.*

Quid aliud philosophia, quam uita lex est? *idem Epist. 95.*

Ad philosophiam confugiendum est: cæcæ litera, nō dico apud bo-

- nos, sed apud mediocriter malos in insularum loco sunt. idem Epist. 14.
- Nunquam intantum conualescet nequitia, nunquam sic contra virtutes coniurabitur, ut non philosophia nomen venerabile, & sacrum maneat. ibidem.
- Non est philosophia populare artificium, gubernaculum est per ancipitia fluctuantium, dirigit cursum: hac adhortabitur, ut Deum sequaris, feras casum. idem Epist. 16.
- Quantum autem potes, in philosophiam secede: illa te suo sinu proteget, in huius sacrario aut tutus eris, aut tutior. idem Epistol. 104.
- Non præstant Philosophi quæ loquuntur, multum præstant, quod loquuntur. idem de vit. beat.
- Cum tota philosophia fructifera, & fructuosa, nec ulla pars eius inculta, ac deserta sit: tunc nullus in ea feracior locus est, nec uberior, quam de officiis, à quibus constanter, honesteque viuendi præcepta ducuntur. Cicer. 3. Offic.
- Philosophia, deorum inuentio est. Plat. apud Cicer. 2. Tusc.
- Est laudatarum artium omnium procreatrix, & quasi parens, ea, quam Græci philosophiam vocant. idem 2. de Orat.
- Philosophia nihil aliud est, si rectè interpretari volumus, quam studium sapietia. idem 2. Offic.
- Cultura animi, philosophia est, quæ extrahit vitia radicitus, & preparat animos ad satus accipiendos. idem 2. Tusc.
- Philosophia est animi medicina. in Hist. Sax.
- Qui philosophiam profitetur, grauissimam mihi personam sustinere videtur. Cicero. in Pis.
- Philosophi virtutis magistri. idem 5. Tusc.
- Non ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate, & constantia, resq; spectari oportet, non verba. ibidem.
- Philosopho si afferat eloquentiam, non asperror: si

non afferat, non admodum coloris sit. Sen. epist. 20.
desidero. idem 2. Tusc.

Degustandum è philosophia,
non in ea ingurgitandū. Gel.
lib. 5.

Non oratoria disciplina deside-
ratur, quia perfectus orator
nunquam repertus est: vel
philosophia, quia nullus con-
summata sapientiæ. sed econ-
trario plurimi semetipsos ex-
hortantur, vel aliquas partes
earum addiscere, quia uni-
uersas percipere non possunt.
Colum. lib. 11.

Quotus quisque philosophorum
inuenitur, qui sit ita mora-
tus, ut disciplinam, non osten-
tationem scientiæ, sed legem
vita putet, qui obtemperat
ipse sibi, ac decretis suis vide-
re licet alios, cum quorum vi-
ta mirabiliter pugnat oratio,
quod quidem est turpissimū.
Cic. 2. Tusc.

Facere philosophia docet, non
dicere: & hoc exigit, ut ad
legem suam quisque viuat,
ne orationi vita dissentiat, ut
ipsa inter se vita sine omniū
actionum dissensione unius

EX SACRIS.

SI qua vera philosophi dice-
runt, ab eis sunt, tanquam
ab iniustis possessoribus, ven-
dicanda in usum nostrum.
August. libro 2. de doctrina
Christi.

Philosophia docet iuste, ac rectè
regere. Hug. in didasc. 3.

Philosophiæ præcepta noscenda:
viuendum autem ciuilitè.
Lact. lib. 3.

Philosophia, amor sapientiæ in-
terpretatur. Aug. lib. 3. con-
fess. cap. 4.

Philosophia rerū rationes pro-
mittit. idem lib. 2. de ord.

Philosophia nō qualis, sed num
animarum saluti prodest, di-
sputandum est. idem Epist.
40.

Philosophiæ studium in actio-
ne, & contemplatione versa-
tur. idem lib. 8. de Ciuit. Dei.
cap. 4.

Vere philosophari, est amare
Deum. idem eodem li. cap. 9.

Philosophandi causa, est finis

boni. idem lib. 19. de Ciu. Dei cap. 1.

Philosophorum omnium commune studium fuit, quærerè vitam beatam. idem de Epic. & Stoic.

Philosophiæ mater afflictio est. Chrysof. super Act. Apost. cap. 15.

Pudor.

EX GRÆCIS.

INter homines pudentes versatur Deus. Plat. de scient. Pudor adolescentiam decet, deinde admodum generosè respondet. idem.

Metus, & pudor sunt cōstodes sufficientes. idem de repub.

Viro probo verecundia non conducit, quippe quæ pro rebus improbis fiat. Arist.

Verecundiam in iuvene laudamus, in sene verò vituperamus. ibid.

Magis mihi placent iuvenes, qui rubescunt, quàm qui pallescunt. Plat. apud Plut. de vita verecund.

Habet hoc peculiare pudor vitiosus, quòd cum ceteras cupiditates sequatur pœnitentia, hîc non sequitur, sed protinus in ipsis factis adest. ibidem.

Rubor, virtutis color est. Diog. apud Diog. Laer. lib. 7.

Pudor medico inutilis. Homer. Odiss. lib. 11.

Ingenuitas tendit ad pudorem, Eurip. in Alcest.

Vir turpis verecundia moueri non potest. Eurip. in Suppl.

Malus est pudor, ubi vincit imprudentia. Theog. apud apud Stob.

Omnes res humanæ consenescent, præter solam impudentiam. ibid.

Pudorem mulier cum veste exiit. ibid.

Pudorem in muliere, pulchritudinis arcem esse dicebat Demades, apud Stob.

EX LATINIS.

Nec de altero quidem satis fiducia habeo, excepto eo, qui adhuc peccare eru-

- bescit: nutriendus est hic pudor, qui quādiu in animo eius durauerit, aliquis erit bonæ spei locus. Sen. epist. 25.*
Plures pudore peccandi, quàm bona volūtate prohibitis abstinent. idem epist. 84.
Verecundia vitium est, sed amabile. Quint. lib. 12.
Non habitant simul, pudor, & fames. idem Decl. 12.
Custos virtutum omnium dedecus fugiēs, & laudem maximam consequens, verecundia est. Cic. de Orat.
Moderatrix cupiditatum, verecundia est. idem 2. de finibus.
Sæpe videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur. idem 2. Tusc.
Pudor in bello est maximè periculosus. Planc. ad Cic.
Verecundia parens est omnis honesti consilij, tutela solennium officiorum, magistra innocentia chara proximis, accepta alicui, omni loco, omni tempore fauorabilem præse ferens vultum. Max. li. 4.
Vbi studium verecundia est,
- cupiditas rationi seruit. idem lib. 6.*
Verecundia liberi est, serui verò timor. apud Terent. in And.
Formam pudor honestas. Curt. lib. 9.
Sæpe minus est constantia in rubore, quàm in culpa. Curt. lib. 9.
Illum ego periisse dico, cui quidem perit pudor. Plaut. in Bacch.
Verecundia timorem vincit. Liu. 1. Dec. lib. 2.
Pudor malignitatem vincit. idem 4. lib. 8.

EX SACRIS.

Verecundia, soror est continentia. Ber. sup. Cant. serm. 86.

Nec sterilis verecundia grata, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idem.

Est verecundia pudicitia comes, cuius societate castitas ipsa tutior est. Ambros. 1. de Offic.

Pudore culpa minuitur, defensione cumulat. idē de mor.

IMPUDENTIA.

- Abel.*
 Mitigat iudicem pudor reorum
 excitat autem pertinacia de-
 negantium. *Aug.*
 Verecundia laudabilis in ma-
 lo, reprehensibilis in bono.
Greg. hom. 10.
 Quos tormenta non vincunt,
 interdum vincit pudor, &
 ingenia liberaliter educata
 facilius verecundia, quàm
 metus superat. *Hier. ad Pam-
 mach.*
 Verecundia magistra ipsa na-
 tura est. *idem.*
 Sustineat in audiendo verecun-
 diam, qui noluit in faciendo
 habere disciplinam. *Hug. de
 discip. Monach.*
 Quicquid pudet dicere, pudeat
 & cogitare. *Hier.* ●
 Confusio nascitur ex reprehen-
 sione. *Ansel.*
 Erubescencia causa, est pecca-
 tum. *Aug. serm. 4. de verb.
 domini.*
 Erubescimus vulnerum ligatu-
 ris, qui de vulneribus inter-
 dum gloriamur. *Bern. in cir-
 cuncis. domi. serm. 1.*
 Verecundia vetustatem inge-
 rit, & gratiam auget. *idem
 sup. Cant. serm. 33.*
 Pudor bonus, quo peccare, aut
 peccasse confunderis. *Bern. ad
 milit. templ.*
 Pudor frantum vitiorum est. *Chr.
 sup. Matt. Hom. 33.*
- Impudentia.
- Q**uisquis pudore vacat,
 non sentit dolorem ex
 turpiter factis. *Plut. de vit.
 verec.*
 Impudentia falso magnanimi-
 tas putatur. *Plu. de Of. audit.*
 Maximum omnium vitiorum,
 quae inter homines sunt, im-
 pudentia est. *Euri. in Medea.*
 Impudentia dux est ad turpia.
apud Stob.
 Impudentia, morbus maximus.
ibidem.
 Impudentia non consenescit. *i-
 bidem.*
 Impudentia post peccata maxi-
 mè Deo displicet. *Chrysoft. de
 verb. Esaiæ. Vidi domi.*
 Quantum Deo displicet pecca-
 torum impudentia, tantum
 verecundia placet. *Bern. sup.*

Cant. ferm. 3.

Impudentes quidã absque causa sunt. Chrysof. super Genes. Homil. 8.

Impudentem facit mala conscientia. idem super Act. Apost. Homil. 17.

Mores, & qualitas.

EX GRÆCIS.

Quot mores hominum, totidem res pub. Plat. de republ.

In re frequenti cognoscuntur habitus. Arist. Eth. 3.

Qualis unusquisque est, taliter vivit. idem Eth. 4.

Diversitates morum nequam ad dilectionem sunt apta. Arist. Oecon. lib.

Mores boni approbant verba. Plut. de Offic. audit.

Ne sis nimium moribus facilis, neu nimium difficilis. Demetr. Phaler.

Habebis in negotio memoriam, in occasione cautionem, in moribus generositatem, in labore constantiam, in diuitiis a-

micitiam, in oratione persuasionem, in silentio ornatum, in sententia iustitiam, in audacia fortitudinem, in actione potentiam, in natura pietatem. idem.

Sis in adolescentia continens, in media etate iustus, in senectute sapiens, in morte sine dolore. Sodiad.

Nec vinum austerum est aptum potioni, nec mores agrestes conuersationi. Socrat. apud Stob.

Mores iusti peculium suum pretiosissimum. ibid.

Mos bonus stabilior est lege. ibidem.

Mores dicentis, non verba persuadent. ibid.

Persarum reges ante sacrificia de pietate differunt: antequam bibant, de temperantia: pugnaturo verò, de fortitudine. ibidem.

EX LATINIS.

Sibi quisque dat mores, ministeria casus assignat. Senec. Epist.

R E M E D I V M.

Plura moribus, quàm viribus vincimus. *Quint. Declam. 5.*

Ea magna voluptas, aequalis, ac parem verbis vitam agere, atque ita vivere, ut omnis oratio moribus consonet. *Cicero contra Sallust.*

Pectoribus mores tot sunt, quot orbe figuræ:

Qui sapit, innumeris moribus aptus erit. *Ouid. 1. de ar. am.*

E X S A C R I S.

Quoniam in disponendo statu, ornandisque moribus periculo maiore peccatur, maior diligentia adhiberi debet. *Lact. lib. 2.*

Mores pravi grauiore inimici sunt, quàm inimici infesti. *Ambro.*

Mores nostri ex eo, quod diligimus, iudicantur. *August. Epist. 52.*

Non omnes par morum qualitas astrinxit. *Greg. 30. Mor.*

Qualitas morum permutat ordinem personarum. *idem in Past.*

In omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cuiusque offendant aspectum, sed quod nostram deceat sanctitatem.

Aug. in Regul.

Quisquis rebus praterentibus strictius vititur, quàm sese habet mores eorum cum quibus viuit, aut intemperans est, aut superstitiosus. *Aug. 3. de doct. Christ.*

Conditio personarum semper inspicitur.

Remedium.

Remedia malorum in ipsa sunt mora. *Eurip. in Herc. fur.*

Quibusdam remedia monstranda sunt, quibusdam inculcanda. *Senec. Epist. 27.*

Animi remedia inuenta sunt ab antiquis: quomodo autem admoueantur, aut quando, nostri operis est querere. *idem Epist. 65.*

Gubernator ubi naufragium timet, iactura, quicquid seruari potest, redimit. *Curtius lib. 5.*

- Tutius arbitror mali remediū ab animo, quàm à loco petere. Erasmi. in Epist.*
- Qui remedium expectat, celare suum malum non debet. ibid.*
- Remedium semper tempus affert rebus immedicabilibus. ibid.*
- Ex consideratione remediij, periculi aestimatur quantitas. Bernar. in Natiuit. Dómin. serm. 6.*
- Remedia superstitionis fugienda sunt. Chrysof. sup. Epist. ad Coloss. Homil. 8.*
- Romanum est fortiora facere, & pati. Livijs lib. 1. Dec. 1.*
- Romani plus auxerunt imperium parcendo victis, quàm vincendo. idem lib. 10. Dec. 3.*
- Patres censent, populus iubet. idem lib. 1. Dec. 4.*
- Spiritus Romani magis magni, quàm utiles. idem libr. 1. Dec. 3.*
- Romanus senatus precipiebat Consuli, ne quem inuitum militem duceret in aciem. idem libro 2. Dec. 4.*
- Romani, nec, si vincantur, animos minuunt, nec si vincant, secundis rebus insolescunt. Iust. lib. 32.*

Roma.

EX LATINIS.

- R**oma lux orbis terrarum, & arx gentium est. Cicer. in Catil.
- Roma domicilium est imperij. ibidem.*
- Romani praclara agere, quàm scribere malebant. Sallust. in coniurat. Catil.*
- Romanis principio visum est melius, amicos, quàm seruos querere.*

EX SACRIS.

- R**oma est communis patria. apud Iuricons.
- Roma diuinitus apostolica sedes est collocata. ibid.*
- Tot in Roma reges videbantur, quot ciues. Cineas Pyrrhi legatus. apud Platin.*
- Natura vires omnes in vnans urbem effudisse videtur. ibi.*
- Quae orta sunt, occidunt: quae*

auēta, senescunt. Imperium Romanum magnum habuit incrementum: verum postea principum, ac populi ignavia splendor ille Romani nominis in obscuras tenebras cōuersus est. *ibid.*

Roma caput est omnium ciuitatum. August. in *Quaest. ex vitroque.*

Roma se sua ipsius magnitudine fregit. *idem lib. 18. de Ciuit. Dei.*

Curia Romana facilius bonos recipit, quam facere consuevit. *Bern. de Cons. lib. 4.*

Vestis.

Cum veste mulier pudorē exiit. *Herod. apud Stob.*

Vestis, corporis concinnitatem, beneuolētia autem peccatum obtegit. *ibid.*

Vestiri decet in foro honestē, domi, quod satis sit. *Gel. lib. 1.*

Cultus, & victus familiaris vitam indicant. *Terent. in Heaut.*

Non vestis, sed pudicitia, vera

matronarū ornamenta. *Iust. lib. 20.*

Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaeritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis nō possit videri. *Gregor. in Homil.*

Exterior superfluitas, interioris hominis indicium est. *Bern. in Apolog.*

Sub quauis veste bene colitur pietas. *Bern. in Epist.*

Neglecta mundities, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu. *Aug. de doct. Christ.*

Vestis pontificis, ostentatio est bonae conuersationis. *Gregor. super 1. Reg.*

Qui veste muliebri utuntur, nescio utrum falsos viros, an falsas mulieres melius vocē. *Aug. lib. 1. Soliloq.*

Vestitus mundus secundum viri voluntatem mulieri conceditur. *idem Epist. 19.*

Cultus provinciae morem sequatur. *Hieron. in Epitaph. Nepotis.*

Sordida vestes, candida mentis

- indicia sunt. idem ad Rust. Olynth.
- Mulierum veste utentes, infames redduntur. Aug. lib. 2. Occasionis vox nihil aliud est, quàm diligens temporis, & caterarum circumstantiarum consideratio. ibid.
- Soliloq. cap. 6.
- In vestibus pretium affectatur à multis, non necessitas. Bern. Adolescentibus præsertim fugienda occasio mali. Erasmi in epist.
- sup. Miss. est. serm. 1.
- Vestium curiositas, deformitas mentium, & morum indicium. idem de consid. lib. 3. Temporibus medicina valet, data tempore profunt.
- Vestes nostræ, virtutes sunt. idem de Quadrag. lib. 3. Et data non apto tempore vix nocent. Ovidius 1. de remed. amoris.
- Habitus exterior clarus, cum mentis gravitate est accipiendus. Greg. in regist.
- Sum dea quæ rara, & paucis occasio nota.
- Quid rotula insistis? Scare loco nequeo.
- Quid talaria habes? Volucris sum, Mercurius quæ Fortunare solet, tardo ego, cum volui.
- Crine tegis faciem? Cognosci nolo. Sed heus tu,
- Occipiti caluo es? Ne teneat fugiens. Ausonius.
- Cupidæ occasiones tandem oblata arripiuntur. Demosth. ex argu. lib. Occasio in pralio amplius solet iuuare, quàm virtus. Veg. lib. 3.
- Gravissimæ sunt, & sapientissimæ occasionum cõciones, eademque perspicuæ, nec sine pernecie negliguntur. idem 1. Occasione dimidium negotium conficis. in hist. Sax.
- Tempus sortitus medicus, mul-

Opportunitas.

Opportunitas non observata cum omnibus quidè in rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit utilitatem. Plut. de amic. & adulat.

Cupidæ occasiones tandem oblata arripiuntur. Demosth. ex argu. lib.

Gravissimæ sunt, & sapientissimæ occasionum cõciones, eademque perspicuæ, nec sine pernecie negliguntur. idem 1.

MARE ET NAVIGATIO.

tum potest.
Magna res, parua in tempore data.

Cum vult nō potest, quia quando potuit, noluit: ideo per malum velle perdidit bonū posse.
Augustin.

Delinquēdi materia debet praecidi. apud Iuriss.

Nihil praeterendum est, quod ad rem pertineat. Demosth. in argum. lib.

Ad opportunitatem superfluum inutile est. Chrysoſt. de pæmitens.

Securiſſima è nauibus est, quæ in portum venit.

Boni gubernatoris est, ventorum se flatibus accommodare: viri autem sapientis, animi affectibus. Aristot. apud Stob.

Iucundum est, mare ex terra intueri. Callimach. apud Sto.

In terra pauperem esse praestat, quàm diuitem nauigare. Menand. ibidem.

EX LATINIS,
ET SACRIS.

Mare, & Navigatio.

EX GRÆCIS.

Fidelis terra, infidele mare, insatiabile lucrum. Demetr. Phaler.

Et nauigatio iuxta littus: sic ambulatio circa mare iacundissima est. Plut. probl. Dec. 1.

Qui nauigant, tantum à morte distant, quanta est nauis craftitudo. Anacharsis apud Dio gen. lib. 1.

Magna pars hominum, quæ nauigatura est, de tempestate non cogitat. Senec. de tranquil. anim.

Maris nauigatio, mortis causa, Plin. Senior. lib. 19.

Mare nauigare coegit auaritia: idem lib. 22.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. Pub. Mim.

Venturam melius praesagit nauita mortem:

Vulneribus didicit miles habere metum. Proper. lib. 3.

Nec

Nec violasse fidem tentantibus
aquora prodest:

Perfidia pœnas exigit ille lo-
cus. Dido apud Ouid.

Difficile naufragium patitur
qui ventorum rationem dili-
genter inspexerit. Veg. lib. 4.

Mare viua in se corpora retinet,
mortua rejicit. Greg. 6. mor.

Maris fluctus dicuntur, men-
tus cogitationes. idem libr. 11.
mor.

Nauis Petri, ecclesia designa-
tur. idem 17. mor.

Promissio.

EX GRÆCIS.

Sponde, propinqua est noxa.
Plut. in Conu. Sapien.

Iniustum, quod promittitur, di-
citur, sed non promittitur.
Ægesil. apud Plut. in A-
pophth.

Fac magna, nō magna promit-
te. Phocio apud Stob.

EX LATINIS.

Pacta semper, & promissa
seruanda sunt, quæ nec

vi, nec dolo malo facta sunt.
Illa seruanda non sunt, quæ
non sunt ipsis utilia, qui-
bus illa promiseris. Cicer. 3.
offic.

Promissa seruanda non sunt, si
tibi plus noceant, quam illi
profint, cui promiseras. idem 1.
Offic.

Quod affirmatiuè, quasi Deo
teste promiseris, id tenendum
est. idem 2. Offic.

Sponsionis vinculum non leuat
dignitas rerum sponsarum.
Liuus 1. Dec. lib. 8.

Sponsio neminem præter sponso-
rem obligat. ibid.

EX SACRIS.

Promissionum perceptio, est
custoditio præceptorum.
Chrysost. sup. Act. Apostol.
Homil. 1.

Quoniam iam vouisti; iam te
astrinxisti, aliud tibi facere
non licet, non talis eris, si non
feceris, quod vouisti, quavis
mansisses, si nihil tale vouis-
ses. minor enim tunc esses, non
prior: modò autem (quod ab-

MA

- fit) miserior, si ideo fidem fre-* epistol. 120.
geris, quanto beator, si per- De promissionibus Dei nihil
solueris. Augu. de Armet. dubitandum. idem in *Quaest.*
& Paul. ex utroque.
- Tolerabilius est promissum non* Promissa sua ut Deus cõpleat,
facere, quàm facere quod tur- non est in Dei, sed in homi-
pe est. Amb. nis potestate. idem libr. 1. de
Cuius animum nescis, de eius prædi. Sanct.
- voluntate periculose promit-*
tis. Hieronym.
- In malis promissis rescinde fi-*
dem, in turpi voto muta de-
cretum, quod incaute vouisti,
non facias: impia est promif-
sio, quæ scelere adimpletur.
Isid. 2. Solilo.
- Quantò citius malum votum*
impleri promittitur, tantò ce-
lerius punitur. Greg. libr. 16.
mor.
- Bona vota quoties effectum per-*
cipiunt, multiplicantur. idem
34. mor.
- Dignus est supplicio, qui seip-*
sum Deo subtrahat, à voto
resiliens. ibidem.
- Mundi promissa semper fal-*
lunt: Dei autem promissa
nunquam fallunt. Auguſt.
serm. 3. de verb. Apost.
- Promissio est beneficium. idem*

Vultus.

EX GRÆCIS.

EX specie comprehenduntur
 mores. Cleant. apud Dio-
 gen. lib. 7.

Ad vultum boni viri aspice-
re, dulce est. Eurip. in Ion.

Non intemperanter, sed arte
quadam facies futurae ux-
oris consideranda. benigni e-
nim oculi summam animi
pulchritudinem comitantur:
quæ autem maligna, & odio-
sa fuerit, ea statim & ocu-
lis transverse, implacideque
intuetur. Qui stolidus, ac
simplex est, pupillas, & ocu-
los patentes gerit, ut asini,
& oves. Cui supercilia con-
iunguntur, improbus est.

Cuius superficies in vultu non rubet; sed obscura, caliginosaque est, huius anima nunquam ullo modo exhilaratur. ceterum eiusmodi nota non solum virginibus, & mulieribus, sed etiam viris insunt. unde de mulieribus, quales futura sint, multò antè vaticinantur Indi. Nicost. apud Stob.

EX LATINIS.

Magnorum virorum nõ minus utilis est præsentia, quàm memoria. Senec. Episto. 102.

Frons pluribus generibus peccat. Quint. lib. 1.

Fronte ac vultu simulatio facillimè sustinetur. Cicer. ad Lent.

Vultus, ac frons, animi est ianua, quæ significant voluntatem abditam, & occultam. idem de petit. Consul.

Frons tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Plin. Senior lib. 11.

Heu quàm difficile est, crimen

non prodere vultu. Ouid. 2. Metamorpho.

Nec bene mendaci risus componitur ore,

Nec bene sollicitis ebria verba sonant. Tibul.

Fronti nulla fides. Iuuenal. Sat. 11.

EX SACRIS.

Non ita exprimit affectum digitus, sicut vultus. Bern.

In plerisque iusti aspectus, admonitio correctionis est: perfectioribus autem latitia. Amb. sup. Beat. immac.

Faciem crassitudo operis. Greg. lib. 12. mor.

Facies Dei, cognitio eius est. idem in 2. Reg.

Facies notat conuersationem. ibidem.

Frons, pudoris sedes. August. de verb. Apost.

Formarum varietas, & specierum numerositas in rebus conditis quid, nisi quidam radis deitatis? Bernard. sup. Cant. Sermo. 31.

MERCATURA, ET LUCRUM.

Mercatura, & Lucrum.

EX GRÆCIS.

Cui nihil restauratur, habita finiuntur velociter. Aristot. Ethic. 4.

Lucrum turpe, accusatio naturæ est. apud Stob.

Omnis homo lucri cupidus est. Plutarch. de cupid. lucri.

Lucrum est auxilium indigentia. Arist. Ethic. 8.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. idem Eth. 8.

Necessarium est in omni civitate aliquid vendi, & aliquid emi. idem Polit. 6.

Fidelis terra, infidele mare, insatiabile lucrum est. Demetr. Phal.

Damnum potius, quàm turpe lucrum eligendum est. Diog. libr. 1.

Nisi lucrum esset, nemo esset improbus. Deiph. apud Volat.

Mercatura exercetur rerum permutatione. Homer. Iliad. libro 7.

Non in omnibus lucrum tibi

proponis.

Parua lucra maiora detrimenta afferunt.

Pecunia in emendo, & vendendo æquat summos infimis, solitq; dissidium. Demosth. in arg. lib.

In emendo tempore qui prior est, prior etiam iure putatur. ibidem.

Ut paucis dicam, quantumvis sapientem animum lucrum vi superat. apud Stob.

Spes mali lucri, initium est iactura. Xenoph. apud Stob.

Lucrum iustitia præferunt impij. ibid.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non possunt, quàm si eis negotiationis eversio, illis agrorum vastatio proponatur. Demosth. in arg. libr.

EX LATINIS.

Avarus animus nullo satiatur lucro. Senec. Epist. 95.

Nullus, nisi ex alterius damno quaesitus est. idem de ira lib. 2.

Sordidi putantur, qui mercantur à mercatoribus quod statim vendant nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. Cic. 1. Offic.

Malo emere, quàm rogare. idem 6. Act. in Verr.

Emptum cum malè est, semper pœnitet. Plin. Senior lib. 18.

Quid nò facit, aut patitur mercator? Eras. in Epist.

Publicum à paucis emi, periculosum est. Sallust. in Coniur. Catil.

Lucri bonus odor ex re qualibet. Iuven. Sat. 24.

Difficile salua erit ciuitas, in qua pluris, quàm bos, venundatur piscis. Cato apud Plutarch. in Apophth.

Qui præcocia magno emunt, desperant se ad maturitatis tempus peruenturos. Socr. apud Diog. Laër. lib. 2.

In magna inopia quicquid emi potest, vile est. Quintilia. Declam. 12.

Res partim emuntur pecunia, ut domus: partim tempore, & diligentia, ut liberalis disciplina. Diog. lib. 6.

Terra omnia parit, & rursum recipit.

EX SACRIS.

Questus magnus, conscientia puritas. Chrysost. sup. Matth. Homil. 58.

Dammum qui certat euitare, potior est eo, qui certat lucrum querere. apud Iuriconsf.

Lucrum non quarendum in rebus diuinis. Amb. sup. Luc.

Mercatorum laboriosa vita est. Aug. Ser. 48.

Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. idem.

Non sic sapit lucrum, quàm dolet damnum. idem.

Questum facile negligit generosus animus. Hier:

Aurum, & diuitias per bella querere, nefas est: per maria periculũ: per falsitates opprobrium: per agriculturam verò licitum est. honestum verò est lucrum, per quod nemo læditur, iuste acquiritur, & nulli præiudicatur. Cassiodorus in Epist.

Vltronca vilescunt merces, &

VSURA, ET MUTUATIO.

pretia facilitate decreſcunt.

Hieron. ad Demetr.

Pretium rebus imponit affectus. Amb. 1. de Offic.

Emptio præſumitur facta ex pecunia illius, cuius cantat instrumentum. apud Iuriconsf.

Emptor bonæ fidei dicitur eſſe, qui aut ignorauit rem alienam, aut putauit eum qui vendidit, habere poteſtatem vendendi. ibid.

Lucra interdum damni occasione colligimus. Chryſoſt. ſup. Matt. Homil. 9.

Lucri ſpes omnia difficilia facit iucunda. idem de Sacerdo. lib. 3.

Mercator homo vix Deo poteſt placere. idem ſup. Matth. Homil. 38.

Vſura, & mutuatio.

Habes, ne ſænereris, quia non indiges: non habes, ne ſænereris, quoniam ſatisfacere non poteris. Plutar. de Vſur. vit.

ſænus, onus eſt etiam diuitibus intolerabile. ibid.

Si neceſſariis contenti eſſemus, minimè uſurariorum genus peſſimum inueniretur. ibid.

Delicia ſæneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices, unguentarios, ac tinctorios. ibid.

Et eſca, uſura eſt & veſtis, uſura eſt, & quodcunque ſorti accidit, uſura eſt: quod velis ei nomen imponas, uſura eſt. Ambroſ. lib. de David.

Peior ciuis exiſtimatur ſænerator, quàm fur. Cato de Re ruſt.

ſæneratio etiam iis inuiſa eſt, quibus ſuccurrit. Colum. libro 1.

Turpia lucra ſænoris, & velox inopes uſura trucidat. Anſ. in Eglog. de Viſ. hum.

Uſurae liberos ſeruos faciunt. Pub. Mim.

Qui ſub uſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit, ſed uſura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Chryſ. Prudentis viri eſt, qui mutuuum prudenter dedit, id amicè recipere: non poſtquam humaniter contractum eſt, odioſè

recipere. Theoph. apud Stob.
*Ad sacros ordines non sunt
 promouendi usurarij. Gregor.
 in Regist.*
*Fœnus, extrema impudentia
 signum. Chrysof. sup. Matth.
 homil. 57.*
*Usurarius super omnes merca-
 tores maledictus. idem super
 Matt. hom. 38.*

Latro.

OMnis fur malignus est.
Arist. Rhet. 2.
*Non solum qui clam tollit, sed
 etiam qui palam tollere vult,
 latro est. idem Topic. 6.*
*Nemo ad humanum sangui-
 nem propter ipsum venit, aut
 admodum pauci, nudum la-
 tro transmittit: etiam in ob-
 sessa via, pauperi pax est. Sen.
 epist. 14.*
*Nulli etiam, cui rapina sceleri-
 ter cessit, gaudium rapti du-
 rauerit in posterum. idem epist.
 17.*
*Nullum est aliud latronum
 beneficium, nisi ut comme-
 morare possint iis se visâ de-*

*disse, quibus non ademerunt.
 Cic. Phil. 2.*
*Insidiatori, & latroni non po-
 test afferri iniusta nex. idem
 pro Milone.*
*Nihil est turpius ingenuo, ni-
 hil minus libero dignum,
 quam in conuentu maximo
 cogi à magistratu furtum
 reddere. idem 4. Actione in
 Verrem.*
*Furtum deprehendi, infœlicis
 ingenij est. Plinius Senior in
 præfat.*
*Furto sublata quadã fertilius
 proueniunt. idem lib. 19.*
*Turpe est, virtutis gloriam ma-
 gnitudine prædæ minui. Ma-
 xim. lib. 6.*
*Si propterea nõ fecisti furtum,
 quia times, ne videaris, intus
 in corde fecisti: furti reus te-
 neris, etsi nihil tulisti. Aug.*
Fur nemo rei sua est. Tertull.
*Maleficio præda coniuncta est.
 Lact. lib. 3.*
*Si pœnale est clanculo auferre,
 multo maioris pœnæ est vio-
 lenter eripere. Aug. in quo-
 dam serm.*
Plerunque amittit qui poterat
 M iij

D E B I T V M.

retinere, qui audacter ea, ad Furtum segnitiei est. idem sup.
qua pertingere non valet, eri- epist. ad Heb. Ser. 6.
pere festinat. Greg.

Qui recipiet, qui aliena tulerit,
si semper ardebit, qui sua non
dedit. Rabir. sup. Matt.

Ultra omnes crudelitates est
diuitem velle fieri de exigui-
tate mendici. Eras. in epist.

Latro merito grauiora legibus
patitur, quam cōtra leges ipse
commisit. Aug. contra epist.

Parm. cap. 7.

Latro bonus magnam peccato-
ribus praestat fiducia. Grego.
in Registr.

Fur nocturnus si occiditur, non
cōmittitur homicidiū. Au-
gust. lib. 2. Quæst. sup. Exod.

Quod inuenisti, & non reddi-
disti, rapuisti. idem serm. 19.
de Verb. Apost.

Ablatio rei alienæ, restitutio-
ne dissoluitur. Chr. sup. Matt.
Hom. 12.

Abstinentia manus ab alie-
nis, si pecunias exigere non
possumus. idem de Virt. &
vis. Ser.

Fur mentitur, ac peierat. idem
sup. Epist. ad Philip. Ser. 1.

Debitum.

M Agis redde mutuum,
quam amicis tribue.
Arist. Eth. 9.

Secundum delictum arbitran-
tur per se mentiri: secundum
verò debitorem esse, quando-
quidem qui debent, ut pluri-
mum mentiri coguntur. Plu-
tarch. de Vit. vsur.

Mutuū sumere, mendacij prin-
cipium est. Basil. in Hexam.

Nihil grauius, quam audire,
Redde. ibid.

Parum interest, utrum ab ho-
mine, vel à fortuna mutuum
acceperis. Sen. epist. 87.

Est animi ingenui, cui multum
debeas, ei plurimū velle debe-
re. Cic. ad Curt.

Reddit beneficium, qui libenter
reddit. in Hist. Sax.

Stultus est debitor, qui gau-
dens, pecuniam accipit, &
tempus, quo reddere debeat,
non attendit. Greg. in Mor.

Censum non soluere, est sur-

- patio libertatis. apud Iuriste.
 Debita, quæ diuiti oramus, peccata sunt. Aug. epist. 54.
 Debitum qui exigit, nõ peccat. idem lib. 19. contra Faust.
 Debitores sumus præcipue quinque, scilicet, corpori, cordi, fratri, sanctis, & mortuis. Bern. de Verb. domini.
 Bellantibus sumptus debentur ab iis qui in pace sunt. Chryf. sup. epist. ad Philip. Ser. 4.

Priuilegium.

Nihil odiosius, quàm reuocare ea, quæ maiorum benignitas inaulsit. Erasim. in epist.

Priuilegium est principis beneficium contra ius commune indultum. apud Iurisc.

Priuilegiũ ita uni ecclesia concedatur, ut alteri iniuria non irrogetur. Gregor. ex Regist. lib. 2.

Speſtaculum, ludus:

Vita sine festiuitatibus longa est via sine diuerso-

- riis. Democ. apud Stob.
 Iocus sapenumero remissio studij est. Plat. de summo bono.
 Requies, & ludus in vita necessaria. Arist. Eth. 4.
 Ludus est propter requiem. idẽ Polit. 8.
 Statim à primis annis pueri honestis iocis assuefaciendi sunt: nam si iocis minus decetibus assuescant, nunquam legitimi, probique viri euadere poterunt. ibid.

Ludendi est quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem elabamur. Cic. 1. Offic.

Pueris non omnem licentiam ludendi damus, sed eam, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. idem 1. offic.

Aduersus miseros inhumanus est iocus. Quint. lib. 4.

Si damnosa senem iuuat alea, ludit & heros. Iuue. Sat. 4.

Instrumenta luxuriæ, tympana, & tripudia. Iust. lib. 30.

Ambitiosissimum gloriandi genus est, etiam deridere. Quint. lib. 11.

NOVERCA.

- Ioci ab ecclesia remouēdi. Am-
bro. 1. Off.*
*Saltatio ad adulteras pertinet,
non ad pudicas. idem de Virg.
lib. 3.*
*Aleam inuenit demon. Aug.
lib. 4. de Ciuit. Dei.*
*Spectacula, & ludi seculi pœ-
nitendi, fugienda. August.
de vera & falsa pœnitentia.
cap. 15.*
*Spectacula theatri, vera insa-
nia sunt. August. de Catec.
rudib.*
*Saltatio, barathrum est diabo-
li. Chrysostomus sup. Matth.
homil. 48.*
*Spectaculorum admiratio elo-
quentiam Dei in cōtemptum
ducit. Chryso. de verb. Esaia.
homil. 1.*
*Theatra risuum, ac turpium
voluptatum incentores sunt.
Chrysost. sup. Matth. Homi-
lia 6.*
*Theatra, magna mala efficiunt
ciuitatibus. idem sup. Acta
Apost. hom. 52.*
*Theatrum officina iniquitatis
est. idem de pœnit. hom. 8.*
Urbanitas mollem animum fa-

DIVISIO.

- cit. idem sup. Epist. ad Ephes.
serm. 17.*
*Urbano nihil impudentius. i-
bidem.*

Nouerca.

Qui liberis suis nouercam
superinduxit, non ho-
nore dignus, sed infamis sit,
ut pote dissensionis autor do-
mestica. apud Stob.

Nihil boni aiunt nouercam cu-
pere filiis spuris, quatum re-
prehensionem vita. Eurip. a-
pud Stob.

Inimica consequens nouerca li-
beris prius genitis, vipera ni-
hilo clementior est. Eurip. in
Alcest.

Nunquam duplicia connubia
laudauero mortalium, nec bi-
nas matres habentes liberos.
idem in Androm.

Diuisio.

Cum nimis in diuisione
properamus, tardiores
absoluimus. Plat. de Regn.
Distincta melius seruantur.

Sen. Epist. 8.

Reficit animos, ac reparat va-
rietat ipsa: aliquantóque dis-
fícilius est in uno semper per-
seuerare. Quint. lib. 1.

Facilius est multa facere, quã-
diu. ibid.

Distinguendum semper est inter
manifesta, & dubia. Bern.
sup. Cantic. serm. 18.

Numerus.

OMnia terminantur nu-
mero. Arist. Eth. 3.

Oportet esse unum numero id
quod maximũ, & optimum
dicitur. Arist. Topic. 7.

Vnus quidẽ, nec vnus quidem
est. Arch. apud Diog. lib. 3.

Multi dicuntur pauci, habito
respectu ad plures. apud Iu-
risç.

Perfectio solet in septenario nu-
mero designari. Gregor. in
1. Reg.

Venatio.

Venandi studium, ac volu-
ptas multo labore affi-

cit, & incommodo. Lilius 1.
Decad. lib. 1.

Iucundis post venationem men-
sa plena est. Eurip. in Med.

Animal brutum.

ANimalia cuncta noscunt
sibi salutaria præter ho-
minem. Plin. Senior lib. 27.

Animalia gula carcere coercere
cœpimus. idem lib. 22.

Beneficiorum Dei animalia e-
tiam partem habent. Chryf.
super. Genes. Hom. 28.

Sensus melior in brutis, quàm
in hominibus. August. de
Quantit. Anim.

Vniuersis animalibus data est
ratio, brutis tantum ad vi-
tam tuendam: homini autem
ad propagandam. Lact.

Animalia fecit Deus propter
hominem: hominem autem
propter seipsum. Si ergo ani-
malibus ministrat propter
hominem, quomodo homi-
nibus non ministrabit pro-
pter seipsum? Chrysof. super
Matth.

Nullũ est animal præter homi-

nē, quod habeat aliquam no-
titiā Dei. Cicer. de legib.

Meritum.

Habent in meritis gratiā
periculum, & difficul-
tas. Quint. lib. 7.

Iniquissima magnorum merito-
rum conditio est, si quicquid
non fuerit abiectum, de prio-
ribus perit. idem Declama-
tion. 5.

Non perdat auctoritatem meri-
tum, quod ultra expectatio-
nem est. idem lib. 6.

Multiplicata obsequia demerē-
tur potius, quam offendunt.
Lact. lib. 4.

Nemo meritis Deum praeuenit.
Gregor. 23. Mor.

Magna sunt vitae actiuae me-
rita, sed contemplatiuae potio-
ra. ibid.

Sis auarus in petendo, modò
sis idoneus in promerendo.
Amb.

Multorum merita quatiuntur
vnius delicto. idem.

Sufficit ad meritum scire quòd
non sufficit meritum. Bern.

serm. 53.

Præposterus ordo est, ante me-
ritum exigere præmium, &
ante laborem sumere cibum.
idem sup. Cant.

Iuxta meritum plebis Deus so-
let providere de pastore. Gre-
gor. 28. Mor.

Merita maiorum in natos tra-
iiciuntur. August. libr. 6.
de Genes. ad lit.

Meritum dispar habet, qui so-
ciabiliter viuit, & qui utili-
ter præest. Bern. sup. Cantic.
serm. 23.

Meritum hominis totum est, si
totā spem suam ponat in Do-
mino. idem sup. Psalm. Qui
habitat.

Respectus domini variatur pro
meritis eorum, quos respicit.
idem sup. Can. serm. 57.

Merita nostra sunt muneris
Dei August. confess. 10.
cap. 13.

Dona sua, non merita nostrā
coronat Deus. idem Epi-
stol. 105.

Meritum parentum gaudent na-
ti. idem 6. de Genes. ad lit.
cap. 9.

Scandalum.

Non bene olet, qui bene semper olet. Hier. ad Demetr.

SI de veritate sumitur scandalum, utilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur. Gregor. sup. Ezechie.

Scandalum malè scandalo refarcitur. Bern. de precept. & discipl.

Cùm carpuntur vitia, & inde scandala oriuntur, ipse sibi scandali causa est, qui fecit quod argui debeat, nō ille, qui arguit. non ergo timeas contra charitatem esse, si vnius scandalum multorum compensaueris pace: melius enim est, ut pereat vnus, quàm unitas. Bern.

Odor.

ODor bonus, testimoniū bonum. Bern. sup. Cant. serm. 71.

Odorem morum fama diiudicat colore conscientia. ibid.

Odorat tantum peccator Dominum: iustus etiam gustat. Bern. sup. Cant. serm. 67.

Sepultura.

Sepultura nullus sit respectus. Aug. in sent. suis.

Sepultura nulla est pia iactura. idem lib. 19. Quæstio. super Genes.

Sepultura pompa magis est uiuorum solatium, quàm mortuorum refugium. idem de cura pro mort.

Sepelitio fidem resurrectionis astringit. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 13.

Hominis solum post mortem sepultura cura. Plin. Seni libro 7.

Testamentum, & hæreditas.

Testatoris voluntas seruanda, aut hæreditate carendum. August. de quinque hæres.

Tabula testamenti etsi abolet sunt, è legatis tamen testimonij amplitudo potest inte!

TESTAMENTVM, ET HEREDITAS

- ligi. Demosth. contra Aphobum.
- Testamenta hominum spectacula sunt morum. Plin. Iun. lib. 8.
- Optima hereditas, qua à patribus traditur liberis, est gloria virtutis, rerumque gestarum, cui dedecori esse nefas, & vitium iudicandum est. Cicer. 1. Officio.
- Licet patri apud filium gloriari, ad quem hereditas sua huius gloria, & factorum imitatio pertinet. ibid.
- Omnia heredum officia sunt presumenda. Plin. Iun. lib. 4.
- Quod meum est, mihi legari non potest. apud Iuriss.
- Testamentum vetus mutabile erat, testamentum nouum immutabile est. Gregor. sup. Ezech. lib. 1.
- Qui hereditatem aut successionem paternam renuit, hereditaria non debet onera subire. Greg. in Reg. lib. 5.
- Vxor haeres, pudicitiae pretium est. Hier. ad Saluinam.
- Testamentum, hominis morte confirmatur. August. in ex-
- posi. Epist. ad Galat.
- Hereditas, in qua Christi coheredes sumus, non minuitur multitudine filiorum, nec fit angustior numerositate coheredum. in sent. August.
- Hereditas nostra, pater immortalitatis est. Aug. in lib. 83. Quaest.
- Hereditas nostra pax est. idem Psalm. 124.
- Hereditas ecclesiae, est Deus. idem in Psalm. 5.
- In testamento aliquid pauperibus relinquendum est. Chrysost. Homil. 2. sup. Psalm. 50
- Testatoris voluntas, lex est. apud Iurisconsult.

Experientia.

- EXPERIENTIA artem facit: imperitia verò casum. Aristotel. Metaph. 1.
- Experientia singularium, artis uniuersalium cognitio est. ibidem.
- Multitudo temporis facit experientiam. idem Ethic. 6.
- Insania aliena frui, optimum est. Plin. Seni. lib. 18.

Par est eos, qui generi humano res utilissimas conquirere, & perpensas, exploratasque memoria tradere concupierint cuncta tentare. Colum. lib. 1. Per varios casus usus experientiam fecit, exemplo monstrante viam. Manil. lib. 1.

Non trepidas de euentu inuentionis suae qui probatis eam experimentis comparauit. Iulius Front. in praesa.

Absiduitas experiendi subtrahit paulatim admirationem. August.

Multa fieri respsa cōperio, quae in experto nullatenus persuaderi queunt. Bernard. in Epistol.

Experto in sua scientia credendum est. apud Iurisconsf.

Rerū progressus ostendunt multa, quae initio praecaueri non poterant. Demosthen. in argumen. lib.

Argumentum, & disputatio.

Argumētum est quicquid quocunque modo rei du

bia, de qua disputatur, fidem facit. apud Iurisconsf.

Arguendo, & disputando veritas inuenitur. ibid.

Argumento cognoscitur quod liquidò constare non potest. ibidem.

Arguitur iniuria tripliciter nempe lege, ratione, & exemplo. ibidem.

In disputationibus validius, et urgentius argumentum in finem seruandum est. ibid.

Optimus, & efficacissimus modus conuincendi aliquem, est per retortionem, & legem propriam. ibid.

Studiosus iuris in quouis argumento praecipuè considerare debet, an peccet penes aliquā fallaciam. ibid.

Disputans non debet extra propositum vagari. alioquin audit, Amice quod ais, impertinens est. ibidem.

Ars contradicendi, omnia in dubium vertere potest. Plat. de scient.

Qui positioni nō credit, reprobare debet: qui reprobare non potest, positioni credat. idem.

ARGUMENT. ET DISPUTA.

- Manifesta negare, irreuerentia est. *Arist. Rhet. 2.*
- Seruos negantes, ac contradicentes magis flagellamus. *ibid.*
- Quolibet contra opiniones sapientum preferente, sollicitum esse, ignorantia est. *ibid.*
- Vno incoueniēte dato, plurima contingunt. *idem Physic. 1.*
- Magis dicimus scire illum rem, qui scit eā affirmatiuē, quàm qui scit eam negatiuē. *idem Metaph. 3.*
- Prudenti incredulitate non est quicquā utilius mortalibus. *Eurip. in Helena.*
- Colloquentium duorum irato altero, isto, qui verbis non refragatur, prudentior est. *Eurip. apud Stob.*
- Ingenita mala non aliter, quàm ex aliqua contentione oriuntur. *Plat. in Phad.*
- Contradicentem docere oportet, non contradicendo compefcere. nam nec insano, si vicissim insaniat, aliquis medebitur. *ibid.*
- Sermones sophisticī fatilius contradicuntur, quàm disputantur. *Arist. Physic. 2.*
- Quadam quæstiones, subtilius est contemnere, quàm soluere. *Senec. epist. 50.*
- Disputare docemur, nō viuere. *idem epist. 46.*
- Non te prohibeo aliquando sophisticata tractare, sed tunc cum non uoles aliquid agere. *idem epist. 113.*
- Necesse est contentiosè loquaris, quod probare non possis. *Quint. Declamat. 18.*
- Mala, & impia cōsuetudo est, contra Deos disputandi, siue ex animo hoc facias, siue similitate. *Cicer. 2. de nat. Deorum.*
- Contentio tandiu sapiens est, quandiu proficit, aut si non proficit, non obest. *idem pro Cluent.*
- Rem manifestam negare, augetis est crimen, non diluentis. *Plin. Iun. lib. 4.*
- Nimum altercando veritas amittitur. *Pub. Mim.*
- Contentione nonnunquā obruitur ingenia discipulorum. *Eras. in epist.*
- Nunquam ad rationem veritatis intrabit, quisquis à discussione cæperit erudiri. *in Collect.*

- Collect. Nest. abbat.
- Contentio summa difficultatis est initium. August. de ver. relig. cap. 24.
- Argumenta captiosa breuibus regulis soluenda sunt. Aug. contra Acad. lib. 3.
- In disputationibus non est querenda victoria, sed bonum, & rectum. idem contra Acad. lib. 1.
- Non disputatio veritate, se veritas disputatione requiritur. idem lib. 1. sup. Genes.
- In disputationibus sine scripturarum autoritate nihil temerè asserendum. idem libro 2. cont. Pelag.
- Argumentum ab absurdo tollitur, si absurdius sequatur. apud Iuriscons.
- Disputare sine timore Dei, est veritatem sabuertere. Chrys. sup. Matth. homil. 35.
- Disputationes insana à Satana suggeruntur. idem sup. Ioan. homil. 7.
- Questionis nulla necessitas, ubi fides est. Chrysost. sup. Matt. homil. 1.
- Necesse est alteram partem contradictionis esse veram. Arist. Metaph. 4.
- Nemo à similitudine vocū, nisi qui disputat, captus est. Sen. epist. 45.
- Disputatio ad iudicium pertinet. Greg. in Mor.

Litigium.

Lis de rebus faciliè corruptibilibus, celeriter debet terminari, vel res vendi. apud Iurisconsul.

Publica contradictiones, & cōtrouersia, si priuatas offensiones subducas, leniores effici solent. Plut. de Polit.

Paruo ab initio contentionē magnam hominibus lingua supeditat: hoc verò sapientes homines maximè cauent, amicus non fabricare litem. Eurip. in Androm.

Diuersitas opinionum, est causa litis. Metaph. 5.

Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quam ut alios vexent, atque molestant. Hesiod.

Ille forum, & litigium vitare

N

debet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. *ibidem.*

Maiores plerunque lite quæstio est. *Quint. Declam. 13.*

Nihil bono viro, ac quieto magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersis. *Cicero ad Atticum.*

Causarum occupationibus agitatus debet ad aliquem habere recursum. *Gregor. in regist.*

Causæ dubiæ sunt Romæ determinandæ. *ibid.*

Inter turbas causarum non moueri, magni est animi. *ibidem.*

Contentionis finis nunquam inuenietur, si ea, quæ iudicata sunt, differantur. *Greg. in Regist.*

Cōtentiones de terrenis diu habere, religiosis indignum est. *Greg. in regist.*

Contentiones per formam pacis concordiam componere, ualde laudabile. *ibid.*

Genus humanum ad cōtentiones natum est. *Chrysost. sup. Act. Apost. homil. 7.*

Contumacia, & impœnitentia.

IN malè cæptis honestior uidetur pertinacia, quàm impœnitentia. *Senec. de ira. libro 1.*

Cuiusuis est hominis errare, nullius nisi insipientis perseverare in errore. *Cic. Phil. 2.*
Hominibus nimia pertinacia, atque arrogantia accidere solet, uti eò recurrant, & id cupidissimè appetant, quod paulò antè cōtempserint. *Cæs. de bell. ciuil. lib. 1.*

Absit pertinax contentio in familiari sermone. *Ambr.*

Contumacia redargui non potest, nisi exemplo. *Lact. lib. 4.*

Pertinaces plus de se, quàm sunt, sentiunt. *Greg. in Past.*

Pertinacia ex superbia oritur. *ibidem.*

Contumax habetur pro presentis. *apud Iuriscons.*

Contumaces plerunque auari. *August. de bon. uid.*

Obstinati in suo sensu pessimi. *Bernar. de resurrect. Domini. serm. 3.*

Impænitentia cordis, est peccandi obstinata voluntas. Bern. de conuers. ad cleric. serm. Pertinacia non finit hominem corrigi. Aug. Epist. 210.

Motus.

Corporis motus, vox quædam est animi. *Amb. Motum natura informet: si quid sanè in natura vitij est, industria emendet. idem. Motio locorum, ira, aut visitationis indicium. Chrysoft. super Act. Apost. Homil. II. Primi motus non sunt in nobis. Aristot.*

Conditio.

Conditio, cuius euentus operatur, non debet spectari. *apud Iuriscons. Conditio difficilis habetur pro impossibili. ibid.*

Exprobratio.

Beneficia non sunt exprobranda apud memores.

Liuius 1. Dec. lib. 9. Odiosum est genus hominum officio exprobrantium, quæ meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. Cicer. in Lælio.

Beneficium qui dicit se dedisse, petit. Pub. Mim. Crede mihi, quamuis ingentia Posthume dones, Autoris pereunt garrulitate sui. Mart. lib. 5.

Hypocrita, & simulatio.

Hypocrita, si bonum est, bonum esse, ut quid vis apparere, quod non vis esse? si malum est, malum esse, ut quid vis esse, quod non vis apparere? melius est bonum esse, si malum est, malum apparere, peius malum esse: ergo aut appare, quod es, aut esto, quod appares. *Chrysoft. super Matth. 7.*

Hypocriteos macula pauci carent. Hier. in Epist.

Quod maximè dissimulas, fre-

HYPOCRITA, ET SIMVLATIO.

- quentius exit in lucem.
- Simulata equitas, non equitas est, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est, & simulatio. Aug. sup. Psalm. 63.*
- Vult hypocrita scire diuina eloquia, nec tamen facere: vult rectè loqui, nec tamen viuere. Greg. 11. Mor.*
- Hypocrisim excludit simplicitas. Ansel. sup. Epist. ad Roman.*
- Hypocritarum laus præda dicitur. Greg. 5. Mor.*
- Hypocrita sua opera perdidisse putat, si à nemine conspiciantur. Greg. 8. Mor.*
- Hypocrisis Ecclesiasticorum putrida labes est. Bern. super Cant. serm. 43.*
- Hypocrisis malū abscondit, quod est, & bonum, quod non est, mentitur. ibid. serm. 65.*
- Hypocrisis contra veritatē præualere nō permittatur. Greg. in Regist.*
- Hypocrita sanctus esse nō appetit, sed vocari. idē sup. Cant.*
- Hypocritarum opera ante finem deficiunt. ibid.*
- Hypocrita domus est delectatio*
- fauoris. ibid.*
- Hypocrite in hac vita recipiunt mercedem suam. ibid.*
- Deus hypocritis largitur dona operis, sed sortem denegat hereditatis. Greg. lib. 8. Mor.*
- Hypocrite pro peccatis alienis cruciabuntur. ibid.*
- Mens hypocrite semper præparat dolos. idem 12. Mor.*
- Hypocrite gaudium ad similitudinem puncti est. idem 15. mor.*
- Vita hypocritarum in fine ab omnibus plerunque cognoscitur reprobata. idem.*
- Hypocrite malū sub lingua, nō in lingua habent. ibid.*
- Hypocrita sacris literis interdū studet ad inanem gloriam. ibidem.*
- Hypocrita sæpe in hæresim labitur. ibid.*
- Hypocrita Gracè dicitur, Latine simulator. idem 18. mor.*
- Hypocrita in Deo delectari non potest. ibid.*
- Hypocritarum facies rationalis, sed corpus bestiale est. idem. 33. mor.*
- Hypocrite viuunt aliis, & sibi*

Muſica.

Melodia iratos, & alios
paſſionibus occupatos
ſape alleviat, ipſos letos fa-
ciens. *Ariſtot. Polit. 8.*

Muſica eſt potens latificare ho-
mines. *ibid.*

Muſica valet ad deductionem
temporis, & ad delectationē.
& ideo pueris conuenit ſtu-
dere muſicā. *ibid.*

Muſicam docebit amor, impe-
ritus ſis licet. *apud Plu. Prob.*
Dec. 1.

Muſicis Iupiter canenda ſugge-
rit. *Homer. Odyſ. lib. 1.*

Muſica ſenſum docet. *apud Sto.*

Muſica, & nuptiæ comparan-
tur. *ibid.*

Occultæ muſicæ nullus eſt fru-
ctus. *Suet. Tranq.*

Muſica, Dei donum. *Auguſt.*
Epi. 28.

Muſicæ ignorantia Scripturarum
intellectū impedit. *idē lib. 11.*
de doct. Chriſt. cap. 16.

Muſicis cantibus anima citan-
tur, & ſedantur. *idem lib. 1.*

contra Iulianum.

Non ſolum cantantes, ſed intel-
ligentes pſallere debemus. ne-
mo enim ſapienter quicquam
facit, quod non intelligit.
Caſſiod. ſup. Pſalm. Pſallite
ſapienter.

Pſallere, & orare inter labo-
randum res eſt Deo acce-
pta. *Auguſtin. de opere mo-
nach.*

Bene pſallere, & malè viuere,
Deo abominabile. *idem in*
Pſalm. 40.

Mundus, & Terra.

Terra patria noſtra eſt, &
ſepulchrum. *Chryſ. ſup.*
Genef. Homil. 9.

Mundus diligendus, & odien-
dus eſt. *Aug. in ſent. ſuis.*

In terra, & ſub terram, & in-
fra terram ignis eſt. *idem li-
bro 2. de Ciuit. Dei.*

Mundus, maximum omnium
viſibillum. *idem lib. 11. de Ci-
uitate Dei, cap. 4.*

In mundo nihil melius, quàm
ſpiritus. *idem 22. de Ciuitat.*
Dei, cap. 1.

- Mundus, ratione, non casu administratur. idem de duabus anim.
- Mundi huius ornatus pulcher quidem per se: in Dei verò comparatione nihil. idem de Quant. ani.
- Mundus hic, quasi diluuium quoddã existit. idem de substitut. dilect.
- Mundus inimicus est iis, quos beatos facit. idem in Quæstio. ex utroque.
- Mundus amarã potionẽ suis dilectoribus propinat. idem Sermo. 120. de temp.
- Mundi huius diuites, & superbi experiuntur in fine, vanitatem fuisse. Idem Sermo 181. de temp.
- Mundus hic, velut carcer est. idem sup. Psalm. 141.
- Mundo viuere, mortis opus est. idem Epist. 36.
- Mundi amicitia fornicatio est. idem lib. I. Confess. cap. 9.
- Christianus utatur mundo, nõ fruatur. Bernard. sup. Cantic. Sermo. 86.
- Mundus, nauigiũ est. Chrysost. ad popul. Antioch. Hom. 10.
- Quidam mundi actiones fingunt, sed nullis virtutibus exercentur. Grego. 5. mor.
- Mundus tot floribus, quot hominibus plenus est. idem 11. mor.

Cor.

Cor in quatuor affectibus est quid diligas, quid metuas, unde gaudeas, seu contristeris. Bern. de ieiun. Serm. 2.

Cordis custodia, quæ præstantior est, sine manu, & lingua haberi nõ potest. idem de quadrup. deb.

Cordis pij est, cedere importunitati. idem in Epist.

Non discordet cor tuum à facie tua: non habeas faciem sursum, & cor deorsum. idẽ sup. Cant.

Apud omnes cor ex verbis: apud Deum verò verba pensantur ex corde. ibid.

Plura machinatur cor meum uno momento, quàm omnes homines perficere poterunt una anno. Hugo. I. de anim.

Cor paruum est, & magna cupit: vix ad vnius milui refectionem sufficere potest, & totus mundus ei non sufficit. *ibid.*

Vis scire de fratre tuo quale cor habeat? attende, unde libentius, & frequentius loquitur. ex abundantia enim cordis os loquitur. *Cassiod. super psalm.*

Nihil nobis vicinius est corde nostro, & tamen sepius euagatur. *Greg. sup. 1. Reg.*

Cor, & anima Dei, est sacra eius scriptura. *idem.*

Cor nostrum non habemus, quoties grauiter deliquimus. *ibidem.*

Corda secularium aspera sunt, si prius religiosorum exempla non vident. *ibid.*

Cor sacerdotis, est arca Dei. *idē in Regist.*

Anima, & Mens.

EX GRÆCIS

Anima libro, & tabula rasa similis. *Plat. de*

summo bono.

Anima est principium, quo viuimus, sentimus, & mouemur. *Arist. de Anim. 2.*

Anima dat viuere viuentibus. *ibidem.*

Plus temporis proficit anima in ignorantia, quam in scientia. *ibidem.*

Delectationes animæ sunt: cognoscere Creatorem, considerare opera calorū, & sapientiam suam. *idem de Mor-te.*

Bona anima propriissimè, & maximè dicuntur bona. *idem Eth. 1.*

Animal constat ex anima, & corpore, inter quæ anima est regens naturaliter: corpus vero rectum. *idem Polit. 1.*

Mens cernit, mens audit, reliqua surda, cæcæque sunt, & rationis indiga. *apud Plutar. de Fort. Alex.*

Præcipuus animi morbus, demensia est. *idem de Morb. anim. & corp.*

Corpus indigentia, & alimento: animus verò remissione, atque labore conseruatur. *idē*

N iiij

ANIMA, ET MENS.

de educ. lib.

Velocissima omnium rerum mens est: per omnia enim discurrit. Thal. apud Diog.

Mens optima, vates est, & bonum consilium. Euripid. in Helen.

Animus, virtutis studiosus adiuvenit artem carminum ad laudandum bona, & ad vituperandum mala. Arist. de Poet. 1.

EX LATINIS,

Cogita, in te, præter animum, nihil esse mirabile, cui magno nihil est magnum. Sen. epist. 8.

Bona mens non emitur, nec commodatur: & puto si venalis esset, non haberet emptorem. idem.

Quid aliud voces animum, nisi Deum in humano corpore hospitem? Sen. epist. 32.

Non est huius animus in recto, cuius acta discordant. idem epist. 34.

Cogenda est mens, ut incipiat: deinde non est opus acerba

medicina. idem epist. 51.

Corpus multis eget rebus, ut valeat: animus ex se crescit, seipsum alit, se exercet. ibid.

Valentior omni fortuna animus est: beata, ac misera vita sibi causa est. idem Epist. 99.

Rege incolumi, mens omnibus una est: amisso, rumpitur fides. rex noster, est animus, hoc incolumi, cetera manent in officio. idem epist. 115.

Quodcumque sibi imperavit animus, obtinuit. Senec. de ira. lib. 2.

Maximum est argumentum animi, ab altiore venientis sede, si hæc in quibus versatur, humilia iudicat, & angusta, si exire non metuit. scit enim, quò exiturus sit, qui unde venerit, meminit. idem epist. 121.

Humanus animus facilius sequitur, quàm ducitur. idem Clem.

Opus est, te animo bene valere, ut corpore possis. Cicer.

Animus solus nec cum adest, nec cum discedit, apparet. Ca-

to Maior.

Omnium animi immortales sunt, sed bonorum, fortiumque diuini. Cice. 2. de leg.

Sic habeto te non esse mortalem, sed corpus hoc. idem de somn. Scip.

Duplex est vis animorum, vna pars in appetitu posita: altera in ratione, quæ docet, explanat, quid faciendum, fugiendumve sit: ita ut ratio præsit, appetitus verò obtemperet. Cic. 2. Off.

Agris corporibus simillima est animi agritudo. idem 2. de finib.

Errat, qui vllum aut corporis, aut fortuna vitium, animi vitii grauius existimat. idem 3. Tusc.

Vt multò maiora sunt opera animi, quàm corporis: sic ea res, quas persequimur ingenio, ac ratione, gratiosiores sunt, quàm hæ, quas viribus. idem 2. Offic.

Corpus tandiu gaudet, dū præsentem sentit voluptatem: animus & præsentem percipit pariter cum corpore, &

prospicit venientem, nec præteritam præterfluere sinit. idem 5. Tusc.

Corpus est, quasi vas animi, & quoddam receptaculum. idem 5. Tusc.

In animis hominū multæ sunt latebræ, & multi recessus. idem pro Marcello.

Animus ager nec pati, nec perpeti potest. Ennius apud Cic. 3. Tusc.

Vt ciuitas in discordia non potest esse beata, nec in discordia dominorum, domus: sic animus à seipso discedens, secumque discordans, nullam gustare partem liquida voluptatis, ac libera potest. idem 1. de finib.

Illud modò videto, ut Deū noris, etsi ignores locum, & faciem: sic animum tibi tuum notum esse oportet, etiamsi ignoras locum, & formam. idem 1. Tusc.

An dubium est habitare Deū sub pectore nostro, In cælumque redire animas, cælumque venire? Manil. libro 4.

ANIMA, ET MENS.

Exemplumque Dei quisque est
in imagine parua. *ibid.*

Est Deus in nobis, agitante ca-
lescimus illo,

Impetus hic sacra semina me-
tis habet. *Ouid. 6. Fast.*

Summum crede nefas, animam
preferre pudori

Et propter vitam, viuendi per-
dere causas. *Iuuen. Sat. 8.*

EX SACRIS.

Anima oculus, mens est.
Augustin. in Soliloq.
cap. 5.

Anima patria, est Deus ipse.
idem de Quant. ani. cap. 1.

Anima nihil propinquius car-
ne. *idem epist. 21. cap. 13.*

Anima nihil minus vult, quã
falli. *idem de Epic. & Stoic.*
cap. 8.

Anima iusti, est sedes sapien-
tia. *idem sup. psal.*

Anima pes, amor est. *idẽ super*
psal. 9.

Anima pinguedo, est sapientia.
idem super psal.

Anima hominis aut à Deo,
aut à diabolo regitur. *idẽ ser.*

84. de Temp.

Anima medicina est, credere
in Christo. *idem de Verb.*
Domin.

Anima etiam pessima melior
optimo corpore. *idem lib. 9. de*
Ciu. Dei. cap. 9.

Anima post Deum nihil me-
lius. *idem lib. de hares.*

Animas mortuas multi in cor-
pore viuo habent. *idem Hom.*
3. in Apoc.

Anima opus regere inferiorent
& regi à superiore. *idẽ lib. 6.*
Mus. cap. 5.

Anima, & corporis dulce con-
sortium. *idem epist. 120.*

Anima mortua sepulchrũ est
corpus. *idem sup. psal. 87.*

Animus humanus vult qui-
dem latere: se aliquid lateat,
non vult. *idem lib. 12. cõfess.*
cap. 23.

Animus, corporis decus est. *idẽ*
sup. Ioan. Tract. 2.

Vis ut seruiat caro tua anima
tua, Deo seruiat anima tua,
debes regi, ut possis regere. *i-*
dem.

Sic conditi mirabiliter sumus,
ut ratio animam, & anima

- possideat corpus. Gregor.
 Tutius arbitror mali remedium
 ab animo, quam à loco petere.
 Erasim. in Epist.
 Spiritus quorundam magis ma-
 gni, quam vtilis. ibid.
 Animus autor culpa, caro ve-
 rò ministra. Ambr. Offic. 1.
 Maior animorum, quam corpo-
 rum presentia est. idem lib.
 de Pœnit.
 Semper in robusto, & vegeto
 corpore animus mollior iacet,
 atque tepidū cor, & rursus
 in corpore debili, & infirmo
 fortior viget, promptiorque
 spiritus. Bern. in Apolog.
 Non minus pium est docere a-
 nimam scientiam, quam præ-
 bere escam corpori. ibid.
 Nobilem hospitem habet corpus,
 quem honorare debet. idem.
 Animi motus si non cuelli, at
 præcaueri conuenit. Ambr.
 Offic. 1.
 Homo animam suã non cogno-
 scens, patienter Deum non
 intelligit. Cypr. in Prolog.
 Anima malignitate capta, stul-
 tior cunctis efficitur. Chry-
 sost. sup. Matth. Hom. 7.
- Anima insensibilis est, qua
 peccat. idem sup. 4. Matth.
 Homil. 14.
 Anima segnis continua admo-
 nitione indiget. idē Hom. 4.
 Anima, consilij locus est. idem
 sup. Matth. 17. Homil. 51.
 Anima reiuuenciscit inter au-
 gustias. idem de Resurrect.
 Serm. 1.
 Anima locum artificis obti-
 net. idē sup. Epist. ad Rom. 7.
 Anima inter virtutes, & vi-
 tia posita est. idem sup. Epist.
 ad Galat. 5.
 Anima resultat, ut equus in-
 domitus. idem sup. Epist. ad
 Heb. Homil. 31.
 Anima luctu impedita nihil
 sani, nec audit, nec dicit. i-
 dem.
 Anima nobilitas perpetuò co-
 gitanda. idem sup. Gen. Ho-
 mil. 12.
 Anima alacritatem corporis
 imbecillitas vincit. idem sup.
 Genes. 12. Homil. 41.
 Anima magna est curare quie-
 tem alienam, & suam despi-
 cere. idem sup. Act. Apost.
 Hom. 47.

ANIMA, ET MENS.

- Quidam venalem animam habent pro tenui argento. idem.*
- Dilatari oportet animam, ut fiat habitatio Dei. Bern. sup. Cant. Serm. 28.*
- Gemit anima deuota Christi absentiam. idem. sup. Cant. Serm. 59.*
- Rectitudo anima, fides, & actio. idem sup. Cant. Ser. 24.*
- Similitudo anima ad Deum, per peccatum non deleta, sed obscurata est. idem sup. Cant. Serm. 83.*
- Mens, verborum comes sit. Chrysof. sup. Genes. Hom. 30.*
- Mens sine oculis videt. idem sup. Matth. Homil. 30.*
- Mentem nouit nemo, quam qui habet. idem sup. Ioann. Homil. 32.*
- Videre perperam, animi est. idem sup. Epist. ad Galat.*
- Vt visus in oculo, ita mens in anima. Sophoc. apud Stob.*
- Animus ex corpore motu cognoscitur. Amb. 1. Offic.*
- Anima à Deo derelicta redire plerunque vult, & non potest: tanta est in reditu diffi-*
- cultas. Bern. Serm. 38.*
- Anima Dei studiosa, tria non cessat inquirere, iustitiam, & iudicium, & locum habitationis. ibid. Sermo. 33.*
- Anima Deo chara, iuxta varias sui dispositiones Deum videt transformatum. ibidem.*
- Anima discedente à corpore, lingua silebit, & omnes sensus obmutescunt. idem Hom. 1. de aduentu Dom.*
- Anima fidei, deuotio est: fides verò, qua non operatur ex dilectione, cadauer est. ibid.*
- Anima sedes Christi est, ubi libenter inhabitat. ibidem Sermo. 27.*
- Anima in carne inter spinas versatur. ibid. Serm. 47.*
- Anima in Spiritu ambulans, domus est sponsi. ibid.*
- Anima in sui conditione accipit, etsi non esse, posse tamen esse beata. ibid.*
- Anima magna res est, qua Christi sanguine redempta est. idem in Epist.*
- Anima non est imago Dei, sed ad imaginem, & imaginis*

- capax. idem Serm. 80.
- Anima prior reparanda est, deinde corpus. idem in aduentu Dom. Hom. 1.
- Anima quærens Deum, præuenitur ab eo, ut quærat. idem Serm. 84.
- Mens plerumque decipitur, ut aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. Greg. 1. Mor.
- Mens cum se in elationem erigit, quasi in tyrannidē erumpit. idem 2. Mor.
- Mens iusti arca testamenti. idem. 5. Mor.
- Mens reprobæ coram iudice turbatur. ibid.
- Mens ad cælestia secreta eleuata contremiscit. ibid.
- Machina mentis, est vis amoris. idem lib. 6. Mor.
- Mens intus consilio carens, anxiosa est. ibid.
- Mens peccati consuetudine cæcata, nescit quò vadat. idem lib. 7. Mor.
- Accusat mens ipsa quod perpetrat. idem lib. 9. Mor.
- Mens à luce veritatis excussa, nihil in se nisi tenebras inuenit. idem lib. 11. Mor.
- Vera lætitia mentis, creator est. idem 12. Mor.
- Mens prauis dilatata cogitationibus, vètri pleno comparatur. idem 23. Mor.
- Mens nostra amore præsentis seculi prostrata dormitat. idem 27. Mor.
- Mens, quæ apud se tota non est, seipsam cogitare non potest. idem. 32. Mor.
- Quantò mens circa terrena plus satagit, tantò in cælestibus minus videt. idem sup. Ezechiel. lib. 2.
- Quies mentis in hac vita perfecta esse non potest. ibid.
- Bonarum mentium est, agnoscere culpam, vbi culpa non est. ibid.
- Mens humana per ignorantiã tenebrosa est: per veritatem, lucida. idem sup. 1. Reg.
- Mentes nostras regis imperio subiugamus. ibid.

Corpus, & caro.

EX GRÆCIS.

Inprauis, ac malè dispositis, corpus dominatur animæ.

Arist. Polit. 1.

Bene corpus, & animam habe.

Demetr. Phaler.

*Bona in pueris corporis habitu-
do, bonæ quoque senectutis
fundamenta iacit. Plut.*

*Corpus indigentia, atque reple-
mento: anima verò remissio-
ne, atque labore conseruatur.
idem de Educ. lib.*

*Corporis bona propriè bona non
sunt. Plat. de Legib.*

EX LATINIS.

Hanc sanam, & salu-
brem formam vitæ te-
neto, ut corpori tantum in-
dulgeas, quantum bonæ vale-
tutini satis sit.

*Durius tractandum est, ne
animo malè pateat, cibus fa-
mem sedet, potio sitim ex-
tinguat, vestis arceat frigus,
domus munimentum sit ad-
uersus infesta corpori. contem-
ne omnia, quæ superuacuis
labor velut ornamentum, ac
decus ponit: cogita, in te, præ-
ter animum, nihil esse mira-
bile, cui magno nihil est ma-*

gnum. Senec. Epist. 8.

*Fateor corporis nostri nobis in-
sitam charitatem: fateor hu-
ius gerere tutelam: non nego
indulgendum illi: seruiendum
nego. idem. Epist. 13.*

*Gerere non debemus, non tan-
quam propter corpus viuere
debeamus, sed tanquam non
possimus sine corpore. ibid.*

*Honestum ei vile est, cui corpus
nimis charum est, agatur e-
ius diligentissima cura, ita ta-
men, ut exigit ratio: cum di-
gnitas, cum fides exigit, mit-
tendum in ignem est. ibid.*

*Quantum potes, circumscribe
corpus tuum, & locum ani-
mo laxa: multa sequuntur
incommoda huic dedito cu-
ra. idem Epid. 15.*

*Quicquid facies, citò redi à cor-
pore ad animam. ibid.*

*Corpus hoc animi pœna, ac pon-
dus est, premerendo, illa vr-
getur, in vinculis est. idem
Epist. 66.*

*Maior sum, & ad maiora ge-
nitus, quam ut mancipium
sim corporis mei: quod certè
nō aliter aspicio, quam vincu-*

- lum libertati meae circumdata-
tum. *ibid.*
- Contemptus corporis sui, certa
libertas est. *ibid.*
- Vis aduersus hoc corpus liber
esse, propone tibi quandoque
hoc cõtubernio carendum, &
fortior eris ad necessitatem
exeundi. *idem epist. 71.*
- Corpora nostra motum non nisi
de mente sumunt, & otiosa
sunt membra, donec illis ani-
mus utitur. *Quint. Decl. 11.*
- Sic habe, te non esse mortalem,
sed corpus hoc. *Cicer. de somn.*
Scipio.
- Corpus est, quasi vas animi, aut
aliquod receptaculum. *idem*
Tusc. 1.
- Corporis bona facile dilabun-
tur. *Sallustius in coniuratio.*
Catil.
- epist.
Nobilem hospitẽ habet corpus,
quem honorare debet. *Bern. de*
aduent. Domin. homil. 1.
- Sic conditi mirabiliter sumus,
ut ratio animã anima possi-
deat corpus. *Greg. 1. Mor.*
- Corporis debilitas nimia etiam
vires animi frangit, mentis
quoque ingenium marcescere
facit. quicquid cum modo, &
temperamẽto fit, salutare est:
optimus in omnibus modus,
laudabilis utique mensura.
Hiero. in Epist.
- Animus autor culpa, caro ve-
rò ministra. *Amb.*
- Carnis institutio facilior, quã
restitutio. *Tertul.*
- Caro aliquando nobis est sedu-
ctrix in malo opere, aliquan-
do autem adiutrix in bono. Si
igitur ei plus, quã debe-
mus, tribuimus, hostem nu-
trimus: & si necessitati ei,
qua debemus, non reddimus,
ciuem necamus. satienda est
itaque caro, sed ad hoc, ut in
bono opere nobis sufficiat. *Gre-
gor. homil. 5.*
- Corpore molli reddito & deli-

EX SACRIS.

Vis ut seruiat caro tua ani-
ma tua, Deo seruiat a-
nima tua: debes regi, ut pos-
sis regere. *Aug. sup. Ioan.*
Quocumque pergimus, nobiscum
inimicum portamus. *Hier. in*

Corpore molli reddito & deli-

CORPVS ET CARO.

cato, necesse est & animam
participare ex corporis mor-
bo. Chrysoſt. homil. 29.

Carne hic equamur, ſepara-
mur autem ſpiritu. Cypr. de
Mortal.

Corpora vincula ſunt anima-
rum. Auguſt. ſerm. 143. de
temp.

Corpus noſtrum tactus uſum
habet, caput verò omnium
ſenſuum. Gregor. mor.

Corpus ſi non reſcitur, vox ip-
ſa ſubtrahitur. Gregor. in E-
uang. hom. 19.

Caro mala non eſt, ſi malo ca-
reat. Auguſt. de Continent.,
cap. 8.

Carnis paſſiones duriffima ſunt
animo. idem epiſt. 120.

Caro iuſta lege repugnat ſpiri-
tui. idem libr. 9. de Genef.
cap. 21.

Carnis concupiſcentia cum vi-
ta hac tantum finiuntur. i-
dem in expoſitio. Epiſtolæ ad
Galatas.

Carnē qui ſapiunt, à Deo rece-
dunt. idem in expoſi. Euang.
Ioan. tract. 21.

Corpora propter ciborum deſe-

Etum minora ſunt iuſta men-
ſura. Aug. de Vit. beat.

Inter corpus, & animam nul-
lum eſt medium. idem lib. 33.
Quæſt. 54.

Corporis noſtri præſtantia, Dei
providentiam loquitur. idem
lib. 22. de Ciuit. Dei.

Corporis partium harmoniam,
& numerum, ut nemo inue-
nit: ita nemo ſatis admirabi-
tur. ibid.

Carnales concupiſcentia natu-
ralem homini manſuetudi-
nem exterminant. Bernard.
ſup. Cant. ſerm. 37.

Caro ſemper propoſitum peccan-
di habet. Chryſoſt. ſup. Matt.
homil. 16.

Caro vinculum ſpiritus eſt. idē
ſup. epiſt. ad Rom. ſerm. 24.

Carnis natura non eſt impedi-
mentum ad ſalutem. idem
ſup. Ioan. hom. 75.

Caro inſtrumentum eſt ani-
mæ. idem ſup. Epiſt. ad Ga-
latas.

Carnis miniſterium innume-
rabilium bonorum cauſa. i-
bidem.

Corporis vitia ſine animi dolo-

- re non sunt. idem de Adam.
- Corpus vestimentum est anime. idem super Matth. Homil. 25.
- Corpus, frenum optimum est. idem super Epistol. ad Corint. Homil. 17.
- Corpus coercendum, non accusandum. ibidem.
- Corpora nostra, vasa fictilia sunt. idem sup. Epist. ad Timoth. homil. 5.
- Corpus aggravat animam, ne lumen incircumscriptum videat. Bernard. super Cantic. serm. 26.
- Corpus trahit animam in regionem suam. idem in fest. sanct. Mart.
- Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur. Greg. 12. Mor.
- Hostes hominis Christiani, sunt facta carnis. August. de Continent.
- Hostem crudelissimum circumferre cogimur, quem sustentare licet, non primere. Bernard. sup. Euang. septem. an.
- Carne quiescente, spiritus deficit: sed ea laborante conualescit.
- Corporis bona proprie bona non sunt. August. lib. 9. de Ciuit. Dei. cap. 4.
- Carnem Christi nemo manducat, nisi prius adoret. August. in enarrat. Psalm. 98.
- Carnis inobedientia, iusta primum peccati pœna est. idem 14. de Ciuit. Dei. cap. 15.
- Spiritus deficit, ubi caro requiescit: ut enim caro molli-bus, sic anima duris nutritur: illam blanda resouent, hanc aspera exercent. August. sup. Ioann.
- Cur carnem tuam pretiosis rebus impinguis, & adornas, quam post paucos dies, vermes deuoraturi sunt in sepulchro: & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ Deo, & angelis eius presentanda est in iudicio? cur ergo animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abusus est. Bernard. in serm.

Deus.

imaginem eius respiciamus.
Plato.

EX GRÆCIS.

Deus nec latatur, nec tristatur. Plato de summo bono.

Deus boni causa est, non mali. idem de Rep.

Deus inter homines prudentes versatur. idem de scient.

Qui dubitant utrum oporteat Deos venerari, & parentes honorari, annon indigent pœna? Arist. Topic. 1.

Deus hoc solum priuatur, infœta facere, quæ facta sunt. idem Ethic. 6.

Deus diuidit omnia bona, unicuique secundum merita, vel secundum aptitudinem eius. idem Eth. 9.

Dij taciti iuuant. Plut. de Amic. & adul.

Cauere debemus, ne quasi ex opposito ad solem conuersi, & in meridie noctem agentes, perinde respiciamus Deum, acsi mortalibus oculis sufficienter conspici possit: tutius enim videbimus, si ad

Antiquissimum eorum omnium quæ sunt, Deus est, ingenuus enim est. Thal. apud Diogen. lib. 1.

Non latet Deos homo malè agens, nec cogitans quidem. ibidem.

Deus initio & fine caret. ibidem.

Deus, animal immortale, ad beatè viuendum seipso contentus, vis sempiterna, & bona natura causa. Plat. in definit.

Phœbum solum oportet futura prædicere hominibus, qui neminem metuit. Euripid. in Phœniss.

Diuitiæ sunt sapiētibus, Deus: cetera, inania verba sunt, & verborum ornamenta. idem in Cyclop.

Non querendum est, an Dii sint, sed protinus credere. nam quæstione proposita, etiam ille qui impijssimã opinionem defendit, nempe Deos non esse, superare conatur. Euseb. apud Stobæum.

Deum cogitare animo, est difficile: alioqui, impossibile. *ibid.*

EX LATINIS.

Deus est, qui viget, qui sentit, qui meminit, qui regit, & moderatur. *Ciccr. de Som. Scip.*

Nulla gens nec tam immansuetata, nec tam ferrea, quæ non etiam si ignoret qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciat. *idem 1. de leg.*

Quid potest esse tam conspicuum, tamque apertum, cum cælum conspicimus, cælestiaque contemplati sumus, quam esse aliquod numen præstantissime mentis, quo hæc regantur? *idẽ de nat. Deorum.*

Dij semper fuerunt, nati nunquam sunt, æterni futuri. *ibid.*

Deum cognoscimus ex operibus eius. *idem Tusc. 1.*

Deus ipse qui non intelligitur à nobis, alio modo intelligi non potest, nisi mens soluta, quædam & libera & segregata ab omni concrezione mortali, omnia sentiens & mouens,

ipsaque prædita motu sempiterno. *ibid.*

Mala & impia consuetudo est, contra Deos disputandi, siue ex animo hoc fiat, siue simulatè. *Cic. 2. de natu. Deorum.*

Illud videto, ut Deum noris, etsi ignores & locum & faciem: sic animum tuum tibi notum esse oportet, etiamsi ignores & locum & formam. *idem 1. Tuscul.*

Homini timidè de potestate Deorum, & pauca dicenda sunt. *idem pro leg. Man.*

Quanto magis considero Deum, tanto mihi videtur obscurior. *Simonid. apud Ciccr. 1. de nat. Deorum.*

Dei formam querere, imbecillitatis humanæ est. *Plin. Senior lib. 2.*

Dei est immortalis iuuare mortalem. *ibid.*

Estque Dei fides, nisi terra & pontus & aër,

Et cælum & virtus: superos quid querimus ultra?

Iupiter est quodcunque vides, quodcunque moueris. *Luc. lib. 9*

Cedunt Iouis omnia regno. Ovid. 12. Metamorph.

Rex Iupiter omnibus idē. Verg. 12. Aneid.

Propè Deus est, tecum est, intus est, ita dico Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, bonorum malorumque nostrorum observator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat: bonus verò vir sine Deo nemo est. Senec. in Epist.

EX SACRIS.

Quæramus, inveniendum, quæramus inuentum, ut inveniendus quærat, occultus est: ut inuentus quærat, immensus. *Augustin. sup. Ioan.*

Cum Deo non est disputandū. idem sup. Psal. 61.

Deus mentium rex est. idem Cant. Ioan. tract. 8.

Dei coniux, ipsius est voluntas. idem de quinq. hæc. cap. 3.

Deum semper credamus esse presentem, cuius diuinitati secreta mentis patent: ita vi-

uamus, ut propitium semper habeamus: nunquam vercamur iratum. idem.

Ex perpetuitate creaturarū intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & dispositione sapiēs, ex gubernatione bonus. August. sup. Ioan.

Deus totus oculus est, quia omnia videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia ubique est. idem Epist. 36.

Tunc minus inuenitur Deus, quando is qui ubique totus est, in parte quæritur. Greg. libro 2. Mor.

Penè omne quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignum est, quod potuit dici: nam cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quomodo sufficiet loquens lingua? ibidem.

Deus nusquam deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè est: nec tamen ibi deest, ubi longè abest. quoniam ubi non est per gratiam, adest per vindictam. Deus ubique

- præfens est: & vix inueniri potest. stantem sequitur, & apprehendere non valemus. ibidem.*
Iniquorum malis operibus bene vititur Deus. August. super Ioan. tract. 27.
Deus animæ decus est. idem tracta. 32.
Dulcissimū est Dei colloquium. idem in Solil. cap. 24.
Deus simul iustus, & misericors est. idem sermo. 107. de Temp.
Deus sine diuina gratia non potest cognosci. idē serm. ultim. inter octau. Epiph.
Omnia habet, qui Deum habet. idem ser. 177. de Temp.
Deus melius scitur nesciendo. idem lib. 2 de Ord. cap. 16.
De Deo optimè existimare, pietatis est exordium. idem lib. 1. de Lib. arb. cap. 3.
Vnusquisque quod præ cæteris colit, quod super omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus est. si quid illud est, quod in dilectionis laude præponderat, hoc tibi Deus est. Orig. Homil. 2.
Nescio quid spiritualiter & corporaliter in nobis facit Deus, quod nec sonus sit qui percutiat, nec color qui oculis discernatur, nec odor qui naribus capiatur, nec sapor qui faucibus indicetur, nec durū & molle, quod tangendo sentitur: & tamen aliquid est quod sentire facile est, explicare non possibile. Augustinus super Ioan.
Deum ut cognoscamus, vacandum est ab omnibus. idem de ver. Relig. cap. 37.
Deū nemo vidit unquam, visuri tamen sumus. idem Epistol. 112.
Deus inuisibilis, inuisibiliter videtur. idem Epist. 101.
Deum videt, qui cor mundat. ibidem.
Nulla Dei cognitio satis magna. idem sup. Psal. 39.
Prima Dei cognitio est, scire quid homo sit. ibid.
Duo sunt, quæ in cognitionem Dei ducunt, Scriptura scilicet & creatura. idem super Psalmo 34.
Ad Deum, credēdo venimus.

- idem Serm. 12. de verb. Apo stol.* Diuinitas definiri nequit. *idem in quod. prol.*
- Deus in homine tanquam in speculo relucet. idem de Spir. & anim. cap. 52.* Deus tibi totum est: si esuris, panis tibi est: si sitis, aqua, tibi est: si in tenebris es, lumen tibi est: si nudus es, immortalitate tibi vestis est. *Aug. super. Ioan. Serm. 29.*
- Deus facit, quæ se rogari præcipit. idem Epist. 107.* Deus si fert auxilium, misericors: si non, iustus esse creditur. *idem in Quæstio. vet. Test. cap. 36.* Deus medicamentum est non sano, regula est plano, lux est tenebrato, habitatio est deserto. *Idem de charit.*
- Deus adiuvat, ita ut homines etiam aliquid agant. idem in Quæst.* Quicquid præter Deum est, dulce nõ est, quidquid mihi vult dare Dominus meus auferat totum, & se mihi dat. *idem super Psalm. 26.*
- Deus in omnibus quæ bene fiunt, laudatur. idem super Psalm. 34.* Deus in aduersis cogitandus. *Hierony. ad Paul.*
- Merces Deum colentium est ipse Deus. idem sup. Psalm. 35.* Deus non reprehendendus in creaturis. *idem libro 3. aduersus Pel.*
- Dei manus, illius potestas. idem sup. Psalm. 118.* Dei substantia, omnis creatura est. *idem ad Damasum.*
- Pascit nos Deus, & profectibus nostris pascitur. Bern. sup. Cant. serm. 71.* Deo unum sumus, secundum gratiam, non naturam. *idem aduersus Iouin. lib. 2.*
- Penes Deum nec pietas est sine iustitia, nec iustitia sine pietate. Chrysost. Serm. 145.* De beneficio Dei superbire, maledicere Deo est. *Greg. 1. Mor.*
- Deus dissimulat nonnunquam se scire quod nouit. idem.* Nescire Dei, reprobare est. *ibidem.*
- De Deo etiam vera dicere periculosum est. Cypr. in Symb.*

- Deus tempora sine tempore in-
tuetur, & in luce tenebras
videt. & diuersa ordinans,
non est diuersus. ibid.*
- Deus iniquos patitur, ut ini-
quorum vita purgetur. idem
lib. 5. Mor.*
- Deus aliquando iniustos celeri-
ter trucidat. ibid.*
- Deus multis modis se nobis dat
intelligi. ibid.*
- Respondere Dei est, effectū pre-
cibus præbere. idem 30. Mor.*
- Deus quem spectando vult cor-
rigere, aspiciendo nō vult pu-
nire. idem 8. Mor.*
- Deum per sui amoris vestigia
indagandus est. idem 11. Mor.*
- Deus in quibusdam donis suis,
quasi in vestigiis cognoscitur.
ibid.*
- Deus angelicæ atque humanæ
subtilitati inuestigabilis est.
ibidem.*
- Aliud est, quod Deus miseri-
corditer tribuit; aliud quod
iratus habere permittit. ibi-
dem.*
- Disputare cum Deo, est facta
conscientiæ nostræ subtiliter
discutere. ibid.*
- Deus mendacio non eget. ibi-
dem.*
- Deus ab æterno futura præui-
dit, & decreuit. idem 12.
Mor.*
- Deus manet intra omnia, ipse
extra omnia, ipse supra om-
nia, ipse infra omnia, superior
est per potentiam, inferior per
sustentationem, exterior per
magnitudinem, interior per
subtilitatem, sursum regens,
deorsum continens, extra cir-
cundans, interius penetrans.
Greg. 2. Mor.*
- Non parum apprehendisti, si
hoc tibi de Deo compertum
sit: quod nusquam sit, qui non
clauditur loco, & nusquam
non sit, qui non excluditur lo-
co. Bern. de consid. lib. 5.*
- Deus non partibus constat ut
corpus, non affectibus distat,
ut anima, non formis substat,
ut omne quod factum est. i-
bidem.*
- Quàm diues in misericordia,
quàm magnificus in iustitia,
quàm munificus in gratia.
Domine Deus noster non est
qui similis sit tibi. Bernard.*

- Sermo. 57.*
 Omnia in ipso reperimus: unus est, qui queritur, sed in quo omnia continentur, ô lucrum mirabile, ô compendium singulare, cur nos per diuersa fatigamus? ad ipsum ergo unanimiter festinemus, post quæ cuncta bona ultra non queremus, sed tenemus. *Castiod. sup. psal.*
- Deus nõ attendit quantũ quisque facit, sed quantum velit. *Greg. 12. mor.*
- Deus persequutor bonus dicitur. *idem 14. mor.*
- Deus mutat sententiam, consilium verò immobile manet. *idem 16. mor.*
- Deus ita nos aspicit, ut à nobis aspici nequeat. *ibid.*
- Deus propriè nec recordari, nec obliuisci dicitur. *ibid.*
- Deus ab homine sumpsit naturam, non culpam. *idem 17. mor.*
- Deus interdum quos in exordio vitæ deseruerat, ad virtutis culmen reuocat. *ibid.*
- Quos Deus in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit. *idem 20. mor.*
- Deo nec peccata nostra nocent, nec bene gesta concurrunt. *idem 26. mor.*
- Deus qui magna dona tribuit, etiam parua reprehensibilia relinquit. *idem 3. Dial.*
- Deo se amicum denegat, qui eius placet inimico. *idem lib. 1. sup. Ezech.*
- Deus uni regioni non dat quod alteri. *ibid.*
- Deus non querit, quòd pro eo moriamur. *idem sup. euang. homil. 12.*
- Deus eligit quos mundus despicit. *idem super Euang. Homil. 36.*
- Deus vult placari precibus. *ibidem.*
- Deus in calis non erubescet, qui Deum in terris non crubuit. *idem sup. euang. hom. 11.*
- Deus non permittit nobis homines nocere quantum volunt. *idem in Regist.*
- Deus est splendor nõquam deficiens, vita indefessa, no moriens, fons semper scaturiens, seminale vitæ seminaliũ, sapientiæ principale principiũ,

- initiale bonitatis initium. Alan. de Conq. nat.*
Diuina natura melius credendo, quàm disputando intelligi ac comprehendi potest. Pius 2. apud Platinam.
Deus non omnia quæ potest facit. Aug. de quinque hæres. cap. 3.
Causa Dei, cum magno timore debet disponi. Greg. in Regist.
Deus sape humano more loquitur. ibid.
Deus cum reprobos punit, sanctos erudit. ibid.
Deus vult nos signis ad suam cognitionem potentia peruenire. Amb. in Hex.
Deus non placatur muneribus, sed affectu. Ambr. de Cain, lib. 2.
Deus & dominus, nullam in nominibus diuersitatem habet. Chryso. super Genes. Homil. 11.
Deus miro modo obsequitur iusto. idem super Genes. Homil. 42.
Cum Deus aliquem punit, condoleamus. idem super Actus Apost. hom. 43.
De Deo multa intelligimus, quæ alloqui non possumus. idem super epist. ad Heb. Homil. 2.
Deus iudex, medicus, & magister est. idem ad pop. Ant. hom. 17.
Deus si quid sanciat, non est opus ultra inquirere. idem homil. 76.
Deus sine mediatore exorabilis est. idem de pæn. Hom. 4.
Deus non est velox ad pœnam. ibid. hom. 5.
Deus timeri exigit ut dominus, honorari ut pater, ut sp̄sus amari. Bern. super Cantic. serm. 83.
Deus veritas est, & tales quæsitores requirit, qui quarant cum in spiritu, & veritate. idem ad frat. sermo.
Dei potestas seruo reuelatur, mercenario felicitas, filio veritas. idem sup. Cant. Serm.
Operatio Dei triplex, creatio, formatio, consummatio. Bern. de grat. & lib. arbit.
Deus amat ut charitas, nouit ut veritas, sedet ut æquitas, dominatur ut maiestas, regit

- ut principium, tuetur ut salus, operatur ut virtus, reuelat ut lux, assistit ut pietas. Bern. de Confid. lib. 5.*
- Deus charitas est, & quanto quis Deo coniunctior, tanto charitate plenior. idem super Cant. ser. 4.*
- Deus cui proprium est miseri, ex se miserandi sumit materiam: quod autem condemnet, eum cogimus. idem super Cant. ser. 7.*
- Deus de seruitute corporea non efficaciam, sed congruentiam querit. idem super Cant. sermon. 6.*
- Deus est pœna reproborum. idem de confid. lib. 5.*
- Deus aternitas est: ideo non inuenitur, nisi ab iis qui perseueranter eum querunt. idem ad frat.*
- Deus in nobis loquitur pacem, pietatem, & iustitiam. idem sup. Cant. ser. 33.*
- Deus in omnibus creandis, gubernandis & disponendis, corporis non indiget instrumentis. idem super Cant. ser. 2.*
- Deus quamuis omnipotens, non tamen potuit facere creaturam ei aequalem. idem super Miss. est. homil. 4.*
- Deus quarendus est debito tempore, modo, & loco. idem super Cant. serm. 75.*
- Deus ratione utentibus lux est, rectè utentibus virtus, vincentibus gloria. idem super Cant. ser. 5.*
- Deus requiri vult, quod pollicetur. idem super Miss. est. sermo. 1.*
- Deus simplex est, simplicitatem cordis requirit. idem ad frat. ser. 3.*
- Deus sollicitè quarendus est. idem super Cant. ser. 84.*
- Deus nec maior in magno, nec minor in minimo. Augu. 7. de Confess.*
- De Deo disputandum est animo sereno. idem epist. 178.*
- Deus verius cogitatur, quàm dicitur. idem 7. de Etern. cap. 4.*
- De Deo nihil dicendum quàm quod scriptura habet. idem lib. 4. sup. Gen.*
- Deus non carnis, sed cordis oculis contemplandus. idem de*

essent. diuinit.

Nihil de Deo dicitur, quod non est Deus. idem in Quæst. noui Testamen. Quæst. 51.

Dei visio, fidei premium est. idem 22. de Ciuit. Dei, cap. 23.

Trinitas.

VNius diuinitatis tres esse personas, non qua ratione probetur, sed à quo dicatur, animaduertendum. Pius 2. apud Platinam.

Trinitatis seu diuinitatis arcantum nec ab Angelis, nec ab hominibus nisi Spiritu sancto reuelante cognoscitur. Ber. sup. Cant. Serm. 5.

Trinitas exactissimè unica est. Chrysoſto. sup. Epist. ad Rom.

Trinitas nullis terminis circumscripta. Aug. de fide.

Trinitas ad personam refertur, unitas ad naturam. ibid.

Trinitas unitatis simplicitatem non excludit. idem de Trinit. lib. 7.

Trinitas, verbo multis, repaueis cognita. idem lib. 83. Quæstio.

Trinitatis vestigia in anima sunt. idem de Ciuit. Dei. lib. 11.

Trinitatis nomina sunt dulcissima. idem de Spirit. & anim.

Vbi queritur unitas trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nec periculosius allicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid inuenitur: non pigebit me, sicubi hæsito, querere: nec pudebit, sicubi erro, discere. Quisquis ergo hoc audit, vel legit, ubi pariter certus est, pergat mecum: ubi pariter hæsitat, quarat mecum: ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me: ubi mecum, reuocet me: ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad Deum, de quo scriptum est: *Quærite faciem eius semper.* August. 1. de Trinita.

Qui hoc, id est, Trinitatis mysterium, vel ex parte, vel per speculum, & in enigmate videt, gaudeat cognoscens Deum, & gratias agat: qui verò non videt, tædat per pietatem ad videndum, non

P A T E R.

per cecitatem ad calumnian-
dum, quoniam unus est Deus,
sed tamen Trinitus. Idem 6.
de Trinit.

Videmus solem in celo curren-
tem, fulgentem, colentem: si-
militer ignis tria habet, hoc
est motum, lucem, & feruo-
rem: diuide ergo si potes Ar-
riane solem vel ignem, &
tunc demum diuide Trinita-
tem. idem de verb. Domini.

Apertè tūc videbimus, quomo-
do & unū diuisibiliter tria
sunt, & indiuisibiliter tria
unum. Gregor. in mor.

Inquirere de Trinitate peruer-
sa curiositas est: & credere &
tenere sicut sancta ecclesia te-
net, fides & securitas est: vi-
dere autem eam sicuti, est per-
fecta, & summa sælicitas
est. idem. Bern. in paru. serm.

Pater.

Loqui Dei, est verbum ge-
nuisse. Greg. 23. mor.

Deus exercituum dicitur Deus
Pater. idem sup. 1. Reg.

Deus pater unicum filium suum

in utero virginis humanã
naturã coniungens, Deum
ante secula sibi coaternū. fie-
ri voluit hominem in fine se-
culorum: & quem sine tem-
pore genuit, saluandis homi-
nibus cum tempore ostendit.
Greg. 2. mor. & 6.

Pater Filium osculans, il' i ar-
carna sua diuinitatis plenissi-
mè eructat. Bernard. Cant.
Serm. 8.

Gignētis, geniti que cognitio &
dilectio osculum est suauissi-
mum, sed secretissimum. ibi-
dem.

Testis Filij Dei Pater est. Greg.
13. mor.

Pater videt Filium, & contrã
Filius Patrem. Augustinus
Epist. 113.

Semper gignit Pater, & semper
nascitur Filius. idem Epi-
stol. 174.

Pater est totius deitatis prin-
cipium. idem lib. 4. de Tri-
nitat.

Pater non est unus, sed unum
cum Filio. idē de Fide symb.

Pater nō est prior tempore Filio.
idem de Trinit. & dig. Dei.

Filius.

Filius est imago Patris. Gregorius 5. Mor.

Filius Dei dicitur manus eius. idem 18. Mor.

Filius per incarnationem dicitur Angelus. idem 28. Mor.

Sermo Filij, est ipsius Patris. idem sup. Euang. Hom. 30.

Initium Dei Filius est. idē sup. 7. Psalm.

Imago Verbum, anima verò ad imaginem. Bern. sup. Cāt. Serm. 8.

Filij Dei natiuitas in diuinis comparationem nullam admittit. Aug. Serm. de verb. Domi.

Filij Dei participatione fieri possumus, quia ipse participatione factus est Filius carnis. idem Epist. 120.

Filij Dei efficitur, voluntatem eius implendo. idem lib. 1. de Serm. Domini in monte.

Spiritus Sanctus.

Spiritus sanctus omnia viuificat. Ambr. de Spiritu

sanct.

Spiritus sancti tēplum sumus. ibidem.

Spiritus sancti opus est regeneratio. idem de sacr.

Spiritus sancti cognitio ab ipso Spiritu sancto est. Basil. in Conc. de Spiritu sanct.

Spiritus sanctus scriba est. idem in Hexam.

Mens quæ spiritus sancti ignorat abscissum, patet seductio: & quæ reditum non obseruat, erit ingrata uisitatio. Bern. sup. Cant. Serm. 18.

Patre & Filio cognitis, cognoscitur utriusque bonitas, quæ est spiritus sanctus. idem sup. Cant. serm. 8.

Spiritus sancti doctrina non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. idem sup. Cant. serm. 5.

Spiritus sancti gratia indigemus, ut custodiat corda & intelligentias, ne fortè cum non aderit, adesse putemus. idem sup. Cant. serm. 18.

Spiritus sanctus non semper est eodem modo in uiris spiritibus. idē sup. Cant. serm. 12.

SPIRITVS S ANCTVS.

- Spiritui sancto pręparare nos debemus. idem sup. Cant. serm. mon. 18.*
- Spiritus sanctus quos repleuerit, cognoscere facit eos à misericordia fuisse pręuentos. idem in die Pent. serm. 3.*
- Spiritus sancti nomina non naturę conuenientia, sed apparitioni. Chrysosto. de Spirit. sancto. Homil.*
- Spiritus sanctus, est impletio legis. ibidem.*
- Spiritus sanctus, regia substantia est. idem sup. Epist. ad Corinth. Hom. 24.*
- Spiritus sanctus in causa est, quod scripturas habemus. idem sup. Epist. ad Heb. Homil. 8.*
- Dona Spiritus sancti usq; ad cõnectuntur, ut separari nequeant. Gregor. 1. mor.*
- Spiritus sanctus per sonum se discipulis manifestauit. idem 5. mor.*
- Spiritus sanctus mentem quam replet, obumbrat. idem super Cant.*
- Umbra Christi protectio est Spiritus sancti. ibid.*
- Spiritus sanctus inter perfectos*
- discurrit. idem 9. mor.*
- Spiritus sanctus in quibusdam virtutibus, electis suis adest, aliquando se subtrahit. ibidem.*
- Spiritus vitę animum tangit legentis diuersis modis & ordinibus. ibid.*
- Spiritus sanctus cor replet, simplices facit & ardentes. idem in Regist.*
- Vbi Spiritus sancti pręsentia est, ibi desperatio esse non potest. ibid.*
- Graue facinus, Spiritum sanctum, qui omnia redemit, venundare. ibid.*
- Spiritu sancto repleti, cęlestia prędicant, & amant. idem sup. 1. Reg.*
- Spiritus sanctus æqualis non minor Patre & Filio. August. de Trinit. lib. 5.*
- Spiritus sanctus non cedit veniente Patre & Filio. idem de Trinit. lib. 15.*
- Spiritus sanctus nec genitus est, nec ingenus, sed procedens. idem lib. 2.*
- Spiritus sancti dona etiam indignis vita aterna dantur.*

- idem ad Simpl. li. 2. Quæst. 2.* Iesum cum nomino, hominem
Spiritus sanctus in confitente mihi propono mitem, & hu-
est. idem de Bapt. lib. 7. milem corde, benignum, so-
Spiritus sanctus gemit, id est, brium, castum, misericordem,
gemere nos facit. idem sup. E- omni honestate, & sanctitate
uang. Ioan. tract. 6. conspicuum. *ibid.*
- Spiritus sanctus non nisi creden* Paruuus est Iesus, pro partu
tibus datur. idem sup. Epist. placari potest. *idem in Epiph.*
ad Roman. *dom. serm. 1.*
- Spiritus sancti vires sufficiunt* Vocatum est nomen Iesus, non
martyribus. idem de Temp. impositum. *idem sup. Ioann.*
serm. 185. *hom. 1.*
- Spiritus sanctus solus aperit o-* Iesus, id est, saluator. *Aug. 17.*
culos, & docet veritatem. i- *de Ciuit. dei. cap. 18.*
bidem.

Christus.

Iesus.

- N**omen Iesus, cibus est. *Ber-* **C**hristus semper meditan-
nard. sup. Cant. ser. 16. dus. *Hier. in Catal.*
- Nomen Iesu, lux est. ibid.* *Christi exemplo aduersa patien-*
Dilectionis aculeus, Iesus, & *da. idem ad Enstoch.*
hic crucifixus. Bernard. de *Christus in carne virgo, in spi-*
dilig. deump. *ritu mozogamis. idem ad uer-*
Discere Iesum, omni scibili est *Christum imitari tutissimum*
salubrius. idem in epist. *est. idem ad Celant.*
- Iesus mansuetus omnem tulit* *Christi qui non est, antichristi*
asperitatem. idem in Epipha- *est. idem ad Damasum.*
dom. serm. 4, *Christus Ecclesie sponsus est. i-*
Iesus nomen, lux, cibus, medici- *dem in hom. sup. Cant.*
na est. idem sup. Cant. ser. 16. *Christus p scripturis cognosci-*

CHRISTVS.

- tur. Aug. in Epist.
 Christus Ecclesiam suam, tanquam homo carnem suam, amat. idem de Continent.
 De Christi nomine gloriantur omnes sectæ, quamuis peruersè. idem de Subst. dilect.
 Christus semper est prædicatus. idem contra Faust. Manich.
 Aut cum Christo, aut cū diabolo nos esse oportet, nec est locus medius. idem de Grat. Christi contra Pelag.
 Christum in corde habere, parū est, nisi ore confitearis. idem sup. psalm. 118.
 Christus propter se querendus, non propter aliud. ibid.
 Christum quod non sapit, insipidum est. idem sup. Euang. Ioan. tract. 9.
 Per Christum ad Christum venit. idem sup. Euang. Ioan. tract. 13.
 Christus intus docet. idem de Mag.
 Christus de patre natus sine matre, & de matre natus sine patre. idem Euang. Ioan. tract. 8.
 Vita Christi tota disciplina morum fuit. idem de vera relig.
 Christi vita tota, humilitatem docet. idem sup. psal. 31.
 Christi facta omnia ad fidem nos vocant. idem de verbis Dom.
 Christi humilitas, misericordia, non impotētia fuit. idem sup. psalm. 96.
 Christus iuxta humanitatis naturam Deum timuit. Gregor. in Past.
 Christus ut Deus dat omnia, ut homo accipit omnia. ibid.
 Christus per corpus adhuc multa quotidie patitur. idem 3. Mor.
 Christus ipsos à quibus tenebatur, tenebat. idem 13. Mor.
 Multi qui gladiis non possunt, peruersis actibus Christum persequuntur. idem 13. Mor.
 Christus est caput bonorum, & autem corpus eius. idem 4. Mor.
 Christus est expectatio iustorum. idem 13. Mor.
 Christus postquam per prophetas loquutus est, tandem proprio

- prio ore loquutus est. idē 14. Mor.
- Christus contradictor est ad culpam, amicus ad pœnam. idem 9. Mor.
- Instabilis est domus, quæ Christum non habet in fundamento. idem 7. Mor.
- Christus hominibus peccata quæ ignorabant, aperuit. idem 11. Mor.
- Christus non est alter in humanitate, aiter in diuinitate. idem 18. Mor.
- Christus aliud ex patre est, aliud ex matre, non tamen aliud. idem 18. Mor.
- Christus dicitur murus. idem Mor. 20.
- Christus nūc mansuetus est in suo testamento, sed districtus erit in iudicio. idem 22. Mor.
- Christus duos parietes coniunxit in unum. idem 24. Mor.
- Christus ex patre natus sine tempore, ex matre autem cū tempore. idem 28. Mor.
- Christus est via, per quam lux spargitur. idem 29. Mor.
- Christus fugit quod omnes appetunt: appetit quod omnes fugiunt. idem 30. Mor.
- Christus vitam nobis ignotam demonstrauit. ibid.
- Christus in carne diuinitatem abscondens, quasi hamo diabolum cepit. idem 23. Mor.
- Corpus Christi dicitur domus & templum Dei. ibid.
- Christus, Rex fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte peruenit. idem in Past.
- Christus dicitur flos cæpi. ibid.
- Christus dicitur arbor fructifera. ibid.
- Caput Christi, Deus est. ibid.
- Christus fuit Rex & Sacerdos idem sup. euang. hom. 19.
- Christus creuit, & Ioannes imminutus est. idem sup. euang. homil. 20.
- Christus fuit mors mortis, & morsus inferni. idem sup. Euang. homil. 22.
- Christus conditor noster, factus est praliator noster. idem lib. 2. Dial.
- Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit. idem sup. 1. Reg.
- Christus legis finis est. Ambr. sup. Psal. 118.

C H R I S T V S.

- Christus omnia nobis est. Am-
bro. de Verg. lib. 3.
- Christi velle fecisse est. idem de
bono mort.
- Christus nunquam risit. Basil.
in Quæst.
- Christus intrepidè confitendus
est. ibidem.
- Appropiat Christus de se lo-
quentibus. Bernar. sup. Cant.
serm. 9.
- Christus comes est facundus.
idem sup. Cant. serm. 3.
- Christus factus est nobis sapien-
tia in prædicatione: iustitia,
in peccatorum absolutione: san-
ctificatio, in conuersatione: re-
demptio in passione. idē sup.
Cant. serm. 22.
- Christus communitatis ama-
tor est. idem in Epiph. Domi.
serm. 4.
- Christus fidelis consiliarius, for-
tis auxiliarius, efficax pa-
tronus. idem de Aduentu
domini.
- Christus humanitatem suam
ab Ecclesia subtraxit, ut da-
ret locum fidei. idem sup. Cā-
tic. ser. 75.
- Christus in carne didicit misc-
reri. idem sup. Cant. ser. 56.
- Christus minister bonus, carnē
suam in cibum, sanguinem in
potum, animam in pretium
dedit. idem sup. Cantic. ser-
mo. 50.
- Christus totus mihi datus, to-
tus in meos usus expēsus est.
idem in circunc. dom. ser. 3.
- Christus viuendo, viuere do-
cuit: moriendo, mortem secu-
ram reddidit. ibid.
- Christum apprehendere poteris
citius, sequendo, quàm legen-
do. Bern. in epist.
- Nomen Christi sonat aut maie-
statem, aut pietatem. Bern. de
Fallac. præsen. vitæ.
- Vilem & contemptibilem mon-
strare se Christus potuit, sed
planè non reputare. Bern. sup.
Cant. ser. 40.
- Christus requies nostra est. idē
sup. Matth. homil. 1.
- Christus porta est cæli. ibid.
- Christus & dominus, nomina
dignitatis sunt. idē sup. Ioan.
hom. 2.
- Christi caro spiritum sanctum
quasi pædagogum habuit. idē
de Spir. sanct.

- Christus suos nõ signis, sed charitate dignosci voluit. idem de incomp. Deit.
- Christus seruator manet, etiam si multi pereant. idẽ de Fide.
- Christi gloria inimicorum impugnatione creuit. Chrysost. sup. Epist. ad Heb.
- Habemus in Christo quod amemus, imitemur, admiremur. idem Epiph. Dom. ser. 3.
- In cassum laborat in acquisitione virtutum, qui eas alibi quàm in Christo querit. Ber. sup. Cant. ser. 22.
- Sicut mare est origo omnium fluminum, sic Christus omnium virtutum. idem sup. Cant. ser. 16.
- Lectus Christi, uterus Virginis: præsepium, tumulus. idẽ sup. Cant. ser. 75.
- Prudentia vera in Christi doctrina, iustitia in Christi misericordia, temperantia in Christi vita, fortitudo in eiusdem passione, reperiuntur. idem sup. Cant. serm. 2.
- Christus pretium hominis est. Basil. in Hexam.
- Odor Christi prædicatio est.
- August. Sene. 351.
- Christum sapiētissimum etiam gentes fatentur. idem 1. de Consen. Euang. cap. 7.
- Christum etiam exteri propheta prædixerunt. idem sup. Epist. ad Rom.

Aduentus, & incarnatio.

Aduentum Domini in luxu ciborũ ducens, Christum inhonorat. Bern. de aduen. Domi. ser. 3.

Aduentis personæ consideranda maiestas, dignationis magnitudo, charitatis latitudo, humanæ naturæ exaltatio. ibid.

Agnoscutur in Christi incarnatione longitudo breuïs, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. idem sup. Miss. est.

Apparuerat potētia in rerum creatione, sapientia in rerum gubernatione, sed humilitas & benignitas in humanitatis assumptione apparuit. Ber. in vig. Nat. Dom. ser. 1.

ADVENTVS ET INCARNATIO.

- Humanitas Christi fidem instruit, spem roborat, charitatem accendit. idem in Epiph. Dom. ser. 2.*
- Christi primus aduentus erat ut iudicaretur, secundus ut iudicaret. August. sup. Epist. Ioan. tract. 4.*
- Christi incarnatio, nostra emundationis oblatio est. Gregor. in Past.*
- Christus suae incarnationis & autor & opus est. August. contra Faëlic.*
- Incarnationem Christi tota Trinitas operata est. idem.*
- Christi incarnatio fidelium nuptia. idem de Trini. lib. 6.*
- Christi incarnatio vix inuestigari potest. Gregor. sup. Euangel. Homil. 7.*
- Christus ad nos veniens, videamus quis veniat, unde, quò, ad quem, quãdo, & quã. Ber. de aduentu Dom. ser. 1.*
- Christus in mundum venit, à quo non aberat, sed apparuit qui latebat. idem de aduentu Dom. ser. 3.*
- Christus in spiritali praesepio quarendus. Chryf. ser. 7. sup.*
- Epist. ad Rom.*
- Incarnato Domino, discordata corda, concordata sunt. Greg. 17. Mor.*
- Incarnatio, opus restorationis est. Augustin. libr. de subst. dilect.*
- Humanitas Christi non est mutata in diuinitatē, nec econtra. idem sup. Epist. ad Rom.*
- Formam viri sumendo, & de virgine nascendo, utrunque sexum honorandum indicauit. Aug. cont. Faust.*
- Si ratio quaeritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, nō erit singulare, demus Deū aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse, in talibus rebus tota ratio facti est, potentia facientis. Aug. ad Volusianum.*
- Vultis eius saltus agnoscere? de cælo venit in uterum, de utero in praesepium, de praesepio in crucem, de cruce in sepulchrum, & de sepulchro redijt in cælum. Greg. Hom. 39.*
- Venit medicus ad agrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita.*

Bern. ad milit. Temp.

Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores saluos facere. tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicina. Hugo de Sacramen.

Natiuitas.

CLamat stabulum pœnitentiam, clamat prœsepe, clamant lachryma, clamant panni in Christi natiuitate.

Bern. in Nat. Domini ser. 6.

Natus quibusdam nondum Christus est, quibusdam nondum passus, quibusdam nondum surrexit, quibusdam nondum ascendit, aliis nondum misit spiritum sanctum. idem de resurrectione Domini.

Aurum soluitur quasi Regi magno, thus immolatur ut Deo, myrrha prœbetur, tãquã pro salute omnium morituro. habet enim prœdicatores angelos, narrãtes cœlos, adoratores magos. Aug. ser. de Epip.

Nobilitas fuit Christi nascentis in virginitate parientis, nobilitas parientis in diuinitate

nascentis. idem sup. Ioan.

Cœli Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur. Greg. Homil.

Vbi aula regia, vbi thronus, vbi curia regalis frequentia? nunquid aula est stabulum, thronus prœsepium, & totius curiæ frequentia Ioseph & Maria? Ber. in ser. de Epiph.

Non mediocre hoc tibi fidei videatur exemplum, non vilis persona pastorum. certè quò vilior ad prudentiam, eò pretiosior ad fidem, non sapientes, sed simplices, qui fucare audita nescirèt. Dominus sui pracones elegit, non rhetores, sed piscatores ad euangelizandum destinauit. Bed. sup. Luc. lib. 1.

Licet Deus cunctos dies creauerit, singulariter tamen hunc diem fecisse dicitur, qui Christi Domini natiuitate sacratu est, in quo meritò exultare conuenit & letari, quoniam in eo & diabolus ius perdidit, & salutem mundus

accepit. Caſſiod. ſup. Pſal.
 Mihi impoſſibile eſt generatio-
 nis ſcire ſecretum: mens defi-
 cit, vox ſilet, non mea tan-
 tium, ſed & angelorū: ſupra
 Potestates, ſupra Cherubin
 & ſupra Seraphin, & ſupra
 omnem ſenſum eſt. Quomodo
 eſt ſupra omnem ſenſum tan-
 ta generatio? tu ergo manum
 ori impone, ſcrutari non li-
 cet ſuperna myſteria, licet ſci-
 re quòd natus ſit, non licet
 diſcutere quomodo natus ſit.
 hoc enim quærere metus eſt:
 ineffabilis enim illa genera-
 tio. unde Eſaias ait, Genera-
 tionem eius quis enarrabit?
 hæc humanum ſenſum &
 intelligentiam mundi exce-
 dit: hoc non capit humana
 intelligentiæ ratio, ſed pru-
 dentiæ fidelis profeſſio eſt.
 Amb. contr. Her.

Paſſio.

Chriftus multatur morte,
 turpatur cruce. Bernar.
 in Decl.
 Paſſio Chriſti opus noſtra re-

demptionis, totū amorem no-
 ſtrum vindicare debet. Ber.
 ſup. Cant. ſermo. 20.
 Paſſiones Chriſti meditari ſa-
 pientia eſt & ſublimis philo-
 ſophia. idem ſup. Cāt. ſer. 47.
 Paſſio domini tria habet, opus,
 modum, cauſam: in opere pa-
 tientia: in modo, humilitas:
 in cauſa, charitas commenda-
 tur. idem in Dom. Ram. Pal.
 Quidquid es, quicquid potes,
 debes creanti, redimenti, vo-
 canti. idē de verb. Apoſt. ſer.
 Recordatio vulnerum Chriſti,
 medicamentum eſt efficax.
 idem ſup. Cant. ſerm. 51.
 Videri vult vulnera ſua Chri-
 ſtus, tanquam bonus dux ſi-
 gna. idem ſup. Cant. ſerm. 61.
 Paſſio Chriſti, beatitudinis ca-
 put. Chryſoſt. ſup. Matth. Ho-
 mil. 55.
 Paſſio Chriſti, credentibus ſo-
 lum uſus. idem ſup. Epiſto. ad
 Galat.
 Paſſionum Chriſti communi-
 catio ex fide eſt. idem ſup. E-
 piſto. ad Philip. ſerm. 10.
 Fructus noſtræ redēptionis Chri-
 ſtus, rationi futurus eſt ple-

- nitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoria continuatio aternitatis. Bern. sup. Cant. ser. 12.
- Christus sanguinem sudās, passionis martyrum præfiguratur. Aug. sup. psal. 93.
- Passio Christi & resurrectio, vitæ nostræ figuræ sunt. Aug. de spirit. & lit.
- Christi passio etiam veteribus profuit: idem de peccat. orig. lib. 2.
- Imminente passione, Christus discipulis suis ubique præcepta dedit. Greg. in Past.
- Sanguis Christi, noster potus est. Chrys. sup. Mat. hom. 7.
- Sanguis Christi nobis causa vitæ. idem sup. Mat. hom. 7.
- Sanguis Christi nobilitatem animæ irrigat. idem sup. Ioan. hom. 45
- Homo mirabiliter conditus est, sed mirabilius redemptus. Greg. in Euang. hom. 26.
- Homo eius bonitate reformandus, cuius formatus est. August. de quant. anim.
- Si totum me debeo pro me factis, quid addam iam pro me
- refecto? Ber. de dilig. Decum.
- Crucifigunt Christum quotquot verbo illius resistunt. Aug. sup. Psal. 48.
- Fusus est sanguis medici, & factum est medicamentum phrenetici. Aug. cont. quinque hæres.
- Congruit nostræ deuotioni, ut qui Domini crucifixi passionem celebraturi sumus, reprimendarum carnaliū voluptatum crucem nobis ipsi etiam faciamus. idem in ser. de Quadrag.
- Fratres, ut à peccato sanemur, Christū crucifixum intueamur: quomodo qui intuebantur serpentem aneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur morsibus peccatorum. idē sup. Ioan.
- Stultum est cū gladiis quarere eū, qui ultro se offert, & in nocte per proditorem inuestigare quasi latentem, qui quotidie in templo docet: sed factum congruit tempori & personæ, quia cū essent te-

nebra in tenebroso tempore,
tenebrosum opus exercebant.

Amb. sup. Euang.

Autor pietatis in cruce pen-
dens testamentum condidit,
singulis pietatis opera distri-
buens.

Apostolis persecutionem, Iu-
dæis corpus, patri spiritum, vir-
gini paranymphum, latroni
paradisum, peccatori infer-
num, Christianis pœnitenti-
bus crucem. *Ambros. super*
Matt. 27.

Doles Domine non tua vulne-
ra, sed mea, non tuam mortem,
sed nostram infirmitatem. i-
dem *sup. Luc.*

Hora Christi non fatalis, sed
voluntatis fuit. *August. in*
quæst. ex utroque test.

Omnis creatura cõpatitur Chri-
sto morienti. sol obscuratur,
terra mouetur, petra scindun-
tur, velum templi diuiditur,
sepulchra aperiuntur, solus
miser homo non compatitur,
pro quo solus Christus pati-
tur. *Hier. sup. Mat.*

Cum possit etiam nobis nõ mo-
riendo succurrere, voluit ta-

mẽ hominibus moriendo sub-
uenire: quia nos videlicet mi-
nus amasset, nec vim suæ di-
lectionis nobis ostenderet, nisi
hoc quod à nobis tolleret, ad
tempus ipse sustineret. *Greg.*
lib. moral.

Nihil adeo graue est, quod non
æquanimiter sustineatur, si
Christi passio ad memoriam
reducatur. idem in quadam
Epist.

Passio tua, domine Iesu, ulti-
mum est refugium, singulare
remedium, deficiente sapien-
tia, iustitia nõ sufficiens, fan-
ticitatis succumbentibus meri-
tis, illa succurrit: cum tamen
defecerit virtus mea, nõ con-
turbabor, nõ diffido, scio quid
faciam, calicem salutaris ac-
cipiam, & nomen domini in-
uocabo. *Ber. sup. Cant. ser.*

O bone Iesu, quid tibi est? mori
nos debuimus, & tu soluis?
nos peccauius, & tu luis?
opus sine exemplo, gratia si-
ne merito, charitas sine mo-
do. idem.

Scio quod merita mea nõ mihi
sufficiunt: quod mihi deest,

- audacter usurpo ex visceribus Christi, quæ misericordia effluunt, nec desunt foramina, per quæ defluant. patet enim arcanum cordis per foramina cordis, patent viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto. Bernard. in quodam sermo.*
- Quid fecisti dulcissime puer, ut sic iudicareris? quid commisisti ô amantissime iuuenis, ut tam viliter tractareris? quod scelus tuum, quæ noxa tua, quæ causa mortis, quæ occasio damnationis? ego tui sum causa doloris, ego tuæ passionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ vitæ meritum, tuæ vindictæ flagitium. Ansel.*
- CruX.
- S***igno Crucis omnia auspiciāda. Amb. ser. 47.*
- CruX in mente formanda est. Chrysoſto. super Matth. Homil. 55.*
- CruX Christi paradisi clauis est. idem sup. Luc.*
- In Cruce omnes inueniūt virtutem. idem de Cruc. & Latron.*
- CruX in fronte, quasi columna quadam figuranda. idem aduers. Gentil.*
- CruX omni cultu dignior est. ibidem.*
- CruX gloriandi est piis materia. idem super Epistol. ad Galat.*
- CruX vitæ fons est. idem ad popul. Antioch.*
- Non est aditus ad caelestem gloriam, nisi per crucem. Erasmi. in epist.*
- CruX Christi contra vitiorum pugnationes est adiutorium. Aug. epist. 4.*
- CruX Christi nobis est multorum bonorum causa. idē sermon. 29.*
- CruX Christi candelabrum est. idem in ora. de quinque hares.*
- Crucē, ut in ea gloriemur, Dominus suo gestās humero, pro virga regni nobis commendauit, quod est grande ludibriū impiis, grande mysteriū piis, & unde mundi philosophus*

RESURRECTIO.

erubuit, ibi *Apostolus thesaurum reperit. quod illi visum est stultitia, Apostolo factum est sapientia, & gloria. idem ad Galat. 6.*

Si ingressi fuerint ad te latrunculi per oculos, per aspectum crucis preme eos. Hier. in Epist.

Duobus modis crux tollitur, cū aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Greg. in hom.

Crux Christi, clavis est paradisi: hæc infirmorū baculus, pastorū virga, conuertentium manu ductio, proficientiū perfectio, animæ salus, & corporis, omnium malorū auersio, omnium bonorum datrix. Damasc. lib. 4.

Crux non solum dicitur, quæ tempore passionis ligni affixione conficitur, sed quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur, ut non solum intelligatur crux ligni patibulum, sed piæ vitæ, virtutisque propositum: unde om-

nis Christiani vita, qui secundum Euangelium vixerit, crux est, atque martyrium. Max. in ser. de Marty.

Resurrectio.

Resurrectio Christi vera fuit non in phantasmate. *Hier. ad Pammach.*

Resurrectionis fide solari debemus. Amb. de Iacob.

Fides nostra de resurrectione Christi, regulanda est per fidem Apostolorum. Greg. 14. Mor.

Resurrectio ex miraculis indubitata probatur. Chrys. sup. Act. Apost. hom. 1.

Corpora meliora erunt post resurrectionem, quàm erant ab initio. Ang.

Caro nostra post resurrectionem eadem erit per naturam, & diuersa per gloriã. Grego. 14. Mor.

Resurrectioni non credens nullius virtutis curam habet. idem de resur. ser. 1.

Resurrectionem absoluta contemplatione, nemo potest do-

- cere. idem de incompreh. Dei lib. 2.
 nat. Hom. 2.
- Resurrectioni nemo diffidat. idem sup. Epistol. ad Corinth. Homil. 17.
- Resurrectionem diabolus conatur in dubium ponere. idem super Epist. ad Galat. cap. 1.
- In resurrectione uniuersa fidei nostra spes sita est. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 2.
- Resurrectio mortuorum non finit nos lugere. idem super Epist. ad Corinth. Hom. 2.
- Resurrectio est diuina virtutis opus. idem sup. Epist. ad Thesal. Hom. 9.
- Resurrectio corporum exemplis deprehendi potest, ratione non potest. Greg. 6. Mor.
- Redemptor noster ostendit resurrectionem, ut nos resurrecturos speremus. idem 14. Mor.
- Resurrectionem nostram in alimentis suis mundus imitatur. ibid.
- Exemplo Iob credimus resurrectionem Christi factam, qui cognouit faciendam. ibid.
- Resurrectio credenda est non inuestiganda. idem sup. Ezech.
- lib. 2.
- Resurrectio Christi est festiuitas hominum, & Angelorum. idem sup. Euag. Hom. 21.
- In Christi resurrectione ablata sunt omnia argumenta perfidia. ibid.
- Resurrectionis gloria est virtus Christi. idem sup. 7. Psalm.
- Multi cum Christo surrexerunt, ne de resurrectione nostra dubitaremus. idem 14. Mor.
- Corpora sic resurgunt, ut deforme & indecorum nihil habeant. Aug. lib. 12. de Ciuit. Dei. cap. 19.
- Resurrectio non est contra naturam. Aug. in sent. suis.
- Resurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide ediscenda. idem sup. Psalm. 144.
- Resurrectionis fides summa laus est Christianorum. idem super Psalm. 101.
- Resurrectio Christi, potentiam eius declarauit. idem super Psalm. 61.
- Surrexit Christus, exultet uniuersus mundus. par etenim est, ut sicut omnis creatura lugubri doluit ploratu in

morte Creatoris sui, & qua funere noctis obscuro profequuta est exequias in cruce morientis: nunc triumphalē ab inferis reditum lata suscipiat resurgentis. *August. in Enchir.*

*In hac die peccator de indulgentia desperare non debet. si enim latro paradysum meruit, cur non mereatur veniā Christianus? etsi illi Dominus, cum crucifigitur, miseretur, multo magis huic miseretur, cum resurgit. nam si passionis humilitas tantum praestitit cōfidenti: resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? largior enim solet esse ad praestandū lata victoria, quā addicta captiuitas. *Aug. in serm. de Pasch.**

*Venit Christus, & completa sunt in ortu eius, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione, omnia praecōnia prophetarum. *August. in Epist. ad Volus.**

Quod discipuli tardē crediderūt, non tam infirmitas illorum, quā nostra infirmitas

*fuit. nam illis dubitantibus resurrectio multis argumentis monstratur. quia & comedit, & se oculis videndū, & manibus palpendū, & conrectandum praebuit quod de solo spiritu esse non potest. minus Maria Magdalene praestitit, quā statim credidit, quā Thomas, qui diu dubitavit. *Greg. super Matth.**

*Consideremus paruum cuiuslibet arboris semen quod in terra iacitur, ut arbor ex illo producat: & comprehendamus, si possumus, ubi in illa tanta paruitate seminis tā immensa arbor latuit, quae ex illo processit? ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum, ubi ubertas fructuū? nunquid non in semine tale aliquid videbatur, cum in terra iaceretur? quid ergo mirum, si tenuissimum pulverem à nostris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? *Greg. in Mor.**

In omni re, aut actu virtus agēdi spes est futuri: qui enim arat, arat ut metat: qui pugnat, pugnat ut vincat. Et post pauca, Tolle ergo spem resurrectionis, & resoluta est omnis obseruantia pietatis. Chrysof. Super Matth.

Si igitur resurrectio non est, nec Deus est, nec providentia est: tunc casu omnia feruntur, & aguntur. videmus enim plurimos iustos esurientes, & iniuriam patientes: peccatores autem & iniustos in diuitiis, & in omni voluptate abundantes: sed quis usquam hoc iusti iudicij, vel sapientis providentiæ opus bene sentiens suspicabitur? Erit ergo resurrectio: iustus enim Deus est, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor. Damasc. lib. 4.

Resurget iustus, ut iudicet: peccator, ut iudicetur: impius, ut sine iudicio puniatur. Cassiod. super Psalm.

Affligimur in eius passione, gaudeamus in eius resurrectione. sic enim possumus pij

dici, si eius dispensationibus meremur aptari. Cassiod. super Psalm.

Quod Apostoli surrexerunt Dominum mulieribus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicasse referuntur, graviter nemo arguat: aliè dubitat qui altius credit: decipi non potest qui non est facilis audire: ignavus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrat, qui causam belli nescit, vim bellatoris ignorat. peritia autem est, non segnitias, cum sensim miles veteranus accedit. Chrysof. serm. 79.

Maria.

Maria aula regalis dicta est. Ambros. 3. de virg.

Maria Deiparæ exemplo vivant virgines. ibid.

Accessum ad Deum habemus per Mariam. Bernard. de advent. Dom. serm. 2.

Maria autè sancta, quàm nata.

- idem in Epist.
 Maria aqua ductus est. idem in natal. Beat. Mar.
 Maria gratia plena est: quia Deo & hominibus grata. idem de virg. Maria.
 Maria in omnibus inuocanda necessitatibus. idē sup. Miss. est. Hom. 2.
 Maria mediāte, habemus quid quid gratiæ in nobis est. idem in fest. S. Mich.
 Maria quater dūtaxat legitur loquuta fuisse, & eius taciturnitas laudatur. idem de virg. Mar.
 Maria si piè à nobis pulsata fuerit, non deerit necessitati nostra. idem.
 Maria veneratione digna, in qua humilitatem exaltat, fecunditas, & partus consecrat virginitatē. idem sup. Miss. est. Hom. 1.
 Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit. idem in natiuit. Mar.
 Vt sole sublato non lucefcit, sic sublata Maria nihil nisi densissimæ tenebræ relinquuntur. idem in nat. Mar.
- Fælix Maria cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Bern. sup. Miss. est. Hom. 2.
 Gloriatur Maria virgo, singulariter multis de causis. ibid.
 Index certissimus mansuetudinis, & verecundiæ in Maria fuit, tarditas ad loquendum. Bernard. in circunci. Domini, serm. 3.
 Maria ab Angelo interrogata, Quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco? non de factō dubitauit, sed modū inquisiuit. Bernar. sup. Miss. est serm. 4.
 Maria facies terræ est, quæ à fonte, id est, spiritu sancto irrigatur. Aug. lib. 2. de Genes.
 Maria ex gratia mater facta. idem in Enchir.
 Mariæ magis profuit, quòd Christum in corde, quàm in carne gessit. idē de sanct. vir.
 Mariæ virginitas non ideo non credenda, quia semel accidit. idem Epist. 7.
 Auctrix peccati, Eua: auctrix meriti, Maria. Eua occidendo obsuit, Maria viuificando profuit: illa percussit, ista sa-

- nauit. *Augustin. in serm. de Assump.*
- Aue Maria gratia plena Dominus tecum, tecum in corde, tecum in ventre, tecum in utero, tecum in auxilio. idem in serm. de nat. beat. Mar.*
- Non quia peperit innupta, terretur: sed quia genuit, cum exultatione miratur. idem de virg.*
- Ælucior partus spiritualis, quàm carnalis beatior enim Maria fuit cõcipiẽdo Christũ fide, quàm carne materna enim propinquitas nihil ei profuisset, nisi Ælucius ipsum fide, quàm carne gestasset. ibidem.*
- Quam appellatis Ælucem? inde est Æluc, quia verbum Dei custodiuit, non quia in illa Verbum caro factum est. idem super Luc. 11.*
- Quanta in una virgine species virtutum emicant, vexillum fidei, deuotionis obsequium, virgo intra domum, comes ad ministerium, mater ad templum? Ambr. de virg. 2.*
- Quod naturam nõ habuit, vsus*
- nesciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cælũ, stupet terra, creatura omnis etiam cælestis miratur. hoc totum est, quod per Gabriele[m] Maria diuinitus nũtiatur. Hieronym. in serm. de Assump.*
- Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in eius laudibus referamus: cum etiam si nostrum omnium membra verterentur in linguas, cam laudare sufficeret nullius? altior cũ cælo est de qua loquimur: abisso profundior, cui laudes dicere conamur. Si cælum te vocem, altior es: si matrem gentium, præcedis: si formam Dei te appellem, digna existis: si dominam Angelorum, prima esse probaris. Quid ergo de te dignè dicam? idem.*
- Cæteris virginibus per partes præstatur gratia, Maria verò se tota infundit gratiæ plenitudo. idem.*
- Non est in mũdo locus dignior utero virginali, in quo Dei filium Maria suscepit, nec*

in calis folio regali, quò Mariam Dei filius sublimavit. ibidem.

Virgo, regia est via, per quam Saluator aduenit, procedens de ipsius utero, tāquam sponsus de thalamo suo. per te accessum habeamus ad Filium. ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, ut per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata nostræ veniam impetret vanitati, copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, fœcunditas gloriosa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Bernard. serm. 2.

Nihil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid quod tantum me deletet, sicut de beata Virgine sermonem habere. terret inquam me indignitas propria, sed me deletet Virginis laus & excellentia. idem in quod. serm.

Quicumque sibi Mariæ optat

præmiū, imitetur exemplum. Amb. de Virg.

Sicut in transitu meo Maria non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata maiestas. Augustin. contra duas har.

Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo consequuta est gratiam. illa gustando prohibitum maledicta. hæc credendo Angelo benedicta. ibidem.

Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quamuis eximia virtutibus comprobetur. Hier. in serm.

Maria, quia mente passa est, plusquam martyr fuit: nimirum & eius dilectio amplius fortis, quia mortem Christi suam fecit. ibidem.

Magna fuit sanctificatio Hieremias, qua potuit facile vitare culpam mortalium: maior Ioannis Baptista, qua potuit frequentiam vitare venialium: maxima virginis Maria, qua potuit vitare,
imò

imo vitauit omne peccatum.
Bern. ad Canon. Lugd.

Quæ est virgo tam sublimis, ut
saluaretur ab Angelo? tã hu-
milis, ut desponsata sit Fabro?
idem homil. 2.

Angelus.

Angelus Græcè, Latine nũ
cius. Augu. de Trinit.
lib. 2.

Per Angelos Deus patribus
loquutus est, & apparuit. idẽ
de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei est. idem
de æternit. deit.

Angelus officij, non natura no-
men est. idem in tract. Ego
sum qui sum.

Angeli multas formas assu-
mere possunt. idem de mirab.
sacr. scriptura.

Angeli capilli sunt Dei. idem
de essent. diuinit.

Angeli ad ministerium pro no-
stra salute semper mittantur.
Greg. in Past.

Angeli quocunque mittantur,
semper faciem Dei vident.
ibid.

Vox Angelorum est in laude
Conditoris ipsa admiratio in-
tima contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo
defendunt. idem in Past.

Angeli præsumunt hominibus,
Archangeli præsumunt Ange-
lis. idem lib. 1. Dialog.

Singulis prouinciis singuli An-
geli præponuntur. idem in E-
uangel. homil. 4.

Ante Christi aduentũ Ange-
li se permittebãt adorari, non
autem post. idem in regist.

Angelus est prima Dei creatu-
ra. ibidem.

Apostata Angelo similis ef-
ficitur homo, qui homini-
bus esse similis dedignatur.
idem in Past.

Angeli persistentes in munere
acceperunt, ut omnino cadere
non possunt. idẽ super Ezech.
homil. 7.

Angeli astant orantibus, &
credentibus. idem.

Angelo nostro debemus reue-
rentiam pro præsentia, deuo-
tionem pro beneuolentia, fidi-
ciam pro custodia. idem.

Angelorum auxilium implo-

Q

rādum est. idem de trip. gen. bon.

Angelos Deus collocavit nō in summo, sed in tuto: homines autem non in summo, nec in tuto, sed in cauto. ibidem.

Angelus vehiculum est verbi. Chrysof. de David. serm.

Angelorum natura somno nō est obnoxia. idem sup. Ioann. homil. 15.

Vnusquisque in quantum sufficit, si à prauitate proximum reuocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum, vel supplicium erranti denuntiat, cum verba sanctæ annuntiationis impendit, profectò Angelus exitit. Gregor. in Homil. 6. sup. euang.

In hoc est natura angelica à naturæ nostræ conditione distincta, quòd nos & loco circumscribimur, & cæcitatæ ignorantia coarctamur. angelorū verò spiritus loco quidem circumscribuntur, sed tamen eorum scientiæ longè super nos incomparabiliter dilatantur: interius & exterius sciendo

distincti sunt, quoniam ipsum fontem scientiæ contemplatur. quid enim de his, quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Gregor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorū esse ordines, testante sacro cloquio, scimus: scilicet Angelos, Archangelos, virtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos Cherubim, atque Seraphim. Gregor. in homil.

Apostolus.

Apostoli frustra dicunt, nisi Christus miserit. Hier. ad Alg. Quæst. 5.

Apostoli ex aquo fundant Ecclesiam. idem aduers. Iouin. libr. 1.

Apostoli sunt oculi. August. in bened. Iacob.

Apostolus non ab hominibus, sed à Deo doctus est. idem Quæst. ex nouo testa.

Apostoli nihil diuersum à Christo docuerunt. idem de consen. Euang.

Apostolorū honoratiores sue-

- runt Petrus , Iacobus , & Ioannes. idem sup. Epist. ad Galat.
- Apostolorum eloquia fuerunt eorum miracula. idem de Ciuitate. Dei, lib. 2.
- Apostoli Iurisperiti, & consiliarij Christianorum fuerunt. idem cont. Iudeos. Pag. & Arrian.
- Multa tradiderunt Apostoli, quæ literis non mandauerunt. Aug. de Bapt. lib. 2.
- Apostoli sunt pedes Domini. idem sup. Psalm. 92.
- Apostoli portæ sunt duodecim. August. sup. Psalm. 86.
- Apostoli columnæ dicti. idem sup. Psalm. 73.
- Apostoli, medici. idem sup. Psalm. 87.
- Apostoli Prophetis successerunt. Greg. 27. Mor.
- Apostoli plus quam prophetae edocti sunt. idem sup. Ezech. hom.
- Doctrina ianua per Apostolos orbi patefacta est. Chrysost. sup. Matth. hom. 16.
- Doctrina apostolica perpetuo manet. idem de Ascens. Domi.
- Apostoli illiterati Philosophorum orta obturauerunt. Chrysost. sup. Genes. hom. 28.
- Apostoli tyrannis facti sunt fortiores. idem sup. Genes. hom. 52.
- Apostoli aliis odor mortis, aliis vitæ. idem sup. Matt. hom. 15.
- Apostoli ceu volucres orbem terrarum percurrunt. idem sup. Actus Apost. hom. 1.
- Ebrii fuerunt Apostoli in die Pentecostes non musto, sed Spiritu sancto. Ber. sup. Cant. ser. 47.
- Paulus gelu erat, sed in aquam redijt. Greg. 25. mor.
- Quis iam non desperet aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cum videat sic mundasse cælestis gratiæ fontem, ut & piscatorem regibus præponeret, & persecutorem Apostolis coequaret? ille enim dum pauperem suam curat alimta quotidiani victus querit in pelago, factus est diues in Christo, cui reges, & nationes famulantur in seculo. Paulus vero dum urget gladiis sanctorum

fidem, suscepit iugum, & magister factus est gentium, forma martyrii, formido demonum, indultor criminum, fonsq; virtutum. Aug. in ser. Apost. Pet. & Paul.

Dedit Dominus potestatem Apostolis super naturam, ut eam curarent: super demones, ut eos euerterent: super elementa, ut ipsa immutaret: super mortem, ut eam continerent: super Angelos, ut corpus Domini consecrarent. hac etiam potestas data est eorum successoribus secundum illud Apoc. 6. Hi habent potestatem claudendi caelum, & conuertendi aquam in sanguinem. idem in sermon. de Apost.

Christum Iesum, & Petrum, & Andream, & alios, per quos operatus est salutem, non de foro Iustiniani, sed de simplicitate piscatoria legimus assumpsisse. inflat enim sapientia huius mundi, & legum ventosa loquacitas: elegit non reges, non senatores, non philosophos, sed plebeios, pauperes, indoctos, piscatores, ineruditos

liberalibus disciplinis: non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos. piscatores Christus cum retibus fidei paucissimos admisit, atque ita ex omni genere tam multos pisces, & ita multo mirabiliores, quanto rariores etiam ipsos philosophos cepit. August. in serm. de Apost.

Piscatores illiterati mittuntur ad predicandum, ne fides credentium non virtute humana, sed eloquentia, & doctrina Dei fieri putaretur. Hier. sup. Matt. lib. 1.

Nemo apostolis pauperior fuit, nemo tantum pro Domino dereliquit. idem in Epist. ad Exuberan.

Misit Christus Apostolos, quasi sol radios, quasi rosa suauitatem odoris sui, quasi ignis scintillas suas disperdit: ut sicut sol in radiis apparet, sicut rosa in odoribus suis sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur: sic in illorum virtutibus Christi potentia agnoscat. Quis enim videns

discipulos suos bene instructos, non scientiam magistri collaudat? faciebat enim mirabilia Christus: faciebāt & discipuli eius: & inter mirabilium operationes maior fama virtutum crescebat. Chrysost. sup. Matth.

Frater mi Timothee, si vidisses agones consummationis ipsorum, defecisses quidem praetristitia, & dolore. Quis non fleret illa hora, quando praecipit sententia egressum est in eos, ut scilicet Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? vidisses quidem tunc turbas Iudaeorum, & Gentium percutientes eos, & expuentes in facies eorum, sed aduenienti terribili tempore consummationis ipsorum ligarunt columnas mundi, non utique absque fratrum gemitu, atque ploratu: & cum separarentur abinuicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, pastor ovium & agnorum Christi. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace predicator bono-

rum, mediator, & dux salutis iustorum. Cum autem elongasset eos abinuicem, secutus sum magistrum meum, scilicet Paulum: non in eodem loco, siue vico occiderunt eos. Dionys. in Epist. ad Timoth.

Scimus, quod viri isti nec sibi vixere, nec sibi sunt mortui, sed ei, qui pro ipsis mortuus est: magis autem nobis omnibus propter illum: pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, & etiam mors ipsa, & in conuersione eminentiam, in predicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli contulerunt, qui etiam usque hodie conferre non cessant, misericordiam pleni, & sanctarum orationum fructibus. Bern. in ser. Pet. & Paul.

Martyrium.

Martyres nō honorantur saturitate. Hic. ad Eusto
Martyr quisque esse potest sine voluntate, sed non contra voluntatem. Bern. in Natiuit.

- Dom. serm. 1.*
Martyrii genus est paupertas voluntaria. idem in Fests. omnium Sanct. ser. 1.
Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerantia ex ulceribus & vulneribus Christi. ibid. sup. Cantic. ser. 61.
Martyrium fructus est Ecclesie. ibidem.
Martyrum oculi visitandi, ut benedictionem percipiamus. Chrysof. sup. Gene. 3.
Martyres magnis luminaribus clariores. idem de aduentu Do.
Martyrium exercitatio pietatis est. ibid.
Martyrium proposito non euentu aestimatur. idem de Aduentu Domini.
Martyrium sine charitate implere impossibile est. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 20.
Veri martyres in Ecclesia fiunt. Greg. 18. Mor.
Sancti martyres presentem vitam non despexissent, nisi certiore animarum vitam subsequi scirent. idem Dial. lib. 4.
Martyrem non facit poena, sed causa. idem in Reg.
- Totus mundus martyribus plenus est. idem sup. Euang. Hom. 26.*
Martyres feliciter infelices sunt. Aug. sup. Psal. 127.
Martyres ut fidem seruarent, omnia perdididerunt. idem sup. Psal. 52.
Martyrum sanguis ad multiplicationem Ecclesie proficit. idem sup. Psal. 40.
Non constituimus martyribus templa, & sacerdotia, quoniam non ipsi, sed Deus corum nobis est Deus. Aug. 8. de Cissit. Dei.
Mori a persecute, martyrium in aperto opere: ferre vero contumelias, & odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Greg. in Hom.
Hoc enim baptisma, scilicet martyrium in gratia maius in pietate sublimius, in honore pretiosius. Cyp. in quad. Epist.

Sanctitas.

DE Sanctorum meritis periculum est disputare.
 Hier. ad Damas.

Sancti non mortui, sed dormientes sunt. idem aduers. Vig.

Sanctorum fides nos seruat.

Amb. de Abrah.

Mirabile sanctitatis genus est, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas. Bernard.

Ista sunt, quae sanctitatis causa seruanda sunt, pudicitia corporis, castitas animae, & veritas doctrinae. Aug. de Vita Christi.

Dicamus ad Sanctorum inuidiam, ut imitemur patientiam, & cognoscamus illos non naturae praestantioris fuisse, sed obseruantia maioris, nec vitia rescisse, sed emendasse. Amb. de Ioseph.

Sancti viri, quò altius, virtutis dignitate proficiunt, eò subtilius indignos se esse deprehendunt, quia dum proximi lucrifunt, quicquid eos in se ipsis latebat, inueniunt. Greg. in Mor.

Summopere nobis desideranda sunt suffragia Sanctorum, ut quod possibilitas nostra non obinet, eorum intercessione

donetur. Ber. Ser.

Qua est ista iustitia sanctos colere, & sanctitatem negligere? Primus gradus est sanctitatem diligere, postea sanctos, qui non sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante eos. sine causa enim iustos honorat, qui iustitiam negligit. Chrys. sup. Matt. 24.

Sanctum facit affectio sancta. Ber. ad Frat.

Sanctorum exempla ad emendationem fidei multum prosunt. idem ad Soror.

Sancti in terra positi, si multa potuerunt, nunquid non plura in calo? idem.

Sanctorum bona opera, nobis scripta sunt. Chrys. sup. Gene. hom. 45.

Sanctorum mos est afflictis compatii. idem super Genes. Homil. 44.

Sanctimonia est excellens mentis castitas. idem sup. epist. ad Thess. hom. 4.

Sancti viri in prosperitate dissimulant. Greg. 5. Mor.

Sanctis bonorum studiis malorum vita contradicit. idem

Q iij

5. Mor.
Sanctis bonorum studiis malorum vita contradicit. idem
7. Mor.
Sancti viri nec ex elatione liberi, nec ex timore sunt submissi. ibid.
- Sancti viri ex conscientia bona vita fidenter expectant premium eternum. ibid.
- Sancti ad cordis secreta semper redeunt. ibid.
- Sancti certissimè sciunt, quia in hac vita requiem habere non possunt. ibid.
- Quò vetius sancti summè cognoscunt, eò sublimius terrena despiciunt. ibid.
- Sancti etiam sine causa flagellantur, non ut puniantur, sed ut probentur. idem 9. Mor.
- Viris sanctis ab improbis derisi, ad testem conscientie Deum recurrant. idem 10. Mor.
- Sancti viri irrideri non metuunt. idem 15. Mor.
- Sanctorum virorū est bona sua occultare. idem 19. Mor.
- Sancti viri interdum coram hominibus bona facere compelluntur, vel facta narrare. ibidem.
- Quidam sancti venerari appetunt, ut reuerenter audiantur. ibid.
- Sancti sic de spe certi sunt, ut tamen sint semper de tentatione timidi. idem 10. Mor.
- Probatio sanctitatis non est signa facere. ibid.
- Sanctos suos Dominus veniendo adiuvat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat. ibid.
- Sancti viri non præesse ceteris gaudēt, sed prodesse. idem 21. mor.
- Sancti viri cum præsumunt, nō in se potestatem ordinis, sed aequalitatem conditionis attendunt. ibidem.
- Sancti viri non suam gloriam, sed subditorum iustitiā quarunt. ibid.
- Sancti viri interdum de bona opinione sua gaudent, idē 21. mor.
- Sancti sententiam suam abscondunt, quando aliorum vitam, loquendo, lucrari non possunt. ibidem.

- Non solum quod sancti viri dicunt, propheta est, sed etiam quod agunt. *ibid.*
- Sancti in hac vita diuinae naturae secreta, quasi sub quadam imaginatione conspiciunt. *idē* 13. *mor.*
- Sancti humanum iudicium non timent, sed diuinum. *idē* 24. *Mor.*
- Sancti viri nec insidiis, nec minis, nec disputationibus, nec pœnis terrentur. *idem* 31. *Mor.*
- Vir sanctus quò maiore persecutione premitur, eò ad prædicandum acrius instigatur.
- Qui viam sanctitatis appetunt in errorem lapsi, tardius emendantur. *idem* 32. *Mor.*
- Sancti dum tentantur, humiliantur: dum humiliantur, iam diaboli esse desinunt. *idē* 33. *mor.*
- Sancti viri sunt templa Dei. *idem* in *Past.*
- Sancti viri ut ab illicitis longè absint, etiã licita abscindunt. *idem* *Dial. lib. 4.*
- Sancti viri inter elusiones & reuelationes somniorum discernunt. *ibid.*
- Sancti viri caueant, ne vitia sub specie virtutis nutriantur. *idem* *sup. Ezech. lib. 1.*
- Nemo sanctorum ad caelestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit. *ibid.*
- Sancti viri in iudiciis suis faciles non sunt, qui Deo displicere metuunt. *idem* *super 1. Reg.*
- Sanctus quisque hoc accepit à Christo, quòd sanctus est. *ibidem.*
- Sanctificatio corporis, castitas: mentis autem, charitas & humilitas. *ibid.*
- Sanctitas à sanctiando dicta est. *Aug. de Trin. lib. 1.*
- Sanctitas in iustitiæ operibus consistit. *idem* *de Salutaribus document.*
- Sanctitatis iudicium est pax. *idem* *de Temp. ser. 144.*
- Sanctorum numerus certus est apud Deum præscitus. *idem* *epist. 106.*
- Sanctis pauperibus à diuitibus ministrandum est. *idem* *de Oper. monach.*

IUSTIFIC. ET INNOCENT.

- Dei respectu nec angeli sancti dicuntur. idem contr. Prisc. & Orig.
- Sanctorum vita una, sed premia diuersa. idem de temp. serm. 191.
- Sancti honorandi imitatione non adoratione. idem de ver. relig.
- Sancti non in seipsis, sed in Domino sunt laudandi. idem cont. duas Epist. Pel. lib. 3.
- Non est signum innocentia, à paucis accusari. Demost. cont. Mid.
- Iustus vir natus est in proximo commodum. Eurip. apud Stobaeum.
- Vnus iustus infinitos iniustos vincit adiuantibus Deo & iustitia. ibid.
- Iustus est, qui legibus obtemperat. ibid.

EX LATINIS.

Iustificatio, & Innocentia.

EX GRÆCIS.

- Iustus vir, & bonus, & Felix: iniustus, turpis, & miser. Plat. de Rhet.
- Quod iuste fit, sapienter fit, quod verò iniuste, ignoranter. Aristot. Top. 2.
- Non sufficit iuste egisse, sed secundum iustitiam agere. Plutar. An seni sit gerend. resp.
- Iustus vir pluris faciendus, quàm propinquus. Antist. apud Diog. lib. 6.
- Prima virtus est vitio carere. Quint. lib. 8.
- Petant etiam innocentes misericordiae auxilium. ibidem lib. 11.
- Innocentia per gradus certos ab homine discedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. ibid. Decla. 1.
- Nihil innocenti facere conuenit quod negandum sit. ibid. Decla. 3.
- Malè haret ibi innocentia, ubi secretum est vulnus. ibidem Decla. 13.
- Verba reperire innocenti facile

est. Sophoc. apud. Stob.

Si iustus fueris, mores habebis
tanquam leges. Menand. ibi-
dem.

Iusti mores iniuriam facere ne-
sciunt. ibid.

EX SACRIS.

Iustus prosperitate turbatur.
Greg. 4. mor.

Esca iustorum est conuersio pec-
catorum. ibid.

Iustus vir murus est patria.
Ambr. 1. de Abrah.

Nunquam iustus solus est, quia
cum Deo semper est. ibid. 3.
de virgin.

Iuste fit quod iure fit. Augu.

Prudentia iustorum à sapienti-
bus mundi stultitia iudica-
tur. Greg. 10. mor.

Iustorum proprium est, non so-
lum suam, sed & proximorū
edificationem in dictis & fa-
ctis querere. Greg. 11. mor.

Verba iustorum & iniustorum
similia sunt, differunt au-
tem intentione. ibid. 12. mor.

Ille bene agit quæ pia sunt, qui
scit prius agere quæ iusta

sunt. ibid.

Iustus iniusta patiens, non tam
ad iram, quàm ad preces con-
uertitur. ibid. 4. mor.

Iusti partem à Domino non ac-
cipiunt, sed ipsum Dominum.
ibid. 15. mor.

Iustus in principio sermonis se-
ipsum accusat. Basil.

Iusti de errore pereuntium læ-
tari non possunt. Gregor. 16.
mor.

Iusti semper ad cordis secreta-
rium redeunt. ibid.

Iustorum mentes per intentio-
nē Domino semper astant.
ibid. 17. mor.

Indignum est iustum ab iniu-
stis iudicari. ibid.

Iustorum vita conspicienda est.
ibid. 24. mor.

Iusti non humana, sed diuina
iudicia aspiciunt. ibidem su-
per Ezech.

Iusti vituperiū suum non sem-
per patiuntur. ibid.

Iusti aliquando opera sua aliis
narrant. Gregor. super Eze-
chiel.

Iustorum mos bonis est in adiu-
torium. ibidem sup. Euang.

Hom. 34.

Innocens non est qui reus iudicatur. Aug.

Innocentem condemnare peius est, quam nocentem absolvere. ibid.

Sape fit calamitas innocentis, ignorantia iudicis. ibid.

Nemo sibi innocentiam tribuat. ibid. lib. 2. Conf. cap. 7.

Ille est innocens, qui cum aliis non nocet, nec sibi nocet: qui enim & sibi nocet, non est innocens. ibid.

Difficile est innocentiam pressam malis non dolere. Hiero.

Innocentia est sapienti spes impunitatis, non latebra. Ambros.

Hoc est innocentem esse, ignorare quod noccat. ibid.

Abstinens se à malis, innocens est, non iustus. Chrysostr.

Quæ virtus esset innocentia, nisi raritas pretium dedisset? Laet. lib. 5.

Iusti afflictionem requiem putant. ibid. lib. 8. Mor.

Iniustis semper sunt grauia verba iustorum. ibid.

Iustorum bona vsque ad termi-

num vita crescunt. ibid.

Iusti nec presentia bona curant, nec presentia mala timent. ibid. 9. mor.

Iusti etsi sauiendo, aliorum facta arguunt, cum tamen compassione reprehendunt. Greg. 11. mor.

Iustus Dei illustratione non comparatione iustus est. ibid. 17. mor.

Utilitati iustorum militat potestas iniquorum. ibidem. lib. 20. mor.

Iusti, quos clementer tolerant, docere non cessant. ibid.

Iusti aliquando in correctione mites, aliquando seueri sunt. ibid. 25. mor.

Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat. ibid. 26. mor.

Iusti cum laborem suum sine fructu esse considerant, in alium locum ad laborem cum fructu migrant. ibidem Dialog. lib. 2.

Iusti detrahentiam verba redarguunt. ibid.

Adherens Deo, unus spiritus est, sed non unum cum eo, Bern. serm. sup. Cant.

Innocentiam seruare plures inueniuntur, quàm qui dignè pœnitentiam agant. Bernard. de quad. deb.

Iustus quisque sapiens est. Bernard. sup. Cant. serm. 63.

Noli esse nimium iustus. ibid. sup. Psal. Qui habitat in adiut. serm. 6.

Rectitudinem spiritus seruare monet rectitudo corporis. ibidem serm. 24. sup. Cant.

Recta facere & inutilem se præstare, apud paucos reperitur. ibid. in Epist.

Æquitas, magna virtutis indicium est. Chrysost. in Act. Apost. cap. 23. Hom. 48.

Iustus non continuè, sed tantum in principio sermonis accusator est sui. Bernard. sup. Cant. serm. 12.

Iustificatio ex timore & amore procedit. ibid. in Epist.

Iustorù via totius philosophiæ continet doctrinam. Chrysost. sup. Genes. Hom. 54.

Iusti sæpe pro iniustis mortem patiuntur. ibid. sup. Psal. 96. Homil.

Iustus est solium peccatibus ap-

parens gratus. ibid. sup. Epist. ad Corinth. Hom. 9.

Illud est magnificum, si subiectus contumeliis, iudicium Dei laudes: si vexatus agritudine, iudicio Dei deputes: si te inopia premit, nõ reuocet, quò minus laudes iustitiam Dei Ambr.

Magnificencia Domini est, peccatoris iustificatio. Aug. sup. Psalm. 110.

Perfectio.

EX GRÆCIS.

Totum & completum est, quod habet principium, medium, & finem. Arist. de Poë. 2.

Totum nihil aliud est, quàm cõgregatio partium. idem Physic. 2.

Totum & perfectum est, cui nihil deest. idem Physic. 3.

Is demum in magnis viris est habendus, qui quidquid è rep. sit, intelligit, atque idem dicendo explicare potest, quòd si id quoque accesserit, ut stre-

nuè conficiat, nihil ad eius laudes accedere posse videtur.

Demosthen. 1. Olynth.

Qui rem in integrum restituere volunt, causam malorum inuestigare & tollere debent. *Demosthen. in argum.*

EX LATINIS.

Non est perfectum quicquam, quo melius est aliud. *Quint. lib. 12.*

Nihil est simul & inuentum, & perfectum. *Cice. de Clar. Orat.*

Omnia præclara rara, nec quicquam difficilius, quàm reperire quod sit ex omni parte perfectum in suo genere. *Cicer. in Lal.*

Id est integrum quod est ut fuit. *Casar. de bel. Alex.*

Nihil in simplici genere natura omni ex parte beatum atque perfectum expoliuit, tãquam cateris non habitura quod largiatur, si vni omnia concesserit. *Cicero. 2. de inuent.*

EX SACRIS.

Perfectus nemo est, qui perfectior esse non appetit. *Bernard. in Medit.*

Et studere perfectioni, est esse perfectum, & nolle proficere, deficere est. *idem in Epist. Hac est in omnibus sola perfectio, sua imperfectionis cognitio. Hier. in Epist. ad Theop.*

Tantò quisque perfectior est, quantò perfectius sentit dolores alienos. *Greg. in Hom.*

Quidquid verum est ac bonum, id perfectum non potest esse, nisi fuerit singulare. *Laët.*

Sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, quæ in mediis conatibus agra deseruntur. *Cassiod. lib. 4. Epistol.*

Perfectio solet in septenario numero designari. *Gregor. sup. 1. Reg.*

Perfectio de sapientia nascitur. *idem lib. 3. mor.*

Omnes perfecti perfectionis suæ rectitudinẽ ex quatuor Evangelis didicerunt. *idem lib. 1. sup. Ezech.*

Vbi honor non est, ibi & contemptus est: vbi contemptus ibi frequens iniuria, ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non est, ibi mens à proposito sæpe deiicitur: vbi & per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo quod tollitur: & quod minus est, perfectum dici non potest. ex hac supputatione sententia illa nascitur, Monachum non posse in patria sua esse perfectum: perfectum autem esse nolle, delinquere est. Hieronym. in Epistol.

Valde perfectorum est, ostenso opere, autoris gloriam querere, ut illata laude, priuata nesciat exultatione gaudere. Greg. 8. Mor.

Altior virtutis perfectio, altior debet tenere viam. in glos.

Perfecto omnia dimittenda. Hier. ad Helioid.

Homo perfectus, cautus sibi, placens Deo, utilis suis. Ber. sup. Cant. serm. 59.

Hominis perfectio continentia sibi, innocentia proximo, patientia utrique. Bernard. sup. Cant. serm. 70.

Beatitudo, & æternitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Mortalium nemo est beatus vir, sed diuitis affluentibus alius alio est felicitior, beatus verò nō. Eurip. in Med.

Beatitudo in excelsis est, sed volenti penetrabilis. Senec. Epistol. 65.

Miraris hominem ad Deum ire, Deus ad hominem venit: nulla sine Deo mens bona est: semina in corporibus humanis dispersa sunt, quæ si bonus cultor excipit, similia origini prodeunt. idem Epistol. 74.

Summum bonum nec satietatem habet, nec pœnitentiam. idem de vit. beat.

Cum unusquisque maxime pœ-

BEATITUDO, ET ÆTERNITAS,

steritati seruiat, esse aliquid
verissimile est, cuius post mor-
tem sensum sit habiturus. Ci-
cer. 1. Tuscul.

Beatus esse sine virtute nemo po-
test. idem 1. de nat. Deorum.

Beati dicuntur, qui sunt in bo-
nis, nullo adiuto malo. idem
5. Tusc.

Qui beatus est, non intelligo
quid requirat, ut sit beator:
si est enim quiddam quod de-
sit, non beatus quidem est. i-
bidem.

Cui ascensus in calum patet,
quanuis maxima, tamen de-
bito minora sunt, qua in ter-
ris tribuuntur. Max. lib. 8.

Immortalitatis naturâ unus-
quisque magnopere cupidus
est. Plat. 4. Dial.

EX SACRIS.

IN gloria caelesti, mira sereni-
tas, plena securitas, aeterna
fœlicitas. idem super Cant.
serm. 12.

Gloria Dei in rebus videri po-
test, in seipso pro hac vita non
potest. Gregor. super Ezech.

Homil. 8.

Quærenda est gloria Dei, per
viam eius. idem 16. Mor.

Æternum pro eo, cuius finis
non constituitur. August.
lib. 1. Quæst. sup. Genes.

Vera æternitas, in solo Deo est.
idem in sent. suis.

Æternitas Dei est ipsius sub-
stantia. idem sup. psalm. 101.

Æternitatis præmia præstolan-
tes, vires ex aduersantibus
sumunt. Greg. 26. Mora.

Ad æternitatis gloriam acqui-
rendam nullus labor durus,
nullum tempus longum videri
debet. Bern. in Doct.

Pro magno diligi nõ debet quid
quid sine concluditur: illa
appetenda, illa magnopere di-
ligēda, que nec inuēta transf-
eunt, nec adepta deficiunt.
Greg.

Facilius dicere possumus in vi-
ta aeterna, quid ibi sit, quàm
quid ibi non sit. Aug.

Regnum calorum non est dan-
tus, sed accipientis. Hier. super
Psalm. 68.

Ecce venale est regnum Dei:
eme si vis, nec multū existi-
mes

- mes de pretio propter rei magnitudinem: tantum valet, quantus es: te da, & habebis illud. Sed dices, Malus sum, & fortè me nō accipiet. Dādo te illi, bonus eris. Aug. de spir. & anim.
- Immortalitas nostra magna nō mole, sed virtute. August. e-pist. 57.
- Immortale corpus, cibo nō eget. idem in Quæst. ex vet. Test.
- Immortalitas, sanitas sola est. idem ser. 75. de temp.
- In gloria recedet error à ratione, dolor à voluntate, à memoria timor. Bern. super Cantic. ser. 12.
- Paradisus, patria nostra est. Basil. de virg.
- Beatitudo duplici modo tenetur, spe, & re. Aug. 10. confes.
- Alterius beatitudine, nemo fit beatus. idē lib. 2. de lib. arb.
- In beatitudine alius alio præstantior. idem in Enchir.
- Beatitudo ab humilitate incipit. idem de serm. Domini in mont. lib. 1.
- Beatitudo vera nō est, de cuius aternitate dubitatur. idem de Ciuit. Dei. lib. 12.
- Beatitudinem externam quietem dicit Aristoteles. Aug. de unit. Eccles.
- Beatitudo posita est in vera fide. idem de temp. serm. 6.
- Beatus necessario est sapiens. idē cont. Acad. lib. 2.
- Qui beatus non est, miser est. idem de beat. Vir.
- Beatus, non potest errare. idem cont. Acad. lib. 1.
- Beatus ex seipso nemo esse potest. idem de Ciuit. Dei. lib. 12.
- Beati videntes supplicia dānatorum, magis se sentiunt debitores Deo. Greg. 33. mor.
- Beatum nihil, nisi quod caret peccato. Amb. lib. 2. Off.
- Beatitudo nostra fortuna, non præsens. idem 1. Off.
- Beatitudo est & in doloribus, nec perditur aduersis. idem de Iacob.
- Regnum Dei conceditur, ostenditur, promittitur, percipitur. Bern. lib. Sap.
- Regni calorū via arcta, nec recipit nisi paruos. idem de pass. domini.

- Celi iustos designant. Gregor. lib. 15. Mor.*
- Cælum dicitur Ecclesia electorum. idem 30. mor.*
- Cælum est anima iusti. idem sup. Ezech. hom. 15.*
- Ornamenta celorum, sunt virtutes predicantium. idem in euang. homil. 31.*
- Cælum nulli hominum patet, nisi filius hominis carnem sumpsisset. idem sup. 7. psal.*
- Curia celestis prætolatur consummationem nostram. Bernar. in vig. nat. domini.*
- In cælum ascendere mente licet. Chrysost. de verb. Esaia.*
- Cælum propter ecclesiam creatum est. idem de expuls. hom.*
- Cælum ager est fidelium. idem sup. epist. ad Rom. serm. 8.*
- Cælum ne curiosè scrutemur. idem sup. epist. ad Thessal.*
- Cælo meliores licet nobis fieri. idem sup. epist. ad Heb.*
- Cælum mercatura est. idem de pænit. homil. 9.*
- In cælis Deus habitare dicitur, quòd ibi sit voluntas eius. August. epist. 57.*
- Bcatus non est, qui quæ vult habet, si mala velit. ibid.*
- Ecclesia.
- I***N ecclesia illicitum, nec domi licet. August. in Apolog. aduersus Iouin.*
- Ecclesia ista certa, quæ ab Apostolis fundata. idem aduersus Lucif.*
- Ecclesia non est, quæ non habet sacerdotem. ibid.*
- Ecclesia nunc orat pro omnibus, nec tamen pro omnibus exauditur. idem.*
- Ecclesia ciuitas una ex Angelis, & hominibus. idem.*
- Ecclesia velut lilium inter spinas malis, & bonis est permixta. idem lib. 5. de Baptis.*
- Ecclesia velut domus vasa habet varia. idem lib. 3. cont. Episto. Pelag.*
- Ecclesia de latere Christi facta est. idem sup. psal. 26.*
- Ecclesia hereditas Deus est. idem sup. psal. 5.*
- Ecclesia amatores Spiritum sanctum accipiunt. idem sup. Euang. Ioan.*

- Ecclesia & Christus unū corpus sunt.* idem sup. Psal. 142.
- Ecclesia mater est, sicut Maria virgo.* idem de temp. ser. 16.
- Ecclesia ossa, sunt Apostoli.* idē Epist. 120.
- Ecclesie caput humanitas Christi, anima, & vita ipsa diuinitas.* idem 10. de Ciuit. Dei.
- Impudentia est ecclesie unitatem propter hominum scelera relinquere.* idem Epist. 50.
- Sola ecclesia sequenda est, nullus autem hominum.* idem lib. 3. cont. lit. Petil.
- Ecclesia ager Dei est fertilissimus.* idem.
- Sedes apostolica de aliarum ecclesiarum tuitione debet esse sollicita.* Gregor. in regist. lib. indiēt. 9. cap. 70.
- Causa ardua sunt ad sedem apostolicam deducenda.* idem in reg. lib. 2.
- Quae semel autoritate apostolica formata sunt, non amplius egent firmitate.* idem in Regist.
- Ecclesia dicitur lilium inter spinas.* idem 1. Mor.
- Ecclesia aduersitatibus proficit.* idem lib. 3. Mor.
- Ecclesia vestimēta, cuncti sunt ecclesia fideles.* ibid.
- Ecclesia rectores, principes dicuntur.* idem lib. 4. Mor.
- Sācta ecclesia simplicitatis, & rectitudinis vias à timore incipit, & in charitate consumitur.* idem 1. Mor.
- Ecclesia ex gentibus electa iuuentula dicitur respectu synagoga.* idem 11. Mor.
- Dolore ecclesia premitur, quando peruersos in sua malitia crescere intuetur.* idē 13. Mor.
- Maxillam ecclesie peruersi ferunt.* ibid.
- Ecclesia in omnibus, quae sapit, sensum suum humiliter deprimat.* idem lib. 14. Mor.
- Ecclesia omnes ab haereticis ad veritatem reuertentes recipit.* idem lib. 16. Mor.
- Columna ecclesie sunt praedicatores.* idem 17. Mor.
- Ecclesia per synagogam transit, sed non pertransit.* idē lib. 18. Mor.
- Ecclesia sancta per spiritum agnoscit quod synagoga antea non valuit.* ibid.

- Ecclesia incrementum ex signis, & prodigiis emicuit. ibid.*
- Ecclesia est oculus ceco, & pes claudus. idem lib. 19. Mor.*
- Sancta ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum.*
- Ecclesia filios suos in nido nutrit. ibidem.*
- Ecclesia quotidie corda fidelium consolatur. ibid.*
- Ecclesia in sua predicatione spem miscet, & metum. 16.*
- Ecclesia afflictionis tempore pro- uerbiū prauis efficitur. idem lib. 20 Mor.*
- Sancta Ecclesia persecutionis suae tempore fide stat, desiderii clamat. ibid.*
- Ecclesia multa mala, ultima persecutione passura est. idem libr. 2. mor.*
- Ecclesia deflet quos exhortando trahere non potest. ibid.*
- Locus videntium Deum, est ecclesia. idem 25. Mor.*
- Deus ecclesiam suam sine digna administratione non deserit. idem 26. Mor.*
- Ecclesia tot vestibus induitur, quot vestibus fidelium deco-*
- ratur. idem 28. mor.*
- Non solum ex Iudaeis, sed ex Gentibus ecclesia doctores accepit. idem 30. mor.*
- Extra ecclesiam non est salus. idem 35. mor.*
- Vna erit in fine mundi de Iudaeis, & Gentibus ecclesia. ibi.*
- Ecclesia sic nouum Testamentum recipit, ut vetus non abiciat. idem in Cant. cap. 8.*
- Ecclesia in veteri lege Christum exoptabat. ibid.*
- Ecclesia sancta, murus dici potest. ibidem.*
- Ecclesia soror Christi vocatur. ibid.*
- Riuus ecclesiae, sunt sancti praedicatores. idem sup. Ezech. libro 1.*
- Deus de tota simul ecclesia loquitur, ac si de vna anima loquatur. idem super Ezech. Homil. 15.*
- Ferculum regis nostri, ecclesia est. ibidem.*
- Sancta ecclesia duas vitas habet: temporalem, & aeternam. idem sup. Ezech. Homil. 21.*
- Ecclesia nunc spiritualiter facit, quod per Apostolos cor-*

- poraliter faciebat. *ibid.*
- Ecclesia præsens vocatur regnū Dei. *idem sup. Ezech. Homil. 27.*
- In ecclesia nec boni sine malis, nec mali sine bonis esse possunt. *idē sup. Ezech. Hom. 31.*
- Ecclesia filios sine dolore Deo generat. *idem sup. 7. Psalm. pœnitent.*
- Sacculum ecclesiæ nō decet turpibus lucris inquinari. *idem ex Regist. lib. 1.*
- Ecclesia defuncto pastore, diu sacerdotio priuari non debet. *idem ex Regist. lib. 2.*
- Ecclesiæ militantis ordines ecclesiæ triūphanti conformari oportet. *idem ex Regist. lib. 5.*
- A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia. *ibidem.*
- Ecclesia non potest ultra tres menses carere Episcopo. *idem ex Reg. lib. 7.*
- Ecclesia tenetur necessitatem patientibus præbere subsidium. *ibidem.*
- Ecclesia relicta retinere sacrilegium est. *idem ex Reg. libro 8.*
- Ecclesia sola succedit in bonis Episcopi, in episcopatu acquisitis. *idem ex Regist. lib. 9.*
- Ecclesia habet pauperes defendere. *ibidem.*
- Ecclesia usque in mundi finem ducitur. *Greg. in Reg.*
- Ecclesiæ sublimatio, est synagoga depressio. *ibid. sup. Reg.*
- Ecclesiam Christus crucis hæredem constituit. *ibid.*
- Ecclesiastica potestas erecta est in humanitate Redemptoris. *ibidem.*
- Ecclesiæ autoritas sine misericordia nulla est. *ibid.*
- Ecclesia creditur à Iudæis ebria. *Greg. in Reg.*
- Ecclesia doctorū, eiecta synagoga, magnam apud Gentes inuenit reuerentiam. *ibid.*
- Ecclesiasticis famulantes obsequiis ecclesiasticum debent adipisci subsidium. *ibid.*
- Ecclesiastici redditus, in quatuor partes diuidantur. *ibid.*
- Ecclesia ciuitas Dei est. *Amb. sup. Psalm. 118.*
- Ecclesiæ possessio, sumptus est egenorum. *ibidem. libr. 5. Epist. 31.*

- Præsumit ecclesia non de suis meritis, sed de Dei misericordia.* Bernard. sup. Cant. ser. 6.
- Synagoga pactum conuentionis egit cum Deo, ecclesia uero beneplacito voluntatis innititur.* ibid. sup. Cant. serm. 11.
- Tenet ecclesia Christum, & ab eo tenetur.* ibidem sup. Cant. ser. 79.
- Ecclesia synagoga non inuidet, sed ad eam Christum introducere nititur.* Bern. sup. Cāt. ser. 79.
- Ecclesie nomine non tantum una anima, sed multarum unitus designatur.* ibid. sup. Cant. ser. 61.
- Ecclesia pulcher status auctoritas prælatorum, clericorum decus, populi disciplina, monachorum quies.* ibid. sup. Cant. serm. 46.
- Ecclesia varias artes, & varia uasa habet.* Basil. in Hexam.
- Ecclesie nauis demergi non potest.* Chrysof. de verb. Esaiæ. Hom. 4.
- Ecclesia locus est medicine spiritualis.* ibidem sup. Genes. Hom. 1.
- Ecclesie radix in cælo est.* ibid. de verb. Esaiæ. Homil. 4.
- Ecclesia cælo honoratior est.* ibidem. Homil. 4.
- Ecclesia angelorum celebritas est.* ibid. sup. Matth. Homil. 51.
- Ecclesia una sit in uniuerso orbe.* ibid. Homil. 1. sup. Epist. ad Corinth.
- Ecclesia nomen est consensus, & concordie nomen.* ibidem. sup. Epistol. ad Galat. cap. 1.
- Ecclesie diuisio Deum irritat.* ibid. sup. Epist. ad Eph. cap. 4. serm. 11.
- Ecclesia nomen plerunque multitudinis est.* ibi. sup. Epist. ad Thessal. cap. 1. Homil. 1.
- In ecclesia omnia quæ considerantur, in Christum referrî possunt.* ibid. sup. Epist. ad Heb. cap. 1. Hom. 2.
- Ecclesia columna orbis est.* ibid. sup. Epist. ad Timo. 1. cap. 3. Hom. 11.
- Ecclesia, est Deus.* ibid. de expulsi. Ioann. Chrysof.
- Ecclesie rudi leuia imponenda.* Hier. aduers. Iouinian. lib. 1.
- Ecclesiastica tantum prædicanda non humana & philoso-*

phica. *ibidem*. ad Hedibiam,
Quæst. 10.

*Ecclesiam pauperum fraudare
 nefas. ibid.* ad Nepot.

Summus pontifex.

IN Sacerdotis summi digni-
 tate pendet ecclesie salus,
 id est, Christi. *Hiero. aduers.*
Lucifer.

*Apostolica cathedra propter
 hominum iniquitatem nõ est
 calumnianda. August. cont.*
Pet. lib. 2.

*Potestas ecclesiastica nec ex li-
 bidine amplecti debet, nec
 . amplexa pro formidine dese-
 ri. Greg. 25. mor.*

*Priuilegia ecclesiastica Apo-
 stolicus debet illæsa seruare.*
idem 28. mor.

*Graue Pontificis onus, sed bea-
 tum ei, qui bene refert.*

Concilium.

Concilia debent cum ma-
 turitate celebrari. *Greg.*
in 7. psal. pænit.

Concilia sine odio, & inuidia

celebranda sunt. ibid.

*Concilia debent celebrari ad
 utilitatem ecclesiarum, &
 pauperum. ibid.*

*Concilia sine autoritate Roma-
 ni Pontificis congregata nihil
 valent. idem ex Registr. li-
 bro 7.*

*Concilia uniuersalia particu-
 laribus, & posteriora priori-
 bus semper anteposita. Aug.*
*lib. 2. de baptis. contra Dona-
 tist. cap. 10.*

Sacramentum.

Sacramenta foris percipi-
 mus, ut intus sancti spi-
 ritus gratia repleamur. *Greg.*
sup. 1. Reg.

*Sacramenta dicta sunt, quoniã
 ad res pertinet diuin. as. Lu-
 gust. epist. 4.*

*Sacramentum non intellectum
 terret intellectum, gaudium
 pium parit. idem 3. Quæst.*
sup. Leuit.

*Sacramenta qui contemnit, in
 se vitam non habet. idẽ con-
 tra Faust. lib. 13.*

Sacramentorum sanctitas in

R iiij

SACRAMENTVM M. BAPTISMVS.

- nullo peruerso violatur. idem Petil.lib.2.
 contra epist. Parm.lib.2. Sacramentorum virtus, est gra-
 tia. idem sup. psal. 77.
- Sacramentorum ministratio ex Spiritu sancto est, siue per bonum, siue per malum fiat. idem de verb. Apost. serm. 2.
- Sacramentum habent plerique, at sacramenti virtutem minime. idem sup. epist. Beati Ioan. 1. Non omnes, qui sacramenta sumunt, sunt de membris Christi. idem de verb. domini.
- Sacramenti aqua corpus, at spiritus animam abluit. ibid. Baptismus.
- Sacramentorum mutatio Prophetis vocibus predicta est. idem epist. 4. Ante baptismum liberius olim peccabatur, Aug. lib. 1. confess.
- Sacramenta omnia & veterum, & nostra ad unam fidem recurrunt. idem Epist. 158. Baptismi aqua per spiritum efficax. idem libr. 13. confess. cap. 114.
- Sacramenta nouae legis paucissima, facillima, seã præstantissima sunt. idem epist. 118. Baptismus non est tantò melior, quantò à meliore datur. idem in epist.
- Sacramentum gratia Deus dat per malos, sed ipsam gratiam non nisi per seipsum. idem de baptif. Baptismus secundus, est fons lachrymarum. idem de salut. docum.
- Sacramenta tutius in ecclesia, quàm extra eam accipiuntur. ibidem. Baptismus, Trinitatis est opus. idem contra Pelag.
- Sacramenta talia cuique sunt, qualis accedit. idem cont. lit. Baptisma per Circumcisionem significatum. idem contra Iulianum. lib. 2.
- Baptismus propter fidem falsam non corrumpitur. idem

- de vnic. baptisf.
- Baptismi aqua non est illius, aut alterius, qua nos mūdāt. idem cont. Petil. lib. 1.
- Per baptisimū suos voluit Christus regenerari. idem de pecc. merit. & rem.
- Per baptismum oues Christi incipimus esse. ibidem.
- Baptisimū qui accipit indignè, iudicium accipit, non salutem. idem contra Fulgent.
- Non omnes, qui tenent baptismum, tenent ecclesiam. idem de bap. cont. Donat. lib. 5.
- Baptisimum legitimum heretici habent, sed non legitimè. ibidem.
- Baptisma character infixus. idem sup. psal. 59.
- Baptisma tale est, qualis est, per cuius potentiam datur, non qualis ille, per quem datur. idem id euang. Ioan. tract. 5.
- Baptismus semel mundat per fidem. idem de verb. Domin. serm. 30.
- Baptismi vices, passio, fides, conuersio cordis supplent. idem contra Donat. lib. 4.
- Baptisimum suo exemplo comendauit Christus. idem de mira. sacr. scrip. lib. 3.
- Baptismo carentes, saluari non possunt. idem de eccles. dog.
- Baptizati tam fidem, quam opera docendi. idem de fid. & operib.
- Baptizare potest laicus in necessitate. idem contra Epist. Parme. lib. 2.
- Baptizandi potestatem Dominus sibi tenuit, seruis ministerium dedit. idem in euang. Ioan. tract. 5.
- Baptizati inuiti ad pristinam infidelitatē vertuntur. Greg. in reg.
- Baptismi typus, fuit transitus maris rubri. Ambros. de iis, qui myst. init.
- Baptizantur paruuli propter originale peccatum. Chrys. de Adam, & Eua. Hom.
- Baptizantur non à sacerdote, sed à Deo. idem cap. Mat. 14. homil. 51.
- Baptizari mortuos, ridiculum. idem super Act. Apost. Homil. 2.
- Baptizare cuiuslibet est, modò fungatur sacerdotio. idem in

BAPTISMVS.

- epist. ad Cor. Homil. 2.
 Baptizare iterum, est Christum
 secundò crucifigere. idem de
 laud. D. Paul. hom. 5.
 Baptizatus fundamentum fi-
 dei sciat. idem de laud. Paul.
 Baptisma Christi ineffabilium
 donorum liberalitate dona-
 tum. idem super Matth. Ho-
 mil. 12.
 Baptismo accepto, deliciis non
 est vacandum.
 Baptismus, signaculum fidei. i-
 dem sup. Mat. hom. 5.
 In baptismo præcipua pars spi-
 ritus. idem sup. Act. Apost.
 hom. 1.
 Baptismi dilatio periculosa. i-
 bidem.
 Baptismus nobis crux, & se-
 pulchrum. idem ser. 12. super
 epist. ad Rom.
 In baptismo Rex, Sacerdos, &
 Propheta efficitur. idem in
 epist. ad Cor. hom. 3.
 Baptismus non corporis est la-
 uatio, sed animæ. idem epist.
 ad Hebr. hom. 19.
 In baptismo sensibilis aqua do-
 num confert. idem de sum. m.
 ind. gñe minist. diuin.
- Baptismus etiam rerum tem-
 poralium spe acceptus, regener-
 rat. Aug. epist. 25.
 Baptismus omnia peccata munda-
 dat. idem epist. 50.
 Baptismus non est irritus, à
 malo collatus ministro. idem
 epist. 166.
 Baptismus extra ecclesiam esse
 potest, sed non prodesse. idem
 epist. 50.
 Baptismi gratia nunquam, nisi
 propria impietate amittitur.
 idem epist. 22.
 Baptismo vita respondeat. idem
 lib. de fid. & oper. cap. 16.
 Baptisma crux est. idem contra
 Iul. lib. 1.
 Baptismus baptizato insepara-
 biliter adhæret. idem libr. 5.
 de Bapt. contra Donat.

Confessio.

Confessio Dei ad salutem
 non sufficit. Hier. ad
 Celan.

Plerique homines mala sua con-
 fitentur, & humiles nō sunt.
 Greg. 21. mor.
 Mala, quæ facimus, sponte con-

- fitcamur, & hac aliis arguē-
tibus non negemus. ibid.*
*Apud aures Dei vox valida,
deuota confessio est. idem 26.*
Mor.
*Per amarum poculum confes-
sionis peruenitur ad gaudium
salutis. idem in Euang. Ho-
mil. 6.*
*Confessio est via ad portam pa-
radisi. idem sup. Ezech. 2.*
*Confessio aperit vulnus peccati.
idem in Euang. Hom. 40.*
*Confessio est & peccati, & lau-
dis. idem sup. 7. Psalm.*
*Confessio vi extorta non recipi-
tur à iure. idem in Regist.*
*Confessio extorta facit crimen,
non factum fateri. ibid.*
*Confessionis vera signum est
in afflictione pœnitentiæ. idē
sup. 1. Reg.*
*Confessio erroris, medicina est.
Amb. de Insti. virg.*
*Bona mentis est, ibi agnoscere
culpam, ubi culpa non est.
Gregor.*
*Apertas confessionis fenestras
inueniat in nobis Dominus.
Bernard. sup. Cant. Serm. 59.*
*Confessio, ornamentum est ani-
mæ. idem in Epist.*
*Confessio humilis sit, pura, fide-
lis. idem sup. Cant. Serm. 16.*
*Confessio mater est indulgentiæ.
Chryf. de Confess. Serm.*
*Confessio peccatorum, est etiam
abolitio peccatorū. idem super
Genes. Hom. 20.*
*Confessio vera fontes lachry-
marum habet. idem Hom. 1.*
*Confiteri peccata, non est confusio.
idem Serm. de Pœnit.*
*Confessio peccatorū habet mic-
cedem. ibid.*
*Confessionis suspecta nō est stā-
dum. apud Iurisconsf.*
*Confessio partis, est plenissima
probatio. ibid.*
*Quod maximè accusatori est
optandum, confitens est reus.
Quint. lib. 8.*
*Optimus est portus erranti, mu-
tatio consilij. Cicer. Philip. 2.*
*Confessio extraiudicialis sine
causa nō inducit probationē,
nisi sit geminata. apud Iurisf.*
*Non confitetur Deum, qui ne-
gat factis. August. lib. 1. sup.
Genes. Quæst. 151.*
*Confessio non tantum peccato-
rū, sed & laudis Dei est. idē*

epist. 121.

Confessio peccatorum humiles nos facit. idem in Enarrat. Psal. 47.

Confessio peccatorum in corde ante, quam os petat, exauditur. ibid. Psalm. 31.

Confessio oris ad fidem pertinet. idem Psal. 114.

Cōfessione, & humilitate vincunt Christiani. idem Hom. 5.

Eucharistia.

• **C**ORPUS Christi accipere, maius, quam orare. Hieron. ad Celant.

Corpus Christi accipere prohibent coitus. idem in Apolog. aduers. Iovin.

Eucharistia, charitatis est symbolum. idem ad Theoph.

Carnem suam ad manducandū cordi, & ori tribuit Deus. Aug. ad Oras.

Communionem priuantur contumaces, & inobedientes, etiam si alia culpa desit. Gregor. in Reg.

Christi corporis, & sanguinis participatio necessaria est ad

vitam aternā. Basil. in Sum. mor.

Eucharistiam indignē sumentes, saturari non possunt. Gregor. ex Regist.

Corpus Christi aliter pius, aliter incredulus sapit. Chrys. sup. Epist. ad Cor. Hom. 7.

Corpus, & sanguinem illius, qui in caelestibus sedet gustamus. idem sup. Epistol. ad Ephes. Serm. 3.

Peccata si non tanta sunt, ut excommunicandus quisque videatur, non se debet à quotidiana medicina Domini corporis separare. Aug. lib. 1. Epist.

Ille non audet honorando sumere, & ille honorando non audet unum diem pratermittere contemptum solum non vult cibus iste. ibid.

Quotidie eucharistiae communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamen dominicis diebus suadeo, & hortor, si tamen mens sine voluntate peccandi sit. Aug. de Eccles. dogm.

Quanta enim cordis contritio-

ne, & lachrymarum fonte, quanta reuerētia, & tremore, quanta corporis castitate, atque animi puritate illud diuinum, & caeleste mysterium est celebrandū. Domine Deus. ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summis ima, humanis diuina iunguntur: ubi adest sanctorum praesentia angelorum: ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter & ineffabiliter? quis dignè hoc celebrare mysteriū potest, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? *Ambr. in orat. ante Mis. dicen.*

Si tantum valuit sermo Eliae, ut ignem de caelo deponeret, non valebit sermo Christi, ut species elementorum mutetur? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non potest ea, quae sūt, mutare in illud, quod non sunt? non enim minus est,

nouas rebus dare formas, quàm mutare naturas. *Amb. de Sac. lib. 3.*

Liquet, quia praeter naturæ ordinem Virgo generauit, & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est: quid quaeris naturæ ordinem in Christi corpore, cum praeter naturam sit ipse partus ex Virgine? *ibid.*

Ne veluti quidam horror esset cruoris, sed maneret gratia redemptionis: ideo in similitudine quidem acceptis sacramentis, sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris. *Ambros. de Sac.*

Sacramentum Dei altissimi suscipiendum est, non discutiendum: venerandum, non diuidendum: fide sortitum, non innatum: traditione sancitū, non ratione adinuentum. *Bernard. in Epist.*

Sicut corporalis cibus cum ventrem inuenerit, aduersis humoribus occupatum, amplius ledit, magis nocet, & nullum praestat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum,

C O N T R I T I O .

magis eum perdit , non sua natura , sed accipientis vitio.

Chryf. Hom. 5. sup. Matt.

Væ tradentibus Christum ad crucifigendum : sed vae cum maligna conscientia sub sacramento sumentibus illum: etsi non tradant Iudæis ad crucifigendum , tradunt tamen ipsi membris inimici ad sumendum. Remig. super Matt. glosf.

C O N T R I T I O .

Compunctiōnis principalia sunt , timor , & amor. *Greg. lib. 3. Dialog.*

Compunctio prima electorum ex timore nascitur. idem sup. 1. Reg.

In culpam incidisse natura est: dolere, virtutis. Amb.

Alia est compunctio, siue cōtritio, quæ per amorē nascitur: alia quæ per timorem , quia aliud est supplicia fugere , aliud premia desiderare. Gregor. lib. 8. mor.

Afflicta mens certius inuenit malum quod fecerat quàm

reatum suum , cuius secuta non meminit. ibid.

Quò vberius culpa fletur, eò altius cognitio veritatis attingitur. idem 27. mor.

Dominus nescit differre , quem compuncto corde sibi senserit supplicare . Cassiodorus super Psalm.

Pingeris bene , si compungeris. Bernardus super Cant. sermone. 47.

Compunctiōnem, vel contritiōnem peccatorum qui non habet, non habet mundam orationem. Ber. ad Soror.

Contritio est unguentum , sua fragrantia totam domum ecclesie replens. idem sup. Cant. serm. 10.

Compunctio cordis non viget in deliciis.

Indicium veræ compunctiōnis, subtractio occasionis est . Ber. in die sancto Paschæ.

Qui nescit lugere quod grauat, non valet proferre quod subleuat . vis compunctiōnis poros cordis aperit , & pennas virtutum fundit: cūmque se studiosè mens de pigra vetu-

state redarguit, alacri nouitate iuuenescit. Gregor. 21. Mor.

Sola compunctio est, quæ facit animam horrescere purpurâ, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Chrysostomus in lib. de Compunct. cord.

Contritio est humilitati cordis vera compunctio: magna agere, & humilia loqui: iuste operari, & super peccatis timere, ac tremere. ibid.

Contritio est gembundi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarum eruptione testificans. Hugo.

Pœnitentia.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Qui non pœnitet ex concupiscentiarum prosecutione, insanabilis est. Arist. Ethic. 3.

Quædam emendatio pœnitentia est. Quint. Decla. 9.

Gravior in dies facti pœnitentia est. idem Declam. 12.

Sape leuant pœnas, ereptaque lumina reddunt,

Cum bene peccati pœnituisse vident. Ouid. 1. de Pont.

Satis pœnarum est, pœnitentia erroris. Liu. 3. Dec. lib. 8.

EX SACRIS.

Egressus malitia, virtutis operatio est. Ambros. de Cain, & Abel.

Fit plerumque gratior Deo amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia. Greg. in Past.

Semper maior est ex pœnitentia fides. Lact.

Pœnitentia nulla sera est. Cypr. contra Demetr.

Pœnitentia, secunda tabula naufragis. Hier. ad Demetr.

Per culpam Deo discordes sumus, & per flagella ad Deum redimus. Greg. 3. mor.

Pœnitentia, arma Christianorum. Chrys. sup. epist. ad Corinth. cap. 2. hom. 3.

Pœnitentiæ sapor, ieiunium est, idem serm. de Pœnit.

P O E N I T E N T I A .

- Pœnitentia, medicamentum est, peccatum extinguens. idem de pœnit. homil. 5.*
- Pœnitentia præoccupat pœnam. ibidem.*
- Pœnitentia misericordiæ est mater. idem de pœnit.*
- Pœnitentia reserat quod peccatum claudit. ibid.*
- Dilatio pœnitentiæ usque ad mortem, valde periculosa est. Pern. in parv. serm.*
- Post pœnitentiã virtus virtutem excitat. Greg. lib. 1. super Ezech.*
- Pœnitentia est unum ex perfectis donis descendentibus à patre luminum. idẽ sup. 7. psal.*
- Pœnitentiã in præsentĩ pro peccatis faciens, tribunal Christi securus aspiciet. ibid.*
- Suspirat antè, quàm comedat pœnitens. idem 5. mor.*
- Pœnitens, de misericordiã Dei, quam postulat, præsumat. idẽ in Past.*
- Pœnitentes de spe fiduciam habeant. idem 12. mor.*
- Plerique pœnitere incipiunt, sed statim ad solita recurrunt. idem.*
- Pœnitentia vera, vix sine lachrymis esse potest. Aug. de ver. & fals. pœnit.*
- Pœnitentia in baptismo, tanquam in fundamento operatur. idem sup. Epist. ad Rom.*
- Pœnitentiã gratia Dei præcedit. idem in Quest. ex utroque test.*
- Pœnitentia à solo Deo datur, et completur. idem de sanctit. virg.*
- Pœnitentia non est alienæ naturæ, sed nostræ volûntatis. idem de act. cum Manich. lib. 2.*
- Pœnitentiã non agimus, nisi Domini beneficio excitati. idem de grat. Christ. lib. 1.*
- Pœnitentiæ prædicatio ad emendationem magis, quàm ad licentiam prouocat. idem sup. Psalm. 101.*
- Pœnitentia in alio est seculo, sed cassa. idem sup. psal. 36.*
- Pœnitentia sine fide inutilis est. idem de ver. & fals. pœnit.*
- Pœnitentia non proderit permanentibus in peccatis. idem de fide, & operib.*
- Pœnitentia quotidiana, pœnitentia fidelium. idem epist. 109.*
- Pœnitentia*

Pœnitentia sine ieiunio vacua est. idem contra Iulian. lib. 1.

Pœnitentia non est seruanda usque in senectutem. idem de temp. serm. 45.

Quod David peccauit, conditionis est: quod supplicauit, correctionis: lapsus communis: confessio specialis. in culpam itaque incidisse, natura est: dolere, virtutis. Ambr. de David. lib. 1.

Qui pœnitentiam agit, paratus esse debet ad opprobria perferenda, iniuriasq; subeundas, nec commoueri, si quis ei peccati sui crimē obijciat. Amb. lib. de Ioseph.

Quoniam sic pœnites, ut tibi amarum sapiat in anima, quod antè dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in corde, iam tunc bene ingemiscis ad Deum. Ambr. in quod. serm.

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris: non abstinentia tam ciborum, quàm mortificatio vitiorum propter quod tempora pœ-

nitentia pro fide, & conuersatione pœnitentium abbrevianda precipiuntur, & pro negligentia protelāda existimantur, cum pro quibusdam culpis modi pœnitentia sunt impositi. Hier. in quod. ser.

Deus etsi pœnitenti veniam sponndit, peccāti tamen crastinum non promisit. Gregor. in Homil. quad.

Nunc laudandi tempus est, nūc purificationem patet esse necessariam: quoniam nemo mundus à sorde, nec infans, cuius vita est unius diei super terram. Ber. in quod. serm.

Si erramus, paruam pœnitentiam imponendo, melius est de misericordia Deo rationem reddere, quàm de austeritate. ubi enim paterfamilias est largus, dispensator non debet esse auarus: etsi Deus benignus, ut quid sacerdos austerus? Chryso. sup. Matth.

Non dolere, quia peccauerimus, magis indignari, atque irasci facit Deum, quàm illud peccatum, quod antè perpetraveras. Chryso. homil. 32.

sup. Matth.
 Clerici peccantes, difficile pœnitentiam agunt. erubescit enim aliquando fieri reus, qui semper fuerat iudex. *Chrysost. sup. Matth.*

Sicut in præceptis medicina medicamentum quidem multas herbas recipit, unã autem dominantissimam: sic in pœnitentia eleemosyna dominantior, & potentior est, & uniuersum ipsa conficit. *Chrys. in quod. serm.*

Pœnitentia appellata est, quasi punientia: eò quòd ipse homo in se pœnitendo, punit quòd male admisit. *Hugo lib. 3. de myster. eccles.*

Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in ultimo uitæ spiritu, si admissorum pœniteat. *Aug. de eccles. dogma.*

Nolite negligere, quòd vos Dominus pius peccantes sustinet: quia quantò diutius expectat ut emendetis, tantò grauius iudicabit, si neglexeritis. *August. in lib. de util. agend. pœnit.*

Ad agendam pœnitentiam non sufficit mores in melius commutare, & à malis factis recedere, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfacias Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Aug. lib. de pœnit.

Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat: nihil profunt lamenta, si replicantur peccata: nihil valet à malis veniam poscere, & mala de nouo iterare. *August. in Soliloq.*

Qui per pœnitentiam peccata diluit, angelicæ fœlicitatis consors in æternum erit. *August. de mirab. sacr. script.*

Si quis positus in extrema necessitate suæ aegritudinis uoluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit: fatcor vobis, non illi negamus quòd petit, sed non præsumimus, quòd bene hinc exit: si securus hinc exit, ego nescio, pœnitentiam dare possumus, secu-

ritatem autem non. non quidem dico: dānabitur, sed nec dico, liberabitur. vis ergo à dubio liberari? tene certum, & dimitte incertum, age pœnitentiā, dum sanus es. si sic agis dico tibi quod securus es: quia pœnitentiā egisti eo tempore, quo peccare potuisti. si vis agere pœnitentiā, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Aug. ser. 36.

Conuersio.

Non cadere facilius est, q̄ post casum resurgere. Chryso. sup. Ioan. Homil. 70. Expectat Deus delinquentes, benignè suscipit reuertentes. Bernard. sup. Cant. serm. 9. Conuersio peccatorum, esca est iustorum. Greg. Nunquam est sera conuersio, Hier. ad Latam. Corporis cōuersio si sola fuerit, erit nullā. forma quidem conuersionis est, non veritas, vacuam virtutem gerens, & formam pietatis. Bernar. sup.

Cant. ser. 4.

Primordia conuersorum, blādis sunt resouenda modis, ne si ab asperitate incipiant, exterriti ad peiores lapsus recurrant. Isid. lib. 3. de sum. Bon.

Multos remissa conuersio ad prius errores reducit, ac viuendi tempore resoluit. idem 2. de sum. Bon.

Valet interdum conuersis pro anima salute mutatio loci, plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis affectus, congruum enim est, inde etiam corporaliter euelli, ubi quisque illecebris deseruiuit. nam locus ubi quisque prauè vixit, hīc aspectus mentis opponit quod semper ibi vel cogitauit, vel gessit. ibid.

Conuersionis initia bonis, malisq; morbus sunt permixta. Grego. 31. mor.

Conuersio nostra semper inueniet Deum paratum. Aug. sup. Psal. 6.

Nouiter conuersorum immoderata uehementia. Bern. sup. Cant. serm. 19.

Homo reductus ad veniam, sub

IEIUNIUM, ET ABSTINENTIA.

disciplina melius uiuit. Gregor. 9. mor.

Homo lapsus in peccati foueã, suis viribus surgere non ualet. *ibid.*

Conuersio ad bonum non homini, sed Deo ascribenda. Aug. Epist. 130.

Plerumque conuersus quisque talibus tentationum stimulis agitatur, qualibus ante conuersionis gratiam, nunquam pulsatum se esse reminiscitur: non quia tunc hæc eadem tentationis radix decrat, sed quia nõ apparebat. Greg. 24. mor.

Maius de peccatore conuerso, quàm de iusto stante gaudium fit in cælo: quia & dux in prælio plus cum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter peremit, quàm illum, qui nunquam setga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas uberes fruges profert, quàm eã, quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem

produxit. Greg. Hom. 34. super Euangel.

Ieiunium, & Abstinencia.

Ieiunio alæ duæ sunt: orationis uidelicet, & iustitiæ. Bern. de Quadrag. lib. 4.

Ieiunia moderata esse debent. *idem ad soror.*

Ieiunare non solum ore, sed omnibus membris tenemur. *idẽ de Quadrag. serm. 3.*

In ieiunio, fletu, & plãctu querendus est Dominus. *idem in fest. omnium sanct. serm. 5.*

Ieiunandum continentius in Quadagesima. Hier. ad Lat. Sic debes ieiunare, ut non palpites, & respirare uix possis. *idem ad Demetr.*

Ieiunium non perfecta uirtus, sed ceterarum uirtutũ fundamentum est. *ibid.*

Paradisi uita, ieiunij imago est. Basil. in Hexam.

Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputat. Hier. in Epist.

Ieiunium, unguentum est spi-

- rituale. Chrysoſt. ad popul. Antioch. Homil. 10.
- Ieiunans ferme angelus eſt. idē de ieiun. ſerm. 1.
- Ieiunium in paradifo inſtitutum eſt. idem ſup. Genef. 1. Homil. 1.
- Ieiunium, anima alimentum eſt. ibidem.
- Ieiunium arma miniſtrat contra diabolum. ibid.
- Ieiunium animarum tranquillitas, ſenum decor. idem ſup. Genef. Homil. 2.
- Ieiunium eſt abſtinentia à vitiiis. idem ſuper. Genef. 1. Homil. 8.
- Ieiunio preces oportet eſſe coniunctas. idem ſuper Genef. 11. Homil. 30.
- Ieiunium, præceptum Dei. ibid.
- Ieiuniū abſque eleemoſyna nihil utilitatis habet. idem ſuper Matth. 25. Homil. 74.
- Ieiunium, cōmilito maximus. idem ad popul. Antioch. Homil. 5.
- Ieiunium, modeſtiæ principium eſt. ibid. Homil. 43.
- Ieiunium, angelorum eſt imitatio. idem de ieiun. ſerm. 1.
- Ieiunium ſententiam Dei reuocat. ibidem.
- Ieiunium immortalitatis conciliatrix. ibid.
- Ieiuniū egrotis maximè opus. Chryſoſt. ſuper Matth. 17. Homil. 58.
- Ante annos robuſta atatis periculofa eſt teneris grauis abſtinentia. Hier. ad Lat.
- Melior eſt abſtinentia vitiorum quàm ciborum. Bern. ad ſorror.
- Per abſtinentiam non caro, ſed carnis vitia extingueda ſunt. Greg. 20. Mor.
- In abſtinentia diſcretio ſeruada eſt. ibidem.
- Abſtinentia nimia ſepe vitiū generat. idem in Paſt.
- Abſtinētia tua, atque ieiuniū tuum cō magis Deo grata ſunt, quò cum moribus ſanctis offeruntur, ut quæ in aliis ſunt umbracula vitiorū in te ſint ornamenta virtutū. Hierony. ad Demetr.
- Mater ſanitatſ eſt abſtinentia: mater egrotudinis voluptas: ſine enim carne, & vino citò friget Venus: & patre Li-

bero ad inconcessam Venerem
proximus est intemperantia
locus. Hiero. in Epist.

Modicus, & temperatus cibus,
& anima, & corpori utilis
est. idem ad Rust. mon.

Abstinētia virtus nulla est,
si tantum quisque corpus non
edomat, quantum valet, aut
valde inordinata est, si atterit
plus, quam valet. Gregor.
20. Mor.

Quid prodest tenuari corpus
abstinētia, si animus intume-
scit superbia? Hiero. ad Celāt.

Qui a paradisi gaudiis per cibū
cecidimus, adhuc inquan-
tum possumus, per abstinē-
tiam resurgamus. Greg. in
Homil.

Sic abstinere, & ieiunare de-
bemus, ut non nos necessitati
ieiunandi subdamus, ne iam
non deuoti, sed inuiti rem vo-
luntariam faciamus. Prosp.
lib. 2. de vit. contemp.

Ipsis grauior consuetudo subtra-
cti cibi: qui se escis aliis ne-
sciunt consolari. Cassiod. super
Psalmo 130.

Abstinens est etiam, qui bene

comedit. apud Iuriconsf.

Abstinemus magis propter sa-
nitatem, quam propter beati-
tudinem. Chryf. sup. Matt. 7.
Homil. 31.

Ieiunare multi in futurū pro-
ponunt, nunquam in præsens.
Greg. sup. 1. Reg.

Ieiunia, & eleemosyna oratio-
nem iuuant. Aug. Epist. 121.

Ieiunium, humilitatis signum.
idem Epist. 176.

Ieiunium res magna, sed gula
aliquando patrocinator. in
Psalmo 86.

Eleemosyna.

Puperes qui nutrit, Chri-
stum cibant. Chrysof. sup.
Epist. ad Heb. Homil. 1.9.

A morum sua uitate cura pas-
perum profluit. idem de mās.
sermo.

Eleemosynas ex rapinis non su-
scipit Deus. Gregor. libr. 12.
mor.

Qui semper vult peccare, non re-
dimittit animam suam, dando
eleemosynas continuas. ibid.

Eleemosyna superbi diuinitis eum

redimere non valet. *ibid.*

Qui cum fastu eleemosynam tribuit, maiorem culpam intus peragit superbiendo, quam extra, largiendo mercedem. *idem lib. 2. Mor.*

Mundari debet prius animus, qui dat eleemosynam. *idem 2. 2. mor.*

Aliud est eleemosynā ex precepto facere: aliud ex charitate. *idem super Ezech. homil. 10.*

Eleemosynae tergunt maculas peccatorum. *idem in Euang. homil. 36.*

Aetas, debilitas, & verecūdia largiendo pauperibus consideranda. *Amb. 1. Offic.*

Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur. *Bernard. in declamat.*

Sunt qui pauperibus parū tribuunt, ut amplius accipiant, quae magis venatio appellanda est, quam eleemosyna. melius est enim nō habere, quod tribuas, quam impudēter petere, quod des. *Hieronimus in episto.*

Quamuis omnem cēsū tuum pauperibus distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, quam quod manibus tuis ipse confeceris. *ibid.*

Qui vult ordinatē dare eleemosynam, à seipso debet incipere, & eā primum sibi dare. *Aug. in Nicher.*

Si potes dare, da: si nō potes, asfabilem te fac. *August. sup. psalm. 13.*

Multa sunt genera eleemosynarum, quae cum facimus, adiuuamur, ut nobis dimittantur peccata: sed ea nihil est maius, quam cum ex corde dimittimus peccata. *idem in Nicher.*

Faecundus est ager pauperum, citò reddit donantibus fructum. *Aug. de verb. domini.*

Via caeli, pauper est. *ibid.*

Quid prodest misereri inopis, nisi eleemosynam largiaris eidem? *Amb. sup. psal. Beati immaculati.*

Pars sacrilegij est, rem pauperū dare, non pauperibus. Laudēt te esurientium viscera, non ructantium opulenta conui-

ELEEMOSYNÆ.

- uia. Hiero. in epist.
- Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensatur, non est donū, sed mutuū: quia quod datur, sine dubio, multiplicato fructu recipitur. Greg. in regist.
- Qui indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam à nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, & se peccato hoc, quod minus est, tribuit auctori: & hoc quod maius est, seruauit iniquitati. Greg. 19. mor.
- Quæ stultitia est, illic relinquere, quo exiturus es, & illic nō præmittere, quō iturus es? illic ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes. Chr. sup. Matt. 6.
- Quicquid pro anima tua feceris hoc tuum est: quod autem reliquisti, perdidisti. ibid.
- Non est ingrata Deo, quæ visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quæ ideo facta est, ut visa sit. Chrysostom. super Matt. 5.
- Cur tu abundas, & ille mēdicat, nisi ut tu bona compensa-
- tionis merita consequaris, ille verò patientiæ brauius decoretur? Basil. Hom. 5.
- Quicquid pauperi dederis, tu habebis: quicquid non dederis, habebit alter. Pet. Rau. in quod. ser.
- Eleemosyna, ac fides ne nos deserant. Chrysost. ad Philipp. serm. 1.
- Eleemosyna semini comparatur. Chrysost. super Gen. Homil. 35.
- Eleemosyna donorum caput. idem sup. Gen. Hom. 43.
- Eleemosyna etiam decima est. idem sup. Mat. Hom. 73.
- Eleemosyna carens, peribit. idē sup. Mat. Hom. 79.
- Eleemosyna, præparatio est orationis. idem sup. Matth. Homil. 15.
- Eleemosyna, vestis mortuorum. idem sup. Ioan. Hom. 85.
- Eleemosyna pædagogica vera philosophiæ. idem sup. Act. Apost. Hom. 14.
- Eleemosyna tua alios liberat à peccatis. idem super Act. Apost. Hom. 1.
- Eleemosyna ex malitia profe-

- Et nihil prodest. idē super e-
 pist. ad Cor. hom. 14. *sup. ps. il. 56.*
 Eleemosyna, gratia dicitur. idē
 super Epistol. ad Corint. Ho-
 mil. 15. *Eleemosyna utilius malis ne-
 gatur, quàm conceditur. idem
 epist. 48.*
 Eleemosynā vxor praestet, ma-
 riti consensu eam faciat. idem
 epist. 199. *Eleemosyna ad necessitatē, non
 ad pigritiam accipiēda. idem
 de oper. monach. cap. 16.*
 Eleemosyna, torquis aurea. idem
 super epistol. ad Philipp. ser-
 mo. 1. *Eleemosyna est, ignoscere pro-
 ximo. idē in Enchir. ad Lau-
 rent. cap. 71.*
 Eleemosyna artifex magna, &
 auxiliatrix. idem sup. epistol.
 ad Heb. Hom. 32. *Eleemosyna extra ecclesiam ni-
 hil prodest. idem libr. de fid.
 ad Petr. cap. 3.*
 Eleemosyna ars omnium qua-
 stuosissima. idē ad pop. Ant.
 Hom. 35. *Eleemosyna summa est, inimi-
 cos diligere. idem in Enchir.
 ad Laurent. cap. 73.*
 Eleemosyna nobiscum semper
 sit, sicut vestimentum. ibid. *Eleemosynæ sceleratē viucn-
 tibus nihil profuit. ibidem
 cap. 75.*
 Eleemosyna cali nota ianitori-
 bus. ibid. *Eleemosyna in nosipfos primum
 est faciēda. idem lib. 1. de Ci-
 uit. Dei. cap. 27.*
 Pauperi datum, non est da-
 tum, sed mutuuum. Gregor. in
 Regist. *Eleemosyna ex rapina Deo odi-
 biles. ibid. cap. 5.*
 Fœcundus est ager pauper, citò
 reddit donantibus fructum :
 via cali est pauper, per quem
 venit ad patrē, incipe ero-
 gare, si non vis errare. Aug.
 de verb. domini. *Eleemosyna tristis meritum
 perdit. idem in enarrat. psal.
 43.*
 Deo dat, qui pauperi dat. idem *Plus accipit, quàm dat, qui præ-*

PETITIO, ET ORATIO.

stat eleemosynam. idem in e-
narrat. psal. 102.

1. Olynth.

Eleemosyna alia orationes sunt
idem serm. de temp. 59.

EX LATINIS.

Eleemosyna pramittenda, ut
paratam domum inuenias.
idem ser. 26. de verb. domi.

Eleemosyna etiam ingrato con-
cessa non perditur. idem de
verb. Apost. ser. 22.

Tunc scito te omnibus cu-
piditatibus esse solu-
tum, cum eò perueneris, ut
nihil Deum roges, nisi quod
rogare possis palàm. Senec.
epist. 100.

Petitio, & Oratio.

Sic loquere cum Deo, tanquam
homines audiant, sic cum ho-
minibus, tanquam audiat
Deus. ibidem.

EX GRÆCIS.

Non precandum, ut vo-
luntatem nostram cun-
ctæ sequantur, sed ut pruden-
tiam nostram voluntas. Plat.
de legib.

Honestis precibus occurre, exo-
rare, antequam rogeris. idem
de vit. beat.

Preces parentum aduersus libe-
ros sæpe audiuntur. ibid.

Qui maleuolo sunt animo, de-
teriores fiunt rogati. Cicer. ad
Curt.

Aliquando preces maioribus
precib. indigent. Plut. in Ap-
poph.

Malo emere, quàm rogare. idem
6. Act. in Verr.

Homines, quæ sibi bona viden-
tur, non quæ re vera bona
sunt, precantur. Diogen. apud
Laert. lib. 7.

Rogat efficacissimè, qui reddit
causas rogandi. Plin. Iunior
lib. 2.

Iniquum aliquando est peten-
dum, ut equum feras. Demost.

Quid honestius aut efficacius
piis precibus amanti? idem
lib. 9.

Animaduerto deos ipsos non
tam accuratis adorantium
precibus, quàm innocetia &

sanctitate letari, grauiorem-
que existimari qui delubris
eorum puram castamque men-
tem, quam qui mediatum
carmen intulerit.

Efficacissimum pro candidato
rogandi genus est gratias a-
gere.

Electitur iratus voce rogante
Deus. Ouidius 1. de arte a-
mand.

Orandum est, ut sit mens sana
in corpore sano. Iuuenalis Sa-
tyr. 10.

EX SACRIS.

Oratio tua, locutio est ad
Deum quando legis,
Deus tibi loquitur: quando
oras, cum Deo loqueris. Au-
gust. sup. Psalm. 85.

Si pro te rogas tantum, solus pro
te rogabis: si autem pro om-
nibus rogas, omnes pro te ro-
gabunt. Ambro. in Hexam.
lib. 1.

Multorum preces impossibile
est contēni. idem de pœnitent.

Talis requirendus est ad oran-
dum, qui sit idoneus ad pla-

candum: quia si is qui displi-
cet, ad intercedendū mittitur,
irati animus ad deteriora pro
uocatur. Greg. in Past.

Orandi tempus tota vita. Basil.

Orandi horæ diuise habeantur.

Hier. ad Eustoch.

Orationis instantia exauditur.

idem ad Damascum.

Auxilium Dei in oratione po-
stulandum est. Chrysost. sup.

Matth. Hom. 2.

Orare commune opus angelorū
& hominum. idē de Orand.
Deum.

Orante homine legitimè nihil
fortius. idem de ieiun.

Orandum semper etiam cum
acceperimus postulata. Hier.
aduer. Pela.

In oratione sacrificiū offertur.
Hier. in Epitaph.

Ne deficias in oratione, Deus
quod concessurus est, etsi dif-
fert, non aufert: non leuitate
ducitur, qui promissit: non fa-
cile de sententia mouetur:
quod promissit, est fixum, falle-
re non potest, habet unde fa-
ciat. Aug. sup. Psalm. 65.

Orationis adiutorium, ieiuniū

PETITIO, ET ORATIO.

- est. Chrysostom. super Matth. Hom. 5. Exaudiri non postulat, qui tepidè postulat. Bern. serm. 16.*
- Oratio indigentibus medicina est. idem ad pop. Antioch. Homil. 1. Orans considerare debet quid petiit, quem petit, seipsum qui petit. Bern. in Sent.*
- Oratio calum aperit. idem sup. Act. Apost. Hom. 36. Oraciones nostras non parvi pēdamus. nam aut quod orantes petimus, dabitur: aut aliquid aliud vtilius. idem in Quadr. serm. 5.*
- Oratio in ecclesia efficacior, quàm quæ domi fit. idem de incomprehen. Dei nat. Orantes verecundiam seruare debent. idē sup. Cant. serm. 8.*
- Oratio feruidam mētem requirit. idem ad pop. Antioch. Homli. 39. Orans non sit multiloquus. Bernar. in sum. Mor.*
- Oraciones aliorum profunt nobis, cum nobis cooperamur. ibidem. Oret vir nudato capite, mulier verò velato. ibid.*
- Oratio ingentia pericula depellit. idem de orando Deum. lib. 1. Oratio ad eos sanctos præcipuè fiat, quibus orans magis afficitur. Bernar. sup. Cant. sermo. 33.*
- Oratio signum totius iustitiæ est. ibid. Oratio & meditatio coniunctione sibi inuicem copulantur. idem in Homil. de duob. discip.*
- Sape Deus multos non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem. August. de summo Bon. lib. 3. Per orationem illuminatur meditatio. ibid.*
- Non verè inuocat Deum, qui ea desiderat, quæ illi displicent. idem sup. Psalm. 13. Oratio cordis est non labiorum. idem ad soror.*
- Cogitando, & orando, pij plus proficiunt, quàm legendo. idē Epist. 112. Oratio fidelis, humilis, feruēs si fuerit, calum sine dubio penetrabit. vnde certum est, quòd*

- vacua non redibit . idem de Quadr.lib.4.*
- Oratio potius est anima. ibid.*
- Oratio præcipuum est remediũ, ne quid contra Dei voluntatem velimus aut faciamus. idem sup. Cant. ferm. 47.*
- Oratio recta non est, si aliud petitur præter Deum, vel propter Deum, idem sup. Cant. ferm. 89.*
- Oratio secretum amat. ibid.*
- Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. Cant. ferm. 9.*
- Persistetibus in oratione infunditur gratia, quamuis forte in initio aridi sint. ibid.*
- Nemo nostrum parui pendat orationem nostram : dico enim vobis, quod ipse ad quem oramus, non parui pendet eam. ibid.*
- Orationibus mundamur, lectionibus instruimur . utrunque bonum est si liceat : si nõ licet utrunque, melius est orare, quàm legere. idem de summo Bono. lib. 3.*
- Quomodo obtinet quis, & ut in oratione sensus suus non vagetur, si certus sit assistere ante oculos Domini? Basi. in Hexam. lib. 9.*
- Ipsius est oratio perfecta, cuius & causa clamat & lingua, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio. Cassiod. super Psalm. 16.*
- Potentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur. Chrysof.*
- Iustum est, ut iugiter rogetur, qui si non petatur, offenditur, Cassiod. sup. Psalm.*
- Animus ingenuus nihil magis quàm rogare erubescit. August.*
- Oratio sit cõmunis & publica. Cypr. de Lapsis.*
- Petentes superbè non accipiunt, eo quòd malè petunt. Gregor. 21. mor.*
- Petentes iniusta audiri non debent, & iusta petentes exaudiri. Greg. in Regist.*
- Precibus nostris obedit Deus. Aug. lib. 2. de mirab. sacra Scriptura.*
- Oratio omnis boni caput est. Chrysof. de cruce.*

PETITIO, ET ORATIO.

- Oratio, animi nerui. idem de orando Deum.
- Oratio merces est calamitatum. Chrysoft. de par. Job Hom. 3.
- Orare pro altero gratia est. idem sup. Matth. Hom. 14.
- Orare cū ira, frustaneus est labor. idē sup. act. Apo. Ho. 28.
- Orare non est, multa loqui. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 13.
- Orationis vis naturā superat, idem Genes. Homil. 5.
- Oratio iugis infirmitas hostiū. idem de Mose, serm.
- Oratio sit breuis & crebra. idē de fide Anna.
- Oratio habeat mentis vigilantiam. idem sup. Psalm.
- Oratio promeruit, quod amicitia non potuit. idē sup. Epist. ad Hebr.
- Oratio bona armatura est. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 14.
- Oratio continua indignam facit dignam. ibidem.
- Oratio etiam ingenium malum ad misericordiam pertrahit. idem de orando Deum.
- Preces difficiilia leuia faciunt. idem sup. Genes. Hom. 29.
- Preces iustorū plus valēt quā arma. idē de orādo Deū. li. 2.
- Petitiones nostras Dominus praeuenit. Chrysoft. sup. Gen. Hom. 27.
- Petitiones nostras Deus sua liberalitate transcendit. idem sup. Genes. Hom. 75.
- Ad petitionis utilitatem Deus spectat. idem sup. Matth. Homil. 26.
- Querendi Dei tria obseruanda sunt, tempus, modus, locus. Bernar. sup. Cant. serm. 61.
- Quisquis orat inimici detrimentum, contra Deum pugnat. Greg. Hom. 27.
- Orās & non attēdens, clamans tacet. idē sup. Euāg. Hom. 37.
- Non est orandum pro damnatis, sicut nec pro diabolo. idem in Reg.
- Cū Deus in oratione nō quaeritur, citiūs in oratione lassatur. idem 18. mor.
- Importunae cogitationes in orationis sacrificio se saepe ingerunt. idem in Regist.
- Apud Deum oratione sulciatur operatio, & operatione oratio. idem 28. mor.
- Orationis praesidio temporum

- procellam superamus. idem sup. 7. psalm.
- Oratio mutua orantes inuicem sustentat. ibidem.
- Orationes nostra à domino exaudiuntur, si nos proximorum necessitatibus subuenimus. ibidem.
- Oratio electi deuota, nunquam est infructuosa. idem super 1. Reg.
- Preces nostra tantò celerius ad diuinas feruntur aures, quanto eas vicissim efferimus. ibi.
- Orare etiam gratia est spiritualis. Aug. lib. 2. de perseuer.
- Orantes sine Christo ad vitam eternam non exaudiuntur. idem sup. psal. 42.
- Qui rectè nouit orare, rectè nouit viuere. idem super Psal. 118.
- Malè orantes tutius est nò exaudiri. idem in sent. suis.
- Orandi tempus est post galli cætum. idem sup. psal. 118.
- Orando prius Dei est laudanda iustitia. idem super Psalmo 144.
- Oratio obedientis citò auditur. idem lib. de Opere monach.
- Alimentum spirituale est oratio, & eloquium diuinum. idem lib. 1. Quæst. sup. Genes.
- Orationes sanctorum incensum sunt Domini. idem cont. aduer. leg. lib. 1.
- Oratio quò spiritualior, hòc melior est. idem de Temp. serm. 157.
- Oratio, nisi bona vita precedat, non exauditur. idem de Ordi. lib. 2.
- Oratio inter gratia munera est. Aug. epist. 105.
- Oratione diabolus vincendus est. idem lib. 1. de Cont.
- Oratio plus confert, quàm exhortatio. idem de Bon. vid.
- Orationem sedulam etsi nò exaudit Deus, non tamen inanis est. idem sup. Epi. B. Io. in. tract. 6.
- Oratio & sacra lectio iungit nos Deo. idem de Temp. sermo. 112.

Meditatio, & contemplatio.

Contemplationi deditus quasi dormire dicitur.

MEDITATIO, ET CONTEMPLATIO.

- Gregor. 5. Mor.
 Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet. *ibidem* 5. Mor.
 Ne contemplatio inflet, tentatio aggrauat. *ibidem* super *Ezech.* 2.
 Cuilibet officio & statui contemplatio tribuitur. *ibidem*.
 Contemplantes, in terra paleas metunt, in celo panem. *ibidem* in 1. Reg.
 Ad contemplatiuam vitam actius via est. Bernard. *serm.* 47. *sup. Cant.*
 Vitam contemplatiuam qui perfecte vult tenere, debet ab omni opere terreno cessare. Bernard. *ad Soror.*
 Contemplatio humanis ministeriis occupatur. Gregor. *libr.* 5. Mor.
 Contemplatio nunquam commotioni iungitur. *ibidem*.
 Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem. *ibidem* *lib.* 8. Mor.
 Contemplationi deditus potest minimis interdum negotiis implicari. *ibidem* 19. Mor.
 Contemplatio non semper summis, sed interdum infimis datur. *ibidem* *sup. Ezech.*
 Contemplatio interdum tumultus tolerat. *ibidem* in euang. *hom.* 36.
 Contemplatio internæ lucis clarissima dies est. *ibidem* 1. Reg.
 Meditatio Dei dulcis est. August. in *Man. cap.* 13.
 Meditatione pericula agnoscimus, oratione euadimus. Bernard. *de sanct. And. serm.* 2.
 Cogitationes vanæ contemplationem impediunt. Bernard. *de trip. gen. bon.*
 Cōtemplatio diuinæ suauitatis & gloriæ solis mente & corpore puris conceditur. *ibidem* *sup. Cant. serm.* 67.
 Cōtemplationis & actionis necessaria vicissitudo est. *ibidem* *sup. Cant. serm.* 38.
 Contemplationis accessus duo sunt: unus in intellectu, alter in affectu: unus in lumine, alter in seruore: unus in acquisitione, alter in deuotione. *ibidem* *serm.* 49.
 Contemplationis otium & studium prædicationis vicissim inter-

intermittat anima Deo deuota. *ibidem sup. Cant. ser. 57.*
 Contemplationis quies pro lucro animarum libenter intermittenda est. *ibid. ser. 52.*
 Contemplationis quies præiudicari non debet sanctæ obedientiæ actibus. *ibid. sup. Cant. ser. 48.*
 Contemplationi vacantes, non sunt ut otiosi spernendi. *ibid. ser. 13.*
 Contemplatione pausat anima egrota. *ibid. ser. 16.*
 Contemplatiuam ante actiuam (quæ sub obedientia agitur) querere, est ordo præposterus. *ibid. ser. 45.*
 Contemplatiua vita est nobis eligenda, actiua verò si præcipitur, patienter est toleranda. *ibid. sup. psal. 84.*
 Contemplatiuorum alij ascendant, alij rapiuntur. *ibid. in Epist.*
 Tepidum cum te reperis, ne discedas ab eloquio Dei, quod valde est ignitum. *Bernar. de multip. utilit. verb. Dei.*
 Contemplatio, merces est fidei. *Aug. lib. 1. de Trin. cap. 8.*

Dilectio.

EX SACRIS.

Amor verus seipso contentus est. *Bern. de Dilig. Amoris Dei suauitas experimento & non ratione percipitur. ibid. ser. 67.*
 Quos fama bene commendat, se inuicem videre desiderant. *August.*
 Amor sanctus verum incensum. *idem 20. de Ciuit. Dei.*
 Dilectio, donum est Dei. *idem in sentent. suis. 308.*
 Qui verè diligit, credit, & sperat. *ibid. in Ench. cap. 117.*
 Dilectio vacare nõ potest. *ibid. sup. psal. 31.*
 Sola charitas lucem domini videt. *ibid. lib. 7. confess.*
 Charitas finis est præcepti. *ibid.*
 Semper habet, unde det, cui plenus est pectus charitatis. *ibid. sup. psal. 36.*
 Amandus est Deus affectuose circumspicere, dulciter, fortiter, & prudenter. *ibidem in ser. de Tribulat.*
 Amans quilibet vigilat, &

DILECTIO.

- obseruat. *ibid.* serm. 56. sup. *Incipiat homo amare, & non Cant.* amabit in homine, nisi Deum August.
- Amor Dei amorem anima parit. ibid.* ser. 70.
- Amor Dei Zelum parit, amor proximi mansuetudinē. ibid.* ser. 45.
- Dilige, & fac quicquid voles: nihil tam facile bonæ voluntati quàm ipsa sibi, & hoc sufficit Deo. Augu. de verb. Dom.*
- Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. habet enim multos intercessores: & impossibile est multorum preces non exaudiri. Hier.*
- Si necessitas venerit, ut amor parentum, siue filiorum, amore Dei comparetur, & non possit utrunque seruari, odiū in suos, pietas in Deum seruanda est. ibidem.*
- Iūe in amore Dei maior est, qui ad illius amorem plurimos at trahit. Greg. in Hom.*
- Nunquam Dei amor otiosus est, operatur enim magna, si est: si verò operari renuit, amor non est. ibid. in Hom.*
- In charitate pauper est diues, sine charitate diues est pauper. Aug. de Laud. char.*
- Ad Deum, qui ubique præsens est, ubique totus est, non pedibus licet ire, sed moribus: mores autem nostri non ex eo quod quisque nouit, sed ex eo, quod quisque diligit, iudicari solent. ibid. in Epistol. ad Maced.*
- Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. idem lib. Confess.*
- Ponderibus suis seruntur omnia. pondus meū, amor meus: illo feror, quocunque fertur. idem 13. Confess.*
- Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem: quia soror amoris dulcedo est, sicut soror odij amaritudo. ibid.*
- Dilectio character est discipulorum Christi. ibid.*
- Superna amare iam sursum ire est. Greg. 5. mor.*
- Amor sanctus impatientiam*

- non habet. Hier. ad Damas.
 Perfecta dilectio excludit timorem. idem.
- Amanti Deum dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio, meritum retributionis augeatur. Greg. 16. Mor.
- Amor Dei amorem proximi generat, & amorem proximi calefacit amor Dei. Grego. in Homil.
- Quantum Deum diligas, debes ex dilectione legis ostendere. August. de Spir. & lit.
- Primum diligendus est Deus, secundo parentes, inde filij, post domestici, qui etiam si boni sint, malis filiis preponendi sunt: inimicos autem non sicut teipsum, sed simpliciter, sufficit enim, quod odio non habeas. August. sup. illud can. Ordinavit me in char.
- Verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio quàm coacto precepta conservat. Ambr. sup. Beati immac.
- Non melius, nec decētius, quàm per dilectionem rependi potest quod per dilectionem datum est. Bern. sup. Psal.
- Dilectionis flūmas Satan ferre non potest. Chrysof. sup. Epist. ad Corinth.
- Ordinem dilectionis illi pervertunt, qui modum diligendi non custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt: aut corpora sua minus contemnenda plus diligunt: aut proximos suos sicut seipfos: aut Deum plusquam seipfos fortè non diligunt. Proffer. libr. 1. de vit. contemp.
- Vis scire ubi thesaurus? attēde quid cogitas. ita fiet ut thesaurum ex tuo amore cognoscas, & amorem tuum ex iudicio tuæ cogitationis intelligas. Fulg. in quod serm.
- Charitas vinculum est. Chryf. sup. Epist. ad Coloss. Hom. 10.
- Charitas magnus doctor est. idem sup. Epist. ad Cor. Homil. 33.
- Charitas omnes philosophiæ partes explet. idem sup. Epistol. ad Corinth. Hom. 25.
- Charitas optimum amoris genus. idem de Char. 1. m.

D I L E C T I O.

- Charitas id potest, quod natura negat. idem ad pop. Antioch. Homil. 50.*
- Dilectionis aculeus Iesus est, & hic crucifixus. Bernar. de dil. Deo.*
- Diligere ex se toto quisque debet, à quo se totum habet. ibi.*
- Diligere nos ipsos debemus propter Deum. ibid.*
- Diligere tota anima, est sapienter amare. ibid.*
- Diligere tota virtute, est fortiter pro iustitia sustinere. ibid.*
- Diligere toto corde, est omne quod blanditur, amore Christi postponere. ibid.*
- Diligendi Deum modus est, eum diligere sine modo. Bern. de Dilig. Deum.*
- Lingua amoris ei barbara est, qui amorem non novit. Bern. sup. Cant. ser. 71.*
- Dilectio sit sine simulatione. Chrysostomus serm. 17. super Epistol. ad Rom.*
- Diligentes diligendi sunt. idem super Epistol. ad Corinth. Homil. 26.*
- Diligentes bestia diligit. idem ser. 27. Epist. ad Rom.*
- Signum is habet à Deo diligi, qui Deum ardentè diligit. Bern. sup. Cant. ser. 70.*
- Sapientia Deus est, propterea non solum dulciter, sed & sapienter vult diligi. idem sup. Cant. ser. 20.*
- Accedendum est ad Deum, non irruendum. idem.*
- Amandus est generator, sed præponendus est creator. Aug. sup.*
- Charitas fortis aequè ut mors. Aug. Epist. 29.*
- Charitas impendendo augetur, nõ minuitur. idem Epist. 62.*
- Charitas prius infirmos, quàm fortes respicit. idem Epist. 158.*
- Charitas via Dei ad homines est, & via hominis ad Deum. idem de spirit. & lit.*
- Charitas fidem & spem inclusas habet. idem in Ench. cap. 17.*
- Charitas sine fide languescit. idem lib. 1. de doct. Christ.*
- Charitas melior est scientia. idem de bono. coniug. cap. 8.*
- Ex charitate multa sunt agenda, quæ non sunt præcepta.*

idem de adult. cōiug. cap. 14.
 Charitas haberi non potest, nisi
 in unitate ecclesiæ. idem lib.
 2. cont. lit. Petil.
 Charitas & emendat, & com-
 mendat cetera. idem lib. 1. de
 bapt.
 Charitas est radix, fructus sunt
 opera. idem sup. Psal. 41.
 Charitas latum mandatum est.
 idem sup. Psal. 118.
 Charitas languet peccatis mul-
 tiplicatis. idem sup. Psal. 39.
 Charitas ubi est, ibi & pax.
 idem sup. Epist. Beat. Ioan.
 Charitas cor unum fratrum mul-
 torum facit. idem sup. Euāg.
 Ioan. cap. 3.
 Charitas nobis non est è lon-
 ginq̄o petenda. idem ser-
 mo. 59.

Scriptura Sacra.

Modus ipse dicendi, quo
 sacra scriptura cōtexi-
 tur, quamuis omnibus acces-
 sibilis, paucissimis tamen pe-
 netrabilis. Aug. 2. Epist. ad
 Volus.
 Scriptura sacra aliquādo nobis

cibus est, aliquando potus. ci-
 bus est in locis obscurioribus,
 quia quasi exponendo frangi-
 tur, & māducando gluitur:
 potus vero est in locis apertio-
 ribus, quia ita sorbetur, sicut
 inuenitur. Greg. in mor.

In sacra scriptura quicquid do-
 cetur, veritas: quicquid præ-
 cipitur, bonitas: quicquid
 promittitur, fœlicitas est. nam
 Deus veritas est sine falla-
 cia, bonitas sine malitia, fœli-
 citas sine miseria. Hug. 3. de
 Anim.

Autoritates diuina scripturæ
 sunt approbata, & possunt
 tāquam leges allegari in cau-
 sis. apud Iuriscons.

Scripturæ exigua cognitio toti
 humana philosophiæ præfe-
 renda. August. lib. 2. Genes.
 ad lit.

Scripturarū unicus scopus, est
 dilectio, idem lib. 2. de doct̄r.
 Christ.

Scripturis credendum, non pro-
 priis suspitionibus. idem lib. 3.
 de Trinit.

Scriptura amara, sed perfidis.
 idem in Quæstio. ex nouo te-

SCRIPTURÆ SACRÆ.

- sta. 72.
- Scriptura doctrinæ regulã præscribit . idem libr. de Sapient. cap. 1.
- Scriptura nostro captui se accõmodat . idem in Dialog. 65. quæst.
- Scriptura prius amanda, quàm discenda . idem de utilit. credend.
- Scriptura nsn culpanda , quæ peccata hominum non unquam recenset . idem libr. 22. cõtra Faust. Manich. cap. 82.
- Scriptura ubi deficit, illic auctoritas ecclesiæ incipit . idem libr. 2. cont. Crescon. gram. cap. 33.
- Scriptura, Dei ager . idem tract. 23. in Euang. Ioan.
- Scripturam nemo iudicare debet . idem libro 12. confess. cap. 29.
- Quæ scriptura dicit . Deus dicit . idem libro 13. confesß. cap. 29.
- Scripturæ diuinæ obscuritas propter nostram exercitationem relicta est . idem Epist. 5.
- Sine scripturarum auctoritate nihil definiendum est . idem
- Episto. 151.
- Scriptura auctoritatem circumstantiæ aperciunt . idem in lib. 83. quæst.
- Scriptura pleraque prætermittit , quæ magis intelligere, quàm querere debemus . idem libr. 1. quæst. sup. Genes.
- Scriptura non omnia , sed quæ necessaria sunt , complectitur . idem libr. 5. Genes. ad lit. cap. 5.
- In scripturarum interpretatione temeritas respuenda . idem lib. 12. confess. cap. 25.
- Ad scripturæ intellectum rerum naturalium cognitio necessaria est . idem lib. 2. de doctrin. Christ. cap. 16.
- Scripturæ locum unum variè intelligi, nihil prohibet . idem lib. 3. de Doct. Christ. cap. 27.
- Scripturas scripturis interpretari iucundius est, quàm humanis rationibus . idem 3. de doctrin. Christ. cap. 28.
- Scripturam nemo intelligit, qui linguam, quæ scriptæ sunt, ignorat . idem lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 13.
- In scriptura non solum quid,

- sed à quo dicitur, obseruandum est. idem contra Prisc. & Origenist.
- Scripturæ intellectus in diuersis diuersus. idē sup. psal. 75. versu, Quia calix.
- Scripturæ tunc commodissimè explicantur, cum hæreticis respondere cogimur. idem super Psal. 76.
- Scripturarum intellectus à Deo petendus. idem tract. 1. exposi. sup. euang. Ioan.
- Scripturarum intellectū impedit mens impia. idem ser. 13. de verb. Apost.
- Scripturarum intellectus est fidei præmium. idem sermon. 51. de verb. Domini super Euang. Ioan.
- Scripturæ, gladius est bis acutus. idem ex libr. quæstio. ex Matth.
- Scripturæ bonis vbertas, malis laqueus. idem sup. psal. 10.
- Scripturæ in hac vita iuuamur. idem in psal. 124.
- Scripturæ lectio obiecta fortuitò, est oraculo. idem libr. 8. confess.
- Scripturæ deuotis, & sollicitis sensus aperiunt. idē in quæst. ex nouo test.
- Ab scripturæ sensu aberrare leuius est, quàm scripturam falsam dicere. idem libro 12. confess.
- Scripturæ semper manet integra, etiamsi falsis opinionibus corrumpatur. idem lib. 3. de bap. cap. 15.
- Euangelium, mare est. Ambr. in Hexam.
- Sacræ literæ habent etiam sermonis rhetorici ornamentum. Amb. sup. Luc.
- Historiæ lectiōnem sacræ multum iuuant. idem libr. 2. de doct. christ.
- Euangelij præcones, sunt labra Christi. Basil. in Hexam.
- Euangelium præterita, & futura bona annuntiat. Chrysost. super epist. ad Rom. cap. 1. hom. 1.
- Euangelij sermo ad omnia utilis. idem de sacer. lib. 4.
- Scripturæ non credens, ut vel furibundus vitandus. Chrysost. sup. Gen. 1. hom. 2.
- Scripturæ nihil temerè loquitur. idem super Genes. 4. Ho-

SCRIPTURÆ SACRÆ.

- mil. 18.
 Scripturæ mens non in superfic-
 cie est. idem super Ioan. 5. Ho-
 mil. 46.
 Scripturæ expendendæ, non re-
 prehendendæ sunt. idem sup.
 Gen. 9. Hom. 24.
 Scripturæ diuina, arma quoti-
 diana pijs dat. idē sup. Genes.
 11. hom. 31.
 Scripturæ diuina domesticam
 gratiam habet. idem sup. Ge-
 nes. 16. hom. 36.
 Scripturarum exercitatio dæ-
 monis insidias excludit. ibid.
 Scripturæ diuinæ cum timore
 audiendæ sunt. idē sup. Gene.
 29. hom. 49.
 Scripturarum intelligentiã Do-
 minus dat diligenti lectori.
 idem super Genes. 14. Homi.
 35.
 Scripturæ loca obscura frequen-
 ter percurrenda. idem super
 Luc. 16. conc. 3.
 Scripturæ, fons est nunquã de-
 ficiens. idem super Luc. 16.
 conc. 4.
 Scripturæ lectio non sufficit,
 nisi fides accedat. idem super
 Ioan. 5. hom. 40.
 Scripturæ sanctæ etiam angelis
 præponendæ sunt. idem super
 epist. ad Gal. 1.
 Scripturæ verba nudæ, expensa
 solium, multis errores dant.
 ibidem.
 Scripturæ à Deo venerunt. ibi-
 dem.
 Scripturas quod habemus, spi-
 ritus sanctus in causa est. i-
 dem super epist. ad Heb. Ho-
 mil. 8.
 Scripturæ tota, consolatio est. i-
 dem ad pop. Antioch. Ho-
 mil. 7.
 Scripturarum lectio, murus fir-
 missimus. idem de pœnitent.
 hom. 7.
 Historiæ veteris testamenti in
 cordibus depingendæ sunt.
 Chrysostom. de Dauid, & de
 Saul.
 Sacra scripturæ habet eruditio-
 nem, admonitionem, & con-
 solationem. Bern. super psalm.
 Qui habit. serm. 8.
 Intellectus sacre scripturæ à so-
 lo Deo sperandus est. idē sup.
 Cant. ser. 2.
 Sacre scripturæ verba pudicis
 auribus suscipienda sunt. Ber.

- super Cant. ser. 63.*
Verba sacra scripturæ delicioſa, ſolida, atque efficacia ſunt. idem ſup. Cant. ſer. 69.
Scriptura in aduerſitatibus, ſolatio eſt. Hier.
Quid ſcripturam dixerim, niſi ſyluam, cuius ſentētiās, quaſi fructus quosdam dulciſſimos legendo carpimus, tractando ruminamus? Hugo 3. de Diāſc.
Liber ſacri eloquij intus ſcriptus eſt per allegoriam, & foris per hiftoriam. Greg. ſuper Ezech. hom. 10.
Oculis fidei in ſcripturis indigemus. Chryſ. ſuper Gen. Homil. 8.
Euangelij doctrina utilis reip. moribus. Aug. epiſt. 5.
Euangelium iam predicatum eſt in toto mundo. idem Epiſt. 79.
Euangelium predicant exterius homines: interius autem Deus operatur. idem lib. 3. de Trin. cap. 8.
Euangelium gratia dicitur, quia gratuito datum. idem expoſi. epiſt. ad Roman. lib. 1.
- cap. 1.*
Euangelium annuntiantibus debetur victus. idem lib. 2. de conſenſ. euang. cap. 31.
Euangelio nō credendum, niſi eccleſiæ Catholice me commoueret autoritas. idem contra epiſt. Manich. cap. 20.
Euangelium etiam contradicentibus predicandum. idē cont. Creſco. cap. 7.
Euangelium à malo bene predicatum proderit. idem lib. 2. contra epiſt. Parm. cap. 9.
Euangelio contradicentes magis Chriſtum ledunt, quàm qui illum crucifixerūt. idem de nat. & grat. cap. 11.
Euangelium, & legem dedit idem Deus. idem de tempor. ſer. 49.
Euangelio nulla pietas temporalis præferatur. idē de verb. Dom. ſerm. 7.
Vetus teſtamentum noui prophetia eſt. idem lib. 15. contra Fauſt. Manich. cap. 2.
Veteris teſtamēti ſacrificia remiſſionem peccatorum ſignificabāt, non præſtabant. idem epiſt. 59.

LEX DIVINA, ET PRÆCEPT.

Veteris testamēti librorum auctoritas à Christo roborata est. idem 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 29.

Testamentum nouum, charitas est. idem.

Testamentum nouum, abolitio est peccatorum. idem quæst. ex vet. Test. 44.

Testamentum nouum veteribus in significatione datum. idem lib. 12. cont. Faust. Manich. cap. 3.

In veteri testamento est occultatio noui, & in nouo manifestatio veteris. idem libr. de catech. rudib. cap. 4.

Testamentum vetus est initium: nouum, finis. idem in psal. 77.

Lex diuina, & præceptum.

Lex iram: Euāgelium gratiam nuntiat. Hieron. ad Damas.

Diuina eloquia messes, & diuitiæ vocantur. Grego. libr. 5. mor.

Eloquiorum Dei obscuritas, ma-

gna est utilitatis. idem sup. Ezech. homil. 6.

Diuina eloquia cum legente crescunt. ibidem.

Sacri eloquij lector, quicquid scire querit, historicum, mysticum, aut morale, hæc illum sequuntur. ibid.

Diuina eloquia aliquando ex tēpore, aliquando ex loco causas assignant. ibid.

Eloquium omne sacrum intelligere, difficillimum est. idem in euang. homil. 24.

Qui lege accepta nati sunt, plerique lucem non viderunt. Greg. 24. mo.

Lex ostendere peccata potuit, non auferre. idem 17. mor.

Legis laborem mutauit Christus in libertatem. idem 29. mor.

Adueniente lege Christi, præcepta, quæ per figuram dicta sunt, iuxta figuram prohibentur seruari. idem in regist.

In his rebus, in quibus nil statuit certum scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut prævarica-

- tores legum diuinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. *Aug. in Epist. ad Cas.*
- Lex naturæ maior est, quàm legum perscriptio. *Ambr. 1. de Abraham.*
- Lex iubet, gratia iuuat. *idem Epist. 95.*
- Lex data est, ut hominem sibi ipsi ostenderet. *idē Epist. 157.*
- Maiorum præcepta leges apostolicas arbitrentur prouincia. *Hier. ad Lucianum.*
- Præceptum Dei duplex, prohibendi, & imperandi. *idem ad Celant.*
- Iussa nõ sine culpa negliguntur, & non sine crimine contemnantur. *Bernard. de præcept. & discipl.*
- Qui unum mandatum custodit, & aliud præuaricatur, nihil ei prodest. *Aug. de para.*
- Non est amicus recti, quando si fieri posset, mallet id, quod rectum est, non iuberi. *Augu. super. Psalm. 66.*
- Contemptus cuiusque præcepti, recipientis iniuria est. *Hier. in Epist.*
- Merito dedit præceptum, qui præmisit exemplum. *Cassiod. super. Psalm.*
- Præceptum idē amatibus gratia, & timentibus lex est. *August. ad Simpl. Quæst. 1.*
- Multa, quæ non sunt præcepta, ex charitate facienda sunt. *idem lib. 1. de adult. cong.*
- Præcepta ex statuto, ita seruanda, quasi iurasses. *idem super Psalm. 118.*
- Præcipientium autoritas, & præceptorum qualitas attendenda est. *Bern. de præcept. & discipl.*
- Ad mandata Dei hominibus inest secundum naturam inclinatio, ac vis. *Basil. in quæst.*
- Finis mandatorum Dei est uita æterna. *ibid.*
- Mandati operatio est cibus anima. *ibid.*
- Præcepta Dei possibilis sunt homini. *Basil. in Hex.*
- Mandata Dei leuia, & facilia. *August. sup. Genes.*
- Sine lege natura nullus unquã hominum vixit. *Chrys. super Epist. ad Roman. serm. 12.*
- Lex ostēdit peccatum. *idē super*

LEX DIVINA, ET PRÆCEPTVM.

- Epist.ad Cor.hom.7.
 Lex fræni vice imposta est. idẽ
 sup.epist.ad Galat.
 Lex instar scalæ est. idem super
 epist.ad Philip.ser.11.
 Lex malis suppliciorum est de-
 nuntiatrix. idem super epist.
 ad Theff.Hom.2.
 Legem per fidem statuimus, nõ
 euacuamus. idem ser. 14. sup.
 epist.ad Rom.
 Præcepta decalogi magnum est
 gaudium seruare. Greg. libro
 14. mor.
 Qui diuina præcepta metuunt,
 Dei tabernacula fiunt. idem
 19.mor.
 Qui Dei præceptis inseruiunt,
 aduentu illius spe certa præ-
 stolantur. idem 31.mor.
 Præcepta Dei comparantur spe-
 culis mulierum. idem in E-
 uang.hom.17.
 Præcepta dominica, & multa
 sunt, & vnum. ibid.
 Lex omnium artium veritas.
 August. de ver. relig. cap. 3.
 Lex scripta in cordibus est spi-
 ritus sanctus. idem lib. de spi-
 rit. & liter. cap. 21.
 Lex æterna, diuina est volun-
 tas. idem lib. 7. quæstio. super
 Iudic. 13.
 Legem, & Euangelium idem
 dedit. idem serm. de temp. 53.
 Veteris, & nouæ legis varietas
 ad sapientiam Dei referenda
 est. idem Epist. 95.
 Præcepta Dei semper seruanda,
 etiamsi contra mores fuerint.
 Aug. lib. 3. confess.
 Præcepta sua Deus non dedit
 sua utilitatis, aut voluptatis
 causa. idem lib. 1. Retract.
 Præcepta decem omnia seruand-
 da præter sabbati, quod figu-
 ra est. idem in Enchir.
 Ex decem præceptis omnia, quæ
 iussit Deus, pendunt. ibid.
 Qui legem carnaliter accipit, in-
 sulsum cibum comedit. Gre-
 gor. lib. 6. mor.

Religio.

EX LATINIS.

CVM in amicitia, quæ ho-
 nestæ nõ sunt, postulan-
 tur, religio, & fides anteponã-
 tur amicitia. Cicer. 3. Offic.
 Omnes religione mouentur, &

deos patrios, quos à maiori-
bus acceperunt, colendos sibi
diligenter, & retinendos ar-
bitrantur. idem 6. Act. in
Verr.

Religione vita constat. Plin. Se-
nior. lib. 14.

Omnia prospera eueniunt se-
quentibus Deos: aduersa autē
spemtentibus. Liuius 1. Dec.
lib. 5.

Religiones piē magis, quā mag-
nificē coli debent. idem 1.
Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Augetur religio Dei, quan-
tō magis premitur. La
Etant. lib. 5.

Nemo religioni præferre debet
pietatem. Hier. in Epist.

Religionis causa est, probitatis
magnitudo. ibid.

Tu, qui in congregatione es, be-
ne uiue, ordinabiliter, sociabi-
liter, & humiliter. ordinabi-
liter tibi: sociabiliter proxi-
mo: humiliter Deo. Bernard.
in quod. sermo.

Superstitione peruertitur reli-

gio. Cypr. lib. 4. Epist.

Christiana religio etiam si mira-
culis non esset approbata, sua
honestate recipi debuerat.
Pius 2. apud Platinam.

Monachalis obseruantia in duo
diuiditur: in præcepta videli-
cet, & remedia. Bern. de præ-
cept. & discipl.

Religio munda secundum ba-
ptisma est. idem de pub. bapt.

Religio non sentit fatigatio-
nem. Chrysoft. super Matt.
Hom. 35.

Religionis difficilis mutatio est.
idem super Epist. ad Corint.
Hom. 7.

Bona religionibus concessa sunt
perpetuo possidenda. Gregor.

Religio, pietas est erga Deum.
August. 4. de Ciuit. Dei.
cap. 23.

Religio ubi nulla est, virtutes
esse non possunt. idem 19. de
Ciuit. Dei. cap. 24.

Religio vera prius fide, quā
ratione discenda. idem 2. de
Ciuit. Dei. cap. 4.

Religione indignus est, qui ficto
pectore accedit. ibid.

Religio in veritate, nō in falsi-

tate consistit. idem lib. 3. contra Gaud. cap. 15.

Monachus.

Monachus fugiendum dum vincat. Hier. aduers. Vigilant.

Monachi non cum matre habitent. idem ad Rust. Monach.

Monachi lectioni sacra instent. ibidem.

Monachi minimè otientur. ibi.

Monachi nihil in futurum reponant. idem ad Demetr.

Vagus monachus, diaboli mancipium est. Pius 2. apud Platinam.

Virtutes clericum ditant, vitia pauperem faciunt. ibid.

Otiij spe plerique monachatum amplectuntur. Augustin. de operib. monach.

Monachorum vita crucigera. Basil. in serm. exercitat.

Monachi plures cū primū religionem intrant, timorati satis sed fiducia tandem accepta in superbiam, & presumptionem assurgunt. Bernard. cōtr. vit. ingrat. serm.

Monachi officium, non docere, sed lugere. idem super Cant. serm. 64.

Monachis, quibus utique nunquam doctrina celestis deest, nulla de ignorantia excusatio. idem in ascens. Domini. sermo. 6.

Pertinaces monachi magistrā habent voluntatem suam, nō regulam, non abbatem. idem sup. Cant. serm. 19.

Monachorū dulcis vita. Chrysost. sup. Matt. 21. Homil. 69.

Monacho preces id, quod venatori gladius. idem de comp. reg. & monach.

Excusationem de ignorantia nō habent monachi. Bern. de aduent. Domini serm. 3.

Habitus monachi est contemptus mundi. Greg. in regist.

Monachi aut summè boni, aut summè mali. Aug. Epi. 137.

Sacerdos, & clericus.

Sacerdotis lapsus difficile restituitur. Hic. ad Helio. Abbas prius probandus, quàm eligendus. Gregor. in regist.

- lib.8.
 Nec imperatoris est, libertatem
 dicendi negare: nec sacerdotis,
 quod sentiat, non dicere.
 Amb.
 Sacerdotis petitio, doctrina pietatis est. idem.
 Sobriam à turpis grauitatem, seueram vitam, singulare pondus dignitas sibi vendicat sacerdotalis. idem epist. 6.
 Sacerdotis est scire legem Domini, & ad interrogationem respondere de lege. Hier. sup. Aggaeum prophet.
 Non qui ex oblatione fidelium viuimus, quæ quasi illi pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus, & tacemus, proculdubio peccata manducamus. Grego. in hom.
 Castitas perpulchrum ornatum, sacerdotium honorat. Bernard. in epist.
 Sacerdotium regno maius est. Chrysostom. de verb. Esaiæ, hom. 4.
 Sacerdotis est monere, non arma mouere. ibid.
 Sacerdotem mansuetudo ornat. idem de verb. Esaiæ, Hom. 5.
- Sacerdos medius inter Deum & hominem. ibid.
 Sacerdotum bona conuersatio, populi conditura est. idem super Matth. Hom. 10.
 Sapientissimum esse oportet, & perspicacem in omnibus sacerdotem, & mille (ut aiunt) ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiam populo uiuit. Chrysost. de dignit. sacerdot.
 Multi sunt sacerdotes, & pauci sunt sacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere. Chrysost. sup. Matth.
 Melius est propter bonos etiam malos fouere, quam propter malos etiam bonos continere: propter bonos ergo sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. ibidem.
 Sacerdotes pro popularum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiunt, aut peccantes non arguunt. Isido. 3. de summo Bon.
 Sacerdos pro populo oret, non contra. Ambros. super Psal. mo 37.

SACERDOS, ET CLERICVS.

- Sacerdotibus solum ius est ligandi, & soluendi. idem de vid.
- Sacerdotis officium est munus Spiritus sancti. ibid.
- Sacerdotis est, velle prodesse omnibus. idem lib. 3. Off.
- Sacerdotis est, liberalem esse. ibidem.
- Mali medici corpora: imperiti sacerdotes animas occidunt. Pius 2. apud Platin.
- Sacerdotes vicarij sunt Christi. idem sup. Matth. hom. 17.
- Sacerdos Dei orationem offert pro cunctis. idem sup. epist. ad Hebr. Hom. 16.
- Pulchritudo animi sacerdotis clarescat omnibus. idem de sacerd. lib. 3.
- Clerici Dominum possideant, & ab eo possideantur. Hieron. ad Nepot.
- Clerici nudi sint, et nudi Christum sequantur. ibidem.
- Clerici hospitalitatē exhibeant. ibidem.
- Clericis conuiuia declinanda sunt. ibidem.
- Clericorū est sepelire mortuos. idem ad Innocent.
- Clerici colloquia mulierum deuitent. idem ad Nepot.
- Clerici munuscula à mulieribus non accipiant. ibid.
- Clericorum officium ad ecclesiā ornatum, non ad fœditatem actuum pertinere debet. Gregor. in regist.
- Clerici à laicis iudicibus non sunt opprimendi. ibid.
- Clerici pro suis excessibus à suis episcopis puniti, non sunt ab aliis defendendi. ibid.
- Vehementer ecclesiam Dei destruit, meliores esse laicos, quam clericos. Hiero. sup. Epist. ad Timoth.
- Clericorum nomen nouerint feminae, vultum nesciant. Hieron. ad Rust.
- Clericis conceditur, ut bene viuentes, & altario seruientes, de altario viuant: viuant quidem, non luxurientur. Bernard. in epistol.
- Magna sacerdotis gloria est, reſtitutio subditorum. Greg. in 10. mor.
- Sacerdotes membrorum Domini prima pars sunt. idem 14. Mor.

Sacerdos

- Sacerdos irreprehensibilis gra-
ditur, cum priscorum patrum
exempla indefinenter intue-
tur. idem in Past.
- Sacerdos predicationis nescius,
est praco mutus. ibid.
- Sacerdos debet esse petra salis in
populis. idem Euangel. Ho-
mil. 17.
- Sacerdos sit seuerus, & mäsue-
tus. ibidem.
- Mundus multas ex sacerdoti-
bus malis calamitates pati-
tur. ibidem.
- Sacerdotes mali similes sunt a-
qua baptismatis. ibidem.
- Sacerdotes etiam hodie damo-
nia possunt eycere. idem in
Euang. Homil. 29.
- Populus saepe ruit ex culpa sa-
cerdotum. idem in Euang.
Homil.
- Sacerdotis opera debent chari-
tate decorari. idem in regist.
- Sacerdotes, sonitum dare debent.
ibidem.
- Sacerdotus magna merces est,
post iniurias in veritate per-
manere. ibidem.
- Contumelia sacerdotum est, de
Diuinis cultibus admoneri.
- ibidem.
- Sacerdos humilitatem in men-
te, & dignitatem in hono-
rem sacerdotij seruare debet.
ibidem.
- Deus à sacerdotis officio non
querit aurum, sed animus.
ibidem.
- Clerici specialius ad laudē Dei
electi Augustinus in prafat.
Psalm.
- Clericus mercimonia exercens,
intercessionem vēdens, vidua-
rum munera amplectens, ne-
gotiator magis, quā clericus
est. idem in sermo. 20. Va
pragn.
- Clerici, milites spirituales. ibid.
- Sacerdotes bonorum ecclesie nō
possessores, sed dispensatores
sunt. Aug. in epist. 50.
- Sacerdotibus manibus operari
nō licet. idem ad frat. ser. 30.

Electio.

EX GRÆCIS.
ET LATINIS.

Opinio diuiditur in verū,
& falsum: electio verò

V.

ELECTIO.

- in bonum, & malum. Arist. Ethic. 2.*
- Electio non est de præterito, sed de futuro probabili. idem Eth. 6.*
- Pluralitas personarum in electione præfertur paucitati, similiter magnitudo præfertur ibidem.*
- Etiã in minimis eligendum est, quod melius est. Plut. de vitiof. verec.*
- In duobus malis leuius eligendum. Cicer. ad Quint. frat.*
- Non potest esse dilectus, ubi numero laboratur. Quintilianus lib. 8.*
- EX SACRIS.**
- D***eus non eligit dignos, sed dignos eligendo facit. August. libr. 5. contra Iulian.*
- Electi in tentatione proficiunt, & quod eis diabolus præparat ad ruinam, hoc Deus conuertit eis in gloriam. Gregor. lib. 2. mor.*
- Deus electum suum custodiendo deserit, & deserendo custo-*
- dit. ibidem.*
- Deus eligit, quos hic mundus despicit. idem lib. 5. mor.*
- Electos suos nõ permittit Deus tentari supra id, quod possunt. idem lib. 6. mor.*
- Electi non compatiuntur damnatis. ibid.*
- Electi Deo seruietes, vita presentis subsidiis indigent. idem lib. 8. mor.*
- Electi ad aternitatis intentionem tendunt. ibidem.*
- Electi peccata, quæ confitentur, districta animaduersionis fletibus prosequuntur. ibid.*
- Electus mundi honores metuit. idem 10. mor.*
- Electi culpis suis nesciunt parcere. idem lib. 11. mor.*
- Electi plus student agere, quàm sit eis præceptum. idem lib. 15. mor.*
- Electi casum in peccatum præuident. idem lib. 16. mor.*
- Electis, & reprobis vita dispar est, carnis in morte corruptio dispar non est. ibid.*
- Electi nihil presentis gloriæ querunt, ut possint in fine coronari. ibidem.*

- Electus nisi Deum cognosceret, utique non amaret. ibid.*
- Electi Deum per fidem cognoscentes, ipsum per fidem videre anhelant. ibid.*
- Electi non promittant sibi pro hac vita securitatem. idē 20. mor.*
- Deus electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excrefcere. ibid.*
- Electi persecutionis tempore patientiores sunt mori, quam tacere. ibid.*
- Electi tãtò acrius timent, quãtò aeterna retributio vicinior est. idem lib. 24. mor.*
- Mors carnis electos luci restituit: lucem suam reprobis tollit. idem 24. mor.*
- Nemo perscrutetur, cur alius eligatur, & alius reprobetur, & econtra. ibid.*
- Argumenta prauorum ad electorum salutem proficiunt. idem 31. mor.*
- Electi in desideria praua aliquãdo ruentes, à Domino retinentur. idem 34. mor.*
- Egestas electorum alia est ab egestate reproborum. ibid.*
- Si electi tanti iudicij terrorem expauescunt, quid facient qui iudicis aduentum oderunt? ibid.*
- Electorum proprium est, quòd de se semper sentiunt. infra, quàm sunt. idem 34. mor.*
- Electi de nulla virtute superbiant. ibid.*
- Electus bene utitur malo. ibid.*
- Omnes electi sunt membra nostri Redemptoris. idem lib. 1. sup. Ezechie.*
- Electi sic ad bona rēdunt, ut ad mala perpetrãda non redeant. ibidem.*
- Electi in faciem, reprobi retrorsum cadūt. idem sup. Ezech. Homil. 9.*
- Electi quantumuis à Deo donentur bonis, humiliãtur amplius. idē sup. Ezech. Hom. 9.*
- Vnum signum electionis est, soliditas charitatis. idem sup. Ezechie. Homil. 15.*
- Deus quandoque suos electos labi permittit. idem in Euangel. Homil. 22.*
- In electione non sit venalitas. idem ex Regist. lib. 4.*
- Electus pretio, indignus effici-*

- tur sacerdotio. *ibid.*
- Electum premiis, & eligentes par pœna respicit. *ibid.*
- Non ex favore, sed ex iudicio debet fieri electio. *idem ex Regist. lib. 8.*
- Extraneus non proponatur intraneis in electione. *ibid.*
- Electio differri potest, si non inueniatur idoneus. *idē ex Regist. lib. 9.*
- Electi, spirituales esse cupiunt, sed non videri. *idem in 1. Reg.*
- Electorum est peccare, & respicere. *ibid.*
- Electi nō solum prædicatio, sed & conuersatio Deo placet. *ibidem.*
- Electorum multiplicatio, reprobatorum est diminutio. *ibid.*
- Electi à malis etiam prædicatoribus bona suscipiunt. *ibid.*
- Electi sine peccato esse non possunt. *ibid.*
- Electi boni antistitis nō fit humano iudicio, sed Diuino. *ibidem.*
- Eligendi ad ecclesiam, à Deo monstrari debent. *ibid.*
- Discant electorum principes, successores sibi non eos, qui con-
- sanguinitate generis iuncti sunt, nec qui carnis propinquitate oriuntur, testamentum signare, nec hereditarium tradere ecclesiæ principatum, sed referre ad iudicium Dei. *Orig. sup. illud Numero 27. Prouideat Dominus.*
- Hac est iusta ex æquitate ueniens partitio, ut meliores semper in officiis præferantur: pessimi autem ciues, vel minus boni luce careant dignitatis. non potest quisquam eligere quæ meliora sunt, nisi sciat simul reijcere, ac vitare quæ mala sunt. *Lact. de Ira Dei.*
- Electio Dei non est violenta. *Chrysoft. Hom. 46.*
- Electio diuina, benignitatis iudicium est. *idem sup. Episto. ad Ephes. ser. 1.*
- Electio, virtutis signum. *idem ser. 16. sup. Epist. ad Rom.*
- Ex electis nemo peribit, nec deficiet fides illorum. *August. libr. de Correct. & grat. cap. 7.*
- Electiois nomen non inuenitur in malis. *idē lib. 1. Quæst. sup. Gen. cap. 17.*

Prælatio.

Prelatus increpationem, & instructionem suam vacuam aspiciens, non mediocriter torquetur. Bernard. sup. Cantic. serm. 42.

Prælati esse volunt formidini, utilitati raro. idem sup. Cantic. ser. 22.

Prælatus debet habere demeritæ pietatem, & celi rectitudinem, discretionem harum mediaticem. idem de Consid. lib. 2.

Prælati contraria Deo iubentibus non est obediendum. idem in Epist.

Prælati cauere debent personarum acceptionem, quo vitio solent iudices inquinari. idem de Consid. lib. 3.

Prælati boni aduersus murmur subditorum parant medicinam. idem sup. Cant. 25.

Pastorum est vigilare super gregem propter tria necessaria: videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. idem in Sent.

Nauis prælatorum tribus late-

ribus cōpacta esse debet, cordis puritate, conscientia bona, & fide non ficta. idē in fest. Magdal. ser.

Prælati mansueti sint subditis, ut matres filiis. idē sup. Cantic. serm. 22.

Prælati medici sint, non domini. ibid.

Prælatus paratus sit omnium necessitatibus succurrere. idem sup. Cant. ser. 72.

Prælatorū profectus, debet esse profectus subditorū, & quicquid plus eis merentur, cum eisdem debent partiri. idem de Tripl. gen. bon.

Prælati sunt oneri infirmæ animæ. idem in Epist.

Pastorum gloria omnium multitudo est. Chrysost. Post red. prio. exil. Homil.

Pastoris gaudium est, cum agni exultant. idem de Regress. 3. exilij de Asia.

Nil me prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi. Ber. de præcept.

Nonnulli abbates humili sub habitu, superbè agendo, volūt

P R Æ L A T I O .

- à suis subditis strictissimè obedi-
 & ipsi superioribus obedire recusant . Amb. in
 Epist.
- Nulla est excusatio pastoris , si
 lupus eo sciente , oues come-
 dat. Greg. in Regist.
- Pastores, Dei contemptores, similes
 angelis erunt, quorum imagi-
 nes vestiunt. idem in Past.
- Pastorum culpa subtilius iudi-
 cantur. idem sup. 1. Reg.
- Pastores cupiditate intrusos Do-
 minus ignorat. ibid.
- Pastor bonus à Domino magnis
 precibus quarendus est. ibid.
- Pastores tã conuertendis, quàm
 conuersis debent vigilare.
 ibidem.
- Pastor negligenter præst, qui
 subditorum & fortitudinem,
 & infirmitatem nescit. ibid.
- Ecclesiæ pralati subditorũ pec-
 cata , quasi propria plangunt.
 Gregor. 13. mor.
- In pralatis debet esse consolans
 misericordia , & piè seuiens
 disciplina. idem 20. Mor.
- Pralati debent humiliter pati
 increpationem à subditis . idẽ
 in Past.
- Potestas pralati non honor , sed
 onus æstimatur . idem 24.
 Mor.
- Pralati omnes subditorum, mi-
 nus sapientes, quàm ipsi sunt,
 arbitrantur. idem 25. Mor.
- Pralatus debet studere , non ti-
 meris, sed diligi , & amorem
 suum pro seipso non quarere.
 idem in Past.
- Nonnulla peccata aperte cogni-
 ta sunt à pralato maturè tol-
 lenda , aliqua dissimulanda,
 aliqua subtiliter & occultè
 perscrutanda , aliqua vehe-
 menter increpanda , aliquas
 leuiter arguenda. ibid.
- Pralati tot mortibus digni
 sunt , quot ad subditos suos
 perditionis exempla transmit-
 tunt. ibid.
- Pralati circumspectionis studio,
 oculos peruisgiles habeant.
 ibid.
- Peccatum pralati grauius est
 peccato subditi . idem sup. 7.
 Psal.
- Pralatus etsi nihil sibi timeat,
 commissis tamen sibi timere
 debet. ibid.
- Pralati suis precibus debet ad-

- iuuare subditos. ibid.*
- Pralati defectu, non debet grex pastorali cura destitui. ibid.*
- Pralatus plus misericors, quam seuerus esse debet. idem in Reg.*
- Pralatus per ignorantiam peccans, negligentia arguitur: per scientiam vero dignus est magna punitio. idem in Reg.*
- Pralatis propria vita non sufficit, subditis vero sufficit. ibidem.*
- Pralatus electus, dicitur salus domini. ibid.*
- Pralati, & subditi reprobam vitam simul ducentes, pœnas pariter patiuntur. ibid.*
- Pralationis officium, electi viri refugiunt. ibid.*
- Pralationis culmen pro aliis, nõ pro nobis ascendimus. ibid.*
- In prapositionum operibus sibi ratio totum vendicet. idem in Reg.*
- Prapositionum sollicitudo, subditorum est cautela. ibid.*
- Hoc scire sollicitè rector debet, quod plerunque vitia virtutes esse mentiuntur. idem in*
- Past.*
- Rector spiritualis gubernatori nauis comparatur. idem in Reg.*
- Rectorem sancti Spiritus gratiam petere necesse est. ibid.*
- Debet quisque proprias virtutes perpendere, ac pro qualitate virium suarum curam aliorum suscipere: ne dũ delectatur loco gloria, fiat subditis autor ruina: & qui grauat ponderis suarum, velit fieri iudex alienarum culparum. durum est enim, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat vitæ alienæ. Chryf. sup. Eccl.*

Episcopatus.

E piscopi sacris literis eruditi sint. Hier. ad Paul.

Episcopus, ecclesiæ lumen est. idem aduers. Lucif.

Episcopo errante, magnus in ecclesia error. ibid.

Episcopi patres sint, non domini. idem in Epithap. Paul.

Episcopi locũ Apostolorum tenent. idem ad Marcel.

V iij

EPISCOPATUS.

- Tam episcopo, quàm laico non licet, quod non licet Christiano. idem aduer. Lucifer.*
- Episcopus, ecclesiæ condimentū est. ibid.*
- Non omnes Episcopi, Episcopi sunt. idem ad Heliod.*
- Episcoporum grandis est honor, sed grande pondus huius honoris. Gregor. in Euang. Homil. 34.*
- Episcopus eligitur, ut sit intercessor ad Dominum pro populo. idem ex regist.*
- Episcopi violenter à suis locis expulsi, ab aliis sunt recipiendi. ibidem.*
- Episcopus ad exemplum Christi debet habere curam orphanorum, & viduarum. ibid.*
- Episcoporum sedes propter hostiles incursus mutari solent. ibidem.*
- Episcopus conuiuio occupatus corripiendus est. ibid.*
- Episcopus debet potius animarum lucris intendere, quàm temporalibus. ibid.*
- Pro iniuria propria Episcopo aliquem excommunicare non licet. ibid.*
- Eligendus in Episcopum debet esse Deo gratus, & hominibus. ibid.*
- In electione Episcopi communi utilitati, non suo commo quisque prospiciat. ibid.*
- Episcopus verborum correptione, non verberibus tumeri debet. ibid.*
- In episcopali ceruice nihil splendidius fulget, quàm hamilitas. ibidem.*
- Episcopi officium est, in ecclesiæ unitatem reducere, qui à fidei veritate dissentiunt. idē in regist.*
- Episcopi exhibeāt in opere quod significant in nomine. ibid.*
- Episcopi ecclesiæ dicuntur astracali. ibid.*
- De rebus, quas Episcopus ante ordinationem habebat, potest testari. ibid.*
- Episcopus non solum lectioni, & orationi: sed & eleemosynis vacare debet. ibid.*
- Episcopus in causis pauperum exercendus est, vel saltem bona sit voluntatis. ibid.*
- Episcopus tenetur scandalū datum auferre. ibid.*

- Episcopo egroto sufficiatur vicegerens. ibid.*
- Nullus episcopus propter infirmitatem est deponendus. ibid.*
- Tres sunt pastoris voces: suavis, dulcis, & alta: suavis ad infirmum: dulcis ad morientem: ad surdū pertinet alta. Hug. de Clausstr. ani.*
- Episcopus, ecclesie lucerna est. Basil. in epist.*
- Episcopus iuramenta purgare potest. Greg. in Reg.*
- Episcopus causas clericorum non nisi cum senioribus audiat. ibid.*
- Episcopi necessarij sunt in Episcopi consecratione. ibid.*
- Episcopus unius diœcesis, vel prouinciæ, nihil in aliena diœcesi, vel prouincia exerceat. ibidem.*
- Quilibet episcopus priuilegium suæ dignitatis seruare debet. ibidem.*
- Qui episcopatum ad gloriam honoris querit, non ad ministerium querit. Greg. in Past.*
- Duos episcopatus in unum redigere episcopatum catholica potest autoritas. idem in Reg.*
- Episcopus, id est, speculator. August. de Ciuit. Dei. lib. I. cap. 9.*
- Episcopus ne cum alio Episcopo in eadem sede simul sedeat. idem epist. 110.*
- Episcopi munus, ut hac vita nihil difficilius, ita apud Deum nihil beatius. idem epist. 124.*
- Episcopi est, posse contradicentes conuincere. idem contra Cresc. cap. 9.*
- Episcopi custodes sunt ecclesie. idem in Psal. 126.*
- Episcopi in locum Apostolorum successere. Augustin. in psal. 45.*

Prædicatio.

Verbum Dei audire & non facere, etiam utile est. Chrysostomus sup. Matt. hom. 13.

Verba salutis sapius audita, reprobis vilescunt. Bern. in die Apost.

Prædicandi officium uiris non mulieribus commissum est. Amb. in epist. ad Rom.

PRÆDICATIO.

- Prædicatio cum puritate mentis, Deo accepta est. Bern. sup. Cant. ser. 63.*
- Prædicatio cū impuritate mentis, Deo odibilis est. ibid.*
- Prædicationis fructus magis necessarius est, quàm contemplationis. idem super Cantic. serm. 9.*
- Prædicator plus intendere debet, ad imbuenda corda, quàm ad exprimenda verba. idem sup. Cant. ser. 16.*
- Verbū Dei aliter sapit electis, aliter reprobis. Bern. de verb. Abach.*
- Verbi Dei impletio, cibus & pastus eius est. idem sup. Cāt. serm. 61.*
- Concionari mortuis auribus, tædiosa res est. Chr. sup. Gen. hom. 6.*
- Concionandum est ad horam. idem super epist. ad Rom. sermon. 17.*
- Iuvenes etiam rectè sapientes non debent incautè ad prædicandum prosilire. Gregor. 10. mor.*
- Multi verbis prædicant, quæ moribus impugnant. idem in*
- Past.*
- Infirmis mentibus non debent alta prædicari. ibid.*
- Idem prædicant lex, Propheta & Euangelium, & Apostoli. idem lib. 1. sup. Ezech. Ut seruetur veritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo viuendi. ibid.*
- Prædicans Iesum, debet eius passiones imitari. idem super 1. Reg.*
- Deus rudes prius prædicatione non aperta docuit. idem 28. Mor.*
- Prædicatio non facile accipitur eius, qui moribus leuis esse videtur. idem libro 1. super Ezech.*
- Laudem de prædicatione quaerere, est rem magnam vili pretio venundare. idem libro 2. sup. Ezech.*
- Ignari literarum debent prædicatione instrui. idē in Reg.*
- Prædicator audientis modum consideret. idem 17. mor.*
- Prædicator prius euellat nociua ab auditorum auribus, & postea plantet utilia. ibidem 18. mor.*

- Prædicator causarum origines, à sacris paginis sumat. *ibid.*
- Cum auditores prædicantium vitam suspiciunt, vim prædicationis necessario admirantur. *idem 19. mor.*
- Boni prædicatores honorem propter elationem fugiunt, licet honorari propter imitationem velint. *ibid.*
- Prædicatores non sibi tribuant profectum auditorum, sed Deo. *idem 19. mor.*
- Prædicator verba auribus dare potest, aperire corda non potest. *ibid.*
- Dum doctrina discretio à prædicatore cautè custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. *ibidem.*
- Forma bellica, prædicatoribus est seruanda. *idem 31. mor.*
- Prædicatores sancti propter persecutionem à prædicatione non desistunt. *ibid.*
- Inanis gloria saepe inuadit prædicatores. *idem in past.*
- Prædicator post aliorum curationem, ad seipsum redeat. *ibidem.*
- Quantò auditores in charitate proficiunt, tantò prædicatoribus gratia datur. *idem 12. mor.*
- Prædicator, sanguinis iusti cadentis reus erit, si tacuerit. *ibidem.*
- Prædicatores ponunt contra demones, insidias, castra, & munitiones. *ibid.*
- Prædicator potest petere sumptus & alimenta. *idem sup. Euang. Hom. 18.*
- Prædicator meritum accipit, etiam si auditores non conuertantur. *idem in reg.*
- Prædicator carnalis, dicitur lucerna cæca. *idem super 1. Reg.*
- Prædicator in ordine prædicationis perfectus non est, si contemplationis reuelatione caruerit. *ibid.*
- Prædicator circumstantias considerare debet. *ibidem.*
- Prædicator in umbra Redemptoris requiem habet. *ibid.*
- Prædicatores falsi mel in lingua, non sub lingua portant. *idē.*
- Prædicare nihil est, si corde dissentiat. *Aug. sup. Psal. 57.*
- Frustra prædicatur, nisi Dominus det incrementum. *idem*

- sup. Psalm. 125.*
Prædicatio Christi bona est à quocunque fiat. idem contr. Epist. Parm.
Prædicatores ex omnibus gentibus sunt eligendi . idem sup. Psalm. 67.
Prædicatoribus dandum est liberalius cateris egentibus . idem sup. Psalm. 103.
- Christianus.
- C**hristianus semper patitur persecutionem. Hieron. ad Hel.
 Christianus à bono opere cessans, vix se excusabit apud Dominum. idem in Euang. Homil. 18.
 Christiani sunt membra Christi. Greg. in reg.
 Christianus est lux, sal, fermentum. Chrysof. sup. Ioan. Homil. 52.
 Christianorum spes in futuris est. idem ad Colof. ferm.
 Christianum non faciunt parietes. Aug. li. 8. cōfess. cap. 1.
 Christiani non pugnando, sed moriendo vincunt. idem E-
- pist. 42.*
Christianus non generatur, sed fit. idem lib. quæst. ex nouo testament.
Christianorum dignitas non in terra, sed in calo posita est . idem lib. quæst. ex utroque.
Nec captiuitas Christianis nocet, quoniam illic Deū suum inueniunt. Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 14.
Per malos Christianos nemo se excusare potest, ne fiat Christianus. idem sup. Psalm. 25.
Nihil periculosius falsis Christianis. idem sup. Psalm. 53.
- Fides & Fidelis.
- F**idelis totum mundum habet, cum Deum habeat. Aug. lib. 5. confess. cap. 4.
 Fides indubitata arduè ad Deū reperitur. Hier. aduers. Lucif.
 Fides est simplicitas mentis, & deuotio animæ ad Dominū. ibidem.
 Accedere ad Deum est illi credere. Aug. aduers. Iud.
 Fides, spes & charitas sunt spi-

- ritalis adificij porta. Gregor. sup. Ezech. Hom. 19.*
Atrium spiritualis adificij est multitudo fidelium populorum. ibid. sup. Ezech. Hom. 2.2.
Fidelis in modico censetur dignus munere ampliori. Ber. Semper maior est fides, quã pœnitentia reponit. Lact. lib. 5.
Dormiens fides censura cœlesti erigitur. Cyp. de lapsis.
Fides vera nunquam turbatur. Amb. de fide contr. Arrianos.
Fides præcedit deuotionem. ibidem lib. de Ioseph.
Fides inexercitata citò languescit. ibid. in Psal. 118.
Fides animæ redemptio est. ibidem lib. 1. epist. 1.
Fides est bonorum omnium fundamentum. ibid. de fide.
Fides una est, nõ multa. ibidem lib. 13. de Trin. cap. 2.
Quandiu homo altiora scrutari non potest, fide uiuat. ibidem de Ago.
Fides nostra sine initio est. ibid. in quæst. ex utroque.
Fides nisi præcedat, bona vita sequi non potest. ibid. de fide
- et oper.*
Fides potestati terrena non est subdita. ibi. in exposit. quart. quæst.
Fides excitat voluntatem ad exercitium. ibidẽ in quæstio. ex utroque.
Fides omnem differentiam sexus, conditionis, et generis tollit. idem.
Fides in rebus humanis necessaria est. ibidem de fide rerũ inuis.
Ratio subsequatur fidem, ut intelligat fidelis quid credat. ibid. in quæst. ex utroque.
Fidem in extremis suscipere non satis tutum est. ibid.
Vires fidei tentatione discuntur. ibid. in Psal. 36.
Fidei opus est dilectio. ibidem in Psal. 31.
Fidem Domino non seruans seipsum fraudat. ibid. tract. 3. in exposit. in epist. 6. Ioan.
Fides alia magnam scripturarum cognitionem habet, alia non magnam habet. ibid. ser. 139. de temp.
Sicut cuiq; à Deo parata est mēsurā fidei, sic quisque profi-

FIDES ET FIDELIS.

- cit. ibi. serm. 144. de temp.* Fideles nos esse audemus dicere, iustos non item. *ibidem in Psalm. 32.*
- Omnia temporaliter gesta à Domino nostro Iesu Christo fidem nobis inferunt. ibi. ser. 19 de verb. Domini.* Fidelis hoc tantū gaudet, quòd nomen suum scriptum est in calo. *Aug. in Psalm. 130.*
- Fides ex auditu, ex visu confirmatio est. Bern. sup. Cant. sermo. 6.* Fideles persecutes, foueam sibi faciunt. *ibid. super Psalm. 5.*
- Credere, intelligere, & facere cōsequuntur. Basil. de baptisf.* Cum Christus se nobis ostenderit, fides finietur. *ibid.*
- Deus non glorificatur absque fide in Christum. Basil. in Apolog.* Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. *ibidem in Euangel. Hom. 26.*
- Qui Deum fide tenent, adhuc speciem ignorant. Gregor. 16. mor.* Vera fides est, quæ verbis credit, moribus non contradicit. *ibidem in Euangel. Homil. 29.*
- Plurimi fidem tenent, vitam fidei non tenent. ibidem 26. mor.* Fide carens, iustus esse non potest. *Greg. sup. sept. Psalm.*
- Deus militibus suis ante omnia fidei fortitudinem præbet. ibid. 31. mor.* Meritò fidei bellorum paratur victoria. *ibid. ex regist.*
- Nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscet. ibid. 35. mor.* Fides præcepta bonis operibus est exercenda. *ibid.*
- Non charitas fidem, sed fides charitatem præcedit. ibidem super Ezech.* Fidei nostræ sacramenta aliis sublata, aliis sunt reuelata. *ibidem super 1. Reg.*
- Fideles miracula non quarant. August. libr. 4. de consensu Euang. cap. 9.* Fide velut fama Deum cognoscimus. *ibid.*
- Fundamentum animæ humanæ est fides. *Greg. 28. mor.*

- Auditus precedit visum, & fides visionem.* Bernar. super Cant. serm. 45.
- Dei visio fidei premiū est.* August. 22. de Civ. Dei. cap. 29.
- Mysteria magna fidei cognoscetes, ea maioribus communicent.* Bern. sup. Cant. ser. 33.
- Oculus fidei thesaurum inuenit absconditum.* Bernard. in Psal. Qui habitat. serm. 17.
- Fera & plena fides uniuersa precepta complectitur.* Bern.
- Diuina credenda, non discutienda.* Chrysoft. sup. epist. ad Timoth. 1. cap. 1. hom. 1.
- Fides in Deo secura anchora.* Chryso. sup. Gen. 6. hom. 25.
- Fides, lumen animarum est.* ibi. sup. Matth. 2. hom. 2.
- Fides recta nihil proficit, si vita praua est.* ibidem. super Ioan. 11. hom. 62.
- Fide persuadet Deus, non rationibus.* ibid. sup. epist. ad Corinth. cap. 1. hom. 4.
- Fides scutum est.* ibidem super Epist. Paul. ad Ephes. cap. 8. serm. 22.
- Fidei proprium, nunquam omnino turbari.* ibid. sup. epist.
- ad Tim. cap. 1. hom. 1.*
- Fides animam facit quiescere.* ibidem.
- Fides petra infracta est.* ibidem sup. epist. ad Timoth. cap. 6. hom. 17.
- Credere Deo oportet sine iuramento.* Chryso. in epist. Paul. ad Heb. cap. 6. hom. 11.
- Credunt quidam quando fidei nulla utilitas.* Chryso. in epist. ad Colos. cap. 1. serm.
- Credens, omnia patitur.* ibidem super epist. ad Thessal. cap. 1. Hom. 1.
- Fides non est nostrū opus.* Chrysoft. in Act. Apost. cap. 14. Hom. 30.
- Fide indigēt quæ rationem humanam excedunt.* ibidem in epist. prior. cap. 1. ad Corinth. homil. 4.
- Fides mater signorum.* ibidem in epist. prior. cap. 12. ad Corinth. hom. 29.
- Fides certior ratione est.* ibid. super Epist. ad Coloss. cap. 1. hom. 4.
- Fides & spes, mutua sibi vice coniuncta sunt.* ibi. super epistol. ad Heb. cap. 1. hom. 2.

FIDES, ET FIDELIS.

- Fides ex rebus ipsis elicitur. ibi. Super Epist. ad Timot. cap. 1. hom. 1.*
- Fides contraria cogitationibus vagantibus. ibidem super Epist. ad Hebr. cap. 13.*
- Deo credidisse, Deum audisse est. Bern. sup. Cant. serm. 4.*
- Fidelis, qui nec sibi credit, nec in se sperat. Bernard. in vigil. nat. Domin. serm. 5.*
- Fideli homini totus mundus divitiarum est. ibidem super Cant. serm. 22.*
- Fides suadenda, non imponenda. ibid. sup. Cant. serm. 63.*
- Fides sola absque baptismo in necessitate sufficit ad salutem. ibid. in epist.*
- Fidei vita, charitas est. ibidem in die sanct. Pasch. serm. 2.*
- Fide mutandus est oculus, quo Deus videndus est. ibid. sup. Cant. serm. 23.*
- Credendo sanatur anima. August. confess. lib. 6. cap. 4.*
- Credere aliud est ab intelligere. ibidem lib. 2. de liber. arbitr. cap. 2.*
- Præius credendum, quàm intelligendum. ibidem.*
- Credit frustra, qui non amat. August. in Enchir. ad Laurent. cap. 17.*
- Credere velle dat ipse Deus. ibi. de spiritu, & litera, cap. 34.*
- Credimus, quia non videmus. ibid. lib. 13. de Trinit. cap. 1.*
- Non omne credere, bonum est. ibidem de spiritu, & litera. cap. 3.*
- Credere omnia, aequè vitiosum, ut nihil credere. ibid. de ver. & fals. pœnit. cap. 20.*
- Quantò est occultius, quod creditur, tantò maior est merces. ibidem in quæst. ex utroque testam. 22.*
- Nullus credit inuitus. ibid. lib. 1. ad Simplic. quæst. 2.*
- Credere sapientibus est tutissimum. ibid. de utilit. credend. cap. 12.*
- Credere in Deum, Dei donum est. ibidem de spirit. & anim. cap. 18.*
- Qui credit, iam surrexit. ibid. expos. in euang. Ioan. cap. 15. tract. 22.*
- Credendo venimus ad Deum. ibidem. cap. 8.*
- Credensium signum, est acceptio spiritus*

- Spiritus sancti. ibid. in quæst. ex utroque. 122.*
- Credentibus humana non negligenda auxilia. ibidem in quæst. sup. Gen. 102.*
- Credentes tardè, dilationis pœnitebit. ibid. in quæst. ex utroque. 123.*
- Credulitas via est ad religionē. ibid. de utilit. cred. cap. 8.*
- Fides ab eo, quod fit. August. epist. 19.*
- Fides etiam hosti seruanda. ibid. epist. 205.*
- Fides est bonorum omnium fundamentum. ibid. libr. de fide. cap. 1.*
- Fides tollitur, si non est assensio. ibid. in Enchir. ad Laur. cap. 20.*
- Fides electorum, aut nunquam deficiet, aut statim reparatur. August. de correct. & grat.*
- Fidei opus est dilectio. ibid. super Psal. 31.*
- Fidei cuique mensura est sua. ibid. de temp. ser. 144.*
- Ad fidem nos omnia facta Christi inuitant. idē de verb. Dom. ser. 18.*
- Fides visibilium negligens, invisibilibus inhiat. idem Epist. 31.*
- Fides una est, qua omnes saluari est necesse. idem libr. 2. cont. Arrian.*
- Fides perfecta rarissimè inuenitur. idem cont. Manich.*
- Fide euacuata, nulla remanet iustitia. idem epist. 95.*
- Fidem posse habere omnium est, sed habere solius gratia Dei, idem 1. de prædest.*
- Fide meremur scire quod credimus. idem de morib. eccles.*
- Fides animam Deo subiicit. idē de agone Christ.*
- Omnes fideles Apostolorum dicuntur filij. Grego. super 7. psal.*
- Omnes fideles unum sunt in Christo. idem in reg.*
- Omnes fideles corpus constituunt ecclesie. ibid.*

Opera bona, & mala.

Opus bonum intentio facit. Aug. sup. psal. 31.

Operum bonorum initium, confessio malorum est. idem sup.

X

OPERA BONA, ET MALA.

- Euang. Ioan.*
 Opera misericordiae sunt semina
 futurae messis. idem quaest. 4.
 Boni operis sollicitudo contem-
 plationi nocet. Gregor. sup. 1.
 Reg.
- Ut opera digniora videantur,*
 necesse est, ut indigna repu-
 tentur. idem idem 5. mor.
- Vnusquisque pro operibus suis*
 mercedem accipiet, nec pos-
 sunt in die iudicij aliorum vir-
 tutes vitia subleuare. Hier.
 in epist.
- In opere perfectus non est, cui*
 adhuc linguae prauitas contra-
 dicit: nec in sermone laudabi-
 lis, qui hoc quod loquitur, o-
 pere non ostendit. Greg. in mor.
- Actus nostri causa, etsi omni-*
 bus non datur, tamen ab om-
 nibus examinatur. Amb.
- In operibus nostris omnibus nos*
 & non Deum iuuamus. Grego.
 15. mor.
- Sicut vestimentum corpus, ita*
 bona opera protegunt animam.
 idem 16. mor.
- Opera interiora nostra solius*
 Dei oculis patent. idem 18. mor.
- Bona opera occultentur studio,*
 sed necessitate publicentur.
 idem.
- Opus trina consideratione debet*
 praeuenire, id est, an liceat, de-
 ceat, expediat. Bern. de inter.
 domi.
- Operationes indicant naturas.*
 Basil. in Epist.
- Aliud est opus ex praecepto a-*
 liud ex affectu facere. Grego.
 19. mor.
- Virtus in manu, magnitudo*
 est in operatione. idem libro
 20. mor.
- Super fidem opera construun-*
 tur. idem 25. mor.
- Ecclesia nunc exigit operum me-*
 rita, non virtutum signa. idem
 27. mor.
- Multi fidei, quam credunt, ope-*
 ribus contradicunt. idem 29.
 mor.
- Secretorum Dei inter homines*
 operum diuersitas. ibid.
- Bonum opus plerumque publicum*
 est, cum occulte fit, & occul-
 tum cum sit publice. idem sup.
 psal.
- Quidam bona opera facere stit-*
 dent, ut gratiam alienae ope-
 rationis obnubilent. ibidem.

- Mercēs ex bono opere quaesita, ex malo perditur. idem sup. Ezech.*
- Opus Dei homo est, opus autem hominis, vitium. idem in reg.*
- Bonīs operibus auxiliū praestans mercedis est particeps. ibidem.*
- Opus bonum lumen est. idem sup. 1. Reg.*
- Opera patrum filiis prosunt. ibidem.*
- Opera libera, non seruilia probantur à Domino. Ambr. ser. 18.*
- Opera magis suadent, quàm verba. Amb. ad Timoth.*
- Opera nostra munda sunt, cùm superna fiunt intentione. August. libr. 2. de serm. Domini. in monte.*
- Opera fidem consequi, non praecedere debent. idem ad Simpl. quaest. 2.*
- Non opera, sed fides iustos ab iniustis discernit. idē 3. cont. Epist. Gela.*
- Opera recta fructus noster, quē reddimus agricolae. idem super psalm. 118.*
- Opera nostra bona, Dei sunt opera. idem de spirit. & anima.*
- Opera nostra laudanda sunt, si finis in quem fiunt, laudabilis est. idem lib. 2. de morib. Manich.*
- Opera bona, non tantum spirat, sed perficit Deus. idem Epist. 143.*
- Opera bona faciendā, quia iustitia id requirit. Aug. super Epist. ad Galat.*
- Opera bona nostra spectent homines, & non spectent. idem lib. 2. de ser. Domini in monte.*
- Bona opera multa facit in nobis Deus, quae nō facit homo: nulla autem facit homo, quae non faciat Deus. idem lib. 2. cont. Epist. Pelag.*
- Secundum opera quae fecit, non quae facturus erat, iudicabitur homo. idem Epist. 107.*
- Cures prius facere, quàm docere: & sic dabis voci tuae vocē virtutis. Bernar. super Cant. serm. 60.*
- Opera misericordiae sola, in districto examine laudari merentur. idem de pass. Domini.*
- Salutis nostrae opus ipse simul cooperantur, Deus, Ange-*

VIRGINITAS.

- gelus homo. Bern. sup. Cant. *Virgines rarò procedant. idem*
serm. 78. ad Demetr.
- Opera bona non sunt remissè fa-*
cienda. Chrysof. sup. Ioan. Ho-
mil. 79. Virgines sunt Angeli in ter-
ris. idem ad Eustoch.
- Opera misericordiae cum beni-*
gnitate, & hilaritate debent
fieri. Greg. 21. mor. Virginitas difficilè seruatur.
ibidem.
- Qui dat, & non dimittit, nullã*
misericordiam facit. idem 22.
mor. Virgo periclitatur in conuiuio
secularium. idem de vitand.
susp. contub.
- Misericordiae opera, & hìc iu-*
uant, & in futurũ præmiant
ficientem. idem in regist. Virginitas dexter, nuptiae sini-
ster oculus. idẽ aduers. Iouin.
- Virginitas.*
Virginibus insidet Chri-
stus. Hier. ad Eustoch. Virginitas definitio est, sanctum
esse corpore, & spiritu. idem
ad Nep. Virgines non sunt omnes, quae
simulant virginitatem. ibid.
Virgines orbatas locare connu-
bio, liberalitatis est. Amb. 2.
Offic. Virginitas non pudica, quae le-
ge tenetur, nec casta, quae me-
tu cogitur: nec honesta, quae
mercede conducitur. idem de
Virginita. Virgo habitu tantum, bis adul-
tera est. idem ad Virgin. laps.
Virginibus solis palmam publi-
cae salutis scriptura dedit. idẽ
in apolog. David. Virginitas imperari non potest.
idem de Virg.

Virgines viuunt cœlestem vitam in terris. ibid.

Fœlicior est mulier nupta, quàm virgo nuptura. Augustin. de sanct. Virg.

Virginitas superba deterior est, quàm humile coniugium. idē Epist. 99.

Virgines corpore, & mente prudentes sint. Bernard. ad soror.

Virgines de suis meritis gloriantes hypocritis comparantur. ibid.

Virgo cum deuotione reddat quæ Deo promisit. idem serm. 26.

Virgo non rideat immoderatè. ibidem.

Virginitas laudabilis, sed humilitas necessaria, & ipsarum pulchra permixtio. idem sup. Missus est. Homil. 1.

Virginitas consulitur, humilitas verò præcipitur. ibid.

Virgo etiam eunuchos vitet. ibidem.

Virginis anima, speculum est. Basil. de Virg.

Virginitas regenerationis semē. ibidem.

Virginitas est naturalis, &

amissa irrecuperabilis. ibid.

Virginitas cum coniuge comparata, semper primas partes tenuit. Chrysof. serm. quod reg. fœm. vir cohabit.

Virginitas secum sororem elemosynam habet. idem de vir. Homil. 9.

Virginitatis dignitas in Paradiso. idem sup. Genes. 4. Homil. 18.

Virginitatis custos, secessio. idē de continent. Ioseph. serm.

Virginitatem exercere, res stupenda. idem sup. Epistol. ad Rom. 7. serm. 13.

Virgo eam, quæ in connubio est, ne despiciat. idē sup. Epist. 12. Homil. 30. ad Corinth.

Virgo à bello nunquam cessat. idem de pœnit. Homil. 9.

Virginitas non est de præcepto. Greg. lib. 15. mor.

Virginitas vera non est, si foris, & intus non est. idem sup. 1. Reg.

Prophetia.

Propheta mentalibus oculis futura viderunt. Chryf.

PROPHEȚIA.

- sup. Genes. Homil. 12.*
 Prophetarum ora sunt Dei os.
idem de verb. Esaia. Hom. 2.
 Prophetarum siletium, signum
 est iræ diuinæ. *idem de verb.*
Esaia. Homil. 4.
 Prophetæ aliqua Euangelistis
 dicenda seruauerunt. *idem*
sup. Matth. Homil. 12.
 Prophetæ in vita rarò accepti.
idem sup. Matth. Homil. 41.
 Prophetæ loquuti sunt, scripse-
 runt & præfigurauerunt fu-
 tura, *idem sup. Epistol. ad*
Roman. serm. 1.
 Prophetæ suos nõ derelinquunt,
 etsi calumniis vexentur. *idem*
sup. Epist. ad Rom. serm. 14.
 Prophetæ adhuc hodie nobiscũ
 loquuntur. *idem de elemos.*
sermo.
 Prophetia plus mouet, quàm
 signum. *idem sup. Ioan. Ho-*
mil. 18.
 Prophetia non solum de futu-
 ris, sed & de præteritis enun-
 tiat. *Greg. 4. mor.*
 Prophetia non est, nisi intelliga-
 tur quod ostenditur, vel au-
 ditur. *idem 11. mor.*
 Prophetiæ moris est, subito mu-
 tare materiam. *idem sup. E-*
Zechie. Sermo. 1.
 Non omnes prophetae sanctita-
 tis metam attingunt. *idem*
26. mor.
 Prophetæ non minus verbo,
 quàm scripto, & exẽplo ter-
 ram rigauerunt. *ibid.*
 In propheta locutione alter est
 qui præsidet, alter qui obse-
 quitur. *idem super Cantic.*
Homil. 2.
 In prophetis verbis res, & ver-
 ba rebus exponuntur. *ibid.*
 Prophetæ omnes uno propheta-
 runt spiritu. *August. de con-*
sens. Euang. lib. 3.
 Prophetarum officium est, ora-
 re pro populo. *idem in Quæst.*
ex vet. Test.
 Prophetica autoritas omnibus
 cateris scriptis antiquior est.
idem de Ciuit. Dei lib. 18.
 Prophetæ triplices, Iudæorum,
 Gentium, & veritatis. *idem*
lib. 19. contra Faust. Manich.
 Multa prophetata contra deos
 falsos, at nihil contra Deum
 verum. *idem 11. de Trinit.*
 Quicquid futuram ecclesiam
 significat, prophetia est. *idem.*

Gratia, & Benedictio.

Gratia Dei, cibus animæ est. Ber. sup. Cant. ser. 55.

Gratiam duplicem consistetur ecclesia: prauentem, & subsequentem. idem sup. Cat. serm. 67.

Gratiam percepisse, multis non profuit eo, quod temperamentum de veritate pariter non acceperunt. idem super Cant. sermo. 74.

Quantum quis crescit in gratiam, tantum in fiduciam dilatatur. idem super Cant. serm. 3.

Querere Deum non potest anima, nisi praueniatur, ut querat. idem super Cantic. serm. 85.

Gratia Dei inuictos efficit. Chrysostom. sup. Genes. 1. Homil. 4.

Gratia saluat, & laborum retributiones dat. idem sup. Gen. 7. Hom. 24.

Gratia Dei murus inexpugnabilis. idem sup. Genes. 21. homil. 46.

Gratiam dare, Dei est: homini-

nis, fidem exhibere. idem sup. Ioan. 1. hom. 9.

Nemo admittit Deum, nisi deceptus: nemo querit, nisi admonitus: nemo inuenit, nisi purgatus. Aug. in Soliloq.

Gratia iuste animam vocat: tentatio interrogat. Greg. 20. Mor.

Gratiæ gratis data dantur diuersis diuersimodè. idem 24. mor.

Gratia gratis data conuersis plerisque dantur. ibid.

Dominus gratia aliquem replens eius vitæ in lamentum conuertit. idem 27. mor.

Ex Dei gratia homo veterem hominem exiit. idem 31. mor.

Nullus primam gratiam meretur. idem 33. mor.

Punitione graui dignus est, qui sepius Dei gratiam contempserit. idem sup. Euag. hom. 37.

Gratia diuina adscribitur omne, quod prosperè à nobis geritur. idem sup. 1. Reg.

Gratia Spiritus sancti pluribus datur ad bene viuendum, non autem ad bene docendum. ibidem.

X iij

O B E D I E N T I A.

Benedictio Dei ad fecunditatem valet. Aug. de Genes. ad lit. imperf. cap. 15.

Benedictio sacerdotalis magni aestimanda. idē cap. 9. Quæst. ex utroque.

Benedictiones multe sunt, & omnes à Deo. idem Psal. 66.

Gratia Dei, non nostra potestate in melius mutamur. idem lib. 1. Retract. cap. 22.

Gratia diuina etiam reluctatibus datur. idem epist. 106.

Non nisi magna Dei gratia terreni corporis vincemus errores. idem epist. 91.

Gratia non solum adiuuat iustum, sed etiam iustificat impium. idem lib. de Patient. cap. 20.

Gratia facit, ut peccatum nobis non dominetur. idem lib. de Contin. cap. 4.

Obedientia.

EX GRÆCIS

Quanto quis diligentius obsequitur, tanto maiorem gratiã obtinebit. *Aristot. Oecon.*

Legibus obtempera. Demetrius Phaler.

Nullũ est maius, quàm inobedientia, malum. apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam causam adepti sumus, quàm ob præstitam obedientiam principi. Xenoph. apud Stob.

Obedientia ciuium, fœlicitas urbis. ibid.

EX LATINIS.

DEo parère, libertas est. *Senec. de vit. beat.*

Corruptitur, atque dissoluitur imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non considerato respondet. Gel. lib. 1.

Maior est obsequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. Iun. in Paneg.

Suis quique parent placidius. Curt. lib. 6.

Vtilius parère dicto, quàm asferre consilium. idem lib. 7.

Obsequio mitigantur imperia. idem lib. 8.

Bis peccas, cum peccanti obsequiū accommodas. Pub. Mim.

Bonus animus nunquā erranti obsequium accommodat. idē.

Potentiori omnia parēt. in hist. Sax.

Multa mala sequuntur ex impunitate. Liu. lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obediens, quale sit, quod præcipitur: hoc solum contentus, quod præcipitur. *Bern.*

Obedientia nō seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, nō timore pœnæ, sed amore iustitiæ. Greg. 12. mor.

Obedientia victimis verè præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiā verò voluntas propria mactatur. Greg. 35. mor.

Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & se totū intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. Ber. de præcep. & discipl.

Non est dubium, quin ampliorcm gratiam mereatur qui paratum se exhibeat ante mandatum, quàm qui obedire satagit post mandatum. idem in ferm.

Sola est, quæ fidei possidet meritum, obedientia. apud Iurisperitos.

Obediens in gradibus mitius punitur. ibidem.

Obediētia sola est, quæ Deo hominem conciliat. Ansel. super epist. ad Hebr.

Obedientia virtutum omnium mater, & custos. Aug. 4. de Ciuit. Dei.

Obedientia maius bonū, quàm continentia. idem de bonor. coniug.

Nullum malum debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.

Aliquod bonū debet aliquando per obedientiam intermitteri. ibidem.

Obedientia aliquando si de suo quid nō habeat, minima est. ibidem.

Obedientia dilatio post citationem ostendit hominem culpabilem. idem ex Reg. lib. 5.

SACRIFICIUM, ET ALTARE.

- Obedientia vincimus demones, ceteris virtutibus impugnamus. idem in 1. Reg.*
- Adam non furto, non homicidio, non rapina, sed inobedientia corrui. idem in 1. Reg.*
- Obediendum est Deo etiam ratione non data. Aug. in sent. suis.*
- Obediētia bonum in primo declaratur homine, & illius precepto. idem in psal. 70.*
- Inobedientia nō tam pensanda est, quā intentio inobedientis. Ber. de precep. & discip.*
- Obedientia amica salutis. Bern. in Declam.*
- Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de precept. & discipl.*
- Obedientia molesta est suspicari de omni precepto. ibid.*
- Obedientia falsus nummus, propria voluntas: bonus, charitas. idē in die sanct. And. ser. 1.*
- Oculum, & aurem, quos inobedientia clausit, aperiat obedientia. idē sup. Cant. ser. 22.*
- Obediendū Deo absque signis.*
- Chrysoſto. sup. Act. Apost. hom. 15.*
- Obediētia speculum, Christus. Ber. de Grad. humil.*
- Obedientiam fides exigit. Chr. ser. 27. sup. epist. ad Rom.*
- Obediēdum propter Deum hominibus. idem super Matth. hom. 21.*
- Sacrificium, & altare.
- O**fficium diuinum ordinatē, reuerenter, & attentē dicendum est. Ber. sup. Cant. ser. 8.
- Sacrificia stultorum, ignis solum alimēta sunt. Pitt. apud Stobaum.*
- Sacrificātium mens, non res attenditur. Plin. Sen. in prolog.*
- Oportet virum, qui admiratione dignus haberi velit, sacrificandi studiosum esse, non quod sumptuose, sed quod crebro hunc honorem numini tribuat: illud enim diuitiarum, hoc pietatis est signum. Theoph. apud Stob.*
- Sacrificandum diis sine parsimonia. ibid.*
- Ceremoniæ obseruandæ sunt.*

- Hier. de epitaph. Nep.
 Cultus quem homo exhibet Deo, non Deo, sed ipsi homini prodest. August. 10. de Ciuit. Dei.
 Altare Dei est ipse populus. Aug. lib. 2. Quæst. sup. Exod.
 Altare spirituale est fides. idẽ lib. 1. de serm. Dom. in monte.
 Altare Dei, cor nostrum est. idẽ lib. 10. de Ciuit. Dei.
 Altare verum, est Christus. idẽ contra Faust. Manich.
 Altare Domini est cor iusti. Greg. in 1. Reg.
 Decimus rerum & dierũ Deo debemus offerre. idẽ in Euang. Hom. 15.
 Offerre se Deo, Christianorum est. Hier. ad Lucinum.
 Oblatio tria debet habere: constantiam virilem, continentiam carnalem, & conscientiam humilem. Bern. in purific. beat. Mar. serm. 1.
 Toties sacrificamus, quoties bonum aliquod, piũque facimus. Lact.
 Sacrificium precum, si quid incepturi sumus, Domino prius offerendum. Chrysoft. sup. Genes. Hom. 65.
 Sacrificium impiũ irritat Deũ. sup. Ioan. Hom. 3.
 Sacrificium Christi semper nos purgat. idẽ sup. Ioan. Homil. 17.
 Sacrificiũ, cibus spiritualis est. idẽ serm.
 Sacrificium, Christus est secundum carnem. idẽ de Cruc. & Lat.
 Si rectè offers, & non rectè diuidis, peccasti. Bern. sup. Cantic. serm. 24.
 Non respicit Deus munera quæ, dantur, sed à quo dantur. Gregor.
 Sacrificiũ Deo acceptabile est, ipsum puro corde laudare. idẽ in Regist.
 Gratum Deo sacrificium est, afflictio contra peccatum. idẽ in Euang. Hom. 9.
 Sacrificium & sacerdotis, & plebis aspernatur Deus, si non adfuerit bona conscientia. Aug. contra Fulg.
 Sacrificium pro peccatis, est spiritus contribulatus. idẽ Quæstio. 83.
 Sacrificia pro mortuis facta

iuvant. idem de Fide.

Pietas.

EX GRÆCIS.
ET LATINIS.

Habet. suos impetus pietas. *Quint. Declam. 6.*

Pietate erga deos sublata, fides etiam ac societas generis humani, & una excellentissima virtus iustitia tollatur necesse est. Cicer. 2. de Nat. deorum.
Pietas Deo grata est. idem 2. de Leg.

Prima pietatis magistra, natura est. in Hist. Sax.

Quò miserius experitur pietas, eò certius ibid.

Sis parùm acutus, modò sis pius. ibidem.

Ad pietatem attinet iusta non subducere mortuis. Eurip. in Hel.

EX SACRIS.

Pietas est verus Dei cultus. *Aug. epist. 52.*

Pietatis gradus, fides. idem super Evang. tract. 22.

Primus gradus pietatis est iste, ut quos auctores tibi voluit esse Deus, honores obsequiis, abstinens cõtumeliis, nec vultu ladenda est pietas parentum. Ambr.

Pietatis genus est impium esse pro Domino. Hiero. ad Marc.

Nemo pietatem amittere debet religioni. idem ad Paulam.

Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet, & valde inutilis est pietas, si scientiæ discretionem careat. Gregor. in Mor.

Est aliqua pietatis pars, velle fieri pium. Erasmi. in epist.

Sub quavis veste bene colitur pietas. ibidem.

Penes Deum nec pietas sine iustitia est, nec sine pietate iustitia. Petr. Chryso. serm. 145.

Rectus ordo est post Deum amare patres & amicos: si tamen necessitas venit, ut utrumque servari non possit, odium in suos, pietas in Deum servanda est. Hier. ad Paul.

Ille bene agit quæ pia sunt, qui scit prius servare quæ iusta sunt: ut collatus in proximos

*miseri cordia riuulus, de iusti-
tiae fonte ducatur. Gregorius
lib. Mor.*

*Perfecta pietas est, quae ante-
quam flectatur precibus, no-
nisi considerare fatigatos. Cas-
siodor. 4. epist.*

*Grandis in suos pietas, impietas
in Deum est. Hier. in epist.*

*Pietatem multi à progenitori-
bus discunt. Chrysosto. super
epist. ad Corinth. Homil. 6.*

*Pietas magnus quaestus est. idē
sup. epist. ad Philip. serm. 9.*

*Pietas recondenda, non aurum.
idē de Miser. serm.*

Deuotio.

Deuotio in frigidis accen-
ditur afflatu, aspectu,
vel memoria spiritalium vi-
rorū. Bern. sup. Cant. ser. 18.

*Deuotio, unguentum est, animae
dolorem leniens. idē super
Cant. serm. 16.*

*Deuotionis, & charitatis fer-
uori, ac dulcedini anhelans,
nihil aliud, quam osculum pe-
tit. idē super Cant. serm. 9.*

Deuota Deo animae vicissim

*apparet, & disparet Christus
sponsus. idē sup. Cant. ser. 31.*

*Deuoti quique semper Deum
orare debent dicēdo: Cito nos
anticipent misericordiae tuae.
idē super Cant. serm. 84.*

*Deuotio est feruor bona volun-
tatis, quem mens cohibere non
valens certis manifestat in-
diciis. Hugo.*

*Melius est deuotum in minori-
bus, quam indoctum in maio-
ribus professionibus inueniri.
Cassio. in collect. Ioan. abbat.*

Conscientia.

EX GRÆCIS.

ET LATINIS.

Sola bona conscientia caret
in vita metu. Bias apud
Stob.

*Sola bona conscientia, libertas
est. Periand. ibid.*

*Consciētia pudefacit. apud Sto-
baum.*

*Bona conscientia prodire vult,
& conspici, ipsas nequitia te-
nebras timet. Sen. epist. 98.*

*Multo negligētius custodit fer-
rum bona conscientia. Quint.*

Declam. 1.

Magna cōſcientia eſt, ſællicitatem meruiſſe. idem Decl. 9.

Conſcientia mille teſtes. ibid.

Stulti malorum conſcientia torquentur, ſapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant. Cicer. 2. de Finib.

Æ recta conſcientia non oportet quæquam in omni vita ſua tranſuerſum unguem diſcedere. Cice. de Attic. lib. 3.

Nobis perſuaſum eſſe debet, ſi deos, hominẽsque calare poſſimus, nihil tamen auarẽ, nihil iniuſtẽ, nihil libidinoſẽ, nihil incontinenter eſſe faciendum honeſta boni, non occulta quærunt. Cicer. 3. Offic.

Conſcientia, graue pondus eſt. idem 3. de Nat. deor.

Nullum theatrum virtuti conſcientia maior eſt. Cic. 2. Triſ.

Conſcientiã à diis immortalibus accepimus, quæ à nobis diuelli nõ poſteſt. Cic. pro Cluẽt.

Si optimorum conſiliorum, atque factorum teſtis in omni vita nobis conſcientia fuerit, ſine ullo metu ſummẽ cum

honeſtate viuemus. ibid.

Conſcientia rectæ voluntatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum. idem ad Torq.

Magna eſt vis conſcientiæ in utranque partẽ ut nec timeant, qui nihil cõmiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerunt. idem pro Milone.

Maior honeſtatis fructus in cõſcientia, quàm in fama reponitur. Plin. Iun. lib. 1. Epiſt.

Nihil ad oſtentionem, omnia ad conſcientiã referenda ſunt, rectique facti, non ex populi ſermone merces, ſed ex facto petenda eſt. ibid.

Multi famam, conſcientiã pauci verentur. idem lib. 3.

Bona conſcientia turbam aduocat: mala etiam in ſolitudine anxia, & ſolicita eſt. Senec. Epiſt. 43.

EX SACRIS.

SI conſcientia criminis mortet, laus mundi parum prodeſt. Aug.

- Bene ſibi conſcius falſis non debet moueri conuictis, nec æſtimare plus ponderis in alieno conuictio, quàm in ſuo teſtimonio. Ambr. de Off.*
- Duo ſunt tibi neceſſaria, conſciẽtia, & fama. conſciẽtia, propter te: fama, propter proximum. idem.*
- In omni, quod dicitur, tacitè ſemper debemus recurrere ad mentem, & interiõrẽ teſtem, & iudicem requirere. Grego. ſup. Ezech. hom. 9.*
- Aduerſus omnes caſus ſola ſufficit bona conſciẽtia. Eraſ. in epiſt.*
- Seiſpſum unusquiſque, & animum ſuum, ſeu erum iudicem ſui ultorem ſcleris, & vindicem criminis habet. Amb. in epiſt. ad Conſt.*
- Nulla pœna grauior pœna conſciẽtia. viſ autem nunquam eſſe triſtis, bene viue. Iſid. lib. 2. Soliloq.*
- Conſciẽtia criminofa eſt, late-re. Amb.*
- Conſciẽtia bona corã Deo ſufficit. Anſel. ſup. epiſt. ad Cor.*
- Conſciẽtia impiorum magna pœna eſt: piorum verò gaudium magnum. idem ſup. epiſt. ad Corint.*
- Faciẽs cõtra conſciẽtiam ædificat ad gehennam. Anſelm. ſup. epiſt. ad Rom.*
- Quid acquiri putatur, ubi bona conſciẽtia perditur? aut in qua parte poſſit homo proficere, ſi innocentia probatus fuerit amiſſiſſe? Caſſi. 4. epiſt.*
- Humana conſciẽtia ſemper in lubrico eſt. Greg. 11. mor.*
- Conſciẽtia ſemper remanet ac-cuſatrix. ibid.*
- Conſciẽtia delictorum eſt maxima omnium afflictionum. idem ſuper 7. pſalm.*
- Liber eſt, quem conſciẽtia non accuſat. idem epiſt. 9.*
- Conſciẽtia mala bene ſperare non poteſt. Auguſtinus in pſalm. 31.*
- Tranquillitate conſciẽtia nihil excogitari beatius poteſt. idem 21. de Ciuit. Dei.*
- Conſciẽtiam malam laudantis præconium non ſanat, nec bonum vulnerat conuictum. idem contra liter. Petil.*
- Cõſciẽtia iudex, Deus eſt. Chry-*

TEMPLVM.

sof. in Symb. Hom. 1.

Conscientia, incorruptus iudex est. idem sup. Gen. hom. 17.

Conscientia, sufficiens magister est. idem sup. Gene. hom. 54.

Conscientia peccati, formidinis mater. idē sup. psal. 50. ho. 1.

Conscientia est codex, in quo quotidiana peccata conscribuntur. idem sup. psalm. 50.

In conscientia nō potest fieri dolus. idem sup. Matt. hom. 13.

Conscientia mala oculum perturbat. idem super Epist. ad Hebr. hom. 18.

Conscientia, tanquam in fraxis aquas repugnat. idem ad popul. Antioch. hom. 41.

Templum.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Omnibus commune asylū
Deorum ara. Eurip. in
Heracl.

*Alius animus fit intrantibus
templum, quàm deorum si-
mulachra ex vicino cernenti.
Senec. epist. 95.*

FESTIVITAS.

EX SACRIS:

Templum Dei, fidelis quis
que est. Greg. sup. Ezech.
hom. 15.

*Templum Dei, est conscientia.
idem sup. Euang. homil. 37.*

Templi decor, est pia habitantium religiositas. Bern.

*Templi Dei facit is, cuius non
est decepta ratio, volūtas per-
uersa, inquinata memoria. i-
dem in Dedic. eccles. serm. 2.*

Festiuitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Viro bono omnis dies festus
est. Diog. apud Plut. de
tranq. anim.

*Festis maximè diebus animo
imperandum est, ut tunc vo-
luptatibus solus abstineat,
cū in illas omnis turba pro-
cubuit. Senec. epist. 18.*

*Non minus iucundi, atque illu-
stres hi dies sunt, quibus con-
seruamur, quàm hi quibus
nascimur, quòd salutis certa
latitia est, nascendi incerta*

con-

conditio, & quòd sine sensu nascimur, cum voluptate conseruamur. Cicer. ad Caton. Luce sacra requiescat humus, requiescat arator: Et graue suspensò vomere cesset humus. Tibul. Eleg. 11.

EX SACRIS.

Festiuitas sempiterna in domo Dei est. Augu. super Psal. 41.

Festiuitatibus sanctorum plures amplius de vanitate, quàm de festiuitate gaudent. Bern. sup. Cant. ferm. 2.

Tria sunt, quae in festiuitatibus sanctorum vigilàter considerare debemus: auxilium sancti, exemplum eius, confusio- nem nostram. Bern. in ferm.

Festum animae sensatae, ieiuniū est. Chrys. de Iacob & Abra.

Admiratio, & Miraculum.

EX GRÆCIS.

Res, quarum natura est, ut casu accidant, mi-

rabiles existunt. Aristot. de Poet. 2.

Quod admirabile est, delectabile est. Arist. Rhet. 3.

Qui rei cuiuslibet inuestigare probabilem rationem satagit. is rerum miracula ubique tollit funditus, & euersit. Plut. Proble. Dec. 5.

Propter admirari cœperunt homines nunc, & primum philosophari. Arist. Met. 1.

Qui dubitat, & admiratur, ignorare videtur. ibid.

Admiratio superuacaneorum statim sequitur necessariorum indulgentiam, eique contubernalis est. Plut. de conuiu. septem Sap.

EX LATINIS.

Sunt maximè mirabilia, quae maximè inspectata. Plin. Iun. lib. 9.

Miracula plerunque affiguntur locis insignibus. Lilius 3. lib. 3.

Quàm magnus admirantium, tam magnus inuidientium populus est. Seuer. de vit. beat.

ADMIRAT. ET MIRACVL.

Auferunt nobis vocem, quæ nascitur. idē libr. 1. de Genes. fieri posse non credimus, & contr. Manich. silentium est, admiratio subita miserorum. Quint. Declam. 9.

Admiratio, quæ maxima est, non parit verba, sed silentiū. Gel. lib. 4.

Et hoc prauum, malignūque est, non admirari hominem admiratione dignum. Plin. Iun. Epist. 1.

EX SACRIS.

Ad mirationem subtrahit paulatim assiduitas experiendi. Aug. Mortuam animam suscitare, maius est miraculum, quam corpus. idē serm. 45. de verb. Domini.

Admiramur multa, quæ non videmus. Chrysof. sup. Epist. ad Corinth. Homil. 8. Diuina mirabilia semper debent considerari per studiū, & nunquam discuti per intellectum. Greg. in mor.

Bona felicitatis pars est, nihil magnopere admirari. Erasmi. in epist. Miracula leguntur in populis, ut credantur, nec in populis tamen, nisi credita legerentur. August. libr. 2. 2. de Ciuita. Dei.

Miraculum dicitur proprie illud, quod contigit contra naturam. apud Iurisper. Dicamus aliquid Deum posse, quod nos fateamur inuestigare non posse, in rebus enim

Miracula ex assiduitate vilescunt. idem super Euangel. Homil. 2. 6.

Admiratio de rebus insperatis

- mirabilibus tota ratio facien-
di est ipsa potestas facienda.
idem.
- Nihil mirabilius in rebus hu-
manis, quàm diligere inimi-
cos .idem confess.lib.
- Quicquid igitur mirabile fit in
hoc mūdo, profectò minus est,
quàm totus hic mundus, id
est, cælum, & terra, & om-
nia, quæ in eis sunt, quæ certè
Deus fecit. nam & omni mi-
raculo, quod fit per hominem,
maius miraculum est homo,
quamuis igitur miracula vi-
sibilium naturarum videndi
assiduitate vilescant: tamen
ea cum sapienter intuemur,
inuisitatissimis, rarisque ma-
iora sunt. Augustinus 12. de
Ciuitate Dei.
- Miracula ut fiant hodie, nulla
necessitas est. Chrysoft. sup.
Matth. Homil. 20.
- Miracula ferè calumnia no-
tantur. idem super Ioann. Ho-
mil. 18.
- Signa ingratis nihil persua-
dent. idem super Matth. Ho-
mil. 41.
- Signorū petitio tentantium est.
- idem super Ioan. Homil. 23.
- Signa incredulis dantur. ibid.
- Signis non habet opus, qui pro-
phetis attendit. Idem sup.
Act. Homil. 19.
- Signum datur, ut rem ipsam
inquiramus. idem sermo. 8. su-
per Epistol. ad Rom.
- Homo prius mutandus est, ut
mutentur opera. Augustin.
serm. 22. de verb. Apost.
- Gratia gratis data conuersis
plerisque dantur. Grego. 24.
mor.
- Miracula diuina consideranda
sunt, & nō discutienda. Gre-
gor. lib. 4. mor.
- Qui inuisibilia despiciunt, vi-
sibilibus miraculis moueri a-
liquando possunt. idem 26,
mor.
- Miracula sanctorum insensibi-
litate nostra tenebras illu-
strant. idem 27. mor.
- Primitiua ecclesia miraculorū
adiutorio indiguit. ibid.
- Miraculis sanctorum fracta est
violentia tyrannorum. idem
28. mor.
- Miracula aliquando ex pote-
state, aliquando ex postula-

CREATA.

tione sunt. idem in Dial.
 Qui Deo familiarius seruiunt,
 aliquando mira ex potestate
 facere possunt.
 Miracula sanctitatem osten-
 dunt, sed non faciunt. idem in
 Euangel. 29.
 Miracula facienti non profunt.
 August. lib. 2. contra lit. Pe-
 til. cap. 55.

Creatio.

Facta non omnia propter
 utilitatem hominis, sed
 quaedam propter magnificen-
 tiam Dei. Chrysostr. super. Ge-
 nes. Homil. 7.
 Placatio Dei, homo bonus. Ber.
 sup. Cant. serm. 22.
 Planta Dei, anima sunt. idem
 sup. Cant. serm. 58.
 Rectus dominus rectum fecit
 hominem. idem sup. Cant.
 serm. 22.
 Quicquid es, quicquid potes, de-
 bes creanti, redimenti, vocan-
 ti. idem de Apost. serm.
 Decorum à summo opifice in hu-
 mano corpore formando ser-
 uatum est. Amb. 1. Offic.

CREATURA.

In hominis adiutorium omnia
 à Deo creata sunt. Aug. de
 ver. & fal. pœnit.
 Creare plus est, quàm fingere.
 August. Epist. 28.
 Non creauit Deus quod odiat.
 idem lib. 1. ad Simp. quæst. 2.
 Omnis disciplina sapientia est,
 Creatorem, & creaturam co-
 gnoscere. ibid.
 Creator omni creatura maior.
 idem in expos. cap. 3. Euang.
 Ioann.
 Creatoris, & creatura diuersa
 substantia. idem sermo. de
 temp. 28.
 Omnia fecit Deus in pondere,
 mensura & numero. Bernar.
 in par. serm.

Creatura.

Rationalis creatura ad
 imaginem Dei facta est.
 Grego. lib. 5. moral.
 Omnia, quæ creata sunt, bona
 sunt. idem 9. mor.
 Cuncta creata ex nihilo facta
 sunt. idem 16. mor.
 Ex creatis cognoscimus, quantum
 à Creatoris sublimitate di-

- stamus. idem 26. mor.*
Omnia creata habuerunt prin-
cipia. idem 27. mor.
Creatura singula ratione qua-
dam condita sunt. Chrysoſt.
ſup. Genes. Homil. 11.
Creatura omnis, ſerua eſt. idem
de Trinit. ſerm.
Creatura omnis bona, etſi qui-
busdam non apta. Auguſt.
confess. 7. cap. 14.
In creatura nihil diſplicet ſana
mentis homini. ibid.
In creaturis ſi quid erratum co-
gitamus, inde eſt, quòd non
congruis ſedibus ea quari-
mus. idem lib. 3. de lib. arbitr.
cap. 2.
Omnis creatura in comparatio-
ne nihili, iure laudatur. idem
lib. de ver. relig. cap. 42.
Aliter ratio, aliter uſus crea-
turas eſtimat. idem lib. 3. de
lib. arb. cap. 5.
A creaturis aptas deriuare ſi-
militudines, non eſt irreligio-
ſum. idem Epist. 119.
Creatura non à tempore, ſed tē-
pus à creatura cœpit. idē lib.
5. de Genes. ad lit. cap. 5.
Creaturae diſſicilius, quàm
creator cognoscuntur. ibidem
capit. 16.
Creaturis omnibus Deus ut
vult utitur. idem libr. 3. de
Trinit. cap. 3.
Creatura omnis Deo ſeruit ve-
lit nolit. idem in expoſ. Epist.
ad Gal.
Creatura omnes bona valde:
etſi alia aliis ſit melior. idem
ſuper Epist. ad Rom.
Non creatura, ſed earum abu-
ſus vituperandus. idem 11. de
Ciuit. Dei cap. 22.
Ex creaturarum miraculis Dei
potentia cognoscenda. ibid.
Creaturarum corruptio ordinē
non turbat. idem de nat. bon.
cap. 6.
Creaturarum laus in Deum re-
ferenda eſt. idem ſuper Pſal-
mo. 144.
Creaturariū cauſa eſt Domini
voluntas. idem ſup. Pſal. 134.
Creaturariū ſpecies voces qua-
dam ſunt laudantiū Deum.
idem ſup. Pſal. 26.
Creatura hominis ſeruitio de-
ſtinata ſunt. idem lib. 2. me-
dit. cap. 3.
Creaturariū amor magna crea-

CONTINENTIA. HOSPITALITAS.

toris iniuria illi praefertur.
ibid.

Continentia.

Continenter vivere paucorum est. *August. lib. 2. de adult. coniug. cap. 10.*

Continentiam Deus iubet per legem, dat per gratiam. *idem Epist. 89.*

Continentia à solo Deo est. *August. lib. 6. conf. cap. 11.*

Continentia maxima omnium coniugalis. *idem de cont. ca. 1.*

Vniuersaliter continentia nobis opus est, ut declinemus à malo. *idem de continen. cap. 7.*

Continentia libidinis, nisi in aliis vitiis contineas, continentia dicenda non est. *idem de cont. cap. 12.*

Continentiam mulier viuente marito vouere potest, si eius consensus fiat. *idem de bon. vid. cap. 10.*

Continentia non corporis, sed animi virtus est. *idem de bon. coniug. cap. 21.*

Continentia plurimorum, ciuitatis Dei citius completur. *ibi-*

dem cap. 10.

Continentia non habet meritum, qua gloriam humanam requirit. *Bern. sup. Cant. ser. 8.*

Continens cateris paribus coniugato praefertur. *Aug. libr. 10. de Ciui. Dei. cap. 36.*

Continentia est, posse cohibere ratione cupiditatem ferentem ad malas delectationes, & voluptates, & pati & tolerare pro natura indigentia, & aegritudinis apud Stob.

In virginali ac viduali continentia, non solum nuptias capessere, sed etiam si non nubant, nubere velle, damnabile est. *Grego.*

Hospitalitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Hospitem inuitum detinere, inhumanum est. *Homer. Odys. lib. 9.*

Turpe est apud plorantes epulari hospites. *Eurip. in Alcest.*

Non conuenit tetricum hospitibus famulum esse, sed accipere

affabili animo. ibid.

Hospes non prædabile genus. idem in Helen.

Turpius eicitur, quàm non admittitur hospes. Ouid. 5. de trist.

EX SACRIS.

Disce Christiane sine discretione exhibere hospitalitatem, ne fortè cui domum clausuris, cui humanitatè negaueris, ipse sit Deus.

Aug. cont. hares.

Qualem mercedem habent, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem: & fiunt ambo aequales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. Chryso. super Matt. 11.

Hospitio multò melius fertur malus, quàm eicitur bonus.

Aug. epist. 149.

Hospitè suscipiēs, suscipit Christum. Greg. ex regist.

Hospitalitatè nesciens, non fiat episcopus. idem sup. 1. Reg.

Hospitalitatis officio ad Chri-

sti cognitionē venimus. August. lib. 2. quæst. evang.

Hospitales angelos, & Christū suscipiunt. Chryso. sup. Genes. homil. 44.

Hospitalitatis non est, singula diligenter perscrutari. idem super Gen. hom. 51.

Hospitalitas non in sumptuosa mensa. idē sup. Gen. hom. 43.

Zelus.

Zelus charitatis à Deo immissus, signū est aduentus Dei ad animam. Bern. sup. Cant. ser. 70.

Zelus pietatis suaviter ardet: efficaciter explet. ibid.

Zelum immittere, misericordia: Zelum intendere, iudicij. ibidem.

Zelus veniam negās, furor est.

Chry. de nom. Abrah. hom. Zelum temperare, misericordia. ibid.

Infirmitas.

Infirmitas multorum nec contemnenda, nec valde

INFIRM. SIMPL. IMPIETAS

- curanda. Chrys. in Act. hom. mil. 46.
- Christiana infirmitas, fortitudo est. Amb. ser. 22.
- Infirmitas, virtutis officina est. idem sup. Psal. 36.
- Imbecillior fortiorem mouere potest.
- Simplicitas.
- S**implicitas malitia locum dat. Chrys. de Adam & Eva. hom.
- Simplicitas via est ad philosophiam. ibidē super actus Apostolorum. hom. 19.
- Simplicitas sapientia coniuncta est. Tert.
- Simplex eris si te mundo non implicaueris, sed explicaueris: explicando enim te mundo, simplex, implicando, duplex eris. August. Homil. 2. sup. Ioan.
- Omnibus nobis in conuersionis initio nulla virtus magis necessaria est, quam simplicitas humilis, & grauitas ueracunda. Ber. in ser. quod.
- Simplicitas sine rectitudine dissoluta est, & stulta: rectitudo autem sine simplicitate austeram nimirum existit & dura: uerum utraque uirtus coniuncta perfectum reddit hominē. Bed. de temp. sal. li. 1.
- Simplicitas contraria dolo commendatur. Lact. lib. 1.
- Simplicitas quasi sine plicatione. Ansel. ad Rom.
- Simplices perfectissimis adherentes, eorum intellectu pascuntur. Greg. 2. mor.
- Simplicitas mansuetudinē notat. ibid. lib. 1. mor.
- Simplicitas candor est, & operationes eius. Bern. sup. Cant. ser. 71.
- Simplices diligit Deus. Aug. in Quæst. ex utroque test.
- Impietas.
- I**mpietas timida est. Chrys. de verb. Esaia. hom. 5.
- Impietas mors anima. ibid. sup. epist. ad Rom. ser. 3.
- Impietas non differt à superbia. Greg. 32. mor.
- Impietas ad infidelitatem pertinet. Greg. sup. Ezech. Homil. 11.
- Impij tentationibus non reluctantur, sed acquiescunt in

- eis. ibidem 9. mor.*
- Impij rot habent in mundo effugia, quot sibi preparant delectamenta. ibid.*
- Impius semper passionibus agitur. ibidem.*
- Lux impiorum est posteritas vite presentis. ibid. 14. mor.*
- Impij in fine cognoscunt, quam brevis sit latus vite presentis. ibid. 14. mor.*
- Impij tanto magis in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. ibid. 15. mor.*
- Impiorum oculos culpa claudit, sed pena aperit. ibid.*
- Impius est, qui a religionis pietate separatur. ibid. 25. mor.*
- In hoc mundo non omnia impiorum scelera punit Deus. ibidem.*
- Iniquitas plusquam peccatum sonat. Greg. in 10. mor.*
- Qui diu in iniquitate tolerati sunt, subita morte rapiuntur, ut nec flere liceat ante mortem qui peccauerunt. ibidem 15. mor.*
- Iniquis obsequente diabolo, vitia vitis succedunt. ibid. 12. mor.*
- Iniquus iustis & iniustus nocet. ibidem.*
- Iniqui maiorum malorum debitores, supplicii traditi, usque ad nouissimum quadrantem persoluent. ibid.*
- Iniqui partem a Domino, quam ipsum dominum habere maluerunt. ibidem.*
- Iniquorum nequitia transit ad penam. ibid. 15. mor.*
- Iniqui appetunt non obstantibus futuris suppliciis hic secundum votum viuere. ibid.*
- Iniqui semper iustorum afflictiones expetant. ibid.*
- Iniqui quotidie ad supplicium trahuntur, & nesciunt. ibid.*
- Iniqui mens plus, quam aquae superficies, instabilis est. ibid.*
- Iniquus moriens quosdam reuocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat. ibid. 18. mor.*
- Iniqui sunt umbra diaboli. ibidem 32. mor.*
- Iniqui contra correctionem scuta diaboli opponunt. ibid. 33. mor.*
- Iniqui peccata prae terita vident, sed praesentia non vident. ibid.*

Peccatum.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Verisimile est in multis
magis fieri peccatum,
quã in paucis. *Arist. Top. 7.*

Æquè facinori videtur obno-
xius, qui auxilium præstat
agenti, & qui perpetratum
facinus quasi iure factum
collaudat. *Plut. de Clar. mu-
lier.*

Facilis ad infernum via est.
clausis enim oculis illucitur.
Bion apud Diog. lib. 4.

Qui peccare se nescit, corrigi nõ
vult. *Sen. epist. 28.*

Multum interest, utrum ali-
quis peccare nolit, an nesciat.
ibid. epist. 91.

Peccare est, tanquam transilire
lineas. *Cic. Parad. 3.*

Peccare certè licet nemini. *ibid.*

Peccati dolor, & maximus &
æternus est. *ibid. ad Attic.*

Quæ parua videntur esse deli-
cta, nec à multis intelligi pos-
sunt, ab his etiam diligen-
tius est declinandum. *Cicer.*
1. Offic.

Præter culpam & peccatum
homini nihil potest accidere
quod sit horribile, atque per-
tinescendum. *Cicer.*

Singulis criminibus singula
velut causa continentur. *Pli.*
Iun. lib. 9.

Omne animi vitium tantò con-
spectius in se crimen habet,
quantò maior, qui peccat ha-
betur. *Iuven. sat. 8.*

Oderunt peccare boni virtutis
amore. *Horat. epist.*

EX SACRIS.

Homo sine querela potest
esse, non autem sine pec-
cato. *August. in Quæst. ex v-
troque testam.*

Quia impunitum non debet es-
se peccatum, puniatur à te, ne
tu pro illo puniaris: peccatum
tuum iudicem te habeat, non
patronum. *ibid.*

Desinunt esse peccata, quæ pro-
pter grauiora vitanda, susci-
piuntur. *ibid. in quod. serm.*

Sicut nõnunquam grauius est,
peccatum diligere, quàm per-
petrare: ita nequius est odisse

- iustitiam, quam non fecisse. *pœnam.* Basil.
Hieron. in Epist. Peccat grauius, qui sepius pec-
Uscitata culpa obligat mentem, cat. *ibid.*
ut nequaquam surgere possit Libenter peccat, qui peccare se
ad rectitudinem: conatur, & sentit. *Lact.*
labitur, quia ubi diu sponte Ipse peccati aspectus indignus
perstitit, ibi & cum noluerit est. *ibidem de ira Dei.*
coacta cadit. *Greg. sup. Euan-* *Vitiosa est in peccatis ira cobi-*
gel. Hom. 31. *bitio. ibid.*
Vnius delicto multorum meri- *Natura omnes homines aequales*
ta quatiuntur. *Amb.* *genuit, sed alios aliis culpa*
Qua quis timore pœna adhuc *postponit.* *Greg.*
bona agit, nondum penitus à *Peccatum ex peccato nascitur:*
malo recessit, quia eo ipso pec- *ibidem.*
cat, quòd peccare vellet, si in- *Malum est nobis de nobis. quia*
ultè posset, Greg. *dimisimus te, dimisisti nos no-*
Peccati cessatio, radix est venia. *bis. Augustin. de verb. Do-*
Tertul. *min. serm. 4.*
Magna crimina & tardè cre- *Quantum ad rationem peccati*
denda sunt, cum audiuntur, *pertinet, nocuit, qui nocere di-*
& citius punienda cum ve- *sposuit. Hier. in Epist.*
raciter agnoscuntur. Bernar. *Ex quo incipit homo præcepti*
sup. Cant. *esse capax, ex illo incipit pos-*
Timendum est, ne nobis caden- *se peccare. August. 3. de lib.*
tibus surgat, qui nobis stanti- *arbit.*
bus irridetur. Greg. *Peccatum quod ex peccato ori-*
Grauior culpa est post veniam, *tur, non iam peccatum tan-*
renouatum vulnus peius do- *tummodo est, sed peccatum*
let post curam. Chrysof. *est & pœna peccati. Gregor.*
Delictum idem apud diuersos *24. mor.*
non semper meretur eandem *Primum peccatum est cogit. affe,*

- qua mala sunt: secundum cogitationibus acquiescisse peruersis: tertium quod est deterius, opere complessc: quartum non facere pœnitentiam, & in suo sibi complacere delicto. Hieron. 1. sup. Amos.*
- Nonnunquã in paruo deterius, quàm in maiore peccatur. maior enim quò citius quiescit, culpa cognoscitur, eò etiam celerius emendatur: minor verò, dum quasi nulla creditur, eò peius, quò & securus in vsu venit. Greg. Hom. 52.*
- Quare peccas? quia nescis quid facias? absit. quia cogers ut facias? absit. sed quia placet, ut sic facias. Ber. in quod. ser.*
- Maioris est culpa, manifestè, quàm occultè peccare. dupliciter enim reus est, qui aperte deliquit: quia & agit, & docet. ibid.*
- Leuissima culpa est, non prauidere quod sapietissimus quisque prauidisset. apud Iurisc.*
- Lata culpa est nescire iura ciuilia, quæ omnes scire debent. ibidem.*
- Culpa non est facere quod facit maior pars hominum. ibid.*
- Delinquens in uno, factus est omnium reus. ibid.*
- Delinquēdi materia debet præcedi. ibid.*
- Nocens est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcat, ut pluribus noceat. Laët. de ira Dei.*
- Peccatum nihil est, & nihil sunt homines, dum peccant. Aug. sup. Ioann.*
- Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? ibid. lib. 3. de libe. arbit.*
- Peccantium multitudo impunitatē non facit criminis. Ambros. ad virg. laps.*
- Peccatores emendandi, non abiciendi. ibid.*
- Peccata minima pro maximis cauenda sunt. Hieron. ad Sel.*
- Culpa fauoribus nutrita incessanter crescit. Greg. li. 5. mor.*
- Culpa delata, si delectat, rursus animam maculat. ibid. lib. 9. mor.*
- Cum culpa animam tentat, mens vitæ breuitatem inspicit. ibid.*
- Culpa prius in cogitatione est, postmodum in opere. ibidem*

- lib. 14. mor.
- Vitam animæ qualibet culpa polluit. *ibid.* 10. mor.
- Culpa peruersis sua pœna est. *ibidem.* 12. mor.
- Culpa superbiæ est docere meliorem. *ibid.* 16. mor.
- In culpa nulla libertas est. *ibidem.* 15. mor.
- Peccare leuius est, quàm post peccatum non pudere. Chrysofom.
- Peccatores equi diaboli sunt. *ibidem.* aduers. Iud. orat. 3.
- Peccator hic punitus, beator impunito. *ibid.* super Luc. cap. 16, de Laꝛ. Conc. 3.
- Peccatorum magnitudinem scire, non parua via ad virtutis reditum. *ibidem.* in cap. Gen. 1. Hom. 6.
- Peccati pœna peccatum est. Chrysofom. de Adam & Eua. Homil.
- Peccati natura, grauissimum pondus. *ibidem.* de Iacob, & Esau. serm.
- Peccata omnia confiteri, impossibile. *ibidem.* in illud Psal. Quis est homo, &c.
- Peccatum magnus demon. *ibidem.* super Matth. cap. 5. Homil. 16.
- Peccatum plumbi talentum est. *ibidem.* super Matth. cap. 1. Hom. 1.
- De peccatis non dolere, exitiale. *ibid.* ex Luc. cap. 16. de Laꝛ. conc. 4.
- Peccatum omne ex stultitia ortum habet. *ibid.* super Ioan. cap. 6. Hom. 41.
- Peccata quæ publicè nocent, maximè vitanda. *ibidem.* super Ioann. cap. 12. Hom. 67.
- Peccatum imprudentiores facit. *ibidem.* super Act. Apost. cap. 4. Hom. 10.
- Peccatum relinquit in anima venenum. *ibidem.* sup. Act. Apost. cap. 19. Hom. 41.
- Peccatum omne corruptio est. *ibidem.* sup. Epist. ad Ephes. serm. 20.
- Peccata aliorum pios modestos reddunt. *ibidem.* sup. Epist. ad Philipp. serm. 10.
- Peccatorum rogos lachrymis extinguendus. *ibidem.* de pœnit. Hom. 5.
- Peccatorum memoria, utilis res est. *ibidem.* de pœnit.

I N F E R N V S.

- Reatu culpa depressus, ad Deū
leuare faciem non audet. i-
bidem.*
- Culpas nostras negligendo, ea-
rū iudicium ignoramus. ib.*
- Culpas precedens est causa se-
quentis, & sequens est cau-
sa precedentis. ibid. 25. mor.*
- Culpæ culpis feriuntur. ibid.*
- Pœna debetur culpæ non præ-
mium. ibid. 16. mor.*
- In parua deterius aliquando
quàm in maiore culpa pecca-
tur. ibid. in Past.*
- Culpa populi aliquando prala-
to inscribitur. ibid. sup. 1. Reg.*
- Sicut ager ad medicum, sic pec-
cator se habere debet ad Deū.
Bernard. in sent. suis.*
- Peccator dissolui non cupit, sed
formidat. Bern. sup. Cant. ser-
mo. 56.*
- Peccator humilis melior est
quàm iustus superbus.*
- Peccatorum culpa Deo inculpa-
tissimo nō est scribenda. Chry-
sost. sup. Genes. 14.*
- Culpa non necessitatis est, sed
voluntatis. ibidem serm. 5. in
cap. 2. Epist. ad Rom.*
- Peccata & vitia sunt tanquā
parietes inter Deum & ho-
mines mediantes. Bern. super
Cant. sermo. 56.*
- Peccatum morbus est animæ.
ibid. de aduent. Dom. Hom. 1.*
- Homo peccando Dei similitudi-
nem perdit. Greg. 19. mor.*
- Homo & peccator, quasi duo
rei sunt. August. tract. 13. in
Euang. Ioann.*

Infernus.

- G***ehenna supplicio amissio
regni calorū grauior.
Chrysof. sup. Mat. Hom. 24.*
- Gehennam esse ne per experien-
tiam discamus. idem sup. E-
pist. ad Rom. serm. 32.*
- De gehenna persuasum esse, mul-
tum utilitatis affert. idē sup.
Epist. ad Thessal. Hom. 8.*
- Gehenna Dei providentiam cō-
mendat. idem sup. Epist. ad
Timoth. Hom. 15.*
- Infernus, terra tenebrosa est.
Greg. 9. Mor.*
- In inferno dolor dilaniat, &
pauor angustiat. ibid.*
- Inferno profundior Deus est. i-
bidem.*

Apud inferos nulla nec veritas, nec ratiocinatio est. August. de ver. relig. cap. 51.
In inferno alius alio miserior. idem in Enchir. ad Laurent. cap. 3.

Diabolus.

D iabolus cum seruos Dei tentat, etiam vilitati seruit: cum eos per tentationes non decipit. Bernard. ad Sor.

Diabolus scandalorum magister. idem in epist.

Diaboli abiectio nobis debet esse humiliationis occasio. idem sup. Cant. serm. 55.

Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere subiectum, quia praeuidit hominem Deum futurum. Bern. sup. Cant. serm. 18.

Diaboli multa nomina. Hiero. ad Damas.

Diabolus sanctos adoritur. idem ad Eustoch.

Antichristus in fine mundi adueniet. Greg. lib. 4. Moral. cap. 11.

Sicut Christus simplices, & idiotas elegit, ita antichristus astutos, & duplices in fine mundi eliget. Greg. li. 3. Mor. cap. 6.

Antichristus vult videri Deus idem sup. 1. Reg. cap. 2.

Antichristus sua fallacia breui tempore prosperabitur. idem Mor. 29. cap. 10.

Tota virtus diaboli in antichristo stringitur. idem Moral. 22. cap. 11.

In persecutione antichristi, predicatio & patientia sanctorum periclitabitur. Greg. 3. Mor. cap. 4.

Antichristus erit gladius diaboli. ibid.

Demonum manus euadere, magnum, imò maximum est. idem in 1. Reg.

Demoni bene agentibus semper inuident. ibidem.

Demonia in cordibus reproborum tot requiescunt, quot desideria immunda. ibid.

De diaboli manu non euaditur, nisi citius ad penitentiam recurratur.

Diabolus primo opera nostra,

DIABOLVS.

- deinde verba, & tandem cogitationes accusat. idem 2. Mor.
- Cùm diabolus mala, quæ accuset, non inuenit, ad malum fletere ipsa bona querit. ibidē.
- Non est formidandus diabolus, sed vis diuina timenda. ibidem.
- Diabolus à facie Domini exiit, quia potestatem tentationis accipiens, ad malitia sua vota peruenit. ibid.
- Diabolus non solum intuetur, quid faciat, sed quādo faciat. idem 2. mor.
- Diabolus acrius insurgit, quando disciplina custodes ventri seruire cognoscit. ibid.
- Diabolus humilitate nostra sternitur. ibid.
- Diabolus patientia nostra superatur. ibidem.
- Diabolus saepe nostris cogitationibus se interfert. idem 3. mor.
- Diabolus non solum per seipsum, sed & per eos, qui nobiscum sunt, nos tentat. idem 4. mor.
- Diabolus quò valentius vincitur, eò adhuc ad insidias ardentius instigatur. ibid.
- Nullus ad hunc mundum venit, qui non diaboli aduersa sustinuerit. ibid.
- Diaboli versutia baptismi sacramento superatur. idem 4. Mor.
- Diabolus non cessat primam, quam intulit, culpam augere. ibidem.
- Diabolus cum reprobis una persona est. ibid.
- Diabolus contra consentientes fortis est, contra resistentes debilis. ibid.
- Diabolus aliis leo, aliis formica. ibidem.
- Dentes diaboli sunt bonorum persecutores. idem 9. mor.
- Diabolus nocendi potestatem non habet, nisi ei voluntas Dei permiserit. idem libr. 14. mor.
- Insidiae diaboli bonorum utilitati seruiunt, quos purgant, dum tentant. idem 16. Mor.
- Omnis voluntas diaboli iniusta est, & tamen omnis eius potestas iusta. idem 18. mor.
- Diabolus leuigat, quæ Deus minatur.

- minatur. idem 24. mor.
- Diabolus eos tentare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. ibid.
- Diabolus in reproborum cordibus, quasi in antro suo latet. idem 27. Mor.
- Diabolus sub virtutum specie, iniquis nobis opponit. idem 31. Mor.
- Diabolus victus de tentatione libidinis, elationem suggerit de seruata castitate. ibid.
- Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem satagit, omne exaggerans peccatum. idem 32. Mor.
- Diabolus expulsus, acriores conatur infligere stimulos. ibid.
- Casus diaboli debet hominem ab elatione terrere. ibid.
- Diabolus est Dei seruus sempiternus ex pacto. idem 33. mor.
- Diabolus se transfert interdum in angelum lucis. ibid.
- Diabolus aliter tentat iusto, aliter mundanos. ibid.
- Diabolus tantò crudelius seuit, quanto magis mundus senescit. ibid.
- Diabolus prius tentandum vir-
- tutibus spoliat, quàm qui tentatur, intelligat. ibid.
- Diabolus plures variis illusionibus deceptit. idem 34. Mor.
- Diabolus est lupus oves dilanians. idem in Euang. Ho. 13.
- Diabolus à secundo homine eisdem tentationibus victus est, quibus primum victrat hominem. idem in Euang. Homil. 17.
- Diaboli insidias subtiliter cauere debemus. idem ex Regist. lib. 5.
- Diabolus otiosa menti cautè insidiatur. idem ex Regist. lib. 7.
- Diabolus tantò ardentius seuit, quanto feruentius ad caelestem patriam anhelare cognoscit. ibid.
- Demonibus non credendum est, si vera dicat. Chryso. super Luc. de La χ conc. 1.
- Demon. s. etiam vestes sanctorum formidant. idem contra Gent lib. 1.
- Satan etiam in somno nos tentat. idem sup. Act. Apōsto. Homil. 41.
- Satan ex hominibus bruta sa-

D A M N A T V S.

- cere studet . idem ad popul. Antioc. Homil. 50.*
- Diabolus mala bestia. Chryso. sup. Gen. Hom. 42.*
- Diaboli ars est per similitudines decipere. idem sup. Matt. Homil. 47.*
- Diabolus mansuetos, humiles, castos, eleemosynarios, etiam habet. idem sup. Matth. 4. Homil. 5.*
- Diabolus, tyrannus crudelis. idem sup. Matth. Hom. 14.*
- Diabolus apud diuites non opus habet multo labore. Chryso. sup. Act. Apost. Homil. 52.*
- Diabolus ex nobis ipsis sortitur occasionem. idem ser. 4. sup. Epist. ad Cor.*
- Diaboli locus, peccatum. idem ser. 8. sup. Epist. ad Rom.*
- Diabolus lutum præbet, ut aurum auferat. idem ad pop. Antioc. Homil. 31.*
- Diabolo mali principium inuadendi præstant. ibid.*
- Hostis antiquus in iuueni nequitia valde reficitur. Gregor. sup. 1. Reg.*
- Hostis inuisibilis credendo vincitur Aug. ser. 8. de Verb. Domini.*
- Hostes indefessi nos assidue oppugnant modo aperte, modo fraudulenter, quos ne videre quidem possumus, quanto minus cauere. Bern. sup. Euang. sep. pan. ser.*
- Satan nihil facere putat, nisi animam sauciet. Greg. 2. Mor.*
- Dæmones voluntatem nocendi habent, sed non potestatem. Aug. 2. de Trin. cap. 7.*
- Dæmones vafri sunt, non sapientes. idem 11. de Ciuitate Dei. cap. 4.*
- Dæmones superare omnes possumus. idem lib. 5. contra Iulian. cap. 4.*

Damnatus.

Damnati nō solum foris sentiunt tormenta, sed etiam intus cruciantur. Gregor. lib. 6. Mor.

Damnati per ignem cruciantur in corpore, & per dolorem ardent in mente. idem lib. 16. Mor.

Damnatis ad pœnam seruatur

- cognitio, & memoria. idem in *Iudicij tempus misericordiam*
Euang. Hom. 39. non recipit. *Chrysoſtom.*
- Nullus sine cogitatione dam-* *Vnusquisque in eo iudicabitur,*
nandus est. idem ex Regiſt. *in quo inuentus fuerit. Au-*
lib. 2. *guſt. de Salut. docum.*
- Damnati in inferno videt bea-* *Peſſimè iudicabuntur falſò iu-*
tos in celo. idem in 1. Reg. *dicantes. idem ſup. Pſalm. 25.*
- Maxima pœna damnatorum* *Melius eſt Chriſtum modò ar-*
eſt, carere fruitione diuina. *guentem, & docentem audi-*
Aug. in Enchir. cap. 14. *re, quàm in die iudicij iudi-*
Damnationi aternæ nullũ ma- *cantem. Bern. ſup. Pſalm.*
- lum poteſt comparari. idem de* *Delictorum in die iudicij ſera*
Catech. rud. *recordatio eſt. Chryſoſt. ſuper*
Matth. Homil. 55.
- Iudicium extremum.* *Iudiciũ Dei non indiget accu-*
satore.
- Q***uis iram Chriſti toleret,* *Hac homini ſententia imputa-*
cuius manſuetudo non *tur, in qua moritur. Augu.*
potuit tolerari? Gregor. ſup. *ex utroque teſt. 102.*
- Euang. Hom. 2.* *Iudex ſupremus ante iudicium*
- Iudicij extremi conſideratio nos* *placari poteſt, in iudicio non*
deterret à peccatis. Amb. ad *poteſt. Gregor. 15. Mor.*
- Virg. laſp.* *In die iudicij reprobi erubeſcent*
- Quoties diem illum conſidero,* *Greg. 8. Mor.*
- toto corpore contremiſco: ſiue* *Iudicium Dei nec peccator, nec*
enim comedo, ſiue bibe, ſiue a- *iuſtus effugit. idem 9. Mor.*
- liquid aliud facio, ſemper vi- *Malos in iudicio & boni, &*
detur illa tuba terribilis ſo- *mali accuſabunt. idẽ 15. Mor.**
- nare in auribus meis, Surgite* *Proponendum eſt contra ſe ſu-*
mortui venite ad iudicium. *turum iudicium. idem 25.*
- Hier. in Epiſt.* *Mor.*

IVDIC. EXTREM. IVDICIA DEI.

Quidam in iudicio iudicantur,
& pereunt: quidam in iudicio non iudicantur, & regnāt
idem 25. Mor.

Christus in iudicio tranquillus
iustis, & iratus apparebit iniustis. idem 31. Mor.

In die iudicij pœnitentia impiorum irrita erit. idem 33. Mor.

Ad iudicium sine intermissione properamus. idem sup. Euanz. Hom. 15.

In iudicio pastores cum suis gregibus apparebunt. ibid.

Iudicij venturi sententiam fugere per pœnitentiam possumus. Greg. in Regist.

minem, non se obliuiscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiam, quia non bene caput eius scientiam. August. de Spir. & lit.

Iudiciorum Dei contemplatio tremorem inducit, & efficit ad sapientiam initia contemplantem. Bernard. sup. Cant. Serm. 34.

Quia homo de humo sumptus est, iudicia Dei discutere dignus non est. Greg. II. Mor.

Tanta debent iudicia Dei humilitate venerari, quanta obscuritate nequeunt. Idem 27. Mor.

Iudicia Dei.

Iudicio diuina dum nesciuntur, nō audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda. Greg. in Mor.

Rationem de occulto Dei iudicio querere, nihil aliud est, quam contra eius consilium superbiere. idem Hom.

Operum Dei causa si lateat ho-

Inuisibilia.

Inuisibilia Dei per animam rationalem, quàm per alia, quæ facta sunt melius conspiciuntur. Bern. sup. Psalm. 84.

Inuisibilia credenda multis argumentis probata. Aug. de Fide rerum inuis.

Inuisibilem omnium maximum, Deus est. idem libr. II. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Inuisibilia in nobis meliora

sunt. idem Serm. 17. de Ver.
Apost.

Ira Dei.

IRa Dei tunc metuenda est,
cum peccata non punit. Ber
nar. sup. Cant. Ser. 42.

Non dolere, quia peccaueris, ma-
gis indignari facit Deum, at-
que irasci, quam id ipsum,
quod ante peccaueras. Greg.
5, Mor.

Ex ira Dei est ad bonum tardi-
tas, ex ira Dei est ad malum
proritas. August. in Enchir.
cap. 7.

Ex ira Dei aliquando delicta
non intelligimus, ne pœnitentia
sequatur. Cypr. li. 1. Epist.
Diuinitati Dei secreta mentis
patent: ita viuamus, ut &
propitium semper habeamus,
& nunquam mereamur ira-
tum. Laët. de Ira Dei.

Dei indignatio, nõ ultionis exe-
cutio, sed absolutionis opera-
tio magis est. Amb. 1. de
Pœnit.

Ad iram Deus prouocatur,
quando mala in Deum non

puniuntur. Gregor. in Regist.
Deus iratus aliquando petenti-
bus concedit petita. Augu. 1.
de Pecc. & merit.

Quis Christi iram toleret, cuius
mansuetudo non potuit tolera-
ri? Greg. sup. Euang. Ho. 2.

Excommunicatio.

Sententia excõmunicationis
pastoris, siue iusta, siue in-
iusta metuenda est. Greg. in
Regist.

Si quis illicitè quempiam ex-
communicat, seipsum, non il-
lum excommunicat. ibid.

Infidelitas.

Ignorantiam infidelitas parit.
Chryss. sup. Epist. ad Timot.
Hom. 3.

Librorum diuinorum nullam
consuetudinem habens, non
mirum incredulum esse. idem
aduers. vitu. vit. monast. li. 3.
Incredulitas quietem animi pa-
rit. idem sup. Epist. ad Corin.
Homil. 17.

Incredulitas peccatum peccato-

INFIDELITAS. TENTATIO.

- rum omnium. August. sermo. 60. de Verb. Dom.
- Infideles Christum contumeliis laceffere non cessant. Greg. li. 6. Mor.
- Resurgunt infideles non ad iudicium, sed ad tormentum. idem 26. Mor.
- Sine obedientia quisque infidelis esse conuincitur. idem.
- Infidus homo suo malo cordatus est. August. lib. de Beat. vit. disput. 3.
- Infidelium vita omnis, peccatum est. idem lib. Sent. 106.
- Infideles quantumuis probi, boni tamen dicendi non sunt, sed mediocriter mali. idem super Psalm. 25.
- Infidelium numerus semper maior. Idem super Psalm. 114.
- Infidelium pater, diabolus: & mater, Babylon. idem super Psalm. 26.
- scit. Idem super Psalm. 36.
- Tentatio ad probationem non ad desolationem est. Ber. super Psa.
- Credentes & baptizati ad tentationem statim preparandi sunt. Basil. in Sum. mor.
- Tentationibus nemo se ultro obiciat, sed oremus potius, ne intremus in tentationem. ibi.
- Tentationibus resistendo victoria acquiritur. Bern. de Quadrag. Serm. 5.
- In tentationibus & afflictionibus esse, diuinae providentiae est. Chrysoft. super Genes. Homil. 44.
- Tentationes signum sunt, quod deus nostri curam habeat. idem super Gen. Hom. 33.
- In tentationes saepe iusti cadunt & improbi euadunt. idem super Genes. Hom. 33.
- Tentationes quadam eueniunt Deo permittente, quadam Deo iubente. idem super Epist. ad Heb. Homil. 25.
- Tentationum natura religiosiores facit. idem super Matth. Hom. 11.
- In tentationibus armatura deprecatio est. Chrysoft. super act.

Tentatio.

Tentari tantum permittitur, quantum nobis prodest. Aug. super Psalm. 61.

Tentatione unusquisque se di-

Apost. Hom. 3.
 Quicumque tentatur, iuste tentatur. *Greg. 17. Mor.*
 Aliud est tentari, aliud tentationi consentire. *Idem 21. Mo.*
 Differenter tentamur vitiis, & atterimur flagellis. *Idem 23. Mor.*
 Immunda tentatio ab ipso homine nascitur. *Idem 11. mor.*
 Tentationibus resistere non potest qui verbi Dei gladium postponit. *idem 19. Mor.*
 Festine resistendum est tentationi in corde nascenti, nam statim roboratur. *Idem 21. Mor.*
 Tentationis violentia cogitationes virtutum deturbat. *Idem 26. Mor.*
 Tentatio cuique fit, iuxta mores suos. *idem sup. 1. Reg.*
 Tentatio immundorum spirituum, nox est. *ibid.*
 Tentatus deuotione vincit demonem. *ibid.*
 Tentati morti appropinquant, nisi per Deum liberentur. *idem 23. Mor.*
 Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine pecca-

to, sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatus nec potest coronari, nisi vicerit: nec potest vincere, nisi certauerit: nec potest certare, nisi inimicum, & tentationes habuerit.

Aug. sup. Psalm. 60.

Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi: blanditur enim, ut decipiat: terret, ut frangat. Non nos teneat voluptas propria: non nos terreat credulitas aliena, & victus est mundus. ad utroque aditus occurrit Christus, & non vincitur Christianus. *August. in Serm. sanct. Vinc.*

Bonus si fuerit, qui tibi praest, nutritor tuus est. malus si fuerit, tentator tuus est. & nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approba te. *Aug. de Verb. Dom. Ser. 6.*

Deus ipse omnium rector, ac dominus cum omni angelorum militia certamen tuum expectat, tibi que contra diabolum dimicanti parat eternitatis

T E N T A T I O .

coronã. *Amb. in quad. Ep: st.*
 Plerumque qui plus in contem-
 platione rapitur, contigit, ut
 amplius in certamine fatigetur,
 sicut quibusdam contingere bene
 proficientibus solet: quorum mentes
 dum aut cõpunctio mētis afficit, aut
 contemplatio super semetipsam
 rapit: statim etiam tentatio
 sequitur, ne de iis, ad quæ rã-
 pta est, extollatur. *Gregor.*
Hom. 2.

Hostis noster quanto magis nos
 sibi rebellare conspicit, tanto
 amplius expugnare contendit.
 eos enim pulsare negligit,
 quos quieto iure se possidere
 sentit. *ibid.*

Humanum est in corde tenta-
 tionem perpeti: *daemoniacum*
 verò est in tentationis certamine,
 & in operatione superare. *Greg. in Past.*

Hostis nostri malitia tanta arte
 se palliat, ut plerumque ante
 decepta mentis oculos cul-
 pis virtutes fingat, ut inde
 quisque quasi expectet præ-

mia, unde eterna dignus est
 invenire tormenta. *Gregor. in*
Mor.

Quis sit spiritus, qui loquitur,
 ipsa suggestio declarabit: sem-
 per enim spiritus carnalis mol-
 lis, spiritus mundi vana, spi-
 ritus malitia semper amara
 loquitur. *ibid.*

Antiquus hostis ex proprio
 certamine dum se succumbere
 considerat, ad alia tentatio-
 num bella restaurat: intuetur
 humani generis uniuscuiusq;
 mores, cui vitio propinqui
 sint: & illa opponit ante fa-
 ciem, ad quæ facilius novit in-
 clinare mentem. *ibid.*

Non impulit, non tetigit: sed ta-
 men dixit. Mitte te deorsum,
 ut intelligamus, quòd qui o-
 bedit diabolo, ipse se deponit.
 diabolus enim suggerere
 potest: cogere non po-
 test. *Chrysosto.*
sup. Matth.

F I N I S .

